3 1761 05449584 1

38

NORGES GAMLE LOVE

indtil 1387.

Ifölge offentlig Foranstaltning og tillige med Understöttelse af det Kongelige Norske Videnskabers Selskab

udgivne

ved

R. Keyser og *P. A. Munch.*

Förste Bind.

Norges Love ældre end Kong Magnus Haakonssöns Regjerings-Tiltrædelse i 1263.

Christiania.
Trykt hos *Chr. Gröndahl.*

1846.

24910
19/9/92

Fortale.

Idet undertegnede Commission herved fremlægger for Almenheden 1ste Bind af Norges gamle Love, anseer den det fornödent at forudskikke en kort historisk Udsigt over de Skridt fra offentlig og privat Side, der have fremkaldet dette Verk, og over Maaden, hvorpaa de forberedende Arbeider ere blevne udförte, samt derhos at gjöre Regnskab for de Grundsætninger, hvorefter selve Udgaven bliver besörget.

I Aaret 1830 androg nu afgangne Professor *G. F. Lundh* for det da samlede Storthing paa, at en Udgave af de gamle Norske Love skulde foranstaltes paa offentlig Bekostning. I Anledning heraf bevilgede Storthinget under 21de Juli s. A. en Sum af 1500 Spd. een Gang for alle, nemlig 500 Spd. aarlig for de tre Skatteaar fra 1ste Juli 1830—33, hvis Anvendelse til ovennævnte Öiemeds Opnaaelse overlodes den Kongelige Norske Regjering, hvem Prof. *Lundhs* Andragende tilstilledes med Anbefaling til höieste Opmærksomhed.

Regjeringens Departement for Kirke- og Underviisnings-Væsenet, hvem det paalaa at föie de nödvendige Foranstaltninger for denne Sags Fremme, bevirkede en Commité nedsat, bestaaende af fire Universitets-Lærere, for at tage Sagen under Overveielse og derom afgive sin Betænkning. Da denne Commité fandt, at den paa Statscassen anviste Sum langtfra ikke vilde strække til Dækningen af alle de med den tilsigtede Udgivelse af de gamle Norske Love forbundne Omkostninger, henvendte den sig til det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem med Forespörgsel, om dette vilde yde Foretagendet sin Understöttelse, og erholdt af Selskabets Direction Tilsagn om et aarligt Bidrag af 250 Spd. i 5 Aar. Den Plan til Arbeidets Udförelse, som Commitéen fremlagde, befandtes imidlertid af Regjeringen ikke at være iverksættelig med de forhaandenværende Pengemidler, og Foretagendets Paabegyndelse stilledes derfor for det Förste i Bero.

Da Storthinget næste Gang samledes i Aaret 1833, og det blev samme meddeelt, at Regjeringen, paa Grund af Utilstrækkeligheden af de til Udgivelsen af de gamle Norske Love af Storthinget anviste og forövrigt forhaandenværende Pengemidler, havde fundet det utilraadeligt at træffe Foranstaltninger til bemeldte Verks Paabegyndelse, besluttedes under 24de April, at Regjeringen skulde anmodes om paa muligste Maade at fremme Samlingen og Udgivelsen af de gamle Norske Love

med de Summer, som til dette Öiemed allerede vare anviste. Ifölge denne Anmodning kom Foretagendet paany under Overveielse, og da man havde bestemt sig til at benytte den af Storthinget anviste Sum til de for Udgivelsen nödvendige Forarbeider, nemlig til Afskrivning og Collationering af de gamle Haandskrifter af Norske Love ældre end 1387, og det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem havde erklæret, at det til Understöttelse af denne forelöbige Deel af Arbeidet vilde yde et Belöb af 600—800 Spd., medens det forbeholdt sig med Resten af det tilforn lovede Bidrag at understötte Udgivelsen i Trykken, naar dertil, som haabedes, senere de behörige Midler bleve anviste, — saa skred Regjeringen til at föie Foranstaltninger til Arbeidets Paabegyndelse. Ved Kongelig Resolution af 27de August 1834 bestemtes, at undertegnede daværende Lector *Rud. Keyser* med Bistand af undertegnede daværende Candidatus juris *P. A. Munch* skulde udföre de til Udgivelsen af de gamle Norske Love fornödne forberedende Arbeider, og for dette Öiemed begive sig til Danmark og Sverige, hvor de gamle Haandskrifter, som maatte benyttes, fandtes bevarede; — samt at en Commission, bestaaende af Professorerne *Steenbuch*, *Hersleb* og *Lundh* skulde sammentræde i Christiania for at före Overopsynet med Arbeidets Udförelse.

I Mai Maaned 1835 paabegyndtes de forelöbige Arbeider af ovenmeldte dertil naadigst udnævnte Mænd i Kjöbenhavn, hvor det betydeligste Materiale maatte söges i forskjellige derværende videnskabelige Samlinger: det store Kongelige Bibliothek, Universitets-Bibliotheket, Geheime-Archivet, og fremfor alt i den med Universitets-Bibliotheket forbundne Arnamagnæanske Samling, hvis rige Skatte maatte betragtes som den egentlige Hovedkilde. Bestyrerne af disse Samlinger ligesom og vedkommende höiere Autoriteter mödte Foretagendet med udmærket Forekommenhed, og i Löbet af Aarene 1835 og 1836 bleve de i Kjöbenhavn værende Kilder benyttede. I April Maaned 1837 begave derpaa de samme Mænd sig til Sverige, hvor de, mödte af en lignende Forekommenhed som i Danmark, efterhaanden benyttede hvad der for deres Arbeide fandtes i de i Stockholm, Upsala og Lund værende Samlinger. Da *Munch* kort efter Ankomsten til Sverige blev udnævnt til Lector i Historie ved det Norske Universitet, og derfor i Löbet af Sommeren maatte reise til Christiania for at overtage sine Embedsfunctioner, udförte *Keyser* alene de tilbagestaaende forelöbige Arbeider deels i Sverige deels under et kort gjentaget Ophold i Kjöbenhavn, hvorpaa han, da Arbeidet, forsaavidt det tiltrængtes udfört udenfor Norge, var fuldendt, i December Maaned 1837 vendte tilbage til Christiania.

De saaledes udförte forberedende Arbeider bestode, som allerede ovenfor antydet, i Afskrivning og Collationering. At afskrive ethvert enkelt Stykke af det forefundne Materiale var hverken hensigtsmæssigt, eller engang muligt, uden der-

paa at anvende en Tid og Möie, der langt fra vilde svare til Udbyttet. Hvor der nemlig, som Tilfældet er med mange Love, især den nyere Landslov, findes af een og samme Lov Codices i et betydeligt Antal, af hvilke kun de færreste fra Sprogets og Indholdets Side ere characteristiske eller specielt mærkelige, vilde det have været tidspildende og overflödigt at afskrive hver enkelt; en Beskrivelse over Codex og dens Egenheder i Almindelighed og Anförelse af dens Afvigelser i Form af Varianter paa Afskriften af den Codex, der paa Grund af sin Fortrinlighed valgtes til Hovedcodex og derfor blev heel afskreven, maatte her være tilstrækkelig. Imidlertid blev dog herved den störste Forsigtighed anvendt, og i alle Tvivlstilfælde valgte man heller at afskrive for meget end for lidet. Saaledes blev i flere Tilfælde meer end eet af de vigtigste Haandskrifter af en Lov heelt afskrevne, og denne Fremgangsmaade blev stedse anvendt, hvor Haandskrifterne af een og samme Lov fremböde saa betydelige indbyrdes Forskjelligheder, at de maatte ansees snarere som fra hinanden afvigende Recensioner end som blotte Afskrifter af samme Original.

Afskrifterne bleve forövrigt tagne med den mest samvittighedsfulde Nöiagtighed. Saavel i Hovedtexten som i Varianterne blev Originalens Bogstavering paa det omhyggeligste gjengiven, endog Feilene, der dog bleve bemærkede som saadanne. Forkortningerne bleve oplöste, men betegnede ved forskjellig Skrift, og hvor der var Tvivl om den rette Maade, hvorpaa et Ord skulde læses eller en Forkortning oplöses, blev Stedet anfört i Margen i Facsimile.

Til Benyttelse ved Beskrivelsen af Codices og for i sin Tid lithograferede at ledsage Udgaven bleve fuldstændige Facsimiler tagne af enhver benyttet Pergaments-Codex.

Efterat den Deel af de forberedende Arbeider, som egentlig omfattede Indsamlingen af det til en Udgave af Norges gamle Love nödvendige Materiale af Afskrifter og Jævnförelser, paa ovenanförte Maade var tilendebragt, blev Fortsættelsen af hine Arbeider, der skulde foregaae i Christiania og nu væsentligen bestod i Ordningen af det Samlede og dettes videre Bearbeidelse for Trykken, overdraget undertegnede Professor *Munch* under Overopsyn af förnævnte Commission, i hvis Personale imidlertid var indtraadt den Forandring, at ved Professorerne *Lundhs* og *Herslebs* efter hinanden indtrufne dödelige Afgang, Justitiarius i Stiftsoverretten i Christiania *J. Chr. Berg* og daværende Professor juris *U. A. Motzfeldt* vare komne i deres Sted. *Munch* var sysselsat med bemeldte Arbeide i de nærmest paafölgende Aar, indtil deels Mangel paa pecuniære Hjælpemidler, deels Commissionens virksomme Medlems og Formands Prof. *H. Steenbuchs* Död i Aaret 1839 bevirkede en midlertidig Standsning. Arbeidet optoges dog igjen i 1844, efterat Professorerne *R. Keyser* og *P. A. Munch* vare blevne udnævnte til Commissionens Med-

lemmer og havde paataget sig i Forening det til Udgivelsen nærmest hörende Arbeide. Correcturen af Trykningen derunder indbefattet; og da Storthinget i 1845 bevilgede de fornödne Midler til med Kraft at sætte Verkets Udgivelse i Gang, kunde der endelig skrides til dets Offentliggjörelse ved Trykken.

Det hele Verk, der skal gjengive Norges ældre Love, forsaavidt de endnu ere forhaanden, i Original-Sproget, er beregnet paa at skulle udgjöre fire Bind. Det 1ste, som her leveres, indeholder de forhaandenværende Norske Love ældre end Udgangen af 1263 eller Kong Magnus Haakonssöns (Lagaböters) Regjerings-Tiltrædelse, fra hvilket Tidspunct en ny Epoche i Norges Lovgivnings-Væsen maa regnes. Det 2det og 3die Bind vil komme til at indeholde de under sidstnævnte Konge og hans Efterfölgere indtil Kong Olaf Haakonssöns Död i 1387 udgangne Love og Forordninger. Det 4de Bind endelig er bestemt at skulle meddele Beskrivelse over de ved Udgivelsen benyttede Codices med Facsimiler, samt maaskee et Real- og Verbal-Register. Hvert Bind er beregnet paa at blive omtrent af samme Störrelse som nærværende, og det hele Verk forhaabes at ville udkomme i Löbet af 4—5 Aar.

Med Hensyn til Indretningen af nærværende Udgave maae vi tillade os at bemærke Fölgende:

1. Ved ethvert Stykke, hvoraf flere Codices findes, er i Almindelighed een enkelt udvalgt og lagt til Grund for Hovedtexten, medens Afvigelserne i de övrige ere anförte som Varianter; kun hvor Variant-Codices vare altfor afvigende til at kunne gjengives saaledes, eller de fra Sprogets, Indholdets eller Ældens Side havde noget sær Mærkeligt, ere de vedföiede in extenso.
2. Texten er nöiagtigen aftrykt efter Afskriften af Hovedcodex, og dennes Bogstaveringsmaade aldeles bibeholdet, hvor et godt Pergaments-Haandskrift eller ogsaa en aldeles paalidelig nyere Afskrift af et nu tabt gammelt og godt Haandskrift er benyttet. Hvor man derimod, som f. Ex. ved den ældre Frostathings-Lov, Bjarköretten o. a., har maattet benytte nyere Papirs-Afskrifter, hvis Beskaffenhed tydelig viser, at Afskriveren ikke nöiagtigen har fulgt sin Original, men vilkaarligen forandret dens Retskrivning, har man troet at burde restituere denne, saavidt det lod sig gjöre, saaledes at man enten, hvor Retskrivningen viste sig blot at være i mindre Grad forvansket, har berigtiget den efter den Analogi, Hovedafskriften selv antydede, eller, hvor en slet islandsk Retskrivning fra forrige Aarhundrede var anvendt, har i dens Sted optaget en saadan regelmæssig grammatisk Skrivemaade, som den nyeste Tids Undersögelser have godtgjort at maatte ansees som den normale for det oldnorske Sprog i det 13de og 14de Aarhundrede. Saaledes er den ældre

Frostathings-Lov kun berigtiget efter Textens egen Analogi: Bjarköretten derimod aftrykt med fuldkommen grammatisk Retskrivning. Med Hensyn til Maaden, hvorpaa Pergaments-Bögernes Bogstavering er gjengiven, bemærkes endvidere, at der gives flere især yngre, der aldeles ikke gjöre nogen Forskjel imellem ð og ð, men anvende disse Bogstavtegn i Fleng, maaskee blot for Afvexlings Skyld. Ved at aftrykke deslige Codices er overalt blot ð anvendt, idet man er gaaet ud fra den Forudsætning, at da Afskriveren ingen Forskjel erkjendte, var det ligegyldigt, hvilket Tegn man brugte, medens dog, naar blot eet Tegn skulde anvendes, ð aldrig kunde sættes for ð, ð derimod altid for ð. En lignende Fremgangsmaade er anvendt med Accenterne, der forefindes i enkelte Codices. Hvor disse kun sjelden anvendes, som i den gamle Pergaments-Codex af den ældre Gulathings-Lov, ere de nöiagtigen bibeholdte i Udgaven; hvor de forekomme hyppig, saaledes at man kan skjönne, at det har været Afskriverens Mening at bruge dem som vedtagne Tegn for Modificationer i Lydene, som f. Ex. i den ældre Frostathings-Lov, ere de ogsaa anvendte i Udgaven, men den noget usikkre Anvendelse i Codex berigtiget efter grammaticalske Regler; hvor de derimod, som i 4de Brudstykke af Bjarköretten, tydeligen vise sig kun at være tilföiede som et Slags caligrafisk Prydelse, saa at de staae saagodtsom over hver eneste Bogstav, endog over Consonanter, ere de i Udgaven aldeles udeladte. Det ligger forresten i Sagens Natur, at de faa Ord, hvis Skrivemaade i Texten kunde give flere Fortolkninger Rum, ogsaa ere bibeholdte uforandrede, men med tilföiede Noter, hvori Læseren gjöres opmærksom paa denne Omstændighed og tilsyneladende Inconseqvents.

3. Forkortningerne i Original-Codices ere overalt oplöste, uden at man har anseet det nödvendigt i Udgaven at betegne dem med forskjellig Tryk. De fleste Forkortninger ere nemlig saa simple, at de blot kunne oplöses paa een Maade; de forekomme derhos saa hyppig, at en Forandring i Typer for enhver af dem kun vilde vanzire Trykken og trætte Læseren. Desuden er enhver Forkortning, der endog blot i fjærneste Maade kunde synes tvetydig, eller give Anledning til meer end een Oplösning, bemærket i Noterne. Skrivemaaden af de i Originaltexten forkortede, men i Udgaven oplöste Stavelser eller Stavelsesdele er nöiagtigen lempet efter den i hvert enkelt Stykke herskende Retskrivning.

4. Aabenbare Feil i Codex, der saa tydeligen fremtræde, at kun een Berigtigelsesmaade er mulig, ere i Udgaven rettede i Texten, men med Tilföielse af en Note, hvori Stedet anföres saaledes som det forekommer i Codex. Hvor Feilen dog blot bestaaer i en Udeladelse af eet eller flere Ord eller Bogstaver, ere

disse simpelthen, uden Note, optagne i Texten, men indesluttede i ( ). Mistænkelige Steder, ved hvilke man dog ei vovede at foretage nogen berigtigende Conjectur, ere ved Noter blot paapegede; andre, hvis Feilagtighed er vis, medens de dog muligen kunne berigtiges paa meer end een Maade, ere rettede i tilföiede Noter.

5. I at anföre Varianterne har man, hvor disses Masse var saa stor, at man nödvendigviis maatte gjöre et Udvalg, anseet dem, der medförte en Forandring i selve Meningen, vigtigere end dem, der blot antydede en orthographisk eller grammatisk Egenhed. Disse sidste ere derfor i saadanne Tilfælde udeladte.

6. Varianterne ere anförte i Form af underlöbende Noter med Talhenvisninger til Texten. De henvisende Tal ere i Texten anbragte umiddelbar bag ved det Ord eller den Sætning, hvoraf en forskjellig Læsemaade anföres. Gjælder Variant-Noten kun et enkelt Ord, der i Variant-Codex enten ombyttes med et andet eller mangler, er ingen yderligere Betegning eller Bemærkning tilföiet; gjælder den derimod flere Ord eller en heel Sætning, er Stedet, hvorfra Varianten skal regnes, enten i Texten betegnet med [, der i Noten gjentages, eller det er i Noten bemærket ved henvisende Ord. For at spare Rum, har man desuden vedtaget i Varianterne at bruge enkelte Forkortninger, nemlig: "mgl." for "mangler", "tilf." f. "tilföies i", "saal." f. "saaledes", "m. a. H." f. "med en anden Haand", og lignende, der uden nogen Forklaring ville kunne forstaaes.

7. Til Lettelse ved Benyttelsen og Sammenligningen af de enkelte Love ere ved hvert Capitel af en Lov tilsvarende Steder i de andre Love, hvor saadanne lade sig paavise, anförte i et eget Rum paa hver Side, under Texten og over Noterne. Her ere for Kortheds Skyld fölgende Signaturer vedtagne:

G. betegner den ældre Gulathings-Lov.
F. — den ældre Frostathings-Lov.
Bj. — Bjarköretten eller den ældre Bylov.
Hk. — Hákonarbók.
E. — den ældre Eidsivathings-Lov eller sammes Christenret.
B. — den ældre Borgarthings-Lov eller sammes Christenret.
Sv. — Kong Sverrers Christenret.
L. — den nyere eller Kong Magnus Lagaböters Landslov.
Bl. — den nyere Bylov.
H. — Hirdskraa.
M. — Kong Magnus's Christenret.
J. — Erkebiskop Jons Christenret.

8. Hver Lov danner et eget nummereret Afsnit i det Bind, hvortil den hörer, og ved Begyndelsen af ethvert saadant Afsnit findes en Fortegnelse over de benyttede Codices med Angivelse af sammes Bevaringssteder og formodede Alder. De mindre omfangsrige Forordninger eller Retterböder, som optages i Bindet, ere samlede i eet nummereret Afsnit, men foran hver især er angivet, efter hvilke Codices den er leveret, paa samme Maade som ved de vidtlöftigere Love. Den nöiagtige Beskrivelse af de benyttede Codices ligesom Facsimilerne eller Skriftpröverne af dem ere, som allerede ovenfor yttret, forbeholdne at meddeles i 4de Bind.

Nærværende förste Bind indeholder, som allerede bemærket, Alt hvad man hidtil har forefundet af Norges Lovgivning för Magnus Haakonssön, nemlig:

I. *Den ældre Gulathings-Lov.* Af denne existerer kun den eneste nogenlunde fuldstændige Codex, efter hvilken Texten er nöiagtig aftrykt. Forresten gives kun sparsomme Brudstykker, hvilke anföres deels i Form af Varianter, deels som Anhang aftrykte in extenso. Brudstykkerne betegnede *C.* ere især vigtige forsaavidt som de vise sig at være Levninger af en Codex ældre end selve Hovedcodex, og efter al Sandsynlighed fra Midten af det 12te Aarhundrede. Hovedcodex, der omtrent i Midten har en Lacune, som ikke lader sig udfylde ved noget af de tilstedeværende Brudstykker, antyder ikke ved særskilte Afsnit nogen Inddeling i Bolker, hvorfor i nærværende Udgave Capitlerne ere betegnede med fortlöbende Tal. Afskriverens Mening synes imidlertid at have været den, at

1. Christendoms-Bolken skulde regnes fra . . . . . Cap. 1— 33.
2. Kjöbe-Bolken . . . . . — 34— 71.
3. Landsleie-Bolken . . . . . — 72—102.
4. Arve-Bolken . . . . . — 103—130.

Disse Bolker tilsammen synes at have skullet udgjöre 1ste Deel af Lovbogen, hvortil har sluttet sig et Anhang af blandet Indhold fra Cap. 131—150. Derpaa fölger som anden Deel:

5. Mandhelgen (i hvis Begyndelse Lacunen findes) fra Cap. 151—252.
6. Tyve-Bolken . . . . . — 253—264.
7. Odelslösnings-Bolken . . . . . — 265—294.
8. Landværns-Bolken . . . . . — 295—315.;

hvorpaa det Hele har sluttet med et Anhang . . . . . — 316—320.

II. *Den ældre Frostathings-Lov*, forsynet med en Indledning indeholdende flere nye Bestemmelser af Kong Haakon Haakonssön, samt inddeelt af ham i 16 Parter. Af denne Lov existerede ligeledes kun een, tildeels defect Hovedcodex,

der undergik i Kjøbenhavns Ildebrand 1728, men af hvilken flere Afskrifter findes, hvilke ere lagte til Grund for nærværende Udgave. Blandt disse Afskrifter er der een ufuldendt af *Arne Magnussön*, der blot indeholder Lovbogens Begyndelse indtil et Stykke ind i Christenretten. Ved at sammenligne de övrige fuldstændige Afskrifter med denne, der synes at være aldeles nöiagtig, viser det sig, at hine afvige betydelig i Retskrivningen, hvilken Afskriverne saaledes vilkaarlig maae have forandret. I nærværende Udgave er derfor Retskrivningen bleven berigtiget efter den i *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift antydede Analogi, dog saaledes at Accenterne, der i denne findes anvendte i altfor stor Mængde og tildeels paa urette Sted, i Udgaven kun ere satte hvor de bör findes. Den Omstændighed, at de ældre Christenretter, hver i vedkommende Lagdömme, indtil videre forbleve gjældende længe efterat Magnus Haakonssöns Lovbog var udkommen, har bevirket, at man af Frostathings-Lovens Christendoms-Bolk har to særskilte Pergaments-Afskrifter, af hvilke den ene her er benyttet som Text for den Deel, den omfatter, og aftrykt uforandret. Den af Kong Haakon Haakonssön foranstaltede Part-Inddeling af Frostathings-Loven tager forövrigt aldeles intet Hensyn til de oprindelige Bolker, hvilke synes at have været fölgende:

1. Christendoms-Bolken fra II. (S. 129) til Enden af III. (S. 156).
2. Mandhelgen fra IV. (S. 156) til Enden af VI. (S. 197).
3. Landværns-Bolken hele VII. (S. 197—204).
4. Arve-Bolken fra VIII. (S. 204) til Enden af IX. (S. 216).
5. Kjöbe-Bolken fra X. (S. 216) til Enden af XI. (S. 235).
6. Odelslösnings-Bolken hele XII. (S. 235—239).
7. Landsleie-Bolken fra XIII. (S. 239) til XIV., 11 (S. 252).
8. Tyve-Bolken fra XIV., 12 (S. 252) til Enden af XV. (S. 257).

Tillæg af Retterböder hele XVI. (S. 257—258).

Som Anhang til Frostathings-Loven er her meddeelt den saakaldte Hákonarbók, ogsaa benævnt, uvist af hvilken Grund: Jærnside (Járnsiða), aftrykt efter den eneste af samme tilværende Pergaments-Codex. Denne Lov, eller maaskee rettere dette Lov-Udkast, har vel egentlig været bestemt for Island; men da den i Hovedsagen er formet efter Frostathings-Loven og paa mange Steder endog stemmer ordret med denne, saa har man troet at burde optage den i nærværende Samling, da den kan tjene til baade at udfylde enkelte af de Huller og berigtige mange af de Feilskrivninger, der i selve Frostathings-Lovens Text, saadan som vi nu have den, forefindes.

III. *Bjarköretten eller den ældre Bylov.* Den er her leveret efter forskjellige Brudstykker, af hvilke kun to paa Pergament, det ene meget gammelt, men

skrevet med en forsaavidt besynderlig Orthographie, som Accenter — rimeligviis blot til Ziir — ere satte næsten over hvert Bogstav, endog Consonanter, hvorfor de i Udgaven ere ganske udeladte. Da man ei har denne Lov fuldstændig, og et Par af Brudstykkerne desuden ere at betragte mere som Uddrag end som virkelige Afskrifter, kunde her ikke foretages nogen ordentlig Inddeling. Meget maatte endog anföres tvende Gange. For lettere Oversigts Skyld valgte man at betegne alle Capitlerne gjennem de 4 forskjellige Brudstykker med fortlöbende Tal, selv hvor et i et foregaaende Brudstykke anfört Capitel forekom paany. Saa mangelagtig end denne Bjarköret i sin nærværende Form er, saa kan det dog neppe antages at, med Hensyn til Materien, særdeles meget fattes; og det maa ansees som et stort Held, at den S. 302 omtalte islandske Papirs-Codex, der nu tilhörer Universitets-Bibliotheket i Christiania, opdagedes; thi det er især den, der har gjort det muligt at levere meget mere af denne Lov, end *Paus* i sin Tid, ved Hjælp af de blotte arnamagnæanske Haandskrifter, formaaede at tilveiebringe. Det er forövrigt let iöinefaldende, at den her leverede Bjarköret slutter sig til Frostathings-Loven, og maaskee endog aldrig har bestaaet i andet end Optegnelser af de Punkter, hvori Byretten afveg fra Landretten, ligesom Tilfældet er med de fleste Afskrifter af den nyere Bylov. Men hvorvidt i saa Fald denne Bjarköret har gjældet for alle Byer i Landet, og om der ikke existerede andre Bjarköretter for Kjöbstæderne i Norges övrige Lagdömmer, maa lades uafgjort.

IV. *Den ældre Borgarthings-Christenret.* Dennes Bevaring, medens den ovrige ældre Borgarthings-Lov er gaaen tabt, skyldes ganske vist den allerede ovenfor ved Frostathings-Loven berörte Omstændighed, at de ældre Christenretter vedbleve at have Gyldighed længe efter den nyere Landslovs Indförelse under Kong Magnus Haakonssön. Hidtil kjendte man den kun i den Form, hvori den under Titelen: "Jus ecclesiasticum Vicensium" er udgiven af *Johannes Finnæus* (*Hannes Finnssön*). Her leveres foruden denne Recension (I.) endnu tvende andre, der nu först ere dragne for Lyset, den ene af en Pergaments-Codex i den arnamagnæanske Samling, den anden af en Pergaments-Codex i det Kongelige Bibliothek i Stockholm. Disse sidstnævnte Bearbeidelser ere især mærkelige derved, at de have optaget Stykker, der egentlig henhöre til den verdslige Lov, og saaledes indeholde de eneste Levninger, man har, af den ældre Borgarthings-Lovs verdslige Deel. Man har, paa Grund af de forskjellige Recensioners indbyrdes Forhold, troet det hensigtsmæssigst at optage alle 3 i Udgaven, hver saa fuldstændig som den forefindes.

V. *Den ældre Eidsivathings-Christenret.* At denne er os levnet som den eneste nu tilværende Deel af den ældre Eidsivathings-Lov, skyldes den samme Omstændighed, som för ved Frostathings- og Borgarthings-Christenretter er omtalt.

Af den fandtes ogsaa to temmelig afvigende Recensioner, hvilke begge ere blevne gjengivne.

VI. *Kong Sverrers Christenret*, egentlig en blot Compilation af Gulathings- og Frostathings-Christenretter.

VII. *Retterböder og Forordninger* ældre end Udgangen af 1263.

At omtale vidtlöftigere Indholdet af nærværende Bind formenes overflödigt, da den udförligere Beskrivelse af de benyttede Codices og Fremstillingen af sammes Historie, ligesom og Oversigten over de forskjellige Loves og deres afvigende Recensioners indbyrdes Forhold, som forhen antydet, efter Verkets Plan er forbeholdet det sidste eller 4de Bind. At Verket vil udfylde et længe fölt Savn hos Fædrenelandets Lovkyndige og Historiegrandskere, derom troer Commissionen sig overbeviist. Forövrigt maa Arbeidet tale for sig selv, idet Udgiverne ere sig bevidste efter yderste Evne at have bestræbt sig for at levere det saa fuldkomment som Omstændighederne tillode, til Fyldestgjörelse for Nationen i Almindelighed og for den videnskabelige Forening i Særdeleshed, der saa liberalt har understöttet det.

Christiania den 19de Juni 1846.

J. Chr. Berg,	*U. A. Motzfeldt,*	*R. Keyser,*	*P. A. Munch,*
Overrets-Justitiarius.	Höiesterets-Assessor.	Professor,	Professor.

Indhold af förste Bind.

Side

I. Den ældre Gulathings-Lov . . . . . 1.

Anhang, ɔ: forskjellige ældre Brudstykker . . . . . 111.

II. Den ældre Frostathings-Lov . . . . . 119.

Anhang, ɔ: Kong Haakon Haakonssöns islandske Lov . . . . . 259.

III. Den ældre Bylov eller Bjarköret . . . . . 301.

I. Christenretten efter Cod. A. M. No. 60 qv. . . . . 303.

II. Brudstykke efter Cod. A. M. No. 123 qv. A. . . . . 305.

III. Vidtløftigt Uddrag af Bjarköretten efter to Papirs-Haandskrifter . . . . . 315.

IV. Brudstykke i Cod. A. M. No. 315 fol. . . . . 334.

IV. Den ældre Borgarthings- eller Vikens-Christenret . . . . . 337.

I. Efter Cod. A. M. No. 78 qv. . . . . 339.

II. Efter Cod. A. M. No. 31 oct. . . . . 353.

III. Efter Cod. Stockh. C. 15 . . . . . 363.

V. Den ældre Eidsivathings-Christenret . . . . . 373.

I. Efter Cod. A. M. No. 68 qv. . . . . 375.

II. Efter Cod. A. M. No. 58 qv. . . . . 394.

VI. Kong Sverrers Christenret . . . . . 407.

VII. Retterböder og Forordninger . . . . . 435.

1. Kong Olaf den Helliges Forordning om Nordmænds Ret paa Island og Islændingers i Norge . . . . . 437.
2. Fundation af Nidaros Erkebiskopsstol ved Pave Anastasius IV . . . . . 439.
3. Kong Magnus Erlingssöns Skjenkelse af Norges Krone til St. Olaf . . . . 442.
4. Kong Haakon Sverrerssöns Retterbod om Kirkens Friheder . . . . . 444.
5. Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Erkebiskoppens Myntret . . . . . 446.
6. Sammes Stadfæstelse af Card. Nicolaus's Bestemmelse om Gaver . . . . . 447.
7. Sammes Bekræftelse af Kong Magnus's Disposition, hvorved Stavanger By skjenkedes til St. Svithun og Biskopsstolen . . . . . 448.
8. Card. Vilhelms Forordning om den norske Kirkes Rettigheder . . . . . 450.
9. Sammes Forordning om Helligdage og Kirkegods . . . . . 453.
10. Pave Innocentius IV's Bekræftelse paa Card. Vilhelms Forordning om Helligdage og Kirkegods . . . . . 456.
11. Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafsskot . . . . . 459.
12. Islændingernes Overeenskomst med Kong Haakon Haakonssön . . . . . 460.
13. Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdömme . . . . . 462.

Trykfeil og Rettelser.

Side 58, i Noten Bj. I. 1., læs: Bj. 167, 169.
— 82 Linie 3 f. n. þyrva l. tyrva.
— 97 — 9 f. o. ſtapdrottenn l. ſtapdrottenn.
— 128 — 3 i Noten: [6]) menn l. [9]) menn.
— 181 — 2 f. n. i Noten: Cap. xxij l. Cap. xxiiij, 25 l. 27.
— 182 — 8 og 9 f. n. þuxſtu l. þúxſtu.
— 185 — 11 f. o. xorðorxedr. l. xöðorxedr.
— 211 — 17 f. o. xrelſiſol l. xrelſiſol.
— — 9 f. n. vánar mann rigtigere vanar mann, der uden Tvivl er en feilagtig Oplösning af en Forkortning f. varnar maðr eller varnaðar m. jvfr. S. 212, L. 2 f. n.
— 231 — 10 f. o. mánni l. manni.
— 232 — 4 f. n. meðan hann er lixs, maaskee rigtigere: meðan hon er lixs; jvfr. Hk. 54.
— 240 — 13 f. o. oc xiórðung til graſſ — maaskee er her graſſ en feilagtig Oplösning i den gamle Afskrift af en Forkortning i dens Original, hvilken har skullet betegne croſſmeſſu; jvfr. den nyere Landslov VIII. 8.
— 241 — 9 f. n. einni iarðar leigu, uden Tvivl feilagtigt f. einni arðar leigu; jvfr. d. n. Landsl. VII. 1.
— — Not. 6. efter "see den n. Ldsl. VII. 7." tilf.: "eller ogsaa staaer i det Foregaaende iörð f. örð."
— 242 — 17 f. o. ótra l. otra.
— 267 — 5 f. o. mellem ollom og monnom indskydes (oðom)
— 302 — 9 f. n. Brudstykket l. Brudstykket.
— 317 — 10 f. o. villuðýr l. villiðýr.
— 359 — 12 f. n. maðx l. maðr.

I.

Den ældre Gulathings-Lov.

Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 137 quarto "e donatione variorum" paa Universitetsbibliotheket i Kjöbenhavn, neppe yngre end Midten af det 13de Aarhundrede. Her betegnet . . . . . *A.*

Sammenholdt med et Brudstykke af den ældre Gulathingslovs Christenret, indfört i Pergamentscodex No. 309 folio i den arnamagnæanske Haandskriftsamling i Kjöbenhavn, omtrent fra Midten eller förste Halvdeel af det 14de Aarhundrede. Det ophörer ved Begyndelsen af Cap. 29 og er her betegnet . . . . . *B.*

Fremdeles sammenlignet med *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift af Hovedcodex, No. 308 fol. i den arnamagn. Samling, *Asgeir Jonssöns* Afskrifter No. 306 fol. og 66 qv. sammesteds, Papirsafskriften No. 2083 qv. i det kjöbenhavnske store kongelige Bibliotheks thottske Haandskriftsamling og en gammel og ret god Papirsafskrift (14 qv.) paa Universitetsbibliotheket i Christiania.

Ved Enden af Hovedtexten meddeles særskilt aftrykte fire Brudstykker af samme Lov, nu tilligemed Brudstykker af andre Haandskrifter indbundne under eet i Heftet No. 315 fol. i den arnamagnæanske Samling. Tre af disse Brudstykker ere skrevne med een og samme Haand og have sandsynligviis tilhört een og samme Codex, der nærmest bör henföres til det 12te Aarhundredes anden Halvdeel. De betegnes her . . . . . *Ca. Cb. Cc.* Det fjerde synes at være noget yngre, men er neppe yngre end Hovedcodex. Det betegnes her . . . . . *D.*

Brudstykket *Cc.* er suppleret efter Papirshaandskriftet No. 1633 qv. i det khavnske kgl. Bibl. ældre Haandskriftsamling, hvilket er en i orthographisk Henseende mindre nöiagtig, men ellers upaaklagelig Afskrift af ovenanförte Codex Arnamagn. 315 fol., hvis Afskriver, en vis M. Magnussön, kan skjönnes at have haft hiint Brudstykke fuldstændigere end det nu forefindes.

[1] Her hefr upp

Gulapings boc.

[Hinn fysti bolkr bœcar þessarrar er [2] um kristinsdøms halld várt.

Þat er upphaf laga varra at vér skolom luta austr oc biðia til hins helga Crist 1
ars oc fridar. oc þess at vér halldem lande varo bygðu. oc lánar drotne
varom heilum. se hann vinr varr. en vér hans. en guð se allra varra vinr.

Her ero nymæle þau [er tekin varo með Al^g k^s Eysteins erkibiscops. oc Erlings jarls oc allra hinna vitrasto manna i Norregi umrædom.[3]

Þat er nu þvi nest. at sa skal konongr vera at Norege er skilgetenn er [4] Norex 2
konongs sunr nema þeim rugne illzca eða unizca. En ef þessir lutir rinda hinum
ellzta fra riki þa scal sa hans broðer samfedra konongr vera er erkibiscope oc liod-
biscopum þykir bezt vera fallenn til. oc þeim tolf vitrastom monnum or hverju
biscopsriki er þeir nemna til með ser. oc gange hinir ulærðo menn með svornom eiði
til þess umdømes at þeir skolo þann til taca. er þeim synizt firi gudi at bezt se til
fallenn. En þenna eið skolo iamnel biscopar abyrgiase við guð. þo at þeir sveri
eigi. sem hinir er sveria. at þeir leggi sannendis umræðe til þessa mals. iam vel sem
hinir ulærðo er sveria sem guð gefr þeim syn til rettlegast at sia. En ef Norex
konongr a eigi sun skilgetenn efter sic. þa se sa konongr er erfðum er nestr. efter
umdøme þeirra er til verða nemðir. ef hann er til fallenn. En ef sa synise eigi
til fallenn. þa scal sa vera er þeim synise er til ero nemðir at bezt høve bæði guðrs
rettar at gæta oc lanuz laga. En ef þa skilr a. þa skolo þeir sitt mál hana er fleiri
verða saman. oc erkibiscop. oc aðrer biscopar fylgia. oc þat sanna með eiði sinum.

Jvfr. *Cap. I.* B. I. E. I.

[1]) Foruden Overskriften "her hefr upp" &c. har *B* den stadige Sideoverskrift "Kristin retter efter gulapings bok (eller bok), paa hver Side undtagen den første, hvor følgende Indholdsfortegnelse findes: i. Þat er upp haf lagha. ii. ny mæle magnus konongs. iii. Skipann olafs ok magnus. iiii. Olafer band en magnus tok af. v. ok sua þetta at samu. vi. Þader olafer ok magnus. vii. ok þader þetta um olgard. viii. Magnus ein um tiund. ix. Olafer einn um tidataup. x. Þader um kirkin upp hald. xi. Þader um kirkin gard. xii. Þader um kirkin gerð. xiii. um kirkin gard. xiiii. um kirkin uixlu. xv. um kirkna forsio xvi. Sunnu dagha hald. xvii. um mørsso dagha. xviii. en um mørsso dagha. xix. Olafer einn um frossa. xx. Þader um friadagha fastu. xxi. Magnus tok sumt or. xxii. um barns ut burð. xxiii. um grefr i kirkin garðe. xxiiii. Þader um frendkonor sinar. xxv. Þader scal eina kono hana. xxvi. um gudciniar. xxvii. Brudlaups gerðir. xxviii. um span ok galdra. xxix. um blot. xxx. um oðaða menn. xxxi. um þiðda ok oatann. xxxii. um nymæle magnus. xxxiii. um obota verk. xxxiiii. um ræðstiota biscupi. [2]) Ser hinn fyrsti bolkar i þessare bok — *B*. [3]) Ser tok M. *t.* Dyst. erkib. Erl. iarl ok aller uitraesta menn. — *B* [4]) Herfra til Capitlets Ende — "etc." *B*.

En exter frafall konongs. þa se sialfrhodet biscopom allom. oc abotom. oc hirdstiorom med hird allre at sækia nordr til hins helga Olafs konongs. til umrædes uid ærlibiscop. oc nemne biscop hverr .xij. hinu uitrasto menn med sér. oc se aller a þor innan þrijta manudar. sidan er þeir spyria frafall konongsins. oc se þar ofrad korona konongs. þess er þa er þra fallenn þiri sal hans. oc hange þar eilifligu gudi til dyrdar oc hinum helga Olave kononge. exter þui sem iatte Magnus konongr. hinn þysti koronadr konongr i Norege. En ef notorr letr sic annan veg til tacn. þa hever sa þirigort þe oc þridi. oc hverr sa er hanom þylgir til þess. oc uæra i banne gudrs. oc allra heilagra manna. þannus oc ærlibiscops. oc allra biodbiscopa. En ef þeir menn þiri nema[1] þor þessu er biscopar nemna til med sér. þa ero þeir i þorbodom. oc sedir .xl. marca uid konong. oc eigi kirkingrænder. ef þeir lata lif sitt medan. En þessa þor þare hverr a sinum kostnade. en konongr inni þeim kostnad allom er eigi hoxdu adr[2] konongs þe. En ef ærlibiscop er eigi innan landz. æda þra fallenn. þa scolo aller menn þingat koma til þeirra umræda sem nu er skilt.

Þader Olafr oc Magnus toco þetta.[3]

3 Þat er nu þui nest. at ver haxum þund uárn mæltan ár hvert her[4] i Gula.[5] þua marger þingamenn sem nu erom ver satter a. M. þat ero sexligir (O. ij. menn hins ellixta tigar)[6] or Hordaxylki. en iammarger or Rygiaxylki. M. þimligir (O. attatigir) or Firdaxylki. M. en þiorer tigir (O. iiij. menn hins þiaunda tigar) or Sygnaxylki. M. tuttugu (O. xxij) or Egdaxylki. nemdra manna. þua sem i logum er mælt. en ax Sunnmøre. xvi. hændr (O. þua marger sem vilia). M. En tveir lendir menn scolo exter uæra i Egdaxylki. tveir i Rygiaxylki. einn a Sunnhordolande. einn i Firdaxylki. einn a Sunnmøre til þess at gæta hibila manna þiri þiofom oc ransmonnom. En lender menn aller. M. adrer. Þader. er innan ero laga uárra scolo þara til logþingis or þeima .vi. xyllium. nema naudsyn konongs gange þiri æda sialfra þeirra. oc messo prestar þeir er biscop nemner til. (O. aller er menn kaupa tidir af.) tveir ór xylki hverin. oc armenn aller. scolo her koma naudsynialaust. En þeim ero naudsyniar mæltar. ef konongr kømr i xylki oc bydr armanne sinum at gera i gegn þer. i hinu nesta xylki. Nu er þat þui nest at ver scolom her koma þua marger þingmenn sem nu ero til nemdir. M. Petrsmesso eftan (O. þorsdag i þascuicu). Þader. at upnesande solo. En ef eigi koma. þa ero þeir vittir. hverr madr þeirra er til Gulaþings er nemdr. ef hann sidarr kemr en þvere ero þram þord. En ef hann þyrr kemr. oc kømr þo exter stexnudag varn. þa skal hann bota eyri. En ef

---

[1]) maaskee Feilskrift for "þirirnemase". [2]) i Originalen "adr". [3]) Stiptan hins helga Olafs ok Magnus konongs. — Overskrift i *B.* [4]) her — mangler i *B.* [5]) Herfra til Capitlets Ende "etc." *B.* [6]) Hvad der i dette, saavelsom flere af de følgende Capitler staaer mellem ( ), er i Originalen skrevet mellem Linjerne, lige over de umiddelbart foran Parenthesen staaende Ord.

þat firirnemaſc aller ſyſſismenn. þa ſcolo þeir hann þangat af váre ǽdro .xl. marca. þat eigum ver halſt laugmanntar. en halſt a konongr várr. En ef þat firirnemſc fiordongr manna. ǽda allongr. þa ſcal or þvi ſe telia. ſem þeir eigu manntal til. En ef þat firirnemaſc einſa menn. þa ſcal hǫta aurum .iii. Olafr. En ver ſcolom ſa til þeſſ mal. oc ſe or ſyſſium .vi. halfs manadar mal manne. nema leid ſe lengre. oc ſalld malltz oc eyri ſilfrs. En ſa madr er þat firinemſc af ſa þar til. þa ſellir ſa ſorena firi þeim manne. þa ſcal hann hǫta firi þat aurum .iii. M. En or Eydaſyſſli þa ſcal madr fara or ſkipreidu hverri. oc iamne ſkipreiddum. ſua til af .xx. menn fare oc geri tva manadar male ſmeors oc ſua miols. eyri vegenn ſilfrs. ǽda þat talt er ſlegit er þa or eyri. oc ſalld malltz. En ſa ſcal fara er leider menn nemna til. ǽda ármenn. ǽda ſyſſumenn. En þeſſa gerd ſcal gera epter ſcar magne. En þriggia punda ſmeor ſcal i þeſſa gerd gera. En or Rǫgiafyſſli .xv. menn or fiordonge hverium. oc gere halvan annan manadar mal ſmeors manne. oc ſua miols. eyri vegenn. oc ſalld malltz. Oc iammarger or Hordafyſſli. oc reidi manadar mal hvars manne. eyri ſilfrs. oc ſalld malltz. En ár Sogne .x. menn or fiordonge hverium. oc gera manadar mál hvárs manne. oc eyri vegenn. oc ſalld malltz. En .xiii. menn or fiordonge hverium i Firdafyſſli. oc gera manadar mal hvárs manne. oc eyri vegenn. oc ſalld malltz. En af Sunnmǫre gera hverium manne þeirra .xvi. ii. manadar male hvárs. eyri vegenn oc ſalld malltz. En ſa madr er þat firinemſk af ſa þar til. þa ſellir ſa ſorena firi þeim manne. þa ſcal hann hǫta firi þat aura .iii. Olafr. Hverneina þeſſ er þingmenn verda vittir i Gula. þa ſcal þat ſe þar verda reitt. En þat eigu aller Gulaþings menn. þa er vel ef hann ſialfr reidir. ǽda vinir hans. en ef han vill eigi. þa ſcal þat reida armadr konongs ǽda lendrmadr. hverr i ſinni ſyſſu. oc taca holfo meira heima.

Olafr band. en Magnus toc þetta af.[1]

Þat er nu þvi neſt af ver ſkolom geva manne frælſi ár hvert her i Gula. En 4
vér hafum þvi ſkipt ſyſſna imellom. af ſitt ár ſkal hverr várr fa[2] mann til frælſis.
En þeim manne ſkal frælſi gevet[3] drottensdag þann er fyrſtr verdr a Gulaþingi.
En ver ſkolom aller Gulaþings menn fa ſe til aura .vi. En ef manne verdr eigi
frælſi gevet drottensdag þann. þa ſcolo þeir menn er þann mann eigu af fa. hǫta
aurum .xii. biſcope. oc kaupa man. oc geva frælſi. þo af ſidarr ſe.

Oc ſva þetta af ſamo.

Þat er nu þvi neſt af ver ſcolom manne frælſi geva i ſyſſli hverin i Gula- 5
þings logum. En ver hafum þvi ſkipt fiordonga imilli. En þeir menn er þann

Jvfr. *Cap. 1. 5.* F. III. 19.

[1]) Þetta band Olafr. en Magnus toc af. — Overskrift i *B.* [2]) mann — tilföier *B.* [3]) vera — tilf. i *B* den samme Haand, der har skrevet Side-Overskrifterne.

mann eigu at þu. skolu hava gevet grelsi siri nott hina helgu. En ef þu hana eigi gevat. þa skolu þeir bøta biscope aurum .xii. oc kaupa man. oc geva grælsi. þo at sidarr se.

Þader Olafr oc Magnus.

6 Þat er nu þui nest at ver hafum olgerd heitit. þat kalla menn samburdar ol. mæles ol hvande. en annat husþreya. gera bøndr .iii. saman hit fæsta. nema sva utarla bui i eyin.[1] eda sva ofarla a skalle at eigi megi olgerd sina føra til annarra manna. þa skal hann iammikit ol gera einnsamann[2] sem Magnus. þeirra einshverr. (O. þeir þriv).[3] En sa er minna a en [4] sex kua bu. eda sex salldu sad. þa skal hann þui at eins ol gera. ef[5] hann vill.[6] Þader. þat ol skal gort væra siri allra heilagra messu hit seinsta. En þat ol skal signa til krist þacca. oc sancta Mariu. til árs. oc til sridar. En ef eigi gerir at þeirri stefnu. þa skal giallda aura .iii. biscope. oc gera ol þo at sidarr se. En ef eigi gerir oc verdr hann at þui kunnr oc sannr. at hann sitr sva[7] .xii. manude at hann gerir eigi samburdar ol. þa skal hann bøta siri þat morcom primr biscope.

Þader Olafr oc Magnus.

7 Olgerd hafum ver enn heitit at gera hvande oc husþreyia iamvæge sitt. oc signa þat nott hina helgu til Krist þacca. oc sancta Mariu. til árs. oc til sridar. En ef eigi er sva gort. þa skal bøta siri þat. morcom .iij. biscope. En ef hann sitr sva vetr .iij. at hann heldr eigi olgerdum upp. oc verdr hann at þui kunnr oc sannr. eda þeim vidrlogum er vér hofum logd til kristinsdoms vars. þa hever hann siri gort hverium penningi fear sins. þat a halft konongr várr. en halft biscop. En hann a loft at ganga til skrifta oc bøta vid Krist. oc væra i Norege. En ef hann vill þat eigi þa skal hann fara or landeign konongs vars.

Magnus[8] einn mælte þetta.

8 En ver hafum sva mælt vid biscop varn. at hann skal off þionosto veita. en vér skolom hana sva odrlase at vér skolom gera tiund alla oc fulla. bædi af vexti ollum oc vidreldi skifti oc ollom rettom fongum. En henne skal sva skipta at biscop skal hana[9] skordong. [oc fatøkes menn skordong. oc tirtia skordong. oc prestr skordong.[10] En biscop skal koma naudsyniaraust i sylki hvert a .xii. manadom. oc veita monnum þionosto þa er til byriar. En þær ero naudsyniar ef biscop er sæer. eda

Jvfr. *Cap. 6. 7.* F. II. 21. *Cap. 8.* F. II. 18. 44. B. 10. 11. E. 31. 32.

[1]) eyium — *B.* [2]) "einnsamann" mgl. i *B.* [3]) "O. þeir þrir" mgl. i *B.* [4]) til — tilf. i *B.* den samme Haand, der har skrevet Sideoverskrifterne. [5]) af — *B.* [6]) vili — *B.* [7]) sva — mgl. i *B.* [8]) i Mbr. har først staaet: "Olafr"; men dette er overslettet, og ovenover skrevet: "Magnus", med samme Haand og samme röde Farve. [9]) taka — tilf. over Linjen i *B.* [10]) Stykket fra [lyder i *B.* saale des: tirtia annann. prest hinn þridia. fatøker menn hin fiorda.

frexr konongr hann[1] fara. eða erlibiscop gerer exter hanom at vigia annan biscop. eða aðrar stornaðsynjar verða. En ef maðr sitr sva .xii. manaðe at hann gerir eigi tiund sina. þa er hann seccr við biscop morcom .iii. En ef hann sitr sva [tvennar .xii. manað[2] at hann gerir eigi tiund sina. þa er hann seccr .ni. morcom. við biscop. En ef hann sitr sva þetr .iii. at hann gerir eigi tiund sina. þa heuer hann firigort hverium penningi fiar sins. bæði i landi oc i lausum eyri. oc a þat halft konongr. en halft biscop.

Olafr einn mælte þetta.

En ver hafum sva mælt við biscop várn. at hann skal oss þionosto veita. En 9
ver skolom þat at hanom kaupa verlog firi .xl. penia innan laga varra. En biscop skal þat fe sva vðrlaðe at hann skal koma i fylki hvert a .xii manaðom. oc veita mannom þa þionosto er til byriar. En ef biscop kemr i fylki eða[3] i fiorðong. þa skal hann eða hans erendreke þing kenna. oc leggia eindaga til þess[4] at hann vill reiðu sina hana. þa er vel ef menn reiða hanom. En ef eigi vilia reiða hanom oc[5] firinemaðr aller mannigerðar menn. þa ero þeir sekir .iij. aurum. Þa skal biscop eða hans erendreke þa þess a þingi krevia. En ef firinemaðr færre menn. þa skal biscops armaðr fara til hus þeim. oc taka granna hans tva þa er nester bua hanom. þa er vel ef þeir vilia fylgia hanom. En ef þeir vilia eigi. þa skal hann þa krevia. þa sekiaðe þeir at aurum .iii. við erendreka konongs. En hann fialfr skal fa ser vatta. oc fara til hus hanom oc krevia reiðu biscops. oc vitis er við liggr. Eyri firi penning hvern. þa er vel ef hann gellðr. en ef hann vill eigi. þa skal stefna hanom til þings firi[6] rán. þa sekizt hann at aurum .xii. við erendreka konongs. En biscop várr oc armaðr hans. oc aller kennimenn skolo sinar safer allar[7] sva sækia sem nu hevi ec talt.

Þaðer mælto þetta um kirkiur.

Þat er nu þvi nest at ver skolom kirkium þeim ollom upphallða. oc kristnum 10
dome er Olafr hinn helge oc Grimkell biscop sette a Mönstrar[8] þingi. oc þeim ollom er siðan vero gorvar. En kirkia er ein[9] i fylki hverin er ver kollom hoxuðkirkin er vér eigum aller fylkismenn gerð upp at hallða. En ef su kirkia brotnar oc falla hornstaver. þa eigum vér timbri a taxt at koma firi .xii. manaðr. En ef eigi kemr þa skolom ver hæta aller fylkismenn .xn. morcom. þat fe a halft konongr várr. en halft a biscop. En ef þat firinemaðr færre menn. firinemse fiorðongr manna eða attongr. þa skal skipta ór þvi fe sem þeir eigu manntal til. En ef þat firinemaðr

Jvfr. *Cap. 9.* F. II. 44. B. 10. 11. E. 33. *Cap. 10.* F. II. 7. B. 8. E. 34—36.

1) at — tilf. *B.* 2) [ij. vetter. — *B.* 3) "i fylki eða" — mgl. i *B.* 4) þess — mgl. *B.* 5) þa — *B.* 6) Her begynder förste Side af Brudstykket *Ca.* 7) allar — mgl. *B.* 8) mostrar — *B.* 9) ein — mgl. *B.*

einta menn. þa scolo þeir bøta .iii. aurum ſiri tre huert er til þarf at haua. oc ſa tre þo at ſidarr ſe. En eyri ſiri malsmat huern. Eyri ſiri nagla huern er a er uant. Nu er kirkiu gor.

Enn[1] bader mælto þetta.

11 Nu ſcal gard um gera aller ſyllismenn. þa ſcal biſcop. eda hans ærendreke gera ſteynu til þeſſ oc eindaga at gardr ſe gorr. þa er uel ef gorr er. En ef eigi er gorr. oc ſtendr kirkia gardlaus. xii. manade. þa scolo aller ſyllismenn bøta ſiri þat morcom. iij. biſcope. En ef þat ſirinemaſe einca menn. þa ſcal bøta aurum .iij. biſcope. ſiri tre huert er til þarf oc ſa[2] tre þo at[3] ſidarr ſe. oc gera gard. Nu er kirkia gór oc gardr um. þa ſcal uirda a kaupa at biſcope. aller ſyllismenn. þriggia natta viſt. med .xxx. manna.

Oc ſua þetta. um kirkingerd.

12 Nu eru kirkiur allar adrar. er gerd ſcal upphalda. ſiordongs kirkiur. oc altongs kirkiur. heradrs kirkiur oc høgendis kirkiur. þeim kirkium allom ſcal upp halda. oc eigi taxt eyda. En ef kirkia brotnar oc ſalla hornſtaver. þa ſcolo þeir menn er þa kirkia eigu lata timbr a taxt koma ſyrr en .xii. manader ſe gegner. En ef eigi kemr. þa ſcolo þeir er þa[4] kirkia eigu bøta ſiri þat[5] morcom .iij. biſcope. oc ſa til oc gera kirkia þo at ſidarr ſe. En ef þat ſirinemaſe einca menn. þa ſcal bøta ſiri þat aurum .iij. biſcope ſiri tre huert er til þarf at haua. oc ſa tre þo at ſidarr ſe. oc gera kirkia oc huergi taxt eyda. En ef gera einca menn kirkia. gerir kendr mader eda bounde. eda huerr ſem kirkia gerir. þa ſcal þeirri upp halda oc aldrigin taxt eyda. En ef kirkia brotnar oc ſalla hornſtaver. þa ſcal hann[6] timbri a taxt koma ſyrr en .xii. manadr ſe gegner. en ef eigi kemr þa ſcal bøta ſiri þat morcom .iij. biſcope. oc ſa til oc gera enn kirkia. En ef hann gerir eigi oc letr enn .xii. manade ſtanda taxt eyda. þa ſcal han enn bøta ſiri þat morcom .iij. biſcope. En ef hann letr liggia uetr .iij. taxt eyda.[7] þa heuer hann ſirigort iordunni er kirkian var a gorr.[8] þa a konongr iordena oc ſcal hann odrlaſe med þui at haua kirkiuna gorua a ſyſtum .xii. manadom. En ef hann gerir eigi ſua. þa ſcal bounde taca aptr iord ſina. oc gera enn kirkia a. En ef bounde heuer eigi gort a þeim .xii. manadom. þa a konongr iordena. oc koma aldrigi undir bounda ſidan.

Um kirkiu gard.

13 Nu ſcal gard um gera. þeir menn er þeirri kirkia eigu upp at halda. oc haua gort a .xii. manadom. En ef eigi er gorr a .xii. manadom. þa ſcal bøta aurum .xii.

Jvfr. *Cap. 11—13.* F. II. 7—10. B. 9. E. 38. 39.

[1]) Enn — mgl. *B.* [2]) Her ophører 2den Side af Brudst. *Ca.* at være læselig. [3]) [tilskrevet over Linjen med samme Haand og med Tegn til at indskydes. [4]) þa — mgl. *B.* [5]) þat — mgl. *B.* [6]) hann — mgl. *B.* [7]) auda — *B.* [8]) Saaledes i Originalen istf. "gor".

biſcope. En ef þat firi nemaſe einka menn. þa ſcal bøta aurum .iij. firi tre huert. er til þarf at hava. oc fa tre þo at ſidarr ſe. Nu ero kirkiur allar gorvar oc gardr um.

Um kirkiu virlu.

Nu ſcal virlu a kaupa at biſcope. Hverivitna þeſſ er iord er vigd. en kirkia 14
uvigd þa ſcal aurum .xii. at biſcope kaupa. En hverivitna þeſſ er bæde er uvigt iord oc kirkia. þa ſcal virlu a kaupa at biſcope .iij. morcom. þriggia natta viſt med .xv. menn. Nu ero kirkiur allar gorvar oc virla a keopt.[1]

Um kirkna forſiø.

Nu er þat þvi neſt. at biſcop várr ſcal kirkium rada. ſem Olafr hinn helgi iatte 15
Grimkeli biſcope a Monſtrar[2] þingi. oc ſva ſem vér vurdum a ſatter ſidan. biſcop várr ſcal nu preſta til kirkna allra ſetia. þa er hann veit at rettar tidir kunni at veita monnum. En ver ſkolom preſtom fæzlo ſlica[3] fa ſem Olafr hinn helgi oc Grimkell biſcop lagde til[4] a Monſtrar[5] þingi. En heradrskirkiur ſva ſem bøndr verda a ſatter vid preſt þann er biſcop ſetr til. at þeir ſcolo nu ſitia .xii. manadr ſem biſcop hever þa til ſetta. oc veita monnum rettar tider. Nu gerer hann ſer hus oc hage[6] oc vini.[7] þa ſcal biſcop eigi taca hann ór ſetu ſinni. firir þvi at ver vilium eigi kirkiur várar at ſekaupi gera. En ef hann misbydr mannum fæſtudaga. æda helgar tidir um ſinn a .xii. manadom. þa ſcal hann bøta biſcope firi þat morcom .iij. En ef hanom verdr þat oftarr. þa ſcal hann enn bøta morcom .iij. biſcope. En þa a biſcop koſt at taca hann fra ſetu ſinni. oc ſetia þann annan til er rettar tidir kunni at veita monnum. En hverivitna þeſſ er þeir misbioda oft æda briota bodord biſcops. þat er til kriſtinsdoms vars veit. þa ſcolo þeir firi þat fe bøta biſcope. firir þvi at vér hafum þat afnumit at þeim ſeyli med hoggum rada. þvi at ver mægiume[8] vid þa. æda latom[9] lera Sunu vára. kennemenn várer ſcolo hava mannhelgi ſlica ſem hverr várr vid annan her a lande.

Um ſunnudaga halld.

Dat er nu þvi neſt at hinn ſiaunda dag hvern er heilagt. oc kollom vér þann 16
ſunnudag. En þvatdagr[10] firi ſcal heilagr[11] at none. þa er þridiungr liðir dar.[12] oc mana nott til hana otto. ſva at ecki ſcal vinna hvarke fiſkia ne fygla. oc hvarke vinna a acr ne eng. nema þat er til er lagt. ef menn roa leidar ſinnar oc hava vad firi borde æda roa undir farme þeim er a ſyknum degi er ladenn. En ef þeir koma

Jvfr. *Cap. 14. 15.* F. II. 8. 14. B. 10. 12. E. 32. 34. 40. *Cap. 16. 17.* F. II. 24. B. 14. E. 9.

1) uirlur a koyfter — *B.* 2) moſtrar — *B.* 3) fæſtor ſlikar — *B.* 4) til — mgl. *B.* 5) moſtrar — *B.* 6) saaledes ogsaa *B.* 7) uinni — *B.* 8) mægum — *B.* 9) þa — tilf. *B.* 10) hvatdagh — *B.* 11) heilact vera — *B.* 12) dagh — *B.* urigtigt.

heim a helgum tidum.[1] oc se hamulensa. þa scolo þeir fasta xarme or xlœdar male. oc biarga sipu sinu. œda xara menn landueg leidar sinnar. oc reca ross med lhxium. þeim er a sunnum degi ero bundnar. Su er lunnr oc sannr uerdr at þui. at[2] vinnr a sunnu degi. þa scal hann bœta xiri þat aurum .ui. oc ganga til skripta oc bœta uid Krist. En ex vinnr man manna útlenzt xiri utan drottens rad. þa scal beria hud ax þeim. œda bœta aurum .iij. biscope.

Um messo daga.

17 Nu ero þeir dagar er Olaxr hinn helgi. oc Grimkell biscop settu a Monstrar[3] þingi. oc budu xosto xiri. oc nónhelgi. þeim scal sua þyrma sem sunnudogum. Nu er ein Jonsmessa. en annar Petrsmessa. pridia [heilagra manna messa i Selin.[4] xiorda Jacobs messa. ximta Olaxs messa hin xyrri. Setta Laurentius messa. siaunda Mariu messa xyrri.[5] attanda Bartholomeus messa. Niunda Matheus messa. tiunda Mikials messa. ellixta Tueggia[6] postola messa. tolxta Allra heilagra messa. þrettanda Andreas messa. xiugtanda Thomas messa. Nu ero þeir dagar talder er xasta scal xiri. oc nón heilagt. oc sua bœta sem xiri sunnudax verc. ex vinnr.

Enn um messo daga.

18 Nu ero dagar adrer er eigi er nonheilagt xiri ne xasta. er þo scolo jamhelgir xiri uerum sem sunnudagr. En ex menn vinna a þeim dogum. þa scal bœta xiri þat aurum .iij. biscope. En ex vinnr man manna xiri utan drottens rad. þa scal bœta xiri þat holxum œdrum eyri. Nu scal þa daga telia. þar hexr upp iolahelgi xyst .iiij. daga. En hin ximti atte dagr Jola. Sette þrettande dagr. þeir scolo aller iamhelgir uera. En dagar[7] þess amilli þa scal biarga buxe sinu ex þorx er at.[8] En þa er Brittixu[9] messa nest iolom. En þa er Pals messa. En þa er kyndilsmessa. En þa er Mathias messa. þa er Mariu messa. Nu ero dagar .iiij. er eigi scal iord opna oc eigi lik nidr setia. Nu er þar einn skiri þorsdagr exter nón. En annarr allr langaxreadagr. Enn þridi Pascu eptann til nóns. xiorde allr Pascadagr. En ex nidr setr. þa scal bœta xiri þat aurum .iij. biscope. En þeir ero dagar tueir i Pascauicu. manadagr oc tysdagr er edi scal vinna. nema biarga buxe sinu ex þorx er at. En Odensdagr er allr heilagr. En þa er Tueggia postola messa. þa er krossmessa. Gagndaga[10] helgi scal sua halldu at vinna scal daga .iij. til middags. En þorsdagr allr heilagr sem Pascadagr. Nu er Hallvardar[11] messa. þa er Botolxs messa. þa er Simitons messa. þa er Knutz messa. þa er Olaxs messa hin oxre. þa er

Jvfr. *Cap. 18.* F. II. 25—37. B. 14. E. 9. 12—20.

[1]) dagum — *B.* [2]) hann — tilf. *B.* [3]) Mostrar — *B.* [4]) [Selin manna messe — *B.*
[5]) xyrri — mgl. *B.* [6]) Tueggia — mgl. *B.* [7]) dagh — *B.* urigtigt. [8]) ex þes þarx vider — *B.*
[9]) Brettixu — *B.* [10]) Gangdaga — *B.* [11]) Halwardz — *B.*

Mariu messu hin œxre. þa er Krossmessu hin œxre. þa er Marteins messu. þa er Clemez messu. þa er Nicolas messu. er ver skolom helgu halldu i logum varom.

Olaxr einn mælte þetta.

Nu scolo prestar krossa skera xiri helgum dogum hverr i sinni syslu. sem hann 19
tidir helldr. Helldr hann at xyllisskirlin. eda at xiordongs kirlin. eda af allongs kirlin. Sva scal þa krossa skera at þeir skolo koma til allra stada þar sem þeir eigu syslur i. Crossar scolo koma til hus hvers er reyc reykir. En þa scal hverr ödrum bera. nema menn bui samtynis i einum garde. þa scolo sitt sinn hvarer or bœ bera.[1] En krossar scolo med vetrhusum xara. en eigi med xioltom. Scal bonde hverr einum husum varda. at eigi xalle krossar af. þo at xleiri eigi hann. En ef hann kross xellir. þa scal hann xiri þat bœta aurum .iij. preste þeim er þa krossa skar. En ef madr kvedr nei vid. oc lætr at eigi kome kross til hus hanom. En granne hans segir a hendr hanom. at hann þengat bére. þa scal lata eid xylgia at þar kom eigi. En hinn scal bœta er xiri eidi var. þa er vel ef hann krossviti reidir. En ef hann vill eigi. þa scal prestr xara til hus hanom med granna hans tva. oc krevia hann krossvitis. oc stexna hanom til þings xiri rán. þa sekisc hann af þvi xe .xii. aurum.

Þader Olaxr oc Magnus.

Þat er nu þvi nest. at hinn siaunda dag hvern skolom vér varna vid kiotvi. 20
þann kollom vér xriadag. En sa er kunnr oc sannr verdr at þvi. at hann etr kiot a xreadegi. þa scal hann bœta aurum .iij. biscope. nema duldr ete hann. oc kœmr madr inn. oc spyrr hann at hvi hann etr kiot a xreadegi. þa ef hann hevir bita i munni. þa scal hann þeim út rækca. oc mæla sva at ec át þetta duldr. oc kann ec eigi daga skil. þa scal hann uvittr vœra. En hann scal ganga til skripta oc bœta vid Crist. En ef hann nidr svelgir. þa scal hann bœta xiri þat aurum .iij. biscope. En ef hanom veitir þat oxturr. at hann etr kiot a xreadogum. þa scal hann bœta xiri þat .iij. merer biscope. En ef hann hever tysvár bœtt. oc vill hann eigi þyrma xreadogum ne kristnum dome varom. þa hever hann xirigort hverium penningi xiar sins. en hann a kost at ganga til skripta oc bœta vid Krist. En ef hann vill þat eigi. þa scal hann xara or landeign konongs várs. En ef madr etr rossakiot. þa bœte hann xiri þat morcom .iij. biscope. aller menn a vara tungu. oc gange til skripta oc bœte vid Crist. En ef etr man manz kiot a xreadogum. eda a utidum.[2] þa scal beria hud af þvi. eda bœte xiri þat aurum .iij. biscope. En ef biscop. eda hans erendrele kenner þat manne at hann ete kiot a xreadogum. eda a utidum. En

Jvfr. *Cap. 19.* F. 22. B. 13. E. 10. 11. *Cap. 20.* F. 32. 38. 39. B. 6. E. 27—29.

[1]) xara — *B.* [2]) Her begynder 3die Side af Brudst. *Ca*, men ophører at være læselig strax nedenfor ved "manne".

hann kvedr vid þvi nei. þa skal biskops armadr xara til hus hanom oc slexna hanom til þings. oc mæla a hendr hanom a þingi. En ex hann kvedr nei vid. þa skal hann xesta xiri þat kyritar eid. En ex madr etr kiot i langa xostu. þa skal hann bøta xiri þat morcom .iij. biskope. nema naudigr æte hann. oc hever hann eigi annan mát til. þa skal hann[1] ganga til granna sinna þriggia oc bioda þeim matar skipti. þa er vel ex hann xær. en ex hann xær eigi. þa skal hann kiot eta oc biarga sva ondu sinni. ax þvi at helldr skal hann hund eta. helldr en hundr ete hann. En ex madr etr rossakiot i langa xostu. þa hever hann xirigort hverium penningi xear sins. oc xare or landeigu konongs várs. En ex þat kennir hanom armadr biskops. þa skal hann xesta xiri þat kyritar eid. En ex sa eidr xellr. þa xellr hanom til utlegdar. En ex etr man manna xiri utan drottens rad. þa skal drottenn hans selia hann or landeigu konongs várs. oc xe nyta sér. oc blanda eigi motuneyti vid hann. En ex hann blandar. þa skal hann xiri þat giallda .xl. marca. En ex armadr biskops kenner hanom þat. þa skal hann xiri þat vinna kyritar eid.

Magnus toc ór sumt.

21 Þat er nu þvinest. at barn hvert skal alu a lande varo er boret verdr. O.[2] nema þat se med þeim orkymlum boret at þennug horve anlit sem nacke skyllde. eda þingat tær sem hælar skylldu. þa skal þat barn til kirkiu xøra. oc hevia ór heidrnum domc. oc leggia nidr i kirkiu. oc lata þar deyia. Vader.[3] En barn hvert er boret verdr exter nott hina helgu. þa skal þat haxt væra xiri gagnxostu. En ex boret er i xostu. þa skal haxt væra at paschom. En ex boret er exter paschar. þa skal haxt væra xiri ioansmesso. En[4] barn hvert er boret er exter Mikialsmessu. þa skal haxt væra xiri nott hina helgu. skal sa prestr skira er menn kaupa tidir at naudsyniaiaust. En ex barnet verdr sva [bradla siuct.[5] at eigi ma þeim preste na. þa skal sa prestr skira er þau megu xystan xinna. en þat a engi prestr at synia. nema seckiazt vili .iij. morcom vid biskop. Nu er barnet sva uxrátt[6] at eigi ma preste na. þa skolo þeir menn er med þvi barne xara. geva þvi naxn oc drepa i vatn. oc mæla þesse ord ivir barneno. Ec skiri þic. N. i naxne xadur. oc sunar. oc anda heilax. þa kua[7] þat grava i kirkiugarde. M.[8] En ex vatne ma eigi na. þa skal skira i hverskonar væto er na ma. En ex engri ner væto. þa skal rækia i lova ser oc gera kross a brioste. oc [mellom herda.[9] En þessa skirn skal iamvel kona skira sem karlmadr. ex eigi ma karlmanne na. Vader.[10] Nu ex eigi verdr haxt at hinni xystu slexnu. þa skal bøta aurum .iij. biskope. oc hevia barn þo at sidarr se. En ex han vill eigi hevia lata

Jvfr. *Cap. 21. 22.* F. II. 1. 2. B. 1. 2. 3. E. 1 8.

[1]) hann — mgl. *B.* [2]) O(laxr) — mgl. *B.* [3]) Vader — mgl. *B.* [4]) Her begynder 4de Side af Brudst. *Ca.* [5]) [bradsiutt — *B.* [6]) siutt — *B.* [7]) ma — *B.* [8]) M(agnus) — mgl. *B.* [9]) [a bæte — *B.* [10]) Vader — mgl. *B.*

oc hevir barn heidit inni ox flexnur tuær. þa scal hann bøta biscope morcom .iij. oc hevia barn ór heidrnum dome. En ef hann vill þat eigi. oc hever inni mann heidinn .xii. manude. þa hever hann firigort hverium penningi fear sins. En hann a kost at ganga til skripta oc bøta við Krist. En ef hann vill þat eigi. þa scolo þeir bader fara or landeign konongs várs.

Her[1] hevir Magnus konongr gort at ubotamale. er[2] Olafr [konongr hafde gort[3] at .iij. marca male.

Ef madr berr út barn sitt heidit. æda cristit. oc spillir. oc verdr hann kunnr oc 22
sannr at þvi. þa hever sa firigort fe oc fridi. oc kollom vér þat mordet micla. En ef spillir man manna barne sinu heidrnu æda cristnu. þa scal skapdrottenn hava hydt firi fimt. æda fort konongsmonnum ellar. oc eigi kost at selia utanlandz ef hann vill. oc blande eigi motuneyti við. En ef hann blandar giallde merer .iij. biscope. En ef biscop æda hans ærendreke kenner þat manne. at hann have spillt barne sinu heidrnu æda cristnu. en hann kvedr við þvi nei. þa scal hann synia þessa mordz. sem annars. En[4] sa eidr fellr hanom til útlegdar. En ef þat kenner biscop æda hans ærendreke manne. at hann have gravet barn heidit i iord helga. oc verdr þat at skroke er til reynir. þa scal sa madr er þa sok sagde bøta firi þat morcom .iij. biscope. þeim er hann hinum hugde. En ef madr kømr heidinn a land várt oc hever hann þat i sinu male at hann vill þingat fara sem kennimenn ero. oc lata sic hevia or heidrnum dome. þa scal hann foda oc lata einn i motuneyte vera. En ef hann um ferr kirkiur æda[5] kennemenn oc letr sic eigi hevia or heidrnum dome. þa scal armadr biscops þann mann taca oc fora til þings. þa er vel ef hann lætr skiraft. En ef hann vill eigi. þa scal skapa hanom fimtar grid af þvi þingi or landeign konongs várs. oc foda hann enga nott þar sem hann var adra. En ef menn foda hann lengr oc blanda við hann motuneyti. þa scal giallda firi þat .xl. marca. En hvervitna er fe er meira en .iij. merer firi kristins doms brot. þa a konongr halft. en halft a biscop. En hverr madr er sitr sua vetr .iij. at hann reidir eigi biscope reidu. æda prestreidu.[6] oc hellder eigi upp tillogum þeim er vér hafum logd[7] til kristins doms várs. sa hever firigort hverium penningi fear sins.

Um grøft i kirkiugarde.

Þat er nu þvi nest at mann hvern scal til kirkiu fora er daudr verdr. oc 23
grava i iord helga. nema udada menn. drottens svica.[8] oc mordvarga. tryggrova. oc piova. oc þa menn er sialver spilla ond sinni. En þa menn er nu talda ec. scal grava i flødar male. þar sem sverr[9] motese oc grøn torva. En lik scal eigi inni

[1]) þetta — *B.* [2]) en — *B.* [3]) [mgl. *B.* [4]) Her ophører 4de Side af Brudst. *Ca.*
[5]) of — *B.* [6]) preste reidu — *B.* [7]) log — *B.* [8]) svikara — *B.* [9]) flød — *B.*

ſtanda iuir ſunt naudſyniaiauſt. En ef ſtendr lengr þa ſcal bøta ſiri þat aurum .iij. biſcope. oc ſøra lic til kirkiu. En ef hann will þat eigi. oc lætr inni rotna manu dauðan. þa hever hann ſirigort huerium penningi ſear ſins. þa a hann enn kaſt at ganga til ſkripta. oc bøta uið Criſt. En ef hann will þat eigi. þa ſcal hann ſøra or landeigu konongs uárs. En ef hann býr ſua ouarla a ſialle. eða ſua utarla i eyium. oc nema hann þar þer naudſyniar. at hann ma eigi lic ſøra ſiri ſe uxørum. eða ſiri ſialle. þa ſcal hann lic i uthús ſøra oc ſeſta upp. oc lata eigi lic a iordu ſtanda. En ef madr grefr lic i hauga eða reyſar. þa ſcal hann þat upp graua. oc bøta ſiri þat aurum .iij. biſcope. oc ſøra lic til kirkiu. oc graua[1] i iord helga. En ef madr uerdr ſiuer oc will hann efter preſte lata ſara. þa ſcal hann efter þeim lata ſara er hann kaupir tidir at. oc will hann ſik olia lata. þa ſcal preſtr til ſara oc olia hann. O.[2] oc haxa .ij. aura at oliunar kaupi. Bader.[3] En ef hann hever ſott ſua brada. oc ma hann odrom preſte ſyrr na. þa ſcal ſa preſtr til ſara oc olia hann. M.[4] kauplauſt. En ef hann ſerr eigi. þa er hann ſeer .iij. morcom. nema naudſyn hans gange ſiri.[5] eða hans kirkiuſoknar manna. oc vitu þat vattar. En huern þann mann ſcal olia er hann gerdi tiund ſina. oc iatte þa at hann villdi hava olian medan han matte mæla. Bader.[6] En þa er madr er daudr oc ſerr eruingi efter preſte oc bidr hann til ſara oc ſyngia iuir likſong. hann ſcal til ſara oc ſyngia iuir liki. O.[7] oc ſcal hann þar ſiri hava halvan eyri. þat kalla menn likſongs kaup. Bader.[8] Nu ef lic kemr til kirkiu. þa ſcal preſtr i gegn ganga oc ſyngia iuir liki þer tidir er til byriar. ſetia lic i grox. O.[9] oc odrlaſe med þui legkaup.[10] Bader.[11] En ef ſa preſtr will eigi þer tidir veita. þa ſcal eruingi hins dauda taca. M. tiund (O. legkaup).[12] oc kaupa meſſuſong med. ſiri ſal hins dauda. En ef preſtr er eigi heima. þa ſcal þo lic nidr ſetia. en þa er preſtr kemr heim. þa ſcal ſtaura nidr a kiſtu. oc ſteypa helgu vatne i. En hann ſcal ſyngia iuir likſong. En þat a engi preſtr at gera at ſara i ſiarſoknar annars preſt. at ſexongum ſer. naudſyniaiauſt. En ef hann verdr at þui kunnr oc ſannr. þa ſcal hann þat aptr reida preſte þeim er þar a ſiarſoknar. oc bøta biſcope ſiri þat aurum .xij. En huervetna þeſſ er menn verda dauder. oc will eruingi ol efter gera. huárt ſem gera will at ſiaund eða at þritugsmorne. eða enn ſidarr. þat kalla menn eruiol. En ef menn gera ol. oc kalla[13] ſalo ol. þa ſcolo þeir til bioda preſte þeim er þeir kaupa tidir[14] at. hann ſcal hanom bioda uid þridia mann[15] hit ſæſta. En preſtr a til at ſara

Jvfr. *Cap. 23.* F. II. 15. 16. B. 9. E. 47—51.

[1]) læggia — *B.* [2]) O. — mgl. *B.* [3]) Bader — mgl. *B.* [4]) M. — mgl. *B.* [5]) vider — *B.* [6]) Bader — mgl. *B.* [7]) O. — mgl. *B.* [8]) Bader — mgl. *B.* [9]) O. — mgl. *B.* [10]) lægar kaup — *B.* [11]) Bader — mgl. *B.* [12]) O. legkaup — mgl. *B.* [13]) menn — tilf. *B.* [14]) tidir — mgl. *B.* [15]) iij. men — *B.*

naudsynia lauſt. til erxda olda. æda ſalo olda. En ef hann vill eigi til ſara. þa ſcal hann þarnaſc tiundar (O. reidu)[1] ſinnar. þeirrar er hann ſcal taca .xii. manadr or þeirri manngerd. er olgerd var i. En þa. M. tiund (O. reidu)[2] ſcal ſa madr taca er erfingi er hins er ol er efter gort. oc hverna hanom til ſalobota. Bader.[3] En ef olgerdir ero ſkeiri. þa ſcal hann til þeſſ ſara ſyſl er hanom er ſyſl bodet. oc væra þar nott hina ſyrſtu. En um morgeneun efter til annars. Bader.[4] En ef mungót ero þriu oc ma hann til ſara tvinegis a einum degi. þa ſcal hann þau mungót oll ſigna. En ef hann ma eigi. þa ſcal hann til ſara mungatz annars. oc dreccu þar[5] meðan ol vinnzt.

Bader mælto þetta.

Þat er nu þvi neſt. at várr ſcal engi eiga ſrendkono ſina at kono ſer. En ef 24
madr verdr at þvi kunnr oc ſannr at hann a kono nauare ſer. en i logum er mælt þa ſcal hann bœta ſiri þat morcom .iij. biſcope. oc lata af kononne.[6] oc ganga til ſkripta. oc bœta við Kriſt. En oſſ er ſva lovat at taca af ſiaunda knc. oc ſiaunda lid ſrendkonor varar. En konor þær adrar er ſrendkonor varar ero af ſimta knc. oc ſimta lid. Sva þær konor er [þær eigu ſrendſeme[7] ſaman kona ſu er hann atte adr. oc hin er hann teer. En ef teer kono nauare en nu hevi ec talt. M.[8] æda teer annars mannz kono. æda kono undir ſina kono. Bader.[9] þa ſcal hann bœta .iij. morcom biſcope oc lata af kononne oc ganga til ſcripta oc bœta við Kriſt. En ef hann vill þat eigi. þa ſcolo þau bæde ſara or landeigu konongs várs. En ef biſcop kenner þat manne æda hans[10] erendreke at hann eigi kono nauare ſer. en i logum er mælt. En hann kœdr við þvi nei. hann[11] ſcal vinna ſiri þat lyritar eid. En þær ero konor adrar er enn ero i meirum[12] þyrmſlum við oſſ. er ver vinnum a þeim udada verc. ef ver eigum likams loſta við þær. Nu er þar ein moder mannz. en onnur ſyſtir. þridia dotter. ſiorda ſtiupmoder. ſimta ſunar kona. ſetta brodor kona. Siaunda ſunar dotter. oc konor þær allar adrar er iamſkylldar ero. er menn megu udada vere a gera. Magnus.[13] þat ero ſtiupdœtr. brodor dœtr. ſyſturdœtr. oc dottordœtr. modor meœdr.[14] oc ſadur ſyſtr. modor ſyſtr. oc ſadur meœdr.[15] oc ſyſtir kono mannz. Bader.[16] En ef madr verdr at þvi kunnr oc ſannr at hann legſt med konom þeim ſva nanom. þa er ſa madr ſridlaus oc bæde þau oc ſare or landeigu konongs várs. M.[17] til þau hana innt ſkript ſinni þeirri[18] er biſcop leggr a hond

Jvfr. *Cap. 24.* F. III. 1—4. B. 15. E. 52.

1) O. reidu — mgl. *B.* 2) O. reidu — mgl. *B.* 3) Bader — mgl. *B.* 4) Bader — mgl. *B.* 5) þar — mgl. *B.* 6) þa ſtat etc. staaer i *B* to Gange, men anden Gang, som det synes, tilföiet med forskjellig Haand og andet Blek. 7) [ſrendeemi eigu — *B.* 8) M. — mgl. *B.* 9) Bader — mgl. *B.* 10) biſcups — *B.* 11) þa — *B.* 12) mæira — *B.* 13) Magnus — mgl. *B.* 14) modor moder — *B.* 15) ſadur moder — *B.* 16) Bader — mgl. *B.* 17) M. — mgl. *B.* 18) ſina þa — *B.*

þeim. Þader.[1] oc ſirigort hverium penningi ſiar ſins. bæde i lande oc i lauſum eyri. þat a halft konongr. en halft biſcop. M.[2] nema konongr æda[3] biſcop. vili betr gort hava. ſidan þau koma heim. Þader.[4] En ef þat kenner biſcop æda hans erendrekr manne[5] at þau have þat udada verr gort. en hann kuedr vid þvi nei. hann[6] ſcal vinna ſiri þat ſettar eid. Nemna menn .xii. iamgoda hanom. þar ſcal einn hava af þeim .xii. monnom. en hann ſcal ſialfr annarr væra. En hinn þridi nanaſte nidr. en þrir þeir er ſiri orde oc eidi kunni hyggia a vara tungu. þann eid ſcal vinna ſiri kirkiudurum. En ef ſa eidr ſkellr. þa er hann ſannr at udadom. M.[7] En þo at hanom ſkallſk eidar.[8] þa ſcal hann þo na gudrs ſkirſtum. helldr en hann ſe ſannr at ſokenne. Þader. En hverr madr þeirra er til ſkirſta[9] gengr. hvárt ſem han vinnr eida. æda gudrs ſkirſtir. oc verdr fúll af. þa a hann ſimtar grid fra kirkiudurum.

At madr ſcal eiga eina eigna kono.

25 Þat er nu þvi neſt. at várr ſcal hverr eina kono eiga. þa er hann hever mundi keypt oc maldaga. En ef hann kaupir tuær konor mundi. þa ſcal hann af þeirri kono lata er hann ſidarr tóc. oc beœta biſcope morcom .iij. oc ganga til ſkripta oc beœta vid Criſt. En þat barn er hann vid þeirri kono getr. er hann ſidarr teer.[10] þa ſcal enſkis mannz arf taca nema leyſingia ſins eins. En ef hann vill eigi af lata þeirri kono er ſidarr toc hann. þa ſcolo þau bæde fara or landeign konongs várs. oc hava ſirigort hverium penningi ſiar ſins. En ef madr hever ambótt ſina vid ſina kono. oc hever inni arcneliu. æda hveria ſem hann hever at meinkono vid ſina kono. verdr hann at þvi kunnr oc ſannr. þa ſcal hann beœta ſirir þat aurum .xii. biſcope. oc ganga til ſkripta. oc beœta vid Criſt. oc lata af kononne.

Um gudſiviar.

26 Gudſiviar ero .vi. er ver ſcolom þyrmaſt vid. ſva ſem frendkonom varom. Nu er þar ein at hallda barne undir primſignan. En onnur at taca or vatne. þridia at fœra or hvita vadom. fiorda at hallda undir biſcops hond. fimta at leyſa fermedregil. ſetta at leida kono i kirkiu. þeſſar einar ſcal þyrma vid konona. en allar adrar .v. gudſiviar. ſcolom ver hallda vid fadur oc modor. ſem vid barnet. En ef madr verdr at þvi kunnr oc ſannr at hann a gudſiviu ſina. þa ſcal hann beœta ſirir þat morcom .iij. biſcope. oc lata af kononne. oc ganga til ſcripta oc beœta vid Kriſt.

Um brudlaups gerdir.

27 Konor ſcal taca a tidum. en eigi a utidum. En ef madr kaupir kono mundi oc maldaga a utidum. æda a þeim tidum er biſcop hever kvidiat oſſ konor at taca

Jvfr. *Cap. 25.* F. III. 5. 10. B. 17. E. 22. *Cap. 26.* F. III. 8. B. 15. E. 53.

[1]) Þader — mgl. *B.* [2]) M. — mgl. *B.* [3]) ok — *B.* [4]) Þader — mgl. *B.* [5]) manne — mgl. *B.* [6]) þa — *B.* [7]) M. — mgl. *B.* [8]) eider — *B.* [9]) ſkirſar — *B.* [10]) tok — *B.*

ſunnu nott. æda ſrea nott. æda odens nott. æda a þeim nottom er ſoſtodagr er exter ox morgon æda heilagt. æda gangxaſta. er þriar vikur ero til ions voku. oc þriar til Mikials meſſo. oc þriar til iola. M. (.O.)[1] oc .xiii.[2] dagar iola. En ex a þeim dogrom teer madr kono er nu talda ec. þa ſcal beota ſiri þat aura .iij. biſcope. En ex teer kono i langa ſoſtu a vicum þeim .ix. er biſcop gengr i ſoſtu. oc þaſchavikan tiunda. þa ſcal beota ſiri þat morcom .iij. biſcope.

Um ſpár.[3] oc um galldra.

Dat er nu þvi neſt at ver ſcolom eigi lyda ſpám ne golldrum ne gerningum[4] 28
illum. En ſa er kunnr oc ſannr verdr at þvi. at hann ſegir ſpar. æda ſerr med ſpám. þa er hann madr utlagr oc uheilagr. oc hverr penningr ſiár hans. þat a halxt konongr. en halxt biſcop. En ſa annarr er ſpám lydir. oc verdr ſannr at þvi. þa ſcal ſa[5] beota .xl. marca. þat a halxt konongr. en halxt biſcop. En ſa annarr er ſerr med galldra oc gerningar. oc verda[6] at þvi kunnir oc ſanner. þeir ſcolo ſara or landeign konongs várs. þvi eigu menn eigi at lyda. En ex þeir lyda. þa hava þeir ſirigort hverium penningi ſiár ſins. En þeir ſcolo koſt eiga at ganga til ſkripta oc beota vid Kriſt. En ex þat mælir biſcop. æda hans erendreke at madr ſerr med ſpár. æda galldra. æda gerningar. en þeir kveda vid þvi nei. þar ero ſyniar mæltar ſiri. Ex manne er þat kent at hann ſare med ſpár. ſyni med ſettar eidi. nexna menn .xii. iamgoda hanom. þar ſcal hann einn hava ax þeim .xii. monnum. En hann ſcal ſialxr annarr vera. hinn [þridi][7] nanaſte nidr. En þeir[8] þrir er ſiri orde oc eidi kunni hyggia. ſellr til utlegdar. ex ſellr. Magnus.[9] En ex madr verdr at þvi kunnr oc ſannr. at hann vinnr eid uſoran. æda leidir adra menn med ſér. þa er hann ſialxr ſecer .xv. morcom. en .iij. morcom ſirir hvern er ſuór med hanom ex þeir viſſu eigi at uſórt var. En ex þeir viſſu at uſort var. ſyrr en þeir vynni. þa gialldr hverr[10] .xv. mercr. ſem hann. Vader.[11] En ex þat er konom kent at þær ſare med golldrum oc gerningum. þa ſcal þar nexna konor .vi. þriar a hvara hond henne huſprevjur þær er menn vitu at godar ſe. þær ſcolo vitni bera at hon kann eigi galldra ne gerningar. En ex henni þat vitni ſellr. þa ſellr til utlegdar. þa a konongr ſe hennar halxt. en biſcop a halxt. En hana ſcal eruingi ſora or landeign konongs várs.

Jvfr. *Cap. 27.* F. III. 9. B. 7. E. 21.

---

[1]) m. (O). — mgl. *B.* [2]) ſiiii — *B.* [3]) ſpan — *B.* [4]) garningum — *B.* [5]) ſa — mgl. *B.* [6]) verder — *B.* [7]) tilföiet i Mbr. med en fremmed Haand, maaske Arne Magnussöns. Denne har i sin egenhændige Afskrift (Cod. A. M. No. 308 fol.) optaget Ordet, dog i Klamrer. At det blot er blevet udeladt ved en Uagtsomhed af den gamle Afskriver, er tydeligt. Papirs-Afskrifterne No. 306. fol. og 66. qv. i den Arn. M. Saml. samt No. 2083. qv. i det Kbh. Kgl. Bibl.s Thottske Mscr. Saml. have simpelthen optaget Ordet i Texten. Ordet findes i *B.* [8]) hinir — *B.* [9]) Magnus — mgl. *B.* [10]) þeira — tilf. *B.* [11]) Vader — mgl. *B.*

Um blot.

29 Blot er oss oc huidiat at nér scolom eigi blota heidit gud. ne hauga. ne horga. En ef madr verdr at þui kunnr oc sannr. þa hefer hann firigort hverium penningi fiar sins. hann skal ganga[1] til skripta oc hæta við Krist. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeigu konongs várs.

Um udada menn.

30 Udada menn ere ero oss oc oll firiboden at várr kua engi blandazt við hæfe. En ef hann verdr at þui kunnr oc sannr. at hann blandazt við hæfe. þa skal hann gellda. Bader. oc skal hann fara or landeigu konongs várs. udadamadr oc koma alldrigi aptr. M. En þeir inirsolnar menn er þar eigu systur hæde af konongs hende oc biscops. þa late gellda þa. Bader. En sa madr er þat naut a. þa skal rinda a sæ út. oc nyta eigi fer. En ef hann nytir. þa skal han hæta morcom .iij. biscope. En ef biscop æda hans ærendreke kenner þat manne. at hann blandazt við hæfe. en hann kædr við þui nei. biscops armadr skal fara til hus hanom. oc flexna hanom til þings firi þat udada verc. hann festir firi þat settar eid. Bader. hann skal þann vnninn hava a .x. vikum sørra daga. firi þui at oll er eida flexna ein. er at logum er fest. Hann skal sua með þeim eidum fara at hann skal fara til hus hanom er eid skal sia at hanom. oc segia hanom sim nottom firi til kirkiu þeirrar er hann skal eid at vinna. þa er vel ef hann ferr til oc heyrir eid at hanom. En ef hann eigi ferr. þa skal hann með vitni þann eid vinna. þann eid skal hann vinna firi kirkiudurum. leggia hoc a þreskolld. oc taca hoc af þreskelldi upp. þa er vel ef hann eid rett vinnr. En ef hanom eidfall verdr. þa er hann madr ullagr oc uheilagr. scapa skal hanom simtar grid fra kirkiudurum. Sua skal eida þa alla vinna er festir ero firi kristins doms brot várt.

Um svidda oc uatan.

31 M..(t)it[2] er oss oc huidiat at eta. En ef madr verdr at þui kunnr oc sannr at hann etr svidda. þa skal han firi þat hæta biscope aurum .iij. oc ganga til skripta

---

Jvfr. *Cap. 29.* F. III. 15. B. 16. E. 24. 45. *Cap. 30.* F. III. 18.

---

[1]) Her ophører *B.* [2]) Dette Ord er for en Deel udslettet i Mbr. Begyndelsesbogstaven er en stor röd M, der staaer ganske tydelig; ligeledes ere de to sidste Bogstaver af Ordet upaatvivlelig "it"; og at der næst forud for "i" ogsaa har gaaet et "t" er der temmelig tydelige Spor til; de tvende Bogstaver, der synes at have fulgt nærmest efter "M", ere derimod aldeles udslettede. Saaledes har det forholdt sig med dette Sted allerede i Arne Magnussöns Tid, thi han har i sin egenhændige Afskrift: "M tit" og anmærker paa en lös Fortegnelse over de formeentlige Feil i Membranen, som han i sin egenhændige Afskrift har rettet, med Hensyn til dette Ord: *"desunt 2 v. 3 primæ voculæ literæ nec certum est A^tam recte descriptam esse."* Forresten fremsætter han ingen Formodning om, hvorledes Ordet bör læses. I Membr. er tydeligt Spor til at man ved at væde Pergamentet har stræbt at faae gjort de udslettede Bogstaver læselige. — Papirs-Afskrifterne Cod. A. M. 306 f. og 66 q. samt C. Thott. No. 2083 q. have alle læst r foran det første t, nemlig - - - rtit

oc bœta við Krist. þat kollom ver sviðda er engi maðr veit bana at. En þat eta menn er vargar bita oc þeir synia fiors. oc þat eta menn er biorn berr. eða hundar bita. þat eta menn oc er i rennanda vatne drucnar. oc þat er ziri berg zellr. oc þat er klave kyrkir. þat er um þat atan er sva verðr dauðr. at vigia skal sallt. oc vatn. oc kasta a kiot oc zesta upp. oc lata or þorna blod. þat er rett at selia hud oc skipta verðinu. have hann sialzr halzt. en með holzo kaupi var. oc sende til kirkiu þeirrar er hann kaupir tidir at.

Magnus gerðe nymæle þetta.

En um alla þa menn er ganga a trygðar. þær er veittar ero um viga zerðe 32
manna i mellom. þa ero þeir ubota menn zirigort ze oc zriði. lande oc lausum eyri. iamvel odalsiordom sem odrom. Menn þeir er lix sitt lata ziri þyzscu oc utilego hvárt sem þeir rena a skipum. eða a lande. oc sva ziri morð oc zorðæðo skape. oc utisetu at veðia troll upp. at zremia heiðni með þvi. oc þeir menn er gerazt zlugu menn at drepa þa menn. er þeir eigu engar saker við. oc taca ze til. nema konongr late rexsa til landreinsanar. oc zriðar. oc sva þeir menn er konor taca með rane. eða annarra manna konor zestar konor. eða dætr manna ziri utan ráð þeirra er zorræðe eigu ziri. eða sialzra þeirra. hvegi er siðan gerizt vili þeirra er hiusskapr ræðzt. oc sva þeir er hemnazt þesserra ubota manna. eða heimta giollð exter ex vitni veit þat. þa ero þeir ubotamenn aller. zirigort ze oc zriði lande oc lausum eyri. oc ero þeir zriðhelger er ze sitt veria oc zrendkonor zirir þeim. en hinir aller ugilðir hvárt er þeir za sár. eða ben. bæðe konongr oc zrændom. Alla þa doma er um vigazerði skal setia. eða þeirra kvenna legord er menn eigu vigt úm at logum. þa skal þa alla setia með logum oc griðum til zystu sals. En sa er ryxr dóm logsamðan ziri sal. eða at zystum solum. nauðsynia lauzt. þa gengr sa a grið sin. oc er hann trygrove. oc hever zirigort ze oc zriði. En þær ero nauðsyniar ex maðr er sinar eða sarr. eða einar hveriar þær stornauðsyniar er goðer menn bera vitni um at hann matte eigi viðkomazt. En sal þat zystu skal zramkoma innan þess sama manaðar. oc zlytia heim til hans oc se boðet með vatta tva. En hinn take þar við. eða umboðrs maðr hans. nema sa vili inndælla hanom um gera. er taca skal. En um all onnur mot er menn setia logðoma til a medal sin. þa sečizt sa atian aurum við sakar aberan er ryxr. oc hallða dom sem aðr. en við konong .xv. morcom. oc sæke konongr eða systumenn hvarom tveggia til handa. oc take hinn skulð sina zyst upp exter þvi sem domr dømde. En sect hvarstveggia se skipt exter ziarmagne. En ex hann vill eigi dom hallða þa scolo systumenn hanom þing stexna oc gera hann útlagan. nema hann giallde slict sem dømt var. En ex maðr sattezt við þann mann er leget hever

Jvfr. *Cap. 31.* F. II. 42. 43. B. 5. E. 26. *Cap. 32.* B. 16.

konu hans. þa skal sa veita trygdar er konu a. En ef hann liggr annat sinn konu hans þa er hann trygrome iamuel sem hinn er vigr a veittar trygdar. En ef madr vigr sun sinn æda [sun fadur[1] hvárt sem hann er kristinn. æda heidinn. æda modur. æda brodur. æda dottur. æda systur. þa er hann ubota madr. hvegi er fyrr var mælt. nema hann se udr madr. sva at menn vili at vitfirring se at. En ef karlar tveir blandase likams losta saman oc verda kunnir oc sannr at þvi. þa ero þeir badar ubotamenn. En ef þeir synia oc er þo heradrs skeytt. þa syni med iarnburdi. En ef þeir verda sannr at soc. þa a konongr fe þeirra halft. en biscop halft. En ef menn beriazt i kirkiu æda i kirkiugarde þeim er vigdr er. þa ero þeir ubotamenn. oc a biscop a þvi .iij. merer. oc þat er þarf til kirkiugardzens. en konongr þat er umfram er. nema eigi se fe meira. þa skipti þeir konongr oc biscop. sin i millom i helminga. nema þeir vili meiri misskunn a gera vid þa. En ef madr er gorr at ubotamanne. oc hevir eigi sakar abere styrk til. æda kunnasto at skera orvar upp. þa er hann þo ubota madr iamuel sem adr.

Um reidskiota biscopi.

33 Dat er nu þvi nest ef biscop ferr upp a land ifra skipi sinu at vigia kirkiu æda adra þionosto at veita monnum hvárt sem hann þarf lagnt æda skamt. þa scolu bœndr fa hanom reidskiota .xviii. En .xxx. ef hann ferr at vigia hofudkirkiu. En ef þeir vilia eigi fa reidskiota. þa ero þeir sekir aurum .iij. hverr þeirra. er fellir. En ef biscop æda hans erendreka kenner þat manne at hann have misgort einnhvern lut i kristinsdoms brote. þann er biscop eigi a at þiggia. En ef hann kvedr nei vid þvi. þa skal biscops armadr fara til hus hanom oc taca granna hans tva. þa er nester bua hanom. þa er vel ef þeir vilia fylgia hanom. En ef þeir vilia eigi. þa skal hann krevia þa. þa sekiask þeir at .iij. aurum hverr þeirra vid erendreka konongs. En hann skal sialfr fa sér vatta oc fara til hús hanom. oc skeyna hanom til þings firi þat mal. oc mæla a hendr hanom a þingi. hann skal festa firi þat kyritar eid. En ef hann vill eigi log festa. æda þing sokia. þa sekizt hann at aurum .xii. vid erendreka konongs. En biscop várr oc hans armadr. oc aller kennemenn scolu sinar saker sva sokia sem nu hevi ec talt.

Her hefr kaupa bolk.

34 Þat[2] er nu þvi nest. at várr skal engi firi ödrom fe taca oc ecki scolom vér oss at gripdeilldum gera. doms er hverr madr verdr firi sinu fe at hava. En sa er firi ödrum teer. hann skal þat aftr fora. oc bota konunge hauge firi misteklu. oc

Jvfr. *Cap. 33.* F. III. 44. B. 10. E. 32—34.

[1]) Oprindelig har i Mbr. staaet: "fader sun"; men disse Ord, som aabenbare ere indkomne ved en Feilskrivning, ere overstregede og ovenover er med samme Haand skrevet: "sun fadur". [2]) Bogstaven Þ er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer.

sokia sitt at logum sidan. En ef madr a sok at manne. oc vill sa eigi giallda er reida skal. þa skal steyna hanom heim til troxu oc vattu sogu. oc bioda hanom sakbota tolu. þess xiar skal þrysvár krevia sem annars xiar. En ef þa vill hann eigi reida. þa skal steyna hanom til þings xiri rán. oc xiri logleyso. þa skolu menn dœma hann utlagan vid þann er sotte. oc vid þa alla sampingendr. til þess at hann biode sœc a þingi. eda i xiolda manna. oc have þar at reida.

Um heimstemnu oc xiarkroxur.

Nu er þat þvi nest. ef madr a xe at manne þat er vattar vitu. þa skal steyna 35
hanom heim til troxu oc vattasogu boanda i andvege sitt. en dreugmanne til erviningia sins. ef hann byr innan xyllis. ellar þar sem hann var nottena helgu. skal sva skommum sem hann vill xiri .xv. nottom hit lengsta. Nu skal sva mæla at hann se heima er sa kemr þar. allr dagr at steynu med þeim hvárt sem hann kemr xyrr dax eda sidarr i liose oc uxolgenn. þa skal hann lata bera heimsteynu vitni þar þegar. en sidan skal hann leida vattu til xiar sva mikils sem hann a at hanom. En ef hann vill eigi þa reida. þa skal krevia hann oc leggia hanom rán vid. nema hann reidi hanom þa. Nu ef hann svarar þvi at ek kann eigi log. en ec let uppi hvetvitna þat er þingmenn kalla log. þa ma hann steyna hanom til þings .v. nottom hit skemsta. oc xim ximtum hit lengsta. ef hann veit ner þing skal vera. En ef hann veit eigi. þa verdr þess bida er hann veit þat. En sa skal þing kenna er þarx ef hann vill þat. En ef a þing kemr þeirra mal. þa skal sokiande lata bera þingsteynu vitni. þa eigu þingmenn um at dœma. oc dœma hanom xe sitt. En ef þeir vilia ecki um dœma. þa ero þeir seckir .xv. morcom. ef hinn krexr þa doms. Nu ef þeir verda eigi aller a eitt satter a xiordongs þingi. þa ma skiota male med vattu tva a xyllis þing. En sa þeirra er þa þyckizt enn eigi log xa. þa ma þvi at eins skiota af xyllisþingi til Gulaþings ef xiordongr manna gengr af þingi. oc kalla þat log er hann seger. þa verdr skot xullt en ellar eigi. En hvervitna þess er aller verda a eitt satter at madr hever sótt xe sitt. oc xullnase hanom vitni til. þa eigu þeir at dœma hanom xe sitt. En ef hann band eigi þingmanna dóm. xiri troxu. þa seckizt hann bauge vid konong. en hinum eyer holxo sitt xe. En ef madr skytr male sinu til þingmanna dóms. þa xellir hann baug med þvi. þa skal hann a þing leida heyringia sina. at hann hever þat xe at logum sott. þa er vel ef hann vill þat xe a þingi reida. eda gerir steynu til. oc lyer þvi þar. En ef hann vill eigi þa reida. þa skal krevia þingmenn. þa er a þingi ero at xara til. oc sva armann konongs. oc bœndr sva marga sem hann þyckizt þurva. er xe sitt hever sott at logum. at xara til oc taca holxo meira en hann sotte. oc konongr baug til handa. Sa skal hava .vi. aura at

Jvfr. *Cap. 35.* F. X. 4—9.

handa ganga er sotte. Nu standa menn giri. oc veria med odde oc eggiu. þa galla þeir utlager oc uhelgir. aller er giri standa. en hinir aller gridhelgir er til sætia oc laga vilia gata. En þo at þeir galle eigi. þa er hoydingi sæcr at .xl. marca. en hverr annarra at .iij. morcom. En sa er hoydingi er sætiande vill halla. En ef menn sonna hanom at gara til ay þingi at taca ge sott. þa er hverr þeirra sæcr at .iij. aurum vid konung. En ef armadr vill eigi til gara. þa er hann ay þui er vid liggr.

Um leiguge. oc lánge.

36 Nu er lánge. oc leiguge. oc dæmt ge. oc handsellt ge. oc eindagat ge. oc allt þat ge er vitni veit. þat skal allt med troru sætia. Dat ge allt er eindagat er. þa skalltu sua niota vattu þinna i eindaga. sem þu hæver hanom heim stegnt. Nu kemr sa eigi er geet skylldi taca. en sa kemr er reidu skal. þa skal hann bioda ge i eindaga. ef nokórr er þar sa er um er budet med vattom vid at taca þui ge. þa skal þeim i hond setia. En ef engi er. þa skal segia ay leigu. oc halld. oc abyrgd. ef þat var adr leigt. oc hæve sa er adr hagde. oc abyrgise vid handvommom sinum til sa kemr eptr er a. þa skal hanom i hond setia.

Um domgesto.

37 Nu er þat þui nest. ef madr a ge at manne þat er eigi vitu vattar. þa skal stegna hanom heim til knodu. oc kædia hann giar þess er hann a at hanom. hinn skal annattveggia gesta ge. Olaxr. æda dom setia a mote knodu hans. nema hann vili sækiase a knodu hans. Nu skal taca vid domgesto hvergi madr er bydr grialsra oc gulltida. ef sa er eigi inni er bioda skal. Oc um allt er domr er bodenn innan acra gerdis. þedan leggiast .v. netr til doms þess er þeir scolo eiga giri durum veriandu. þann dom scolo þeir sua hava nemdan at hvarke se a sunnudegi ne a messudegi. ellar er sóku hans unyt. su er hann hagde þa upp hagda[1]. Nu skal dom setia giri durum veriandu. en eigi a bak husi. hann skal setia dom sinn eigi nérr husi. en sua at veriande mege setia sinn dom milli dura oc doms hans. oc aca lasse vidar milli dóms oc dura. Nu er vel ef sa gengr út at eiga dóm vid hann er veria skal. ellar skal hann ganga inn med vatta tua. oc stegna hanom út at setia dom a mote sér. Nu er domr þeirra settr. þa skal veriande rydia dom sætiandu. En ef hann hever sett i dom med ser hauugilldis menn. æda negygilldis menn. æda namaga. æda sokunauta þess er imote hanom er. þa scolo þeir risa upp oc ganga brott or dome. oc setia adra valentunna menn i stad þeirra. ef til ero. En ef eigi ero til þa er domr hans unytr. Nu ef hann hever sett lendan mann i dom med ser. æda

Jvfr. *Cap. 37.* F. X. 11—18.

[1]) i Mbr. er det sidste a i dette Ord noget utydeligt, og det synes næsten som om den gamle Afskriver har villet have det udslettet igjen. A. M. læser imidlertid: "hagda"; og ligeledes C. A. M. 306. f. og 66. q. samt C. Thott. 2083. q.

lendz manns sun. þann er yngri se en þertugr. eða armann konongs. þa er hann domþloge. oc a alldrigin upreist at þui male siðan. oc eigi sloto þeir sua nér dome koma. at mal þeirra mege heyra. Nu skal sua sokiande rydia dóm ueriande. sem ueriande ruddi dóm sokianda. Nu er huarstueggia domr ruddr. oc ma huarge þiri ordrum unyta. þa skal sokiande lata bera heimstefnu uitni. at hann stemde hanom heim. heimstefnu retta til kuodu. oc sua þat uitni at hann kuadde hann þear sins. þa eigu þeir um at dœma er i dome sitia oc dœma þeim er nei kuedr uid skulld eid sua mikinn sem hann a at synia at logmale þiri þe þat er hann var kuaddr. En einn skal eyris synia. En tueir tueggia. en þrir þriggia. þa skal synia lyritar eidi unnz þe hyndisc þat er holz atta morc. eða meira. þa skal tuevallda lyritar eid. leggia boc a þresfolld. oc taca upp oc vinna eid hinir somu menn. Nu scoto menn sua dóm halldu. at risa eigi upp or dome. ne a brott ganga. nema naudsynia ærenda gange. þa skal hann leggia gloua sina eða uopn. eða einnhuern grip exter. oc segia til naudsynia. oc ganga til doms aptr enn þegar. En ef madr ris upp or dome. oc gengr i brott þyrr en þeir se satter. aller a þat mal. þa skal sa domþloge er hann haþde i sinum dome oc male. Nu kuedr madr þiar sins en hanom vill engi madr dom þesta. þa skal hann ganga utangarz. eða þara út um marreins bacca. oc þara aptr til hús siðan. oc kuedia i annat sinn. En ef hann vill eigi dóm þesta bidi hann at hann se heima hindar dag of morgon oc kuedia enn i sinn hit þridia. uatta þiora ma nyta til kuadrna þriggia. Nu ef hann vill eigi dóm þesta. þa er hann seccr at .xviii. aurum uid konong .vi. aurum uid kuodu huerin. En þeðan skal hann stefnu hanom til þings. oc leida uatta sina a þingi. alla slica sem a dome settum skylldi. Nu vill hann þa enn eigi reida. þa scoto þingmenn dœma hanom skulld sina. þa krevi hann þa at þeir þare til oc take af hanom aura .xviii. til handa konunge. en hanom holzo meira en hann atte at hanom. ✠[1] eða eida þa er uid liggia at logum. En ef hann vill hualke gera. þa sannar hann ser skulld a hende. þa skal sokiande skirskota þui undir uatta. oc stefnu hanom til þings þiri rán. oc leidi tueggia manna uitni a þing. at hann syniade hanom bœde undanþœrsla (oc)[2] þiar. þa eigu þingmenn at dœma hanom þe sitt. en konunge .xii. aura baug. En ef hann vill huarke þesta þe a þingi ne reida. þa skal hann kreuia armann konongs eða syslumann. oc sua marga bœndr sem hann þyðizt þurva. at þara med hanom oc taca holzo meira af hanom en hann atte at hanom. En huerr er eigi vill þara med hanom þa er seccr at aurum .iij. uid konong. En einn skal eyris synia en tueir tueggia. en þrir þriggia. usque.[3] vinna eid hinir somu menn.

---

[1]) Her findes i Originalen et rödt Kors med 4 Punkter, eet Punkt i hvert Hjörne. [2]) Dette "oc" mangler i Originalen, men maa kun ved Uagtsomhed være udeglemt. [3]) Saaledes i Originalen. Afskriveren vil öiensynligen have betegnet, at Stedet skal være aldeles ligelydende med det ovenfor forekommende: "...en þrir þriggia. þa skal synia lyritar eidi unnz þe hyndisc þat er holz atta morc. eða meira. þa skal tuevallda lyritar eid. leggia boc a þresfolld. oc taca upp oc vinna eid hinir somu menn."

Um þær skulldir er eigi ero vitni til.

38 Nu er sa dauðr er skulld atte at giallda. en hinn lifir er heimta a. þa kemr hann eigi til skulldar. nema hann komi med vattom. þvi at engi skal vinna eið fyri briost hins dauða. En hann skal þann eið vinna. at eigi var su skulld sva at er vissa. þa vinnr han fyri sitt briost. en eigi hins dauða.

Ef skulld fyrnizt fyri vattom.

39 Nu stendr skulld .xx. vetr. eða .xx. vetrum lengr. þa fyrnizt su skulld fyri vattom. En hann ma koma hanom til eiða at hvaro. þvi at i sallte liggr sok. ef sæliendr duga.

Um vitnad kaup. oc handsalad.

40 Nu skolo kaup oll hallda handsalad. oc þau er vattar vitu. ef þeir menn kaupase vid. er kaupum sinum eigu at rada. nema madr seli uheimillt eða se sár i. þa skal kaup þat aftr ganga. en hinn hann andvirði sitt. Engi várr skal selia odrom svo. ne skærd. en sa er sár gerir i. han er sekr morkom .iij. þat er allt sár er menn meta til sárs. ef madr kaupir sand eða saur. þar sem hann hygse kaupa miol eða smior. oc allt þat er eigi ma utan a sia. Oll skolo hallda handsalad mol. þau er hallda megu. þat ma eigi hallda ef þu selr manne þat er þu hevir fyrr ordrum selt. En ef sa hever hond at er sidar keypti. þa ma hann hallda skila dome fyri kaupi sinn. Nu a sa kaup at hava er fyrri keopte. ef hanom fullnast vitni at skila dome. þa er þeim kaupskor er sidarr keopte. þa skal hann skirskota undir valeukunna menn. þat er oc kaupskor. ef madr kaupir þat. er hinn atte edi i er sellde. nema at þess rade være sellt er atte. Nu skal hann hitta þann er hanom selldi oc heimta sitt af hanom. En ef hann vill eigi i hond hanom selia. þa skal hanom heim stevna. oc niota valta sinna at þu lezt at logum lausk. oc krenia hann fiar þins. og leggia hanom rán vid.

Um leigu kyr.

41 Nu selr madr kyr a leigu. þa skal sa ku abyrgiase at ollu er hever. oc selia slica aptr sem hann teer. nema hon se ellri. Nu skal hann ku hava at leigu mala rettom til gangdaga at odro vare. þvi at þa skolo kyr a svor være. nema þeir have annan eindaga a mælltan sin i mellom. þa er hann toc ku. Nu er su kyr dand en hann atte ved i annarre. þa skal hann þa hava fyri sina ku. þvi at kyr skal i kyr stad koma. En ef su livir. þa skal hann sina hava. En ef lester ero a ordner. þo at horn brotne. eða hale slitni. þa skal hann þa lostu bota. Nu vill hann eigi ku leiga lengr. þa skal hann þann hitta er ku a. ef hann er innan fyllis. oc bioda hanom ku sina. En ef hann er eigi innan fyllis. þa skal hann fora heim ku. oc leida menn til oc tala sia ku. at hon se heil oc hinum tœc er a. þa segi hann af abyrgd sina. oc veiti vord ku sva sem sinum nautum. oc þiggi af nýt oc have þat fyri gras oc gæzlo. oc abyrgise

---

Jvfr. *Cap. 38.* F. X. 23.

vid handuommum einum. Nu er su ax lande farenn er fu alle. oc hever manne um hodet halld fear sins. þa a hann hanom fu at bioda. ef hann er innanfylkis. eruingia ef eigi er hallzmadr til. ef hann vill eigi leigt hava lengr.

Um fiar leigur.

Nu leigir madr gull eda silfr at manne. eda hvatte fe er madr leigir. þa skal 42
hann leigu af reida sem a var logd. til hann segir at logum leigu af. Leigu þa er a gengr skal madr eigi leigu. nema þar sem leigu er a logd. oc verda þeir a þat satter.

Um bufear leigur.

Nu felr madr bufe inni at manne. at fulgu mala rettom. þa skal hann abyrgiasc 43
vid handuommum sinum ollom. þat er handuomm hans ef hann svellter. eda drepr. eda þeir menn er hann skal halda orde oc eidi siri. þat ero hans handuomm. ef hallds madr hittir eigi fyrr en ond er ór. oc sua ef biorn berr. eda bita vargar. eda fellr siri berg. oc fylgir eigi fe[1] hirdir. þa er þat handuomm hans. En ef fellr siri berg oc synir hann þat monnum fyrr en hann flae hud af. þa er þat eigi handuomm hans. þat er þa enn handuomm hans ef drucnar i brunni oc gæter engi madr. þat er oc hans handuomm ef af oxmegri verdr dandi. eda llave fyrkir. En ef hás er i bande. eda renne flaurr siri. þa er þat eigi hans handuomm. Nu skallta fæda til uti ma biargast. þa hitt þu þann er a. oc biod hanom at veita vord bufe sinu. oc syn monnum ef fort se at mát sér. oc sey af þina abyrgd. En ef madr teer roff a fulgu. eda a hafnbit. oc bita þat vargar uti. þa ero þat hans handuomm. ef eigi ero annarra manna roff uti. Nu teer madr naut a fodr. þa skal hann sua abyrgiast sem fulgu naut. þat skal madr eigi abyrgiast at kýr renne eigi talfs. ef hann hever ofa i nautum sinum. Nu hever madr kú mellta i skulld sina. þa er hvarke skerde verd. ne leigu. þa skal su eigi vera ellri en atta vetra. oc eigi yngri en at ódrom kalve. heil. oc heilspenad. oc have kelft of vetrenn.

Um leynanda lofto.

Nu kaupir madr at manne roff. eda bufe. þess er abyrgd a er keypt hever. þegar 44
er a brott leidir. Kye fe allt er madr kaupir. þa skal engi odrom seie selia. ne med leynanda loftum. þat er leynanda laustr a kyeve. ef þat dreeer sik sialft. su skal sverja er selde. eda sialfr hava. at hann vissi eigi leynanda loft. ef hinn finnr a fyrsta manade.

Um abyrgd gripar einshvers.

Nu kaupir madr grip usenn at manne. þa er þess abyrgd a er selldi. til þeim 45
lemr i hendr er keypt hevir. eda þeim manne er hann hever med vattom um hodet vidr at taca. nema þeir skili annan veg siri vattom.

[1]) Ordet fe er tilsat over Linjen, med samme Haand som det övrige, og med Tegn, hvor det skal indföres i Linjen.

Um heimstemnu.

46 Nu kemr sa madr i xylki er þu vilt sottan hana um eitthvert mal. oc a hann engan erningia i xylki. oc var eigi þar nott hina helgu. þa skal spyria hann at heimili sinu. En ef hann nemner heimili sit. þa skal hanom þingat steyna. Eigi skal hann segia at lenzmannz. nema þar se. En ef hann vill eigi nemna. þa skal skirskota undir vatta. oc steyna hanom hverium i gard sem þu vilt. nema þer sioleynum. oc sokia hann þar siðan. þa er oc rett stemt hverium manne. er stemt er a kaupreinu. þar sem þeir keyptuzt vid. Svá skal einkeyptum manne heimstemna sem honunda. þengat sem hann hever ser tveggia missara vist teena. En ef þat er hvergi. þa skal þingat sem erningi hans bór innan xyllis. ellar skal spyria hann at heimili sinu. þar skal vera sem hann nemner innan xiordongs. nema at lendzmannz segi hann.

Um sokner oc heimstefnur.

47 Nu skolo sokner standa medan leidangr er uti. til þess er skip hava verit a lunni .v. netr. Standa skolo sokner um langa xosto. kristinndom ma ok allt sokia. oc ny vere þau er verda. Edi ma at soknom gera a helgum dogum. nema stemna manne heim at eins. Madr ma stemna manne heim. heimstemnu annars mannz. sem sialfs sins. ef hanom er um bodet med vattom. Sialfr skal hverr sina sokn sokia innan landz xrials oc xulltida. En ef madr xerr af lande braut. þa skal sa hallda xe hans vetr .iij. er hann hever um bodet med vattom at hallda skylldi. sa skal hava sokn oc vorn xiri hanom. En ef hann xerr a Grikland. þa skal sa hallda xe hans er arve[1] er nestr. Svá skal konu sokia sem karlmann. ef hon er ein xiri sér. en hon a lost at selia sokn sina oc vorn. Eigi skal hon selia lendom manne. ne oxrikis manne þeim er sokia skal. madr ma sokia hennar sokn sem sina ef hanom er med vattom umbodet. Nu vill madr annan sokia um eitthvert mál. en hanom þaxde annarr xyrr sokn a hende. þa late sa xyrr af er sidarr toc til. eigi ma hann tveim senn svor veita. ef þat er eigi vela sokn vid hinn.

Ef madr selr uheimillt.

48 Nu eigu tveir menn eda xleiri einn grip saman. þa selr ein. oc spyrr eigi hina at er med hanom eigu. Nu vilia þeir riuva kaup þat er med hanom eigu. þa skal luta hverr rada skal. en ef sa lytr at rada er selldi. þa skal hallda. En ef hinir liota er riuva vilia. þa skolo þeir riuva a xyrsta manade. er þeir verda varer vid.

Ef madr lér ödrom grip einnhvern.

49 Sa skal lán abyrgiast er þiggr. oc koma heilu heim. En ef hann vill eigi. þa skal sokia sem vitta xe. En þat er allt vitta xe er vattar vitu. Nu lér madr þat er hanom er lét oc misxerr þat. þa skal hann heimta at hvarom sem hann vill. oc

[1]) Ordene "er arve" staae ved en Feilskrivning to Gange i Mbr.

sua er hverritna sem madr selr annars eign. þa skal hann af hvarom heimta sem hann vill. þeim er selldi. eda þeim er keypt hever.

Um ved.

Nu leggr madr odrom ved siri einuhvern lut. þa skal sa abyrgiasc ved er teer. 50
En ef þeir hava gorvan eindaga til ner út skal leysa. þa skal hann bioda i eindaga. oc hava vatta vid. En ef þa leysir engi madr út. þa er þat forvedia ordet. Nu ef madr a fe at heimta af ödrom. oc teer hann ved fear sins i einum hverium grip. hvárt sem þat er i iordu. eda ödro fe. Nu selr hann ved i brott ödrom manne. þa skal sa hava vatta til vedrs sins er ved atte. a fyrstum .xii. manadom ef hann er innan fylkis. En ef hann er eigi innan fylkis þa have hann brigt a fyrstum .xii. manadom er hann heim kemr i fylki. ellar a hann þess mals aldrigi upreist. Nu selr madr tveim monnum eitt ved. þa a sa ved er fyrri toc. oc vitu þat vattar. en þeim er kaupfor er sidarr toc.

Kvennagiftir.

Þat[1] er nu þvi nest at vér scolom þat vita hvessing vér scolom konor kaupa med 51
mundi. þess at barn se arfgengt. þa skal madr festa med kono þeirri .xii. aura oreigi mund. oc hava vid þat vatta. oc have hann brudmenn en hon brudkonor. oc gene henne giof of morgon. er þau hava um nott saman verit. slica sem hann festi vid henne. þa er barn þat arfgengt er alet er sidan. Nu er þat þvi nest at madr vill afla ser. kvanfangs þess er meira kemr til. þa skal fader sialfr festa dottur sina. ef hon er mér. en broder ef fader er daudr. Nu vill fader eigi gifta dottor sina manne þeim er fest hafde hana. þa skal hanom heim stefna. oc gera hanom eindaga til. at hann vill festarkono sina hava. Nu ef hinn vill eigi luta hann hava. þa skal hann krevia út festar kono sinnar. oc stemna hanom þing siri rán. þa eigu þingmenn at doma hann útlagan. Engu redr mér um þat. ef hon fhjr hvergi fiolf. Halldu ma madr festar kono siri festarmanne .xii. manade. sa er siri skal rada. þat ma skilia festarmal. ef horundfall kemr a annat tveggia. En ef madr legst med festar kono sinni. þa skal hann bota rette ervingia hennar. oc ganga af eigu sidan. Edia skal fiolf festa sic. oc hava frenda rad vid. þa ma hon eigi riuua. En ef eigi er frenda rad vid. þa ma hon riuua oc giallda merer .iij. af handfalsfliti. þeim er festi hana. Sina festar kono skal hverr hava. ef sa festir er siri skal rada. En ef madr festir manne kono. þa er hann skal eigi siri rada. þa skal hann giallda .iij. merer. þeim manne er þa kono hafde festa. Nu scolo brödr rada siri systur sinni tveir eda fleiri. þa festir einn þeirra hana manne. nu vilia hinir riuua. þa scolo þeir luta hverr siri skal rada. ef sa lytr er festi þa skal halldu. en ellar eigi. oc giallde hinn merer .iij. af handafalsfliti. En ef annattveggia verdr sinet. eda fárt. þa skal bidu

[1]) Bogstaven Þ i dette Ord er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer.

xii. manuðe gera þa annat tueggia. lata fram fara þat rað. við þau mein er a ero orðen. eða segia i sundr festum. Nu skal sa eigi þa kono fyrr giftu en xii. manuðr fe gegner. nema hann vili. hinn skal oc eigi fyrr taca aðra kono. nema hann vili. Nu vill maðr eigi taca festar kono sina. þa skal stefna hanom heim til at taca. oc gera hanom eindaga til. þa skal stefna hanom til þings firi þat at hann fyrr festar kono sina. þa skolo þingmenn gera hann utlagan. oc heiter hann þa fuðfloge. Sua skal kono gera eindaga ef hon fester sic manne. oc kemr eigi i eindaga at gifztz þeim manne er hon festi sic. En ef hon vill eigi solia eindaga. þa skal stefna henne til þings firi þat at hon fyrr festar mann sinn. oc gera hana utlaga a þingi. oc skal hon fara af lande brott. oc heiter hon skammfluga. Sina festarkono skal hverr halldu ef herr ferr a land várt. ef hanom er boðen með vattom. En ef hann tuðr uei við. oc vill eigi halldu festar kono sina. þa segir hann sialfr festum i sundr. Nu verðr festar kona mannz hernumin. þa er hann skylldr at fara efter henne. oc leggia merer .iij. til at leysa hana út. en erningi þat er auc skal. Nu teer maðr festar kono mannz. oc gengr at eiga. oc se þat beggia þeirra rað. þa stefne sa þing er fyrr haðe festa þeim er sidarr fecc. þa eigu þingmenn at dœma þau utlog bæðe. En ef hon segir eigi sinn vilia til þess. þa skilise hon við þat.

Hvessu maðr skal rada fe konu sinnar.

52 Fe kono sinnar skal maðr eigi af lande fara. nema hon vili. Rada skal hann fe þeirra ollo til þarna þeim. hvarte þeirra skal firimæla. ne firigera annars fe. Slican rett a hverr maðr a kono sinni. sem a siolfum ser.

Um felar gerð.

53 Eigi a kona at synia hvanda sinum felaz. Nu fær maðr meyiar. eigi megu þau leggia felag sin imillum. nema þeir menn iatte er til arfs þeirra standa. En ef þau ala born til arfs sins. þa megu þau leggia felag sin imellom slict sem þau vilia. Nu fær maðr eðin oc a hon born til arfs sins. oc ero þau i umegð. og vill hann þo leggia felag við hana at hvaro. þa skal gera stefnu til hofuðbarms monnonom barnanna. oc leggia felag þeirra saman. at fiar magne. leggia iord iordu i gegn. en eyri eyri i gegn. oc meta fong hans at þau ero meiri en hennar fong se. Nu ma þat eigi riuna ef sua er lagt. En ef þau leggia felag sitt annan veg saman. þa ma þat riuna. hvárt sem vill hans erningi. eða hennar. a þa lund at fara a þing fram fyrr. en þau hafe verit .xx. vetr saman. oc segia i sundr þui felage. En ef eigi er i sundr sagt fyrr en þau have verit .xx. vetr saman. þa a hann alldrigi upreist a þui male sidan. Hvernitna þess er hinn tuau leggia felag sitt saman. þa skolo þau lysa þui i fiolda manna. Nu ero hinn tuau saman .xx. vetr. eða .xx.

Jvfr. *Cap. 53.* F. XI. 8.

vetrum lengr. þa leggia log xelug þeirra saman. ef eigi var fyrr lagt. þa a hon þridiung i xe. en hann toa luti. En þo at þat være lagt oc er eigi lyst a .xx. vetrum. þa er sem ulagt se.

Um mynding.

Nu skal gioxr konu heimil være er til hennar var genen. hverr sem skilnadr 54
þeirra verdr. Olaxr. Mynda skal menjar xe alli oc koma eyrir eyri i gegn. en edin xe halxt. Mynding skal vid ollum lutum heimil være. nema vid tucim einum. ef hon deyr barnlaus. eda gengr xra hanom forynxla laust. Bader. konu sinni skal engi madr med hoggum rada at oldr. ne at ale. En ef hann berr hana i xioldu manna. þa skal hann bœta henne skicum rette sem hann a at taca a siolxum ser. oc sva annat sinn. oc sva hit þridia sinn. Ola. þa a hon kost at ganga xra hanom med gioxr oc gagngialde. En ef madr vill skiliast vid konu sina. þa skal hann sva skilit segia. at hvartveggia þeirra mege heyra mal annars. oc have vid þat vatta.

Olaxr oc Magnus.

Nu heimtir madr skulld at manne. ef hann er innan xylkis. ef hann skulldskeyter 55
hanom vid annan mann. þa hever hann loket þeirri skulld ser af hende. ef þar ero vattar vid þat.

Hvessu miclu kaupi konor megu rada.

Vmage ma engu kaupi kaupa. ne rada. þrell ma oc engu kaupi rada. nema 56
kuini sinum einum. Leysingi ma oc engu kaupi rada. nema ertogar kaupi sa er eigi hevir gort xrælsis ol sitt. Þat skal oc vita hvessu miclu kaupi konor megu rada. Leysingia konu ma rada ertogar kaupi. ef hann hever gort xrælsis ól sitt. En sunar kona hans halxeyris kaupi. En hoanda konu eyris kaupi. En haulld manz kona tveggia aura kaupi.[1] En lendz mannz kona halxrar merer kaupi. En ef meira kaup kaupir. þa ma rinva a fyrsta manade. En ef hann er eigi heima. þa skal rinva a fyrsta manade er hann heim kemr.

Leysings log.

Þat[2] er nu þvi nest. at madr kaupir máns mann at manne ódrom. kaupa saman 57
laga kaupi oc hyritar. sa skal halldu abyrgd a er sellde. um ny hit nesta oc nidar. at hann dreece eigi kýr. oc vid stiarna oc vid stinga. oc vid xárfottom ollom. oc vid þvi at han bere sialxr land sitt. oc skil af klædom. oc abyrgiase vid leynanda lostom ollom. manad hinn fyrsta. Nu ef sa lostr er einhverr a. þa skal þat kaup a fyrsta

Jvfr. *Cap. 56.* F. XI. 22.

[1]) Bestemmelsen med Hensyn til Haulds Kone staaer i Mbr. foran Bestemmelsen om Bondes Kone; men denne Feiltagelse er af den gamle Afskriver selv rettet derved at han over det sidste: "En" har sat et "a"; over det næst foregaaende, et "6". — Rettelsen er benyttet i Papirs-Afskrifterne. [2]) Bogstaven Þ i dette Ord er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer.

manade aptr þera. med vattom. En ef þræll a launbarn. þa skal sa veita vord barne er þræl skilde. En ef þræll a area. þa have hann þat til barnþulgu. En ef þræll gengr i liose i huilu kono sinnar. þa skal sa veita vord. þui barne er hon gengr þa med. er þa kaupir. en hinn allum þeim er þyrr varo. Nu er þat oc leynanda laustr. ef ambott er med barne. oc vissi sa eigi er keypti. þa skal sa halldu abyrgd a er barn a med henne. er hon a sæng þérr. ef henne verdr þat at lemd. æda at bana. til hon ma bera þotur tuær vaz þra brunni. þa skal hann þara med barne. oc taka modor þylgia þingat sem sa er. er hanom skilde. oc bioda hanom ambótt. oc þera barn þedr a hendr. Lia skal hann ambattar. ef hinn þarf at segia þaderni a hendr manne. þa hever hann barn þat a logum sér þert af hende. oc hava vid þat vatta. Bota skal hverr madr rette þiri þræl sinn. sem þiri sialvan sic. ef hann liggr med kono. Erningi skal rett taca a kono hverri.[1] nema hon eigi ser hoanda. Sa skal þader at barne. er moder segir at þader se. Nu segir hon þaderne þræle a hond. þa skal drotne hans heimsteþna. oc leida heimsteþnu vitni sitt. þar skal hann þesta lyritar eid þiri þscin sinn. ellar take hann vid barne. En ef hann vill hvarke gera. þa leggi barn þar. oc þele hanom abyrgd a hende. Sua skal þrialsrar kono barn af hende þera sem ambattar. Nu segir ambott þaderni þriolsum manne a hendr. þa skal hanom heim steþna til troþu. oc til vidr tocu umaga. þingat skal sa þara i þann eindaga er hann haþde hanom heimstemnt. oc leida heimstemnu vitni sitt. En hon segia þaderni a hendr hanom. þan mann skal hon þa krevia rettar sins er hon sagde sogu a hond oc vidrtocu umaga. þui at engi skal barn hera a gotur út at bioda þar manne. Nu er vel ef hann kvedr ia vid þa er þat barn hans þyhoret. en ef hann kvedr nei vid oc kvedze ecki i eigu. oc vill hvarke þesta rétt. ne vid barne taca. þa skal þar nidr leggia. þui at nei hans er ecki. nema hann biode lyritar eid. oc þesti þar þegar. þa skal þeliande hava barn brott med ser. en eidar þeir skolo standa x. vicur þverra daga. Lyritar eidr skal þiri legord hverr. nema madr se vendr kono þeirri er hann vinnr udada vere a. þa er settar eidr. Nu ef hann þverr þann eid. þa þverr hann barn þat af hende ser. þa er þat i engum abyrgdum vid hann. ne vid þrendr hans. Nu likist barn þat hanom. oc sér hann þat at hann hever misþvaret þann eid. þa skal hann þara i þiolda manna. oc segia at þat er barn hans. oc bota vid Krist. at hann hever misþvaret. þa er þat barn hans þyhoret. Nu hevir hann eid þestan oc vill eigi vinna. þa skal hann giallda hinum sex alna eyris þiri manad hvern medan hinn þeder umaga hans. Nu skal þat eidþall sott vera sem hvert annarra a þyrstum xii. manadom. ellar er sa eidr sem vunninn se. at logmale varo. Nu ef

[1]) I Membr.: þeirri. Arne Magnussön har skrevet det aldeles paa samme Maade. At den gamle Afskrivers Mening imidlertid har været, at rette Feilskrivningen "þeirri" til "hverri", kan vel neppe være nogen Tvivl underkastet. Papirs-Afskrifterne have læst: hverri.

hinn kallar eigi til barns sins. er eid léét fulla. a fyrstum .xii. manadom. þa skal hinn fæda ser upp þræl. eda ambott. firi þui at engi várr skal ala odrom þræl kalfselde. Nu vill hann ganga til sidan varet er. oc kenna ser. þa skal hann leysa út med verde sua miclu sem valenkunnir menn metu. at verdr se sa madr orcolaus. Nu gengr madr i gegn barne sinu. oc berr til kirkiu fyrr en þat have .iij. netr hinar helgu. oc gefr þui frælsi. þa er þat iamrettes madr vid fadur sinn. oc fæder upp i kyni sinu. Sua ma frende hans at somu geua honom frælsi af hende hans. oc fæder upp i kyni sinu. þa er sa iamrettesmadr vid fadur sinn.

Um ættleiding.

Nu ma madr bota rad sunar sins ef hann vill. oc leida hann i ætt. ef 58
sa iatter er arve er nestr. Nu ef hann a sunu þa er moder er mundi keypt. þo at einn se fulltida ef sa iatter. þa iatter hann firi alla þa er i umegd ero. oc sua firi alla þa er ualner ero. Sa skal odrle iatta er odal a med þeim. þa skal hann gera þriggia fullda ól horzera mæla. oc hogga vid ora pritidung. oc fla af fit af fremra fæte hægra megin. oc gera af sco oc setia vid skapker. Sa skal fyst i sto stiga er mann leidir i ætt. en þa hinn sialfr er i ætt er leiddr. en þa hinn er arve iatte. en þa hinn er odrlom iatte. en þa þeir frendr. Engi ma geua arf undan odrom. velakaup skal at vettoge hava. Engi skal odrom arfsvic veita. Nu skal stiga fader i sco. ef hann leidir sun sinn i ætt. oc sunr hans sa er fulltida er. Nu er þat ættleiding at fullu. Nu er sunr eigi til. þa skal sa stiga i sco er hanom iatter. arve. En þa skal sa stiga i sco er hanom iatter odrle. Nu skal hann sua mæla. at ec leidi þenna mann til fiar þess er ec gef hanom. oc til giallz oc til giavar. oc til sess og til sætes. oc til bota oc til banga. oc til allz rettar sua sem moder hans væri mundi keypt. Nu ma leida broder oc systir brodur i ætt vid sic. oc fadur broder brodur sun. Nu skal sua leida hornong oc risung i ætt vid sic sem sun þyborenn. Sua megu fleiri frendr i ætt leida. oc til arfs gera sem nu hevi ec talt. ef sa iatter er arve er nestr. þann mann ma oc leida i ætt. ef fader gefr frælsi fyrr en hann have netr .xv. hinar helgu. þa skolo þeir aller iatta er i erfdum ero vid hann. Nu skal hann þat hava allt er hann er til leiddr. medan þeir lina er i sto stigu vid hann. þa skal hann taca sidan þeir ero daudir bæde arf oc odal. Nu skal madr lysa ættleiding sinni a hverium .xx. vetrum til hann teer arf. þa skal arfr bera hanom vitni um alldr. oc um æve sidan.

Um vitnisburd.

Efter vitnum oc gognom skal hvert mal dæma. Sua er ef einn berr vitni med 59
manne. sem engi bere. en tveir sem tiu ef madr uggir eigi andvitni a mote. Nu ero

---

Jvfr. *Cap. 58.* F. IX. 1. 21.

þau vitni er eigi scolo andvitni a mote koma. þat er heimstemnu vitni. oc þingstefnu vitni. oc hoðu vitni. oc nauðsynia vitni. oc forsagnar vitni. oc þau vitni er menn bera um deilld manna at aldrhusi. En ef maðr trefr mann fiar. þa ma hann sva trofu veria. at hveðast þa skulld galldet hava. oc nemner vattu sina þa er vid þat varo. Nu ef vattar ero innan fylkis. þa skal skapa þeim leidarlengd til. En ef vattar ero utan fylkis. þa skal gera þeim lagastefnu at þeir kome þar oc bere slict vitni sem þeir vid varo. Nu bera þeir sva vitni at þeir vid þat varo er hann lane skulld þeirri allre sér af hende. þa hever hann trofu rétt varda. þat heitir alyctar vitni. þar skal ok eckí andvitni amote koma. En ef þeir koma eigi. þa er han secer a trofu þeirri. Nefgilldismenn. eda hangilldismenn. eda namagar megu eigi bera vitni med manne. nema þeir se badom iamskylldir.

Tuca megu tveir vid eins vitni ef sa er frumváttr er vid var. þa verdr þat vitni at fullu sva sem þeir have aller vid verit.

Um andvitni.

60 Nu færa menn andvitni amote. þa scolo þeir auca einum vatt. þa ero þeir skrœvattar er fyrri varo. En ef þeir bera aller iammarger. þa ero þeir screvattar er extre varo. oc bera alldri vitni af slict mal sidan. oc bœta .iij. morcom konongr hverr þeirra.

Ef maðr gefr þræle frælsi.

61 Nu leidir maðr þræl sinn til kirkiu. eda a kistu setr. oc gefr frælsi. Nu ef hann gefr skattalaust oc skulldu. þa þarf sa eigi at gera frælsis ol sitt. ne engi sa maðr er frials sellr a iord. þa skal hann ruda kaupum sinum oc kvánfongum. þo skal hann vera i þyrmstum vid skapdrotten sinn. sva sem hinn er verd reidir. Nu gefr maðr þræle sinum þeim frælsi er verd reidir eda ambotto. frials er hverr er frælsi er gevet. ef sa gefr er geva a. Nu ferr þræll frials manns forom .xx. vetr. eda .xx. vetrum lengr. oc illir engi maðr farar hans. ne kaup hans. ne kvánfong. hvárt sem hann ferr utanfylkis. eda innanfylkis. þa er hann frials. ef hann vill frials kallasc. Sa maðr er konongr gefr frælsi. hann skal eigi gera frælsis ol sitt. oc sa annarr er fyrr er frælsi gevet en hann have .iij. netr hinar helgu. oc fœddr upp sidan skulldlaus. Nu reidir þræll eda ambott verdaura sina. þa skal þau til kirkiu færa oc leggia boc a hofud þeim. oc geva frælsi. Nu skal hann þar vinna .xii. manaðr firi skapdrotne sinum. En ef hanom er sva frælsi gevet at exter skendr halft verd hans. eda meira. þa þo at hann sœke þat med hoggum er exter skendr þar a eckí konongr a.

Jvfr. *Cap. 60.* F. XIII. 24. 25. *Cap. 61.* F. IX. 12.

Um frælsis giof.

Nu vill leysingi rada kaupum sinum. oc kuánfongum. þa skal hann gera frælsis 62
ol sitt. þriggia sallda ol hit minzta. oc bioda skapdrotne hans til med vattom. oc
bioda eigi sokunautum hans til. oc sissu hanom i ondvege. oc leggia .vi. aura i skaler.
hinn fysta eptan oc bioda hanom leysings aura. Nu ef hann teer vid þa er vel.
En ef hann gefr upp. þa er sem golldet se. En ef hann vill eigi til fara. þa skal
hann leida vatta sina at hann band hanom þingat. oc lata liggia tómt ondvege
hans. oc leggia .vi. aura i skaler. oc bioda i sæte hans hinn fysta eptan. þat heita
leysings aurar. En ef hann hever nocorom manne um bodet vid at taca þa er vel.
En ef engi madr teer vid. þa hirdi hann til morgens. oc biode enn at matmale.
En ef þa teer engi madr vid. þa have hann oc hirdi til sa heimtir er hava skal. þa
er frælsisól gort at fullu.

Um kvanfang leysingia.

Nu fær leysingi kono ættborna. sa er gort hever frælsis ol sitt. oc skiliasc þau 63
koic þa skolo born oll med henne hverva. En ef hon verdr fyrr daud. þa skolo
born oll hverva til fadur sins aftr. oc eta se hans medan þat er til. en þa er þat
er allt etet. þa skolu born oll aftr hverva i hit betra kyn. en hann undir skapdrotten
sinn. Nu fær leysingi kono ættborna sa er eigi hever gort frælsis ol sitt. hverr
sem skilnadr þeirra verdr. þa hverva oll born med henne. Nu fær leysingi leysingiu.
oc er gort frælsis ól hennar. en eigi hans. þa koma born til hvarskes arfs. En ef
hans frælsis ol er gort en hennar eigi. oc iatter þo skapdrottenn hennar vón undan
sér. þa koma born til beggia arfs. Nu fær leysingi leysingiu oc er annars skapdrottens
ia til en annars eigi. sa er eigi iatter. ef þar er audæxum at skipta. þa ma hann
sic til telia. en ef vandræde ero. þa ma hann sic fra telia gorollo. Nu fær leysingi
leysingiu. oc er gort frælsis ol beggia þeirra. þa gegna born beggia arve. En ef
þau verda at þrotom. þa ero þat graxgangs menn. skal grava grof i kirkugarde. oc
setia þau þar i. oc lata þar deyia. take skapdrottenn þat ór er lengst livir. oc fæde
þat sidan. Nu fær leysingi leysingiu. oc er hvarskes þeirra frælsisól gort. nu ala
þau born saman. þa ero þau iamrettesmenn vid fadur sinn. þau skolu þa vinna firi
karle oc kerlingu. En ef eitthvert vill i brautt fara. þa skal þat leggia i stad sinn
mercr .iij.

Um þræl oc ambott.

Nu frælsasc þau þræll oc ambótt. oc bua bæde saman. þa œxla þau hanom tva 64
luti fiar en henne þridiung. sa mundr skal henne uppi hallda er hann gaf til hennar.
hvárt sem var minni æda meiri. þa er þau varo anandig.

Jvfr. *Cap. 62.* F. IX. 12.

Um arf .ii. brodra anaudgra.

65 Nu ero brodr tueir fodder upp anaudgir at eins mannz. oc ero þeir bæde brodr oc fostbrodr oc leysase þeir undan drotne sinum. oc firrase eigi fostr. eigu saman verr oc orco. þa kemr huartueggia þeirra til annars arfs. born þeirra koma eigi til. nema þeir geri frælsis ol sitt.

Um þyrmslir leysingia vid skapdrotten.

66 Nu skal leysingi hava þyrmslir vid skapdrotten sinn. eigi skal hann i fræclom. ne i fiorvelum vid hann vera. ne i domom i gegn hanom. nema hann eigi sitt mál at veria sialfs. þa skal hann iamt firi hanom veria sem firi ædrom monnom. oc eigi iamnase ordom vid hann. oc hverua eigi odd ne egg a mote hanom. oc fylla eigi fiandflocc hans. oc bera eigi vitni a hond hanom. oc ganga eigi a hond oxrifis manne. nema leyni hans se til. oc setia eigi dom annarra a mote hanom. En ef hann gerer einnhverr lut þeirra. þa skal hann fara aftr i sess hinn sama er hann var fyrr. oc leysase þedan verdaurum. fe sinn heder hann oc firigort. Tueir skolu þeir fedgar[1] þyrmase vid hina tua. Ef sunr hans gerir einnhverr lut þessarra. þa sedizt hann vid skapdrotten sinn verdaurum slicum sem feder hans gallt. Vitni þau skal leysingi abyrgiase .xx. vetr. at hann heder frælsisól sitt gort. En ef engi illir gerd hans a .xx. vetrum. þa skal þo gort vera at ugort se. ef hann vill þat segia. Kaupa ma leysingi arf bornom sinum. ef þeir verda sutter a. þa er þat iamfullt sem hann hafde skirt far sitt. En ef þrot soker þau oc er keypt. þa skolo born þeirra vinna firi þeim medan þau lifa. oc ganga skuldlaust i braut. En ef þau vilia eigi þat. giallde fostrlaun þat þeirra er i brautt vill fara.

Ef leysingi ferr ór fylki utan leyuis skapdrottens.

67 Nu ferr leysingi or fylki firi utan rad drottens sins. oc aftar sér þar fiar æda kaupa. þa skal skapdrottenn fara efter med vatta. ef hann vill aftr fara þa er vel. En ef hann vill eigi aftr fara. þa leidi hann vitni a hond hanom at hann er leysingi hans. oc ferre hann aftr hvárt sem hann vill laufan æda bundinn. oc setia hann i sess hinn sama. þar sem hann var fyrr.

Ef þræll keypzt.

68 Nu keypr þræll mannz. oc teer mædr hann innan fylkis. oc utan fiordungs. þa skal hann hava[2] eyri. En ef hann teer hann utan fylkis. oc innan laga varra. þa skal hann hava .ij. aura. Nu ef hann teer hann innanlandz oc utan laga várra.

Jvfr. *Cap. 66.* F. IX. 10. 11. *Cap. 68.* F. X. 40.

---

[1]) I Mbr. fegdgar. [2]) Ordet: "hava" har i Mbr. været rettet til: "halvan" ved at sætte et l til over Linjen mellem det förste a og v samt en Streg over det sidste a; men siden er det over Linjen tilföiede igjen udraderet. Arne Magnussön har "hava"; ligesaa de övrige Papirs-Afskrifter.

þa a sa halua morc er hann teer. ef hann hever hann i hoftum heim. þa a hann undingia lausn. en ellar eigi.

Um abyrgd sveins manns.

Nu leigir madr þriel manns. hann skal hann abyrgiase at hann visi hanom eigi 69
a ár uxorar. eda a isa uxora. ne til biarnar hida. eda i biorg uxor. eda a sæ uxoran. eda a annat forad. Nu ef hann firifersc þar a. oc varo eigi hans sveinar þar. eda hans veremenn adrer. þa skal hann giallda hinum svein sinn er atte. hann skal fora hann heim at missera motom. En ef hann sender hann heim oc letr hann fara einnsaman. þa ef hann leypr i brautt oc kemr eigi heim til handa drotne sinum. þa skal hann giallda hanom svein sinn. Nu skal engi madr flytia svein manns fra drotne. nema fér vili abyrgia. skal hverr madr heim flytia at usedu [1] til handa drotne. Heimilld skal hverr madr taca af drotne vera sveins sins. ellar abyrgiazt hann at ollu. Nu leggr hann siukan eda faran. þa skal hann þar liggia .vii. netr. en sidan skal hann fora hinum er a. En ef sa er af lande farenn. þa skal fora fiarhallz manne hans. En ef hann vill lengr lata hann þar liggia. þa skal leiguxall i væra slict sem til telst. en edi hever hann matar þess er hann neytir medan hann liggr. En ef hann leypr i braut fra þeim er hever. þa skal hann gera bod þeim er a. ellar skal hann leiga. þo at hann have eigi.

Um verkmenn.

Nu kaupir madr verc at friolsom manne. þa skal hann þat allt hallda sem þeir 70
verda a satter. En ef hoande vill eigi hallda male [2] vid leigumann sinn. oc visar hanom ór visl. þa skal hann trevia med vattu tva vistar. oc bioda vere sin. slic sem þeir urdu a satter. Nu ef hoande vill þat eigi þa er hann skal skera at .xii. aurum. en hinn hana [3] kaup sitt. oc matar verd. þat er unevtt er. Nu ef leigumadr vill eigi hallda male vid hoanda. þa skal hann trevia hann vera sliera sem hann handsalade hanom. oc bioda hanom visl med vattom. en ef hann vill eigi. þa er hann skal skera aurum .xii. En þa a hoande slict at heimta at hanom sem hann flylldi reida hanom. En matar hevir hann edi. þvi at hann hamnar sialfr. En ef hann teer mannzvere a hoad fer oc getr eigi unnnit. þa skolo menn meta hverr leiguxall hanom skal i þvi væra. Nu legst leigumadr sinar eda sárr. ef hann liggr .a. netr. þa skal edi leiguxall i þvi væra. en ef hann liggr lengr. þa skolo menn meta vera tion oc mál þann er hann neytir. ellar fore a hendr eruingia. Nu festir madr umaga i visl. þat skal oc

Jvfr. *Cap. 70.* F. X. 10.

[1]) Rettere maaske usedu. [2]) Saaledes i Originalen paa to Steder. Mala synes at være det Rette. [3]) Her, som oftere, synes Ordet "skal" at være udeladt, eller Infinitiv ved en Egenhed at være brugt istedetfor Conjunctiv.

hallda. En ef hann vísar hanom ór vist oc gengr hann husa a milli. þa skal hann giallda merer .iij. oc vardveita hanom. sem mælt var. Svá skal hverr giallda er ganga lætr sinn umaga husa amilli. sem ec hevi nu talt.

Um skuldar mann.

71 Á þingi skal skuldarmann taca at hiodaſc frendum ſyſt. ſa er neſtr er nanaſtr er. ef hann vill hava. eda ſa ellar er hann vill hellzt ſelia. Engi ma kono ſva taca i ſkuld. nema hane frenda rad vid. Leyſings born ma taca i fiolda hverium er vill. Hallda ſkal ſlict allt ſem menn verda a ſatter. oc vattar vitu. Eigi ſkal hann med hoggum reda hanom til verca. nema hann megi eigi[1] fa af hanom ſkuld ſina. en ſidan er hann rett laus vid hann oc hans kono. oc man hans allt. oc ſva hvert þeirra vid annat. En ef adrer menn liósta hann. þa a hann ſlican rett a hanom ſem a brytia ſinum. ſialfr a hann þat er aue er ſlics rettar ſem hann a burd til. En iamdýrr ſkal hann þa at rette ſem hann være ſkuldlaus. En ef ſkuldarkona legſt med þræle. þa a armadr edi a henne fyrr en hon have goldet hina ſkuld. Nu ef madr ſelr ſkuldar mann manſale. nema hann laupi ór ſkuld. þa er hann ſecer .xl. marca. oc ſva hverr er frialſan mann ſelr. En ef lendr madr ſelr. þa ſkal hann halfr konunge giallda. en halfr ſyſlismonnum. En ef armadr konongs ſelr. þa ſkal hann giallda .xl. marca ſyſlismonnom. Ettborenn madr ma geva barn ſitt i ſkuld. ef hann gefr a þingi. eda at oldrhuſi. eda at kirkiu ſokn. þa ma hann geva i þriggia marca ſkuld oc eigi meiri. þa ſkal þat hallda. ſkal eigi barnet rinna og engi madr annarra. Nu ſkal hann neyta ſkuldar mann ſinn. ſem þræl ſinn. oc ſva færa hann til verca. þa ſkal orco geva hanom ſem þrælom ſinum. Nu ſkal hann þar være oc fa þa aura er hann er fæſtr. ef hann vill eigi þar hava verit. þa ſkal hann eiga umhvarf halvan manad innan ſyſlis at ſyſla um ſkuld. þa er hann a at giallda. En ef hann ferr huldu hoxde. eda ór ſyſli. þa er hann þræll ef hinn teer hann er ſkuld a at hanom. Engan a konongr rett a ſkuldar manne. þar ſem ſialfr hann a engan rett a ſer. Nu gefſe madr i ſkuld frials oc fulltida oc ettborenn. þa ma hann genaſe i ſva miclu ſkuld ſem hann vill. Nu vill ſa aura hava af ſkuldar manne ſinum. þa er vel ef hann ſyſlar ſialfr um. En ef hann vill eigi ſialfr um ſyſla. þa ſkal hann hiodu frendom. þa er vel ef þeir vilia hava keypt. ellar ſkal hann ſelia hann hvert er hann vill innanlandz. oc ſelia at aurum eigi meirum en hann var fæſtr. Engi madr ſkal ſelia frialſan mann manſale. en ef hann verdr af þvi kunnr oc ſannr. þa ſkal hann giallda .xl. marca. oc ſva hinn er kaupir. ef hann veit at hann var frials. Nu ef ſkuldar madr getr born. þa er vel ef hann a ſialfr fe til. at fela born ſin af hende ſer. en ef hann a eigi ſialfr fe til. þa ſkal ſa fela er ſkuld

[1]) Her begynder 1ste Blad af Brudst. *D*, og ophører ved Capitlets Ende.

a at hanom. þa eyse hanom skulld sua miclu sem hann selr born hans ax hende sér. sysli þeir bader um stad barne. Nu scal skulld aucazt hanom til hann þyðir sulldyrr at verde. En ef hann gerir born sua morg. þa scolo frendr hans taca vid bornom sidan hvegi morg sem ero. Nu fer hann eigi golldet skulld. oc elldise hann a hende þeim manne er a at hanom skulld. oc verdr hann at umaga. þa er hann hans umage. Hann a oc kost at geva hanom skulld medan hann er verefórr. þa hverfr hann a hendr [frendom. þo at hann verde[1] at umaga. Ef madr selr mann frialsan a heidit land. þa scal hann giallda .xl. marca. oc koma hanom aptr. ellar giallda hann giolldum aptr frendum hans. Nu bydr madr þriot þeim er skulld a at hanom. oc vill eigi vinna firi hanom. fore hann a þing oc biode frendom at leysa hann. ór skulld þeirri. Nu vilia frendr eigi leysa hann. þa scal sa er skulld a at hanom. eiga kost at hoggva ax hanom hvárt sem hann vill ovan eda nedan. Nu kemr frials madr i skulld oc er eigi rett tekinn i. þa scal hann fara a þing oc brigda sic ór skulld. þarf hann engum manne at sleyna til. Ef madr teer svein mannz oc reer a vere firi ser. þa abyrgise hann sveinenn. oc giallde hinum afang. ef hann heimtir. nema hann take hann ax laupstigi.

Landzleigu bolkr.

Nu[2] leigir madr iord at þeim er a. at leigu mala rettom. þa scal hann þa 72
iord hava .xii. manad heimila at bua a. oc inna hinum leigu sua sem þeir varo a satter. [Nu er leiga eindagad.[3] oc komr eigi fram i eindaga. þa uheimilar hann sér iord. Nu reidir hann suma leigu. en suma eigi. þa scal sækia med vattom þat er efter stendr. Nu vill hann eigi reida. þa scal krossa lod til leigu. oc firibioda hanom at neyta undan krosse. efter fimt. En ef hann neyter. bøte hauge konunge. oc giallde þo hinum leigu. Nu scal a þeirri iordu bua til fardaga at ödro vare. Af þeirri iordu ma madr ecki af selia ödrom a leigu. nema hann skildi þat þa er hann toc at hann skylldi ödrom manne af selia a leigu til heimils. Nu ef hann selr. þa er hanom iord uheimil. oc sua hinum er teer. bøte landnáme hvartveggia. af skal hinn fara er af leigulida toc. Allt þat er hann verdr sins um. þa scal hinn bøta hanom er sellde hanom. oc. aura .ni. at handsalsstiti. firi þvi at sua scal hverr giallda er selr ödrom uheimillt. nema hann have iord adra iamgoda at fa hanom.

Um husa uphalld.

Nu scal hann husum upp halldu ollum þeim er a varo er hann kom til. þat 73
scal hann eigi abyrgiase at hus fyrnizt. Nu ef husgerd er mælt a hendr hanom þa

Jvfr. *Cap. 72. 73.* F. XIII. 1.

[1]) [Disse Ord ere i Mbr. opfriskede af en nyere Haand. [2]) Bogstaven N er i Mbr. større end de sædvanlige Capitel-Initialer. [3]) [i Mbr. opfrisket ved en nyere Haand.

ſcal hann þat gort hava ſyrr en hann af iordu ſare. Nu ef hann þau hus gerer er eigi ero mælt a hendr hanom. þa ſcal hann gera ſer ſiolſum. hann ſcal hinum hiodu at taupa þat hus er iord a med vattom. ef hann ſece i þeirri iordu til. ellar ſæra af ſiri ſardaga ef hann er innan ſyllis. En ef hann er eigi innan ſyllis hiode þeim er til ſerr iardar. Nu ef hus ſtendr efter ſardaga. þa a hinn hus er iord a, nema hann ſære a helfu æda a reyſar. þar ſem hvarle ſpilli ácre. ne eng. ſiri ſardaga. þa ma hann ſæra þat hus efter ſardaga. þegar er hann a hellzt tom af. Nu ero þeir ſardagar ſyrſtir at bua niú netr a ſumar i ollom huſum. þa ef hann ma eigi vinna allt ſitt ſært. þa ma hann bua adrar niu netr i holſum huſum. ſara úædra megin ellz. of gegna engum hodburdum. þa ſcal hann braut ſæra nema hanom ſe naudſyn af. of a þar ſeto ſem hann ſcal ſæra inir ſiall. æda inir ſiordu. þa ſcal hann ſæra i nauſt. æda i ſel. of bua þar hinar þridiu niu netr. hava þa af ſó'rt af uſeecu. of neyta þar bæde vaz of vidar. of gardſodrs.

Hvat madr ſkal af uſeecu af iordu ſlytia.

74 Nu ſcal hann af iordu ſæra þat er hann a af retto af af ſæra. þat ero þriu loſſ ſodrs af mannzverki hveriu. þat kollom vér eykia ſodr. eitt heys. en tvau halms. til váræodrs ſér. verevid ſinn allan ſcal hann abrot hava med ſer.

Ef madr ſlytr meira af iordu en hann a.

75 Nu ſcolo hurdir ſtanda. uthúrdir þriar. of þo þriar af engi væri þa er hann tom þar. ſtoſu hurd of hurshurd. of elldhushurd. of ſtanda allar þær er ſyrr ſtodo. Nu ef hann teer einahveria þa hurd of ſærer abrott. þa ſcal hann aftr ſæra. of leggia a landnúm. ef hann hever leyſt ſra. En ef þar ſylgir nokot af þreſkelldi. æda updyri. æda gætte tre. þo af ein ſlis ſylgi. þa er þat husbrot. of ſkal hann þa leggia a merer .iij. En ef hann brytr ſetſtocca or huſi æda brikr þær er greyping hever numet. þa ſcal hann ſæra aptr of leggia a merer .iij. Lauaſili of ſlorſili of vidkoſt of bruar þær er hann gerdi. Hialma of hus ſin þar ſcal hann þat leggia er hvarke ſpilli acre ne eng. En ef hinum þyckir mein af. er til ſerr. hann ſcal a brot ſæra þegar er hann vill. Langþili og þverþili. of allt þat er eigi hever greyping nomet. æda naglfaſt undir bialku æda bita. þa ſcal brott ſæra. Allt þat er husbrot nemr bæte morcom .iij. þeim er hus a. of geri hus iamheimilt ſem adr var. Nu ſcal hann eigi grava upp hialmrædur efter ſardaga. hoggva ma hann ſiri ovan iord. of ſæra i brott. En ef hann greſr upp. þa ſcal hann bæta landname þeim er iord a. Ef madr gerer ſer hvanngard. ſære brautt ſiri ſardaga ef hann vill. Ef madr ſær vetr rug þar ſem acr er. of ſerr af iordu. have af allzecki. En ef hann greſr voll til innangardz. have þa ſræmæle ſinn. En ef hann greſr til utangardz. have halvan hvárr ſa er til ſerr iardar. of ſa er ſere. ef hann gerdir um.

Af iordu ma madr ecki veita. nema tvau loss vidar oc eitt skaps. þat a leigulidi at leysa. oc sva landzdrottinn. þo at hinn vili eigi. er leigt hevir iord. Nu ef haucar bua i morco. þa skal sa hava er leigdt hever iord. nema hinn skili undan. Engi skal annars hauca taca. nema landnáme vili siri bota. oc særa hauca aptr. En ef hann ter hauc bundinn i reidri. þa er hann þiofr at. ef hinn hafde lyst siri vattom at hann hafde bundna. Nu a sa averca er iord hever leigdt. ef eigi er meira vert en halfrar merer. ef hann segir landzdrotne til. En eigi ef hann leynir hann. enn hinn bøte landnáme er i orte. Iord skal at þvi nyta. at gera skip til þurftar sinnar. þat er eigi ma sessom telia. En ef hann gerir þat skip er sessom ma telia. þa gerir hann þat þeim er iord a. Næstar skal hann eigi liosta til solu. nema hann þurvi at kaupa ser svarta sallt. Sallt skal hann eigi meira gera. en hann þarf at geva buse sinu. nema han þurvi næstar at kaupa ser. Tioru skal hann eigi meiri gera. en hann þarf at bræda skip sin med. Samlundu skal engi madr gera a iordu mannz. nema sa þurvi olgerdar er leigt hever. En ef gerer giallde merer .iij.

Ef sa vill eigi hava iord er toc.

Nu leigir madr iord. oc vill eigi hava er hann hever leigdu. þa skal hann fara 76
til er .v. netr ero til stodu. oc sa þa iord. oc nyta sér sva sem hinn hefde eigi leigdu. oc heimta leigu af hinum er tecna hafde.

Ef madr ferr a iord uheimila.

Nu ferr madr a iord mannz. oc ter eigi heimilld af þeim er a. þa skal gera 77
hanom fimtar stemnu af. oc leysa sitt med landnáme af. þa ef hann vill eigi af fara. þa skal stemna hanom til þings siri rán. þa eigu þingmenn at dæma hanom er iord a. allt þat er a iordu er siri utan frialsa menn. oc ranbaug konongs. Nu vill hinn eigi af fara. þa skal hann kreuia þingmenn sva marga. at hann se fullida at færa hann af iordu. seser er hverr at .iij. aurum. er eigi vill fylgia hanom. Armadr konongs er skyldr til at fara. oc odrlazt med þvi baug.

Ef madr selr tvem monnom eina iord.

Nu selr madr eina iord tvem monnom. sa skal hava er fyrri toc. oc hverviina 78
þess er madr selr tvem monnum hit sama. þa skal sa hava er fyrri kaupir. eda leigir. halda skiladome siri oc niota vatta sinna. at hann toc fyrri. edra skal hann hinum fa. ef hann hever til. eda giallda handsalsslit .vi. aura. En ef hann a þa eina er hann byr a. þa skal hinn hava. en eigi sialfr hann.

Ef madr vill brigda kaupi.

Nu selr madr eina iord a leigu. oc vill eigi lata hann hava er toc. þa skal hann 79
stefna hanom. hvárt sem hann vill þing. eda a kaupreinu. oc niota vatta sinna

Jvfr. *Cap. 78.* F. XIII. 17.

hueſſu hann heuer iord teena. ef hanom berſe þat at ſullu. þa ſcal hann ſidan hallda ſkiladome ſiri leiguiord ſina. oc ſua mala iord at ſomu. Nu ef annarr þeirra deyr. þa er leigumale[1] þeirra rouenn. þa ſcal aptr reida ſe þat er ulaunat er.

Um gerding. oc audru.

80 Nu verdr madr utlagr a iordu mannz. þa ſcal hann leigu haua ef ureidd var. oc ord alla rotſaſta. Nu ef iord liggr aud i hia. ſa ſcal um audru gerda er a. oc gæta til ſiri þui at engi ſcal odrom at gardſtauri ſtanda. en ef hann vill eigi gerda. þa ſcal ecki umgiallda af att ſe.

Her ſkyrir um grendar ſar manna.

81 Nu bua grannar tueir ſaman. oc taca af einum manne iord. þa er ſu iord uſkipt. þa ſcal þat ſkipti hallda er þeir ſkipta ſin a milli medan þeir bua a iordu. Ef annar byr. en annarr ſerr a brott. þa ma hann eigi þeim ſkiptis ſynia er til ſerr iardar. Ef menn tueir bua a einum bœ. þa ſcal huartueggia þeirra haua eigi ſleira buſe um ſumar. en hann ma ſœda um uetrenn. oc uinna ecki a annarra manna iord til. En ef hann heuer ſleira i haga. þo einu lambe auki hann. nema leyſi hins ſe til. þa ſcal hann giallda graſráns baug. oc landzdrotne landnám. En hinum graſuerd er a. Gotur allar oc garda lid ſcolu uera ſem verit haua at ſorno. Ef menn bua i grend ſaman. þa ſcal ſara ór huſa haga er tueir manadr ero af ſumri. nema þeim þyckir ollom annat ſannare. Nu ſitr einnhuerr lengr nidri. þa ſcal hann ſiri bioda hanom þarſeto. Nu ſitr hann kyrr at hvaro. þa ſcal hann ſteſna hanom þing ſiri rán oc þarſeto. þa eigu þingmenn at dœma konunge baug. en landnám holzu auca[2] þeim er iord a. en .vi. aura granna ſinum ſiri graſrán. Nu ſcal hann æſta bœndr oc heradsmenn ſua marga ſem hann vill. at ſœra buſe hans or huſa haga ſinum. huerr er ſeer at aurum .iij. er ſyniar hanom. Slict liggr vid ef hann ſerr ovan ſiri tuimanad. Há eigu menn ox hauſtum. þa ſcal engi ſiri ódrom beita. en ſa er beitir. giallde graſránsbaug.

Enn um grendar ſar manna.

82 Gardr er granna ſætter. Nu bua menn tueir a bœ einum. æda ſleiri. þa ſcolu þeir ſua hallda garde upp. ſem þeir haua iardar megin til. oc veret heuer at ſorno ſare. oc haua gœrvan at ſardogum œxſtum. oc abyrgiaſe til vetr natta hverr ſinn gard. þann er um andvirki ſtendr. en ſa er eigi gerir ſinn gard. þa ſcal hann abyrgiaſe ſkada þann allan er hinum er gorr. hvárt ſem gerir hans ſmale. æda annarra manna.

Jvfr. *Cap. 81.* F. XIII. 18. 19. 20. *Cap. 82.* F. XIII. 21.

[1]) Dette Ord er i Membr. overstrøget. Arne Magnussön har i sin egenhændige Afskrift af Codex beholdt Ordet i Texten, hvor det heller ikke synes at kunne undværes. Papirs-Afskrifterne C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. have det ogsaa. [2]) Maaskee Feilskrift for autit.

Nu ef kýr er gardbriotr. eða gardsmogol. þa scolo ganga til grannar þeirra. oc sia gard. Nu ef þeim lizt gardr sa gilldr. þa scal sa giallda er gardbriot a. allt slict sem at skada verdr. Ef buxe gengr ór kuium oc gerer skada ódrom. þa scal sa giallda er buxe a. sem menn meta. þann skada. Nu bua menn i grend saman a sinum bo hvarer. þa vill annarr hava merki gard milli þeirra. en annarr eigi. þa scal sa stefna hanom til gardskiptis er hana vill. oc kveda a eindaga ziri vattom. oc krevia hann gerdingar. Nu ef hann vill eigi koma til gerdingar. þa scal hann lata bera vitni um. at hann stemde hanom til. oc skipta gerdingu ziri vattom. oc leggia a lut. geri hann þann lut sidan er hann lytr. Nu ef hinn vill eigi gera oc gengr þar smale innan gardz. oc eir þar ácr oc eng. hverr sem þat buxe atte. þa scolu þeir giallda skada þann allan. er þar er gorr. er eigi villdu garde upphallda. Sva scal ok haga skipti at samo. þa er haga gardr rett zelldr. ef þrutir taca limi [1] þa ma smale zara med heimbodom sidan. bioda heim þar sem hann vill med vattom. hvarge sem þeir hitta hann. þa ma hann drepa buxe hans ef hann hittir i haga sinum. oc vitu þat vattar. þa zellr smale ugilldr sidan ef hann gengr um hagagard. eða merkigard. ef hann hever sinn lút gorvan. þo at hinn have eigi sinn.

Sa scal grindu aptr taca er up lauk.

Nu ganga menn i gognom gardzlid. þa scal sa abyrgiase er upp lyer grindu. 83
at aptr se loten. En ef þar gengr innangardz buxe. eða ross. oc spillir acre. eða eng. allan þann skada er gorr er þar. scal sa giallda aptr sem menn meta er uplauc grindu.

Um sætr. oc um merki.

Nu scal til sætra a ziall up vera merki sem at zorno zare hever verit. zora eigi 84
ór stad nema hann zore engum manne til meins. Sva scal þar sætr at somu. þar ma eigi smale zara med heimbodom. þar scal mæta horn horne. oc hoxr hone.

Um veidi votn.

Votn all scolo renna. sva sem at zorno hava runnit. veita þat engi af bo. eða 85
a bo annars nema þat briote sialzt. En ef þat er veitt. þa scal veita aptr. oc leggia landnám a. Nu ef a renur milli bora. oc ero ziffar i. þa eigu halva hvarer út til midrar. ef þeir eigu sva iord til. tacim megin. Nu ef a brytr a annarsveggia iord. þa a sa a er iord atte er hon braut. en hinn a granda [eða eyri [2] exter.

Jvfr. *Cap. 85.* F. XIII. 9.

[1]) Kunde maaskee ogsaa læses: "lima". Arne Magnussön læser: "limi"; ligesaa C. A. M. 306. f. og 66. q. samt Cod. Thott. 2083. q. [2]) I Mbr. staae Ordene eða eyri mellem Linjerne lige over granda, uden noget Tegn til at föres ind i Linjen; Haanden er ellers paa begge Steder den samme. Arne Magnussön har fört det overskrevne ind i Linjen: "granda eða eyri"; ligesaa C. A. M. 306. f. og 66. q. samt C. Thott. 2083. q. Den nyere Landslov, hvor dette Stykke er optaget uforandret, har ogsaa granda eða eyri.

þingat til sem hon var. meðan hon rann rett. Engi skal giri ǫðrom spilla. ne veiði stoð hanna. ef hann hever hǫgt at sorno sare. En hverveina þess er menn eigu lag a. þa skal hverr gera veiði vél i sinni a. oc gera þo sva at sifkar megi sara up at á hverri. Ganga skal guðsgræne til skiallz sem til skioru. ef gengit vill hava. En sa maðr er gerðir giri. þa skolo þeir er giri ovan eigu gera hanom simtar stemnu af þingi. at briota ór ef at ulogum er i gorr. En ef hann vill eigi ór briota. þa skolo þeir æsta lidrs til at briota ór. en hverr bonde er seer at .iij. aurum er synias hanom til at sara. En þeim vidar veiði er giri ovan hua. Engi skal sara i annars a at veiða. nema hann vili þeim veiða er ána a. oc giallda landnám þeim er ána a.

Um sætr oc um marcteig.

86 Hverveitna þess er menn skilr a um sætr. Nu letr annarr dóm hallda giri. þann dom a sætr at hava. sa er vitni berr til. nema annarr have skeiri vitni. Nu skilr menn a marcteig. oc letr annarr dóm hallda giri. þann dom a marcteigr at have[1] sa er vitni berr til. nema annarr have skeiri vitni. Hverveitna þess er menn skilr a um sætr. æða a marcteig. æða a marcreinu utangarðz. þa hever sa sitt mál er vitni berr til. Nu hever hvartveggia vitni til. þa skal sa hava sitt mál er sverja vill til. Nu vilia bader sverja til. æða hvarge. þa skal briota sundr i miðiu þat er þa skilr a. Ok marcreinur[2] allt þat er menn skilr a. þa ma vitni bera um hverr er vill. skials oc skulltiða. hann skal sva at ordom kveða at her skilr. oc þa er rett. Nu skilr menn a um sætr. æða a marcteig.[3] sa skal hava er hǫgt hever .xx. vetr. æða .xx. vetrum lengr villt oc uspillt. oc vitu þat vattar með hanom. Sa skal dóm hallda giri er hǫgt hever. en sa skal stexna hanom til marcteigs. oc til dóms er eigi vill una. eigi skemrom en .v. nottom giri. þingat skal hann þa sara er at þeim degi kemr. með dǫmendr sina oc vitni þau oll er hann þarf. dǫmendr sina skal hann setia þar sem hann kallar merki. Hinn skal setia hálvan dom við hann er mál a mote hanom. Vitni skal sa tala bera er sver. þat at hann stemde hanom þangat. en þat annat. at þau se merki er hann segir. þa er þat satt. nema annat kome meira i gegn. oc auki. þa er merki sem þeir bera. En ef þeir ero bader iammarger. þa hava þeir sitt mál er syrri baro. En ef eki er vitni. þa skal sa hava sitt mál er sverja vill til. En ef hvarge vill sverja til æða bader. þa skal briota sundr i miðiu þat er þa skilr a. sva skal hverveitna. er menn skilr a merki. sem ec heni nu talt. oc skolo þeir þar dom setia a marcteig. Nu er þeir hava dom sett. þa skal sækiande niota vatta sinna. Nu megu aller menn þat vitni bera. þo at hann være þræll oc vann i þann teig. oc er hann þa skials. Nu skal sa þeirra hava þann teig. er meira vitni hever til oc betra.

---

[1]) Rettere hava, see ovenfor. [2]) I Mbr. staaer marcremur, men man maa antage at Töddelen over i er udeglemt. [3]) Oprindelig har i Mbr. staaet "margtrig"; men denne Skrivfeil har den gamle Afskriver selv rettet ved at sætte et Punct under første g, og ovenover samme t.

þo at sœkiande leidi sina vatta þyrr. Nu hava þeir bader iord. þa skal sa dom nemna er þvi velldr. at þa skilr a.

Um Odals skipti.

Nu vilia menn odrlom skipta sin a milli. oc skipta odals skipti. oc ero þeir aller 87
a eitt satter. skipti þar sem þeir vilia. oc luti sidan a þingi. þa ma þat skipti eigi riuva. Nu vilia menn odrlom sinum skipta. stemna skal þeim til er ellztr a i. a mote. oc skipta odals skipti oc hava heradsmenn vid. skal sva longum þiri stemna at um lid mege systa. openne[1] iordu oc usaenne. sa skal rada[2] er storrom vill skipta. At augnaskote ma odrlom skipta. nema alburdr þyckt betri. Marksteina skal þar setia. oc nidr grava sem menn verda a satter. Nu ef hinn vill eigi til koma er stemt var. þa skal þo sva skipta sem er hevi nu talt. Vitni skal þa lata bera at hann hever stemt hanom þingat þann dag til skiptis vid sic. Luti skal þa i skaut bera. sva marga sem þeir eigu i. menn skolo mare hvers þeirra sia. oc vita hvar[3] hverr þeirra lytr. er i a. hús œda iord. Adrer menn skolo i bera þeirra lut er eigi vilia sialver. A þing skolo þeir þa þara. oc lysa odals skipti sinu. þa hava þeir odrlom sinum at logum skipt. Nu ef eigi er innan landz sa er odal a med hanom. þa skal hann gera hanom .xii. manada stemnu. a þingi. aptr til skiptis vid sic. Nu ef hann kemr eigi aptr at þeirri stemnu. þa skal stemna eruingia hans til skiptis vid sic. oc skipta sva vid hann. sem vid hinn sialvan. Nu ma engi odrom alburdar synia. innan þriggia vetra. ef eigi var iord alboren þyrr. þa skal sa af lata er meira hafde. oc hava þo sinn lut hinn sama er hann laut. þegar er þat lytr. þa eigu menn um marcreinu at deila. Nu vill annarr skipta en annarr vill eigi. þa skal stemna þeim til. er eigi vill. med vattom. a hoxud hól. oc niota þar vatta sinna. at hann hafde stemt hanom til iardar skiptis. Sa skal skipti rada er storrom vill skipta. skipta hóm i midiu i sundr. nema þeim þyckt annat sannare. Nu skolo valenkunnir menn skipta oc lata a þingi sidan. merki hann sinn lút sialfr valenkunnir menn kaste i lut þriotz umerctum. þa skal þat skipti halldu um alldr oc um œve sidan.

Ef madr vill bua a odals iordu sinni.

Nu skal madr hava odals iord sina at bua a. helldr en valenkunnr madr. allt 88
þat er samtynis liggr. Nu ef odalmautar vilia eigi selia hanom. þa skal hann bioda hanom leigu þiri þardaga. slica sem adrer menn vilia leigt hava. oc se eigi þiandbod. Eigi skal hann at þiandbode annárs[4] hava. En ef nokorr madr þerr a. þa skal hann þiribioda monnom a at þara. þa ef menn þara a. þa skal hann af lata iordu. oc

Jvfr. *Cap. 87.* F. XIV. 4.

[1]) I den nyere Landslov, hvor dette Stykke er optaget, staaer "at openne (ounninni) iordu &c. [2]) Her begynder 2det Blad af Brudst. *D*, og ophører ved Slutn. af Cap. 90. [3]) Den nyere Landslov har hvat Brudst. *D* har "hvar hver þeirra er. er i a." [4]) Rettere annars.

gialldu ranbaug. Nu ef iord liggr eigi samtynis. þa skal hann þo at hvaro hana. ef hann hefer sina iord alla fyrr er hann a. oc liggr samherads. oc hanna eigi fioll ne firdir. ne ár uxorar.

Um marksteina.

89 Nu skilr menn a marcreinu innan gardz annatlueggia a ácr eda a eng. Nu mæler annarrtueggia sua. at hann hefer um þat unnit. er hann atte at vinna. oc hefer iordu stolet. oc marksteina up grafet. þa skolo þeir menn tilkalla þa er kunnast er um marcreino þeirra a milli. þa ef þeim synizt at marksteinar standr rett. sem nidr varu setter firi andvordu. bioda þeir vitni sitt. at marksteinar standa rett. þa er vel. Nu ef marksteinar eru uppgrafner oc setter eigi nidr. oc unnit um. þa skal hann gialldu aptr lod oc landnám þeim er iord a. Nu ef hann hefer up grafet marksteina oc sett nidr i ordrom stad. oc fært a lut hins er i mót hanom a. þa er hann iardar þiofr. oc utlagr.

Um þiodgotu.

90 Diodgata oc sætr gata oc aller recstar[1] skolo sua vera sem legit hafa at forno fare. Nu liggr þiodgata um bo mannz þa ma hann af færa bo sinum. med þeim koste at hann geri adra utangardz iamgoda at fara i þurru oc i vato. þa skal þa fara þo at su se lengri. Nu skal þiodgata vera sua breid. at madr skal sitia a heste sodrladom. oc setia a iord nidr geirskapt. taca up þumalfingri til fals. oc se spiot spannarlagnt fram i fra. þat skal leggia nidr um þvera gotu. skal hon vera eigi breidare. En ef hann spillir vidare acre. eda eng. þa skal hann gialldu þat aptr. Nu rener madr annan sætrgotu. þa skal hann gialldu konunge .iij. merer. oc sua firi handrán at somu. Nu brytr madr bru af þiódgotu. geri aptr iamgoda sem adr var. oc leggi a merer .iij. hinum er bru atte. Nu rener madr annan sætrgotu. eda recstre þvi er verit hefer at forno fare. bote hauge konunge. oc skal hinn hafa gotu iamt sem adr.

Um landnám.

91 Nu a leysingi at landname. ef hann a iord. skatzvaran eyri innangardz. en sun hans eyri. Boande halvan annan eyri. Haulldmadr .iij. aura. Lendr madr .vi. aura. Jarl .xii. aura. Konungr .iij. merer. Innangardz a hverr sem nu hevi ec talt. holfu minna eigu menn utan gardz. Eyfzt landnám at holfo ef firibodet er. oc ranbaug konunge. Nu skal landnám taca at uskiptri iordu aller menn eitt. taca at þeim er bustr a i iordu þeirri. taca at konunge ef hann a i. En ef iordu er odals skipti skipt. þa teer fullt landnám hverr at sinum luta. Nu ferr madr i more

Jvfr. *Cap. 91.* XIII. 15.

[1]) Rettere recstrar.

annars giri utan leyni þess er a. oc vinur i. þa skal hann landnáme giri bøta. Nu ef hann a vatta til. at hann hever verit i morkenne. þa skal hann stefna hanom heim. allr dagr at stefnu. oc sækia þat vita se sem landnám annat. þegar hann hevir vatta til. at hann hever verit i morkenne. Nu ef hinn kvedr nei vid. oc hever hann eigi vatta til er sækia skal. þa skal stemna hanom heim oc þedan til þings. þa skal hann a þingi festa lyritar eid. æda landnám. Hverviina sem madr hittir averca i morco sinni. þa skal hann taca brott at usedu. Nu ef madr hittir net i latrom sinum. oc sel i. þa a hann net. oc sua sel. til hinn leysir landnáme net út. Nu ma madr skiota sel af skipi ef hann rør rettleidis. hvárt sem hann er a skote. æda a lande. nema selr liggi a latre þui er stilli er til ladet. þa veidir hann þeim er ver a. Nu skytr madr sel af lande oc er eigi stilli ladet. þa skal sa hava sel er látr atte. En ef stilli er ladet. þa skal hann hava bæde sel oc landnám. Nu lysir madr sel. þa a sa sel er hittir. en hinn skutil sinn er lausi. ef skutill sylgir.

Um afang.

Nu skal engi madr taca skip mannz. ne ross. nema hins se leyni er a. Nu ef 92
hann teer. þa skal hann gialda halvan annan eyri. Nu ef hann stendr hann a skipi sinu. æda a rosse. oc krefr hann afangs. þa er vel ef hann vill gialda hanom. En ef hann vill eigi. þa eyksi holvo oc ránbaug lonongr. Nu teer madr skip mannz. þat er sessum ma telia. þa er sa seer at .iij. morcom er skyrinadr gerizt at þui skipi. en halvan annan eyri gialde hann giri þæxto hverin. hvatke skip er teer. þa skal sitt afang gialda hverr frialsra manna. Afang a madr a rosse sinu. hvárt sem hann eer æda ridr. æda berr byrdar a. þa er afang oc ef hann hever lengr en lét se. Aller menn eigu afang iammikit bæde þegn oc þræll. Ef madr teer skip mannz. þa skal hann einu afange giri bøta. bæde man sitt. oc sic. oc sua þa er i umegd ero. lonongr skal edi afang taca oc edi gialda. Nu leypr madr a hest mannz sodrladan. þa skal hann leysa sic afange ovan. Nu ef hann leypr a hest mannz usodrladan. oc leyrir hann fram. þa skal hann leysa sic afange ovan. Ef hann leyrir eigi fram. þa skal engu bøta.

Um vatn. oc veidi stader.

Vatn oc veidistod skal hverr sina hava. sem hann hever at fyrnsku hafi. Engi 93
madr skal gera gilldru a iordu mannz. en ef hann gerir gialde landnám. oc veidi þeim er iord a.

Um Biarnveidar.

Biorn oc ulfr skal hverveina utlagr vera. þeirra vere vill engi madr varda. 94
nema þar at eins ef biorn er hornenn i hidi. lysi þui i fiolda manna at þat er hans

Jvfr. *Cap. 92.* F. X. 41—44. *Cap. 93.* F. XIII. 9. *Cap. 94. 95.* F. XIII. 6.

hvarx. Nu veida adrer menn. þa veida þeir þeim er hvarx atte. Nu xara menn a biarnveidar oc ganga til hidrs xiri ovan vidu oc leyþa út birni. þa scolo þeir giallda aptr ex hann bitr xiri monnom er út leyþa. En ex hann leyþr i vidum út. þa scolo þeir ecki giallda.

Um Dyrveidar.

95 Vapnom scal dyr veida. hvar sem ma. hverr sem more a. Nu xara menn a dyra veidi. þa scal hverr xara þar sem hann a more at renna hundum at dyrum. þa a sa dyr er reisir. medan hann vill exter xara. þo at annarr veidi. Nu kømr dyr a sund. þa a sa skotbóg i er þat dyr veidir. Leysi ax med skinni. ellar leysi skard ór skinni. Nu rennr dyr ax veidi stigum. oc veida þat adrer menn. þa a halxt hvárr þeirra. sa er veidir oc sa er reisti. Nu xerr madr i annars mannz more at renna hundum. þa veidir hann þeim er þa more a. Hundr a skinn ex menn dyr veida. Hittir madr sel eda xiff xiri ovan marreins backa. þa eignazt iord. En ex hann xører brautt. þa xære hann aptr. oc leggi a landnám ex hann er sottr til. En ex madr hittir dyr a lande daudt þa scal hann sialxr hava xynd sinn. hvatke dyr sem er.

Um spellvirki.

96 Engi scal odrom spellvirki gera. Nu ex hann gerir þat er halxrar merer skade er. þa er þat spellvirki. oc allt þat er menn meta til halxrar merer skada. Nu høggr madr hala ax heste mannz. oc xylgir nokot ax roxo. þa er þat spellvirki. Nu høggr madr i bard skipi mannz xraman eda aptan þvi er halxrar merer er vert. þa er þat spellvirki. Nu ex hann vill eid xesta. þa scal hann xesta settar eid xiri. ellar xare hann utlagr. Nu gengr hann i gegn. beøte aptr sem menn meta. Nu gerer madr minna skada manne. oc gengr i gegn. beøte aptr sem menn meta oc leggi a .vi. aura at þocca bot. Nu kvedr madr nei vid. syni kyritar eidi. ex xellr giallde stict sem nu er talt.

Um halxgillt xe. oc spellvirki.

97 Nu spillir umage eda xe spillir xe. allt er þat halxgillt. Syni kyritar eidi. sa er xe a. eda umaga. Nu stendr hestr i tiodre. þa kemr annarr hestr til hans. oc xlinguzt þeir a. verdr hinn laus oc elltir hinn xiri berg eda til bana. þa er sa ugilldr. En ex þeir bader xlinga xiri. þann scal aptr giallda er i tiodre stod. støde hann kyrr ex eigi kome hinn til hans.

Um brennu.

98 Nu scal engi xiri odrom brenna hus ne lada heixtugri hende. En ex hann brenner. oc verdr hann at þvi kunnr oc sannr. þa er hann utlagr oc uheilagr. oc heitir brennuvargr. oc xirigort hverium penningi xiar sins. i lande oc i lausum eyri. Nu ex

---

Jvfr. *Cap. 96.* F. X. 46. *Cap. 98.* F. XIII. 2. 13., XV. 12.

hann kvedr nei vid. þa skal hinn þara til heimilis hans. oc stemna hanom þing þiri utlegd oc brenno. þa skal hann þesta settar eid a þvi þingi. hava þann vunnit a .x. vicum sværra daga. þellr til utlegdar ef þellr. Nu rædr madr brenno. oc verdr hann at þvi kunnr oc sannr. þa skal hann giallda halft þat aptr er brunnit er. Nu ef han kvedr nei vid. þa skal hann synia med lyritar eidi. þellr til halfra giallda.

Um elldz abyrgd.

Sinn elld skal hverr abyrgiazt þrialsra manna oc þulltida. þann a elld hverr er 99
i hende hever. oc kveikvir sidan. Nu brenner madr. oc brenner eigi heiftugri hende. Giallde þat aftr allt. æda syni med lyritar eidi. ef hann kvedr nei vid. Ef umage brenner þiri manne. giallde halft aptr. en ef hann kvedr nei vid. syni med lyritar eidi sa er umaga a. Nu brenner man mannz heiftugri hende. þa er hann utlagr. Enn ef hann kvedr nei vid. syni lyritar eidi drottenn hans. En sa eidr þellr þræle til utlegdar.

Um abyrgd salo hus. oc ivist.

Nu er salo hus ollom monnom iamheimillt. Nu er vel ef aller megu inni væra. 100
oc þot þeirra. En ef eigi megu aller inni væra oc þot þeirra þiri þrong. þa scolo aller út bera þot sin. þa er vel ef þeir hava þa rúm. þeir scolo aller inni væra ef þeir hava setu rúm aller. Nu ef nokorer hava verit .iij. netr vandsynia lauft. þa scolo þeir út ganga. ellar scolo þeir luta mann út. þa er vel ef þeir vilia út ganga er lutu. En ef þeir vilia eigi þa ero þeir sedir at ránbauge. er út lutu at ganga. oc villdu eigi. þeir scolo giallda hina þullum giolldom aptr. ef þeir deyia uti er inni lutu at væra. Ef menn bua i salo husi. oc brenur þat up. abyrgizt þeir aller er i varo.

Ef madr vinnr i veizlu iord mannz.

Ef madr vinnr i veizlu iord mannz. þeke hann til landnáms. oc have halft. 101
ellar þeke armadr konongs allt.

Um lagastemnu. oc taræsting.

Hverutina er menn scolo gera laga stemnu manne a þingi. þa skal gera halfs 102
manadar stemnu innan þylkis oc utan þiordongs. Manadar stemnu utan þylkis oc innan laga várra. Tveggia manada stemnu innan landz. oc utan laga varra. Tolf manada stemnu ef madr er utanlandz. Nu er erviingi skylldr til at gera hanom bod. ellar þingmenn. ef eigi er erviingi a þingi. Vidrmæles er hverr madr verdr. Nu æfter madr tar annan. Nu skal engi odrom tar synia. þa hanom tar samdøgres. En ef hann vill eigi þa. þa er hann feer .iij. morcom. vardar bu hans take. ef hann þat bu a. er þriggia marca er vert. þa skal hann væra manad i þvi take. ef hann æfter laga tar. En ef hann a eigi þriggia marca bu. þa skal sa ganga i tak þiri

hann er þriggia marca bu a. Nu ex hann tax synar. þa er hann seer .iij. morcom. Nu hittir hann eigi hann heima. oc æfter hann tax. þa scal hann xa hanom brautar tac. heim til heimilis sins. oc sidan laga tac. seginst ór take er manadr er gengenn. Nu æfter madr tax annan þa er eigi era sœnar dagar. þa scal hann i þui take vœra til sœnar dagar era. þa er hann nestr sotu a sœnar dogum. þo at adrer menn eigi at sœkia hann um onnur mál. En sott scal hann hana a xyrsta manade er sœnar dagar era. eigi scal hinn lengr i take vœru. Nu ma sa madr i tac ganga xiri hann er kaupskip a a lunni. þat er sessom ma telia. Nu æfter madr tax annan mann. kyrsetu tax. þa scal hann nemna þann mann er i tac gengr xiri hann. þa scolo þeir þingat xara sem sa madr er. þa er vel ex hann vill i tac ganga xiri hann. En ex hann vill eigi. þa ma hann skiota i stade þria. innan xyltis. skiota xram. en eigi aptr. Nu skytr hann i annan stad. oc missir þar. þa skytr hann i þridia stad. oc er þar enn edi. Sa scal xa skip oc mat. oc sá roa er take skytr. þa scal hann setia hann i xiotur. oc [annan[1] xot sinn med hanom. xara heim med hanom. þa scal hann lata sinn xot ór. oc sœkia sem lausan skylldi hann. Nu hever hann sott sinn skipara a skipi. þa scal hann xa halxs manadar tac. Nu ex hann a kaupskip þat er sessom ma telia. þa ma þat vœrda take xiri hann.

Her hexr upp erxda bolk.

103 Su[2] er erxd hin xyrsta er sunr teer exter xadur. eda xader exter sun. ex misdandi verdr þeirra a milli. Su er onnur er teer dotter oc sunar sunr. halxt hvárr þeirra. sva scal xadur xader taca hœrvitna sem eigi standa born hins dauda xiri. oc verdr hon aura arve. enn hann odrla. Su er hin þridia er teer broder exter brodor. oc syzlin hœrt samxedra. ex moder þeirra er mundi keypt. Su er hin xiorda er moder verdr magar arve. Su er hin ximta er teer xadur broder. oc brodor sunr hvárr exter annan. taca þeir bader eins mannz arx ex sva berr at. Su er hin setta er brœdra synir takast arx exter. oc broder sammœdra ex til er. verdr hann aura arve. er[3] þeir odrla.

Hornongs erxd. oc risungs.

104 Su er hin siaunda er teer hornongr oc risungr oc sunr þyborenn uleiddr i ætt exter xadur sinn. bœde aura oc odol. Su heiter hornongr er xrialsar[4] kono sunr er. oc eigi golldenn mundr vid. oc genget i liose i hvilu hennar. En sa heitir risungr er xrialsar kono sunr er oc getenn a laun. En þyborenn sunr er ambattar sunr. sa er xrœlse er gexet. xyrr en hann have .iij. netr hinar helgu. þeir koma til allz rettar. Su er hin .viii. er taca þeir menn er nester era brœdra sunum. hvárr exter annan.

Jvfr. *Cap. 103. 104.* F. VIII. 1—14.

[1]) [tilföiet over Linjen med samme Haand som Texten, og med Tegn til at indskydes i Linjen.
[2]) Bogstaven S er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer. [3]) Maaske Feilskrift for en.
[4]) Saaledes oftere istedetfor xrialsrar.

Su er hin .ix. er teer modor ſader. oc dottor ſunr. Su er hin .x. er teer modor broder. oc ſyſtur ſunr. huárr epter annan. Su er hin .xi. er ſyſtkinna ſynir takaſt arx exter. Su er hin .xii. er ſyſtra ſynir tacaſt arx exter. Su er hin .xiii. er uborens erxd heiter. ex kona er med barne. oc er barn kuigt i kuidi hennar ſyrr en hon andezt. oc vitu þat huſprenjur tuær. med henne. þa verdr þat arne tilgiavar. en heimanxylgia ſcal uppi væra. vid ervingia.

Nu ero ſrenderxdir allar taldar. þeir ſcolo taca ſyrſt er talder ero. oc aller adrer iamnaner. ſyrr en undir konong gange.

Frenderxdir.

Nu ero eigi totumenn til. oc[1] ero menn til i hoxudbarm oc i kuenſuixt. oc ero 105
oll iamnán. þa ſcolo þeir hava er i hoxudbarm ero. En ex hinir ero nanare. þa ſcolo þeir hava. Nu verdr kueſtot i erxdum. þa ſcal ſa hava er nanare er. Nu er hann taldr i adra kuiſt. en eigi i adra. þa er ſem hann ſe i badar taldr. Nu ero eigi totumenn til. oc ero menn til iamnáner tøtu monnom. þa ſcolo þeir hava er iamnaner ero þeim er ſyrr varo talder. Sunar dotter teer arx ſyrſt utaldra kuenna.

Nu er þat er þeir ſcolo taca er eigi ero talder. Nu ex ſa er engi til er taldr er. þa ſcal taca ſunar dotter. oc ſadur moder ex þær ero til. En ex þær ero eigi til. oc engi ſa er taldr er. þa ſcal taca ſadur ſyſter oc brodor dotter. En ex þær ero eigi til oc engi ſa er taldr er. þa ſcolo taca brødra døtr. En ex þær ero eigi til oc engi ſa er taldr er. þa ſcolo taca ſridlu døtr. En ex þær ero eigi til oc engi ſa er taldr er. þa ſcolo taca konor þér er ſedr þeirra varo brødra ſynir. En ex þær ero eigi til. oc engi ſa er taldr er. þa ſcal taca modor moder. oc dottor dotter. En ex þær ero eigi til. oc engi ſa er taldr er. þa ſcal taca modor ſyſtir. oc ſyſtur dotter. En ex þær ero eigi til. oc engi ſa er taldr er. þa ſcolo taca ſyſtkinna døtr. En ex þær ero eigi til oc engi ſa er taldr er. þa ſcolo taca ſyſtra døtr. Nu er þetta erxda ſtipan kallat. en ſua marga vega tann ſkylldteili manna ſaman at bera. at þui kann engi madr til ſullz ſtipa erxdum. nema þa geri ſem tilaſt þydir er til þarx at taca. Nu ero talder aller iamnáner þeim er i karlerxdum ero talder. ſcal þar hverr ø taca ſem taldr er. nema þar ſem dotter teer ſyrr en ſader.

Her ſkyrir um leyſings erxd.

Nu er hin ſiugrtanda leyſings erxd. hann ſcal taca til niunda kues. ſyrr en 106
undir konong gange. Degar leyſings ſun teer exter ſadur ſinn. þa take hverr exter annan. Nu verdr þar aldanda arxr i leyſings kyni. oc er engi ſa madr er þar er i

[1]) I Mbr. "o", hvilket upaatvivlelig er en Skrivfeil for "oc", hvortil ogsaa Arne Magnussön i sin egenhændige Afskrift har rettet det. Cod. A. M. 66. q. og C. Thott. 2083. q. sætte for Mbrs. lille o et stort O; de synes altsaa at have antaget Bogstavet for at betegne, at den paafølgende Bestemmelse var af Kong Olaf. Cod. A. M. 306. f. har ved Uagtsomhed udeglemt Ordene: "o ero menn til."

erþu tale uid hann. er andaðr er ór leysings hyninu. þa skal hinn er ór skipdrottens kvist er. taca til niunda kves þurr en undir konong gange. þo at þa se hinn atte er andaðr er þra leysingianom.

Her skyrir um giaþerþd.

107 Su er hin .xo. er giaþerþd heitir. ef karlmaðr[1] geyr arf sinn um sinn. þa ma hann riuua. oc geua annat sinn a þingi. oc scal þa halldu. En ef kona geyr arf sinn. þa ma hon riuua. oc þua annat sinn. oc geua þridia sinn. oc scal þa halldu.

Brunderþd.

108 Su er hin .xoi. er heiter brunderþd. ef maðr teer mann a hond sér. at liuþu oc at leidu. oc þoðer hann til brunnz oc til báls. kuðr at þorno male.

Huskarls erþd.

109 Su er hin .xoii. er heiter huskarls erþd. ef maðr leysir þar hudþat sitt um hanst. sem hann hatt um vár. Nu verðr hann daudr. þa scal hann[2] þe hans halldu vetr .iij. Ef þa kemr eigi erþingi til. þa a hann allt ef .iij. merer ero æðu minna. En ef meira er. þa a hann halþt en konongr halþt.

Landerþd.

110 Su er hin .xoiii. er heiter landerþd. ef maðr byr a iorðu mannz. oc verðr þar daudr. þa scal hann halldu þe hans vetr þriu. þa ef eigi kemr erþingi til. þa a hann allt ef .iij. merer ero. æðu minna. ellar a hann halþt. en konongr halþt.

Skiperþd.

111 Su er hin nitiunda er skiperþd heiter. ef maðr andaðe a kaupskipi. þiri hedan mitt haf þverneg er hann stemnir ór Noregr. þa a konongr þe hans halþt. ef meira er en .iij. merer. En ef hann andaðe þiri handan mitt haf. þa a styrimaðr allt ef eigi kemr erþingi til innan þriggia vetra. En ef þelage hans er innan borðz. þa a hann at halldu. en styri maðr eigi. Nu liggia þeir i landþestum oc deyr hann i tialldbuðum. halldr landzdrottenn allt þat er eigi er i bulca bundit.

Þelaga erþd.

112 Su er hin .xx. er þelaga erþd heiter. er menn eigu bæðer einn sioð saman. oc andaðe annarr. þa a hann at halldu er linir. oc hann ef eigi er meira en .iij. merer. En ef meira er. þa a hann halþt. en konongr halþt. ef erþingi kemr eigi til. innan þriggia vetra.

Jvfr. *Cap. 107.* F. IX. 4. *Cap. 110. 111.* F. IX. 5. 6.

---

[1]) I Mbr. karmaðr. [2]) Efter "hann" har i Mbr. staaet: "þe han", hvilke Ord atter ere overstregede.

Gest erfd.

Su er .xxi. er heitir gesterfd. ef madr gistir mann oc verdr þar daudr. þa skal 113
hann hallda fe hans vetr .iij. ef eigi kemr erfingi til þa. hanc ef eigi er meira en .iij. merer. En ef meira er. þa a hann halft. en konongr halft.

Litla erfd.

Su er .xxii. er hin litla erfd heiter. ef brodr tveir ero foddir up at mannz 114
unandgir. eigu saman vere oc oreo. skilia þeir þat eigi fyrr en þeir ero frialser. þa teer hvartveggia annars arf. nema born þeirra stande firi. Sia erfd stendr engi firi annarre. þegar er um lidr frenderfdir.

Um siaundar gerd. oc skulda lycting.

Nu er madr daudr. arve skal i ondveege setiazt. geri hann skuldar mannom 115
stemnu at þeir kome aller þar at siaund. oc hanc hverr sina skuld i brautt slica sem vitni berr til. Nu er eigi fe sua mikit. þa skolo aller þarnaste sem tala remur til. Su skal meira þarnaste er meira atte fe. Su er eigi kemr til at siaund. soke hann sitt med vattom ef fe er til. oc stemni erfingia til vatta sogu. En ef edi er. þarnesc hann þa skuldar. Nu er þar umaga eyrir i garde. oc male kono. þa er vel ef þeim vinnzt badom fe. en ef eigi vinnzt. þa skal hon þarnaste gagngiallz oc giavar. En ef eigi endese i alla stade fe. þa skal sa mest þarnaste er mest atte fe at hanom. Sua kona hans sem adrer skuldunautar. tolu skal til þess hana. nema madr ætte ved i einum hverium grip. þa skal hann þann fyrst hana. heldr skal kona þarnaste tilgiavar sinnar. heldr en þeir menn er fyrr atto at hanom en hann fengi heimar. firi þvi at engi skal fér kono kaupa vid annars fe. Nu skal hon hana heimanfylgiu sina. En umage sitt fe. Nu er eigi fe sua mikit. þa missi sua hvartveggia sem fiar megin er til. Nu ero synir æda dætr. þa skolu þau skuldir giallda. ef þau hana fe til. engi madr annarra nema fe take. þvi at þau skolu gegna iamt linzu sem leidu. Nu eigu þau felag saman. oc deyr annattveggia. þa skal sua skuldum gegna sem felag þeirra var. Sua skal tortum skipta oc tertingum. oc þeborunum.[1] sem odrum skuldum. oc þeirra bornom. oc fe þeirra skal sa veita vord er arve þeirra er nestr. hvárt sem hallzmadr verdr kartmadr æda kona. sa skal i virdan eyri setiazt. Feere eigi fe umaga or fylki. nema hann hanc vordzlumann þann er þar eigi iarder. at þar se fe golldet sem hann toc. er umage er rettnæmr. Nu virdizt þar fe sua at þar er innstodu eyrir fullr .iij. merer firir umaga hvern. vel er. ef meira er. þa skal hon fe þat taca. skal þat hvarte þverra ne vaxa. giallde skict sem hon teer. Nu ef eigi vinnzt innstodu eyrir. þa skal umagenn neyta halfrar merer a .xii. manadom. til hann er .xii. vetra gamall. þa

Jvfr. *Cap. 115.* F. IX. 22—28.

[1]) Rimeligviis Skrivfeil for þyborunum.

skal hann matbannar madr vera. Leigu skal liggia a se þvi er meira er. en hann leggr siri sic a xii. manadom. Umage skal neyta halfrar merer iardar[1] leigu. Nu skal vardveita su standa iardar leigu er fyrsta ár er virda. hvárt sem þverr. eda vex. Fearhalldz madr skal eigi odrum se selia at halldu. En ef hann selr odrom manne se at halldu. þa a umage loft at ganga a hendr hvarom sem hann vill. at heimta sitt. Ef umage a halfrar merer hol. þa er þat innstoda eyrir. En ef madr letr umaga eyri leysan nema dæmt se ór hende hanom a dome. þa skal hann setia sitt se siri.

Um skuldir.

116 Skulld er engi gollden. nema vattar viti. En ef hinn dytr. þa verdr hann at giallda adra. oc sokia sitt med kvodum aptr.

Vm umaga eyri.

117 Nu er hvande daudr. en kona lifir efter. oc er se eigi meira en hon a at hana. þa skal hon veita vord bornum sinum selausum. En ef hann a onnur born. þa hverni þau i hoxudbarm sinn. En ef born hennar eigu se nokot. þa skolo þau systlin[2] neyta þess fyrst. at frenda rade. hverni sidan i hoxudbarm sinn.

Um þrotz menn.

118 Nu soker þrot hvanda i herade. þa skal skipta umogum hans i þria skade. have hann tva luti med sér. en hon þridiung a hendr frendum sinum. þeim er arve ero nester. ef þeir eigu forlaz eyri til. siriz umaga sinn hvern .iiij. merer. þat er forlaz eyrir. Nu ef af ganga .iiij. merer þvi se. þa skal hann taca einn umaga. taca sva marga af sem hann a forlaz eyri til. en þeir fare um fram er af ganga. þeim a hendr er þa ero nester arve. ef sa a forlaz eyri til. En ef hann a eigi forlaz eyri til. þa skolo umagar fara fram i ætt til þeir hitta a forlaz eyri. Sva skal hinum oc skipta er fedrinum fylgia.

Ef madr sezt i vvirdan arf.

119 Nu sitr madr i arve vvirdum. ef eigi er at finnd virdr. þa fer umage a þing er hann er fulltida. þa skal hann sveria til fiar sva mikils sem hann vill svaret hava. oc frendr hans visa hanom a. at hann sveri eigi ufort. þa a hann þat se at hava er hann hever þa til svaret. nema hinn niote þa virdingar vatta sinna. Nu skal hann svaret hava a þeim .v. vetrum adr hann se tvitugr. En ef hann hever eigi þa svaret. þa skal hann ecki hava sins mals.

Um arfsokn.

120 Arf skal þar sokia i þvi fylki. sem arfr er dacnn. En ef hann leidir i odru fylki vatta en arfr er dacnn. eda at kaupangrs logum. þa hever hann þvi siri

Jvfr. *Cap. 120.* F. IX. 30.

[1]) Ordet er i Mbr. tilskrevet med samme Haand over Linien, med Tegn til at indskydes i denne.
[2]) Dette Ord findes i Mbr. tilskrevet med samme Haand over Linjen, med Tegn til at indskydes i denne.

ſkotet. Allt þat er hvarvar vár imellom kaupangrsmanna. oc heradrsmanna.[1] Allt þat er i kaupangre er gort. þa ſcal þat al kaupangrs rette ſkipta. Allt þat er al heradrs reite er gort. oc hvarvar vár i milli heradrsmanna. þa ſcal þat allt al heradrs rette ſøkia.

Ef madr leggr dom ſiri þat er hann a ecki i.

Nu ſitr madr i arve oc leggr dom ſiri. en annar kallaſt tilkomenn. þa ſcal ſa 121
ſtemna hanom heim. heimſtefnu rettu. oc krevia hann arfs oc orfarar. Nu vill hann
eigi or fara.] þa ſcal hann ſtemna hanom þing ſiri ran oc iſetu. ef þa fullnaſe
hanom vitni oc gogn oll til ſins mals. oc kømr edi vitni amote. þa eigu þingmenn
hanom arf al døma. Hinn ſcal giallda .iij. merer konunge ſiri þat al hann hafde
lagt dom ſiri arf þann er hann atte edi i. Nu vill hann eigi ór fara. þa ſcal hann
æſta þingmenn lidrs. ſva al hann ſe fullida al føra hann or arve. ſeder er hverr at
.iij. aurum er ſynier hanom tilfarar. Nu koma þeir þar. þa verr hinn odde oc
eggiu. hann er ſeder .xl. marca. hinna hverr .iij. morcom er forſtodu veiter med hanom.
Nu beriaſe þeir. þa fellr hverr utlagr er ſiriſtendr arve dømdom. En þeir friðhelgir
er til ſøkia.

Ef madr þegir ivir arve.

Nu ſitr madr inni al ſiaund æda al þritugs morne. fulltida madr oc kallar eigi 122
til arfs. þa a hann alldrigin upreiſt al þeim arve ſidan. Nu ſitr hann inni oc er
eigi rett nemr. þa ſcal hann þvi lyſa al hann er til arfs komenn. Lyſa ma annarr
madr ſiri hann. hann ſcal þann arf ſottan hava a fyſtum .v. vetrum ſidan hann er
rett nemr. En ef han gerer eigi ſva. þa a hann alldrigin upreiſt þeſſ mals ſidan.
Ef hanom gengr engi nandſyn ſiri. Nu er hann eigi innan fyllis oc eigi innan
landz. þa ſcal hann hann hava brigt a fyrſtum .xii. manadom er hann kemr i fylki.
þar ſem arfr er dacnn. oc ſtanda eigi nandſynier ſiri. Menn ſcolo nandſynier meta.

Um arfſkipti.

Nu eigu menn arve al ſkipta. þa er vel ef þeir fara til aller er lut eigu i. oc 123
ſkipta þeim arve. Nu ef ſumir vilia eigi til fara. þa ſcal ſtemnu gera þeim til al
ſkipta. þa ef ſumir koma eigi til. þa ſcal ſkipta ſiri vattom oc leggia a lut. þa ſcal
hann þann lut hava er þa lytr hann. Nu ef hann kallar misſkipt. oc kallar al hann
have leynt fe. þa ſcal hann ſynia lyritar eidi.

Hveſſu madr ſkal ſic til arfs fora.

Nu leitr a tueim tungum hvárt madr er arfgengr æda eigi. ſtemni þeim til 124
þings er hanom ſtendr ſiri arve. þa ſcal hann niota vatta ſinna al hann ſtemdi

Jvfr. *Cap. 122.* F. IX. 29.

[1]) Dette Stykke "Allt þat" &c. udelades i den nyere Landslov, IV. 16, hvor dette Capitel ellers uforandret er optaget.

hanom þing. Nu scolo þat aðrer vattar bera. þér þarom þar er moðer hans var manni kenpt. oc nemna hvar þat var. oc þar þaro hæðe brudmenn oc brudlonor. oc giox geneu þu er viþ henne var xeft. eigi minni en .xii. aurar. oreigi mundr. Nu mæla þua vattar veriandans. þar þarom þér sem þu vart. eigi var mundr geneum til hennar at logmale. aueu einum vatt. þa er hinn ax sinu male. Ex eki vitni kemr i gegn. þa eigu þingmenn hanom arx at dœma. Hverviuna þess er madr vill sic til arxs xœra. leidir vatta sina. oc stemnir eigi þeim til er þeim arue er vestr. þa er þeim vattom xiri skotet. þar scal um arx dœma sem dæcnn var. æda odals iarðer ero. æda bu hins dauda.

Ex madr gengr i liose i hvilu kons.

125 Ex madr byr viþ xridlu sinni .xx. vetr. æda .xx. vetrum lengr. gengr i liose i hvilu hennar. verðr engi skilnaðr þeirra a þui mele. oc koma þar engar lysingar a. aðrar a þeim .xx. vetrum. hinum xystum. þa ero horn þeirra arxgeng. oc leggia log xelag þeirra.

Um arxskipti.

126 Engi madr scal xe xyrr skipta æda arue. en þess se leyui til er a. aðr enn menn sia. at med spellum xerr. Madr heuer vit sitt. oc ma hui sinu ruda oc kaupum. oc er hestxœr. oc oxœr. þa scal hann xe sinu ruda. ma þui engi madr skipta. En þo at skipti. þa scal eigi halldu.

Um umaga skipti.

127 Nu skipta menn umogum xelausum sin imellom. hvarge sem þeir skipta. oc kuta sidan. þat skipti skal halldu sidan þeirra imellom. þeir scolo orxum xylgia. Ex sa er umage er xe a. þa er þat tekinn arxr. ex þui er a þingi lyst. at þeir hava þeim umogum skipt.

Ex madr gexr dœtr sinni meira annarre en annarre.

128 Nu gixtir madr dottor sina. en sumar ero ugiptar. oc standa þær allar til arxs hans. þa deyr hann xyrr en allar se gixtar. þær er ugixtar ero take iammikit ax xe uskiptu. sem hinar hoxðu heiman. skipti sidan at iamnade þui er exter er. þegar mœr er xulltida. þa scal hon veita vord xe sinu. oc þua taca viþ xear halldu.

Um giaver.

129 Gexr madr syni sinum œdrom meira en œdrom. þa er þeir skipta arue hans. þa take hann iammikit ax xe uskiptu sem hinum var geuet er meira toc. oc skipti sidan at iamnade þui er exter er. Þui er giox giallde betri at sina a hverr ulaunaðu. engi er launad. nema iammikit kome igegn. sem geuet var. Nu scal þær giaver telia er halldu scolo. Mannxrœlsi scal halldu nema þeim liggi viþ hel. æda husgangr. þa scal hann

Jvfr. *Cap. 129.* F. IX. 3. 4.

taca fostrlaun af hanom. ef hann gallt eigi verð sitt. Barnfostrslaun skal hallda. Þær giaver scolu hallda er konongr gefr oss. eða þér hanom. Þe liund all. þe leysings aurar .ni. aurar. Haulldmaðr má gefa syni sinum þyþornum .iij. merer. En lendrmaðr .ni. [merer.[1] Þoande .xii. aura. Leysings sun .ni. aura. þær giaver má eigi riuna. nema sa liote minna er arfgengr er. Svá má gefa hornungi þe risungi. sem syni þyþornum.

Um umaga skipti.

Maðr kemr i umaga skipti. þa er hann ór umegð ef hann gerir sér bu. eða lysir þvi 130
a þingi at hann vill aptr i byn sitt. þe gegna rettom allom. eða far sér konu. Nu kemr sa umage a hendr manne. er hann a eigi at varðveita. þeim skal hann heimstemna er varðveita a. Svá scolo vattar hans mæla. þer er sa umage er þu skalt varðveita. en eigi sa er þingat forðe. þa skal selja hanom afbyrgð a hende. Nu kemr umage a hendr manne. geri hvárt sem hann vill. late fara aptr a hæl. eða til þings. mete þingmenn hvert er færa skal. En ef a hæl færer. þa skal hann fara at vattstæðum þeim er þingat for hann. þe secer at .iij. aurum ef hann teer eigi vid. Sa er eigi vill vid taca. afbyrgise hann at .iij. morcom ef hann deyr af biargleysi. Nu eigu menn umogum at skipta. þe vill annarr skipta en annarr vill eigi. þa skal hann stemna hanom til umaga skiptis. Nu ef hann kemr þar. þa er vel. En ef hann kemr eigi. þa leidi hann vatta sina at hann hafde stemt hanom þingat. skipti siðan valenkunnir menn med þeim umogum þe luti siðan. hafe hann sina lut i brott. þe afbyrgi sinn lut hinum er eigi kemr þar.

Her er um þingsbod.

Nu[2] skal hverr þingi raða. er þings þydizt þurfa. þa skal hverr þat bod bera 131
en engi selja. Nu skal þat fara med vetrhusum. en eigi med sætrum. skal þingsbod hvergi standa. nema þar sem vattstaðr er at vedre færo. nema handsyn gange firi. Nu ef hann selliir bod. secer at .iij. aurum. En ef hann hefer [um[3] bóa tva. þa skal hann þann afbyrgiase. er hann er sia.[4] Nu skal hinn er bod berr. setia skorar þriar a durastod. eða a gatte. setia bod inir ordyri. Nu scolo bœndr aller fara til þings. er bod kemr til hus. nema einvirkiar einir. þeir scolo þriu þing varða manaðraps þing. þe konongs þing. þe manntals þing. all þing annur skoto einvirkiar heima sitia. Sa er einvirki er yngri maðr fylgir hanom til veres en .xv. vetra. hvárt sem hann er hans sun. eða annars. þe fylgir hanom til veres. En ekkia þe ufæri bonde. scolu þvi at eins fara til þings ef þau vilia. En aller bœndr aðrer

---

[1]) Oprindelig har staaet "aura", hvilket er overströget, og ovenover skrevet: "merer"; uvist om med samme Haand. Rettelsen er benyttet baade i Arn. Magn. egenh. Afskrift og i C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. [2]) Bogstaven N er i Mbr. større end de sædvanlige Capitel-Initialer. [3]) [I Mbr. tilskrevet over Linjen med samme Haand og med Tegn for hvor det skal indskydes. [4]) Cod. A. M. 66. qv. har: sia...; Afskriveren maa altsaa have anseet Ordet for ufuldstændigt; ogsaa C. Thott. 2083. q. lader en liden aaben Plads bagefter det.

scolo þara til þings er boð kemr til hus. ellar giallda þinguiti. Nu ef maðr letr standa þingsboð þua lenge sér a hende. at þat þerr eigi þua lagnt þram. sem þat a at þara. þui at þat stod þua lenge hinum a hende er bera skylldi. þa er þa vittr er boðet skylldi bera. þo at boð þome siðarla til þeirra manna er lengst eigu at þara. þa scolo þeir til þings þara til þeir mæta þingmannom. Nu ef menn ero .n. eða .n. þleiri. aller þiri einni sæc. þa ma boð stemna þeim þing. ef þeir ero a laðder þiri vattom.

Um tylftar eiða oc settar eiða.

132 Tylftar eiði scal synia. ef konongr kemer manne landrað. Þua scal morðz synia oc tryggroþs. Nu scal nemna .vi. menn a hvára hond hanom iamna at rette við hann. oc hava þua af þeim. oc þua nanasto niði. sialfr hinn þimti. oc .vii. þanga vattar.

Um settar eiða.

133 Settar eiðr scal standa þiri þýui. oc bruna. oc spellvirki. oc þrenði. oc þungunði. oc uðaða verc þiri konor. oc þua þiri niðings her. þua ef hefnir þiova. Nu scal nemna menn .vi. a hvara hond hanom iamna at rette við hann. oc hava þua af þeim þiri þýui oc bruna. einn of alla aðra settar eiða.

Um grimu eið.

134 Nu er grimu eiðr. nemna menn .iij. a hvara hond hanom. iamna at rette við hann. hava alla. sialfr scal hann hinn standa vera.

Um lyritar eiða.

135 Nu scal lyritar eið þua vinna. sialfr scal hann vinna oc annarr iamrettesmaðr hanom. eigi nefgilðismaðr. ne baugilðismaðr. ne namágr. Þa scal hinn þriði er bæðe kann at hyggia þiri orðe oc eiði. þrials maðr oc þulltiða. Nu scolo eiðar aller standa .x. vitur þverra daga. þa er oll viea þver. þo at einn dagr se þverr i. Tylftar eiðar aller þalla til ubota. oc grimu eiðr. oc þýui. oc bruna. Aller aðrer settar eiðar þalla til utlegðar. Lyritar eiðr þellr til sliðs sem hann er þestr þiri. Einðeiði scal þegar vinna er hinn vil heyra er þestr var. oc hever bóc at bioða hanom.

Hvessug eiða skal vinna.

136 Nu er vel ef þeir verða a sattr. nér vinna scal. ellar stemni hann hanom til þim nottom hit stemsta þiri. til kirkiu þeirrar er hann vill innan þyllis. Nu kemr þa eigi. er eið skal heyra. niote hinn vatta sinna þiri kirkiuðurum. at hann stemði hanom þingat til. oc vinni þa eið þiri vattom. Nu koma þeir baðer þar. hinn er eið scal vinna. oc þa er heyra scal. þa scolu þeir nemna menn til. þua hvárr þeirra

Jvfr. *Cap. 132. 133. 135.* F. XV. 1—16. *Cap. 136.* F. IV. 7.

at meta eid. Nu skilr þa a. kalla aðrer rett. en aðrer ragnt vunna. þeir skoto sitt mál hana er sverja vilia til. En ef hvartveggia vill sverja. þeir ero eidi nærr er hialpa vilia. niote vatta sinna a nesta þingi. ef noforr leitar a. Ef hanom verðr eiðfall. þa skal þat sott vera a fyrstum .xii. manaðom. sem hvert annarra. En ef eigi er þa sott. þa er eiðrinn vunninn at logmale varo. þo at eigi se vunninn.

Um róg.

Engi várr skal annan rægia við konong. ne við sér ríkra mann. En ef hann 137
fyrir røger fiorve hans æða fe. þa hever hann þar sinu fe fyri røgt. oc sinu fiorve ef þat at roge verðr. En ef hann kvedr nei við. syni með settar eidi. fellr til flies sem hann hugði hanom.

Ef maðr niðir annan.

Engi maðr skal gera tungu nið um annan. ne trenið. En ef hann verðr at 138
þvi kunnr oc sannr. at hann gerir þat. þa liggr hanom utlegð við. syni með settar eidi. fellr til utlegðar ef fellr. Engi skal gera yki um annan. æða fiolmæle. þat heiter yki ef maðr mælir um annan þat er eigi ma vera. ne verða oc eigi hever verit. kvedr hann vera kono niundu nott hverja. oc hever barn boret. oc kallar gylvin. þa er hann utlagr. ef hann verðr at þvi sannr. syni með settar eidi. fellr til utlegðar ef fellr.

Um vapna spell.

Nu ef maðr veitir manne vapna spell. þa skal bøta hanom aurum .vi. fyri 139
oxund. oc bøta sva vapn at eigi se verra en aðr var. æða giallda hanom vapn sin.

Ef maðr kaupir við utlagan mann.

Nu kaupir maðr við utlagan mann. þa a konongr þat fe er hann at hanom 140
keypti. En hann er seccr at .iij. morcom. syni með lyritar eidi. at hann vissi eigi at hann var utlagr.

Ef armaðr tecr uðømt fe boanda upp.

Nu tecr tendr maðr æða ármaðr bu boanda upp utalt æða uðømt. þa skal 141
hann føra þat aptr. oc leggia a .xl. marca. fyri þvi at laga er hverr maðr verðr fyri sinu.

Ef armaðr rør heim at boanda.

Nu roa menn skipi skipaðo at boanda. æða gengr floccr manna at garðe. oc 142
bera hann oxriki. oc briota hús hans oc bera út fe hans. þa er þat utlegðar verc. hverr er i lande vill vera af þeim. føre aptr fe boanda allt þat er þeir toco. oc giallde .xl. marca. ellar fare utlager.

Jvfr. *Cap. 137.* F. V. 27. (Hk. 39.) *Cap. 138.* F. V. 22. 28. (Hk. 37. 38.) X. 35. *Cap. 140.* F. IV. 41. *Cap. 141.* F. IV. 50—53. X. 33.

Um handrán.

143 Nu veitir madr ædrom handrán. en hann skirskotar undir vatta. þa er hinn seer .iii. morcom. er hann reute. Nu ef hinn renur i brott med þann grip. þa renur sa epter er atte. oc vigr at hanom. þa fellr hann utlagr.

Um fynd.

144 Hverr a sinn fynd er hittir. til eigande epter lemr med vattom. Hverr skal sinum fyndi lysa ef hann vill rett med fara. Nu fara menn at gotu saman. finnr sa fynd er fyrst gengr. þa eigu þeir aller saman. oc þeir er epter gangu. þeir eigu edi af. er um gangu. Nu fara menn a skipi oc finna fynd þann er fiar er verdr. þa skal þui skipta at mannmenge sin a milli. Hverr skal sitt lán abyrgiazt. oc koma heilu heim. Sitt vedxe a hverr ef firi vattom er vediat. søke sem vita fe. Roa menn a menn. æda sigla. giallde skuda þann allan. er þeir gera. nema menn roc firi bard þeim.

Um rec. oc almenninga.

145 Hverr madr skal neyta vatz oc vidar i almenningi. Sinn almenning skal hverr hava. sem at fyrnsku hever hæxt. En ef bygd gerizt i almenningi. þa a konongr. ef þar er acr. oc eng. oc garde um loket. þa a hann sva lagnt fra garde. sem hann ma kasta snidrli sinum. En sidan er almenningr. Rec þau oll er reca i almenninga. þa a konongr. Nu sigla menn firi land fram. æda af have oc briota skip sin. sitt fe a hverr er kenner med vattom. hverr sem iord a. er a reer. hafrec oll annur þa a konongr.

Um skips skipan oc fartekiu.

146 Nu skipar madr kaupskip heima i herade. oc taca menn fare at hanom. þa skal hann þat skip sva skipa. at þeir have aller far er tekit hava. Nu ef skip verdr of mioc ladet. þa skal hann sina voru af bera. en hinir hava far er toco. Ef þeim þyckir eigi þa vera fært. þa scolo þeir af bera er æfster toco. þa skal hann hava i handsals slit aura vi.

Ef hundr. æda hefr. æda oxe stangar mann. æda annat buxe bitr mann. æda herr. þa skal sa er bitinn er beidazt med vattom kvikvendes. þa skal sa er a. leggia band a. oc selia þeim i hond er bitinn er. En ef hann vill eigi hanom i hond selia. þa skal hann skirskota undir vatta. oc skal sa er kvikvendit a. hallda ollu slicu upp. vid hinn sara. oc sva vid konong. sem hann have sialfr serdan hann.

Her ero rettar bøtr þær er Magnus gode gaf i Langeyiar sundi. En sumar gaf Hakon Pores fostre.

148 Iola giaver scolo alldrigi uppi vera sidan.
Þat fe skal hverr hava er i sinni iordu finnr. þo af annarr upp grave.

Jvfr. *Cap. 145.* F. XIV. 7. *Cap. 146.* Bj. I. 1.

Um skip mannz.

Skip sitt skal hverr nyta at fullum friði. fara hvert sem hann vill.

Um landaura. er her.

Landaura skal engi maðr giallda þeirra er í utgerðum ero.

Ef maðr ferr á brott af lande varo. þo at hann se í annan stað. þa á hann kost at toma. þegar er hann vill. ef hann hever eigi í andscota flocke konongs várra verit. Nu er maðr utlagr hedan. Nu ef sa maðr er dauðr her. er hann atte arf at taca ef hann være her á lande. oc være hann eigi utlagr. þa skal sa taca er nestr er arve.

Her hefr hvalrette.

Haulðr er einfyndr at hval. eða haulðri betri maðr. atian alna longum. En 149
hólfu minna hverr annarra manna. Nu hittir maðr hval. þa skal hann þann hval firi vattom skera. eða lata liggia epter rygg oc hofuð. oc spord. þa skal þat hanom vitni bera. ef hann hever eigi vitni til. Nu skal hann skera á diupi. oc bera eigi up á grœna torvo. En ef hann berr upp. þa á sa hval haluan er iord á. nema hann leysi með landnáme út. ef hanom þyðir hvalr betri. Nu ferr maðr hval at skera. þa ef gras er þar sva mikit at fœðazt ma ær. oc lamb við. um sumar. þa skal leysa landnáme út. ef hann berr upp. Reer hval á iord mannz. innan gardz. þann hval á sa er iord á. Reer hval á iord mannz utangardz oc er meiri en einfyndr. þa á konongr haluan. en sa haluan er iord á. Reer hval í fiordu inn. sva at toma ma orvar odde út um. af hvarotveggia lande. þa eignasc hvartveggia land hval. nema útgrunt se. oc stande hvalr sva utarla. þa eignasc þo land hval. Maðr skal veiða hval hvar sem hann ma. Nu veiðir maðr hval oc sœvezc hann á diupi. þa á hann hval hvárt sem hann er minni eða meiri. Nu flytr maðr hval oc hœver. oc renner á land up. þa á sa haluan er veiðir en hinn haluan er land á. Nu flytr maðr á hval í ato oc nœter gudrsgæve. þa er sa maðr secer. fiorom tigum marca.

Um finnanda spic.

Nu hittir maðr hval í landnóm meira en einfyndan. þa á sa finnanda spic er 150
finnr. skal hann skera á marc. oc fara siðan oc segia armanne. þa á hann at hafa finnanda spic af þeim hval. hann á orvar hún at hafa. skapt iamlagnt hende mannz. oc fella þat fiora vega. oc skera þat til beins. oc iamlagnt miðskips aro. leggia bast um ár. þar sem blað teer ovast. oc skera sva breiðan hun til beins sem bast er lagnt. iamlagnt styri. oc iamlagnt austkeri. oc skutþiliu. Nu hittir maðr á hval. oc ferer í festar. þa ef menn fara til oc skera þann hval í festum um nott. þa er hann fioratigu marca þiofr at. En fimtan marca þiofr ef hann skerr um dag. Reer maðr hval í

Jvfr. *Cap. 149. 150.* F. XIV. 10.

hualnág annars mannz oc ſtiłar ſiri. þa a ſa hual er nág a. en hinn hołe landnáme ſiri. Keer maðr hual i þa naga er eigi ero hualnagar. þa a ſa haloan er neidir. en hinn haloan er nag a. Nu ſinnr maðr hual a nozłom[1] út. ſkere af ſlid er hann ma. oc łate reca ſidan. oc ſkere eigi a hol. Keer hual i almenning. þann a konongr. En ef menn ſkera þann. þa er ſa ſeer er ſkipi ſtyrir til. ſiorom[2] tigum marca. en hinna hverr at .iij. morcom er til roa med hanom.[3]

* * *

151 . . na er ſyrſtir koma þa til. at meta naþnaſtad. Sa ſcal orum ſylgia er ſyrſtr nar a lagðr. ef þar er þriggia manna at nigi. en ſa af er eſtri nar a lagðr. Nu er þar eins mannz at nigi. þa ero þeir af er eſtri naro a lagðer. Kona ſcal orvar ſkera. en ef eigi er kona til. þa ſcal erningi ór ſkera ſamdøgres er hinn letr lif ſitt ſiri nattom. oc hana þar þing ſem nig er nigit ef hon vill. þa megu þeir dóm døma. þo at eigi kome ſkeiri bøndr. en .xii. oc .xx. En ef a þingſtod ſcal rett um døma. þa ſcal koma ſiordongr þingmanna. þa megu þeir dóm døma. þo at eigi kome ſkeiri. Aller ſcolo þær orvar bera. oc engi ſella. en ſa er ſeer at aurum .xii. er þær ſellir. en ſa er ſeer at holſu meira er gerir bæde. ſellir orvar oc ſitr heima um þing. ſiri nattom ſcal hon þær orvar ſkera. oc ſkera ſamdøgres. nema ræðesmenn hennar ſe ſua ſiarre ſtadder. at hon ma eigi þeim na. Nu ef orvar taca hann. oc ſøter hann eigi þing. þa verr hann a bake ſøk. En ef orvar taca hann eigi. þa ſcal gera hanom ſteſnu til þings annars. oc niote hann þar ſtirſta ſinna. En ef hann a ſkrendr. æda erſdar menn. þa ſcolo hanom bod gera. En ef hann kemr eigi oc ſirriſe hann bod. þa verr hann a bake ſøk. oc kemr eigi nauðſyn hans.

Um ſlorvig oc um ſorſtøðu.

152 Þat[4] er þar nu enn. ef maðr er i ſlocke uiginn. þa er vel ef hemt verðr. En ef hann undan renur til ſkogs. þa ſcolo allir eſter renna. oc engi ſiri ſtanda. En ef þeir ſalla er ſorſtod veita. þa ſalla þeir allager. oc eigi ſe þeirra allagt. en þo at þeir ſalle eigi. þa ſcolo þeir þo[5] bøta ſridbrot konongr .xl. marca. En ef hann

Jvfr. *Cap. 151.* F. V. 2—5. (Hk. 31.) *Cap. 152.* F. IV. 23.

[1]) Maaskee Skrivfeil for uozłom. [2]) Her har i Mbr. oprindelig staaet: "ſiora", hvilket den gamle Afskriver selv har rettet ved at sætte et Punkt under a, og ovenover: om. [3]) Med Hensyn til den Lacune, som her findes i Membranen, bemærker Arne Magnussön i sin egenhændige Afskrift: "NB. Her eftir er oskrifud i pergamentzbokinne half önnur bladsida, oc endast þar med ark. Sidan er burtrifed fyrsta bladed af næst efterfylgiande arki, hvörs epterstödvar i kiölnum glögglega siast, en örkin sialf eru sin amilli þiett saman fest. Framan af efterfylgiande arkenu, er miklu stærra skrifad, en þat sidsta af firer faranda arke." [4]) I Mbr. "Ræt"; R for Þ ved Tankelöshed af den, der har tilmalet Initialerne, og været vant til at begynde Capitlerne med et R. Arne Magnussön læser: "Þat"; ligesaa C. A. M. 306. f. og 66. qv.; C. Thott. 2083. qv. har her som paa de fleste Steder aaben Plads for Initialen. [5]) Her begynder förste Stykke af Brudst. *C.b.*, og ophörer ved "aufter" i Cap. 153.

verdr handnuminn i þeirri rás. þa helgar hond hann til þings oc þeðan til hana. Hanc frendr hins dauða at hallda hann ef þeir vilia. oc hallde hann til þings. ellar fære armanne konongs. hann er fecer .xl. marca. ef hann vill eigi við taca. Lendr maðr feal við taca. ef eigi er armaðr til. hann feal oc giallda .xl. marca. ef hann teer eigi við. Nu feal armaðr konongs eða lendrmaðr fa hana til. ellar giallda .xl. marca. þat fe eigu bœndr at hava er armaðr feal giallda. En konongr þat fe halft. er lendr maðr feal giallda. en bœndr halft.

Ef maðr flytr utlagan mann.

Nu renn mannzbane til skips. þa ma maðr at usecðu skiota út efter hanom ár. 153
eða austker. eða styri. eða skutþiliu. eða einnhvern grip þeirra. oc eigi fleiri. En ef hann gerir meira at. þa flytr hann utlagan mann. oc liggr hanom við .xl. marca.

Um florvig.

Þat[1] heiter floccr er .v. menn ero saman at fæsta koste. Nu ganga menn fiorer 154
at gotu saman. oc verdr þar einn mannzbane. oc vigr at ððrom sinum fœrunaut. þa er sa mannzbane er einn er a sinu male. ef þræll er i for með þeim. þa er hann mannzbane ef þeir vilia hanom kenna.

Ef tveim mannom er vig kent.

Þat er nu enn þa at menn ganga þrir at gotu saman. þa vigr einn þeirra at 155
ððrom. þa liva þar tveir efter. segir hvarr sogu a hendr ððrom. þa ero þeir bader banar. Nu søker annarr þeirra þing. en annarr eigi. þa er sa bane er þing flyr.

Um viglysing.

Þat er nu enn at menn hittase a uti at gatna mote. oc verdr annarr ððrom at 156
bana. nu er[2] sa mælande maðr er menn koma til hans. þa er sa bane er hann segir sogu a hendr. nema vitnit miela hialpe hanom. Nu lysir maðr vigi a hendr fer. þa ero þeir bader banar þo at eitt se fár a hinum dauða. Maðr lysir vigi at skilum. þa feal hann ganga þingat fra vigi sem hann vill. oc lysa at nesta husi. nema þar se inni firi. nefgilldismenn. eða baugilldismenn. eða namagar hins dauða. Ef þeir ero þar. þa feal hann ganga um þat hus. oc til annars hins nesta. nema þar se enn fliet firi. þa feal ganga til hins þridia hus. oc lysa þar vigi hvatke mannum sem inni ero. Callase hvarke ulfr. ne biorn nema sva heiti hann. þa segi hann iartegnir a hendr fér oc nemne nafstad sinn. A orvarþingi feal viglysingar vitni bera. oc ma þat einn maðr at fullu bera. oc sva ma hann bera sogn hinna sinna. Rad mat þu

Jvfr. *Cap. 156.* F. IV. 7.

[1]) I Mbr. ved Feiltagelse af den der har tilsat Initialerne: "Rat". Arne Magnussön har i sin Afskrift rettet det til: "Þat". C. A. M. 306. f. og 66. qv.: "Þat"; C. Thott. 2083. qv. har aabent Rum for Initialen.
[2]) Her begynder andet Stykke af Brudst. *C.b.*, og ophører nedenfor ved "oc nemne".

eigi konu manne. nema hann fylgi orum. oc fe mælt a hendr hanom a þingi. Þveir skolo þat vera at hann fór þar i heraðe þva at hann mælte nid þat eig komast. þeir skolo vera um vatstad hans. þat at eins þarz um vatstad at vera. ef annarr se a ovar lagðr en annarr lysti vigi a hendr fer. Nu konur eruingi ordrom. helldr en hanom. þa skal sa hana tyrtar eid firi fer. Nu skal hann fara til þings. oc æsta fer þinggongu. oc legga nidr vapn sin. oc þvoa log firi sik. festa þar lyrtar eid a þingi. fellr til utlegðar. Ef þeir synia hanom þinggongu. þa helga þeir hann oc eyri hans allan. En ef hann lypr annan veg. þa lysir hann morðe a hendr fer. Vera ma sogn hinna. oc hverr frialsra manna.

Ef madr er veginn at oldrhusi.

157 Þat er nu ef madr er veginn i oldrhusi at brennandu eldi. eða i dag lioss. þa skolo oldhusmenn fa hana at þeim manne. eða giallda hann aptr gialldum fullum hadr frendum oc þva konungr. Nu er madr vegenn a nattar þele at slokknom eldum. nu ef þar er vigi lyst af morgonenn er menn vacna. þa er sa hanc. en at ulysta vigi ef þar er einnigverr a brottu. þa er sa hanc. Nu ma hann segia til erendes. eða koma aptr af morgon. Nu ef þeir ero þar aller. oc er engi annarr lifare til en annarr. þa skolo oldhus menn morð spyrja. en eruingi kenne þeim er hann vill. sa skal hana morz eid firi fer. Nu ef eidrinn fellr hanom. þa fellr til utlegðar. En ef hann eid vinner at sliium. þa a eruingi lost at kenna ordrum. þvi at eins hinum þridia ef hann gerir þann sannan at. Ef hann ma eigi gera hann sannan at. þa skal hann hava slict sem hann hinum hugdi.

Ef madr verdr drepinn i sorum uti.

158 Nu fara menn tveir saman at se songum fer. oc ero matunautar oc felagar. ef annarr er þar drepenn. þa skal hinn sæka sund eruingia. oc segia til hinum sýsla manne er hann hittir. Eruingi kenner hanom at hann hane drepet matunaut sinn. þa skal hann synia med iarnburdi.

Ef kona drepr karlmann.

159 Ef karlmadr drepr konu. þa verdr hann sva utlagr um sem hann karlmann vege. En ef kona vigr karlmann. þa er hon utlag oc skolo frendr hennar fara hana af lande. oc þva ef umage verdr mannzhane. hann skal oc fara af lande. oc frendr hans koma hanom a sor firi sinal oc vera þar med þeim vetr .v. nauðsynialausl. Ef kengr er giallde .xl. marca. eða syni med lyritar eidi.

Um sakargizt daudum manne.

160 Þat er i þrem stodum er daudum ma sok gera. þat er i einum stad er madr hittir mann a konu þeirri er hann a my um at vigia. En þier ero konor .iii. Ein

Jvfr. *Cap. 157.* F. IV. 11. *Cap. 158.* F. IV. 6. *Cap. 159.* F. IV. 33.

er konu mannz. onnur systir. þridia dotter. fiorda moder. fimta stiupmoder. setta brodor konu. siounda sunar konu. Nu ef madr hittir mann a einni hoerri þeirra. þa skal hann vigia at þeim manne er hann vill. oc segia þeim manne er fyst kømr hann til. oc hvat at sokum var. Nu skal hann lita at orvar skurd eruingia hins dauda. ef hann er innan fylkis. eda skere skalfr orvar. Nu skal hann a þing fara. oc leggia nidr vapn sin utan þings. oc æsta ser grida. oc bioda log siri sic. oc føra fram vitni þeirra manna er hann fyrst hitti. Nu ef menn synia hanom þinggongu. þa helga þeir hann oc eyri hans. alt þat er er. þa er sa utlagr. er fallenn er. en eigi er se hans utlagt. en sa fare heilagr er vig vá. þat er i ødrum stad ef madr stendr annan i burt sinn. oc heder hann ladet sér þar byrdi siar oc fata. þa ma vigia at þeim manne ef hann vill. Gange hann eptr grønnum sinum oc synt þeim at vigi. oc niote vitnis þeirra a orvar þingi. þat er þar enn i þridia stad. ef madr stendr annan i lui sinni. eda i siose. oc leggr hann þar hand a senad hans oc vill i brott leida. þa ma hann vigia at hanom ef hann vill. Gange hann enn eptr grønnum sinum oc synt þeim at vigi. oc fare enn a þing med vitni sin. þa utlæger hann er hann i ollum þeim stodum er ec hevi nu talt.

Ef manne verdr illz fundar audit.

Dat er þar enn þa ef þu finnr mann vegenn a morku uti. þa skal hann hylia 161
þat til fyst. oc segia hinum fyrsta manne til. er hann hittir. oc sølia fund eruingia ef hann er innan fylkis. ellar skal hann þinghod skera. oc kenna þing. Nu er sa vittr at .vi. aurum er heima sitr um þat þing. þat heiter þingvitit micla. Nu ef hann gerer eigi sua. þa sannar hann ser vig a hendr. ef eruingi vill hanom kenna.

Ef madr bidr lidrs a hendr ødrom.

Nu bidr madr lidrs a hendr ødrum til einshoers. oc vigr hann mann er þeir 162
þar koma. þa skolo þeir skiliase vid mannzbana. oc bøta hauge konunge hoerr þeirra siri misgongu. en þa .xl. marca ef þeir sylgia brott mannzbana. Nu verdr madr utlagr a þingi. oc bu hans oc se hans. þa skal armadr gera simtar skeynu skulldar monnum ollum til. have hoerr sina skulld þedan sem vattar vitu. syrr en armadr tale. nu eignase iord allt þat er rotxast er. have skulldar menn þar sitt oc.

Ef hræle mannz er vig kennt.

Nu er sucimi mannz vig kent. þa skal drottenn hans synia sticum eidi siri hann 163
sem siri sialvan sit. En ef eidr sellr. þa sellr drotnenom siotxum til utlegdar. En sa er eigi ma eidi siri koma. segi hræl axhendan ser. ella bøte .xl. marca. sidan domr kømr a hendr hanom.

Jvfr. *Cap. 161.* F. IV. 24.

Um odz mannz vig.

164 Nu heuer madr odz mannz vig vigit. vigr sunr fadur. eda fader sun. eda broder brodor. eda systlin eitthuert. eda vigr barn modor sina. eda moder barn sitt. þa firi vigr hann arne þeim er hann atte at taca. skal sa þann arf taca er nestr er þa. oc helldr skal konongr hava en hann. En hann uære i lande oc gange til frixta oc have sitt allt.

Ef hundr. eda kvikvendi eitthuert v(erdr) manne at ska(da.)[1]

165 Nu ef horn. eda hófr. eda hundr verdr mannzbane. segi afhent sér. En ef hann fæder sidan domr kømr a. giallde .xl. marca. En ef hann kuedr nei vid. syni med lyritar eidi. fellr til .xl. marca. oc giallde giolld frendum.

Ef menn sia til deilldar manna.

166 Nu vigazt menn at. oc sia menn til deilldar þeirra um ár. eda aføror. oc megu þeir eigi menn kenna. Nu er annarr sva hoggvinn at hofud er af. eda heili a iordu. eda ryggr i sundr. eda hendr af badar. þa hever sa deilld hafda. þvi at engan mann matte hann sidan hoggva. þa er hin fridheilagr.

Um flor vig.

167 Þat kalla menn flof vig. ef menn gangazt at i floccom tueim oc beriasc. þeir scolo giallda .xl. marca er vig vekia. en hinir eigi er hendr sinar veria. oc vitu þat vattar. En ef þeir þrasc a oc latasc hvarger fyrri hevia. þa scolo þeir giallda giolldum aftr frendum. oc .xl. marca konongc. af hvaromtveggia flocke.

Enn um flor vig.

168 Þat er flockr er .v. menn ero saman. eda fim fleiri. Nu renna menn at ødrom. oc verdr einn færdr oc fær bana af. þa scolo þeir gera einnhvern mann at vigi sannan. eda giallda .xl. marca konongc oc giolld frendum.

Um vadaverc.

169 Nu telgia menn tueir tre eitt. oc rytr øx or hende manne. oc fær hinn bana af. Nu ef hann er mælande madr er menn koma til hans. þa skal hann orde reda. vere þvi at eins vadaverc ef hann vill. Nu ef hann er eigi mælande madr. þa skal ervingi orde reda.

Um armannz vig.

170 Nu vigr madr armann konongs. þa skal giallda hann aftr .xv. morcom. nema hann vigi hann firi borde konongs. þa er hann veitir hanom. þa er hann utlagr.

Jvfr. *Cap. 164.* F. IV. 32. *Cap. 169.* F. IV. 26—28. *Cap. 170.* F. IV. 57.

---

[1]) De sidste 2 Bogstaver af dette Ord, ligesom og Slutnings-Bogstaverne af det forudgaaende: "uærdr" ere bortskaarne ved Membranens Indbinding.

oc sua ef hann vigr hann a þingi er hann søker konongs sofn. af þvi aura lage skal giallda hann aptr sem mælt er i Gula .vi. alna eyris.

Ef madr er a skipi viginn.

Ef madr vigr annan a skipi. þa er vel ef hans er hemt. eda utanbordz rundit 171
mannzbana. Nu skolo þeir færa hann a land af uscku. a meginland. En ef þeir
færa hann lengra. þa er hverr þeirra sekr af .xl. marca. þa skolo þeir reda skipi til
landz. er a land vilia lata. en hinir utlager er út roa. En þeir orsekir er upp
hallda arom sinum. oc skirskota þvi undir þa menn. er þeir fyrst finna af þeir
villdu eigi feria hann.

Ef madr kastar af ödrom.

Kastar madr af husi. eda af skipi. eda þar sem sion felr. oc fær madr af þvi 172
bana. giallde hann giolldum aptr frendum hans. en konongr a ekki a þvi.

Ef madr verdr af lunnrode.

Nu draga menn skip upp. eda út. oc verdr madr af lunnrode. þa skolo þeir 173
giallda hann giolldum aptr. en konongr a ekki a þvi. Nu bera menn skipvidu. eda
draga langvidu. oc fær einn bana af. Giallde hann giolldum fullum aptr. þvi
minna af hann var sialfr af. En ekki a konongr a þvi.

Um asigling.

Sitia menn a voztum. oc hava vad firi borde. Nu sigla menn a þa. þa skolo 174
þeir giallda þa giolldom aptr. ef nokorr fær bana af. ekki a konongr a þvi. En ef
þeir hava eigi vad firi borde. oc roa þeir firi stafn monnum. þa ero þeir halver
banar sinir. þa skal giallda aptr holfum giolldum. ekki a konongr a þvi.

Vm halfgilldi.

Nu skora menn tveir tre eitt. oc fellr a annan þa er hann sialfr halfr bane 175
sinn. En hinn giallde holfum giolldum. ekki a konongr a þvi. Nu fara menn tveir
i skog. oc fellr tre a annan sua milit af eigi ma einn madr af færa. eda a. þa skal
erfingi orde rada. Sua skal um stein af somu.

Ef madr ferr sialfr i snoru.

Nu ferr madr sialfr i snoru. oc fær hann bana. þa er hann sialfr bane sinn. 176
En ef adrer menn færa hann i snoru. þa ero þeir banar hans. Ekki a konongr a
þvi En þeir giallde hann giolldum aptr frendum.

Vm vada verc.

Nu fara menn tveir i skóg. oc fellr annarr firi berg. Nu gengr hann til hús 177
oc segir til afara sinna. Nu vill erfingi hanom kenna. þa syni hann med hyrilar
eidi. Nu ef hann segir eigi til afara sinna. þa skal hann synia med mordz eidi.

Jvfr. *Cap. 171.* F. IV. 6. *Cap. 172.* F. IV. 28. *Cap. 175.* F. IV. 26.

Um heimsokn.

178 Nu ueitir madr manne heimsokn. oc brytr hus til hans oc drepr hann. þat heiter nidingsuig. þat er nidingsuig. ef madr uigr trygda mann sinn. þat er oc nidingsuig. ef madr uigr mann i gridum. þat er oc nidingsuig ef madr hoggr mann uid stocke eda uid steini. eda uid stuni. þat er oc nidingsuig ef madr brenner mann inni. þat er oc nidingsuerc ef madr gerer uatrox. færer mann or lærdom. oc teer uapn hans. þat er nidings uig. ef madr myrdir mann. þat er oc nidings uig ef madr hefnir þiofna. fyni med settar eidi. En hueruetna þess er madr uigr nidings uig. þa fare hann utlagr oc uheilagr. oc firigort huerium penningi fear sins. i lande oc laufum eyri. oc koma alldrigi i land. hualke med konunge. ne iarle. nema hann bere hersogu sanna.

Um afhogg.

179 Nu ef hond er hoggnin af manne. eda fotr. þa skal giallda holfum giolldum. En ef uid hanger. þa hanger holfum giolldum. En ef auga er lostet or hofde manne. þar ero holf giollda. En ef allt er af einum manne hoggnit hond oc fotr. þa er sa[1] uerri liuande en daudr. skal giallda sem daudr se.

Um giolld.

180 Nu ero giolld tolf i Gula. giallda haulld .xviii. morcom logeyris. Nu skolo þedan giolld uaxa oc sua þuerra sem retter adrer. En af þeim giolldom er tolf ero i Gula. þa skal þedan giallda hond eda fót. oc auga. oc sua radbót at somu. Nu skal þumalfingr iamdyrr sem aller adrer. giallda aptr .iij. morcom þumalfingr. En þann more er þar er nestr. oc sua inn lengsta. En .vi. aurum þann er þar er nestr. En .ij. aurum hinn minzta.

Um orvar skurd.

181 En ef madr er uiginn a þingi. þa skolo eruingiar ór skera. oc lata koma til budar hans. þa eigu þingmenn þar um at dæma. En ef adrar deilldir verda manna i mellom. þa skal stefna hanom þing. oc hafa uatta uid sár. eda oxund. En arue skal radbót taca.

Um sara rannsak.

182 Nu er manne þat leut at hann uege þræl sinn. þui uigi skal lysa. ellar er hann mordenge. Nu mæla menn a hendr hanom. En hann tuedr nei uid. Ef sua

Jvfr. *Cap. 178.* F. IV. 2—4. *Cap. 179.* F. IV. 42. *Cap. 180.* F. IV. 46. *Cap. 182.* F. V. 20.

[1]) Efter Ordet: "sa" er i Membr. et temmelig stort aabent Rum til Linjens Slutning, saa stort at deri vel kunde indskydes et Ord paa 6—8 Bogstaver. Der er intet Spor til at noget er udraderet; og da ikke heller noget synes at mangle her i Meningen, for hvilket Afskriveren skulde have sat Plads aaben paa Grund af Utydelighed eller Mangel i hans Original, saa bliver det rimeligst, at Pladsen er bleven ladet aaben af blot Uagtsomhed. Arne Magn. gjör opmærksom paa denne Omstændighed, og C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. have alle det aabne Rum.

ſuemma er mælt a hendr hanom at til lix ma rannſaca. þa ſcal til leita. Ef hen
ginnaſe a liki. þa er hann ſannr at ſoc. En ef engi ginnaſe hen a liki. þa er þat
ſkrœc. Nu er ſua ſidarla a hendr hanom mælt at eigi ma til lix rannſaka. þa ſcal
hann ſynia med lyritar eidi. ſxllr til utlegdar ef ſxllr. Nu drepr madr þræl annars
mannz. þa ſcal hann bœta aptr. ſem menn meta nœctan hann.

Um ſár.

Þat er þar nu enn þa ef madr ſærer annan i ſlocce. En ef hann bydr log ſiri 183
ſic. oc leggr nidr vapn ſin. þa ſcal hann i ſiotur ſetia. En ef hann deyr ór ſarom.
þa drepe hann a ſœtr hinum dauda. oc leyſe ſua ſic or ſiotre. Nu ef hinn liuir
lengr en runa ſe a ſare. bœte hanom ſarbotom. en bauge konongr. Nu hittazt menn
.iij. a. oc ueitir madr ödrom ſár. þa ſcolo menn hanom uitni bera til ſarbota ſullra.

Enn um ſár.

Nu hittaſe menn tueir a. oc ueitir annarr ödrom ſár. þa ſcal hann ſara med 184
ſare ubundnu[1] ef hann ma. oc ſyna ſamdœgres hinum ſyſta manne er hann hittir. oc
gera menn til hus hanom þar ſem hann er heimxaſtr. oc ſlexna hanom til þings.
ximtar þings at ſkemſta koſte. þat er þo rett at tuaro.[2] þo at hinn ſe eigi heima.
Sua ſcal drep ſœkia at ſœmu. Nu ſcolo þeir menn bera uitni um er hann ſyſt hitti.
hvárt þeim ſyndizt at ſare œda drepe. oc nemna mann til ſamdœgres. Nu bera þeir
til ſárbota. En ef þeir uilia hvarke bera a. ne af. þa er hvárr þeirra ſœer at .iij.
aurum. En þa ſcal hinn ſynia med lyritar eidi. er ſiri ſoc uerdr. ſa eidr ſxllr til
ſxbota ef ſxllr.

Um ſara virding.

Nu ef leyſingi ſærer mann. þa ſcal hann baugi bœta .xii. aurum. En ſunr 185
hans tueim baugum. En bonde .iij. baugum. Odalborenn madr .vi. baugum.
Lendr madr oc ſtallare .xii. baugum. En Jarl .xxiiij. En konongr tueim baugum
minna en ximtigu. Nu ſærer madr annan. þa ſcal hann ſarbotom bœta þeim er
hann ſærde. Lyri þar ſem a kom. Lyri þar ſem vodna ſkerr. Lyri þar ſem egg
oc leggr mœteſe. Lyri ſiri bein hvert er ór leyſir. ef ſkellr i ſtalom. Lyri ſiri
ſuidu hveria er ſuidin er. nema utitan ſe a ſare. Lyri ſiri granbragd hvert. Lyri
ſiri ranx hveria er a klœdum verdr. Lyri ef hann a ſér einn ſœte. Lyri ef hann
gengr or ſœng ſinni. Lyri ſiri ſkurd hvern er ſkera þarx. ef bloder. holx more ſiri
holſór. holx more ef madr verdr mergundadr. Lyri þar ſem út kemr. oc meta ilit.
utan vada oc vam. oc lemd alla. Nu ſcal kaupa lœcningar kaupi ſa er ſærdi oc xa
þeim xœzlo. manadar mat hvárs a manade. Nu hœggr madr vodna af manne ſua

Jvfr. *Cap. 185.* F. IV. 47—49.

[1]) Saaledes i Mbr. for ubundnu. [2]) Saaledes i Mbr. istedetfor hvaro.

at a iord xellr. bøte .vi. aurum. or .vi. aura ex kamstadr verdr i hoxde manne. vitni skal sa hava er sverdr er. ex sa dylr. at sva morg bein leyste ór sem hann segir. Nu skal sór all meta a brioste. En holxo dyrra a baka en a brioste. Nu verdr madr stadr vid deilld manna. or vill eigi skilia þa. or hvargom tya. þa skal hann giallda stanbaug konunge .xii. aura.

Um rettar xar manna.

186 Nu a engi madr rett a sér oxturr en þrysvar. hvarle karl. ne kona. ex hann hemnise eigi a milli.

Um deilld at oldrhusi.

187 Nu deila menn at oldrhusi. at monnum drucnum. þa skolo þeir út ganga er deillt hava. or koma aftr um morgon. er menn vacna. þa megu menn dæma um sæc þeirra þar sem a þingi. ex þeir kunnu log. Sessar mannz here vitni med hanom. æda matunautar. æda nafessar. æda oldrydiar. ex eigi ero hinir vid. þat skal standa er þeir bera. xæra edi andvitni a mót þeim. En hver madr er holxo dyrri at rette sinum þar en heima. Nu megu þeir setia þa sæc þar. ex þeir kunnu log. ellar a þing skiota. Nu mælir þat armadr. æda lendr madr. at þeir hava misdeillt. þeir kveda vid þvi nei aller. þa skal hverr þeirra taca boc i hond sér. or sveria þess aller at þeir drucdu þar sattlega. Nu er sa sallaus er sverr. en sa a bauge at bøta konunge er eidxall verdr. En hinna hverr syni med lyritar eidi er misdeilld er kend. En ex eidrinn xellr þeim. þa xellr til .xv. marca vitis hverium. Nu gengr xiordongr manna i xra or vill eigi sveria. þa ero aller ólhúsmenn vittir. En ex xærre menn ganga xra. þa ero þeir sedir er xra ganga. bøte bauge konunge. en hinir hallde eidum upp.

Um deilld manna.

188 Hvervetna þess er madr er stadr vid deilld manna or er skirskotat undir hann. þa skal hann bera annat tveggia ax. æda a. ellar giallde aura .iij. konunge ex hann er kraxdr til.

Um oxund.

189 Nu veitir madr oxundar drep manne ódrum i skoce. Nu ex sa xellr er drep veitir. þa xellr hann þar utlagr. or uheilagr. En ex undan rennr til skogs. þa skolo aller exter renna. or engi xiri standa. En ex sa xellr er xorstod veitir. þa xellr hann þar utlagr. or eigi xe hans utlagt. Skiota ma madr skapte æda skidi. æda xøte sinum xiri þann er epter rennr. um sinn ex hann vill. or hexta hanom sva rás. En ex hann gerer meira at. þa er han secer .xl. marca vid konong. xiri þvi at þa veitir hann xorstodu utlogum manne. En ex hann verdr hondum tekinn i þeirri ras.

Jvfr. *Cap. 187.* F. IV. 14. 15.

þa helgar hond hann til þings. oc þeðan til hanø. Nu ef hann kømr i skog. þa
ma hann þeðan log bioða firi sic. þa a hann allt þat er utalt er. oc utekit. En ef
armaðr kømr fyrr til. en han hæue log boðet firi sic. þa a hann allt þat er hann
hefer talt oc tekit. Nu skal hann kaupa sic or skóge. þa skal hann bøta hinum
einorðom rette. sua sem hann er maðr til. En nu skal hann enn taca annat slict or
hundraðe. skal hann sic með þui helga at sa skal hafa sinn rett allan er firi uuæne
varð. fyrr en armaðr take.

Ef karlmaðr drepr konø.

Nu ef karlmaðr drepr konø. eða kona karlmann. þa skal sa bøta slicum rette 190
sem hann a at taca er uuæne fær. en haug konunge. En ef konor beriase þar a engi
maðr rett a. nema þær sialfar. Vmage engi skal rett taca. oc engan giallda. aðr en
hann se .xii. vetra gamall. þa er hann halfrettes maðr. at hvarotueggia til hann
er .xv. vetra.

Um atlaup.

Nu gerer maðr laup at oðrom manne. oc er hann halldenn maðr. þa skal hann 191
bøta konunge hauge. En ef hann ofrar vapne sinu at manne. oc hæfuir hann
fram hamar. oc skirskotar hinn atlaupe fianda sins. þa skal hann bøta holfom
rette þeim er hann leypr at.

Um kast.

Maðr kastar at manne. oc lystr hann. þat heiter sar. ef hann hefer edi vapn i 192
hende. en ellar drep.

Um skot.

Maðr skytr at manne kolve. oc lystr hann. þa heiter þat sár. 193

Um sár.

Maðr hoggr til annars. oc hittir a skapt. þa heiter þat sár. Sua þo at spiot 194
kome flatt a.

Um fullrette er her.

Maðr stingr a manne staure. eða stongu. eða ofar skapte. eða spiotskapte. þa 195
skal hann bøta hanom halfum rette. en fullum ef hann fellr við. Rindr maðr
oðrom sua at hann stakar við. þa skal hann bøta hanom fullum rette. þo at hann
falle a kne. Maðr rindr oðrom i elld. þa skal hann bøta hanom fullum rette firi.
oc haug konunge. oc sua at fullum rette hverium. Maðr rindr oðrom firi bord.
eða af bryggiu. eða út firi marreinsbacca a kaf. þa skal bøta hanom fullum rette.
nema hann rindi hanom a uthorða. þa ma hann þar viga um. Maðr teer i kamp

---

Jvfr. *Cap. 190.* F. V. 31. (Hk. 22.) *Cap. 191—195.* F. IV. 18—21.

ǫdrom heiptugri hende. þa skal hann bøta hanom fullum rette.[1] Madr teer i hár ǫdrom oc hippir til sin. þa skal bøta holfom rette firi. En ef hann bæde gerir. oc rindr fra ser. þa heiter þat tuttau. þa skal hann bøta hanom fullum rette firi. Nu ef menn kasta vapnom sinum. oc fær hvartveggia i hár ǫdrom. þa heiter þat vingretta. þar a engi madr rett a þui.

Um fullrettes ord.

196 Ord ero þau er fullrettis ord heita. þat er eitt ef madr kvedr at karlmanne ǫdrom. at hann hane barn borct. þat er annat. ef madr kvedr hann vera sannfordenn. þat er hit þridia. ef hann iamnar hanom vid meri. eda kallar hann grey. eda þorkono. eda iamnar hanom vid herende eitthvert. þa skal hann bøta hanom fullum rette firi. þar ma han oc viga um. at allogum þeim manne i gegn þeim ordom er nu heni ec talt. ef hann skirskotar undir valta. Idrazt megu menn orda finna oc aptr taca ef vilia. kvedazt eigi vita verra hanom a hendr en godom manne. þat er oc fullrettes ord ef madr þrælar karlmann frialsan. eda kallar hann troll. eda fordæda. þat er oc fullrettes ord kono ef madr vener hana hore. oc kallar hana horo. þar er hon velldr eigi.

Um rettarfar.

197 Nu a madr a dottor sinni. eda a systur. slican rett sem a siolfum ser. at einordom rette. ef madr liggr med henne. oc sua a þeim konom ollom er hann er arftake at. oc a þeirri kono er hann hever i gridi med ser. ef hon a engan erfingia sér her a lande.

Um legord. oc rettarfar.

198 Ælthoren kona leyse med þræle. þa skal hon ganga i konongs gard. oc leysa sic þedan .iij. morcom. oc hverr madr a at taca a leysingia sinni .vi. aura. Madr a at taca a skulldar kono sinni slican rett sem a ambótt sinni bezto. erfingi þat er aue er. slicr rettar sem hon a burd til. Ef leysingia leyse med þræle. þa skal hon ganga i gard skapdrottens sins. En bonde skal taca a ambott sinni hinni vilstu halvan annan eyri. en holfo minna a hverri annarre. Ef hann a eina þa skal su hans hin bezta. En leysingi a skattvarar[2] eyri a sinni hinni bezto ambott. Sunr hans a eyri a sinni hinni bezto. hauldr a .iij. aura. lendrmadr .vi. aura. a sinni bozto[3] ambott. Tvær ero hans hinar bezto ambatter. Seta. oc deigia. oc tveir þrælar. þionn oc bryti. Slican rett a hverr a þrælom sinum sem a ambattar legorde. At armannz rette skal bøta ef madr oxundar mán konongs þat er firi bui hans vinnr. þræll a bangs helge a ser. ef hann fylgir drotne sinum til þings. eda til kirkiusokuar. eda

Jvfr. *Cap. 196.* F. V. 22. 57. 61.

[1]) Her findes i Cod. et Afsnits- eller Paragraph-Tegn (¶). [2]) Saaledes i Mbr.; maaskee en Feilskrivning for: "skattvaran". Jvfr. Cap. 251. [3]) Noget utydeligt i Mbr.; synes dog snarere at være bozto end bezto.

til oldrhús oc er hann hodrs pingat. þui at þar eyest hverium manne rettr at holxo i þeim þrim stodum. þrell a at taca a sér siolxum hinn tolxta lut or drottens sins rette einordom. þar sem hann a haugs helgi i þrim stodum. Drottenn hans scal abyrgiasc ord hans oc verc. ef hann xerr i xiolda manna. med hanom at hans rade.

Um .xl. marca mal.

Nu brytr madr kono til svexnis. oc verdr hann kunnr oc sannr at þui. þa verdr 199
hann utlagr um. ellar giallde .xl. marca. oc bote henne tvevolldom rette. Nu ef hon kennir hanom þat. þa scal hon kenna hanom samdœgres. þa scal hann hava xiri ser lyritar eid. ef xellr þa xellr hanom til þess er nu er talt.

Um rettarxar manna.

Nu a leysingi a ser .vi. aura. at einordom rette. En sunr hans morc. at 200
einordom rette. Vonde .xii. aura. at einordom rette. Haulldmadr .iij. mercr. at einordom rette. Lendr madr oc stallare .vi. mercr. at einordom rette. Jarl oc Biscop .xii. mercr. at einordom rette. Lendzmannz son scal taca haullz rett. ef hann xer eigi lond. Hæcretna þess er madr er oxundadr. eda lostenn. þa a konongr .xv. mercr a. Hverr madr er hogg xer. þa scal hann taca annan rett sinn or hundrade xyrr en armadr tafe. Nu scolo aller menn taca reti exter xedr sinum. nema þeir einir menn er til annars ero skildir. Skutilsveinn scal taca haulldmannz rett. at einordom rette. Biscops sunr oc iarlssunr. oc stallara sunr oc skutilsveins sunr. oc prest sun. oc armannz sunr scolo taca slican rett sem þeir eigu tyn til. ef þeir xa eigi slict naxn. sem xader þeirra xecc. Islendingar eigu haulldzrett medan þeir ero i kaupxœrum. til þeir hava her verit vetr .iij. oc hava buit her. þa scal hann hava slican rett sem menn bera hanom vitni til. Aller adrer utlenzker menn er hingat koma til landz. þa eigu hoanda rett. nema þeim bere vitni til annars.

Um rettarxar. a xestarkono mannz.

Nu a madr a xestarkono sinni ef madr liggr med henne slict sem hann a at leysa 201
hana or hershondom med. hvigi milinn rett sem ervingi hennar a. a henne.

Um kenzl er her.

Nu ef armadr kennir þat manne. at hann hafe alet útlagan mann. þann er þar 202
var utlagr gorr. i þeirri þingsoln. er hann býr i. þa scal hann synia med lyritar eidi. en sa eidr xellr hanom til .xl. marca. ef xellr. Nu ef armadr kennir þat manne at hann hafe xeddan utlagan mann. þann er utlagr var gorr a Gulaþingi. eda i lidi uti. þa kœdr hann ser vera unisa varg. þa scal hann synia med lyritar eidi. oc sva ef hann er utlagr gorr i annarre þingsoln. oc xellr til .xl. marca. ef xellr. Nu

Jvfr. *Cap. 200.* F. IV. 53. 59. 60. *Cap. 202.* F. IV. 41.

kenner armaðr þat manne. at hann hafe alet utlagan mann i skoge. en hann kuðr uei uið. þa skal hann synia með hyritar eiði. sa skellr til .iij. marca. ef skellr. Nu kenner armaðr þat manne at hann hafe uistum uerit með utlogum manne a þingi eða at kirkiusoku. eða at oldrhusi. ef hann kuðr uei uið. þa skal hann synia með hyritar eiði. ef hanom skellr sa. þa skal hann hota konunge bauge. Nu er maðr uiginn i skoðe. eða i skiolda manna. eða sverðr. eða lostenn. þa er hú hans upnemt. þa skal hann engi maðr þæða þyrr en hann heuer hoðet log siri sic. En ef nokorr þæðer hann. þa er sa seccr .xl. marca. en ef hann er uistum með hanom þar sem þat er til skilt. þa er hann seccr bauge uið konong. Aller þeir er a sia þa er þeim eigi unisa uargr. hinum er eigi sia þa er þeim unisa uargr. þeim liggr ecki uið til domr skellr a.

Hversu lengi kona ma þæða bonda sinn.

203 Kona ma þæða bonda sinn uetr .v. at usecku. siðan domr kemr a hendr hanom. En ef hann sitr þar lengr slimu setr. þa skal hon ganga til granna sinna. oc segia til at hann sitr þar slimu setr. þa er hon usecc.

Ef þræll lystr skialsan mann.

204 Ef þræll lystr mann skialsan. þa skal drottenn hans sættase uið hinn er lostenn er. ellar geri hann utlagan. ecki a konongr a þui.

Um kast.

205 Nu kastar maðr at manne. oc kemr a annan. þa heiter þat gassa gleopr. þa skal hann giallda þeim aura .vi. er a keomr.

Um veizlu iarðer.

206 Ef maðr[1] haxðe lond at ueiðzlu konongs. oc er af hanom tekin. þa skal hann taca þo at hvaro rétt slikan sem lendr maðr. oc sva sunr hans til hann er xertugr.

Um kennzl.

207 Nu kenner maðr manne at hann veiter forstodu útlogum manne hann svarar þui at ek renn epter sem þu. nu skal skogr bera uitni um. ef hann komr i skóg. þa skal han kaupa sic þeðan .xl. marca. þo at hinn kaupi sic .xv. morcom.

Um barsmið.

208 Nu beriast menn tueir. oc ero eigi uitni uið. oc kenner hvárr odrom. þa bote sinum reite hvárr þeirra konongc.

Er[2] maðr helldr manne.

209 Nu helldr maðr manne undir œxe. oc fær hann af þui bana. þa skal sa giallda er hellt hanom holxum giolldum aptr xrendum hans. En ecki a konongr a þui.

---

[1]) I Mbr. ved Feilskrivning: "mað". Arne Magnussöns Afskrift har: "maðr". [2]) "Ef" efter Arne Magnussöns Conjectur; ligesaa har C. A. M. 66. qv.; C. A. M. 306. f. og C. Thott. 2083. qv. have derimod "Er" ligesom Mbr.

Nu kenner madr manne. at hann hellde hanom undir øxe. þa skal hann synia med lyritar eidi. Nu helldr madr manne undir øxe. oc fær hann af þvi sár. þa skal hann bøta hanom sarbotum holxom. Nu helldr madr manne undir øxe. oc fær hann af þvi drep. þa skal hann bøta hanom rette holxum.

Ef madr pinir mann.

Nu kenner madr manne at hann pini hann. þa skal hann synia med lyritar eidi. 210
fellr til .xl. marca vid konong. ef fellr. en hinum til rettar fullz.

Um svarta slag.

Ef madr kallasc lostenn væra. oc er hvarke blárr. ne blodogr. oc ero eigi vitni 211
nid. þa hever hann skamt loget a hendr ser. þar a engi madr rett a. þat heiter svarta slag. En ef madr kenner þat manne. þa skal hann synia med lyritar eidi. En ef sa eidr fellr. bøte hanom rette sinum. en kononge .xl. marca.

Um fullan bardaga.

Ef madr lystr mann .iij. hogg. eda þrim fleiri. þat heiter bardage fullr. þa 212
skal hann hava rett firi hogg hvert til þriu ero. en konongr .xl. marca.

Um uptecter.

Nu telr armadr bu mannz. eda teer upp i stødum ødrum. en i þeim þrimr er 213
til þess ero talder. þa er armadr secer .xl. marca. oc sva lendr madr at somu hove. ef hann ferr i bu mannz oc teer upp. En hverr þeirra manna er þeim veiter lid til þess. þa er secer at .iij. morcom.

Ef manne er kent at hann have nidrdrepit konongs rette.

Nu kenner armadr þat manne at hann have drepit nidr konongs rette. en ødrum 214
þat at hann have uvene fengit. En þeir kveda nei vid. þa skal armadr flexna þeim til þings badom tveim. þa skolo þeir a þvi þingi festa firi sic lyritar eid. hvárr þeirra. at þeir hava eigi sætt gorva firi þat mal. ef þeim fellr sa eidr. þa fellr til .xv. marca vitis hvarom þeirra. Nu ef annarr vinnr en annarr eigi. þa er sa usecer er vinnr. en hinn er sannr at sok er eidrinn fellr. En ef armadr flexnir ødrum en ødrum eigi. þa er sem han geri ecki af.

Um sarbøtr.

Aller eigu sarbøtr iamnar þegn oc þræll. Nu ef madr særer þræl mannz. þa 215
skal hann hallda upp fødzlo vid hann medan hann liggr i sarom. oc verclaunum ollum vid drotten hans. oc lækninga kaupi.

Jvfr. *Cap. 213.* F. IV. 50—52.

Ef madr eggiar mann at ser.

216 Hverrvetna er madr gefse eigi sialfr at grande. þa a konungr edi a. Nu eggiar madr mann at ser biarneggian. eda sleynir hanom a hólm. ef hinn veitir hanom þa unene. þa er han rettlaus. oc hever hann þui sliksstotat. oc sua ef han bregdr hanom þui er hann toc fyrr rett a ser. Nu ef madr teer grip einnhuern firi manne oc leggr firi log oc dom. oc er þat hins er hann toc firi. þa hever hann med rane. þa skal hann bota baugr konunge. en hinn hane grip sinn er a. oc vitu þat vattar.

Ef hundar bita buxe manna.

217 Nu bita hundar buxe manna. giallde sa er hund a halft hit fysta sinni. er hann bitr. en allt iamnan sidan. En ef hann seger afhent ser þegar er hann bitr giallde allz edi. En ef hanom verdr þat firi eda hiunum[1] hans. at þau kasta mat firi hann. giallde halft hit nesta sinn. en allt iamnan sidan.

Her skyrir um haxud baug.

218 Sa er baugr hinn fysti er hoxud baugr heiter. þar ero .x. merer i þeim. þat er kýr tuær oc þrir tigir. ef sa er odalborenn er viginn er. vaxa oc þverra þedan mannzgiolld. sua sem adrer retter manna. Fader a þat at taca ef eigi livir sunr. En ef bader lina. þa a fader .iij. merer. En ef hann er eigi vig fórr. þa a hann .xii. aura af viganda. En ef vigande verdr utlagr. þa missa þeirrar botar. En þa er vigande verdr daudr. þa teer erving vid øxe.

Brodor baugr.

219 Sa er annarr baugr er brodor baugr heitir. þar ero .v. merer i þeim. þat ero kýr sextan.

Nu[2] er hinn þridi brodrongs baugr. þar ero .iiij. merer i þeim. þat er holxum eyri minna en .xiii. kýr.

Enn um brodor baug.

220 Baug þann er .x. merer ero i. skal taca sunr hins dauda. Brodor baug skal broder taca ef hann er til. ellar sunr hins dauda. En ef hvárge er til. sunr hins dauda. ne fader. þa a broder bót alla. Brodrongr ef hann er helldr til. En ef engi er sa til er ee talda nu. þa a erving hins dauda alla bot hans.

Jvfr. *Cap. 217.* F. XI. 26. *Cap. 218—252.* F. VIte Part.

---

[1]) I Mbr. "hiunum"; rimelig feilskrevet ved at dele Ordet, af hvilket "hiu" staaer nederst paa Siden og "unum" överst paa den følgende. Arne Magnussön har: "hiunum". — Ordene "eda hiunum hans" mangle baade i C. A. M. 306. f. og 66. qv.; ligesom og i C. Thott. 2083. qv. [2]) I Mbr. synes oprindelig at have staaet: "Su" med röd Begyndelses-Bogstav, men dette S er udvasket og ovenover skrevet et N, som det lader med en nyere (Arne Magnussöns?) Haand. A. M. har i sin egenhændige Afskrift: "Nu"; ligeledes C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv.

Kvengiaver.

Su[1] er morc ein at kvengioxum. þa scolo konor .iiij. taca ex þær ero til. scal 221
taca moder hins dauda. oc dotter. oc systir. oc kona hins dauda .ij. aura hver[2]
þeirra ex þær ero allar til. En hvervitna þess er konornar ero eigi til. þa scal taca
sunr hins dauda. Nu ex allra missir kvennanna. þa scal vigande taca þa morc. oc
bota syni hins dauda. En ex einnar missir konunnar. þa scal þa .ij. aura taca
sunr hins dauda. En þa halva morc ex tveggia missir. en morc ex allra missir.
Nu ero baugar aller talder.

Um frendbøtr.

Nu scal vigande bøta syni hins dauda. haxudbaug. En broder vigandu scal 222
bøta brødr hins dauda brodor baug ex hann er til. ellar scal vigande bøta. Nu
scal brødrongr vigandu bøta brødronge hins dauda brødrongs baug[3] ex hann er
til. ellar scal vigande bøta. Su er sunr hins dauda er vid giolldum teer. hvárt sem
hann er xader æda broder. æda hvigi skyldr sem hann er. Nu ero baugar skildir.

Um xiar skilørd.

Nu scal xe skilia. at kyr. þa scal hon vera at holxum þridia eyri. Nu ex kýr 223
skal giallda. þa scal giallda eigi ellri ku en atta vetra nema hinn vili tekit hava. Nu
scal giallda kýr allar heilar at hornom oc at hala. at augum oc at spenom. oc at
ollom xotum. Nu scal giallda korn oc yxn. oc kyr allar kalxbærar i giolld oc i
bauga. giallda gull. æda brent silxr. i giolld ex til er. giallda hesta. en eigi marar.[4]
gradan hest. oc eigi gelldan. þann hvern er eigi er radzhverviugr. ne skaudhvitr. ne
skaudmigr. ne valldøgdr. æda adrer kauplestir a. Giallda xærsandi. oc eigi geitr.
Giallda odals iord oc eigi kaupa iord. Giallda skip. nema endrbøtingr se. nema svo
xornt skip se at þær homlor se ax ronar er syrstar varo a gorvar. oc eigi þat er
staxnar ero ax brotner. oc edi þat skip er xilur ero a lagdar. nema þa vere a lagdar
er a backa stockum var reist. Engan grip scal þann giallda er verri se en eyrir.
nema madr eigi minni bot. þa scal hann sal taca. nema auki bót til eyris. oc take
trygdar igegn. Giallda vopn þau er hoxd ero. oll heil oc hørd. oc ubroten. Eigi
scal þau bioda er hann var vigiuu med. Giallda eigi sverd i sakxe. nema buit se
med gulli. æda med silxri. Giallda vadmal oc lerext oll ny. oc klæde oll ny oc
usforen. nema hinn vili tekit hava sforet klæde nytt. Giallda karlklæde oc eigi
kvenklæde. ny en eigi xorn. Giallda varar xelldi nyia. oc usticta. Giallda blaxelldi

[1]) "Nu" Arn. M[s] Conjectur. I Mbr. er ikke alene den röde Initial tydelig et S; men i den indre Marg staaer ogsaa tydelig et lidet s, der har været sat der til Veiledning for den, der skulde male Initialerne. Ikke destomindre er A. M[s] Conjectur höist rimelig. C. A. M. 306. f. og 66. qv. læse ogsaa begge: Nu; i C. Thott. 2083. qv. mgl. Initialen. [2]) I Mbr. hverr. [3]) I Mbr. ved en aabenbar Skrivfeil: "baud" A. M. har i sin Afsksift rettet det til: "baug"; saaledes læse ogsaa C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. [4]) Saaledes i Mbr.

oc ffrud nytt. oc ufforet. Giallda fucina þa alla er heima ero alner. þann hvern er eigi er yngri en .xv. vetra. nema hinn vili telit hana. ambattar skal eigi skiallda[1] i manns giollo. Nu er xe ffilt. þat er i giollo skal giallda.

224 [2] Nu skal saker telia. Nu er þar i upnameno fyrsta xadur broder hins dauda. oc brodor sunr. oc modor xader. oc dottorsunr. þeir eigu more hverr þeirra at viganda. ex haullar verdr veginn. Nu er þar i upname ædro brødrongr hins dauda. oc brødor dottor sunr. oc modor broder. oc systur sunr. oc systlingr þeirra. teer hverr .vi. aura ax viganda ex haullar verdr veginn. Nu er þar i upnameno þridia systrungr hins dauda oc brødrongs barn. oc brødrongr xadur hans. oc modorbroder modor hans. oc systur dottor sunr. þeir eigu halva more at viganda. ex haullar verdr veginn. En xiri þvi at hverr madr skal holxo minna bøta xiri handa vere en taca a iamskylldum[3] manne. þa skal hann bøta .ij. aura syni hins dauda. oc sva hverr þeirra i þvi upname. En i midupname þa skolo þeir aller bøta syni hins dauda .iij. aura hverr þeirra. En i upnameno fyrsta. þeirra skal hverr bøta halxre more syni hins dauda. Nu ero upnama menn aller talder. en nu skal þat skilia. hvessu þverfaker skolo xara.

Um xrendbøtr.

225 Nu a xadur broder viganda at bøta syni hins dauda halxre more. En brodor hins dauda .viii. ørtogum. En xadur brødr hins dauda .v. ørtogum. oc .iij. penningum. Sva skal brodor syni hins dauda at somo. oc sva modor xedr oc dottor syni. Aller eigu þeir iammicla bot er i upname ero saman. Nu a xadur broder viganda at bøta modor brødr hins dauda tvem lutum ximta pennings oc eyri. Sva skal bøta systur syni hins dauda at somo. oc brødrongi. oc brodordottorsyni. oc systlingi. sva skolo þeir aller bøta er i upname ero med xadur brødr. Nu skal xadur broder viganda bøta systrungi hins dauda xiorom penningum. oc tvem ørtogom. oc sva skal hverr þeirra i þvi upname. Sva skolo þeir bøta systur dottor syni. oc brødrongs barne oc modor brødr modor hins dauda.[4]

Enn um xrendbøtr.

226 Nu a brødrongr viganda at bøta syni hins dauda .iij. aura. En brødr hins dauda .v. ørtogar. oc .iij. penninga vegna. En xadur brødr hins dauda tvem lutum ximta pennings. oc eyri. Sva skal brodorsyni hins dauda at somu. oc sva modor xedr oc dottor syni. Aller eigu þeir iammicla bot er i upname ero saman. Nu a brødrongr viganda at bøta brødronge hins dauda .iij. penninga oc .ij. ørtogar.

---

[1]) Saaledes i Mbr. Arne Magn. har i sin Afskrift rettet det til: "giallda"; ligesaa have C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. [2]) Overskrift mangler. [3]) Her begynder første Blad af Brudst. Cc. [4]) oc brødrongi xadur hans synes at burde tilføies.

Sua skal brodor dottor syni hins dauda at somu. oc modor brødr oc systur syni. oc systlingi hins dauda. Sua skal hverr þeirra bøta er i upname ero með brødrongonom. Nu skal brødrongr viganda bøta systur syni[1] hins dauda tva luti niunda penningr oc ærlog. Sua skal hverr þeirra i þvi upname. Sua skolo þeir bøta brødrongs barne. oc brødrongi fadur hans. oc modor brødr modor hans. oc systur dottor syni. Sua skolo þeir aller bøta er i upname ero með brødrunginum.

Enn um frendbøtr.

Nu skal systrungr viganda bøta syni hins dauda .ij. aurum. Sua skal systur dottor sunr viganda at somu. oc brødrongsbarn. oc modor broder modor hans. En fiorar ærlogar brødr hins dauda. hverr þeirra fingurra. En fadur brødr hins dauda .iij. penningum minna en eyri. Slict brodor syni hins dauda oc modor fedr oc dottor syni. Slica bot a systrungr viganda oc systur dottor sunr. oc brødrongs barn. oc modorbroder modor hins dauda.[2] þeirra skal hverr bøta alian penningum modor brødr hins dauda. Sua skal bøta systur syni hins dauda. oc sua hverr þeirra brødrongi hins dauda. Slica bot a brodor dottor sunr hins dauda af hverium þeirra. Systrungr viganda skal bøta systrungi hins dauda .xii. penningum. Sua skal bøta systur dottor syni at somu. oc brødrongsbarne oc modor brødr modor hins dauda.[3] Slict skal systur dottor sunr bøta sem systrungr. Sua skal brødrongs barn.[4] oc modor broder modor viganda .xii. penninga skal hverr þeirra bøta or øxsta upname. Nu hevi ec upnama menn alla talda. Sua skal hverr ødrom bøta sem nu hevi ec talt. En hverovitna þar sem manne firrist frendsame fra upnama monnum út. þa fellr bot þridiungi sem tala renur til.

Um upnama menn.

Þeir aller er more taca i upnameno fyrsta at viganda. þeir skolo taca þridiungi minna at brødr viganda. þat verdr ærlog setta eyris. En þeir aller i midupname er taca .vi. aura at viganda. þa skolo þeir taca þridiungi minna at brødr viganda. en þat er holf more. En þeir menn aller er[5] i upnameno øxsta. er halva more taca at viganda.[6] þeir skolo taca þridiungi minna at brødr viganda. þat verdr ærlog minna en .iij. aurar.

Her skyrir um saker.

Nu skal vigande hava með ser i sokum fadur brodor. oc brodor sun. oc hallda upp sokum firi þa. þo at þeir væri alldrigi menn i heimi. en sialver þeir firi sic. ef þeir ero til.

---

[1]) Feilskrift for systrungi, see ovenfor. Brudst. *Cc.* har systrungi. [2]) "hins dauda" staaer aabenbar ved en Uagtsomhed istf. viganda; dog synes ogsaa Ordene at tafa eller at giallda at burde tilföies. hins dauda mgl. i *Cc.* [3]) oc brødrongi fadur hans synes at burde tilföies. [4]) oc brødrongr fadur hans synes at burde tilföies. [5]) Saaledes i Mbr. "er" synes at være tilföiet af Uagtsomhed. [6]) Her ender förste Blad af *Cc.*

Enn um saker.

230 Brodor sunr scal sylgia sadur brødr til sakar. taca bader eina. oc sua bøta medan sadur broder livir. en sidan þridiungi minna er sadur broder sellr i sra.

Enn um saker.

231 Nu ero konor þær allar er sunu eigu til sakar. oc systr barnbærar. þa scal þeim ollum telia soc iamna. til þær ero sertogar. Nu hverutna þess er þeirra[1] missir vid.[2] einnar æda sleiri. þa hverxr sœc aztr til systur sunar.

Enn um saker.

232 Nu a sadur broder hins dauda af sadur brødr viganda .iij. penninga oc .v. ertogar. Nu a brodor sunr hins dauda af brodor syni viganda .iij. penninga oc .v. ertogar. Nu a dottor sunr hins dauda af dottor syni viganda .iij. penninga oc .v. ertogar. oc sua modor sader hins dauda af modor sedr viganda oc .iij. penninga oc sim ertogar.

Um upnama menn.

233 Nu scal bøta or midupname oc bøta i upnám hit systa sim penninga oc eyri. Nu scolu aller þeir bøta or upname hino øxsta. oc bøta i midupnám .xviii. penninga hverr þeirra.

Enn um hit sama.

234 Nu scal brodor dottor sunr viganda bøta brodor dottor syni hins dauda .vii. penninga oc ertog.[3] oc sua hverr þeirra i þvi upname. Nu scal systrungr viganda bøta systrungi hins dauda .xii. penninga oc sua hverr þeirra i þvi upname. sra hinu øxsta upname sellr þridiungum sidan. þegar er manne er sirnare. Karlsvixtar madr hverr a at taca þridiungi meira en kvensvixtar madr at iamskylldum manne.

Um upnama menn.

235 Sa madr er nestr er at srendseme i karlsvixt sra hinu øxsta upname. scal taca .viii. ertoga soc. þat ero tvcir lutir siaundo alnar. oc .xx. alnar vadmals. En kvensvixtar madr scal taca þridiung siorda penninga oc .v. ertogar at somu sœc. þat verdr hvast tvcir lutir atiando alnar. Slict scal annarr karlsvixtar madr taca. sra øxsta upname. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca tva luti simta penninga oc eyri. þat verdr varla holx tolxta oln. Slict scal hinn þridi karlsvixtar madr sra øxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca .iij. penninga oc .ij. ertogar. þat verdr tvcir lutir atto alnar. Slict scal hinn siorde karlsvixtar madr sra øxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca tva luti niunda penninga oc

---

[1]) I Mbr. feilagtigt "þeirrar". [2]) Efter Ordet "vid" findes i Mbr. et lidet Tegn: vid⁀ hvilket dog ikke synes at have nogen Betydning. [3]) Udentvivl Feilskrift istedetfor "iij penn. oc ij art.", see ovenf. Cap. 226., sammenholdt med Beregningen.

ertog. þat ero hvast .v. alnar. Slict scal hinn ximti karlsvixtar madr taca xra oxsta upname. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca holxum penningi minna en ertog. þat verdr xiordongr xiordo alnar. Slict skal hinn sette karlsvixtar madr taca xra oxsta upname. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca .xiii. penninga. þat verda hvast tvær alnar. Slict scal hinn siaunde karlsvixtar madr taca xra oxsta upname. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca þridiung annarrar alnar. þat ero tvcir lutir niunda pennings. Slict scal hinn atte karlsvixtar madr xra oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sok scal taca tva luti setta pennings. þat er ximtungi minna en xull óln. Slict scal hinn niunde karlsvixtar madr xra hino oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri soc. scal taca ximtung xiorda pennings. Slict scal hinn .x. karlsvixtar madr xra hino oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc. scal taca tva penninga oc tva luti ax ximtungi pennings. Slict scal hinn .xi. karlsvixtar madr xra oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca þridiung annars pennings. Slict scal hinn .xii. karlsvixtar madr xra oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc. scal taca penning. Slict scal hinn .xiii. karlsvixtarmadr xra oxsta upname taca. En i kvensvixt at þeirri sœc scal taca tva luti pennings. þa er ximtanda manne xrendseme þeirra.

Um sacauca.

Nv ero þeir menn þrir er sakaukar ero. er sunr þyborenn. oc broder þyborenn. 236
oc broder sammœdra. Nu scal sunr þyborenn hava .xii. aura ax viganda. en morc ax brœdr viganda. oc sva hverr þeirra sacauka þriggia. En allt þat er i xra þeim kemr. þa scal taca holxo minni sœc at iamskylldum manne.

Um xrendbœtr.

Madr a a modor brœdr sinum þybornom aura .iij. oc sva hvarr þeirra a œdrom. 237
Slict a madr a modor brœdr sinum sammœdrom at eins oc þeirra hvárr a œdrom. Sex aura a xadur brœdr sinum þybornom. Slict a madr a xadurbrœdr sammœdrom. oc hvárr þeirra a œdrom. ax viganda. En þridiungi minna ax brœdr viganda en ax siolxum. þridiungi minna ax xadur brœdr viganda en ax brœdr. Sva scal hverr sœc taca. sacaukar heita þeir aller er ec talda nu. Aller eigu systra[1] synir eina bót at taca hvegi marger sem ero. oc sva reida at somu. þeir menn eigu bót saman at taca er þeir ero systkinna synir karls oc kono. Aller eigu modorbrœdr eina bót at taca. Sva eigu þeir reida at somu. Aller eigu xœdurbrœdr eina bot at taca. sva at reida at somu. ex þeir ero samxedra oc skirborner. Hvervitna sem madr livir exter sacauca. þa scal xalla bót halxre. hvervitna er xedr er bœtt. þa er bœtt syni.

[1]) Ordet: "systra" er ved en Feilskrivning fordoblet i Mbr. Arn. Magn. har rettet Feilen i sin Afskrift.

Um misvigi.

238 Misvigi scal nu telia. Ef madr hoggr i tinn. eda i kamp. þa liggr vid iarl hvern eyrer. En ef madr fellir lik i elld. eda i a. bøte aurum .xii. sva firi dauðz mannz sár hvert. Svá ef madr feje firi annan þar sem hanom liggr forad vid. a adra hond. eda vid bada bruar endu. scal hann annat tveggia ganga a odd eda eggiar. eda firi forad nidr. firi þat scal giallda aura .xii. En ef madr berr hoxud fra bul. ef han hever af hoggit. þat heiter oxrán. þar scal giallda merer .iij. firi. En ef madr fellir lik i vatn sva diupt at væta verdr hoxud sitt fyrr en hann kome hans hoxde upp. þa scal bøta .iij. morcom. Rette scal bøta fullum erviingia ef madr lystr oxundar hogg oc sva firi misvigi oll.

Um giolld.

239 Þeir ero tveir namagar er madr a dottor mannz. þeirra teer hvárr a ødrum .xii. aura. af viganda. En ef madr a systur mannz. þa teer hvárr a ødrom .vi. aura af viganda. En ef hvárr a annars systur. þa teer hvárr þeirra a ødrom .xii. aura. af viganda. Nu a stiupfader. oc stiupsunr hvárr þeirra a ødrom .xii. aura af viganda. Nu ero eidbrødr. þeirra teer hvárr. a ødrom .xii. aura af viganda. Nu ero fostbrødr tveir foddir upp saman. oc hava druckit bader speina einn. þa teer hvárr a ødrom .xii. aura af viganda. Nu er modor fader modor mannz. þeirra teer hvárr a ødrom .xii. aura. af viganda .x. alna eyris. ef haullðr verdr viginn.

Um misvigi.

240 Þat er misvigi hit fyrsta ef madr er viginn oxgum vapnom. oc lostenn tvau hogg. þat ero tvau misvigi. En þat er hit þridia misvigi ef madr er lostenn krocoro. eda trocspiote. oc þarf at sfera til. En þat er hit fiorda ef sór ero fleiri en .vii. En þat er hit fimta ef madr er dauðr hoggvinn. oc kemr eigi blod út. En þat er hit setta ef lik er rent. En þat er hit siaunda ef madr er veginn þa er hann gengr þarva sinna. En þat er hit atta ef madr er felldr i elld. En þat er hit niunda ef madr er felldr firi berg. En þat er hit tiunda ef madr er felldr i vatn. En þat er hit ellixta ef eigi er liki borget. oc falla a rafnar oc rædyri. En þat er hit tolfta ef vigtysing er eigi full oc verdr þo eigi at morde. En þat er hit .xiii. ef sett er boden a þingi hinu fyrsta. sva hátt at heyra ma ivir þingring þveran. þa er rofat vigi. En þat er hit .xiiii. ef sett er eigi boden innan .xii. manada. þa er seint boden. En .iii. merer liggia vid hvert mal þeirra er nu er talt.

Þar sem giolld aukazt.

241 En ef hoxud er hoggvit af. oc sett a gardstaur eda sparre i munn. oc reist vid gatna mót. eda lic hverzt a gruxu. oc stungit hoxde milli fota. þa aukase giolld holxo.

Enn um giollb.

Enn liggia vid aurar .xii. ex madr hoggr af manne daudum hond. eda fót. 242
eda torvo af hoxde. eda sua at heilir fellr út. eda sua at særer rediar. eda sua ef
hoggvinn er um radza klox. oc sua ef hann hoggr bein ór hoxde. oc firi axhogg oll
utan fingr eda tár. Eyri firi fingr hvern. oc tá hveria unnz af ero allar. þa er
holf morc firi hvárt. fiorer tigir marca firi heimsókn. þat a konongr halft ef madr
er viginn. En .vi. aura ef innangardz er. oc adrer .vi. ef hoxud herr ór stad.

Um bauga.

Nu skal haullz giollb telia. þar skal .xii. alna eyrir .vi. merer i hoxudbaug. En 243
fiorar i brodor baug. En holf þridia morc i brødrongs baug. Nu skolo fylgia
tvau tryggva kaup baugi hverium. hvert skal eyrir oc fimtungr eyris tryggvakaup.
En tryggva kaup skal fara bauga manna i mellom.

Um bauga oc tryggva kaup.

Nu reidir vigande baug syni hins dauda. En tryggvakaup brødr hins dauda. 244
En annat brødronge hins dauda. Nu reidir broder vigandi baug brødr hins dauda.
En syni hins dauda tryggva kaup. en annat brødronge hins dauda. Nu reidir
brødrongr vigandi baug brødronge hins dauda. En tryggvakaup syni hins dauda.
en annat brødr hins dauda. at sættarkaupe ef frendr ganga aller senn til sætter. oc
sua at sættes bauga manna. en .iii. merer at skogar kaupi.

Um giaver.

Nu skal vigande fram geva oc moder hans oc dotter. oc kona hans. En hver 245
ein gioven eyrir oc fimtungr eyriss. kono hins dauda oc modor. oc dottor hins dauda.
þa ero þat giaver .xii. Nu skal systir vigandi geva halva giox systur hins dauda.
oc halva giox kono hins dauda. oc dottor hins dauda. oc halva giox modor hins
dauda. Nu ero þat tvær giaver. Nu skal hvert þeirra vigande oc moder hans. oc
kona hans. oc dotter hans geva halva giox systur hins dauda. þat ero tvær giaver
fullar. Nu ero .xvi. giaver allz. Nu med baugum oc med tryggva kaupi. oc med
skogarkaupi. oc med kvengioxum. þa ero fimtungar tvcir. oc tvcir aurar oc .xx. merer.

Um saker.

Þeir menn ero .vi. er hverr tcer .xii. aura sœc. Einn er fadur broder. oc 246
annarr brodor sunr. þridi brodor[1] sammødr. fiorde sunr þyborenn. fimti dottor sunr.
sette modor fader.

Enn um saker.

Þrir ero þeir menn er hverr tcer .ix. aura sœk. Einn er modor broder. en 247
annarr systur sunr. þridi broder þyborenn. Systkinna synir taca .vi. aura.

[1]) Saaledes i Mbr.

Enn um saker.

248 Fadurbroðer þyboreun teer merer sœc. Dotter þyboren hins dauda getr sun með ættbornom manne. hann teer morc.

Um bauga.

249 Bauga manna hverr skal hörta holxu minna en taca. oc ximlungi meira. En upnama menn aller taca tva luti af vigandu. en þridiung af brœðr vigandu.

Um upnama menn oc þverfaker.

250 En upnama menn .vi. hinir xyrstu. taca .iiij. ærlogar af þverfoc hinni xyrstu af iamskylldum vigandans. sem þeir ero hinum dauda. En at annarre þverfoc teer hverr þeirra eyri. af iamskylldum vigandans sem þeir ero hinum dauda. er i niu aura foc taca. En at þridiu þverfoc teer hverr þeirra .ii. ærlogar af iamskylldum vigandans sem þeir ero hinom dauda. er .vi. aura foc taca.

Enn um hit sama.

251 En þeir menn er i niu aura foc ero. þeir taca at þverfoc hinni xyrstu hverr þeirra eyri af iamskylldum vigandans. sem þeir ero hinum dauda er .xii. aura foc taca. En at annarre þverfoc teer þeirra hverr eyri skattvaran af iamskylldum vigandans. sem þeir ero hinum dauda. En at þridiu þverfoc teer hverr þeirra halvan eyri af iamskylldum vigandans sem þeir ero hinum dauda. er i .vi. aura foc ero.

Enn um saker.

252 En þeir menn er i .vi. aura foc ero taca af xyrstu þverfoc hverr þeirra .ij. ærlogar af iamskylldum vigandans sem þeir ero hinum dauda er i .xii. aura foc ero. En at annarre þverfok teer hverr þeirra halvan eyri af iamskylldum vigandans sem þeir ero hinum dauda er i niu aura foc ero. En at þridiu þverfoc teer hverr þeirra ærlog af iamskylldum vigandans. sem þeir ero hinum dauda.

Her hexr upp þiova bolk.

253 Þat[1] er nu þvi nest at várr skal engi annan stela þeirra manna er i landeign konongs várs vilia vœra. En ef hann stelr ærlog œða ærlog meira. þa er hann utlagr oc drœpr. En ef hann kvedr nei vid. þa skal hann synia settar eidi. En ef hann stelr minna fe. þa skal hanom skapa gotu. oc kasta a hann griote. œða torve. þa have hann sva gort. En ef hann kvedr nei vid syni med lyritar eidi. en sa eidr fellr hanom til gotu. En hanom skal gotu skapa þedan sem hann verdr fannr at. En su gata skal vœra niu boga lengd. fulltida mannz. En þa skal þyrva hann med griote oc med torve. oc fellr hann útlagr ef hann fellr. En ef hann kemsc þedan. þa have hann sva gort. En ef madr stelr blodre brad ferfœttre. þa er sa utlagr.

Jvfr. *Cap. 253.* F. XIV. 12.

[1]) Bogstaven Þ i dette Ord er i Mbr. større end de sædvanlige Capitel-Initialer.

þo at hann stele lambe netrgømlo. En ef madr stendr þyfku i hende manne. þa skal binda fota a bac hanom. ef vattar ero vid. oc leida hann i þa þingsokn sem hann stuld stal. oc føra hann armanne konongs. ef hann vill þat. En ef armadr teer eigi vid. þa er hann seer .xv. morcom. En þat fe er armadr skal giallda. þa scolo bøndr eiga allt. þa skal føra lendum manne. en ef hann vill eigi vid taca þa er hann seer .xv. morcom. en þat fe skal konongr hava halft. en bøndr halft. Nu scolo bøndr eigi sect giallda armanne. ne lendum manne fyrr en þeir hava sinn rett sottan. Nu skal hinn þa þing kenna. oc leida þingat þiof med fota bundinn er þiof hever tekit. oc føra fram vitni at sa a fe er batt. oc þar lysti hann þyft efter. Oc vitni annat at hann batt hann a þvi fe. þa scolo þingmenn um døma. Ef þeir døma hann misbundinn. þa er sa seer er hann batt at .xv. morcom vid konong. En ef þeir døma hann retthundinn. þa skal armadr fa bana at hanom. hann er seer at .xl. marca. ef hann vill eigi. þa scolo bøndr kaupa bana at hanom or fe hans sialfs. En ef hann gengr med livi i brott. þa scolo bøndr giallda .xl. marca. En ef þeir lata hann ganga udømdan af þingi. þa ero þeir sedir .xv. morcom vid konong.

Ef madr venesc heimilldar manne.

Nu stendr madr fe sitt i hende odrom manne. þat er þiofstolet er. en hann 254
venesc heimilldar manne. oc kallar kaup sitt. þa skal hann æsta taf firi hann. oc sva firi fe þat er hann kenner ser. oc gera eindaga til. þa skal hann føra fram vitni at þat er hans fe. oc hann gaf eigi ne gallt. oc eigi solum selldc. þa er hanom upnemt. þa skal hann gera hvárt sem hann vill. at fara brott med fe sitt. æda reyna heimilldar taca hans. Nu ef hann brestr hanom. þa er hann þiofr at. Nu kenner madr odrom stuld. þa skal hann gera hvárt sem hann vill. at stefna hanom heim oc þedan til þings. æda fara a þing oc lysa þar þyft efter. þa eigu þingmenn at gera hanom heimstefnu til nesta þings ef hann er innan fylkis. þa skal gera hanom laga stefnu. aftr til þings. ef hann er utan fyllis. oc sva um hvert mal. oc eindaga þat þing. Nu ef hann kemr eigi þa berr hann a bake sok. nema naudsynia vitni bere hanom. Nu kemr hann sialfr a þing. þa skal hann þar eid festa. en ef sa eidr fellr hanom. þa fellr hann til utlegdar.

Um rannsak.

Nu ef madr er stolenn fe sinu. oc sér hann manna foruveg i fra liggia. þa skal 255
hann ganga efter heradrs monnom sinum. oc lysa sinu torreke. oc æsta þa lidrs til efter farar. oc spyria til gardz manne. þa scolo þeir sitia utan gardz. oc gera einn til hus oc segia til ærendes. æsta til rannsaks. þa bydr hann þat. oc gengr epter grannum sinum. þa eigu hinir inn at ganga i skyrtum einum oc lausgyrdir. Nu ef hinn syniar rannsaks. þa sannar hann ser stuld a hendr. Nu ef þeir finna fota

medal ſſialdbalka tueggia. þar ſem eigi ma bora ȝole uæra. þa er hoande þioȝr at eȝ hann er heima. En ſunr hans ȝulltida eȝ eigi er hoande heima. En eȝ þeirra er hoarge heima. þa er gridmadr eȝ hann er heima. Eȝ þeſſ miſſir þa er huſpreyia. Dotter ȝulltida eȝ eigi er huſpreyia. En eȝ þeirra er hoarge til. þa er bryti þioȝr at. Nu er karlmadr þioȝr at eȝ þat er i karlllædom ſa ȝole. en kona eȝ i kuenllædom er. Nu er ȝole hittr i ſæng mannȝ. þa er ſa þioȝr at er ſæng gerde. Nu er ȝole hittr i laſom æda i lokom. þa er ſa þioȝr er lydi ueiter uord. Nu er ȝole hittr i lodu mannȝ uti. þar ſem eigi ma utan til taca þar ſem er. nema briote til. þa er ſa þioȝr at er þann lada lod. Slict er eȝ i nidleſti er. Nu axla hinn ſteikur. þa er þar huſpreyia heima hoztra manna. eȝ hon blandar motuneyti uid þau. þa er hon þioȝr at. þo at þau ſtele. En eȝ hon hueȝr iȝra. þa er bryti þioȝr at. Huar ſem bora ȝole er þa a ſa nikuædt. oc hallda eidum upp.

Um ſtuld.

256 Madr ſtendr ȝe ſitt i hende odrom. oc teer hann uid [ȝe ſinu.[1] oc ſkilr hann ſua ȝiri. at ee drep huergi konongs rette nidr. oc heuer hann uid þat uattu. þa er hann ſannr at ſok. en hinn orſeeer er uid teer ȝe ſinu. En eȝ hann leynir þioue. oc teer uid ȝe. þa er hann ſeeer .xu. morcom uid konong. Nu mælir þat armadr. æda lendrmadr at þeir haue ſæll gorua. Sa[2] er ſtolenn er. oc ſa er ſtal. oc haua drepit nidr konongs rette. þa ſcal huártueggia þeirra ȝeſta ȝiri þat lyritar eid. En eȝ þeir eidar ȝalla. þa er huártueggia þeirra ſeeer at .xu. morcom. en annarr eȝ ødrom ȝellr. Nu ȝinnr madr ȝe ſitt þioȝſtolet oc ȝylgir eigi þioȝr. þa ſcal hann haua uid naviſtar menn ſina er hann teer ȝe ſitt. oc lata þa bera uitni um. at þar uar eigi þioȝr uid er hann toc ȝe ſitt.

Um kennzl.

257 Nu kenner madr manne ſtuld. en odrom uidrtocu. at hann haue tekit uid ȝe hans þioȝſtolno. ſa kuedr nei uid. hann ſcal ſynia med lyritar eidi. en ſa ȝellr til utlegdar.

Enn um ſtuld.

258 Madr ſøker annan um ſtuld. oc er eigi lyſt þyȝt exter. þa ſcal ſa ſynia lyritar eidi er ȝiri ſoc uerdr. ſa ȝellr hanom til útlegdar.

Enn um ſtuld.

259 En eȝ ſtelr kona ætthoren. þa ſcal hana aȝ lande ȝøra i annars konongs uellde. Eȝ ſtelr umage. þa ſcal bøta axtr uere hans. En eȝ ſtelr þræll heralenn. þa ſcal

---

[1]) [Her har i Mbr. oprindelig staaet. "ȝenu"; men den gamle Afskriver har rettet dette ved at sætte: "ſu" ovenover med Tegn til at indskydes mellem e og n. [2]) I Mbr. har oprindelig staaet: "þa", hvilket er rettet til: "ſa"; dog saaledes, at det oprindelige Bogstav ei er udraderet. A. M. læser: "ſa"; ligeledes C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv.

drepa hoxud ax hanom. eda drottenn hans syni med settar eidi. Ex stelr útlenzkr þræll. eda utlenzera manna synir. þa scal[1] beria húd ax hanom. eda drottenn hans hauc hyddan hann xiri ximt. en ex eigi er þat gort. þa er þræll upnæmr ármanne konongs. þa scal armadr hava hyddan hann xiri ximt. þa ex hann gerir eigi sua. þa scal hinn hava þræl sinn er a. oc beria enn hud ax hanom gorxalla. Sua scal ambáttar utlenzcar at somu. En ex drottenn vill synia xiri þau. þa scal hann synia med lyritar eidi. En ex sa eidr xellr. þa scal beria hud ax þeim oc giallda axtr stuld. allt þat er uspillt er. en hátxt þat er spillt er. oc sua xiri umaga at somu. En ex stelr leysingia mannz. eda ambott her alen. þa scal skera ax henne annat eyra. En ex hon stelr annat sinn. þa scal skera ax henne annat eyra. En ex hon stelr hit þridia sinn. þa scal skera ax henne nex. þa heiter hon stuna oc nuna. oc stele a sem hon vill.

Um utlagan þiox.

Nu verdr madr ax þyxstu utlagr. þa scal sa taca er stolenn var giolld xiar sins. 260
or xe útlægu oc xola. at þrim gioldum.

Ex xrials oc þræll stela bader saman.

Nu stela þeir stuld einn saman xrials madr oc þræll. þa er sa þioxr er xrials 261
er. en þræll scal ecki verda sins um. þvi at einn stelr sa er med annars þræle stelr.

Ex þræle er stuldr kendr.

Nu kenner madr þræle mannz herlenzkum. at hann hauc stolet. þa scal hvande 262
bioda hann til raunar. nema hann vili eid vinna xiri hann. En hinn scal hallda hann halvan manad til raunar. oc selia hann axtr limheilan. oc leggheilan. oc pina hann hvarke vid elld. ne vid iarn. ne vid vatn. En ex hann er sua þindr at hann seger stuld a hendr ser. þa segir hann med ræðzlo. nema hann med sannom iartegnum sege. þa er hann sannr at. Nu segir hann a hendr xriolsom manne. þa scal þræll i tocum silia. til hann hever undan xørst. eda hann verdr sannr at. En ex hann xørese undan. þa scal þræl drepa.

Ex madr stelr haukum.

Nu teer madr hauc bundinn i reidri. oc leynir þa er hann þioxr at. ex hinn 263
lysir er atte. En ex madr stelr stætringi ax iordu mannz. þa er sa þioxr at. syni med lyritar eidi. xellr til utlegdar. oc sua hit sama xiri hauca.

Um marcsteina.

Nu kaupir madr iord at armanne. þa er hann þioxr at. nema hann kaupi a 264
þingi. En ex madr selr veidzlu iord sina. þa verdr hann þioxr ax. en eigi sa er

[1]) I Mbr. ved en aabenbar Skrivfeil: "sca". A. M. læser: "scal"; ligesaa C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv.

kaupir. Nu teer madr marcteina[1] upp ef ſtanda. oc ſetr nidr i ødrom ſtad. oc ferer a lut hins er mote hanom a. þa er hann pioxr af.

Her hefr upp ødals brigdi.

265 Andſvor[2] vallda ødals brigdum. doms er hverr madr verdr firi ſinni iordu af hava. En ef madr vill ødal ſitt brigda þa ſcal hann fara til hus hanom um hauſt. er garde er um loket af vetrnottom. oc ſegia hanom firi iordu þa med vatta tva. er hann vill brigt hava. hann ſcal þat gort hava firi nott hina helgu. hvarge ſem hann hittir hann med vatta tva. Eigi þarf hanom heim af ſtefna. hann a hanom koſt ſvor af veita þau er hann vill. hann ma ſva ſvara. þu ſegir mér firi iordu þeirri er þu átt ecki i. ec a þa iord af eigu oc af ødrle. oc ver ec þa logum oc dome. Ec ma þvi ødro ſvara. af ec hevi þa iord ſelldu. Ec ma þvi hinu þridia ſvara. þu fær þa iord alldrigi. nema þu af dauðum drager.

Fyrſtu andſvor.

266 En ef ec þvi ſvara. af ec ver þa logum oc dome. þa ſcal ſtefna hanom heim. hvi ner ſem hann vill milli iola oc foſto. manne hverium[3] er hui ſinu byr. bidia hann heima vera i andvege ſinu. Allr dagr af ſtefnu af upveſande ſolo. En ef eigi hittir hann heima þa ſcal hann gera hanom ſtefnu. oc leidar lengd ſcapa hanom heim til heimilis ſins. En þa ſcal hann fara oc fa ſér vatta. þa menn er ødalborner ero. En kvodu vitnis a engi madr ødrom af ſynia. nema ſeckiaſe vili aurum .iij. vid ærendreca konongs. En þa ſcal hann fara med vatta þa til hus hinum er hann hever heim ſtemt. oc koma þar af ſtemnu degi. oc kvedia hann iardar oc ødals ſins. En hann ſcal hanom þvi ſvara er hann af forſogn ſvarade. af þu kvedr þeirrar iardar er þu átt ecki i. ec a þa iord. oc ver ec þa logum oc dome. oc feſti ec þer dóm firi. En hver madr a dóm af feſta frialsra manna ef eigi er boande heima. En ef eigi ero þar frialſer menn heima. þa ſcal huſprevia hans dóm feſta. inni a hann dom af feſta. en ef hann út reinr. oc vill leita vid hann ſvica. þa ſcal efter hanom renna. oc bioda hanom domfeſtu uti i garde. En ef hann ór gengr garde adr hanom ſe domr feſtr. þa ſeckir hann hinn er hann kvaddan hafde af aurum .vi. Nu ſcal hann ſva hyggia af heimſtefnu ſinni. af domr hinn fyrſti verde eigi a helgum degi. En ef ſva verdr þa er ſofn hans unyt. er ſøkia ſcal. Nu er þar domr feſtr oc fimtar nafn a dome med þeim. þann dom ſcal a ſynum dogum hallda. oc ſva kvod veita. En

Jvfr. *Cap. 265. 266.* F. XII. 6—8.

[1]) Saaledes i Mbr.; udentvivl en Skrivfeil for: "marcſteina", hvilket Ord A. M. har optaget i sin Afskrift, ligesom og Cod. A. M. 306. f.; hvorimod C. A. M. 66. qv. og C. Thott. 2083. qv. læse som Mbr. [2]) Bogstaven ſt i dette Ord er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer. [3]) Her har i Mbr. först været skrevet: "ſinu"; men den gamle Afskriver har igjen overstreget dette Ord og over Linjen skrevet: "hverium" for at indskydes i Stedet.

þeir ſcolo til þeſſ dóms hava valenkunna menn. En menn ero aller domſæter ſrialſer. En þeir megu eigi i dóm med ſér nánga ſina. þar ſcolo ſra ganga baugilldismenn. oc neſgilldis menn. oc namagar. Ef þeir ero ſettir i dom. þa ſcal rengia ór med vattom. en hinn ſcal ſetia i valenkunna menn. En þann dóm ſcal ſetia ſiri durum veriande. ſcal ſøkiande ſinn dom ſetia. oc hverva til karldura. en veriande ſra. oc ſetia ſva ſiarre durum. at bera mege inn bæde vatn. oc vid. oc aca milli doms. oc dura. Nu er þar domr ſettr. þeir ſcolo telia til langſedra ſinna .v. er átt hava. en ſa hinn ſette er bæde atte at eign oc at odrle. þa ſcal ſøkiande leida vitni ſin. þau ſyrſt er at ſorſogn haſde hann. ef þau metazt at ſullu. þa ſcal hann ſram ſøra þau neſt. er hann hanom heim ſtemdi. Ef þau beraſt hanom at ſullu. þa ſcal hann ſram ſøra tvodu vitni ſin odalborna menn tva. Nu er tvodu vitni boret. oc ſøkn hans rett. þa ſcal hann ſram ſøra odal vitni ſin. arova þria. þa er tvitugir varo. þa er ſader þeirra vard dandr. En þa adra er vitni þeirra ſanne. þeir ſcolo .ſv. vetra gamler vera er ſader þeirra vard dandr. Odalborner menn ſcolo aller odal-vitni bera. þeir er odal eigu innan ſylkiſſ er ſu iord liggr i. er hann brigdir. Nu er hanom odal vitni boret. oc dema demendr hanom iord. En veriande ſvarar þvi at þu átt þar ecki i. þvi at vattar þinir hava þar boret ſkrøc. En ec a þar til adra vatta ſleiri. oc betri at bera. oc mano þeir bera ſátt. þa ſcal veriande nemna vitni igegn arova ſiora. oc ſannadar vitni þeirra ſleiri. þa ſcal hann med þvi dóm riuva. at hann hever vitni i gegn nemd. oc leggia domſtefnu adra at. ſim netr ſkolo doma i mellom vera. nema ſu ſimt bere a helgan dag. þa ſcal dóm ſøra a virkan dag. oc ſetia i ſama ſtad ſiri durum veriande. Nu er domr ſettr. þa ſcal veriande ſøra ſram vitni ſin þau all. er hann a ſyrra dome nemde. Arova ſiora oc ſannadar vitni þeirra ſleiri. Nu ero veriande vitni at ſullu boren. ef hans vitni er boret ſleira arova einum oc ſannadar vitni ſleiri. þa ero þeir ſkrovattar er ſyrri baro. nema þeir ſe aller iammarger. þa ero þeir ſkrovattar er eſtri baro. þa ſcal ſøkiande oc veriande leggia domſtemno at marcamote þeirra a mellom. telia roſtom oc ſiordongum oc ſkapa til leidar lengd. þar ſem þeir ſcolo dóm ſetia. þat kalla menn ſkiladom. er þeir ſcolo annatt tveggia vedia eda af lata annarrtveggia af ſinu male. En ef þeir vilia hava .xii. þegna dom .vi. af hvarstveggia hende. þa ſcolo þeir reida aura .ij. hverr þeirra. þat ero aurar .xii. er þeir ſcolo leggia undir iamna hond. oc ſkirſkota vedian ſinni undir valenkunna menn er utan ſtanda vid dóm. En þeir er dóm ſettu veriande oc ſøkiande. ſcolo ſkiota dome vedendom a ſiordongs þing. En þa er þeir koma a þat þing. þa ſcolo þeir vitni ſin ſram ſøra. þeirra manna er þeir male ſinu undir ſkutu. þa er þeir vediado. þa ſcolo þingmenn um dema hvárr ſannare hevir. þa er vel ef þeir verda a ſatter. þa ero adrer [vediader oc[1]

[1]) [I Mbr. tilskrevet over Linien, men med samme Haand og med Tegn til at indskydes.

ſtrœnattar. oc ax ſoln ſinni. En ef þeir verda eigi a ſatter. þa ſcolo þingmenn ſkiota dome þeirra vediadom a ſyllis þing. þa er vel ef þeir verda aller a þat ſatter. En ef þeir verda eigi a þat ſatter. vill annarr ſkiota dome ſinum. en annarr vill eigi. þa ſcal ſa þo at hann mege eigi ſkote orla. þa ſcal hann þo ſkirſkota lograne þui er þingmenn hava hanom veitt undir útheradrs menn. þa er eigi ero þingat þingſolnar menn. þa ſcal hann þo ſkiota dome ſinum a ſyllis þing. En þa er hann temr þar. þa ſcal hann fra lograne þui herma er hann a fiordongs þingi fœre. Heve ec her þau vitni er ec undir ſkirſkotada. þau ſcal hann fram fœra. þa ſcolo þingmenn þeim dóm dœma. þa er vel ef þeir verda aller a einn dóm ſatter. En ef þeir verda eigi a ſatter. þa vill annarr ſkiota dome ſinum i logretto. en annarr vill una dome ſyllismanna. þa ſcal hinn ax þingi ganga er ſkiota vill. oc axla ſer lidrs. En ef hann fár ax ſyllis þingi fiordong þingmanna. þa ma hann ſkote orea. En ef hann minna tid fár. þa verdr hann at þola dom ſyllismanna. Nu hava þeir dome ſkotet i logretto. þa verda þar adrer vediader. oc ax ſinu male. þa taca hinir med fe ſitt undan iamre hende tva aura ax hverium þeirra. er vediadr var. En þeir ſcolo bœta aurum .iij. hverr þeirra vid ærendreka konongs. oc bœta ſua aptr misdœme ſitt. Nu ero vattar hans ſtrœnattar. þeir ſcolo bœta morcom .iij. hverr þeirra vid ærendreka konongs er þat vitni baro. oc bera alldri odals vitni ſidan. Nu hever ſa iord ſotta at logum er brigdi. þa ſcal hann fe a iord bera at midri fœſto. þvattdag þann er .iij. vikur liva fœſto. hindar dax ok morgon. hann ſcal þat fe a þann ſtein leggia er ácr oc eng mœtaſe. En hann ſcal ſua mæla. at þu ver her a iordu þórsdag i þaſcha viku. oc tac vid iardar verdi ſliku ſem menn meta logeyris. Ec man her toma med valenkunna menn. en þu hax halva firi. þeir ſcolo iord meta at dœmum þeim er menn ſcolo odal ſitt aptr leyſa. þat fe ſcal halft vera i gulli oc i ſilfri. en halft i mane herrœno eigi ellra en fertogo. ne yngra en .xv. vetra. Sua ſcal madr odal ſitt aptr leyſa. Nu er ſu brigd told.

Ennur vœrn.

267 En hann a loſt annan veg at ſvara. at forſogn. at ec hevi þa iord ſelldu. oc em ec eigi varnar madr át. at veria þa iord. þat er þo odal mitt. En hann ſcal þa ſpyria hveim ec hevi þa iord ſelldu. En ec ſcal nemna ſolu mann minn innan laga várra hvar ſem ec vil. þann er ec hevi iord ſelldu. En engi a undir lendan mann iord at ſkiota. En ef ec þvi ſvara at ec hava lendom manne iord ſelldu. þa ſcal ec ſialfr vid vœrn ganga. þvi at engi ſcal bonde iord undir lendan mann ſkiota. En ec hevi nu ſagt hveim ec hevi iord ſelldu. en hann vill eigi nema a þvi tru. oc ſtemnir mér heim oc ferr til hús mer med vatta oc kvedr mic iardar. En ec þvi ſvara ſem at forſogn ſvarada ec. at ec a ecki i þeirri iordu. en ec feſti hanom þo dom at hvaro. ax þvi at hverr madr ſcal dom feſta mote kvodu. En hann leggr

vid mic domſtexnu. en þa er rettr er domr. þa ſcal ec fram fœra vitni mitt þat hveſſu ec at forſogn ſvarada. en þau onnor hveſſu hann kvadde mic at ec kvad uei vid iordu. oc ec hevi þa iord ſellda. þa ſcal ec riuua vid hann dom. oc lata upp riſa dœmendr mina oc lyda eigi a vitni hans. En ef ec lætr dom ſitia oc lyda a vitni hans. oc berazt hanom þau at fullu. þa bitt ec mic vid doma þria. En ef hann fær iord a þeim domom ſotta. þa ſcal ec mina firi ſetia iammicla ſem ec misuer. hallt ec doma firi iordu annars manuz. Nu ferr hann at hitta þann er ec hafda hanom ſagt til kaupa mins med vatta ſina. oc ſpyrr hann ef hann hever iord þa keypta er odal er mitt. oc ec hevi brigd a borna. Hann a þa koſt at ſvara þvi er hann vill. En ef hann þvi ſvarar. at hann hever loget at þer. edi a ec i þeirri iordu. Hann ſcal þa ſtirſkota undir vatta ſina oc fara aftr i þann fiordong er ſu iord liggr i. er hann brigdir. þa ſcal hann þing kenna. oc a þat þing fara med vatta ſina. þa fyrſta er hann at forſogn hafde er han kvad uei vid iordu. oc kvadzt hava þa iord ſellda. en þa adra er hinn kvazt eigi þa iord hava keypta. Hann ſcal þa fram fœra arova ſina þria. oc oll ſannadar vitni ſtic ſem hann ſkylldi fram fœra a dome. En þar eigu þeir edi vitni i gegn at fœra er uei kvado vid iordu þeirri. Enn hann ſcal þa þingmenn doms bidia at meta vitni hans. en ef þau metazt at fullu. þa ſcolo þingmenn hanom iord dœma. oc veita hanom vapnatac til þeſſ at hann kvege veria iord ſina logum oc dome. oc hava verdlauſa lengr madr ſva misuerr.

Hin þridia forſœgn.[1]

En ef hann þvi ſvarar at forſogn. at þu fær þa iord eigi af mér. uema þu af 268
mér daudum drager. Hann ſcal hanom þa heim ſtexna. oc fara til hus hanom med kvodu vatta. oc kvedia hann iardar þeirrar. En hann gerer hanom eigi dóm at feſta. hann bidr hann heima vera hindar dag of morgon. þa ſcal hann þar koma med kvodu vatta ſina adra en fyrr hafde hann. þa er vel ef hann ma bada fa. En ef hann ma eigi adra[2] fa. þa ſcal hann annan mann fa frumvátt. en annan hinn er fyrr hafde hann. oc kvedia hann enn iardar. En ef hann vill eigi enn dóm feſta firi. Hann ſcal bidia hann heima vera medan hann rær firi utan marreins barca eda gengr firi utan gard. Hann ſcal þa enn aftr fara til hus hanom. oc kvedia hann enn hit þridia ſinn oc fa ſer annan vátt nyian. en annan hinn er fyrr hafde

[1]) Saaledes synes det at være skrevet i Mbr.; dog er ø ikke ret tydeligt. I Arn. M[s] egenh. Afskrift staaer: "forſogn"; og ligesaa i C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt i C. Thott. 2083. qv. [2]) Her har oprindelig i Mbr. staaet: "bada"; men dette Ord er overströget, og ovenover skrevet med samme Haand: "adra". Arne Magnussön har i sin egenhændige Afskrift forandret denne hele Sætning saaledes: "þa er uei ef hann ma adra fa. En ef hann ma eigi bada fa". C. A. M. 306. f. og C. Thott. 2083. qv. som Mbr. efter Rettelsen; saaledes ogsaa C. A. M. 66. qv. oprindelig, men her har en anden Haand med lysere Blæk senere sat et a over "adra" og b over "bada", hvorved den samme Læsemaade fremkommer som i Arne Magnussöns egenhændige Afskrift.

hann. giri þui at uyta ma kuodu uatta giora at kuodum þrimr. ef hann kann rett at flipa. Nu ef hann will eigi dom gesta hanom. þa sedizt hann .xviii. aurum uid arrendreka konongs. En hann skal hanom þa til þings skexna giri rán oc logleysa. En hann skal a þat þing gara. oc gøra gram uitni sin oc gogn þau er hann at sokn sinni haxde. er hann hanom giri iordu sagde. oc huessu hann hanom heim skendi. til kuadrna þriggia er hann lét hanom eigi dom soma. Nu beraſc hanom þau uitni at gullu. oc sokn hans rett orden. þa skal hann gram gøra arona sina. oc gogn sin oll slic sem a dome skylldi hann haua. þa ma hinn engi uitni i gegn gøra. en þing menn døma hanom iord. En hann svarar hinu sama. kuedr hann alldri mano ga. At þingmale skal sua iord søkia. ef madr gestir eigi dom giri.

Um domgesta.

269 En ef hann haxde dóm gestan. oc villdi eigi þann dom halldu. þa skylldi hinn dom setia oc setia dømendr sina giri durum uerianda. þa hever hann dom settan halduan. þa stemnir hann hanom til dóms. en hann will eigi i gegn setia. En ef hann i gegn setr sama. en sama eigi. þa hever hann eigi dom gullan. þa er hann domgloge oc ax sokn sinni. en hann skal þo gøra gram uitni sin oc gogn. en hann ma þar engi i gegn gøra. ne huergi sinu male skiota. ne uedian bioda. þa døma dømendr hans hanom iord. En ef hann engi i gegn setr. oc will eigi dóm halldu. þa skal hann gram gøra uitni oc gogn giri dømendum sinum oll slic sem hann þa myndi ef gullr domr uære. Nu ero uitni boren oc døma dømendr hans hanom iord. en hann skirskotar undir heyrendr þa er giri utan dom standa. En hann skal þa þing kenna oc a þat þing gara oc lata heyrendr sina mæla huessu hann hever iord sotta. segia þingmonnom sóen hans retta. oc døma hanom iord. En hann skal þa til iardar gara. þualdag þann er .iij. vicur liua gosto. oc bera ge a iord. oc mæla sua uid hinn er hann iord brigdir at. at hann se a þeirri iordu þorsdag i þasca vicu. oc haue þar valenkunna menn. En ee man þar koma med adra i gegn iord at meta logmete. En er iord er meten. þa vil ee þer verd reida slict sem menn meta. þa skal hann til iardar gara þórsdag i þasca vikn med valenkunna menn. þa er vel ef hann þar kemr. En ef hann eigi kømr. þa scolo valenkunnir menn iord meta en sidan skal hann þeim iardar verd syna. oc leggia i þung sér. oc haua at lane til sa heimtir er haua skal. Nu stendr hann giri oc verr odde oc eggiu. þa skal hann krevia lidrs þingmenn. at gøra þriot ax iordu. seer er hverr þeirra at .iij. aurum er eigi will til gara med hanom. Seer er at .iij. morcom hverr er giri stendr. en hoxdingi at .xl. morcom. En ef þeir gulla er giri standa. þa gulla þeir útlager. en hinir helgir er til søkia. Nu haua þeir þriot ax iordu gørdan. hever hinn iord er a.

Jvfr. *Cap. 269.* F. XII. 8.

Um odals iarder.

Nu scal þær iarder telia. er odrlom scolo ȝylgia. Su er ein er auc heuer aua 270
leiȝt. Su er annar er gollden er i mannzgiolld. Su er hin þridia er i brandeȝd er
tekin. Su er hin ȝiorda er heidlaunad er. Su er hin .v. er dreckulaun er. ef hann
þiggr af konunge. Setta barnȝofstr laun hverr sem gefr. Siaunda ef madr skiptir
odals iordu sinni i adra iord. þær scolo odrlom ȝylgia oc allar þær er i odals
skipti hafa komet. med brødrom oc med frendom þeim. allar adrar aurum.

Ef iord kemr undir konong.

Nu ef iord kemr undir konong. þa scolom vér undan armanne hans þa iord 271
brigda. þeim armanne er i þui ȝylki a iuirsofn. er su iord liggr i. En ef eigi er
konongs armadr i þui ȝylki. þa scolom vér brigda undan þeim armanne er nestr er.
oc hafa brigt ȝyrr en þriggia kononga æfe se lidin. En ef eigi er þa brigt. þa
liggi iord sem komen er. En þo at konongar se þrir senn at lande. þa er þat þo
eins æfe. Nu vill konongr iord undan oss brigda. þa scal armadr hans þa brigda
sua sem várr hverr undan odrom. hann scal þa oc hafa brigt ȝyrr en þriggia
kononga æfe se lidin. ellar liggi iord sem komen er. Eigi scal þa brigda er konongr
er innan ȝylkis. þar sem su iord liggr.

Ef iord liggr .xx. vetr.

Nu liggr iord .xx. vetr. oc er þar engi lysing a. þa liggr hon til ȝullra aura. 272
En lysing er at engu nyt. nema bader iatte kaupi oc sale. Nu ef hinn nittir.[1] þa
niote hann vatta sinna a þingi. Nu scal hann med aroȝum iord þa brigda. þeir
ero hanom arovar retter er nid kaup þeirra varo. ef þeir lifa. hvigi sem þeir ero
burdum. En ef þeir ero eigi til. þa scal hann brigda med aroȝum rettom.

Hvessug iord scal brigda.

Ef madr er i umegd. þa scal hann brigda iord sina. er hann er komenn ór 273
umegd a ȝyrstum .xii. manadom. En ef hann vill eigi þa brigda. þa a hann alldrigi
uppreist þess mals sidan.

Hvessug iord scal undan kono brigda.

Nu kemr iord undir kono. su er menn standa til laufnar undan henne. þa scolo 274
þeir undan henne leysa. ef sua nán er frendsemi þeirra. at er i nefgilldi. æda i
hauggilldi. þa scolo þeir segia henne ȝiri iordu of hauft. ȝiri nott hina helgu med
natta tva. oc stefna henne til þorsdag i þasca vicu. at taca vid aurum sliculm sem
logmál er til. oc hafa stemt henne hit seinsta þualdag þann er .iij.[2] liva ȝosto. oc

[1]) I Mbr. bruges overalt Streg over i istedetfor Prik. I dette Ord findes over det første i tvende skraae Streger. Den ene af disse skal rimeligviis betegne Accent. [2]) Saaledes i Mbr. Arn. Magn. indskyder i sin Afskrift: "vicur"; hvilket Ord ogsaa efter al Rimelighed ved en Uagtsomhed af Afskriveren er blevet udeladt. C. A. M. 306. f. og C. Thott. som Mbr.; ligesaa C. A. M. 66. qv. oprindelig, men her er senere med blegere Blæk tilföiet over Linjen Ordet: "vifur".

ſtemna henne til þeirrar iardar. er þeir vilia undan henne leyſa. þa ſcolo þau ȝara til iardar. bæde þeir er leyſa ſcolu. oc hon er vid aurum ſcal taca. þa ſcal hann lata bera vitni. hveſſu hann ſagde henne ȝiri iordu þeirri. oc hveſſu hann ſtemde henne til. oc hennar varnar manne. þa ef þat er horet at ȝullu. þa ſcolo menn meta vitni hans. oc meta hvárt hann er til lauſnar komenn eda eigi. ef þat mezt at ȝullu. þa ſcolo þeir meta iord[1] aura ȝullra. meta iord oc ſia bæde utangardz oc innan gardz. þa er þeir hava iord metna. þa ſcal hann aura bioda ȝimtungi minni en iord er meten. eda verd er. þa ſcal hann reida halȝt i gulli oc ſilȝri. en halȝt i mane oc buȝe. þa veiti hann vord odrle ſinu. en hon aurum.

Um baugrygi.

275 Nu verdr kona baugrygr. verdr hon bæde arva odals oc aura. oc a engi madr undan henne at leyſa. Nu ero þær konur er odals konur ero. oc odrlom ſcolo ȝylgia. Dotter. oc ſyſtir. oc ȝadur ſyſtir. oc brodor dotter. oc ſunardotter. þær ero baugrygiar tuær. dotter. oc ſyſter. þær ſcolo baugum bota. oc ſua taca ſem karlmenn. oc ſua eigu þær bod a iordum iamt ſem karlar. Nu ero þær arvar ȝadur ſins. Nu er annur dottor eina. en annur ſun einn. þa ſcal ſunr leyſa undan ȝrendkonom ſinum ſem log ero til. En ef enn ſliptiȝt um, oc er hon ſun. en þeir dætr. þa ſcolo þeir leyſa undan þeim ſlicum aurum ſem hann leyſti undan mædr þeirra. oc ſcal þa liggia iord kyrr þar ſem komen er. þa er iord komen þryſvár undir ſnud. oc undir ſnælldo.

Hveſſu madr ſcal odals iord ſina ſelia.

276 Nu vill madr ſelia odals iord. þa ſcal hann a þing ȝara um hauſt. oc bioda odalsnautum ſinum at kaupa. þa ſcolo þeir koma til þorsdag i þaſca viku. oc reida hanom aura ſlica ſem adrer menn vilia keypt hava uſkylldir. þa ſcal ſunr hans kaupi neſtr. Nu vill madr uſkylldr kaupa. oc tyrtryggir[2] ſa er neſtr er kaupi. at hinn vill ſua dýrt keypt hava. þa ſcolo þeir bader ſueria kaupi oc ſale. at ſua vil ec ſelll hava oc ſua vil ec keypt hava. Nu ef hinn vill eigi ſua kaupa. þa ſcal hann ſelia til heimils hveim ſem hann vill. Nu vill hann til vetrar ſtefnu iord ſelia .xv. vetr þa ſcal þat kaup hallda. nema med einum lut ma rinva. ef iord var boden. þa ma med þeim einum rinva ef uſelld er. ſecer er ſa er ſelldi. þa ſcal hann bioda hanom at auca aura vid hann. oc hava iord til ſtefnu ſem hann keypti. Nu ef hinn vill eigi auca hanom aura. þa ſcal hann bioda odalsmonnom at kaupa. en ef þeir vilia eigi kaupa. þa ſcal hann ſelia þeim er dyrſt kaupir. Nu liggr iord til ſtefnu. þa ſcal hann ſegia hanom ȝiri of hauſt. oc gera bæde ſenn. oc ſtemna hanom til iardar

Jvfr. *Cap. 275.* F. VI. 4. *Cap. 276.* F. XII. 4.

[1]) Saaledes Mbr.; Arn. Magn. indskyder: "til"; ligesaa C. A. M. 306. f.; derimod C. A. M. 66. qv. og C. Thott. 2083. qv. som Mbr. [2]) Saaledes i Mbr.

þorsdag i þasca viku. ef hann vill taca vid aurum slicum sem vattar vitu at hann reiddi hanom. þa er vel ef þeir verda a þat satter. at hann stemner hanom til iardar. oc til aura tocu. En ef hann dylr þess. þa skal hann vatta sinna niota. hvessu hann sagde hanom firi iordu. oc hvessu hann til auratocu stemde hanom. ef þat berse at fullu. þa skal hann niota vatta sinna hvessu micla aura hinn a i þeirri iordu. þa skal hann hanom aura slica bioda. sem vattar hava boret hanom vitni til. þa skal hann veita vord iordu sinni. en hinn aurum. þa hever hann iord sina leysta aptr at skilum. oc at logmale. Nu liggr iord um stefnu. oc liggr .xx. vetr. oc hava þeir enga lysing þar a. þa er hon at odrle orden. þa ma hann dula odals oc kenna ser. þa skal hann þa iord veria med dome. hann skal sækia med arofum. Nu ero þeir arovar er vid kaup þeirra varo. leysa aurum fullum þa iord. nema lysing have a verit a þeim .xx. vetrum. Su er full lysing er bæde iatter kaupe. oc sale.

Ef madr kaupir iord ubodrna.

Nu kaupir madr iord ubodrna. þa megu odalmautar þat kaup ripta. Nu segia 277
þeir hanom firi iordu of hauft. þa megu þeir bæde gera senn ef þeir vilia sva. segia hanom firi iordu. oc stefna hanom til iardar þorsdag i þasca viku. Hann ma oc sidarr stefna hanom at midri fosto hit seinsta. þvatdag þann er .iij. vikur lina fosto. Nu verr hann skiladome kaup sitt. þann dóm skolo þeir a iordu þeirri halldu er hann hever hanom til stemt. þa skal sa leida vitni sin fram er sæker. hvessu hann stemdi hanom til. at taca vid aurum slicum sem vattar vitu med hanom. þa ef hanom berse þat at fullu. þa eigu þeir at dœma hanom iord. en hinum aura slica sem vattar vitu at hann reiddi hanom. Nu ef hinn kallar bodrna oc leidir hann vatta þar fram. at iord var boden logbode. þa skal hann iord hava sem hann keypt hafde. Nu ef hinn kemr eigi til dóms. þa skal hann bioda aura. En ef hann hever nocorom manne umbodet med vattom. þa skal þeim i hond reida. ellar hirda aura. oc lata hann eigi fa adr enn hann sæke hann.

Ef madr kaupir iord til skeytingar.

Nu kaupir madr iord til skeytingar. oc teer skeyting a. þa skolo þeir odal mautar 278
hans ef þeir ero innan fylkis. oc vilia þeir brigt hava. þa skolo þeir brigt hava a fyrstum .xii. manadom. ellar skal sa hava er keypt hafde.

Enn um hit sama.

Nu kaupir madr iord til skeytingar. oc vill hinn eigi skeyta er selldi. þa skal 279
hann fara a þing. oc lata bera vitni at hann hafde iord keypta til skeytingar. oc æsta menn vapna tax. at þeir skeyti hanom iord med vapna tale. þa er þat iamfullt sem hann skeytti hanom. ef hann hever mold rett tecna.

Um lausu a iordu.

280 Nu laupir madr iord. oc skal hann aptr leysa er a. a hverium degi sem hann vill. þa skal hann segia hanom holxum manade xiri þorsdag i þaska vicu. at hann mege sér aura nyta þat sumar. Leysir hann iord aptr exter xardaga. þa skal hinn hava bæde aura oc leigu.

Ef madr vill odal sitt brigda.

281 Nu vill madr odal sitt brigda. oc er sa utan laga várra er hond hever at iordu. eda utan landz. þa skal hann xara a xund hans oc stemna hanom med vátta til iardar. oc xara a iord sidan. oc setia þar dóm sinn. oc kvedia hann iardar iamt sem hinn þar være. oc leida arovu sina þar. oc all vitni. sem hinn þar være.

Um brædra skipti.

282 Nu skipta brædr tveir odrlom sin a milli. þa skal þingat hverva i þa kvisl odol. sem loten ero bæde at hadom oc at abud. biodu þvi at eins i adra kvisl ef þa søker þrot. eda aldauda arxr verde. En eigi skiliase odol med þeim at helldr xyrr en hvártveggia ma eiga dottor annars.

Ef madr vill brigda mala iord.

283 Nu vill madr mala iord sina brigda. þa skal hann segia hanom xiri holxom manade þorsdag i þaska viku. oc xara þa a iord oc setia dom sinn halvan vid hinn. oc niota þar vatta sinna. hvessu micla aura hinn a i þeirri iordu. þa skal hann þa aura reida nema hinum here vitni til meiri aura. Nu ef hann sva brigdir. þa rade hann sialxr xiri iordu sinni. En ef hann sidarr brigdr. oc brigdr þo xyrr en ardr se skotenn i iord. oc se þat eigi vela vere. þa odrlase hann leigu en hinn abud. En ef hann enn sidarr brigdir. þa hever hann bæde iord oc aura uleigis þa .xii. manadr.

Ef madr vill brigda stemnu iord.

284 Nu vill madr stexnu iord sina brigda. þa skal hann segia hanom xiri ox hauft med vatta tva. hann ma bæde senn gera ef hann vill. oc stexna hanom til auratocu þorsdag i þaskavicu a iord þa er þeir deila um. Nu koma þeir þar. þa skal hann setia nidr dom sinn. oc niota vatta sinna hvessu micla aura hinn a i þeirri iordu. þa skal hann þa reida nema hinum here vitni til meiri aura. þa skal hann vatta hava at. er at þeirri stemnu kemr er hann a iord sina aptr at leysa.

Hvessug undan konom skal brigda.

285 Nu skal sva undan xrendkonom at somu brigda. þeim er sva nanar ero at xrendsemc. at eigi ma odals dula. En hon ma þvi svara at þat er hvárskes odart odal. þat ero xong xrenda occarra. oc skal sia iord xylgia aurum. en eigi odrlom. þa skal hann niota vatta sinna a dome þeim. er hann iord brigdr at. at su iord a odrlom at xylgia en eigi aurum. hon skal oc sinna vatta niota þar. ef hon hever til.

Um ſtemnu iord.

Nu vill madr ſtemnu iord ſina brigda. eda mala iord. oc er ſa utan laga várra 286
er hond hever at. eda utanlandz. þa ſcal hann undan hallzmanne brigda. En ef
hann er eigi til. þa ſcal undan ervingia brigda. ſua ſem undan hinum ſkylldi hann.
Nu ſelr madr iord or ſtemnu. þa ſcal hann iord brigda undan hváróm ſem hann vill.
þeim er hann ſelldc. eda hinum er hond hever at. Nu ſcal ſua mala iord at ſomu.
Nu er ſa utan laga várra. eda utan landz. er ſtemnu iord hever keypt. eda mala
iord oc er hvárke halldzmadr ne ervingi innan laga várra. þa ſcal hann a þing fara
er brigda vill. oc gera hinum laga ſtemnu aptr er keypt hafde. En ef hann kemr
eigi i þa ſtefnu. þa ſcal hann fara a þing oc niota þar vatta ſinna. hveſſug þeirra
var mælt amilli. oc bioda þa aura. En ef hinn hever engum manne umbodet at
taca vid. þa have hann oc hirdi til ſa heimtir at hanom.

Um odals iord.

Nu vill madr odal ſitt ſelia. þa fare hann of hauſt. eda ſa madr er hann 287
hever um bodet a þing oc biode iord odalnautum ſinum at kaupa. bidia þa til koma
iardar þorsdag i þaſca vicu. oc kaupa ſua iord ſem adrer menn bioda vid. Hann
ſcal þat i þeirri þingſoku gera. ſem iord ſu liggr i. Nu koma þeir þar badar þórsdag
i þaſca viku. oc ſkilr þa a aura. þa ſcal ſa ſveria er iord vill ſelia. at hanom er ſua
nid bodet ſem hann metr. oc er þat eigi vela bod. Hinn ſcal oc ſveria. at ſua vil
ec kaupa ſem nu er meten. þa ſcal odel nautr ſua hava ef hann vill. ellar ſeli hinn
þeim er hann vill. Nu kemr ſa er kaupa vill. en hinn kemr eigi er iord band. þa
ſcal hann iord hava at ſlicu. ſem valenkunnir menn meta. hvárt ſem hinn vill. eda
eigi. En ef hvarge þeirra kemr. þa er iord ſua ſem uboden ſe. En þa er þeim
iord uheimil er kaupir. ef odalnautar koma til þorsdag i þaſca viku.

Um ſtemnu iord.

Nu vill madr iord ſelia til ſtemnu. eda til mala. þa ſcal bioda þeim fyſt firi 288
vattom er odrle ero neſter. bioda þvi at eins ſyni ſinum ef hann vill.

Ef madr kaupir ubodrna iord.

Nu kaupir madr iord ubodrna. en odalnautr er innan fylkis. þa ſcal hann 289
brigt hava a fyrſtum .xii. manadom. En ef hann er utan fylkis. þa ſcal hann brigt
hava a fyrſtum .xii. manadom. er hann kemr i fylki. En ef eigi er ſua brigt. ſem
nu hevi ec talt. þa a hann alldrigin upreiſt þeſſ mals ſidan.

Um bod a iordu.

Nu ef edia a bod a iordu þeirri er ſelld er. þa ſcal hon fa mann til hvern ſem 290
hon vill at lyſa þvi a þingi a fyrſtum .xii. manadom. oc have brigt a fyrſtum .xii.

manadom er hon er gixt. En ef hon vill eigi rad fa. þa skal hon taca þann mann er hon vill. sér til sokuar. oc eigi oxrikismann þeim er keypt haxde.

Enn um bod a iordu.

291 Nu a mér bod a iordu. þa skal hon fa mann til. er hon er .xu. vetra. at lysa þui a þingi. at su iord er selld er hon a bod a. oc hana brigt a fyrstum .xii. manadom er hon er gixt. En ef þær fara eigi sua at mér oc eckia sem nu er talt. þa eigu þær aldrigi upreist þess mals sidan.

Um iardar skeyting.

292 Nu kaupir madr iord i xioldu manna. þa eigu þingmenn at skeyta hanom iord. hann skal hinum heim stemna. oc þedan til þings oc niota vatta sinna a þingi. at hann haxde hanom rett heim stemnt. oc þedan til þings. hann a mold at taca sem i logum er mælt. Taca at arenshornum xiorom oc i undveges sæte. oc þar sem aer oc eng mætezt. oc þar sem holt oc hage mætezt. oc niota þeirra vatta a þingi at hann hever mold ret tecna. oc hinna annarra er vid kaup þeirra varo. Nu ef hanom berr þat at fallu. þa eigu þingmenn hanom med vapna take iord at skeyta. Hverveitna þess er þeir verda a sattr kaupi oc sale at mold er rettekin. þa skal þat halldu. oc sua skeyting at somu. at kirkiu sokn. oc at oldrhusi. at skipi skipado. þui er sessom ma telia. þat skal iamt halldu. sem a þingi se skeytt. Hverveitna sem konongr skeytir iord. þa skal þat halldu.

Ef þrot soker þann er iord selde.

293 Nu ef þrot soker þann mann er iord hever sellt til stemnu. þa skal hann hinum stemna a iord er keypt haxde holxum manade xiri. oc fara i stemnu oc niota þar vatta sinna. at þrot riuva kaup þeirra. odalnautr skal hava ef hann vill. ellar hinn er keypt haxde.

Um ximtungs fall.

294 Nu ero brødr tveir oc andaff annar fyrr en fader þeirra oc livir sunr exter hinn dauda. þa skal hann þann lut leysa odrlu at ximtungs falle. undan fadur brødr sinum. sem fader hans stod til exter fadur sinn. En eigi ma hann fyrr leysa en fadur fader hans er andadr.

Her hexr upp utgerdar bølk.

295 Konongr[1] skal rada bode oc banne. oc varom útxorum. eigi eigum ver hanom leidangrs at synia til landzenda ef hann bydr sér til þarva. oc oss til gagns. Nu scolo aller menn þann gera at iamnade. sem konongr hever iatt oss.

Jvfr. *Cap. 295.* F. VII. 1.

---

[1]) Bogstaven K i dette Ord er i Mbr. större end de sædvanlige Capitel-Initialer.

Um manntal.

Nu ſcolo menn at leidangre bodrnom manntal ſitt greida. oc a engi þeſſ ódrom 296
at ſynia manntals at iamnaðe. Nu ſcal hann kreuia ſkipreidu menn ſina manntals.
þa er vel ex þeir [1] koma aller til. manntals oc til ſøres. Nu koma þeir eigi til
manntals ſumir. þa ſcolo hinir er þar koma telia ſlict a hendr þeim er eigi koma þar.
ſem þeir vilia talt hava. þa ſcolo hinir þvi tale up hallda. er þeim er bod til komet.
Telia ſic i tal oc hiun ſin oll er hann a gerdum up at hallda ziri. oc leyſingia ſina.
þa er eigi hava gort zrælſis ol ſitt. Nu ſcal leyſingi ſialzr gera ziri ſic ex hann a
ze til. ellar ſkapdrottenn hans. Nu ſkal hverr telia i tal med ſér born þau oll er
hava .iij. netr hinar helgu. Nu ſkytzt madr undan tale oc leypr zylkna i mellom.
æda ziordonga. oc gerir hvarke her ne þar. ſa er kunnr oc ſannr verdr at þvi. þa er
hann madr utlagr. Nu ex hann ſkytr einshveriu hiuna ſinna undan ſvørom. Ex
hann a mansmann. þa er ſa up némr armanne konongs. En ex hann a zleiri en
einn. þa ſcal armadr þann hava ax er hann vill. Nu ex hann a eigi mans mann.
þa ſkal hann giallda .iij. merer ziri hiuna hvert er hann undan ſkaut.

Enn um manntal.

At almenningi zullum. þa ſkal gera mann út at ſiaunda nevi. En ex vér eigum 297
manntal betra. þa ſcolo aller þeſſ niota. En or þvi manntale ſcolom vér gera ſkip
ſva morg ór zylki hveriu ſem vér erom a ſatter ordner vid konong várn.

Um þa menn er eigi ſkal leidangr ziri gera.

Nu ſkal þat ſegia hverir þeir menn ero er vér ſcolom eigi gera leidangr ziri. 298
Nu ſcal biſcop eigi gera leidangr ziri ſic. oc eigi ziri preſt ſinn. oc diakn ſinn. Meſſo-
preſtr ſcal engi leidangr gera. ne kona hans. ne klerer hans. En ex þeir hava zleiri
hiun. geri leidangr ziri þau. Armadr konongs ſkal eigi leidangr gera ziri ſic. ne
ziri kono ſina. ne man ſitt. Nu ſcal eigi leidangr gera ziri lifþra menn alla. Nu
ſcal eigi gera ziri mans mann. ex hann ſøker vanheilſa. þa ſcal leida hann a þing oc
bioda hann. En ex engi vill þiggia oc er yngri en zertogr. þa ſcal eigi gera ziri
hann. þeir menn er vér gexom zrælſi aller ſaman i Gula. ſcolo eigi gera. oc ſva þeir
menn er vér gexom zrælſi zylkismenn. ſcolo eigi gera. Nu ſcal eigi leidangr gera
ziri þa menn er þrot reer aptr i kyn. oc eigi ziri graxgangs menn. ex madr leggr
eigi ſkulld a þa. Nu aukaſt born vid. þa ſcal eigi gera leidangr zyrr en manntal er.
Nu deyr eitthvert hiuna þitt þat er þu ſkullt gerd hallda up ziri. þa ſcal gera leidangr
til þeſſ er manntal er. Nu zær madr kono æda kaupir mansmann ſér. or tale annars
mannz. ex hann kaupir ziri ſvøre teli i tal med ſér. Ex hann kaupir epter. legge epter

Jvfr. *Cap. 296.* F. VII. 8. *Cap. 298.* F. VII. 10. 16. 17.

[1]) Her staaer i Mbr. et overflödigt "aller".

gerd hina nesto. en þa haue i tal med sér. Nu sitr madr sua uetr .iij. at hann gerir eigi gerd. oc telr sic huerge i tal. þa er hann madr utlagr. Nu telr madr sic i tal. oc hellder eigi gerd up. þa scal armadr sækia hann til leidangrs uitis. slicz sem tala rennr til. Hueruitna þess er almanna tal er. þa scal setia manngerd yru landzenda. oc uæra þeir sér er nester bua. Laupi engi iuir hoxnd ødrom. nema þeir uerde a þat satter. aller saman. Manntals skal engi ødrom synia. En manntals þing skolo aller bøndr sækia. Nu ex þu uillt manntals krevia i annan attong. æda i annan xiordong. þa scal a þingi krevia. En ex þeir synia þer manntals oc iamnadar. þa matt þu telia skord a hendr þeim med svørom. Nu xører madr hu sitt i annat xykki. æda i annan xiordong. þa scal su eigi taca uerd xiri skip sitt. oc eigi kaupa sér annat. oc ganga þar i tal sem hann uill. Nu ex hann gengr þar i tal sem skip er i gerdum. hallde slicu upp sem madr oc annarr. Nu xerr madr or gerdum. oc xerr i lög onnor. late liggia exter gerd hina nesto. Nu xerr madr ax lande. hallde upp gerd xiri hann uetr .iij. En ex su xellr. søke uiti ax hanom er hann kemr heim. Ex madr kemr or logum uarom i xykki annat med bu sitt. geri aptr gerd hina nesto. sem hann var xyrr. En sidan hallde gerd upp þar sem hann kemr.

Um skips stiorn.

299 Sa scal skipi styra er konongr nemner til. En ex hann uill eigi. þa er hann seeer .vi.[1] morcom. En ex annarr madr reuer hann styri homlo. þa er sa seeer .vi. morcom. Nu scal styrimadr nemna haseta med sér at xara. þa scolo þeir aller skylldir til at xara. ellar giallda merer .iij. Nu er uel ex drengmenn uinnase til. En ex þeir uinnase eigi til. þa scolo bøndr xara. þeir er xirir yrkiendr eigu sér. þa er vél ex þeir uinnask til. En ex eigi uinnask þeir til. þa scal einuirki xara. scal einn xara en tueir scolo heima uæra. at biarga buxe þeirra. Ex þa er skipat. en ellar xare tueir en einn se heima.

Um matgerdar mann.

300 Sa scal matgerdar mann xa. er sveina a i skipreidu. oc luta sin i mellom. Matgerdar menn skolo xararkaup taca sem hasetar. Skal bonde sa heima uæra er matgerdar mann xer. nema skip se eigi skipat. Bøndr scolo skylldir til stemnu at xara. þui at eins drengmenn. ex styrimadr uill. Nu scal styrimadr gera stemnu ollom monnom til er skip scal skipa æda útdraga. En sa scal at .iij. aurum seeer. er eigi kemr til. Nu scal madr xararkaup taca eyri a manade. en tua aura a tueim manadom. Nu scolo bøndr gera tua manadar mate hvárs til homlo. oc tialld. oc ár.

Jvfr. *Cap. 299. 300.* F. VII. 7. 24.

---

[1]) I Mbr. har oprindelig staaet: .iij., hvilket den gamle Afskriver selv har overstreget og derpaa ovenover sat: .vi.

Ef maðr søker eigi halfrymi sitt.

Nu leysa þeir skip or festom. oc søker maðr eigi halfrymi sitt. þa skal reisa up 301
ár hans. oc skirskota þriggia marca sect a hendr hanom. Ekkia skal lata færa mat sinn til skips. oc alla reiðu. ef hon hever eigi homlo mann sér. oc bioða styri manne. Nu ero þeir eigi færer er fim[1] rum fliota a þvitugssessu. eða fleiri. Nu skal lendrmaðr eða armaðr gera i homlor .v. sa er attong hevir at ivir sokn. oc eigi minna. Nu skolo þeir bioða lid sitt a onnur skip. ef þeir ero eigi færer. Nu ef þeir taca eigi við þeim. þa ero þeir orsekir þo at þeir siti heima. oc fære armanne mat til handa. konongr at hallda. Nu er þeir koma heim. þa kalla þeir til manntals oc fa eigi. þa skolo þeir af kili hoggva. oc skemma sva skip þeirra. sem þeir eigu manntal til. geri eigi skemra en sessum ma telia. En ef þeir ero færre. en þeir mege eiga þrettan sessu. þa skolo þeir fara a þing oc bioða sic i tal með ððrom monnom. En ef þeir gera eigi sva. þa skolo þeir at vare oðro gera þat skip fæort. bæðe at mat oc at lidi. En ef maðr gerir leidangr i annan stað en hann a at gera. þa er sem hann have ugorvan. Nu ferr maðr a skip annat en hann a at fara. þa gerir hann bæðe at hann reðr leidangrinn oc gellðr vitit.

Ef maðr leypr af skipi utan leyuis styrimanns.

Nu hverver þu stamm sudr með lande. oc leypr maðr af skipi. meðan þeir sudr 302
fara. oc konongr liggr til landvarnar. þa er hann utlagr. kaupi sic aptr .xl. morcom. En ef styri maðr leypr. þa er hann með ollo utlagr um. Nu ma eigi hexta leidangr lengr uti. en maðr have halfs manaðar mat hvárs exter. Nu leyuir styrimaðr manne af skipi at ganga. þa abyrgizt hann skip þat allt. En hverr gange af at usekku er af gengr sidan.

Ef menn verða mat þrota.

Nu fara þeir aptr nordr heim. oc verða matþrota. þa skolo þeir skirskota a onnor 303
skip. oc syna þeim mat sinn. at þeir hava eigi meira mat. en manaðar mat hvárs i tvennom sucitum. þa skolo þeir hoggva naut tvau firi hoanda at usekku oc leggia up aura tva firi lu. oc sva firi oga þritiðung. En firi oga þritiðung[2] halvan þriðia eyri. oc late exter liggia hoxuð. oc huð. oc fætr. þa ero þeir orsekir. ef þeir sva hoggva. En ef þeir hava hoxuð brautt með sér. eða fætr oc huð. þa ero þeir sekir. En ef þeir hoggva firi þeim honda er aðrer hinggu fyrr firi. oc kæmr eigi fram hoxuð. eða fætr. þa hoggva þeir at usekku ef þeir leggia fe firi. Nu hoggva þeir eigi sem nu er her skilt. þa er styrimaðr secer .xl. marca. En hafete hverr at

Jvfr. *Cap. 301—303.* F. VII. 14. 20. 23.

[1]) Her begynder 2det Blad af Brudst. *Cc.* [2]) Her synes "oga þritiðung" ved en Uagtsomhedsfeil at være sat istedetfor "olldung", see den nyere Landslov, III. 13, hvor det Meste af dette Cap. er optaget uforandret.

.iij. morcom. Nu er þeim þat kent. at þeir hoggue annan veg en mælt er. þa skal styrimaðr synia xiri sua marga sem hann vill. með lyritar eiði. En ef hann vill eigi synia xiri þa. þa syni hverr xiri sic lyritar eiði. Nu gengr maðr af skipi oc leynir hanom engi maðr xyrr en skip kome til lunnz. þa er hann secr at .iij. morcom.

Um upsetning skipa.

304 Nu koma skip heim til lunnz. þa skal þat up draga. oc hirða reiða. xa sua marga menn or manngerð hverri. at skip gange up við. En ef þeir koma eigi. oc gengr skip up. þa er hverr þeirra secr at .iij. aurum. En ef eigi gengr skip up. þa aþyrgizt sa skip þat allt. er eigi kemr þar. ef þeim kom boð til hús. Hverviðna þess er styrimaðr skerr boð. þa eigu aller þat at bera. hvárt sem þeir ero i þeirri skipreiðo. eða eigi. En hverr er þat boð xellir. þa er secr at .iij. aurum. Nu koma menn xim nottom xyrr. eða .v. sidarr. þa scolo hvarger eðrom reiða. En ef meiri munr verðr. þa scolo þeir reiða sem reiða eigu. sua sem tala reynr til.

Um segls varðveizlu.

305 Segl skal eigi riua meirr en i tua luti. En ef þeir riua meirr. seðir at .iij. morcom. Sa skal segl hirða er lýtr. oc við sæ byr. Nu leggia þeir segl i kirkiu. ef kirkia su brennr. þa aþyrgizt þeir sialver segl sitt.[1] nema menn brenne at vilia sinum. Nu scolo þeir þar upsát hava. sem þeir hava at xyrnsku haxt. En ef iorð brytr. þa skal konongs iorð skylld til ef hon er til innan xiordongs. En ef hon er eigi til. þa skal kaupa tuxt. þar sem þeir vilia. sua sem menn meta.

Um skips smið.

306 Nu søker skip xyrnska. oc scolo þeir annat gera. þa scolo þeir þar gera sem þeir vilia gort hava. oc spilli hvarke acre ne eng. Nu er konongs iorð[2] skylld til at xa til skips ef hon er til. Nu er hon eigi til. þa skal xa til i hvers morc er vill. En ef xleiri skip skal gera. þa skal eigi eins morc eyða. Nu skipta þeir tilxongum sin a milli. þeir er liota at xa kiol. eða staxna. húx. eða halsa. Giallda halva morc ef þess missir. sax. eða saxbond. hvert tre þeirra er missir. þa skal bøta .iij. aurum. oc xa tre þo at sidarr se. Aurar .iij. liggia við innviðar tre hvert. er iviр hvert skip teer. Eyri xiri krapta hvern. þo eyrir at einnar elo missi .iij. aura xiri tre oc sua xiri ra. oc sua xiri langviðu alla. þo at innan se i skipi. Nu skal eyrir xiri borð hvert. er til þarx at hava. þo eyrir af alnar borð skorte i. xa þo borð at sidarr se. Eyri xiri nagla hvern oc ró a. Eyri xiri hvert spann tioru. Eyri xiri sidrað hvern. oc þo eyri at eina oln skorte i. Eyri xiri mals mat hvern. Eyri xiri penning

Jvfr. *Cap. 304.* F. VII. 20. *Cap. 306.* F. VII. 1. 2.

[1]) Her ender 2det Blad af Brudst. *Cc.* [2]) A. M. formoder, at her bör læses "morc", istedetfor "iorð". Den nyere Landslov III. 2, hvor det Væsentl. af dette Cap. uforandret er optaget, har "iorð".

hvern er smidar scolo launa.[1] Nu scal smiða til krevia alla þa er innan xiordongs ero. unnz yrnir ero. Stamna smidr hverr er secr at .vi. morcom. ef hann xiri neme at xara til. Nu hava þeir kiol sett a bacca stocca. oc til smidar tekil. þa ef einnhverr þeirra leyþr i xra þeirri smid. leyþr stamna smidr æða xilungr. þa er sa stamna smidr æða xilungr utlagr. af þvi at hann xellir landvorn xiri konongr. Nu scolo smidar xe launa. stamna smidr aura .ij. sex alna eyris. a svennum dogum. sunnudaga a mellom. En xilungr eyri. Nu scal skip eigi brenna ne briota adr stammar se semder vid kiol. a ödru skipi. En ef þeir brenna æða briota adr. þa er þeim homlo xall. bøte .iij. morcom homlo hveria.

Um naust gerd.

Nu scal naust ivir gera. þa scal styri madr stemnu gera. sva háva at þeir mege 307
exla at gera naust. En ef þeir vilia eigi gera. þa sečiazt þeir .iij. morcom vid konong. Nu skipta þeir tilxongum. sin a millum. En þeim liggia vid .iij. aurar vid stax hvern. oc sva xiri staxlægiu hveria. oc sva xiri xleydri hveria. oc xa þo til at sidarr se. Aurar .iij. xiri torvol hvárn .iij. aura xiri vinnskeid hvára. Eyri xiri trodo hveria. oc sva xiri næxra timbul hvern. Eyri xiri torvo hveria. oc xa til þo at sidarr se.

Um stemnu til at gera segl.

Nu scal styrimadr gera stemnu til. at segl scal gera ivir skip þat. Nu ef eigi 308
er gort at þeirri stemnu. þa liggr þeim ollom vid er til skylldu xa merer .iij. Nu ef sumir gera en sumir eigi. þa liggr eyrir vid oln hveria. Eyrir vid liesima hvert. þo eyrir at eina oln skorte i. Eyri xiri þrada ridu hveria. Eyri xiri hanka hvern. Eyri xiri clo hveria. At huda xange scal reip meta. Eyri xiri hud hveria. er eigi kemr xram. oc kome xram þo at sidarr se. Nu ef skord verda a. þa scal armadr æða lendr madr þau skord bøta. sva sem þeir hava veizlu til. oc søke viti af þeim sidan.

Um vapna þing.

Hverveina þess er vapna þing scal vera. þa scal armadr æða lendr madr segia 309
til ox hausi oc hava þing ox vár. scolo aller menn þat þing søkia xrialser oc xulltida. ellar ero þeir vittir .iij. aurum hverr þeirra. Nu scolo menn vapn sin syna sem mælt er i logum. scal madr hava breidøxe. æda sverd. oc spiot. oc skiolld þann at versta koste er liggia scolo iarnspengr þriar um þveran. oc mundridi seymdr med iarnsaumi. Nu liggia aurar .iij. vid xolkvapn hvert. Nu scolo bøndr xa til a þoxto hveria tvennar tylxtir orva oc boga einn. giallde eyri xiri odd hvern er missir. en .iij. aura xiri boga.

Jvfr. *Cap. 307.* F. VII. 3. *Cap. 308.* F. VII. 5. *Cap. 309.* F. VII. 13. 15.

---

[1]) I Mbr. har her oprindelig staaet: "hava"; men dette Ord er af den gamle Afskriver overstreget, og ovenover skrevet med samme Haand "launa".

Hvárt skip synizt fært. eða eigi.

310 Nu gerir konongr menn sina i ýlfi. at sia farkoste manna. oc kalla þeir skip manna uxort. eða styrimadr. En þeir kalla fort. þa skal menn kalla ór skipreidu annarre. þeir scolo sveria fort. eða uxort. En ef þeir vilia eigi sveria. þa scolo þeir út draga skip sitt. oc reyna farkost sinn. lata liggia .v. netr i socc. þa scolo þeir up ausa. Nu ef einn madr ma veria austri a þiodleid út. þa er skip þat feort. Ackeri skal skipi fylgia. En ef eigi er. þa scolo þeir skipreidu menn giallda .iij. merer. En styrimadr skal styri fa til. oc styris drenge.

Um vita vordu.

311 Nu ef heriar er vón. þa scolo menn vita vord reida. þa skal armadr konongs. eða lendr madr skera bod. en sa er secer at .iij. morcom er eigi kemr til. En þeir er liota vord at hallda. oc fara eigi til. þa abyrgiast þeir vita. Nu scolo menn sva hallda vita vord. at þeir soxne eigi a verde. En ef hann soxnar giallde aura .xii. nema herr kome medan oc brenna eigi vitar. þa er hann utlagr. Nu skal hann brenna vita at þim skipum. eða þim skipum skeirum. En ef hann brenner eigi vita. oc verda þau at herskipum. þa er hann utlagr. Nu brenner hann vita at þerrom skipum oc kemr herlaupi a menn. þa er hann secer .xl. marca. Sa skal varda .xl. marca er nestr er. þeim er austastr er. En hverr annarra. at .iij. morcom.

Vm orva[1] skurd.

312 Nu kemr sa madr a land várt er utlagr var hedan gorr. oc herr hersogu sanna. þa er hann ilendr. þo at hann være adr utlagr. Nu herr madr hersogu oc er eigi sonn. þo at hann være fyrr ilendr. þa er hann utlagr. Nu herr madr hersogu sanna sa er ilendr er. þa skal hann hava more ór ýlfi hveriu. en .iij. merer af kononge varom. Nu herr madr hersogu. þa skal hann hevia iarnór at landzenda. Su or skal fara med lendum monnum. oc bera med skipi skipado. oc bera bæde netr oc daga. oc fara med þiodleidu. Nu ero þeir utlager ef þeir þa ór fella. Nu skal tre ór fara i fiordu inn. af þiodleidu. oc bera med vattom. oc bera hverr ædrom. En sa er fellir secer .iij. morcom. Nu kemr þar sem kona er ein firi sér. þa skal hon fa skip oc mat. oc lid. ef hon hever til. En ef hon hever eigi til. þa scolo þeir bera um fram. En ollom monnom er or kemr til hús. þa gerir hon fimtar stemnu til skips. En ef þa sitr nokorr kyrr um. þa er sa utlagr. af þvi at þa skal fara bæde þegn oc þræll. Nu skal hverr sialfr fa sér mát oc sinum farmonnom. Nu hitta þeir a her oc beriase þeir. oc verdr þræll mannzbane. þa er hann frials. þo at fyrr

Jvfr. *Cap. 310.* F. VII. 5. 22. *Cap. 311.* F. V. 1. *Cap. 312.* F. V. 2.

[1]) Oprindelig har i Mbr. staaet: "orvar"; men siden er sat et Punkt under det sidste r for at betegne, at dette skal bortfalde.

uære hann þræll. Nu ef herr ferr a land uart. oc uggir konungr várr at menn brigdizt hanom. oc vill hann gisla oss. þa eigum vér eigi hanom þess at synia. En sa er syniar þa er sa sannr at landraðom. Nu ero menn gilstir.[1] þa skal hava gisla til þess er herflote er fim netr or landsýn. þa skal senda heim aftr. Nu ef konungr kennir manne landrað. þa skal hann synia tylftar eiði. sa fellr til útlegðar.

Ef menn fara firi bann.

Nu fara menn firi bann. þa er styrimaðr secer .xl. marca. En hafete hverr at 313
.iij. morcom. Einn skal styrimaðr at skipi hveriu. sa er nestr hvilir borðe a stiorn. þann skal um sokia. en aller giallda sua sem þeir eigu i skipi. þvi er firi bann fór. Eigi skal bann leggia fylkna a millom af korne. ne af mat. En ef leggr. þa ero þeir seckir .xl. marca aller fylkismenn. þat fe a konungr halft.[2] en aller laugunautar halft.

Um þofto giollð.

Nu gerir maðr langskip i herade. og lysir eigi for sinni hvert hann vill fara. 314
þa skal armaðr eða lendrmaðr fara til. oc spyria hann hvert hann vill fara. En ef hann vill ecki til segia. þa scolo þeir æsta hann taf. firi .xl. marca tac. En ef hann vill eigi tac fa. þa scolo þeir hoggua ór hvaromtveggia megin kialar. fim alna lagnt borð. En ef þeir gera eigi sua. þa scolo bondr sua gera. oc taca fra segl ef til er. oc lemia sua for þeirra. En ef þeir gera eigi sua. oc verðr þat at herskipi. þa scolo þeir giallda more firi þofto hveria. En firi styri homlo .iij. mercr. þat heita þofto giollð. En ef þeir foða sic stalver. þa scolo heraðrs menn hallda þeirri sect up. er i þvi herade bua. Nu laupa þeir út. oc segia fridi aptr. oc heria i hina somu vic. þa ero þeir nidingar. En ef þeir heria i annan stað. þa ero þeir utlager oc eigi nidingar. Nu laupa þeir út oc segia eigi fridi aptr. þa ero þeir utlager. oc nidingar. oc firi gort hverium penningi fiar sins. hvarge sem þeir heria. Nu heria þeir oc a sa eigi lidrs koste til. at fara efter er firi hernade verðr. þa skal hann ór skera ef hann vill. Nu skal hverr þingat stemna sem ór stemnir efter her. Nu fara þeir út efter þeim. þa scolo aller fara er firi sitia. En ef þeir vilia eigi. þa er fe þeirra upnæmt oc hann dræpr er þeir vilia. oc skipti þeir fin i milli fe hans. Nu koma þeir þar sem hinn er firi er or hof up. oc hever hann rett skoret. þa er vel. En ef hann hever ragnt skoret. oc er þar (eigi)[3] herr til hus komenn. þa er þeim fe hans upnæmt. oc hann dræpr ef þeir vilia. oc skipti þeir fin i milli. fe

Jvfr. *Cap. 313.* F. VII. 27.

[1]) Maaskee Feilskrift, idetmindste Egenhed, istedetfor "gistdir". [2]) I Mbr. ved en aabenbar Skrivfeil: "hoxt". A. M. har i sin Afskrift rettet det til "halft"; ligesaa læse C. A. M. 306. f. og 66. qv. samt C. Thott. 2083. qv. [3]) Dette "eigi" findes vel ikke i Mbr., men tilföies her, da dets Udeladelse maa ansees som en aabenbar Skrivfeil.

hans. Nu ef hann hefer rett sforet ór. þa skolo þeir faru med hanom sua lagnt sem hann vill. Nu ef þeir hitta a her. oc þurfu þeir at riioda odd eda egg til þess fiar. þa eigu þeir fe er taca. oc skipti sin a milli. En ef þeir þurfu eigi þess vid. þa a sa fe er fyrr atte. Nu taca þeir kaupskip oc briota bulca undir mannum. oc færa farm i herad aptr. oc sættazt þeir vid konong. þa fara hinir efter er reiter voro. oc sækia til fiar sins. þa skolo þeir þat aptr giallda allt. nema þeir rindi eidi þeirra med iarnburd aptr. Nu fara þeir er heriat hafa firi land fram. oc kaupir madr af þeim grip einnhuern. þa skal sa fe hana er fyrr atte. oc komasc med tueggia manna vitni af. En sa er vid vikinga keypti. giallde .iij. merer konunge. En ef hann fær eigi vitni a hond þeim. er fe rang fengit hefer keypt. þa skal stemna hanom til þings. þa eigu þingmenn hanom fe af dæma. ellar lyritar eid firi. Nu skal sa eidr standa sem hverr annarra tiu vikur sværra daga. En su er oll vica sværr. er einn dagr er sværr i. þa skal hann stemna hanom .v. nottom firi til kirkiu þeirrar er hann vill innan fiordongs. Nu skal hann firi vattom eid vinna. nemna menn til tva af heyra eid. þeir skolo eid meta. En ef þa skilr a. kæda adrer rett unnna en adrer ragnt. þa skolo þeir sitt mal hafa er sækia vilia um. En ef hvarertueggia vilia sækia um. þa skolo þeir eidi nerr er hialpa vilia. En ef eidrinn fellr. þa fellr til þess af hann giallde hanom fe sitt. en konunge .iij. merer.

Nu hafum vér landvorn vara a skra setta. oc vitum eigi hvárt þat er rett æda ragnt. En þo af ragnt se. þa skolom vér þat logmal hafa um ulgerdir várar er fyrr hefer verit. oc Atle talde firi mannum i Gula. nema konungr várr vili oss ædrom iatta. oc verdim vér a þat satter aller saman.

Hvessu marg skip or hverju fylki.

315 Þat eigu Vikverir at gera sextigu tvitugsesna. oc grœna skip firi. Egdir skolo gera .xvi. skip halfþritug. Rygir skolo gera .iiij. skip oc .xx. halfþritug. En Hordar annat slict. Sygnir .xvi. skip halfþritug. Firdir .xx. skip halfþritug. Mœrer .xvi. skip halfþritug. Raumdœler .x. skip tvitugsessur. Nordmœrer .xx. skip. tvitugsessur. Drœnder atta tigir tvitugsesna. Raumdœler .ix. tvitugsessur. Halœygir .xiii. tvitugsessor. oc eitt þritugt skip .vii. i sydri holfo. En .vi. i nœrdre holfo. þvi at þeir eigu vardhalld austr.

Her hefr upp saktal hit nyia. Þat er Biarne Marðars[1] sun skipade. af .vi. morcom gullz.

316 Þetta[2] skal sa taca. er sunr hins dauda er. oc vid giolldum teer ef dœmdar ero .vi. merer gullz. efter þann er af er tekinn. oc fylgir þeim .vi. morcum gullz brœstr oc baugar. oc sakar allar. þa skal sunr hins dauda taca .xii. merer vegnar. En broder hins dauda .vi. merer vegnar. En fadur broder ef hann livir .viii. ertogar. oc

[1]) Saaledes i Mbr. [2]) Bogstaven þ i dette Ord er i Mbr. større end de sædvanlige Capitel-Initialer.

.iiij. merer vegnar. En ef fadur broder er i fra fallenn. oc liva efter synir hans brødrongar hins dauda. þa scolo þeir hava .iiij. ærlogar. oc .xx. aura vegna. En ef fadurbroder einn livir barnlaus. þa scal hann hava ærlog. oc .xiii. aura vegna. En ef hann a dætr oc eigi sunu. oc ero þær yngri en færlogar. þa er giolld ero gor. þa scal fadur broder taca dottor sunum sinum til hauda. more vegna. En ef hann a ecki barn. nema fridlu sun. þa teer hann þa more er dottor synir skylldu hava. En ef aller ero til. skilgetner dottor synir. oc fridlu sunr. oc skilgetner synir. þa fylgir fridlu sunr brødrom sinum til rettar. oc teer hann umfram þeirra rett ærlog minna en .v. aura. En ef þær deyia barnlausar. þa hverfr þessor ærlog minnr en .v. aurar til þess er vid giolldum teer. En ef fader livir hins dauda. oc teer sunr vid giolldum. þa scal hann hava .iij. merer vegnar. En ef hann er eigi til. þa hverfr sia bót til þess er vid giolldum teer. En ef fadurbroder sammødder er til. oc broder sammødder. þa teer broder sammødra .xii. aura. En fadur broder sammødra .vi. aura. En ef hvarge er þeirra til. æda þo at annars missi. þa hverfr sia bot til þess er vid giolldum teer. Dat verdr allz er þesser menn taca .ij. aurar oc .vii. merer. oc .xx. En ef madr a stiup sun. æda stiup fadur. sa er af er tekinn. þa scal sa er vid giolldum teer bøta af þessom rette er nu er taldr hvarom þeirra .xii. aurum vegnum. En ef þeir magar ero til er hvárr a annars systur. þa scal sa er vid giolldum teer bøta þeim .xii. aurum. En ef einfolld var mægd þeirra. bøte .vi. aurum. En ef efter livir hinn dauda bæde modor fader oc dottor sunr. þa scolo þeir taca af giolldum .ij. aurum minna en .iiij. merer .xv. aura hvárr þeirra. En ef annars missir æda beggia. þa hverfr sia bot til þess er vid giolldum teer. En ef efter livir hinn dauda. bæde modor broder. oc systur sunr. þa teer hvárr þeirra .xii. aura. En ef efter livir hinn dauda brødrongs barn. oc brødrongr fadur. þa taca þeir .ij. aura oc .xx. ellifu aura hvárr þeirra. En ef annars missir æda beggia. þa hverfr sia bót til þess er vid giolldum teer. En ef efter livir hinn dauda fadur systir oc a hon sunu. þa scolo þeir taca ærlog oc .ix. aura. En ef efter livir hinn dauda modor broder oc a hann sunu. þa taca synir hans ærlog minna en .ix. aura vegna. En systra synir more. En ef efter livir hinn dauda brodor dottor sunr. þa teer hann .xiii. aura. En þeir menn er nester ero brødra sunum. þa taca oc .xiii. aura. En ef efter livir hinn dauda konor þær er þau ero brødra born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra ærlog oc .vi. aura. En ef þær konor liva efter hinn dauda er þau ero systkinna born oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra .v. aura. En þeir menn er fiorda manne ero i karlsvixt. oc þridia manne i kvensvixt fra systkinum at telia taca ærlog oc .v. aura. En fimta manne i karlsvixt.[1] oc fiorda manne i kvensvixt. þa taca hvarer .x. ærlogar. En at setta manne i karlsvixt. oc fimta manne i kvensvixt.

[1]) Her har i Mbr. først staaet: "kvensvixt"; men dette er af den gamle Afskriver selv rettet.

þa taca .ij. aura huarer. En setta manne i tuensuixt .iiij. ærtogar. Slict skal hverr taca af gioldum exter iamskylldan mann. sem bota med iamskylldum manne. Hverritna er bætt er fedr. þa er bætt syni. nema þar sem fadur broder hins dauda. oc synir hans oc brødrongar. þa scolo þeir hvárer sina bot taca. oc sva bota med vegauda fadurbrødr hans oc brødrongar iaml sem taca exter hinn dauda. En þegar er fadurbroder er ixra fallenn. þa taca brødrongar sinn einn rett. oc sva bota. En hverritna er dætr lina exter þann er bætr tær. æda gelldr. oc eigu þær sunu. þa scolo synir þeirra bota oc taca slict sem tala renur til. En hverr sem fe helldr þvi er hann a at bota. æda beidizt meiri bota en hann a at taca. oc verda þedan vandræde af. þa heiter hann tryggrove.

Hvat hverr skal taca af .v. morcom gullz.

317 Þetta skal sa taca. er sunr hins dauda heiter. oc vid gioldum tær ef dømdar ero .v. merer gullz. exter þann er af er tekinn. oc fylgir þeim .v. morcom gullz bæde bætr oc baugar. oc sætar allar. þa scal sunr hins dauda taca .x. merer vegnar. En broder hins dauda .v. merer vegnar. En fadur broder hins dauda. ef hann livir. oc synir hans. einn eyri oc halva fiordo morc. oc þridiung siaunda pennings. En ef fadur broder er ixra fallenn. oc liva exter synir hans brødrongar hins dauda. þa scolo þeir hava .vii. penninga. oc .xviii. aura. En ef fadur broder einn livir barnlaus. þa scal hann hava halvan .vii. penning. oc .xi. aura. En ef hann a dætr. oc eigi sunu. oc ero þær yngri en fertogar þa er gioldd ero gor. þa scal fadur broder taca dottor sunum sinum til handa. ærtog minna en .vii. aura. En ef hann a ecki barn nema fridlu sun. þa tær hann þa ærtog minna en .vii. aura. er dottor synir skylldu taca. En ef oll ero til. skilgetner dottor synir. oc fridlu sunr. oc skilgetner synir. þa fylgir fridlu sunr brødrom sinum til rettar. oc tær hann umfram þeirra rett. holfum .vii. penningi minna en halva morc vegna. En ef þær deyia barnlausar. þa hverfr sia bót til þess er vid gioldum tær. En ef fader livir hins dauda. oc tær sunr vid gioldum. þa scal hann hava .xx. aura. En ef hann er eigi til. þa hverfr sia bót til þess er vid gioldum tær. En ef fadur broder sammødr er til. oc broder sammødr. þa tær broder sammødr .x. aura. En fadur broder sammødr .v. aura. En ef hvarge er þeirra til. æda þo at annars missi. þa hverfr sia bot til þess er vid gioldum tær. En þetta verdr allz er þesser menn taca. ærtog minna en holf þridia morc oc .xx. En ef mødr a stiupsun. æda stiupfadur. sa er af er tekinn. þa scal sa er vid gioldum tær. bota af þessum rette er nu er taldr hvarom þeirra .x. aurum vegnum. En ef þeir namágar ero til er hvárr a annars systur. þa scal sa er vid gioldum tær bota þeim .x. aurum. En ef einfolld var mægd þeirra bøte .v. aurum. En ef exter livir hinn dauda bæde modor fader oc dottor sunr. þa taca þeir af gioldum einn eyri. oc .iij. merer vegnar. halvan .xiii. eyri hvárr þeirra.

En ef annars missir æda beggia. þa hverfr sia bót til þess er við giolldum teer. En ef efter livir hinn dauða. bæde modor broðer oc systur sunr. þa teer hvárr þeirra .x. aura. Nu ef efter livir hinn dauða brøðrongs barn. oc brøðrongr faðir. þa taca þeir ærtog oc .xviii. aura. halva ærtog. oc .ix. aura hvárr þeirra. En ef annars missir æda beggia. þa hverfr sia bót til þess er við giolldum teer. En ef efter livir hinn dauða faðir systir. oc a hon sunu. þa scolu þeir taca .iij. penninga. oc halvan. .viii. eyri. En ef efter livir modor broðer oc a hann sunu. þa taca synir hans halfum .vii. penningi minna en halvan .viii. eyri. En systra synir ærtog minna en .vii. aura. En ef efter livir hinn dauða broðor dottor sunr. þa teer hann halva ærtog oc .x. aura. En þeir menn er nester ero brøðra sunum taca oc halva ærtog oc .x. aura. En ef efter livir hinn dauða konor þær er þau ero brøðra born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra .iij. penninga oc .v. aura. En ef þær konor liva efter hinn dauða. er þau ero systkinna born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra halva ærtog oc halva morc. En þeir menn er fiorða manne ero i karlsvift. oc þridia manne fra systkinum at telia i kvensvift. taca .xiii. penninga oc halva morc. En fimta manne i karlsvipt. oc fiorða manne i kvensvift. þa taca hvárer eigi hvast .vii. penninga oc .viii. ærtogar. En setta manne i karlsvift. oc fimta manne i kvensvift. þa taca hvarer .v. ærtogar. En setta manne i kvensvift. halvan .vii. penning oc eyri. Slict scal hverr taca af giolldum efter iamfyllðan mann. sem bøta með iamfylldum manne. Hverviina er bøtt er fæðr. þa er bøtt syni. nema þar sem faðir broðer hins dauða. oc synir hans oc brøðrongar. þa scolo þeir hvárer sina bót taca. oc sva bøta með vegande faðir brøðr hans oc brøðrongar iamt sem taca efter hinn dauða. En þegar er faðir broðer er i fra fallenn. þa taca brøðrongar sinn einn rett. oc sva bøta. En hverviina þess er døtr liva efter þann er bøtr teer. æda gelldr. oc eigu þær sunu. þa scolu synir þeirra taca. oc bøta slict sem tala renr til. En hverr sem fe helldr þvi er hann a at bøta. æda beidizt meiri bota en hann a at taca. oc verða þeðan vandræðe af. þa heiter hann tryggrove.

Hvessu skixta skal .iiij. morcom gullz frenda i mellom.

Þat scal sa taca er sunr hins dauða heitir. oc við giolldum teer ef dømðar ero 318
.iiij. merer gullz efter þann er af er tekinn. oc fylgir þeim .iiij. morcom gullz bøtr oc baugar oc saker allar. þa scal sunr hins dauða taca .viii. merer vegnar. En broðer hins dauða .iiij. merer vegnar. En faðir broðer hins dauða. ef hann livir oc synir hans .vii. penningum minna en .iij. merer. En ef faðir broðer er ifra fallenn oc liva efter synir hans brøðrongar hins dauða. þa scolu þeir hava halfum fingrlanda penningi minna en .xv. aura vegna. En ef faðirbroðer einn livir barnlaus. þa scal hann hava halfre ærtog minna en .ix. aura. En ef hann a døtr oc eigi sunu. oc ero þær yngri en fertogar þa er gielld ero gor. þa scal faðir broðer

taca dottor sunum sinum til handa ertog oc .v. aura. En ef hann a ecki barn. nema fridlu sun. þa teer hann þa ertog oc .v. aura er dottor synir hans skylldu hava. En ef oll ero til. skilgetner dottor synir. oc fridlu sunr. oc skilgetner synir. þa fylgir fridlu sunr brødrom sinum til rettar. oc teer hann umfram þeirra rett einum penningi minna en .x. ertogar. En ef þær deyia barnlausar. þa hverfr sia bót til þess er við giolldum teer. En ef faðer livir hins dauða oc teer sunr við giolldum. þa scal hann hava .ij. merer vegnar. En ef hann er eigi til. þa hverfr sia bot til þess er við giolldum teer. En ef faðir broder sammødder er til. oc broder sammødra. þa teer broder sammødra more. En faðir broder sammødra halva more. En ef hvárge er þeirra til. eða þo at annars missi þa hverfr sia bot til þess er við giolldum teer. En þat verdr allz er þesser menn taca .iiij. penningum minna. en .xviii. merer. En ef madr a stiupsun eða stiupfaðir sa er af er telinn. þa scal sa er við giolldum teer bota af þessom rette er nu er taldr. hvarom þeirra er nu er taldr more. En ef þeir magar ero til. er hvarr a annars systur. þa scal sa er við giolldum teer bota af þessom rette more. En ef einfolld var mægd þeirra bote halfre more. En ef efter livir hinn dauða bæde modor faðer oc dottor sunr. þa scolo þeir taca .xx. aura .x. aura hvárr þeirra. En ef annars missir eða beggia. þa hverfr sia bot til þess er við giolldum teer. En ef bæde livir efter hinn dauða modor broder oc systur sunr. þa teer hvárr þeirra more. En ef efter livir hinn dauða brødrongs barn oc brødrongr faðir. þa taca þeir ertog minna en .xv. aura. halft hvárr þeirra. En ef annars missir eða beggia. þa hverfr sia bot til þess er við giolldum teer. En ef faðir systir livir efter hinn dauða oc a hon sunu. þa scolo synir hennar taca .vi. aura. En ef efter livir hinn dauða modor broder oc a hann sunu. þa taca synir hans vel sva penningi minna en .vi. aura. En systra synir ertog oc .v. aura. En ef efter livir hinn dauða brodor dottor sunr. þa teer hann .viii. penninga oc more. En þeir menn er nester ero brødra sunum taca oc .viii. penninga oc more. En ef efter livir hinn dauða. konor þær er þau ero brødra born oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra halvan penning. oc halva more. En ef þær konor liva efter hinn dauða er þau ero systkinna born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra .x. ertogar. En þeir menn er fiorða manne ero i karlsvixt. oc þridia manne i kvensvixt fra systkinum at telia. taca halvan penning oc .x. ertogar hvarer. En fimta manne i karlsvixt. oc fiorða manne i kvensvixt. þa taca hvarer halvan fiorða penning. oc halva fiaundu ertog. En setta manne i karlsvixt oc fimta manne i kvensvixt. þa taca hvarer .iiij. ertogar. En setta manne i kvensvixt .ix. penninga. oc .ij. ertogar. Slict scal hverr taca sem bota efter iamfylldan mann. Hverveitna er bøtt er fødr þa er bøtt syni nema þar sem faðir broder hins dauða. oc synir hans oc brødrongar. þa scolo þar hvárer sina bót taca. oc sva bota med veganda faðir brødr hans oc brødrongar

iamt sem taca exter hinn dauda. En ef fadur broder er i fra fallenn. þa taca brøðr-
ongar sinn einn rett [oc sua bøta.[1] En hverviðna þar sem døtr liva exter þann
er bøtr teer æða gellðr oc eigu þær sunu. þa scolo synir þeirra taca oc bøta slict sem
tala renur til. En hverr sem fe hellðr þvi er hann a at bøta. æða beidizt meiri bøta
en hann a at taca. oc verða þeðan af vandræðe. þa heiter hann tryggrove.

Hvessu skipta skal .iij. morcom gullz.

Þetta scal sa taca er sunr hins dauda er. oc við giolldum teer ef dømðar ero 319
.iij. merer gullz exter þann er af er tekinn. oc fylgir þeim .iij. morcom gullz bøtr oc
baugar oc sakar allar. þa scal sunr hins dauda taca .vi. merer vegnar. En broðer
hins dauda .iij. merer vegnar. En fadur broðer ef hann livir .iiij. ertogar oc .ij.
merer vegnar. En ef fadur broðer er i fra fallenn. oc liva exter synir hans brøðr-
ongar hins dauda. þa scolu þeir hava ertog minna. en .xi. aura. En ef fadur
broðer einn livir barnlaus. þa scal hann hava ertog minna en .vii. aura vegna.
En ef hann a døtr. oc eigi sunu. oc ero þær yngri en fertogar þa er giollð ero gor.
þa scal fadur broðer taca dottor sunum sinum til handa halva morc. En ef hann
a eki barn nema fridlu sun. þa teer hann þa halva morc er dottor synir skylldu taca.
En ef aller ero til. skilgetner dottor synir. oc fridlu sunr. oc skilgetner synir. þa fylgir
fridlu sunr brøðrom sinum til rettar oc teer hann um fram þeirra rett .vii. ertogar
vegnar. En ef þær deyia barnlausar. þa hverva þessar .vii. ertogar til þess er við
giolldum teer. En ef fader livir hins dauda oc teer sunr við giolldum. þa scal hann
hava .xii. aura vegna. En ef hann er eigi til. þa hverfr sia bot til þess er við
giolldum teer. En ef fadur broðer sammøðra er til. oc broðer sammøðra. þa teer
broðer sammøðra .vi. aura. En fadur broðer sammøðra .iij. aura. En ef hvárge
er þeirra til. æða þo af annars missi. þa hverfr sia bót til þess er við giolldum teer.
Þat verðr allz er þesser menn taca einn eyrir oc holf .xiiii. morc. En ef maðr a
stiupsun æða stiupfadur sa er af er tekinn. þa skal sa er við giolldum teer bøta af
þessom rette er nu er taldr hvarom þeirra .vi. aurum vegnum. En ef þeir magar
ero til er hvárr a annars systur. þa scal sa er við giolldum teer bøta þeim .vi. aurum.
En ef einfolld var mægð þeirra. bøte .iii. aurum. En ef exter livir hinn dauda
bæðe modor fader oc dottor sunr. þa scalo þeir taca af giolldum .xv. aura vegna.
halvan .viii. eyri hvarr þeirra. En ef annars missir æða beggia. þa hverfr sia bót
til þess er við giolldum teer. En ef exter livir hinn dauda bæðe modor broðer oc
systur sunr. þa teer hvárr þeirra .vi. aura. Nu ef exter livir hinn dauda brøðrongs
barn oc brøðrongr fadur. þa taca þeir .xi. aura. halvan .vi. eyri hvárr þeirra. En
ef annars missir æða beggia. þa hverfr sia bót til þess er við giolldum teer. En ef

[1]) [Disse Ord ere opfriskede med en nyere Haand.

eptir liuir hinn dauda þadur systir. oc a hon sunu. þa scolo þeir taca ærtog minna en .v. aura. En ef eptir liuir hinn dauda modor broder oc a hann sunu. þa taca synir hans .xiii. ærtogar. En systra synir halua morc. En ef eptir liuir hinn dauda brodor dottor sun þa teer hann halvan .vii. eyri. En þeir menn er nester ero brædra sunum. þa taca oc halvan .vii. eyri. En ef eptir liuir hinn dauda konor þær er þau ero brædra born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra halua tiundu ærtog. En ef þær konor liua eptir hinn dauda er þau ero systlinna born. oc eigu þær sunu. þa taca synir þeirra halvan þridia eyri. En þeir menn er fiorda manne ero i karlsuiæt. oc þridia manne i kuensuiæt fra systkinum at telia. þa taca huarer .viii. ærtogar. En fimta manne i karlsuiæt oc fiorda manne i kuensuiæt. þa taca huarer .v. ærtogar. En at setta manne i karlsuiæt. oc fimta manne i kuensuiæt. þa taca huarer eyri. En setta manne i kuensuiæt .ij. ærtogar. Slict scal huerr taca af giolldum eptir iamsfylldan mann. sem bota med iamsfylldum manne. Huerritna er bott er þedr. þa er bott syni. nema þar sem þadur broder hins dauda. oc synir hans oc brædrongar. þa scolo þeir huarer sina bót taca. oc sua bota med veganda þadur brædr hans oc brædrongar. iamt sem taca eptir hinn dauda. En þegar þadur broder er i fra þallenn. þa taca brædrongar sinn einn rett. oc sua bota. En huerritna er dætr liua eptir þann er botr teer æda gelldr. oc eigu þær sunu. þa scolo synir þeirra taca oc bota slict sem tala renur til. En huerr sem þe helldr. þui er hann a at bota. æda beidizt meiri bota. en hann a at taca. oc verda þedan vandræde af. þa heiter hann tryggroue.

H . . . . . .[1] trygda mal.

320 Saker varo þeirra a millum N. oc N. Nu ero þær saker settar oc þe bottar fullum eyri oc fram komnom þeim i hond er hava skal. slict sem dømendr dømdo. metendr mato. virdendr virdu. hyggiendr hug . . .[2]

---

[1]) Her er i Mbr. et Par Ord aldeles udslettede. Arn. Magn. udfylder Stedet saaledes: "Her hefr upp trygda mal." ligesaa C. A. M. 306. f. og 66. qv., samt C. Thott. 2083. qv. Imidlertid er dette udentvivl i alle gjort efter blot Formodning, thi Arn. Magn. har paa den hans egenh. Afskrift vedhæftede Seddel, angaaende dette Sted bemærket: "Mbr. H..... j..... trygda mal." Overskriften har altsaa da været omtrent ligesaa udslettet, som den nu er. [2]) Her ender Mbr. nederst paa Siden aldeles afbrudt. Arn. Magn. har herved i sin egenhændige Afskrift gjort følgende Bemærkning: "her endast pergamentzbokinn. og eru aptan af henne skorenn ij. blöd. so sem þeirra efterstödvar i kiölnum glögglega audsyna: kannskie og so eitt edur fleiri örk aftan af henne rifinn. hvad þo ovist er."

Anhang.

Brudstykket *Ca.*

Förste og anden Side læselig fra Slutn. af Cap. 9, (S. 7) til Slutn. af Cap. 11, (S. 8).

. . ran þa ſædizc han at aurum tolx viþ ærandreka konongs. En byſkop oc armaþr
hans oc kænnimenn aller ſkulu ſua ſinn rett ſøkia ſem nu hæui ec . . . [1] talt.
Þat er nu þvi næſt at þer ſkulum kirkium þæim ollum oc criſtnum domc up hallda 10
er Olaxr hinn hælgi [2] oc Grimkel byſkops ſætte a moſtrar þingi. oc þæim ollum.
er ſiþan ero gorner. [3] En kirkia ein er i xylki hværiu er þer kallum hownd kirkiu
er þer ægnum aller gærd upp at hallda xylkismenn. en ex ſu kirkia brotnar eda
xalla hornſtauer þa ægu þer timbri a tuxt at koma innan tolx manaþa. en ex
ægi kæmr timbr a tuxt xyrr en tolx manaþr . . . . . þer. þa ſkolu þer bøta aller
xylkes menn morcum ximtan. þat xe a halxt konongr en halxt byſkop. En ex þat
xiri nemaſc xere men. xiri nemſc þat xiorþongr manna eda attongr. þa ſkal ſkixta
or þvi xe ſem þæir ægu tal til. En ex þat xiri nemaſc ænka menn þa ſkolu þæir
bøta aurum þrim xiri tre hvært er til þarx at haua. oc xa tre þo at ſiþar ſe. øyre
xiri malsmat hværn. øyre xiri nagla hværn er a er þart. — Nu er kirkia gorr. nu 11
ſkal gard um gera aller xylkis menn. þa ſkal byſkop eda [4] hans ærandreke gera
ſtæmnu til þeſſ. oc ænþaga. at gardr ſkal gorr vera. þa er þæl ex gorr er. en ex ægi
þærdr gorr oc ſtændr kirkia gardlaus tolx manaþr þa ſkulu aller xylkismenn bøta
xiri þat morcum þrimr byſkope. En ex þat xiri nemaſc ænka men. þa ſkal bøta xiri
þat aurum þrimr xiri tre hvært er til þarx at haua. oc xa . . . . .

Tredie Side, læselig i Midten af Cap. 20, (S. 11).

. . þa ſkal bæria hud ax þæim eda bøta aurum þrimr byſkope. En ex þat kænnir
byſkop eda hans ærandreke manne . . . . .

Fjerde Side, der gaaer fra Midten af Cap. 21, (S. 12), til omtr. i Midten af Cap. 22, (S. 13).

. . barn hvært er boret þærdr ætir nottena hælgu. ſkal ſa preſtr ſcira er men caupa
tiþir at naudſynialauſt. En ex barn þærdr ſua bralla ſiuct at ægi mege þæim
preſte . . . a ſkal ſa preſtr ſkira er þau mego xyrſtan xinna. en þat a ængi

---

[1]) xra eller xram? Ulæseligt i Mbr. [2]) konongr er her tilsat over Linjen, men med sortere Blæk, og, som det synes, en nyere Haand. [3]) Herudenfor er i Margen skrevet med en noget anderledes, dog, som det synes, gammel Haand, og mörkere Blæk: "Æin er haxoð . . . . . i xylki hværiu . . . . . xylkeſſ men all . . . . . upp at halda . . . . . kollom . . . . . Det yderste af alle Linjerne er bortskaaret og de Par sidste Ord ulæselige. [4]) I Orig. Tegnet: t.

prestr at synia. nema sækiaze vili morcum primr vid byskop.[1] Nu er barn sua uxratt at æigi ma preste na. þa skulu þæir menn er med þui barne xara drepa i vatn oc mæla sua yuer. ec skiri þic i namne xodur. oc sonar. oc anda hæilags. þa kua graua þat i kirkiu garde utanverdum. Nu ex æigi værdr haxt at hinne xyrstu stæmnu. þa skal bøta aurum primr byskope oc hæuia barn þo at sidar se. en ex hann vill æigi hæuia lata. oc hæuir han inne barn hæidit um stæmnur tuær. þa skal hann bøta xiri þat morcum primr byskope. oc hæuia barn þo at sidar se. en ex þat vill hann æigi oc xøder hann inne mann hæidin tolx monadr. þa hæuir han xirigort hværium peninge xear sins. en han a kost at ganga til skripta. en ex han vill þat æigi þa
22 skolu þæir bader xara or landæign konongs vars. En ex madr ber ut barn sitt hæidit oc spiller. þa skal han bøta morcum primr byskope. En ex spillir man manna utlænzt barne sinu hæidnu. þa skal drotten bøta aurum sex byskope. oc bæria hud ax oc hana bart xiri ximt sidan hann er male borenn. eda kaupa hud hans aurum primr at byskope. En ex byskop eda hans ærandreke kænnir þat manne at hann hane spillt barne sinu hæidnu. en hann quedr næi vid han skal vinna xiri þat lyrittar æid. en . . . . .

Brudstykket *Cb.*

Første Stykke, fra de første Linjer af Cap. 152, (S. 60), til Midten af Cap. 153, (S. 61).

. . bøta xridbrot konongr .xl. marca. En ex hann værdr handnomen i þæiri ræs þa hælgar hond hann til þings oc þadan til bana. haxue xrendr hins dauda hann at hallda ex þæir vilia oc hallde til þings. ælligar xøre hann armanne konongs hann er sær at .xl. marca ex hann vill æigi vidr taka lændr madr skal vid taka ex æigi er armadr til hann skal oc giallda .xl. marca ex hann tær æigi vid. Nu skal armadr konongs eda[2] lændr madr xa bana til eda giallda .xl. marca. þat xe æigu bøndr at haxua er armadr skal giallda. en konongr halxt þat er lændr madr skal giallda en
153 bøndr halxt. Nu rennr manz bane til skips þa ma madr at ufækiu skeota ut æxtir honum ær eda auskæri . . . . .

Andet Stykke, fra Begyndelsen til Midten af Cap 156, (S. 61).

. . sa mælanda mudr er . . . . . til þa er sa bane er (han) sægir sogu a hond er menn coma til nema vitne hit mic(la) hialpe honum. Nu lysir madr vigi a hændr ser þa (ero) þæir bader banar þo æit se far a hinum dauda.[3] Madr lysir vigi at skilum þa skal hann ganga þinga xra vigi sem hann vill oc lysa at næsta husi nema

---

[1]) Her udenfor i Marg. med, som det synes, en anden, dog gammel Haand: "Her er um barnsskirla."
[2]) i. [3]) Her udenfor er i Margen skrevet, som det synes, med samme Haand: "Um vigiansing."

þar ſe inni ſirir næxgilldismenn eða baugilldis. eða namagar hins dauða. Ef þæir
ero þar þa ſkal hann ganga um þat hus oc til annars hins næſta nema þar ſe enn
ſlikir ſirir. þa ſkal hann ganga til hins þridia hus oc lyſa þar vigi hvaðke monnum
ſem inni ero. callaz hvarke ulſr ne biorn nema hann ſva hæiti . . . . . a hænder
oc næm . . . . .

Brudstykket *Cc.*

Förste Blad, fra Slutningen af Cap. 224, (S. 76), til Slutn. af Cap. 228, (S. 77).

. . manne þa ſkal hann bota .ij. aura ſyni hins dauða oc ſva hværr þæira i þvi
uppname. En i miduppname þæir ſkolu bota aller ſyni hins dauða .iij. aura hværr
þæira. En i uppname hinu ſyrſta þæira ſkal hværr bota ſyni hins dauða halxna
morc. Nu ero uppnama menn aller talder. En nu ſkal þat ſkilia hverſſo þverſaker
ſkolu ſara. Nu a ſoður broðer viganda at bota ſyni hins dauða halxre morc. en 225
brodr hins dauða atta ertogom. En ſoðurbrodr hins dauða .v. ertogom. oc þrim
peningum. Sva ſkal brodor ſyni hins dauða at ſomu. oc ſva modor ſaðer. oc
dottor ſunr. Aller eigu þæir iammicla bot er i uppname ero ſaman. Nu a ſoður
broðer viganda at bota modor brodr hins dauða tvæim lutum ſimta penings oc
oyri. Sva ſkal bota ſyſturſyni hins dauða at ſomu. oc brodronge. oc brodor dottor
ſyni. oc ſyſtlingi. Sva ſkolu þæir aller bota er i uppname ero med ſoðurbrodr.
Nu ſkal ſoður broðer viganda bota ſlingſyni[1] hins dauða .iiij. peningum oc tvæim
ertogom. oc ſva ſkal hværr þæira i þvi uppname. Sva ſkolu þæir bota ſyſtur dottor
ſyni. oc brodrongs barne. oc modor brodr modor hins dauða. Nu a brodrongr 226
viganda at bota ſyni hins dauða .iij. aura. en brodr hins dauða ſim ertogar oc
.iij. peninga. en ſoður brodr hins dauða tvæim lutum .v. þenings oc oyri. Sva
ſkal brodor ſyni hins dauða at ſomo. oc modor ſæðr oc dottor ſyni. Aller eigu
þæir iamna bot er i uppname ero ſaman. Nu a brodrongr viganda at bota brodr-
ongi hins dauða .iii. peninga oc tvær ertogar. Sva ſkal brodor dottor ſyni hins
dauða at ſomu. oc modor brodr. oc ſyſtur ſyni hins dauða. oc ſyſtlingi. Sva ſkal
hværr þæira bota er i uppname ero med brodronge. Nu ſkal brodrongr viganda
bota ſyſtrungi hins dauða tva luti niunda þenings oc ertog. ſva ſkal hvær þæira i
þvi uppname. Sva ſkolu bota brodrongs barne. oc brodronge ſoður hans. oc
modor brodr modor hans. oc ſyſturdottur ſyni hans. Sva ſkolu þæir aller bota er
i uppname ero med brodrongi. Nu ſkal ſyſtrungr viganda bota ſyni hins dauða 227
.ij. aura. Sva ſkal ſyſtur dottor ſunr viganda hitt ſomu. oc brodrongs barn. oc

---

[1]) Feilskrift istf. ſyſtrungi.

modor broðer modor hans. en ſiorar ærlogar brøðr hins dauða hværr þæira ſinguerra. En ſoður brøðr hins dauða þrim þæningum minna en øyri. Slict broðor ſyni hins dauða. oc modor ſuðr. oc dottor ſyni. Slika bot a ſyſtrungr viganda oc ſyſtur dottor ſunr. oc brøðrongs barn. oc modor broðer modor hins . . . . þæira ſkal hværr bøta aðan þæningum modor brøðr hins dauða. Sva ſkal bøta ſyſtur ſyni hins dauða. oc ſva hværr þæira brøðrongi hins dauða. Slica bot a broðor dottor ſunr hins dauða af hværium þæira. Syſtrungr viganda ſkal bøta ſyſtrungi hins dauða tolf þæningum. ſva ſkal bøta ſyſtur dottor ſyni at ſomu. oc brøðrongs barne oc modor broðr modor hins dauða. Slict ſkal ſyſtur dottor ſunr bøta ſem ſyſtrungr. Sva ſkal brøðrongs barn. oc modor broðer modor viganda. tolf þæninga ſkal hværr þæira bøta. or øxſta uppname hværium þæira i hit øxſta uppnam. Nu hæui ec uppnama menn alla talda. ſva ſkal hværr oðrum bøta ſem ec hæui nu talt. En hverðetna þeſſ er manne ſirrizk ſrendſime ſra uppnama monnum ut þa ſælr
228 bot þriðungi ſem tala reunr til. Þæir aller er morc ea[1] i uppname hinu ſyrſta at viganda þæir ſkolu taka þriðungi minna at brøðr viganda. þat verðr ærlog hins ſetta øyris. En þæir aller i miðuppname er tala ſer aura at viganda. þæir ſkulu taka þriðungi minna at brøðr viganda. þat verðr holf morc. En þæir menn aller i uppname hinu øxſta er halua morc taka at vi . . . .

Andet Blad, fra Begyndelsen af Cap. 301 (S. 99) til Midten af Cap. 305 (S. 100); udfyldt efter Papirshaandskr. 1633. qv. i det kbh. kgl. Bibl., saaledes at det Supplerede er sat med mindre Tryk og mellem [ ].

. . rum ſliota a tvitugſeſſo eða[2] ſim ſle . . . . . armaðr . . . . . ſur ſim ſa er . . . . . [Nu ſcu]lu þæir bioða . . . . . ero . . . . . ef þæir taka [eigi við þeim þa ero þeir] . . . . . ſiti hæima. oc [ſøre] . . . [manni mat oc[3] halldi] konunge til handa. Nu [er] þæir coma . . . . . [kalla þeir til manntale oc ſa] ærigi. þa ſkulu [þeir] af kile hoggva [oc kenna[4] ſva ſlip þeirra. ſem] þæir ærigu mantal til. oc gera æ[ligi ſtemra en ſeſſom megi telia.] En ef þæir ero ſærre en þæir meg[i ſkipa þrettan ſeſſo. þa ſculu] þæir ſara a . . . bioða ſic i tal m[eð oðrom monnom. en ef þeir] gera ærigi ſva þa ſkolu þæir at vare [oðro gera þat ſlip at mat] oc at liðe. Nu . . . . ðr gerer leiða[ngr i annan ſtað en hann atte at gera.] þa er ſva ſem hann [hæfi] ugort. Nu ſærr [maðr a ſlip annat enn hann eigi] at ſara þa gerir hann bøðe
302 at hann rør i . . . . . [gellðr ſyrir.[5]] Nu hværſuir maðr ſtamne ſuðr [með landi oc leyþr maðr af] ſkipi meðan þæir ſuðr ſara. oc kon[ungr liggr til landvarnar] þa er hann utlagr. caupi ſic aftr ſioro[m tigum marka. En ef leyþr] ſtyrimaðr af ſkipi þa er hann

[1]) taca? [2]) i. [3]) Maaskee Skrivfeil for at (see S. 99). [4]) Udentvivl Skrivfeil for ſtemma. [5]) Udentv. Skrf. f. vitit.

med oll[u utlagr. Nu ma eigi haxa] lengr leidangr uti en madr ha[xi[1] tolx manada mat hvars.[2]] Nu leyxir styrimadr manne ax [skipi at ganga. þa abyrgisc] hann skip þat allt. En hverr gange ax a[t . . . scio er . . . . . sid . .] Nu xara þeir axtr nordr heim 303
oc [ver . . . . . .] skirskota a onnur skip ok synia þeim . . . . [þeir hanom[3]] meira en manadar mat hvars i t . . . . . [þa . . t . .] hoggva naut tvau xiri hoanda at . . . . tva xiri tu oc sva xiri oxa tritu . . . . . [þridia eyri oc lata eptir liggia] hovud oc xøtr oc sva hud. þa ero [þeir orsedir ex þeir sva g]era. En ex þeir hava hud a brott [med ser edr hovud edr xøtr. þa ero þeir] sedir. En ex adrer hoggva xiri bo[anda þeim . . . er adrer haxa] xyrr hoggvit. oc tømr eigi hovud [xram edr xøtr. þa hoggva þeir at orsedin ex þeir leggia xe [xirir. Nu hoggva þeir eigi] sva sem her[4] talit. þa er styrimadr [sedr xl. marku. en haseti h]verr at þrim morcum. Nu er þeim [þat kent at þeir haxi hog]gvit annan veg en mellt er þa [ma styrimadr synia med] lyrictar eidi. xiri sva marga menn [sem hann vill. en ex hann vill eigi] synia xiri. þa syni hver xiri sic [tyritar eidi. Nu gengr m]adr ax skipi ok leyvir honum engi ma[dr xyrr en skip comi til tun]; þa er hann sver þrim morcum. Nu coma [skip heim til tunz þa skal u]pp 304
draga oc hirda reida. xa þa sva [marga menn sem þarx or m]annugerd hverri at skip gange upp [vid. En ex þeir coma eigi.] gengr þo skip upp þa ero þeir sedir [hverr þeirra þrim aurum] er bod kom til hus. En ex eigi gengr [skip upp. þa abyrgizst sa skip] þat allt er eigi tømr þar ex þeim [com bod til huss. hverver]na þess er styrimadr sker bod. þa [eigu aller þat af bera hvart] sem þeir ero i þeiri skipþreidu eda [eigi. En hverr er þat bod x]ellir þa er hann sver at þrimr aurum. [Nu coma menn ximm nottum xyr]r eda xim nottom sidar. þa skolu hvareger [. . . . . rum reida. en ex meiri] munr verdr þa skolu þeir reida [er reida eigu sva sem t]ala reynr til. Segl skal eigi riua [smærra 305
en i tva luti. en ex s]mærra rixi sedir at þrim morcum. [Sa skal hirda segl er tytr oc] vid sv hyr. Nu leggia þeir segl sitt [i tutu. en ex turfa su brennr.] þa abyrgizt þeir sialxver segl sitt.

Brudstykket *D.*

Første Blad, indeholdende Störstedelen af Cap. 71 (S. 36, 37).

. . xa skuld sina. en sidan er hann rett laus vid hann. oc vid cono hans. oc vid man hans allt. oc hvert þeirra vid annat. En ex adrer liosta hann þa a hann rett a honum sem a brytia sinum. En iamdyr skal hann þa at rette sem hann være

---

[1]) Saaledes rettet efter Hovedcodex. Papirsafskriften læser nemlig en madr øxi, uagtet Begyndelsen af det sidste Ord i Mbr. tydelig sees at være ha, og Ordet selv fölgelig haxi. Det fölgende tolx er sandsynligviis ogsaa Feilskrift for halxa. [2]) Underprikket som utydeligt i Papirsafskr. [3]) Udentv. feilagtigt for hava. [4]) er — tilf. Papirsafskriften.

skuldlaus. En ef skuldar cona legst með þrælc. þa a armaðr ecki a henne þyrr en heuir goldet hina skuld. Nu ef maðr[1] selr manni mansale nema hann laupi or skuld. þa er hann seer .xl. marca. oc sua hin er þrialsan mann selr. En ef lendr maðr selr. þa scal hann halxt gialda konunge. en halxt þyllis monnom. En ef armaðr konungs selr þa skal hann gialda .xl. marca þyllismonnom. Æthoren maðr ma geua barn sit i skuld. ef hann gexr a þingi. eða at oldr husi. eða at kirkiu socn þa ma hann geua i þriggia marca skulld. oc eigi meiri. þa skal þat halldu. skal eigi barnet riuxa. ok engi maðr annar. Nu skal nøyta skuldarmann sinn sem þræl sinn oc sua þøra hann til verca þa skal hann gexa honom orco sem þræle sinum. Nu skal hann þar vera oc þa þa aura er hann er þastr. ef hann vil þar verit haxa. þa skal hann eiga umhuarx halxan manad innan þyllis um skuld þa at systa er hann a at giallda. En ef hann þer huldu hoxde. eða utan þyllis þa er hann þræll. ef hin teer hann er skuld a at honom. Engan rett a konongr a skuldar manne. þar sem hann a engan sialxr. Nu gexst maðr i skuld þrials. oc þulltida. oc ætborenn. hann ma gæxazst i sua micla skuld sem hann vil. Nu vil þa aura haxa af skuldar manne sinum. þa er vel ef hann systar sialxr um. En ef vil eigi sialxr um systa þa skal hann bioda þrendum. þa er vel ef þeir vilia caupa eller skal hann selia huert er hann vil innanlandz. oc selia at aurum eigi meirum en hann var þastr. scal engi maðr selia mann þrialsan mansale. En ef hann verdr at þui kunnr oc sannr þa skal hann gialda .xl. marca. sua skal hinn er caupir ef hann vissi at hann var þrials. Nu ef sculdar maðr getr born þa er vel ef hann a þe at þela born sin af hendi ser. En ef hann a eigi þe til sialxr. þa skal þa þæla er skuld a at honum. þa øytst honum skuld at sua miclo sem hann þelr barn hans af hende ser. Systi þeir bader um stad barne. Nu skal skuld aucazst honum til hann þiðir þull dyrr at verdi. Ef hann gerir born sua morg þa skolo þrendr taca við bornum sidan hueigi morg er þau ero. Nu þær hann eigi skuld goldet. oc elldizst hann i hendi þeim er skuld a at honum oc verdr at vmaga. þa er hann hans vmage. hann a cost at gexa honum skuld medan er hann er vere þørr þa huerxr hann a hendr þrendum þo at hann verdi at vmaga. Ef maðr selr mann þrialsan a heidit land. þa skal hann gialda .xl. marca. oc coma honum heilum heim aptr. eða gialda hann gioldum þrendum hans aptr. Nu bydr maðr þriot þeim er skuld a at honum oc vil eigi vinna . . . . honum. þøre hann a þing oc bioðe þrendom at løysa hann or skuld þeirri. Nu vilia þrendr hans eigi løysa hann. þa skal þa er skuld a at honum cost eiga at hoggua af honum huart sem hann vil oxan eða nedan. Nv cømr þrials maðr. oc er eigi rett telenn þa skal hann þara a þing. oc brigða sic or skuldo. þarx hann engum manne til at

[1]) I Mbr. Runetegnet ᛉ.

ſtexna. En ef madr teer ſucin manz oc reer a vere firir ſer. abyrgizſt hann ſucinenn. oc gialde hinum afang ef hann heimptir. nema hann take hann a loupſtigi.

Andet Blad, fra de förste Linjer af Cap. 87 (S. 43) til Enden af Cap. 90 (S. 44).

er ſtørrom vil ſkipta. At augna ſkote ſkal odlom ſkipta. nema alburdr picki betre. Mareſteina ſkal nidr grava ſem menn verda a ſatter. Nu vil hin eigi til coma er ſtexnt var. þa ſkal þo ſua ſkipta ſem nu hexi ec talt vitni ſkal þa lata bera af hann ſtexnde honum þingat þann dag til ſkiptis vid ſic. luti ſkal þa i ſcaut bera ſua marga ſem þeir menn eigu i. Menn ſcolu mark hvers þeirra ſea oc vita hvar hver þeirra er er i a. hus. eda iord. Adrer menn ſcolu i bera þeirra lut er eigi vilia ſialfer. A þing ſkolo þeir þa fara oc lyſa odal ſkipti ſino. þa hafa þeir af logum odlom ſinum ſkipt. Nu er ſa madr eigi innan landz er odal a med honum. þa ſkal hann gera honum .xii. manada ſtexno a þingi aptr til ſkiptis vid ſic. Nu ef hann cømr eigi aptr i þa ſtexno. þa ſkal ſtexna erfingia hans til ſkiptis vid ſic oc ſkipta ſua hann ſem vid hin ſialfan. Nu ma engi odrum alburdar ſynia innan .iij. vetra. ef eigi var iord alboren fyrr. þa ſkal af lata er meira hafde oc hafa þo ſinn lut hin ſama er hann laut þegar er þat lyſt. Da eigu þeir um mark reino at deila. Nu vil annar ſkipta en annar eigi þa ſkal ſtexna þeim til er eigi vil med vattom a hofuðbol oc niota þar vatta ſinna. at hann hafde ſtexnt honum til iarda ſkiptis. Sa ſkal ſkipti rada er ſtørrom vil ſkipta. Skipta beom i midio i ſundr nema þeim picki ſiolfum annat ſannare. Nu ſkolo valenkunnir men ſkipta oc lata a þingi. en ſidan merki hann ſin lut ſialfr. valenkunner menn caſte i lut þriotz omerctum þa ſcal þat ſkipti hallda um alldr oc um æve ſidan.

Nu ſcal madr hafa odals iord ſina at bua a helldr en valenkunnir menn allt 88
þat er ſamtynis liggr. Nu ef odalsnautar vilia eigi ſelia honum. þa ſkal hann bioda honum leigu firir fardaga ſliko ſem adrer vilia leigt hafa oc ſe eigi fiandz bod. Eigi ſkal hann af fiandz bode annars hava. En ef nocor madr fer a þa rener hann hann þa ſkal hann firirbioda honum af fara a. þa ef menn fara a. þa ſkolo þeir af iordu lata oc gialda ran bang. Nu ligr iord eigi ſamtynis þa ſkal hann þo af hvoro hafa ef hann hefir ſina iord alla fyrr þa er hann a oc liggr ſamherads oc banne eigi fiall ne firdir. ne aor oxørar.

Um marcreinar ſkipti innan gardz.

Nu ſkilr menn a marcreinu innan gardz annattueggia a acr eda eng. Nu mæler 89
annartueggia ſua af hann hefir vm þat vnnit er hann atte af vinna. oc hefir iordu ſtolet. oc markſteina vpp grafet. þa ſkal þa menn til calla er kunnazſt ero marcrenu þeirra amille. þa ef ſynizſt af markſteinar ſtanda rett ſua ſem nidr varo grafner. Nu ef mareſteinar ero uppgrafner oc eigi nidr ſetter oc vnnit a. þa ſkal hann gialda

lod oc landnum. þeim er iord a. Nu ef hann hefir marcsteina up grafet oc i odrum stad nidr sett oc ferd a lut hins er a mot honum a þa er hann iardar þiofr oc utlagr.

Um þiodgotur.

90 Þiodgata oc sætrgata oc aller reestrar skolo vera sem legit hafa at forno fare. Nu ligr þiodgata um bœ manz þa ma hann af fœra med þeim coste at gera adra utangardz iamgoda at fara i þurro oc i vato. þa skal þa fara þo at su se lengri. Nu skal þiodgata vera sua breid at madr skal sitia a hesti sodladom oc setia geirskapt a iord nidr taca upp þumalfingri til fals. oc se spiot spannar langt fram i fra. þat skal leggia nidr um þuera gotu. skal hon eigi vera breidare. En ef spillir vidare aere eda eng. þa skal hann þat aptr gialda. Nu rener madr annan þiodgotu þa skal gialda konongc .iij. merer oc sua firir handran hit somo. Nu brytr madr bru af þiodgoto gœri aptr iam goda sem adr var. oc leggi a merer .iij. þeim er bru atte. Nu rener madr annar (annan?) sætrgotu eda reestre þui er verit hefir at forno fare. bœte baugi konongc. en hin hafe gotu iamt sem adr.

II.

Den ældre Frostathings-Lov.

Texten aftrykt, paa IIden og IIIdie Part (ɔ: Christenretten) nær, efter 6 med hverandre indbyrdes sammenholdte Papirs-Afskrifter af en nu tabt Pergamentscodex (den saakaldte *Codex Resenianus* paa Universitetsbibliotheket i Kjöbenhavn), hvis Ælde ikke længer efter de forhaandenværende Data med nogenlunde Sikkerhed lader sig bestemme. Disse Afskrifter ere:

a) *Arne Magnussöns* egenhændige, No. 312 fol. (feilagtigt indbunden i No. 112 fol.) i den arnamagnæanske Samling; den er dog blot et Brudstykke, der allerede ophører i IIden Part Cap. 7. Den er her betegnet . . . . . *a.*

b) No. 1155 fol. i det kjöbenhavnske store kongelige Bibliotheks ældre Haandskriftsamling. Her betegnet . . . . . *b.*

c) No. 314 fol. i den arnamagnæanske Samling . . . . . *c.*

d) No. 311 fol. sammesteds . . . . . *d.*

e) No. 310 fol. sammesteds . . . . . *e.*

f) No. 2082 qv. i den Thottske Samling paa det store kgl. Bibl. i Kjöbenhavn . . *f.*

Christenretten er aftrykt efter Pergamentscodex No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, hvor den tilligemed den nyere Landslov m. m. findes skreven med en Haand fra omtrent 1ste Fjerdedeel af det 14de Aarhundrede.

Den er sammenholdt med

1) Afskrifterne af ovennævnte Codex Resenianus, her tilsammen betegnede . . . *A.*, og, hvor de indbyrdes afvige fra hverandre, *Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af,* eller kortere *a, b, c, d, e, f,* i ovenanförte Orden.

2) Pergamentscodex No. 322 fol. i den arnamagnæanske Samling, skreven med samme Haand og omtr. af samme Indhold som No. 60 qv. Her betegnet . . . . . *B.*

3) Pergamentscodex *C.* 22. qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskriftsamling, hvor den blandt en Deel andre norske Love findes skreven med en Haand fra omtr. Midten af det 14de Aarhundrede, dog saaledes, at dens förste Deel, lige til Slutningen af 15de Capitel, er ombyttet med Begyndelsen af Jons Christenret. Den er her betegnet . . . . . *S.*

4) Brudstykke af et Pergamentsblad fra förste Halvdeel af 13de Aarhundrede, indheftet i No. 315 fol. i den arnamagnæanske Samling. Her betegnet . . . . . *X.*

5) Brudstykke af et Pergamentsblad omtrent fra samme Tid, og indheftet i samme Bind, her betegnet . . . . . *Y.*

Da nogle af Lacunerne i Frostathingsloven kunne udfyldes, og flere af Feilene i dens Text berigtiges efter den islandske Lov Hákonarbót (ogsaa Járnsíða kaldet), meddeles denne til Slutning som Anhang, aftrykt efter den eneste deraf endnu forhaandenværende Membran, nemlig Pergamentscodex No. 334 fol. i den arnamagnæanske Samling, hvor den findes indført umiddelbart efter Grágás og skreven, ligesom denne, med en islandsk Haand fra henved Midten af det 13de Aarhundrede.

Her hefr upp

oc segir frá lögum þeim er setti

Háکon konungr son Háکonar konungs.

Háکon konungr son Háکonar konungs sonarson Sverris konungs sendir lendum oc 1
lærdum. búöndum oc búþegnum. verandum oc vidr komandum. öllum guds vinum
oc sínum þeim sem[1] Noreg byggia (kvedio)[2] guds oc sína. Flestum mönnum man
þat kunnilt vera hvessu mykin oc margfalldan skada er flestra manna ettir í landinu
hafa fengit af manndrápum oc hinna beztu manna aflöcum þeim sem her hafa meir
í veniu verit en í flestum löndum ödrum. Oc af því at þat er fyrst fyrir gudi
hætt oc háscafamlict oc mönnum bædi til frænda tións oc fiártapanar. svá er þat
oc svívirdilict at spyria í þau lönd er vel ero sídadir[3] at menn scolo þann úsid her
meir í veniu hafa en í engu landi ödro. Oc fyrir því höfum ver eptir hugleitt
med rádi erkibiscops oc liódbiscopa. lendra manna oc lærdra. lögmanna oc annarra
enna vitrastu manna í landinu. at minka mannDrápin. Lízt oss þat líkast til at
upphafi. at lög ins helga Ólafs konungs standi eftir því sem hann hafdi skipat.
þó at þess hafi eigi hertil gætt verit fyrir fégirndar sakir. At sá er mann drepr
saklausan hafi fyrirgört fé oc fridi.[4] se útlagr oc úgilldr hvar sem hann verdr staddr
bædi konungi oc frændum.

Um vígaferli.

En þó at ver mættim fyrir verdleika sakir kanna allt lausafé konungdóminum. 2
þat er mannsbaninn átti eptir því sem Frostaþings bók vátter. þá höfum ver góda
vægd á gört oc miskunn. at hvárt sem eptir ero eignir eda lausafé. þá skal konungr
taka eigi meira í þegngilldi en ádr er vandi á af fé eda eignum. En ef eign er í
þegngilldi greidd. þá scolo frændr eiga lausn á ef þeir vilia lauft hafa.

Um útlegd veganda.

En ef vegandi fellr í þessarre útlegd fyrir konungs sverdi eda frændum ins 3
dauda. oc á hann fé eptir. þá hæti frændr hans fiórdung giallda af því fé. en
frændr taki trygdir oc alsætti í mót af frændum hins dauda.

Útlegd.

Nú ef vegandinn er or[5] Noregi. þá hæti frændr hans fiórdong bóta. oc se sá 4
fyrir er sýlldastr er[6] annarr af födurfrændum en annarr af módurfrændum bædi
at taka af frændum veganda oc svá hæta frændum hins dauda. En ef mannsbani

[1]) í — tilföier *b. c. e.* [2]) mgl. i alle Afskrifter, men maa nödvendigviis tilföies. [3]) Saaledes i alle Afskrr. [4]) oc — tilf. *c. e.* [5]) í — *b.* vistnok rigtigere. [6]) er — mgl. *a. b. d. e.*

kemz ibrott i þessarri útlegd. þá bœti frændr hans[1] hálfum giölldum eftir hinn fyrsta sellordi ef eigi vinnz hans fé til. Alldri skal oc erfingi selia þær eignir er hann tekr eftir hin útlaga meðan hinn útlagi lifir. en giallda allar löglegar[2] skulldir af eignum ef eigi er lausafé til.

Um útlegd.

5 Nú kann sá atburðr einnhverr til[3] at gerez at konungr gefr þessum[4] hinum útlaga landzvist með hörnarstað höfðingia eða með einhverium öðrum atburðum. þá skal hann sic svá í frið caupa við konung sem konungs er miscunn til oc bœta þann helming bóta er eptir stóð með slicum salastefnum sem sæmsamir menn siá at hann megi vel orca. En ef hann vill eigi bœta. þá megu frændr hins dauða hefna á honum. þó at hann se sáttr við konung. svá at þeir verði eigi útlægir þó at þeir drepi hann. En þeir sem fé hans varðveittu meðan hann var í útlegð þá greiði honum[5] slict aptr sem þeir tóku bœði í eignum oc lausafé. fyrir utan landsfeyldir.

Ef maðr fœrir mann.

6 Ef maðr fœrir mann saklausan eða scemmir fullréttis verum opinberliga. oc fær hinn hemnt sín síðan eða frændr hans fyrr en lögbod komi fyrir hann með fullum vörðzlum. þá er hinn útlægr hvárt sem hann fær bana eða aðrar scammir er fyrri braut fríðin nema konungi oc öðrum sæmsömum mönnum virðiz aðrir atburðir á þvísa[6] máli. En ef hann kemr bodum fyrir sic með fullum vörðzlum. þá er hann fríðheilagr en hinn útlægr er síðan drepr hann. En þó at sá maðr komi í sættir er of sinn vann á saklausum manni. oc vinnr hann enn slict verc annat sinni. oc traustir svá fé sínu eða frændum sínum. oc kemr hann enn bodum fyrir sic. þá taki hinn því at eins[7] sættir at hann vili er síðar var misgört við. þó at hann se fríðheilagr við konong. oc bótamaðr þó at hann hemni sín. hvárt sem hinn daur eða lifnar. En öll önnur úbótaverk fari eptir því sem áðr er í lögum mælt.

Ef maðr stendr mann.

7 Nú ef maðr stendr mann hiá konu einni hverri þeirri af (þeim)[8] .vij. er í lögum er skilt at maðr má vega um sektalaust. þá fari þeirra mál eptir (því)[9] sem bóc segir. En ef maðr scemmir eina hveria þessarra oc verðr[10] hann borinn máli. oc vill hann engu fyrir svara. þá verðr hvárgi útlagr þó at hinn hefniz þeirrar scammar. Nú höfum ver þessu skipan á gört um mannbráðin oc mannhelgina oc skal hon svá lengi[11] standa sem ver siám at bezt samir með hinna vitrastu manna ráði oc þeirra er eptir oss kunnu til at coma.

---

[1]) hans — mgl. *c. e.* [2]) lögleigðar — *c. e.* [3]) til — mgl. *c. d. e. f.* [4]) þessum — mgl. *b. f.* [5]) I alle Afskrr. hinn, Læsefeil for honum. [6]) at því sama — *c. e.* [7]) enu — *a. b. d. f.* [8]) Udeladt i alle Afskrr. aabenbar ved Forglemmelse. [9]) Dette því er i Afskrr. feilagtigt indskudt foran i Linien mellem skilt og at maðr, men mangler her paa det rette Sted. [10]) verði — *c. e.* [11]) lengr — *c.*

Um manns axtöku.

Öllum mönnum man þat kunnict vera um þann hinn mycla oc hinn illa úsið er 8
lengi hexir í þessu landi verit. at þar sem madr verdr axtekinn. þá vilia xrændr hins
dauda þann or ættinni taca er beztr er. þó at hann se hvárki vitandi viliandi verandi
um axtac [hins dauda. oc vilia eigi á þeim hexna er drap.[1] þó at þeim se þess kostr.[2]
oc nýtr hinn vándi svá sinnar illzku oc úgiptu. en sakkauss gellder sinnar sprettar sem[3]
gódrar mannanar. oc hexir margr madr ax því mykit ættarskard xengit. oc ver mist
hinna beztu þegna várra í landinu. oc xyrir því leggium ver vid þetta úbóta söc
oc aleigumál hverium þeim sem hexnir á ödrum en þeim er drepr eda ræder.

Um stolit xé.

Svá vátta oc lögbœr allar oc landslög at sá madr er teer kú manns eda 9
annat xé med stolinni hendi. þá er hann dræpr oc dauddr[4] hvar sem hann er staddr.

Um[5]

Þat hexir oc optlega verit þó at hvárki se vel ne vidkvœmilect at úráðvandir 10
menn haxa laupit brott[6] med eiginconor annarra manna. oc haxa margir xyrir þat
litlu bœtt en sumir allz engu. oc med því at ver vœntum at vitrum mönnum virdiz
þessi söc meiri bœdi xyrir gudi oc mönnum en hinar adrar. þá vilium ver at allir
menn viti at þeir menn sem at slícum úknyttum verda kendir. se úbótamenn bœdi
xyrir konungi oc karli. dræpir oc dauddir hvar sem þeir verda staddir. oc eigi í
kirkiu grœxir.

Ex madr.

Ex madr blandaz vid búxé oc spillir svá kristni sinni. þá scal þann mann gellda. 11
ex hann verdr sannr at. oc xari sídan útlægr.

Um útlegdarmenn er leynaz í bygdum.

Optlega hexir þat oc hent at útlegdarmenn haxa nidrxallit í bygdum oc bœndr 12
xyrir þat golldit sýslomönnum at[7] haxa hýst þá oc heimat. oc hexir þat verit sýslo-
mönnum[8] til axla en bóndom til xiárláts. en hinir haxa rexsingarlausir undan
sloppit er til rexsinga[9] haxa gört. oc xyrir því vilium ver hedan ax at konungs
umbodsmenn se scylldir til med búanda styrk at rexsa þeim er slíc údádaverc vinna
sem nú ero töld. eigi sídr enn hinir er ádr ero í lögum scilldir. Er einnhverr sá er þá
hexir lengr at slícum xéprettum sem nú er sagt. sýslomadr eda ármadr. at hann vill
eigi rexsa údádamönnum oc má þó vidrœmaz. þá scal sýslomadr vera siálxsagdr ax
þeim sœmdum sem hann hélt ax oss. oc giallda oxan á .xij. merer silxrmetnar oc slíct[10]
hit sama ármadr ex hann rexsar eigi. oc scal konungr taca hálxt en búendr hálxt.

---

[1]) [mgl. *c. f.* [2]) kostr — mgl. *c. f.* [3]) Rettere oc. Jfr. Hk. Cap. 20. [4]) dauðr — *c. e.* dœyðr — *f.* [5]) capitulum — *e.* [6]) brott — mgl. *c. e.* [7]) oc — *b. c.* [8]) Tilföiet i Margen i *a.* med en anden (Asgeir Jonssöns?) Haand. [9]) rexsingar — *b.* rexsigar — *f.* [10]) slíct — mgl. *f*

Um ranga eida.[1]

13 þeir menn er sueria ranga eida. oc þróxaz þat á þá með sannindom. þá scolo þeir cuðis manns vitna eða eida nióta oc engi þeirra[2] . . . . . .

14 * * *

at þeir vitu þat með sannindum at axlaga var upptekit. en aðrar xyrndir standi eptir því sem bók váttar.

Ex maðr á sculd at manni.

15 Ex maðr á sculd at manni. þá kæri hann með váttum. beiði hann stexnulags. En ex hann syniar. þá stexni honum þing hvárt sem hann er [mann manndinga ár[3] eða eigi. ximnætting. oc haxi þar[4] vitni sín hvártveggi xrammi á þingi. oc ex búendr dœma honum sculd sína. þá se þeir scylldir[5] til atxarar með honum ex hinn xær eigi xulla vördzlo xyrir sic til eindaga. oc xara ax því þingi oc taca til hálxu meira. oc eigi scal hallda til annars þings ax þessu þingi.

Um eignir.

16 En allar þær eignir oc landskyllðir er menn scolo ximtar stexnu til leggia. þá scal sakaráberi[6] nexna við váttu tvá oc leggia stexnu eptir. oc scal þeirri stexnu[7] [mega eigi[8] spilla. En ex spillir þá gialldi sá .xij. aura silxrmetna. oc haxi konungr hálxt en hálxt sakaráberi. En váttar scolo svá vitni bera. at hallda á bóc. oc scióta því til guðz. at þeir voro því nær er stexna var lögð. oc sueria eigi xramar. En ex þá scill[9] á í dómi. oc verða eigi samdóma. þá gialldi sá .xij. aura silxrmetna er rangara hexir. nema hann sveri þess eið at hann vissi eigi xyrir guði annat sannare. Ein scal oc ximtarstexna at hverio máli vera en eigi xleiri. Svá höxum ver þat optliga heyrt. at þó at sumir menn se sannsakaðir. vilia eigi til lögmanns xara þó at þeim se löglega stexnt. oc margir vilia eigi lögmanns orskurðum líta síðan[10] er hann hexir lögin sagt. En ver hugðum þó at ver hexðim með því móti lögmennina[11] tilleigða ax váro xé oc xöðurleixðum. at eptir hins helga Óláxs konungs lagasetning oc lögmanna orskurði skyli hverr sitt mál til lycta leiða. oc xyrir því leggium ver við þetta þriggia marca sect hverium er eigi vill [til lögmanns[12] xara sannsakaðr. oc löglega stexnðir oc svá þeim sem eigi vilia lögmanns orskurði líta.

---

[1]) Saaledes *e.* De övrige blot "Um". [2]) Her bemærkes i *a.* og *e.*, at der mangler et Blad i Mbr. Slutningen af Cap. 13 kan udfyldes efter den nyere Landslov IX. 16. [3]) [Maaskee: innan dinghár (þinghár). [4]) þá — *f.* [5]) i Afskrr.: þær sculðir, hvilket ei giver nogen Mening. [6]) saka áberi — *a. b. d.* [7]) stexnu — mgl. *b.* [8]) [eigi mega — *c. e.* [(eigi)mega — *b. f.* [9]) sculr — *c. d. e. f.* [10]) Ordet "síðan" staaer dobbelt i alle Afskrifter undtagen *b.* [11]) Óláxs — tilf. *c.*, ligesaa *e.* oprindeligen, men det er her overströget med lysere Blæk. [12]) [á lögmanns orskurð — *b.* [lögmanns orskurð — *f.*

Um audn ef madr flær yfir eda fær.[1]

Of audn þat er madr flær yfir oc fár eigi. þá skal sá er audn á halldu upp[2] 17
bodburd oc fátœcra manna flutning. en eigandi komi hann kaupi sínu vid þann er
næstr býr audninni eptir því sem skynsamir menn virda. En ef hann gerir bœdi
fær oc flær yfir þá skal hann gera slícan leidangr sem sannsýnum mönnum kemr á
samt á manntalsþingi.

Um audnir.

En um þær audnir er menn vilia byggia. þá skal sá ráda er audn á at húsa 18
siálfr. oc liá .iij. vetr þeim er upp vinnr iörd. elligar at sá hafi .vj. vetr skulldarlaust
er húsar oc upp vinnr iörd bœdi at acri oc eng. nema þeir semi annat caup sín
ámilli. En leidangr höfum ver af gefit fyrir .ij. nef svá lengi sem hann hefir
skulldarlaust.

Um eignir þær.[3]

Of eignir þær er utan staðs ero kalladar oc í almenningum ero görvar. þá 19
vilium ver at þar standi slíc lög oc skipan um medal konungs oc karls sem austr eda
sudr í landit. oc slíca þegnskylldu geri þeir her sem þar eptir konungs skipan. Svá
er oc mælt at búendr[4] skolo[5] gera konungi reidskióta svá mykinn sem hann þarf.
En ármadr skal[6] skera reidskióta bod. En búendr allir er[7] bod kemr til gardz þá
skolo[8] þeir gera reidskióta konungi. hvert ross skal í reidskióta hans fara er skili eda
södull hefir á komit. En ef konung skortir reidskióta. þá skal giallda .iij. aura
silfrmetna fyrir hvert ross er skortir.

Um vinnu.

Þat er oft oc[9] kunnikt at af engu eydiz í enu meir ríki várt en af því at eigi 20
kann vinnumenn fá í herödum. því at allir vilia nú í kaupferdir fara en engi vinna
fyrir bóndum. oc[10] fyrir því vilium ver þat vandlega fyrirbióda at nöckurr madr
fari sá í kaupferdir er minna fé á en til .iij. marca. Skal þetta forbod standa
frá páskum oc til Michialsmessu hvert ár. en frá Michialsmessu oc allan vetrinn síðan
fari hverr í fridi med slícu sem gud hefir gefit honum hvárt sem þat er meira eda
minna. En þeir stýrimenn er taca menn á skip sín med minna fé en nú er sagt þá
gialldi .vj. aura fyrir hvern þeirra er félag leggr vid þá.

Um konungs[11] dóm.

Þessir lutir ero þeir sem flestum mönnum man sýnaz sem konungdómrinn hafi 21
langlega rangendi af hafi oc vátta þó lögbœkr at konungr eigi sectir á. Svá er

---

[1]) fár — *b. c. d. e. f.* [2]) uppi — *c. e.* [3]) þær er — *b. f.* þær — mgl. *c. e.* [4]) Arne M.s Rettelse i *a.* istf. det meningsløse hefldr, der findes i alle Afskrifter. Ogsaa i *e.* er med lysere Blæk tilföiet "lege bøndur". [5]) skule — *c. e.* [6]) fáta — tilf. *b. f.* [7]) þat — tilf. *b. f.* [8]) [mgl. i *c.* tilf. i Marg. med lysere Blæk — *e.* [9]) oc — mgl. *c. e.* [10]) oc — mgl. *b. c. d. e. f.* [11]) konung — *f.*

einn ef maðr lögfestir mat sinn fyrir útlagum manni oc kallaz þá friðhelga fé sitt konungi. Þá er annarr lutr at menn falla bolörar gilldar oc vilia eigi öll fólcváþu eiga. Þá er hinn .iij. at menn fæða útlaga[1] menn oc vilia engo[2] konungi fyrir svara. Þá er hinn .iiij. er menn beriaz oc sættaz þeir sín í milli at þar á konungr ecki á.[3] Þá er .v. lutr ef maðr teer þiófr oc fær hann sitt af honum. at þar á konungr ecki á hvárli á þiófinum ne hinum er lausan let þiófinn. En þá ero þat .ij. lutir er eigi varða miðr siálfum ydr búöndum en konungdómenum. at ef bod verða eigi rétt boren oc falla því lögfæl manna niðr at[4] ármenn fá eigi rannsacat. oc annarr at menn hafa eigi réttar sciöppur oc vágir í heraðum. Nú vilium ver þessor[5] rangendi með engu móti lengr þola. oc vilium ver at þar standi um þessor[5] mál sem allar lögbœtr vátta í landinu.

Um þýfsca.

22 En þessar réttarbœtr gáfum ver Þrœndum þá er þessor[5] scipan var upplesin oc handtecin á Eyraþingi. at ef maðr verðr af þýfsca útlægr.[6] þá scal sá taca fé sitt[7] með váttum er stolinn var. oc síðan rétt sinn af fé þiófsins ef til er eptir því sem hann er maðr til.

Um férán.

23 En ef maðr rænir menn[8] fé sinu eða föngum. þá taki sá fé sitt með vitnum er rænt var oc kostnað sinn svá mykinn sem hann kostar eptir ferð sína. oc .xij. aura í rétt sinn. en konungr taci slícan ránbaug[9] sem áðr er í lögum mælt. Svá vilium ver at se sem búöndum er hœglígra. at sœkia helldr á skipreiðu þingum en á fylkis þingum bœði várn rétt oc siálfra sinna.

Um konu.

24 Ef kona verðr saclaus börð. þá se hon gilld bœði konongi oc karli. ármaðr taci oc sinn rétt eptir því sem hann er burðum til.

Her hefr upp oc segir í hvessu marga staði Frostaþings bóc er scipt.

25 Þóc þessi er á ero scýrð Frostaþings[10] lög höfum ver skipt í .xij. staði oc hefir hverr lutr þá bolcu í ser er nöcðor líkindi hefir hverr við annan eptir því er ver máttum næst þessum hœtti gœta. svá at eigi brygði hinni fornu scipan er á Frostaþingsþóc hefir verit. En fyrr höfum ver þócinni scipt í fleiri staði. oc greint þat lutanna ámedal sem ver máttum af hveriu emni hverr er. at þeim væri auðvelldara[11] at finna. þá sem þeir villdi er áðr er scipan úkunnig á þóc. oc eigi vitu hvar hverkis scolo leita. oc scýrir nú í öndverðu af hveriu emni hverr lutrinn er. En síðan greinir

---

[1]) útlenzca — *e.* [2]) eigi — *b.* enge — *a. c. d. f.* [3]) 3die og 4de Punkt ombyttes i *b.* [4]) at — mgl. *f.* [5]) þessi — *c. e.* [6]) útlagr — *c.* [7]) sitt — mgl. *b. c. d.* [8]) mann — *c. e.* [9]) rangbaug — *a. b. c. d. e.* [10]) Frostaþings — *b. c. e. f.* [11]) auðvelldara — *c. e. f.*

in capitulis hvern holk eptir annan. hædi enni oc ſcipan er í hverium lut er. oc ſinnz ſuá í bóckinni ſremmi. ſem her er ſcipat in capitul[1] . . . . . .

* * * 1

ſta lid[2] til. Ef einn lætr ſallaz gialldi ſlict or tveim mörcum ſem tala ſrennr til.[3] En þingſararſé ſcal koma heim þá er þriár nætr ero til þeſſ er ſara ſcal. allt innanſiardar. En utanſiardar rádi ſá er ſara ſcal. En ſá er ſara ſcal hann ſcal ecki ſíns tilleggia[4] nema ſör ſína. En ſá ſari til er ſara ſcal með vitni oc ſegi[5] ármanni til oc bidi hann ſá ſer þingſarar ſé. Nú er ſuá mælt ef ármadr ſær honom þingſarar ſé. þá hafi hann víti[6] af hinum er ſallaz lætr. ſlict er lög ero. ármadr ſcal hafa[7] hálft[8] en lögmenn hálft ſylkismenn allir. Nú ef ármadrinn ſær honum eigi ſé[9] ſem mælt er. þá ſari hinn ſem ádr. En ármadrinn heimti ſectina oc hafi hálfa en hinn hálfa er ſór. Ármadr ſcal engum leyfa heima at ſitia þeim er nefndr er til Froſtoþings ſarar. En þó at hann[10] lofi þá ſeckiz hinn ſem ádr. En ármadr á eigi ſóku[11] á þeim er hann leyfdi heima at vera. En búendr eigu ſócu[12] á þeim þeir er til þings ſara. oc hafi uppi á næſta þingi oc beidi þá ſeſtu er til hafa gört. En em[13] þeir vilia eigi ſeſta. þá ſtemni þeir þeim þing af því þingi. En ef þeir giallda eigi þá enn. þá ſculu búendr gera afför oc taca hálfu meira. En ſá er eigi er í afför hann er ſecr .vj. aurum við konong. En ef ármadr ſetze heima nauðſynialauſt gialldi möre tallda búandum þeim er til þings ſóro. oc ſuá þeim er til ero nefndir þingſarar oc heima ſetiaz.

Um vebönd at ármenn geri.

Þat er ſornr[14] réttr at ármadr or ſylkium öllum ſcolo[15] gera vebönd her á 2
þingvelli. En ſuá[16] við ſcolo vera vebönd at[17] hafi rúm ſyrir innan at ſitia er í lögrétto ero nefndir. ármenn ſcolo nefna í lögrétto ſuá marga[18] ſem mælt er or ſylki hverio. Nefna ſcal innan or Þrándheimi .iiij. tigo manna or ſylki hverio. en utan or Þrándheimi .vj. tigo manna or ſylki hverio. oc þá menn ſcal í lögréttu nefna er ellztir ero oc gengſtir.[19] Eigi ſcolo lendir menn koma í lögrétto nema búendr gefi leyfi til. Svá er oc mælt at engi madr þeirra er eigi er nefndr ſcal ſyrir innan vebönd ſetiaz nema hann ſeckiz möre. Allir menn ſcolo í lögrétto ſitia þeir er í ero nefndir medan menn vilia þing hafa. nema hann gangi at ſtadar.

---

[1]) Her bemærkes i *a. e. f.* at et Blad mangler i Mbr. Paa dette Blad maa Iste Part antages at have begyndt. [2]) [talid — *f.* [3]) [mgl. *b.* [4]) útleggia — *c. e.* [5]) ſegia — *c. e.* [6]) vitni — *a. b. c. e.* [7]) Ordet hafa er tilföiet med anden Haand og lysere Blæk i *a.* [8]) hæft — *b.* [9]) ſé — mgl. *f.* [10]) hinn — *c. e.* [11]) ſöt — *b. c. d. e. f.* [12]) ſöc — *f.* [13]) ef — *c. e.* [14]) ſorn — *c. e.* [15]) Saal. i alle Afskrr. [16]) við vera — tilf. *a. c. d.* [17]) Her synes þeir at være udeladt. [18]) menn — tilf. *b. c. e. f.* [19]) gegnſtir — *c. d. e.*

En ef hann gengr or lögréttu fyrir utan vebönd í annan stad þá er hann seer möre talinni. Þeir menn er í lögréttu ero nefndir scolo dœma lög um þau mál er hingat ero skotin at þingscotum réttum eptir því er lögbók segir. oc um þau mál er menn leggia hendr sínar saman fyrir náttum tueim. er þat vitni kemr fram. En allt þat er bóc scill eigi. þá scal þat hafa or hverio máli er lögréttumenn verdu allir á eitt sáttir oc réttast er fyrir gudi.

Enn um sidsemi á Frostaþingi.

3 Þat er ráð oc bod Eysteins erkibiscops oc ásiá hinna vitrasto manna. at menn scolo fastandi til þings ganga. oc sœtia þing þá er[1] sól er í austri oc vera á þingi til nóns. En prestr sá er bóc scal ráda hann scal ringia mycto[2] klocku[3] þá er hann vill med bóc til þings ganga. en þeirri klocku scal eigi til annars ringia medan þingit stendr. En ef nöckvorr fláze í mat eda í[4] munngát oc rœkir þat meir en þingit. hann scal eystis sins máls eiga upprœist á því úri hvat máli sem hann á at drifa á Frosta[5] þingi. Munngát scal eigi til þings[6] bera hvárki til sölu ne annan veg. En ef borit verdr þá er upptœct oc eigu þingmenn þat.

Um Eyraþing.

4 Eyraþing scolo menn or átta fylkiom eiga á hverium tólf mánadum. hálfum mánadi fyrir Jónsmessu. en ármadr scal þingsbod[7] skera oc scal hverr búandi fara er forverk á ser. eda gialldi mörk úskerda hverr er eigi ferr.[8] En þing þat er hverium búanda siálfstemnt þó at ármenn[9] afrœkiz. En ármadr scal ekki um sœtia um þat mál er hann skerr eigi þingsbod.[10]

Um grid til Frostaþings.

5 Nú scal til þess segia hver grid þeir menn scolo hafa er nefndir ero til Frostaþings farar. Nefndar menn oc allir þeir er til þings fara. þeirra[11] scal í gridum vid annan medan þeir ero í þingför þeirri er þeir fara til Frostaþings. oc þar til er þeir koma til heimilis sins. En ef einnhverr þeirra gengr á þau grid. þa hefir sá fyrirgört landi oc laufum eyri oc fridi sínum vid alla menn oc komi alldregi í land aptr.

At lögum se land várt bygt.

6 At lögum scal land várt byggia en eigi at úlögum eydu. En sá er eigi vill ödrum[12] unna. hann scal eigi laga nióta.

---

[1]) þegar — *e.* þá — *f.* [2]) mytla — *c. e.* [3]) klockio — *b. f.* overalt i Capitlet. [4]) í — mgl. *b. f.* [5]) Frosto — *c. e. f.* [6]) Frostaþings — *e.* [7]) þingbod — *b. f.* [8]) fœri — *c. e.* [9]) menn — *a. e.* [10]) þingbod — *f.* [11]) Her synes Ordet hverr at være udeglemt. [12]) laga er tilföiet med anden Haand og forskjelligt Blæk i *a. d. c.*

II.

i.[1] Ut ala skal barn huert oc kristna oc huerso þaderni skal sanna ef moder dœyr þra oc ei eigi þaderni uist til.[2]

ij. Um vtsiato barns.

iij. Um barns skirsl.

iiij. Um uarnan uid hæidna mænn.[3]

v. Ner barn skal skira oc ef hezir hæidinn mann .xij. manade.

vj. Um ambottar barn.

vij. Um þyltis kirkiu vppgerd.

viij. Um kirkiu uigslu oc klukna[4] kaup.

ix. Huat kirkiu uigslu raskar.

x. Um kirkiu grid.

xi. Ut biskup rade kirkium oc kristnum dome.[5]

xij. Um kirkiu bruna.

xiij. Ef madr uil eigi hørgandes kirkiu vpp gøra.[6]

xiiij. Um skyldu þyltis prest uid[7] sokuar mænn.

xv. Um groft oc likørsto.

xvj. Vm þunnit lik oc staþkarla.

xvij. Um olean.[8]

xviij. Um tiundar gærdir.

xix. Um skreidar tiund.[9]

xx. Um ruma skatt.

xxi. Um ions messo ol.

xxij. Vm kross burd.[10]

xxiij. Um kross oc þingbod.[11]

xxiiij. Vm hælga daga.

xxv. Um þa hælga daga er eigi er non hælgr þirir.[12]

xxvj. Um sild þisti.[13]

xxvij. Um utrodr manna.[14]

xxviij. Ef madr værdr sladen a uærki a hælgum tidum.

xxix. Ef prestr eda armadr stendr mann a uærki.[15]

xxx. Um þasta hælgi.

xxxi. Vm gangdaga alla.[16]

xxxij. Um þastu oc deildo[17] mote marie messu.

xxxiij. Um olmoso gerd a huita sunnu degi.

---

[1]) Foran dette Cap. indskyder *A.* følgende Titel: "i. Hinn þyrsti capituli i kristnum rette um konongs kosning." De følgende Capitler indtil Cap. .xij. (um kirkiubruna) have derfor i Indholdslisten i *A.* et Nummer mere. [2]) ij. Vm barn burd ok þaderni. — *A.* [3]) v. Huern varnad ver skolum vid heimamenn haþa — *A.* [4]) klukko — *A.* [5]) ok kristinsdoms — *A.* [6]) Dette Cap. er i Indholdslisten i *A.* uden Nummer, og de følgende indtil Cap. xxiiij have saaledes der og her samme Tal. [7]) kirkio — tilf. *A.* [8]) oc hoþud tiund — tilf. *A.* [9]) ok lutar korns tiund — tilf. *A.* [10]) kross skurd — *A.* [11]) Vm bodsburd oc staþkarla. — *A.* [12]) Begge disse Capitler (xxiiij og xxv) have i Indholdslisten i *A.* den fælles Titel: xxiiij. Um helga daga (ok — tilf. *c. d. e. f.*) hverir nónhelgi haþa eda hverir eigi. De følgende Capitel-Tal i *A.* ere som en Følge deraf eet mindre end de tilsvarende i 60. qv. [13]) huesso Alexander þaþe lenzdi — tilf. *A.* [14]) manna — mgl. *A.* [15]) eda armadr med hveriom — tilf. *A.* [16]) xxx. Um gangdaga helgi. — *A* [17]) um deildar gerd — *A.*

xxxiiij. Um iola hælgi.
xxxv. Um loff a hælgum tidum oc ſlota.[1]
xxxvj. [Ier ſlipp[2] ma[3] rioda.
xxxvij. Huat bæra ma ſekta lauſt a hælgum tidum.
xxxviij. Um liot ato a [ſaſtu tidum[4] oc ſunnudags nærk.[5]
xxxix. Um vatn ſaſtu a Olaxs meſſo æptan.
xl. Vm huſt taku a paſta degi.
xlj. Ef madr etr liot i langa ſaſtu.
xlij. Ef ureinande ſælr i mat oc huat eta ma.
xliij. Ef vædr hæiptir menn i uttorjum.
xliiij. Um ſærd biſkups oc reidſtiota.
xlv. Vm iarnburd.
xlvj. Um mein eida.

At ala ſkal barn huert oc kriſtna er boret værdr.[6]

1 i. [Þat er upphax laga uara at ver ſtolum kriſtni lydu oc kriſtnum dome oc konungi uarum oc biſkupi til laga oc til rettra malu at ſylgia. at kriſtnum rette rettom. En þat er kriſtin retter at ala ſkal[7] barn huert er boret værdr. kriſtna oc til kirkiu ſæra ef mannz er haxund a. Fader a barn huert. Sa ſkal ſader at barne[8] er moder ſegir a hendr nema hann[9] ſærezt undan a ſyrſta[10] dome er hann er til kuaddr huart ſem þat er ſrealſar kono barn eda ambottar. En ef kona dœyr oc hexir eigi ſagt til ſadærnis barne ſinu. þa ſeke ſa er rett a. a hænne bæde til rettar ſins oc[11] uidr taku barns. En hann[12] hallde[13] eidi ſirir. En ef kona kennir daudum manni barn.[14] þa ſanne hon med guds ſtirſtum. oc ſua ef hon kennir þeim manni er utlan landz er.[15] En ef hon uærdr ſtir þa take arxe uidr barne. En ef hon uærdr ſul. hyggi ſeolf ſirir barne.[16] Nu er kona daud er kendi daudum[17] manni barn. þa haxe arxe hins dauda koſte þriu. take uidr barne. eda iarn bere ſirir.[18] eda vinni lyrittar eid. En ef kona uil eigi ſegia til ſadærnis. þa ſlexni armadr konungs hænne þing[19] oc kalle ſua[20] þræll eigi barn med hænne nema hon ſegi til ſadær-

Jvfr. *Cap. I.* G. 21. B. 1. E. 1. 3.

[1]) eda ef vid retr a annars manz eigu — tilf. *A.* [2]) [herſeip — *Ac. Ae.* [3]) kna — *A.* [4]) [oſidum — *A.* [5]) Her anmærkes i *Aa.* og *Af.*, at et eller to Blade mangle i Codex. I de övrige Afskrifter af *A.* er Lacunen tilkjendegivet ved et lille aabentstaaende Rum. Da *A.* strax derefter fortsætter midt i Overskriften til Cap. I. (om Börns Opfödsel), synes det Manglende at have maattet indeholde det i Listen antydede Capitel om Kongevalg, og kan maaskee suppleres efter Hk. Cap. 7—13 incl. [6]) At ala ſkal barn huert ok kriſtna. ok huerſo ſadærni ſkal ſanna eda ef moder dœyr fra ok er ſadærni eigi uiſt til. — Overskrift i *B.* Samme Oversk. synes at have været i *A.*, der begynder ved . . ſadærni ſkal ſanna o. s. v. — I 60. qv. findes gjennem hele denne (Iden) Part Sideoverskriften "kriſtins doms rettr." [7]) [Þat er þui neſt at ala ſkal — *A. B.* [8]) at barne — mgl. *A.* vera — tilf. *A. B.* [9]) med lyritar eidi — tilf. *A.* [10]) Her begynder Brudst. *X.* [11]) ſua — tilf. *X.* [12]) ef hann ſyniar — *B.* [13]) lyrittar — tilf. *A. B.* [14]) eda þeim ſem utlan landz (orlendis — *X.*) er — tilf. *B. X.* [15]) ok ſua *Ac.* — mgl. *B. X.* [16]) barne — mgl. *A.* [17]) daudu — ved en Skrivfeil — 60. qv. [18]) ſirir — mgl. *A.* [19]) til þings — *A.* [20]) at — tilf. *A. B. X.*

nis. En ætboren[1] kona sekizt .iij. morcum sitzrs[2] nidr konung um þat mal. en barn skal modor zylgia. En ef kona fær eigi zudur barne sinu[3] þa take þat ret eptir modor zædr sinum.

Vm utslata barns.

ij. En ef madr slær utt barne sinu gange til skripta oc bøte nidr gud en biskupi[4] .iij. morcum. En ef madr neittar[5] þui at[6] barn[7] var utt slægit nema daut være boret. þa skal su[8] kona er hiolpr[9] var at nita. en su skal vera zreols kona. eda sueri hon seolz oc sua þo at hon se[10] einsaman stodd. En ef barn verdr utt boret at bonda rade giallde .iij. merkr biskupi. En ef bonde kuedr nei nidr. þa skal hann[11] eiga sueria at eigi var at hans rade ut slægit[12] oc giallde .vj. aura ef nokor bar[13] sa utt er hann atte at halldu orde eda[14] eidi zirir eda ellægr se hann sykn[15] saka. En ef þræll sler utt barne sinu at sinu rade giallde .vj. aura biskupi eda[16] late[17] hud sina. En [biskups armadr[18] [zar[19] mann til at[20] hyda hann[21] [nema drotten hans uili lœysa[22] hud hans .vj. aurum. En ef kona dœyr zra barne sinu su er medal husa gengr. þa skal bonde zera[23] barn þat[24] til kirkiu oc lata skira[25] oc biodu[26] huerium manni[27] er zedu uil til guds þacka. En ef engi uil nidr taka oc ser at[28] ze nyta[29] þa haxe bonde heim med ser oc zede manad hinn nesta. en sidan take zyllis mænn aller oc zede til guds þakka.[30] en bonde zere til nesta bear oc late zylgia kopp.[31] En ef hinn uil eigi nidr taka þa abyrgizt hann barnet. en hinn leggi nidr at orsekiu oc haxe uitni nidr.[32]

Vm barns skirsl.

iij. Sua hexir ion erkibiskup mælt oc lœyzt[33] ef sua bersl at. at kona verdr einsaman stodd oc verdr hon lettare barns.[34] oc er barn sua vramt at þat ma eigi koma til zundar nidr[35] þresl oc er edi annara manna sua nær at hiolp megi veita[36]

Jvfr. *Cap. 2.* G. 22. E. 1. *Cap. 3.* G. 21. B. 2. 3. E. 3--7.

[1]) arboren — *A.* [2]) sitzrs — mgl. *A. B. X.* [3]) Hereiter gaaer *A.*, sandsynligviis ved en blot Feilskrift, umiddelbar over til "gange til skripta" i Begyndelsen af næste Capitel. Der findes saaledes heller ikke nogen Capitel-Afdeling; med mindre man derfor vil regne at *Af.* efter ".iij. morkom" ved "En ef madr neittar" begynder en ny Linje, og har i Margen Tegnet §. [4]) erkibiskupi — *B.*, der fremdeles overalt nævner Erkebiskoppen, hvor de övrige Codd. nævne Biskoppen. [5]) nittir — *A.* [6]) eigi — tilf. *A.* [7]) barne — *A. B.* [8]) zriols — tilf. *X.* [9]) hitpr — *A.* [10]) være — *X.* [11]) hann — mgl. *A.* [12]) ut boret — *A.* [13]) berr — *A.* [14]) ne — *A.* oc — *B.* [15]) sygn — *A. B.* [16]) þræll — tilf. *A. B.* [17]) fra "er hann atte" og hertil har *X*: "at zirir halldu. þa giælldi hann .vi. aura . . . . . ne sinu giælldi .vi. aura. eda láte þræll" . . . [18]) [biscop — *A.*, erkibiskup — *B.* [19]) zea — *B.* [20]) [late — *X.* [21]) þræliun — tilf. *X.* [22]) [nema dr. hans leysi — *A.* [eda lœysi dr. — *X.* [23]) lata bera — *Aa.* Rettet i *Ad.* med Blyant til l. bera. De övr. Afskr. af *A.* l. zera. [24]) þat — mgl. *A.* [25]) trisina — *A.* [26]) biode — *A. X.* [27]) manni — mgl. *X.* [28]) at — mgl. *X.* [29]) oc . . . nyta — mgl. *A.* [30]) oc . . . þakka — mgl. *X.* [31]) zylgia kopp — mgl. i *Aa.*, der heller ikke sætter noget Rum aabent. De övrige Afskr. af *A.* have et aabent Rum for disse Ord. [32]) fra taka: þa abyrgizt sa barn er eigi vill vid . . . . . med vitnum at osekiu — *X.* [33]) lovat — *X.* [34]) at barne — *A.* [35]) til z. vid — mgl. *A.* [36]) vinna — *A.*

barne þui[1] at ſtira. þa ſkal hon ſtira þat ſcolx helldr en oſkirt uærdi daut. oc ſtiri[2] þat i uatne ex til er. En ex þat er eigi til[3] þa ſkal dræpa i dogg þryſuar eda i ſnio eda ſio.[4] En ex edi er þeirra til. þa ſkal taka[5] rada oc læggia a brioſt oc a hærdar i kroſſ med þeim ordom er til eru[6] ſkipad.[7] Ef ſtiri þik i naxne xadur oc ſonar oc anda hins hælga oc gexa[8] naxn. þa a[9] þat barn kirkiu lægt uæra oc kona eiga bonda ſinn ſem adr. oc ſua ſkal xader barn ſkira hælldr en þat døy oſkirt oc eiga þo kono ſina. En ex[10] barn ſtyrkizt uidr xøre[11] til preſt ſem ſkiotazt oc lægi hann criſmu a med þeim ordom oc[12] embette er eptir ſkirn er. En ex preſtr tor-tryggir at barn ſe ſkirt. þa ſanne ſa med eins[13] eidi er ſtirdi.[14] eda ſa er ner var.

Um narnan uid heidna menn.[15]

4 iiij. En þat er þar neſt at huer madr ſkal kriſtin uera i konungs uælldi[16] þeſſo. Ala ma[17] heidinn mann um nott ex hann xer til kirkiu þeirrar er preſtr er[18] at. En ex hann xer xra kirkiu þeirri er preſtr er[19] at oſkirdr. þa er hann uøll. þa ſkal hann einn i bud ſer oc kaupa kaupum ſinum oc xara[20] ax lande ſem ſkiotazt ma hann.

Uer barn ſkal ſkira oc ex hexir heidin mann tolx manade.[21]

5 v. Barn huert er boret uærdr[22] millim michials meſſo oc iola. þa ſkolu þau oll kriſtin uera xirir iol. En ſa er i huſum[23] hexir barn heidit iola nott giallde .vj. aura biſkupi. En medal iola oc xaſtu þau born oll er boren uerda. þa ſkolu oll kriſtin uera xirir xaſtu. eda giallde .vj. aura biſkupi. En þau er boren uerda millim xaſtu oc midſumars þau ſkolu oll kriſtin uera xirir midſumar eda giallde vj. aura biſkupi. En medal midſumars oc michials meſſo þau ſkolu kriſtin uera[24] xirir michials meſſo eda giallde .vj. aura biſkupi. Ex madr huſar heidin[25] mann .xij. manade þa a biſkup huern oyri er bonde a. en kona[26] haxe ſitt xe. en þau bede hinn gange til ſkripta oc bøte uidr gud. Skira ſkal barn huert þegar vil ex[27] rædezt[28] dauda. En ex eigi uærdr ſkirt ſua ſem xyr var mælt þa er husbonde ſa ſædr .vj. aurum uid biſkup er i huſum hexir barnet nema þui at eins at madr bidi konungs biſkups eda iarls til gudzinia þa ſkal lata primſigna barnet. oc lata ſua

---

Jvfr. *Cap. 4.* G. 22. *Cap. 5.* G. 21. B. 4. E. 8.

---

1) þat — *X.* 2) ſtira — *A. X.* 3) til — mgl. *A.* 4) eda ſio — mgl. *A.* 5) taka — mgl. *A.* (*Ac.* og *Ae.* udelade raka). 6) Her ophører *X.* 7) ſætt — *A.* 8) barne — tilf. *B.* 9) er — *Ab. c. d. e. f.*, hvilke, tilligemed *Aa.*, udelade det følgende uera. 10) þat — tilf. *Ac. d. e. f.* 11) þa xøre þat barn — *A.* 12) er — *A.* 13) eins — mgl. *A.* 14) er ſtirdi — mgl. *A.* 15) Huern varnad ver ſkolum uid heima menn haxa. — Overskr. i *A.* 16) riki — *A.* 17) ena — *Aa. d. f.* 18) ſitr — *A.* 19) ſitr — *Ae.* 20) xare — *A.* 21) oc ex &c. — mgl. *A.* 22) Born oll þau er borin uerda — *A.* 23) huſi — *A. B.* 24) uera — mgl. *A.* 25) utlægan — *B.* mgl. *A.* 26) hans — tilf. *B.* 27) heit er ok — tilf. *A.* 28) vid — tilf. *A.*

ſtanda .xij. manade.[1] En mædr huer er ſitr heidin a lande peſſo oc lœynir þui þa
hexir hann xirir xaret xridi ſinum uidr alla mænn oc xe ſinu uidr biſkup þegar upp
kœmer.

Um ambottar barn.

vj. En ambottar barn huert er eigi gengr xader uidr þa ſkal drotten hyggia 6
xirir þar til er xadr gengr uidr. En barn ſkal eigi lata dœya handa[2] millim. En
ex dœya lætr giallde .iij. merkr [drotten einn.[3]

Um xylkis kirkiu upp gerd.

vij. Bœndr ſkolu xylkis kirkiu lata gera xylkis mænn alla [4] oc haxe gort a 7
.xij. manadom eda giallde .xv. merkr biſkupi ex ax tre er. En ex mænn uilia gera
kirkiu or ſteini þa ſkolu þeir rada er bœtr uilia oc uittraſter[5] eru ex ſumir uilia eigi
oc ſkil þa a. En ex mænn xallazt at þui þa liggr[6] ſlikt uidr ſem þeir xellezt[7] at
tre kirkiu gerd. En ex xiordungs mænn lata xallazt eda þridiungs.[8] giallde ſlikt
ſem tala reunr til or .xv. morkum. En ex gerdar mænn lata[9] xallazt giallde .vj.
aura. En þo at eitt tre xallezt þa uardar þat þeim manni er þat tre[10] ſkal xa .vj.
aura. oc ſua laſſ huert þar ſem[11] [ſtein kirkia gerezt[12] oc xae þat til[13] iaxnt
oc[14] adr. En xylkis mænn aller ſkolu kirkiu garde upp hallda eda giallda[15] .iij.
merkr. en .vj. aura ex oll gerd xelzt[16] en œyri xirir tre oc xae til ſem adr. En ex[17]
gerd xellzt eda ein mædr lætr xallazt þa liggia uidr .iij. aurar at nygorxre kirkiu.
En ſidan ſkolu bœndr bræda kirkiu ſina ual[18] a .iij. uettrum huærium.

Um kirkiu uigſlu oc kloknа kaup.[19]

viij. Ueitſlu ſkal hua ſœmeliga mote biſkupi ſa er kirkiu lætr uigia oc ſkal ſa xa 8
er uigia lætr .xij. kerti oc .xij. alna langt lerept eda uadmal.[20] klocko ſkolu oc[21]
aller xylkis mænn kaupa til kirkiu ſinnar at .xij. aurum.[22] En ex eigi er kœypt a
.xij. manadom þa eru þeir ſeklir .iij. morkum uidr biſkup. En ex gerd xellzt eda
einn mædr lætr xallazt giallde .iij. aura biſkupi.

Huat kirkiu uigſlu raſkar.

ix. Alt guds lagum hælldr kirkia uigſlu ſinni medan ſteinunum er uraſkat i 9
altareno oc þat ſtœndr ſealxt obrugdit. En ſidan ſkal biſkup kaſta uatne a uœggi
nya [at brunninne kirkiu.[23]

Jvfr. *Cap. 6.* G. 22. E. 7. *Cap. 7.* G. 10—13. B. 8. 9. E. 34—36. 38—40.

---

[1]) En ex eigi . . . manade — mgl. *A. B.* [2]) hanna (hana — *c. e.*) — *A.* [3]) [biſcopi — *A.* [4]) allir — *A. B.* [5]) uittrari — *A.* [6]) þeim — tilf. *A.* [7]) xalliz — *A.* [8]) mænn — tilf. *A. B.* [9]) nidr — tilf. *A.* [10]) tre — mgl. *A.* [11]) Her ophörer *Aa.* [12]) [ſtein kirkiu ſkal gera — *A. B.* [13]) tre — *A.* [14]) ſem — *A.* [15]) giallde — *B.* [16]) xellr — *B.* [17]) i (maaskee Taltegn) — *A.* [18]) uæl — *B.* mgl. i *A.* [19]) oc klocko kaup — *Ac. e.* mgl. ellers i *A.* [20]) uadmal — mgl. i *A.*, dog med aabent Rum i Stedet, undt. i *Af.* [21]) oc — mgl. *A.* [22]) manadum — *B.* [23]) [er kirkian er buin — *A.*

Um kirkiu grid.

10 r. Ef madr lystr mann hæiztugri hændi med huæriu er hann lystr eda sæker eda til dauðz drepr i krist kirkiu eda i marie kirkiu eda i kirkiu garde þeirra. þa hæfir sa girir gort se oc gridi lande oc lausum eyri er nigh uegr.[1] En þat se a halst hin hælgi olaf konungr[2] en halst iardlægr konungr. En sa er losten er[3] eda særdr[4] take udr rett sinn halfu meira en i ængom stud udrum or þui se. En huæruitna þar sem grid eru sett allra manna i millim. þa sæðizt sa .xl. morkum silfrs nidr konung er a þau grid gengr. en [rettr þeirra uef at halfu er girir uærda[5] huart sem [þeir fa[6] hog eda sar. En grid þau sem sett eru um olafs messo i kaupange skolu halldazt til laxranz messu. En um einka grid all [skal standa sem i bok skil.[7] En ef madr gerir hin samu uærk i fyllis kirkiu eda[8] kirkiu[9] garde med hæiztugri hændi. þa giallde hann .xu. merkr silfrs[10] halst kirkiunni[11] en halst biskupi. oc kome eigi i land aptr fyr en bætt er nidr kirkiuna. En ef skilt er gort i hørgenda kirkiu eda kirkiu garde hæiztugri hænde. þa giallde[12] halfu atto mork sylfermætna[13] halst kirkiu en halst biskupi. oc kome alldre i land fyr en bætt er [nidr kirkiuna.[14] sua skal huæruitna þar sem broten uærdr kirkiu gridr. En þo [tynizt kirkiu vigslan[15] ef hæiztugri hændi [uærdr slægit[16] at eigi kome blod utt. En huærgi spillir uigslum[17] oxundar lauft blod. En se þess er nigh uakte skal fara[18] til kirkiu vigslu fyr en i konungs gard falle[19] eda biskups. En ef madr ueitir manni atlaup eda sar med einhuæriu vapne þui er girirbodet er at bera i kirkiu eda kirkiu garde eda til dauz drepr oc uærdr i þui aftæktin. hann oc hans sar eru ugilld at þui sinni bæde konungi oc sua frendom þo at hann se aftekin oc eigi kirkiu græfr. Sua er oc mælt um alla þa mænn er honum veita lid med uapnum ef þeir fa mein af.[20] En ef graftner uærda at naudgum forrædis mannum þa stande kirkian þionostu laus til þess er kirkiu sofnar mænn flytia þa[21] brott. En er sua mælt. at ef sa madr hæfir fyrmeir spektar madr veret oc bioda frendr at fæma kirkiuna[22] er gridr var abroten af giolldum ef nokor uærda eda adrum fear lutum hins dauda [þa se þat biskup[23] sem honum synizt.

Jvfr. *Cap. 9. 10.* B. 10. 18. E. 37.

---

[1]) veer — *A.* [2]) konungr — mgl. *A.* [3]) var — *A.* [4]) eda sædr — mgl. *Ab. Af.* [5]) [hinn er fyrer uerdr (rettet til vedr i *Ad.*) vef at halfo — *A.* [6]) [hann fær — *A.* [7]) [fari sua sem bok segir — *A.* [8]) i fyllis — tilf. *B. Ac. d. e.* [9]) eda kirkiu — mgl. *Ab. f.* [10]) sialfmetnar — *A.* [11]) I Codex ved Skrivfeil: kirkunni. [12]) kirkio — tilf. *A.* [13]) sialfmetna — *A.* [14]) [kirkio — *A.* [15]) [tyner kirkian vigslo — *A.* [16]) [er lostit — *A.* [17]) vigslunne — *A.* [16]) fa — *A.* [19]) gangi — *A.* [20]) þui — tilf. *A.* [21]) þat — *A.* [22]) kirkio þa — *A.* [23]) [þa se þat erkibiskup — *B.* [þa se þat undir valldi ærkibiscops — *Ab. f.* [þa se þat ærkibiscops (ell. ærkibiscop, Abbr. bpſ) — de övr. Afskr. af *A.*, dog er "undir valldi" i *d.* tilföiet i Margen med Arne M.s Haand, og i *e.* med den anden, der har gjort flere Rettelser i denne Afskrift.

At biskup rade kirkium oc kristnum dome.[1]

xi. Byskup skal rada kirkium oc kristnum dome allum oc kænni mænn til setia 11
þa er hann uil. oc[2] hæxir oss þui hæitil at ver skolum haxa þa kænni mænn er oss
þockazt oc þa er kunni þionosto sina retta. þat er xorn rettr.

Um kirkiu bruna.

xij. Ef xylkis kirkia brænnr eda annur kirkia af prest handuomum eda hans 12
lags manna. þa skal prestr reida timbr a tuxt til iamgodrar kirkiu. En ef annar
madr bær ælld til kirkiu[3] er oskylldr er til at bera þa haxe hann abyrgd a kirkiunni[4]
oc allt þat er [i hænne[5] er. Elld þan allan er at rade prest er þangat[6] boren þa
abyrgizt prestr allan[7] sem hann bere[8] til sealxr.

Ef madr uil eigi høgendis kirkiu upp gera.[9]

xiij. Ef madr a ser høgendes[10] kirkiu oc xælir hon nidr oc liggr .xij. manade 13
giallde .iij. merkr biskupi.[11] En ef hon liggr adra .xij. manade[12] [oc æn þridiu[13]
giallde en .iij. merkr biskupi. En sidan skal hann eigi giallda. en gera skal gard um
oc giallda [ei meira en[14] .ix.[15] merkr biskupi.[16]

Um skylldu xylkis prest vidr[17] soknar menn.[18]

xiiij. Sylkis prestr eda annar i stad hans skal heima vera oc gera monnum 14
reidu sina[19] þeim[20] [er þurxa.[21] En ef hann xer xra naudsynia laust oc kømr
madr med nainga sinn daudan eda a hann adrar naudsyniar oc missir hann prest
heima. þa hexir prestr[22] xirirxaret reidu sinni i þeim settonge eda attonge er sa madr
er or þa .xij. manade. En prestr huer skal haxa med ser crismu oc alla þionosto ef
þarx barn at skira huert sem hann xer. En ef hann hexir eigi oc er honum bodet
barn at skira. ef þat barn dærdr daut oskirt þa giallde xadur barnsens .uj. aura en
biskupi .iij. merkr.

Um groxt oc likxørslo.[23]

xv. Kristin mann huern skal at kirkiu graxa oc til kirkiu haxa xørt lik innan 15
xim nætta naudsynia laust. nema þan er ser banar sealxr at sinum vilia eda hann
haxe veret xra kristni skilder medan hann var lixs.[24] En ef vada verk dærdr þa

---

Jvfr. *Cap. 11.* G. 15. B. 12. E. 31. *Cap. 12. 13.* G. 12. B. 8. E. 34—36. 39. *Cap. 14.* G. 15. B. 12. E. 47. *Cap. 15—17.* G. 23. B. 9. 12. E. 47—51.

---

1) Um kirkna skipti ok cristinnzdome. — *A.* 2) hann — tilf. *A. B.* 3) sa — tilf. *A.* 4) um kirkiuna — *A.* 5) [inni — *A.* 6) til kirkio — *A.* 7) allan — mgl. *B.* 8) haxi borit — *A.* 9) Um høgenda kirkio — *A.* 10) høgenda — *A.* 11) erkibiscopi — *A.* 12) giallde adrar .ij. merkr erkibiscopi — tilf. *A.* 13) [en ef hon liggr .iij. xij. manade — *A.* 14) [ei meira en — mgl. *A.* 15) .xij. — *Ac. c.* 16) erkibiscopi — *A.* 17) kirkio — tilf. *A.* 18) sina — tilf. *A.* 19) sina — mgl. *A.* 20) þeim — mgl *A. B.* 21) [ef þurxba ero — *A.* 22) sa — tilf. *A. B.* 23) til kirkio — tilf. *A.* 24) eda hann haxe borit naan j olydni j kirkiu eda j kirkiu garde oc verdr þar af tekom - tilf. *B.*

ma at kirkiu graxa. En ef eigi græxr at kirkiu sem mælt er giallde .vj. aura biskupi oc fære þo lik hans til kirkiu. En ef maðr skal skytia [hin dauða[1] af hændi ser oc hexir hann eigi heima ixrit lid til. take af grannum sinum himum nestom sua at hann verðr uiðr ximta mann oc nisti[2] alla oc haxe þa karlmen er hann haxde heima lidxæra xyr en hannræxi aðra til. En sa er næxmzt giallde .iij. aura. ef honum var til sagt. En ef hann syniar tuaðu stande xirir eins eiði. nema hinn haxe vitni til.[3] En ef konu verðr með barne dauð þa skal sua graxa[4] i kirkiu garðe sem aðra mænn oc eigi skæra ne xra taka.

Um xunnit lik[5] oc staxharla.[6]

16 xvj. Fundit lik huert oc husgangs manna lik þa skal þangat til kirkiu xæra er nest er graxet at. En ef prestr meinar kirkiu garð[7] eða upp halldz maðr kirkiu. skirskote sa undir vatta .ij. oc xele[8] þeim abyrgð a hændi er kirkiu garð bannar oc verðar honum ekki þat mal siðan ef vitni[9] duga. En hin er bannar xlyti lik til xyllis kirkiu ef eigi[10] vil þar haxa. eða abyrgizt slikt sem hin[11] skilldi[12] er xyr xor með.

Um olean.[13]

17 xvij. Ef maðr þarx olean[14] oc ma eigi xyllis prestr uiðr koma. þa ole sa hann[15] er kirkiu sokneua a með prestlengs hiolp ef engom koste xær[16] meira lid til oc hælldr einsaman en hin missi oleanar. En ef hinn[17] heitr hoxund tiund sinni xirir høgendes prestenom i sokenne oc er hann[18] með[19] xyllis prestenom at oleanenne. þa haxe hann þridiung af prest luta en xyllis prestr .ij. luti. En ef eigi[20] er xyllis prestr ner oc olear hann einsamen þa take halxt huar þeirra. En þar høxer sa skilluange ef xyllis preste byriar allr lutr prest. ælligr gerezt grein a eptir mala noxtum.[21] En olean oll skal kauplaus vera annars kostar.

Um tiundar gerðir.[22]

18 xviij. Þvi haxa mænn guði heitit at þeir[23] skolu tiund[24] gera af allu sæde[25] sinu oc af allum rettum xangum sinum a huærium .xij. manaðom oc af laða oc lad[16] til xa. En ef eigi lædr af giallde .iij. aura[27] sylxmætna[28] biskupi oc gere .iiij.[29] skeppor a lut huærn af tin sallda sæde eða læggi xram slikt er hann vil oc

Jvfr. *Cap. 18—21.* G. 6—9. B. 11. 12. E. 31—33.

[1]) [dauðan mann — *A.* [2]) gisti — *Ac. d. c.* I *Ad.* rettet med Arne M.s Haand til nisti. [3]) Her begynder *S.* [4]) hana — tilf. *B.* [5]) huert — tilf. *B.* [6]) oc staxtarla — mgl. *S.* [7]) garð — mgl. *Ab. f.* [8]) xørø — *S.* [9]) vattar — *A.* [10]) eigi — mgl. *S.* [11]) hanum — *S.* [12]) skildi — mgl. *A.* [13]) of haxud tiund — tilf. *A. B.* [14]) oleanar — *A. S.* [15]) hann — mgl. *S.* [16]) xæizt — *A.* [17]) hann — *A. S.* [18]) hann — mgl. *S.* [19]) með — mgl. *A.*, dog med aabentstaaende Rum. [20]) eigi — mgl. *S.* [21]) malavægti — *A. S.* [22]) garð — *A.* Overskr. mgl. *S.* [23]) menn — *A. S.* [24]) tiund sina — *A.* tiundir sinar — *S.* [25]) sæde — *B.* [16]) laða — *S.* [27]) aura — mgl. *S.* [28]) sialxmetnar — *A.* sylxuers — *S.* [29]) .iij. — *A. S.*

ſanne med eidi ſinum. En ef madr er kræfdr tiundar oc gerer hann eigi þa ſeðizt hann fyrſta arit .iij. morkum oc ſua annat oc hitt þridia. En fiorða ar hefir hann firir færet fridi ſinum oc fe ſinu uidr biſkup[1] iamual einloeyþis mænn ſem bøndr. I ſtad vidrælldis tiundar þa ſkolu menn oft gera af mioll þeirri allre er værðr friadagen[2] firir ions meſſo. oc ſkolu þrir[3] lutir ſnuazt til kirkiu oc til biſkups oc til kænni manz. en þat [ſnuizt a[4] fatokra manna lut er þa er eptir.

[5]Um ſkreidar tiund.[6]

fir. [Til ſkreidar tiundar[7] ſkal til hiallz ganga. en til lades[8] af korne nergi[9] er huart er ſælt. En ef madr[10] byggir iord ſina til lutar þa ſkal tiunda[11] af oſkiptu oc uarduciti ſa er a iordu byr. 19

Um ruma ſkatt.

ff. Ruma ſkatt ſkal gera[12] a huærium .fij. manadom huer madr þening talen þeirra er til .iij. marka talenna a[13] firir utan vapn oc klæde[14] einfolld[15] oc gere bæde karl oc kona eða giallde øyri firir[16] þening. 20

Um ions meſſo ol.[17]

ffi. Sua er oc mælt at bonde huer ſkal æiga ol at ions vaku[18] tuæggia mæla.[19] En erkibiſkup[20] hefir þat lofat at þeir ſkolu vera ſleiri ſaman er[21] vilia en þeir fære[22] er fære[23] uilia oc eigi þo[24] aller eða giallde .iij. aura biſkupi[25] ef eigi er att firir iol. 21

Um kroſſ ſkurð.[26]

ffij. Huer preſtr ſkal kroſſ ſkera er hælldr kirkiu ſoku oc lata fara firir hælgum degi huærium oc faſtu degi ſua morgum nattom firir ſem fylkis mænn eru[27] ſatter a oc ſæti[28] viti[29] oc ſøke ſem fylkis preſtr. En ef hann ſker eigi ſem mælt er eða miſſer hann kroſſa eða refſar hann eigi þa giallde hann biſkupi .iij. aura firir huærn kroſſ er eigi for at greida. En ef hann ſker kroſſ at ſkilum oc kømr eigi i natſtad rettan þa ſkal hann eptir[30] fara oc uita a huerium hændi ſtod oc ſtefni þeim[31] þing. En ſidan gange hann aptr eða ridi oc hafe med ſer vatta tua oc ſegi þeim 22

Jvfr. *Cap. 22. 23.* G. 15. 19. B. 13. E. 10. 11.

[1]) ærkibiſcop — *A.* [2]) a friadaghan neſta — *S.* [3]) þeir — *A. S.* [4]) [er ſnuiſtz af — *S.* [5]) Dette og næstfölgende Capitel staae i *B.* i omvendt Orden. [6]) oc lutar korns tiund — tilf. *A.* [7]) [En ſtreidar tiund — *S.* [8]) lads — *A.* lanſz — *S.* [9]) huergi — *Ae. B. S.* verge (maaskee feilagtig Læsning istf. nerge, der ligner nerge) — *Ab. c. d. f.* [10]) madr — mgl. *S.* [11]) tiunda — mgl. *Ac. e.* [12]) giallda — *A.* [13]) begge disse Ord mgl. i *Ac.* Aabent Rum i Stedet i *Ac.* [14]) ſin — tilf. *S.* [15]) einfolld — mgl. *A.* [16]) huern — tilf. *A.* [17]) Vonde ſkal oll æiga — Overskr. i *S.* [18]) meſſo — *A. S.* [19]) ol buandi huer — tilf. *A. S.* [20]) biſkup — *S.* [21]) ef — *A.* [22]) ſaman — tilf. *A.* [23]) þat — *A.* [24]) þo — mgl. *A. S.* [25]) ærkibiſcopi — *A.*, som herefter overalt nævner Erkebiskoppen. [26]) Um kroſſburð — *Ac. e.* huar preſtr ſkall kroſſ ſkera — *S.* [27]) verða — *A.* [28]) ſa — *A.* [29]) vti — *B.* [30]) apter — *S.* [31]) honum — *S.*

allum til at þeir kome til þings oc sviri sil með eiði[1] sínum eða giallde kross uiti a þui þingi er þrestr uil sleyna. En ef hann[2] uil huarke sueria ne uiti ýesta þa skal[3] þrestren æsta bøndr alla [til lides at ýara[4] at honum af þingi oc taka af honum halýu meira. oc haýe bøndr halýt en þrestr [.iij. aura.[5] En ef bøndr synia honum lides til atýærdar[6] þa er sa sæðr huer[7] .iij. aurum.

Um kross oc þing boð.[8]

23 ýriij. Kross eða þinghoð skal eigi yngri maðr bera en .xij. uætra sua karl sem kona oc selia i hond bonda ef hann uil uiðr taka. En ef hann uil eigi uiðr taka. þa bere hann heim til hus[9] oc seti ixir dyr upp oc gange in oc segi hiunum. heima maðr skal bera kross oc þinghoð. En ef þingshoð ýer eða huerti[10] boð sem ýer. þa skal armaðr ræýla[11] a ýrsta þingi oc haýa sott ýirir þridia þing. En boð huert er til hus kømr þa skal bera til nesta bœar hueers þeirra er ryðr[12] or[13] sua sem bøndr haýa rætt[14] með ser[15] a þingi. En hueruitna þar sem maðr sær[16] eða slær ixir iord sina oc eru hus a þau er mænn mego uiðr[17] uera þa hallde hann upp boðburð[18] allum. En þat skal standa um boðburð[19] sem bøndr oc[20] ýslkis mænn sættaz a.[21] a þingi. En hueruitna þar sem mænn ýleiri bua a einni iordu þa skolu þeir skipta með iaýnaðe millim sinn eptir bonda[22] uilla bæðe boðburð oc staýðarla ýørslo en eigi eptir iarðar magne. En hueruitna þar sem mænn skipta iordu sinni i tua luti[23] eða ýleiri ef þeir greiða eigi sealýir boðburð a. þa bæiði armaðr[24] bøndr a þingi at (greiða[25]) boðburð[26] a. En ef hann gar[27] eigi[28] þa se þeim sæklaust er a byr. En a nylændom allum innan staýs bæiði sa bonda[29] boðgreiðzslu er iord a. a þingi eða umboðs maðr hans.

Um hellga daga.[30]

24 ýriiij. Sunnu dags hellgr riss upp a laugar degi[31] ýra none oc hælldr til manadags er lysir. En .xij. dagar eru þeir a .xij. manaðom er sua skal halldu sem sunnu dags hellgi. Ein er kyndils messa. Annur Marie messa i ýastu.[32] Þridia kross messa. Fiorða Halluarðz messa. Fimta Jons messa. Setta Petrs (messa).[33]

Jvfr. *Cap. 24. 25.* G. 16—18. B. 14. E. 9. 12.

[1]) eins eiði — *S.* [2]) hinn — *S.* [3]) aa — *S.* [4]) [lids til atýara — *A.* [lids at ýara — *S.* [5]) haýt — *S.* [6]) atýara — *S.* [7]) huær — mgl. *S.* [8]) Overskr. mgl. *S.* [9]) hussa — *S.* [10]) huarthuæggþia — *S.* [11]) ræýsa — *Ab. f.* [12]) ritr (ryer *Ac. d. f.*) ræytr — *A.* [13]) af — *A.* mgl. *S.* [14]) mælt — *B.* [15]) með ser — mgl. *S.* [16]) ser — *S.* [17]) eigi (eigi i — *Ae.*) — *A.* i — *S.* [18]) boðburðum — *S.* [19]) crossburð — *A. S.* [20]) bøndr oc — mgl. *A. S.* [21]) um — *B.* mgl. *A. S.* [22]) bonda — mgl. *S.* [23]) staði — *A. S.* [24]) ok — tilf. *A* [25]) Dette Ord mgl. ved Skrivfeil i 60 qv. [26]) boð — *A. S.* [27]) gerir — *B.* [28]) sua — tilf. *B.* [29]) bøndr — *A. S.* [30]) Um helga daga hverir nonhelgi haýa eða hverir eigi. — Overskr. i *A.* Um sunnu daghs hallo. — Overskr. i *S.* [31]) þuatðeigi — *A. S.* [32]) langaýasto — *S.* [33]) messa mgl. ved Skrivfeil i 60 qv.

Siaunda Selia manna messa. Attanda Olaxs messa.[1] Niunda onnur Olaxs messa. Tiunda Laxranz messa. Ellipta Marie messa. Tolxta onnur Marie messa. Prettanda Michials messa. Fiugrtanda allra heilagra messa. Fimtanda Andres messa. Sextanda Nichulas messa. Pesser .xvj. dagar eru aller iamdyrir fem sunnu dagr.

Um þa messo daga er eigi er non[2] firir.[3]

xxv. En þesser dagar[4] eru þeir er eigi [haxa non hælgi.[5] Einn er Pals messa. Onnur Mathias[6] messa. Pridia Gregorius messa. Fiorda Magnus messa.[7] Fimta tueggia postola messa er fyrst er a sumri. Setta er manadagren [i huita-sunnu dags nitu.[8] Seaunda Botolfs messa. Attanda er Smithuns messa. Niunda Margrettar messa.[9] Tiunda Iacobs messa. Erlipta Barthalomeus messa. Tolxta kross messa um haustit. Prettanda Matheus messa. Fiugrtanda tueggia postola messa Symonis et Iude. Fimtanda Marteins messa. Sextanda Klemetz messa. Siau-tanda Thomas messa.

Um sild fiski.[10]

xxvj. Þetta er su linan[11] oc mistunn er Alexandr þaue [lonade oc[12] iattade[13] at gera um sild fiski i noregi[14] ui sild skal fiskia huert sinni er at lande gengr firir utan agustasto daga. Þesser eru þeir dagar er undan eru teknir af þauans hændi at eigi [se fiski[15] a. Exaltatio sancte crucis. Michials messo dagr. Allra heilagra messo dagr. Andres [messo dagr.[16] Fiorer[17] hinir fyrstu[18] dagar i iolom.[19] Alle dagr iola. [Prettande dagr iola.[20] Annunciacio sancte Marie. Paska dagr. Inuencio sancte crucis. Hælgi þorsdagr. Huita sunnudagr. Jons messa. Petrs messa. Olaxs messa fyrri. Marie messa huartueggia um haustit. En hæde a sunnu dogum oc allum[21] adrum dagum se fiski sild ef gud gæfr[22] at lande.[23] oc upp bera ef fangs er hæfke at eda neiia. En ef sett uerda uæt firir uaga brimlausa[24] þa bidi þar til þess er yrkt er.[25]

Jvfr. *Cap. 26—37.* G. 16—18. B. 14. E. 12—20.

[1]) fyrri — tilf. *Ab.*, men i Parenthes. Tilföiet i *Ad.* over Linjen med Arne M.s Haand. I *Ae.* med den sædvanlige Marginalhaand. Mgl. aldeles i *Ac.* [2]) nonhælgr — *B.* [3]) Overskr. mgl. *S.* Ingen Cap. Afdeling i *A.* [4]) dagar — mgl. *A.* mæssodaghar — *S.* [5]) [er nonhelgi fyrir — *A. S.* En þesser &c. — mgl. *B.* [6]) Michials — (feilagtigt) *S.* [7]) Fiorda Magnus messa — mgl. *A. B. S.*, og de övrige Dage have derfor i disse Codd. et Nummer mindre, saa at Capitlet ender med "Sextanda er Thomas-messa." [8]) [eptir huita sunnu dagh — *B.* [9]) j stad Prettiue messo — tilf. *A. B. S.* [10]) Um sildfisti ok lenxe þæra ok Eysteins erkibiscops. — Overskr. i *Ab. f.* Um sildfisti hvesso Alexander þæxe lænxde. — Overskr. i *Ac. e. d.*, men rettes i den sidste med Arne M.s Haand som i *Ab.* Overskr. mgl. *S.* [11]) lidan — *A.* [12]) [mgl. *A. S.* [13]) Eysteini erkibiscopi — tilf. *A.* [14]) epter bœn Magnuss konongs oc Erlings iarls sodr hans oc Eysteins erkibiscops — tilf. *A.* [15]) [fistifs — *S.* [16]) [messa — *S.* [17]) mgl *Ab. f.* [18]) messodagar — *A.* [19]) .vij. daghr oc — tilf. *A.* [20]) [mgl. *S.* [21]) sua a — *S.* [22]) sender — *A. S.* [23]) at lande — mgl. *A. B. S.* [24]) eda brimlænsi — *B.* j brimlænsso — *A* i brimlænssi — *S.* [25]) verdær — *S.*

Um utrodr manna.[1]

27 xxvij. En um utrodr xatøtra manna þa skal su miskunn a vera. at þeir mænn er sitia i sulltz husi oc xæra buxe eigu en tuau skylldar hiun bui um ku eda kugilldi oc xiffu þeir þat sem þeir nøyta eptir a þeim dagum er silldxisti er eigi[2] løyxd. þa seliazt þeir eigi. en ecki til salu ne hirdzslu. En ex þeir xiffu er meira bu eigu eda værdr xrammar[3] xiftt en nu er løypt. þa liggr laga sælt vidr. En huer þeirra manna er silld xiftir med løyxi a þessom dagum þa greidi huerx[4] ax lest[5] huerri um tiund xram sem mælt er oc take med þui styri madr huer oc skipti halxu xatøtum monnum en halxu til kirkiu þeirrar er xiftt er at[6] i kirkiu sokuenne eda giallde skift sem annat verk vynni þeir a þeim degi. En a medal dogum i iolum þa lade mænn silld a skipp oc xlyti oc upp xesti ex [gorver eru teinar oc[7] adr til bunir. En eigi hoggui mænn þa teina exni[8] ne til gere nema seckiazt uili oc eigi hialluid.[9] þessor verk skal þo eigi længer vinna[10] en til mid dags. en silld ma xlytia allan dagh.

Ex madr værdr staden a verki a hælgum tidum.[11]

28 xxviij. Ex[12] madr værdr xunnin a verki einum huerium degi þeirra er non hælgr er xirir eda messo æptne.[13] þa giallde .vj. aura. Slikt hitt sama ex madr etr tuimælis þa er hann skilldi xasta xirir þeim dagum þa giallde .vj. aura. Oc sua anaudigr madr ex hann yrkir at bonda rade. En ex hann yrkir at sinu rade giallde drotten hans .iij. aura. eda þræll late hud sina. Alla adra messo æptna[14] ma[15] vinna til netr. En ex madr vinnr þa messo daga þa giallde hann .iij. aura oc sua ex xreals madr etr tuimæles þa [oc var xasta boden xirir. En sa er þa etr tuimæles[16] er hann skilldi xasta eda vinnr a hælgum tidum oc kom eigi[17] kross til gardz honum þa stande hann xirir med eins eidi at hann uissi eigi til sanz at heilagt var eda xastu dagr oc vere[18] syku saka eda giallde sekt eptir þui sem dagr er til.

Ex prestr eda armadr stendr mann a verki.[19]

29 xxix. Ex prestr eda armadr kuæzt[20] haxa stadet mann a verki a einhuerium þeirra daga er heilagr er[21] þa sveri hann einn vndan ex hann syniar eda giallde [viti skift[22] sem vidr liggr. En prestr huer skal sokia viti oc sealxr haxa þat sem hann ser kross til. En ex prestr eda armadr stendr eigi[23] mann a verki. þa skal med þesso heimilis[24] kuidiar vitni sokia at[25] einn skal bera[26] en .ij. sanna um .iij.

---

1) xatøtra manna — *B.* Ingen Cap.-Afdeling eller Overskr. i *A.*, kun i *Af.* ny Linje. Overskr. mgl. *S.* 2) eigi — mgl. *A.* 3) xrekara — *A. S.* 4) hverr — *Ab. c. d. f.* þeir — *Ae.* 5) lest — mgl. *S.* 6) at — mgl. *A. S.* 7) [teinar ero — *A. S.* 8) exni — mgl. *A.* 9) hialm vidr — *S.* 10) vinnazst — *S.* 11) Um silldxisti ok lenxi Paxans ok Eysteins erkibiscops. — Overskr. (feilagtig) *Ac. d. e.* 12) xrials — tilf. *A. S.* 13) aptni — *A.* æxtæn — *S.* 14) aptna — *A.* 15) ena a — *A.* 16) [mgl. *A.* 17) eigi — mgl *S.* 18) se — *A. S.* 19) Overskr. mgl. *S.* 20) kuæzt — *A. B. S.* 21) latinn — tilf. *A.* 22) [sett skifa — *A.* 23) eigi — mgl. *A.* 24) heimis — *Ab. f.* Rettet dertil af Arne M. i *Ad.* 25) at — mgl. *A. S.* 26) a — tilf. *S.*

aura mal. En um .vj. aura mal skal[1] einn sueria en .iiij. sanna en þeir skolu vera xyllis mænn. En sa skal eidstaxr at þui skytr ek til guds at ek hexir þetta høyrt oc þat hexir xlotet um .iij. bøa eda .iij.[2] xleiri en eigi ueit ek huart satt er eda eigi. En ex hin ueit sik logen syni eins eidi xullum.[3]

Um paska hælgi.[4]

xxx. Paska dag hinn xyrsta skal ecki vinna. En manadagh þa loxar biskup monnum at skaxa xirir naut sin oc heim reida ex adr var hogguit ax sluxne[5] oc[6] eigi længer vinna en til middags. Løysa skal halm[7] xirir naut sin oc myki undan xøra oc eigi ixir midian dagh oc reida skal høy[8] heim. En ex xleira vinnr a manadegi eda tyrsdegi eda længer en til middags giallde .iij. aura biskupi. En hin xyrsta oc hin xiorda[9] giallde .vj. aura[10] ex [vinnr a.[11]

Um gangdaga alla.[12]

xxxi. Gangdag[13] hin litsta[14] skolu aller mænn xasta þurt oc lata heilagt xra midium degi. Gangdagar eru þrir[15] er yrkia ma[16] til midr dags oc xasta til nons. En hin xiorde alheilagr sem sunnu dagr þui at[17] er uppstigningar[18] dagr drottens vars. En sa er eigi hælldr sua giallde .iij. aura biskupi[19] xirir manadag eda tyrsdag eda odens dag. En xirir hælga þorsdag .vj. aura ex vinnr a.

Um xastu oc dæilld møte Marie messo.[20]

xxxij. Sua er oc mælt at Marie messo æptan[21] hin xyrra oc alra heilagra messo æptan þa skolu aller[22] mænn xasta uidr[23] sallt oc braud er .xij. uettra [eru gamler eda[24] ællri til ars[25] oc xridar oc til heillsu allum monnum. En sa er eigi xastar giallde .vj.[26] aura biskupi[27] xirir huarnluggia dagen. En mat þan sem bonde oc husprøya skilldu eta þann dag þan skal xatøkum[28] monnum gexa a messo deginum. eda giallda .iij. aura biskupi oc haxe mat þan til kirkiu oc late uigia oc gexe þeir[29] er til eru næxndir. En ex nokor tækr upp [xirir þeim[30] xirir løyxi þeirra þa er [sem sa haxe ugort.[31] En biskups armadr skal næxna sua marga mænn at skipta med ser sem hann ser at þarx. En slika selliz sa er næmzt sem hann gerde

---

1) skal — mgl. *A.* 2) oc — *A.* 3) xullum — mgl. *B.* Herefter indskyder *A.*, uagtet tvertimod Indholdslistens Orden, Capitlet "Um ofmoso gerd", see nedenfor Cap. 33. 4) Overskr. mgl. *S.* 5) Saaledes *Ae.*, ellers sluxri — *A.* 6) þo — tilf. *S.* 7) hialm — *S.* 8) høy — mgl. *Ab. f.* 9) dagh þasta — tilf. *A. B. S.* 10) erkibiscopi — tilf. *A.* 11) [hann vinnr — *A.* [þa vinner — *S.* 12) alla — mgl. *A.* Overskr. mgl. *S.* 13) Gangdagha dagh — *S.* 14) xysta ok litla — *A.* xysta sista — *S.* 15) þeir þrir — *A. B. S.* 16) ma — *A.* 17) þa — tilf. *A. B. S.* 18) uppstigu — *A.* 19) mgl. *A. S.* 20) Vatnxasta Maria messo aptan — Overskr. *Ab. f.* Vatnxasta — Overskr. *Ac. e.* Ligesaa i *Ad.* oprindelig, men forøget som i *Ab.* med Arne M.s Haand. Overskr. mgl. *S.* 21) aptan — oftere *A.* 22) aller — mgl. *S.* 23) vatn — tilf. *A.* vant — tilf. *S.* 24) [er gamall eda — *A.* [eru — *S.* 25) arxs — *S.* 26) .iij. — *Ab. f.* 27) mgl. *S.* 28) ænmom — *Ab. c. d. f.* aumom — *Ae.* 29) þeim — *A.* þeir þa — *B.* 30) [mgl. *A. S.* 31) [sua sem ugort se — *A. B. S.*

eigi deilldinu. Sua er armadren er hann nægnir eigi. Sama mal a er prestren þar sem armadren var[1] eigi at kirkiu. En er ixir xiordu eda ar eda xioll er at xara er kemzt madr eigi xram at nægnadar degi. þa kome hann nestan hællgan dagh eptir er xer[2] er er syni med eins eidi at hann matte eigi xirir[3] oxnædre[4] koma er se þa syku saka. eda giallde viti sua einkeyppis madr sem bonde. En sa skal eidstaxr vera at eigi willdi hann a þeim degi xara[5] til xangs at sua xøre nædre.

Um olmoso gerd a huita sunnu degi.[6]

33 xxxiij. Aller mænn skolu olmoso gera a huitu sunnu degi. bonde hver er hus-prøya sin leix hvart þeirra[7] er saxl a. En einkeypr madr hver pening er sua Jons messo dagh.[8] En aller mænn er bu eiga ser skolu gera korndeilld a Michials messo dagh. xuller bonde hver skeppo en einuirki halxa skeppo er sua prestr sem adrer mænn er bæra til kirkiu sem bonde sina olmoso. er einkeypr madr hver pening er bere iamnal til kirkiu sem bonde sina olmoso. Annat tuæggia[9] skal hver gera[10] eda þiggia. En sa er xallazt lætr giallde .iij. aura[11] biskupi en øyri xirir pening hvern. En [med sama hætti[12] skal þessu olmoso gera[13] sem xyr var sagt. Sama sækt liggr er vidr er madr greidir ei Olaxs korn.[14]

Um iola hælgi.[15]

34 xxxiiij. Iola hælgi skal er þyrma xiora daga hina xyrstu er xiorar nætr. En hin ximta er setta er seaunda skal reida[16] xodr heim er myki skal reida undan nautum til middags. En hin attande er heilagr sem hin xyrsti. En hin niundi er tiundi er erllipti er tolxte sem[17] medal xiordu dags er attanda. En hin .xiij. sem hin xyrsti. En þeir eru .nj.[18] dagar er .nj.[19] aurar liggia vidr en .iij. aurar liggia[20] vidr alla adra.

Um loss a hælgum tidum er xlota.[21]

35 xxxv. Ex madr gerer hørysloss [eda vidarloss[22] xyr en heilagt se. þa skal hann reida þo at heilagt se er þat eitt inbæra er nøyta skal þa[23] hælgina vidr hiord er vidr hinn. En timbr loss er xiala loss stande þar kyrt[25] sem komet er þa er þridiungr dags lixir.[26] en oll[27] annur loss reidi til hus þar sem hann ma xyrst xa.[28]

---

1) er — *A. S.* 2) xørt — *A. B. S.* 3) i — *S.* 4) ouedre — *S.* 5) þengat xara — *A. B. S.* 6) Um olmoso gerd. — Overskr. i *A.*, hvor dette Cap. indskydes foran, mellem Cap. 29. og 30. Overskr. mgl. *S.* 7) þeirra — mgl. *A.* 8) er Olaxs messo dag — tilf. *A. B. S.* 9) Annat hvert — *A.* 10) gexna — *S.* 11) aura — mgl. *S.* 12) [sama hætti — *A.* [same hættr — *S.* 13) græida — *S.* 14) korndeilld — *B.* ei Ol. korn — mgl. *S.* Det sidste Punktum lyder saaledes i *A.*: Sua er (er) um korndeilld hins heilaga Olaxs konungs. þa liggr slict vid sem adann var uppsagt. 15) Ingen Cap. Afd. i *S.* 16) reida — mgl. *A.* 17) hinir — tilf. *A. B. S.* 18) .vij. — *A.* 19) .xij. — *A.* 20) liggia — mgl. *A. S.* 21) er sua ex vid retr a annars manz eign — tilf. *A.* Overskr. mgl. *S* 22) [mgl. *S.* 23) um — *A.* um þa — *S.* 24) eda — *S.* 25) kyrt — mgl. *S.* 26) epter — tilf. *A.* 27) oll — mgl. *A.* 28) hus — tilf. *A.*

En ſætla hyrdi oc hyxiar læggi in þar er ſyrſt mu ſu hus.[1] En ſioxar ſlote huer ſtande kyr þar[2] ſem hann er komen at hælgi.[3] En ef a refr eda ſtraumr þa ſære. En hueruitna þar ſem uid eda ſkip eda ſearlut manns refr[4] a eigu[5] annars manz. þa haxe ſa ſitt er kænnir oc .ij. uatta hexir til. En ef hann[6] hexir ſirir hagat þa hallde hann ſirir eins eidi ef .iij. aura er uært[7] eda minna. En ef meira er uært þa ſe hyrittar eidr uppi. En ef hann hælldr a þa ſeckizt hann hauge oc ſare ſu ſear ſoku ſem[8] adrar.

Uer ſkipp ma rioda.[9]

xxxij. Kaup ſkip ſkal[10] eigi rioda um hælgi nema ſkipps hafe ſe þa ſkal upp 36
bæra[11] or ſlodar male. oc ſua þar[12] ſem eigi gætr ſkipp[13] auſtri uart.[14] Fott þau oll er madr ma ſitia a. a ſteda uppi[15] eda hexir madr a roſſe[16] oc ma madr[17] rida a uppi[18] þa er ſa engo ſeckr er med ſer.[19]

Huat bera ma ſæktalauſt a hælgum tidum.[20]

xxxvij. Sua er[21] mælt ef madr kæmr til kaupangrs eda uil hann brott 37
ſara.[22] þa ſkal hann bera ef hann uil næſt ſitt[23] til ſkips eda af ſkipi oc manadar mat miols oc annan ſmors oc kiarx riklinga oc bere huart er hann uil a orl eda i hænde ſer at orſeckiu oc piliu ſot oll oc ſegl oc rodrar ſkips reida[24] allan at orſeckiu. en þat er tolxært eda minna.

Um kiot ato a ſaſtu tidum oc ſunnu dags uerk.[25]

xxxviij. Ef madr etr kiot a ſriadegi oc uærdr honum uada uerk þa gange 38
hann til ſkripta oc bøte uidr gud. en biſkup a ecki a þui. En ſa er etr at uilia ſinum giallde .uj. aura.[26] En ef hann etr þria ſriadaga kiot ſamfaſt. þa hexir hann ſirirgort ſridi ſinum uidr mænn. en ſe ſinu uidr biſkup. Samu lund um [ſunnudags uerk oll[27] .uj. aura ſirir huarn ef[28] vinur tua um ſamt. En ef hann vinur hin þridia ſamfaſt þa ſirirgerer hann ſridi ſinum [uidr mænn[29] en ſe ſinu uidr biſkup.

Jvfr. *Cap. 38—41.* G. 20. B. 6. E. 27. 28.

---

1) En ſætla &c. — mgl. *A.* 2) þa — *Ab. f.* 3) hælgi — mgl. *S.* 4) vidir eda ſkipp eda ſearlutir manz refa — *S.* 5) eng — *S* 6) hinn — *A.* ein — *S.* 7) uert — mgl *Ab.* tilf. i *Ad.* af Arne M., og i *Ae.* med den sædv. Marginalhaand. 8) allar — tilf. *A. S.* 9) Kaupſt. ſk. e. rioda um hælgi. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 10) ma — *S.* 11) at orſeckiu — tilf. *A. S.* 12) þat — *S.* 13) ſkipp — mgl. *A* 14) varit — *A.* en i kaupangi i næſto bud þa er hann ſerr — tilf. *A.* 15) uppi — mgl. *A.* 16) vuppi — tilf. *A. S.* 17) madr — mgl. *A.* 18) oxan — *A. S.* 19) ſor — *B.* 20) *Ef* menn koma til kaupangs. — Overskr. *A.* Overskr. mgl. *S.* 21) enn — tilf. *A. B.* 22) ſara — mgl. *A.* 23) ſitt — mgl. *A.* 24) ſlipsreidi — *A. S.* 25) Um kiot af. — Overskr. *Ab. f.* a otidum oc ſunnu d. uerk — tilf. *Ac. d. e.,* men dette Tillæg er i *d.* udströget af Arne M. Overskr. mgl. *S.* 26) en ſyrir annan ſriadag adra .uj. aura — tilf. *A.* 27) [ſunnudaga — *A.* oll — mgl. *S.* 28) hann — tilf. *A. S.* 29) [mgl. *S.*

Um vatn fastu a Olafs messo æptan.[1]

39 xxxix. Sua er mælt at huer heill madr oc fimtan[2] uettra gamal medan hann er innan laga uara skal fasta Olafs messo æptan[3] uidr fullt oc braud eda giallde .vj. aura.

Um hust taku a paska deghi.[4]

40 xl. Huer madr .vij.[5] uettrom ellri skal a huerium [.xij. manadom a[6] paska degi taka [corpus domini[7] ef hann ma til kirkiu komazt eda þan dag alligr[8] sem fyrst ma hann til kirkiu komazt eda hann nær kenni manni. En ef hann er .xv. uettra gamal eda ellri oc er honum[9] eigi sua[10] skript at hann skoli eigi hust taka oc sitr hann sua .xij. manade at hann tækr eigi hust oc etr þo kiot fyr en hann hefir hust tekit. þa sedizt hann fyrsta aret .iij. morkum oc sua annat oc hitt þridia. En utlægr ef lengr sitr.[11] En ef kenni madr uil eigi gefa honum hust oc kallar vskil hans uallda þa skal sa er eigi nær husti skiota male sinu til biskups eda [kors brodra[12] ef biskup er eigi heima. oc eta eigi fyr kiot sættalaust en hann hefir lykt[13] male sinu.[14]

Ef madr etr kiot i langa fastu.[15]

41 xlj. Ef madr etr kiot i langa fastu þa hefir hann firir faret fridi sinum uidr alla mænn. en fe sinu uidr biskup ef hann er fullliida eda heiluita.[16] Huer madr er tolf uettra er gamal [eda ellri[17] skal fasta a langa friadag uidr uatn oc braud eda giallde .iij. aura biskupi.

Ef ureinande fællr i mat oc huat eta ma.[18]

42 xlij. Eta skal þat er biorn bær oc firir bergh fællr. En ef naut slangar naut til bana þat skal eta. Vana skal kona fenade hælldr en suidda[19] liggi[20] oc þat skal eta er hon banar ef eigi er karlmadr til. En ef naut kyrkizt i base þat skal eta.[21] Ef madr gelldir buxe oc uærdr dautt af þui þat skal eta[22] oc sua ef uargr bitr eda hundr sa er sealfr rædr a. En xla skal hud af nauti oc skin af sauidi oc skera af allt þat er tænnr hafa tekit oc kasta a uigdu uatne. Ef buxe gengr a sio eda uatn eda fællr[23] i brunn oc drukner þat skal eta. Eta skal kalf ef hann [hefir etet þriar netr fyllar[24] oc er hann sidan drepen. En ef ureinande fællr i mat manna

Jvfr. *Cap. 42. 43.* G. 31. B. 5. E. 26. 29.

[1]) Um logfostr — Overskr. *A.* mgl. *S.* [2]) .xij. — *S.* [3]) hinn fyrra — tilf. *A. S.* [4]) At huerr madr .vij. (.vj. — *Ac. e.*) vetra fæti þionosto a Páskadag. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [5]) .vj. — *Ac. e.* [6]) [mgl. *A. S.* [7]) [hust — *A.* huts — *S.* ogsaa nedenfor. [8]) ælligr — mgl. *S.* [9]) hann — *B.* [10]) eigi sua — mgl. *A.* [11]) hann — tilf. *A. S.* [12]) [brodra at tristirkiu — *A. B.* [13]) fyr — tilf. *S.* [14]) sinu — mgl. *S.* [15]) Um kiot att um langa fostu. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [16]) fullvita — *A.* Hereefter i *A.* nyt Cap. med Overskr.: "Um langa friadags fosto." [17]) [mgl. *A. S.* [18]) Eta sk. þ. er biorn berr. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [19]) dautt — *S.* [20]) verdi — *A.* [21]) En ef naut &c. — mgl. *S.* [22]) Ef madr &c. — mgl. *A.* [23]) fællr — mgl. *A.* [24]) [hefir etit þriar fyllar — *A.* [hefir fullar .iij. netr — *S.*

eda i mungat þess skal nøyta oc kasta a uigdu vatne adr[1] oc midla uidr xatøxta mænn eptir rade prest[2] ok sua þat er i urd[3] xellr eda xen oc allt þat er madr ueit bana til oc eigi hexir drep at bana uordit. En uilli dyr huert[4] er menn hitta oc xiska oc xugla þat skal eta ex uil.

Ex uædr heptir mænn i vtt øyum.[5]

xliij. Ex madr er sladen a xiallum[6] eda i uttøyum um langa xastu oc heiptir[7] 43
hann uedr. þa skal hann eta huetuitna[8] hælldr en døya nema mann ein.[9] En þa er hann kømr til bygda þa segi[10] þeim preste til er hann ma xyrst hitta eda sedizt hann .uj. aurum uid biskup. en adrum .uj. aurum ex hann xer um annan prest. En ex hann xer þegiande um hin þridia þa er hann utlægr en biskup haxe xe hans allt. En ex prestr uil eigi skripta honum þa sedizt hann .uj. aurum[11] uidr biskup. En ex madr ber vræinænda i mat manna þa er xirirbodet er at nøyta. þa haxe hann lyrittar eid xirir ser ex hann syniar eda xare utlægr. En ex hann kastar[12] sua at mænn sea at uilld sinni oc nøyta mænn eigi ax. giallde uistir hinum er a tuinnum giolldum eda syni uilia sins lyrittar eidi. eda giallde .uj. aura biskupi. En or utlægum øyri um þetta mal þa take hin tuin giolld er maten atte adr en i biskups gard xalle.[13]

Um xerd erkibiskups oc reidskiota.[14]

xliij. Erkibiskup skal koma i xylki huert a .xij. manadom huerium naudsynia 44
laust at ueita monnum þionosto eda þarnast þar reidu sinnar þeirrar[15] er hann skildi haxe þa .xij. manade. En bøndr skolu gera biskupi reidskiota ross huert er [sadul eda[16] sele [hexir a komet[17] huert sem erkibiskup xer nema armadr hans late annan uægh[18] bioda. En sa er eigi gerer sua þa giallde .iij. aura xirir øyk huern en .uj. aura xirir reidskiota bodxall. En ex madr kømr til reidskiota skiptis oc løynir reidskiota oc lætr eigi til lutanar koma þa er blaset er til. þa er sem hann haxe ugort.

Um iarn burd.[19]

xlv. Um [þau ein[20] mal skal iarn bera er i lagum eru til skild. En ex 45
madr uærdr xirir oxrifi[21] oc nær hann eigi laga undan xørsto þa skal erkibiskup[22] haga sua at hann haxe log. eda løyxa honum ælligr[23] iarnburd eda brødr at trist kirkiu ex erkibiskup er eigi ner.[24] sua oc ex madr hexir eigi eida lid oc þo retta vorn.

Jvfr. *Cap. 44.* G. 8. 9. 14. 33. B. 10. E. 31. 40. *Cap. 45.* G. 24. B. 42. 43.

---

1) edr — *S.* 2) preste sins — *A. S.* 3) urdir — *A. S.* 4) er ætt — tilf. *A.* 5) Um oreinændes ato j naudsyn. um langaxastu — Overskr. *B.* Ex madr er sladinn a xiollom — Overskr. *A.* mgl. *S.* 6) uppi — tilf. *B.* 7) hexir — *S.* 8) er han xær — tilf. *S.* 9) æighi — *S* 10) hann — tilf. *S.* 11) aurum — mgl. *S.* 12) kaster — *S.* 13) gangi — *A.* 14) Ærtibiscop skal koma. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 15) þeirrar — mgl. *B.* 16) [mgl. *A.* 17) [er kommen a — *S.* 18) uægd — *B.* 19) Overskr. mgl. *S.* 20) [þat ætt — *S.* 21) oxride — *Ac. e. d.* (dog i denne rettet af Arne M. til oxrifi). *S.* 22) annattveggia — tilf. *A.* 23) ælligar — mgl. *S.* 24) hæima — *S.*

En at ſyſlis kirkiu ſkal iarn bera i herade.[1] einni kirkiu er til ſkillt[2] i kaupange huerium. En preſtr ſa ſkal iarn uigia er tiund telr þeſſ manz oc kauplauſt bæde uidr hann oc ſyſlis preſten. nema uiſtir þær er høgendes preſtren þarf er hann fer til ſyſlis kirkiu.[3]

Vm mein eida.[4]

46 Sloj. Sa madr er ſuær eid rangan hann ſeckizt .iij. morkum uidr biſkup. En ef hann leidir ſleiri mænn med ſer a eid rangan. þa ſkal hann giallda .vj. aura[5] ſirir vatt huærn. En ef þeir vita at þeir ſoro rangt þa ſeckiazt .iij. morkum huer þeirra. En ef þeir haxa ſyn ſirir þa ſyni med eins eidi. En biſkups armadr ſkal eigi bera hann þeirri ſok fyr en hann haxe heimilis[6] kuidiar vitni til nema mal ſe[7] openbert. [8] Sua er en mælt at ef madr karl eda kona vinna eid til þeirra luta er til ſynda horfer ſua ſem er til ſamhælldis um landrad mote rettom landz konungi. eda um manndrap eda hordom eda til annara ſtorgløpa þan eid ſkal riuxa ſektalauſt oc ſkal til ſkripta ganga at illr eidr var vunnin.

III.

Kapitula af adrum lut bokar.[9]

i. [Engi madr[10] take kono i ætt ſina.
ij. Huærn øyri biſkup ſkal taka.
iij. A huærium konom madr utlægezt.[11]
iiij. Um lægordz ſekt.[12]
v. Vm horan.
vj. Ef madr legzt med modor [ſyſtur eda dottor.[13]
vij. Um kono horan.[14]
viij. Vm gudciuia varnan.
ix. Um brullaups gerd.[15]
x. Vm hiunſkaps ſlit.[16]
xi. Ef madr gefr fe til frillu ſinnar.[17]
xij. Ner fenget ſkal feſtar kono.[18]

Jvfr. *Cap. 46.* G. 32.

[1]) en at — tilf. *A.* en — tilf. *B.* at — tilf. *S.* [2]) er ſkild — *A* er ſkippat — *S.* [3]) ſyſlis-kirkiunnar — *S.* [4]) Um rangann eid. — Overskr. *A.* Vm ranga eida. — *S.* [5]) ærkibiſcopi — tilf. *A.* [6]) heimis — *A.* [7]) haxue veret ſua — *S.* [8]) Nyt Cap. i *A.* med Overskr.: "En um eida mal." [9]) Denne Overskr. mgl. i *A* Ligeledes i *S.*, hvor heller ikke nogen Indholdsliste eller overhovedet nogen anden end simpel Capitelinddeling findes. Sideoverskriften i denne Part er i 60 qv. overalt: "annar lutr kriſtins rettar." [10]) [at eigi — *A.* [11]) þrimr ſkylldom konom ok .vij. oſkylldom utlægæz madr — *A.* [12]) ord — *A.* [13]) [ſinni eda ſyſtor eda dottor kono ſinnar — *A.* Dog sætte *Ab. d. f.* feilagtigen Tallet .vij. foran "eda ſyſtor" o. s. v., hvilket derfor staaer som en egen Titel. De øvrige Capiteltal indtil .xiiij. ere derfor i *Ab. d. f.* eet höiere end i *A.* og i Texten. [14]) Enn um horan. — *A.* Denne og næstforegaaende Titel ere i *B.* udeglemte af Indholdslisten. [15]) hverri tid brudlaup má gera. — Overskr. *A.* [16]) ok at born komaſt eigi til arfs er getin verda med ſidarri kono — tilf. *A.* [17]) ok getr onnor born ſidarr med — tilf. *A.* [18]) At fengit ſe feſtar kono innann .xij. mánada. — *A.* Vm feſtar kono manz — *B.*

xiij. Ef madr legzt med xeſtar kono ſinni.[1]
xiiij. Um nunnu uigſlu.[2]
xv. Um blot a heidnar uetter.[3]
xvj. Um eida rox oc ſkript rox.
xvij. Huat [gexa ma[4] ax xe ſinu.
xviij. Um blandan uidr buxe.
xix. Um væga bøter.
xx. A huærium tidum ſøkia ma.[5]
xxi. Um banſætning.
xxij. Huærſo radaxars ſkal leita ſer.[6]
xxiij. Um vtlægan øyri.
xxiiij. Huær vtlægr værdr [i kriſtnum rette.[7]

At engi madr take køno i ætt ſina.[8]

i. Sva er[9] mællt at engi[10] ſkal taka kono i ætt ſina annars koſtar en mællt er oc biſkup løyxdi a moſtrar[11] þingi oc aller mænn vurdu aſatter. Telia ſkal xra ſyſſkinum tucim .vj. mænn a huarntueggia uegh oc taka at hinum ſeaunda. En ef madr uil taka kono þa er xrende hans atte. þa ſkal telia[12] xiora mænn a huarntueggia uegh[13] xra brødrom tucim oc taka at hinum ximta. [Sua ſkal[14] hitt ſama telia ef madr uil taka xrendkono[15] þeirrar er hann atte adr. En ef madr tækr nanare en nu er upp talt þa ſkal ax lata[16] a hinu xyrſta þingi. En biſkups armadr ſkal ſtexna honum þat þing ax hendi biſkups oc gexa honum ſok oc telia xrendzemi xra ſyſſkinum tucim en hann[17] kome monnum[18] medal ef hann ma. En bauggilldis mænn oc næxgilldis mænn ſkolu bera xrendzemi þeirra ſundr at hann[19] mege[20] eiga hana[21] þa eru þau engo ſekt. Nu eru eigi til innan xylfis bauggilldis mænn eda nexgilldis mænn annars tueggia þeirra þa ſkal gera þeim[22] ſtexno til a xyrſta þingi innan laga vara ſua ſem[23] xara ma tuinegis. En ef huarke er til bauggilldis mænn ne nexgilldis.[24] þa nemxni biſkup eda armadr hans .xij. bøndr hina bezſto innan xylfis. En hinn haxe .ij. ax þeim[25] a adru þingi. En ef hann kemr eigi monnum medal þa late hann ax þeirri kono at orſeckin ef þeim[26] uar ouiſa uargr.

Jvfr. *Cap. 1—4.* G. 24. B. 15. E. 30. 52.

[1]) Vm xeſtar kono ef legzt med — *B.* Denne Titel mgl. i *A.*, hvorfor Capiteltallene i *b. d. f.* herfra ſtemme med dem i Texten, i *c. e.* ere eet mindre. [2]) Um þat ef kona vill taka vigia ſic til nunnu — *A.* [3]) Ef madr blótar a heidnar vætter oc um greiningar (Feillæsning f. gerningar) — *A.* Vm blot — *B.* [4]) [madr ma gexa — *A. B* [5]) eda med hueriom hætte — tilf. *A.* [6]) Huer (hue — *c. d. e.*) madr ſk. ſer radaxars leita. — *A.* Vm tuænbørn — *B.* [7]) [at logum — *B.* Um þat huer utlagr verdr at lögum eda hue framleidis ſkal xara — *A.* [8]) Overskr. mgl. *A S.* [9]) enn — tilf. *A.* [10]) madr — tilf. *A. B.* [11]) monſtrar — *S.* [12]) mgl. i *Ac. e.* Tilf. i *Ad.* af Arne M. Mgl. ligel. i *S.* [13]) of — tilf. *A. B. S.* [14]) [þat ſkal ſua — *A.* [þat ſkall of ſua — *B.* [þat ſk. ſa — *S.* [15]) kono xrendkono — *A.* xrendkono kono — *S.* [16]) lata — mgl. *A.* [17]) hinn — *A. S.* [18]) mann i — *S.* [19]) at hann — mgl. *A.* [20]) megi — *A.* (dog *c.* og *e.* megi). [21]) hana — mgl. *A.* [22]) þeim — mgl. *S.* [23]) at — *S.* [24]) menn — tilf. *A. B. S.* [25]) .xij. — tilf. *B.* [26]) honom — *S*

En ef tlond[1] toma [a mal[2] þeirra firir brullaup[3] heit þa a hann solu enga a huarki til festar tono ne fear uidr giptingar mann fyr en þat mal er lyst[4] at lagum uidr biskup. En ef hann fær þa sekiazt þeir badr .iij. morkum huar þeirra. nema hon eigi seolf firir fer at rada þa sekizt hon[5] sem forrædes madren skilldi ælligr. Nu lætr hann eigi af a fyrsta þingi [sem logh skilia[6] þa stefni biskups armadr honum þing annat. oc ef hann ma þa en toma monnum medal þa skal hann eiga hana at orsekiu. En ef hann fermer þa en eigi monnum medal þa[7] er hann en[8] sekr .iij. morkum. En biskups armadr stefni honum hit þridia þing þa skal hann en toma monnum medal ef hann ma oc eiga tono at orsekiu. En ef hann [ma þa en eigi toma[9] monnum medal þa late hann af oc giallde en hit þridia sinni .iij. merkr. En ef hann lætr þa en eigi af þa fare hann utlægr en biskup haxe fe hans en hon haxe sitt fe. [10] En ef madr tekr brødrung[11] sina eda systrung[11] sina þa er þar[12] sidast .iij. marka sekt.[13] En upp fra þui sem frændzemi oskylldizt þa skolu falla .ij. aurar[14] af fue hueriu. þa uærdr þat mork at setta fue. Samu lund er um sixskape.

Huærn fyri er biskup skal taka.[15]

2 ij. En til hegningar kristins[16] spellz þa skolu þesse mal fylgia bonda rette um sektir.[17] tuenna mal oc meineidar. kioteta firir husstaku. tiundar[18] sekt. kirkiu fridbrot oc kirkiu gardz. Reidskiota fall oc reidskiota bodfall.[19] En oll[20] annur mal skolu falla til talens rettar. oc allar sektir silfmetnar i kristnum rette.

A huerium konum madr utlægizt.[21]

3 iij. Atta[22] eru þær konor [er oskylldar eru[23] at frendzemi oc[24] madr utlægezt[25] a ef hann tekr. en þriar skylldar. Ein er su er fader manz atte. annur su er son manz atte. þridia su er brodr manz atte. fiorda er moder kono þeirrar er madr atte. fimta dotter kono þeirrar er madr atte. Setta er systir kono[26] þeirrar er madr atte.[27] Seaunda er kona su er þu hoxt or heidnum dome eda hon þik. hin attanda er su kona er uil hexir tekit oc sit gudi gexet. sa utlægezt er henne spillir[28] i stad sinum eda þeban tøygir eda tøygia lætr oc spillir sidan. En ef sa lætr af hendi oc tekr annar sidan oc veit hann at hon er nunna þa [sekizt hann skikri sekt[29] sem

Jvfr. *Cap. 2.* G. 33. B. 16. E. 25.

[1]) bond — *A.* [2]) [medal — *S.* [3]) brullaups — *S.* [4]) tøyst — *A. B. S.* [5]) hann — (feilagtigt) *A.* [6]) [mgl. *A.* [7]) late hann af ok — tilf. *S.* [8]) en — mgl. *S.* [9]) [tømr þa en eigi — *A. S.* [10]) Capitel-Afdeling i *A.* med Overskr.: "Ef madr tekr brødrungu sina." [11]) brødrungu — systrungu — *A.* [12]) hann — *S.* [13]) settr — *S.* [14]) silfermetnir — tilf. *A. B. S.* [15]) Til hegningar kristnis (spellz) retz. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [16]) doms — tilf. *B.* [17]) sætar far — *A. S.* [18]) sok ok — tilf. *S.* [19]) bod — *A.* [20]) oll — mgl. *S.* [21]) Þetta eru þær konor er madr verdr utlagr af. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [22]) Þetta — *A.* Þæssær — *S.* [23]) [mgl. *A.* [24]) er — *A. B. S.* [25]) verdr utlægr — *A. S.* [26]) kono — mgl. *B.* [27]) fimta dotter &c. — mgl. *S.* [28]) sidann — tilf. *A.* [29]) [er hann sva sær — *A.*

hann hæxe tekit annars manz kono. En þessar eru hinar er at frendzemi eru skylldar. Moder systir dotter. Nu ef madr lægzt[1] med einni huerri þeirri[2] þa utlægiazt þau bæde oc firirgort fe sinu uidr biskup nema þui at eins at hann briotezt or handum. eda viti mænn at sannu at ode hexir veret sen[3] a honum[4] adr oc sidan. Sua er oc[5] ef kona hexir naudgad til veret oc hexir eigi hænnar uili fylgt sidan. þa [sekizt hon eigi[6] en bote þo uid gud at vmrøde biskups. En ef hann uil eigi brot fara þa skal biskups armadr stefna [þeim manni[7] þing oc hafa heimilis kuidiar uitni med ser til þings. En ef hann[8] kuedr nei uidr þa festi hann lyrittar eid firir oc stande sa eidr .x. uikur forar. En ef eidr fellr[9] þa fare hann utlægr oc fe hans allt nema iord[10] ef hann a. oc søke þat eid fall sem annur.[11] En ef hann uil eigi[12] eid festa þa gere biskups armadr honum manadar stefnu or lande brot. vere hon oc utlægh nema runnit være a hender henne.

Vm legørdz sekt.[13]

iiij. Ef kona legzt med manni þeim er hon ma[14] eigi[15] eiga þa er hon sua 4
sek .iij. morkum sem hin er med[16] legzt. Nu ef hann lætr eigi af oc þoler hann þingstefnor .iij. þa giallde hann .iij. merkr at huerri þingstefnunni oc sua huartueggia þeirra þat eru atian merkr allz er þau giallda bæde oc late af eda þau fare bæde utlægh en biskup hafe fe hans en hon[17] sitt fe.

Vm høran.[18]

v. En ef madr a kono vndir kono sina eda kona[19] mann vndir honda sinn 5
þa sekizt huartueggia þeirra .iij. morkum uidr biskup ef þau uerda sonn at[20] med vatta .ij. eda [er hon[21] barns bettri. En þat skal vera sionar vitni þat er skirskotat er vndir. En ef þat er eigi til þa ma søkia med heimiliskuidiar vitni oc sua[22] þa standa firir med [lyrittar eidi.[23]

Ef madr legzt med modør systur eda dottør.[24]

vj. En ef madr a ser[25] eignar kono oc er hann sua illz lystr at hann legzt 6
med [modor systur[26] eda dottor kono sinnar eda sua skylldri kono henne at hann

Jvfr. *Cap. 5—7.* G. 25. B. 17. E. 22.

1) ligger — *S.* 2) þeirra — *S.* 3) sen — mgl. *A.* 4) syniligt — tilf. *Ac. e.* syniligt, rettet til syn. — *Ad.* 5) sidan — tilf. *A.* 6) [fyrrisc hon sættena — *A.* 7) [honom — *A.* 8) hann — mgl. *S.* 9) fellze — *A. S.* 10) hans — tilf. *S.* 11) eidfoll — tilf. *A. S.* 12) eigi — mgl. (ved Feilskrift) *A.* 13) Ef k. lægz m. manni. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 14) ma — *A.* 15) af skilum — tilf. *S.* 16) henni — tilf. *A.* 17) hafe — tilf. *A. S.* 18) Ef m. a kono — Overskr. *A.* mgl. *S.* 19) ter — tilf. *A.* 20) sokinni — tilf. *A.* 21) [Saaledes oprindelig; men med en langt nyere Haand — fra det 16de Aarh. — forandret til: "fleiri. ef hon er"; med samme Haand er nedenfor tilskrevet: "cor. aff then gamle norske lagbok. i christen retten." [hon — *A.* 22) skal — *A. S.* 23) [lyr. eid. — *S.* 24) Ef serir kono. — Overskr. *A.* (mgl. i *c. e.* Tilf. af Arne M. i *d.*) mgl. *S.* 25) kono — tilf. *A.* (undtagen *f.*). 26) [systur sinne — *A.*

ma eigi eiga hana sidan. þa hexir hann xirirxaret samlage þeirra um likam[1] lostu. en þo stendr hitt hælga hiunskaps band þeirra medal ax guðs halxo. en hann sekkizt hvert sinni .iij. morkum er hann tekr.[2] Sama mal a kona um þetta sem karlmaðr[3] meðan þau lixa bæði. En sidan se biskup hins mal eptir guðs lagum er spællum hexir uolldet. En ef hann uælldr þui at þau mego eigi saman bua.[4] haxe hon þridiungs auka sin[5] sem hæl skildi þau.

Um konu horan.[6]

7 vij. En ef kona horar[7] bonda sinn. þa sedizt hon uidr biskup .iij. morkum ax sinu xe en eigi bonda sins oc skal þat uirða or[8] hæiman xylgiu hænnar. En hann skal eiga kost at[9] eiga hana[10] eða[11] enga aðra meðan hon lixir.

Um gudziuia uarnan.[12]

8 viij. Engi maðr skal taka kono þa er hann a gudziuiar uidr. En sua skal þyrma gudziuium uidr xaður oc moðor sem uidr barnet sealxt.[13] Þær eru gudziuiar xyrstar er maðr hælldr manni undir þrimsigning. Þær eru aðrar gudziuiar er hælldr undir[14] uatn. Þær eru[15] þridiu er xærer or huita uaðom. Þær eru[15] xiorðo er hælldr undir biskups hond. Þær eru[15] ximtu er loysir dregil ax enni[16] þær eru allar iaxnar gudziuiar. Slikar liggia þar hætr uidr ef maðr tekr gudziuiu sina sem hann take xrendkona sina brøðrung[17] eða systrung[17] bæði uið gud oc biskup.

Um brudlaups gerð.[18]

9 ix. Kono skal eigi xa er .iij. uikur eru til iola oc eigi um iola hælgi. oc[19] .ix. uikur xirir þaskar oc[20] þassa uiku oc[21] huita sunnu dags uiku. oc[22] .iij. uikur xirir ions vaku.[23] oc sua xirir michials messo. oc [engi maðr[24] skal taka kono[25] a xriaðags nott oc [a engri nott[26] þeirra er xastu dagr er eptir um morgonenn eða messo dagr. En huær maðr er xær kono a þeim tiðum allum sa[27] er sekr .vj. aurum uið biskup. En sa maðr er xær kono a sunnu nott[28] eða ymbru nattom eða um langa xastu[29] sa er sekr .iij. morkum uið biskup oc gange til skripta bæði þau oc bøte uidr gud.

Jvfr. *Cap. 8.* G. 26. B. 15. E. 53. *Cap. 9.* G. 27. B. 7. E. 21.

1) likams — *A. B. S.* 2) aðra — tilf. *A. B. S.* 3) karlmenn — *A.* 4) vera — *S.* 5) sua — tilf. *B.* 6) Overskr. mgl. *A S.* 7) undir — tilf. *Ac.*, ligeledes *Ad.* oprindelig, men udströget af Arne M. Ogsaa i *Ae.*, men senere udströget. Tilf. *S.* 8) j — *A. B.* 9) eiga kost at — mgl. *S.* eiga kost á at — *A.* 10) ef hann vill — tilf. *B.* 11) æiga — tilf *A.* æighi — tilf. *S.* 12) Um gudsixiar við kono. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 13) sealxt — mgl. *A.* 14) undir — mgl *S.* 15) hinar — tilf. *A. B.* 16) þar inar ximtu &c. — mgl. *S.* 17) brøðrungu — systrungu — *A* 18) Kono st. t. xa er .iij. v. ero til iola. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 19) æigi — tilf. *A. S.* 20) æi — tilf. *S.* 21) ne — *S.* 22) æi — tilf. *S.* 23) messo — *A.* 24) [æi — *A.* 25) kono — mgl. *B.* 26) [engi — *A.* [æingha nott — *S.* 27) þa — *S.* 28) eða a æinhuerri þeirre nott er iamdynr ero sem sunnunott — tilf. *A.* eða æinni huæri nott þæirri er iamdyr er — *S.* 29) eða ymbru nottum &c. — mgl. *S.*

Um hiunskaps skit.[1]

x. Eina kono skal huær kristin mædr eiga. En ef hann tekr ædra medan hin 10
lifir skilfengna.[2] þa skal hann af lata hinni sidare oc giallde .iij. merkr biskupi. En
born ef[3] hann a med hinni sidare skolu eigi arf taka. Nu standa synir .ij. til arfs
fadur sins oc er sin moder at huarum [at skilum fengnar[4] eptir landzlagum fornum
oc[5] med guds lagum. Nu[6] mæler sa hin ællri at fader hans hafde eigi skillzt at
guds[7] lagum uidr modor hans þa er hann fek hinnar[8] sidare. þa a hann eigi
lengr at abyrgiazt þa uatta en .x. uetr.

Ef mædr gefr fe til frillu sinnar.[9]

xi. Ef mædr gerer brullaup til kono þeirrar er hann hafde fyr born uid getet. 11
þa hællga þau er eptir brullaup[10] eru fødd hin til arfs[11] er firir brullaup uaro[12]
oc skolu synir skipta at iafnade med ser huarer tueggia oc sua ef dotter er oc engi
son eptir brullaup þa skal hon med sama hætte ganga til iafns arfskiptis uidr brødr
sina firir brullaup getna. En ef bæde eru eptir brullaup son oc dotter þa gengr
hon eigi til arfskiptis med brødrom sinum oc hællgar hon þo[13] systr sinar firir
brullaup getnar med ser til iafnada skiptis til sliks lutar af modor arfe sem i lagum
er mællt. En þegar er nokot barn [er født[14] eptir brullaup. þa hællgar þat oll[15]
syskini sin til ærfda[16] firir[17] brullaup geten samfædd oc sammødd. huart sem hin
lifir lengr eda skæmmer er eptir brullaup uar født.[18] En huerge mikit er mædr
tækr medr þessom[19] skiluanga af fadur arfe sinum þa stendr hann framleidis til
allra erfda ufferdra. En ef nokorar erfdir hafa fyr veret tekuar med þessom hætte
þa stande[20] þær kyrrar.[21]

Ver fengit skal festar kono uera.[22]

xij. Ef mædr festir ser kono þa hafe hann fenget hennar innan þeirra .xij. 12
manada naudsynia kaust. En þær eru naudsyniar er mædr er siukr eda far. eda
uærdr hann uetr seta utan landz firir uilia sinn oc sanne þeir[23] med eins eidi oc
fae hennar sidan innan misseris nesta[24] er hann kemr heim. Sua er oc mællt at þat
skuli vera sektalaust ef þeggia uili er til frestanna[25] festar manzsens oc forrædes manz.

Jvfr. *Cap. 10.* G. 25. B. 17. E. 22. 23. *Cap. 11—13.* E. 22.

---

1) Eina kono st. hv. m. æiga kristinn. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 2) æiginfegna — *S.* 3) þau er — *S.* 4) [ok huarrar tueggio at skilom fengit — *A.* [huarthuæggia at skillum fengæn — *S.* 5) æigi — tilf. *A. S.* 6) ok þa — *S.* 7) guds — mgl. *A.* 8) henna — *Ab. f.* hennar — *Ad.* 9) En um quanfang. — Overskr. *A.* (mgl. i *c. e.*; tilf. i *d.* af Arne M.). mgl. *S* 10) brullaup — mgl. *A.* 11) arfna — *S.* 12) fød — tilf. *S.* 13) þa — *A.* 14) [er getit — *A.* [verder født — *S.* 15) onnr — tilf. *A.* 16) arfs — *S.* 17) ofir — *S.* 18) getin — *A.* 19) þenna — *S.* 20) ero — *S.* 21) En huerge &c. — mgl. *A.* 22) Ef m. festir kono. — Overskr. *A.* mgl. *S.* 23) þat — *A. B. S.* 24) innan — nesta — mgl. *A.* 25) frestanar — *B.*

En ef hann fær hennar eigi sem nu er skillt þa sekizt hann uiðr biskup .iij. morcum. En forrǽðes maðr konunnar sæke hann til fear sem [mǽlt er[1] i lagum. Suma mal hǫfer til forrǽðes manz ef[2] hann uelldr frestonom.

Ef maðr legzt með fǫstar kona sinni.[3]

13 riij. En ef maðr legzt með fǫstur kono sinni. þa giallde hann nauðsta nið fullrette. En ef faðir missir uiðr firir brullaup[4] innan þeirra .rij. manaða oc er barn getet. þa take[5] barn þat arf faðir sins sem moðer uere mundi kǫypt. En i[6] engom stað aðrum kǫmr[7] maðr til arfs nema moðer se[8] mundi kǫypt. eða hann se með lagum i ætt leiddr. En þo at annar[9] festi til þess frillo sina at með þesso logmale skolu born hans til arfs koma. [eða frestur brullaupi firir þessar saker[10] þa stoðar þat eði þui at huarke skal með þesso arfsuik gera ne brullaup suiuirða.

Um nunnu uigslu.[11]

14 riiij. Nu ef kona uil lata uigia sik til nunnu þa skal biskup eigi vigia[12] aðr hann hafe eruingia kǫyri til. En ef hon misfer siðan með ser þa skal hon ganga i garð biskups en sa er glǽpr hana[13] [þa er sa[14] utlǽgr en biskup hafe fe hans.

Um blot a heiðnar uettr.[15]

15 xv. Ef maðr blotar a heiðnar uetter eða fer hann með spasogur eða með gerningum sa maðr er þui lyðir oc þann mann husar[16] til þess.[17] hann er sua utlǽgr sem manz bane. en biskup a huern penning fear hans. En ef dyl.[18] bere karlmaðr iarn firir. en kona take i kǽtil. En sa er þessor mal kennir manni þa uerðr hann af þui fiolmǽles maðr ef skirskotat er. nema hann hafe firir ser heimilis kuiðiar vitni.

Um eiða rof oc skript rof.[19]

16 xvj. Nu ef maðr uerðr eiðrofa eða[20] skript rofa viðr biskup huart sem er kona eða karlmaðr. En þat er skriptrof ef maðr gengr aptr til samu syndar er hann hafðe fyr gort um þau mal er sett bitr oc til skripta uaro boren. eða eigi var af landa brott[21] sem skript var boðen[22] giallde .iij. merkr biskupi oc sua annat sinni oc þriðia sinni. En ef þau gera þat oftar þa er karlmaðr utlǽgr en biskup hafe [huern penning fear hans.[23] En kona fare utlǽg nema [runnit se[24] a hond hennar. en seolf hafe hon fe sitt.

Jvfr. *Cap. 15.* G. 28. 29. B. 16. E. 24. 44. 45. 46.

---

[1]) [fyr er mǽlt — *S.* [2]) at — *S.* [3]) sinni — mgl. *S.* [4]) brudkaup — *Ac. e.* ogsaa opr. i *d.*, men rettet af Arne M. [5]) hafi — *Ab. f.* [6]) firir — *S.* [7]) kemz — *A.* [8]) uæri — *A.* [9]) maðr — *A. S.* [10]) [mgl. *Af.* [11]) Ef k. vil l. v. s. til nunnu. — Overskr. *A. S.* [12]) hana — tilf. *A. S.* [13]) siðan — tilf. *A.* [14]) [fare — *S.* [15]) Ef m. blotar a h. v. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [16]) oð hǽimar — tilf. *A.* [17]) til þess — mgl. *S.* [18]) hann dyl — *B.* h. dular — *A.* [19]) Ef m. verðr eiðrofa oc skriptrofa. — Overskr. *A.* Ef m. v. eiðrofa. — Overskr. *S.* [20]) oð — *Af.* [21]) farit — *A. S.* [22]) boðen — mgl. *A. S.* [23]) [fe hanz alt — *A.* [24]) [maðr renni — *A. S.*

Huat gexa ma ax xe sinu.[1]

xvij. Sva er rað oc boð Nikulass goða[2] cardinala er þaue uarð siðan oc Jons 17
erkibiskups at hyggia[3] at rettarbotom með aliti hinna uittrasto manna oc[4] ollum
lagunautum til handa. at xe þat allt er mænn xa uttan erxðir þa skal gexa xiorðung
þess xear ser[5] til salo bota huærium er uil xirir uttan eruingia loyxi sua sem hawð
tiund. En kona ma gexa tiund or heiman xylgiu[6] sinni en xiorðung or þriðiungs
auka um tiund xram.

Um blandan uiðr buxe.[7]

xviij. Ex manni er þat kænt at hann blandazt uiðr einhuærn xenað þan sem 18
xirirboðen er huærium kristnum manni. þa soke armaðr með heimilis kuiðiar vitni.
en sa bere iarn xirir sik eða xare utlægr.

Um uæga bøtr.

xix. Þann dagh er nestr er alyrkr xirir Jons uaku[8] eptan þa skolu aller uigir 19
mænn uægo bøta huær i sinu xylki þar sem mest er þorx at i huærri skipsyslu.[9] En
ex nauðsyn bannar þann dagh. se gort xirir Petrs messo. En ex nokor lætr xallazt
giallde øyri silxmetin huær þeirra biskupi. En ex bonde gexr eigi uerkmonnum tom
til. þa giallde hann xirir bada þa. En ex uerkmaðr uil eigi xara oc gexr bonde
honum loyxi til. þa suare hann sealxr sok. En um þuerar[10] allar þa gere mænn
bruar ixir huær i sinu herade oc leggi þar þann dagh til er skilldr er til uega bota.
þa .xij. manaðe er bru er i gerð. en xræmleiðis xare sem aðr er mællt. En biskups
armaðr gere monnum stexno til með boðskurð oc lysing at kirkiu. en huær er eigi
kømer giallde øyri sylxmeten. En biskups armaðr skal þetta sokia[11] biskupi [til
handa[12] en halxt bondom til bruar gerðar. en þeir uciti lið til. En þessor uæga
bott kømr i stað mannxræls þess er [i lagum varum er[13] oc aller mænn haxðu
[heitit til guðs þakka.[14] En bruar gerð skal sua skunda sem hinir uitrasto mænn
sea i huæriu herade[15] at bera ma.

A huærium tiðum sokia ma.[16]

xx. Þessar eru tiðir þær a .xij. manaðom er eigi skal sokia oc eigi þing stexna 20
oc eigi eiða[17] vinna nema um mannhelgi oc[18] þyxt sem skilia skal .iij. uikur xirir
iol .ij. um iol .vij. um langa xastu. þaska uiku oc gangdaga uiku. huita sunnuðags

Jvfr. *Cap. 18.* G. 30. *Cap. 19.* G. 4. 5.

[1]) Þat er rað oc boð Niculas Þaxa. — Overskr. *A.* Hele Capitlet mgl. *S.* [2]) goða — mgl. *A.* [3]) at hyggia — mgl. *A.* [4]) oc — mgl. *B.* [5]) ser — mgl. *A.* [6]) heimanxerð — A. [7]) Ex m. blandaz við xenoð. — Overskr. *A.* mgl. *S.* [8]) messo — *A. S.* [9]) skipræiðu — *S.* [10]) þær ár — *A.* [11]) hælxt — tilf. *A. S.* [12]) [mgl. *S.* [13]) [mælt er i lögom várom — *A.* [m. var i laugum — *S.* [14]) [guði heitit — *A.* [15]) raði — *A.* [16]) Eigi sk. sokia ne þing stemna. — Overskr. *A.* Ner æi skal sokia ok æi vinna. — Overskr. *S.* [17]) eiða — mgl. *S.* [18]) æi — tilf. *S.*

nitu. oc ymbrudagarner þrir[1] firir Michials[2] messo. En aller aðrer i viknunni eru fostnar dagar. En um tristin rett oc allar aðrar fear fostner þa skal tals æsta er fotu[3] tomer a hendr oc firir fe hans a þessom tidum. en hann fere[4] tak firir. En ef fa a bu i herade eða hus i kaupange. þa uærðar þat take firir hann. En ef einlæyþr maðr uærðr firir sok. þa fae hann[5] þann mann i tak firir sik er iammikit[6] fe eigi sem honum var sok til gefen. En ef hann ferer eigi tak firir sik. þa sedizt hann .iij. morkum silfrs.[7] oc a þat halft konungr en halft sakar abere. en tokr er[8] sattaus[9] ofrir sua mikil sem sok var til gefen. En ef sa er oreigi er [sok er gefen oc[10] sok komr a hond oc læyþr[11] hann undan þa er hann sannr at sok þegar sofnar dagar koma. En ef hann ferer fe sitt i ryki annat undan takum þa sedizt hann [.iij. morkum[12] sem aðr. En ef þat er um tristin rett þa sæke sa biskups armaðr er firir sitr oc haxe halft hver þeirra [oc hinn er[13] sokn hof. En um allar[14] aðrar fesettir sæke sa er sok gaf. En ef hann sell fe undan takum eða annan vegh undan skytr. þa sæke utt sakar abere [fe þat[15] með utbeizslu oc þingstefnu oc niote þar þeirra vatta at þat fe var i tak fenget oc beidi bøndr[16] atfarar doms at taka til skulldar oc til sektar[17] oc halfu[18] meira með. haxe þat bøndr. En þat eitt skal sækia eða sueria um mannhellgi eða þyft er maðr rydr mal sitt til laga oc .nj.[19] eidar eru. En ef eidar værða festir stande til fora daga. Sokn skal oc eigi[20] hexia[21] a tyrsdegi þui at fimten ber a sunnudag. En sa er hefr sokn sina a þessom tidum þa hefir hann firir faret[22] sokn sinni. nema hann skiote a fiornættingi[23] eða .nj. nætting þeðan. En ef eidar værða vonnir aðrer en nu eru [til skildir.[24] þa er sa[25] sekr .nj. aurum i langa fastu. en a allum aðrum tidum .iij. aurum ef eigi er .nj. aura dagr ef maðr ma na laga frestum.[26] En ef maðr þarf til landzskylldar sinnar at sækia at[27] usoknar[28] dagum þa skal log firir lod festa oc leggia a[29] fimtar stefnu oc rydi hvartveggia sin vitni til bokar oc stande til fora daga.

Um bansetning.[30]

21 xxi. Ef biskup bannsetr mann þa skal hann haxa .iij. manaða frest at leidretta mal sitt. En at menn vexizt eigi lengr i hans vgiptu þa stefni biskups armaðr honum þing oc gere hann utlegan nema hann leidrette þar þegar mal sitt oc haxe biskup allt fe hans en konungr landkaup.

---

1) þrir — mgl. *S.* 2) Jóans — *A.* 3) foc — *A. S.* 4) fae — *A. B. S.* 5) hann — mgl. *S.* 6) mykit — *S.* 7) silfrmeinom — *A. B.* sem aðr — tilf. *S.* 8) er — mgl. *A.* 9) tattaus — *A. S.* 10) [mgl. *A. S.* 11) læypse — *A. S.* 12) [mork — *S.* 13) [er hinn — *S.* 14) allar — mgl. *S.* 15) [mgl. *S.* 16) bøndr — mgl. *S.* 17) sektanna — *A. S.* 18) hafue — *S.* 19) settar — *A. B. S.* 20) aingin — *S.* 21) hafua — *S.* 22) firirgort — *S.* 23) fiornætting — *B.* fernætting — *A.* 24) [taldir — *S.* 25) han — *S.* 26) festom — *B.* Herefter nyt Cap. i *A.* med Overskr.: Til landskylldar at sækia. 27) a — *A. S.* 28) sofnar — *Ac. e.* sofnar, rettet af Arne M. til osofnar — *Ad.* sonknar — *S.* 29) a — mgl. *A. S.* 30) Ef maðr bannsez. — Overskr. *A.* En biskup bansatter men. — Overskr. *S.*

Huersø rada ƒars skal leita ser.[1]

ƒxij. Nu ef madr uil dottor sina gipta eda þa konu er hann a ƒorrædr a al 22
lagum. hann skal taka vatta .ij. med ser af hins hendi er ƒa uil oc ƒrætta[2] at ef hon
vili þui vmrædr ƒylgia er sa leggr ƒirir hana er þa a ƒorrædr hennar[3] at lagum.
En ef hon suarar nal eda þegir þa se þui skirskotat oc se[4] konu ƒest at þui. En ef
hon nei kuædr þa se hon eigi ƒest. En nerge er hon iattar rada ƒare þa ma sa[5]
madr ƒesta oc ƒa hennar ef nitni[6] nitu. En þat vitni skal hann eigi lengr abyrgiazt
en .xij. manade oc ein dagh. Nu uil hon ƒæra raf a ƒestar mal innan þeirra .xij.
manadu oc kuazt[7] nandigh ƒest vera. þa niote hann vitnis sins [mote ordom hennar[8]
oc hafe konu.[9] En ef [hann þrytr[10] vitni þa syni hon uilia sins med eidi[11] oc
ƒader hennar oc moder med henne eda[12] nanasto nidir[13] ef þau eru eigi til oc lukt
upp ƒestarmanne i[14] stikum[15] øyri sem heitit var med henne sidan leiti hvart ƒirir
ser. Ef þesse sundran gerezt sidan brullaup[16] þa missi hon þridiungs auka sins.[17]

Vm utlægan øyri.[18]

ƒxiij. Ef madr værdr utlægr i kristnum rette þa gere biskups armadr monnum 23
ƒimtar stefnu til skuldu sinna af þui[19] þingi oc æste[20] taks[21] ƒirir ƒe hans. En
ef[22] veria dømdan[23] øyri innan ƒimtar um sumar en halfs manadar um vetr. þa
sekizt hver þeirra .iij. morkum vidr biskup ef armadr hans skirskotar ƒorstadu. Sua
sekizt oc hver þeirra[24] .iij. morkum vidr biskup[25] er vndan skytr eda vidr tekr eda
kaupir utlægan øyri i kristnum rette. en armadr søke þat ƒe med þingstefnum.[26]
En ef menn veita ƒorstadu eda eru menn[27] samuistum[28] med honum sidan þessar
stefnur eru lidnar þa eru[29] slikri utlægh[30] utlægr sem hinn. en ƒe sinu vidr konung
en hin einn vidr biskup.

Hver utlægr værdr i kristnum rette.[31]

ƒxiiij. Sua er[32] mælt i lagum manna at engi[33] værdr utlægr nema honum 24
stefni þing madr eda or eda horn i kaupange til motz. En ef madr gerer til utlægdar

Jvfr. *Cap. 23. 24.* B. 16. E. 25.

[1]) Ef m. gipter dottor sina. — Overskr. *A.* Vm gifting ar. — Overskr. *S.* [2]) hana — tilf. *A.* [3]) ƒirir henne — *S.* [4]) þa — tilf. *S.* [5]) sa — mgl. *S.* [6]) vattar — *A.* [7]) kuæzt — *A. B. S.* [8]) [mgl. *S.* [9]) af hennar ordom — tilf. *S.* [10]) [honom bitar — *A. S.* [11]) æinsæidi — *A. S.* [12]) Her begynder Brudst. *Y.*, og vedvarer til Enden. [13]) vinir — *S.* med henni — tilf. *A.* [14]) i — mgl. *A.* [15]) stillum — *S.* [16]) þæirra var — tilf. *S.* [17]) sins — mgl. *A. B.* [18]) Ef m værdr utlagr. — Overskr. *A.* Overskr. mgl. *S.* Vmm utlægdar m. . . i kristnum rette. — Overskr. *Y.* [19]) þui — mgl. *Y.* [20]) æsta þann — *A.* [21]) af þui þingi — tilf. *A. Y.* [22]) mænn — tilf. *A. B. S. Y.* [23]) dømpdom — *S.* [24]) þæirra — mgl. *A. S. Y.* [25]) vidr biskup — mgl. *Y.* [26]) þingstemnu — *Y.* [27]) menn — mgl. *A. Y.* [28]) j samuistu — *B.* [29]) þæir — tilf. *A. S. Y.* [30]) utlegd — *A. Y.* [31]) Um þat at engi verdi útlagr nema honom stemni þing. — Overskr. *A.* Vm utlægh. — Overskr. *S.* (i hvilken Codex dette samme Stykke ogsaa findes særskilt uden Overskrift: *S.**). hver utlagr verdr at logum eda hnæssti frammteidis stall . . . — Overskr. *Y.* [32]) enn — tilf. *Y.* [33]) madr — tilf. *A. S. S.** *Y.*

i kristnum rettr oc gengr hann[1] til ixirbota xyr en utlægð kemr[2] a hond[3] honum þa a konungr eði a[4] þui. En ef hann verðr utlægr gor a þingi þa a konungr landkaup aðer en hann kome i xrið oc settir[5] af þeim er [i samuist[6] eru með honum nema þa er hann er xluttr til ixirbota [til biskups[7] þa skolu mænn vera sektalaust með honum oc sua siðan sexna su er liðin er [biskup lagðe xirir hann[8] at bøta glop sin utan landz. En konungs mænn[9] mego þeim engom landzuist lænxa[10] er biskups armaðr gerer utlægan um kristin rett. Nu kemr hann aptr oc hexir int[11] skript sina þa er hann skilði utan landz inna[12] þa kanne[13] hann þing[14] oc haxe þar[15] rit[16] biskups eða staðarens ef biskup er eigi heima. eða ef hann er xræxallen oc late gera sik ilændan. en konungr haxe aðr skogar kaup. En ef manni er[17] su sok gexen af konungs hendi at hann [uar eigi ilændr gor[18] siðan hann uar utlægr gor.[19] þa skal hann abyrgiazt vitni sin innan .x. vettra at hann uar ilændr gor oc haxe siðan eins eiði xirir ser at þat er or vatta abyrgð. Ok[20] enge a at gexa sok um samuist siðan .x. uettr [eru liðnir.[21]

IV.

j. Um heimsóen oc heimsóenar vitni.[22]
ij. Um scemdar vig. (2. 3.)
iij. Um niðingsverc oc huersu konungr skal láta landráða kennzl sokia. (4.)
iiij. Um axheima xiörbrot acrs oc engs oc sóen oc vörn þar um. (5.)
v. Um þat ef þriði liðinn verðr veginn á scipi. (6.)
vj. Um viglýsing[23] oc margxallda[24] eptirsiá þarum. (7.)
vij. Um tylxtar eið. (8.)
viij. Um útlegðar iörð.[25]
ix. Ef maðr verðr höggvinn á þingi. (9. 10.)
x. Um sárbøtr oc konungs sect. (11.)
xj. Um læcnis xe oc at sýna sár. (12.)
xij. Aller sculu eptir þeim renna er mann særir. (13.)
xiij. Ef maðr verðr veginn i eptirsetu i öðr húsi. (14.)
xiiij. Um vig at[26] samcundu. (15)
xv. Ef manne verðr i elld runðit. (16.)
xvj. Ef maðr rinðr manne á kax eða rascar ef hann sitr af þurxtum sinum. (17.)

---

1) hann — mgl. *S.** 2) kome — *S.** 3) hendr — *S.** 4) i — *S.** 5) sætt er — *Ab.* sætter — *Ad. f.* 6) [samvistum — *A. S.** *Y.* [i samuistum — *S.* 7) [viðr Erchibiskup — *S.** 8) [hann hexir xyrir hann lagt — *A.* 9) konongs systomenn — *Ac. d. e.* 10) gexua — *S.* 11) nytt — *S.* 12) vinna — *S.** 13) kenni — *A. Y.* kræxue — *S.** 14) þings — *S.** 15) haxe þar — mgl. *S.** þar — mgl. *Y.* 16) brex — *S.** við — *Ac.*, og opr. i *Ad.* og *Ae.*, men rettet til rit. 17) værðr — *S. S.** *Y.* 18) [haxue ægi if. gorz — *S.** 19) siðan ár. — mgl. *S.* 20) oc at — *Y.* af — *S.** 21) [liðu — *A.* (rettet i *Ad.* af Arne M. til liður.) [liða — *S.** Herefter tilföier 60. qv. endnu en tredie Afdeling, indeholdende Bjarkö-Christenret, see nedenfor ved Bjarkö-Retten. 22) Noget Cap. af dette Indhold findes ikke i Texten paa dette Sted. 23) löglýsing — *b. f.* 24) marga — *e.* 25) Feilskr. f. eið. 26) oc — *b. f.*

xuij. Um randlan[1] oc kipping oc allaup. (18.)
xviij. Um ácaſtan oc ſár eptir exarhamars högg. (19.)
xix. Um drep eda ſceino oc um þat ex madr vegr á móte. (20.)
xx. Ex madr ſlingr a annan ſpiótſcapte. (21.)
xxj. Um loſt.[2] (22.)
xxij. Um ſlocca atvigi oc ex madr er ſærðr óſambærum ſárum.[3] (23. 24.)
xxiij. Um dauðan mann ex hittir í mörku. (24.)
xxiiij. Ex madr hverxr hverſo þat ſcal ranſaka. (25.)
xxv. Ex tré xellr á annan tveggia yrkiu nauta. (26.)
xxvj. Um glappa ſcot oc vádaverc. (27.)
xxvij. Um þat ex madr ſcýtr yxir hús[4] eda haxſcip. (28.)
xxviij. Örvar þing um ſár eda loſt oc hverr þingit á eda hverr eigi. (29.)
xxix. Um gridſölo um vetr oc um ſumar. (30.)
xxx. Ex einhverr xedga drepr annan. (31.)
xxxj. Ex bandingi banar[5] manne. (32.)
xxxij. Um þat ex kona banar[6] manne. (33.)
xxxiij. Um ómaga verc oc kvenna oc um réttarxar þeirra oc um øſco. (34)
xxxiiij. Ex kona drepr eda rædr búanda ſinn.[7] (35. 36.)
xxxv. Um xiörſcada. (37.)
xxxvj. Ex úmagi kennir þat manni af hann haxi misleicit hann i øſco. (38.)
xxxvij. Um þeirra kvenna legord er madr má vega um ſectalauſt. (39.)
xxxviij. Ex madr verdr veginn utan göto. (40.)
xxxix. Um útlegd manns. (41.)
xl. Um axhögg. (42.)
xlj. Um gellding eda tungu ſkurd. (43.)
xlij. Ex madr ſtingr augu or höxdi manne. (44.)
xliij. Um axhögg oc ſáraxar. (45.)
xliiij. Um xóta ſpell eda handa. (46.)
xlv. Enn um ſárbøtr. (47.)
xlvj. Enn um ſár. (48.)
xlvij. Um beingiölld oc læniexé ſvá oc ex ſvida þarx ſár. (49.)
xlviij. Um atxarar ex xylkismenn gera. (50.)
xlix. Um atxör. (51.)
l. Um atxör ex gerir lendr madr. (52.)
lj. Um bauga hverſo mykill hverr er. (53.)
lij. Um útþrønſcan mann oc innþrønſcan ex vegnir verda. (54.)
liij. Hve þræl ſcal xrelſa. (55.)
liiij. Ex ſá er veginn er menn vitu eigi hvárt hann er xriáls eda þræll. (56.)
lv. Um ármenn ex vegnir verda oc ármenning. (57.)
lvj. Hvar allir ero jamhelgir.[8] (58.)
lvij. Um ármann ercibyſcops. (59.)
lviij. Um ſcutilſveina. (60.)

---

[1]) rindlan — *c. e.*, ogsaa i *d.*, men rettet af Arne M. til randlan. [2]) los — *c.* [3]) Her indsk. i Texten Cap. med Overskr.: Ex madr ſærer .ij. menn á götu úti. [4]) hús — mgl. *b. f.* [5]) hannar — *c. e.* [6]) ligesaa. [7]) Her indsk. i Texten Cap. med Overskr.: Fader ábyrgiz verc barns. [8]) I Cod. feilagtigt "allar" og "jamhelgar".

lix. Um þræla helgi oc hve bøta skal fyrir eða bein. (61.)
lx. Ef grimmumenn ero drepner eða hve þeir skulo bøtast. (62.)

1 Þat er fyrst i mannhelgi várre at várr landi skal hverr fridheilagr innanlandz oc utanlandz. En ef maðr vegr mann. þa hefir hann fyrirgört öllu því er hann átte. nema iörðu finni einni. nema hinn[1] hafe vereat fer til áðr En ef maðr ferr eptir útlögom manne oc vegr hann þá skal hann segia til mönnom[2] samðegris í því sama fylki at hann hefir útlagan mann drepinn. En ef hann segir eigi til samðegris. þá er hann morðingi réttr. En engi má iorðu finni fyrirgera nema hann vegi skemðarvíg eða geri níðingsverc.

Um skemðarvíg.

2 (ix.) Þat er skemðarvíg ef maðr vegr á veittar trygðir. þá hefir hann fyrirfarit landi oc lausum eyri.

Um annat skemðarvíg.

3 Þat er annat skemðarvíg ef maðr vegr mann í griðum.

Um morð.

4 (xj.) Þat er þriðia ef maðr drepr mann á morð. þat er níðingsverc hit mesta ef maðr ræðr lönd oc þegna undan konunge. En ef konungr kennir manni landráð þá skal hann nemna mann[3] or hirð sinni til iamborinn mann[4] þeim er máli á at svara. En ef leysingi á því máli at svara eða þyrmslamenn. þá skal búanda sun nemna or hirð ef hann er til. oc hafe rit oc innzigle konungs. oc sæki þat mál þá er konungr er eigi innan fylkis. Þat er annat níðingsverc ef maðr leypse út í ófriði oc heriar í land aptr. oc hefir eigi sagt friði aptr. aller ero iamútlager er í þeirri ferð[5] ero. Þat er hit þriðia níðingsverc ef maðr rýfr trygðir þær er at lögum ero trygðar oc hann hefir siálfr at veitt. Þat er hit iiij. níðingsverc ef maðr leggr elld[6] í bo manns oc brennir upp. Nú ero þau skemðarvíg töld oc þau níðingsverc er maðr hefir fyrirgort iörðu sinne ef hann verðr sannr at. En engi maðr má meira fé fyrirgera at eino sinne en því er hann er eigandi at.

Aller menn friðlser ero fridhelger at heimili sínu.

5 (xiij.) Svá er oc mælt at friðlser menn skulo aller fridhelger at heimile sínu. oc svá ef þeir fara til af heima oc í frá. En ef búande eða búanda sunr verðr veginn heima at heimili sínu. oc svá ef þeir fara til af heima oc í frá eða á acr eða á eng með hiúnum sínum. þá skal sá vera bane er hiún bera vitni um oc þau

Jvfr. *Cap. 1. 2. 3.* Hk. 14. *Cap. 4. 5.* Hk. 18. 24. G. 178.

[1]) Saaledes *c. d. e.* samt Hk. hann — *b. e.* [2]) mönnom — udelade *b. f.* [3]) Saal. *c. e.* samt Hk. menn — *b. d. f.* [4]) manne — *c. e.* [5]) ferð — mgl. *c. d. e.*, men er af Arne M. tilf. i *d.* [6]) Saal. *d. e. f.* samt Hk. elldi — *b. c.*

segia til. svá skal þrell oc ambátt bera heimsóknar-vitni um sem xriáls madr. oc svá .viij. vetra gamall madr sem ellri. En sá[1] er heimsóknar-vitni berse á hendr. sá er bane at sannr oc sjónn. oc eigi eidum undan xøraſt. nema því at eins at hann haxe svá xiarre sladdr verit á því dørgre[2] er víg var vegit at hann mátti eigi samdørgris[3] tvívegis xara til vígs oc í xrá. oc væri hann sladdr á þingi eda at tirlio eda at samcundo eda á skipe .xij. æro eda lengra. þá bere þeir .xij. þegnar hann undan hennd er þá voru med honom sladder xriálser menn oc xulltida. en ex hann var i engom þeim stad sladdr. komc xyrir sic járnburdi ex hann nácr eigi med eidum undan at xøraſc. en ex þau mego eigi á þingi segia. þá skulo bera .ij.[4] menn oc bóca sögu þeirra á þingi. en ex madr er sverdr oc má hann mæla þá er menn hitta hann. þá skal sá vera bane er hann segir xyrst á hendr ex hann mæler ax[5] viti oc má hann kenna hann oc saga hans kenr bótat[6] á xyrsta þing. nema hinn[7] skíri sic med iárnburd.

Um þat ex menn xara .iij. saman á skipi.

(n.) Þat er þar næst ex menn xara .iij. á skipi saman oc verdr svá illa at 6
einnhverr þeirra höggr annan. þá skal leggia upp árar sá hinn þridi þeirra laxmadr er ax vallde.[8] Nú verdr þeim þat xyrir er[9] þeir koma at landi. at þeir scera báder örvar. oc báder koma þeir til þings. þá skal at sörum hyggia. oc bere sá xyrre járn er arxi vill. oc beri[10] þó báder ex báder synia. en sá er sannr verdr at xare útlagr.

Ex madr er drepinn til dauds.

(nj.) Ex madr er drepinn til dauds þá á sá vera bane er vígi týsir á hendr 7
ser. en týst skal vígi samdørgnis[11] innan xylkis oc nemna sic á namn oc náttstad sinn oc herad þat er hann er or. oc týse til xriáls manns oc til réttnámz[12] manns. þá skal á örvar þingi koma náttstadr manns xram. oc þat skal búandi sverin er hann var at um nottina. oc[13] hann kalladi sic svá á namn. en víglýsing skal segia til á þingi. en ex madr vill eigi bera víglýsingar vitni eda sverin náttstad. þá xare til bauggilldismadr einnhverr vegandu oc gere honom stemno til at bera annattveggia ax eda á á ximtar[14] þingi. En ex þeir vilia huárki bera ax ne á. þá ero þeir sekir .iij. morkum hverr þeirra. haxe hálxt sá er søker en hálxt konungr oc nióte ræstis vitnis oc bere ekki vitni oc xare réttlaus. oc svá um öll önnor vitni þau er skírskotat

Jvfr. *Cap. 6.* G. 171. *Cap. 7.* Hk. 27. G. 156.

[1]) madr — tilf. *c. d. e.* [2]) á þeim degi — *c. d. e.* I *d.* er degi af Arne M. rettet til dęgne. [3]) samdørgnes — *d.* (rettet af Arne M. fra samdørgres). [4]) Saaledes ogsaa Hk. .iij. — *c. e.* samt *d.* oprindelig; her er det ene i bortraderet. [5]) í — *c. d. e.* [6]) bócub — *c. e.* [7]) hann — *c. e.* [8]) valle — *c.* samt opr. i *d. e.*, men senere rettet til vallde. [9]) at — *b. f.* [10]) bøte — *c.* Rettet derfra af Arne M. til bere — *d.* [11]) samdørgris — *c. e.* Rettet derfra af Arne M. til samdørgnis — *d.* Saaledes oftere. [12]) ettnamz — *c.* ligesaa *d.* opr., men rettet af Arne M. til rettnamz. rætz naxns — Hk. (feilagtigt). [13]) at — Hk. (rigtigere). [14]) ximta — *b.*

er under innan helgi.[1] en til þessarar sóknar skal engi maðr heim stemna. þing skal stemna á ximtar þingi um sná margar nætr sem um haxa tœli[2] i þingá þeirre sem þarx. oc skal þar annattueggia á þuí þingi upplyst xiár eða atxör at taca ax honom hálxo meira. En ex hann má xara til samdægris oc i xrá sá maðr er víglýsing kemr a hönd þar sem víg er vegit. þá þarx eigi náttstaðrinn koma xram er hann á heimili sná nær innan xylkis eða utan. Eigi skal hann ganga um .iij. bœi sná at eigi se vígi lýst xrá því er víg var vegit. nema bauggilldis menn eða nexgilldis menn búi á. en ex lýsir eigi sná vígi þá er hann morðinge réttr. oc bœði xyrirgort[3] löndum oc lausum eyre oc kome hann aldri i land aptr. En ex bœði kemr a xyrsta þingi víglýsing oc sná saga hins sáru oc er hon sná boren sem xyr var seitt þá skal saga hins sára standa en eigi víglýsing. oc berr þá morð á vegandu at hann se útlagr.[4] En ex eigi kemr saga hins sáru xram a xyrsta þingi ne heimilisþvidar[5] vitni. oc kemr víglýsing oc sjónar vitni. þá skal víglýsing standa en eigi sjónarvitni ex hon er at lögum boren. en erxingi hins dauða skal xara i herað þat er sá maðr létz[6] or vera. þá ex hann hitter þann mann utan laga várra er sná kemr. þá skal hann sœkia hann at þeim lögum er þar ero. en ex hann hittir þann mann innan laga várra. þá skal hann stemna honom þing. en á þuí þingi sculo bera hann undan .xij. xriálser[7] menn oc eigi nexnðarvitni oc xera á þuí þingi xram er honom var stemnt. En ex þat er eigi þá er hann sadr at máli. En erxingi ins dauða xare aptr. oc sœki menn .ij. til tylxtareiðar. oc því at eins hinn þriðia ex hann gerer hann sannan at. En ex hann gerer hann eigi sannan at. þá er hann[8] stíeri útlegð útlagr sem hann seyldi ex hann yrði sannr at máli.

Um tylxtareið.

8 (nij.) En hverveina er tylxtar eiðar sculo xramxara oc nemðar vitni. þá skal sakaráberr nemna hálxa vátta en verianði hálxa. oc nemna hvárr þegar er xestr er eiðr sina vátta. oc nemna haullda .xij. (or) xylki. eða bœndr hina bezto ex eigi ero haulldar til. hvárki sculo[9] til nemðer sixiader ne sacader .ij. skal hann haxa vátta ax þeim .xij. en .ij. nánosto niði. siálxr hinn ximti. en þeir .vij. síðan xriálser menn oc xulltíða er bœði kunno hyggia xyrir orði oc eiði. en xyrir allturis gólxe sculo menn tylxtar eið[10] sveria oc haxa messo bóc i hendi. en ex einn váttr xellz þá xellz allr eiðr. en ex einhverr váttr á eigi kirkiu gengt. þá sveri hann xyrir kirkiu dyrum. ex eigi má xá bóc. þá skal hann haxa dyristax í hendi ser. oc sver þar at xullu sem at bóc. En ex þrestr syniar honom bócar þá hexer hann xyrirxarit reiðu sinni þá

Jvfr. *Cap. 8.* Hk. 139. G. 132—136.

[1]) Saal. ogsaa Hk. I den nyere Landslov, hvor dette Cap. er optaget med faa Forandringer, staaer i mannhelgi istf. innan helgi. [2]) sem menn hava tekit — Hk., upaatvivlelig rigtigere. [3]) xe oc xriðe — tilf. Hk. [4]) oc berr þó morð ax v. at h. se útlægr — Hk. og de nyere Landslove. [5]) heimsóknar — Hk. og d. n. Ldslove. [6]) Saal. *e.* tet — *b. c. d. f.* tet set — Hk. og de n. Ldslove. [7]) xriaster — *b.* [8]) hinn — *e.* [9]) sculo — mgl. *b. f.* [10]) eiða — *e.*

.xij. mánoðo í[1] settongi eða uttongi þeim er sá maðr er or. æið hvern skal bióða til heimilis hins er heyra skal. oc bióða .iij. nottum fyrir ex fiörðr eða fiall bannar eigi. En .v. nottum ex at[2] fiörðr eða fiall bannar. hvárt sem hinn er heima eða eigi.

(viij.) En hvert viti[3] er maðr fester útlegðar eið. þa segi sóliandi innan fylki[4] til þess hæiar er honom skal eið bióða til at fullu. En ex hann segir eigi hvert eið skal bióða. þá vinni hann eið á .x. vicum sórum. oc se siálfboðinn áðr. þeim er heyra skylldi. en ármanne skal segia til oc er þó fullt at einni nott eða sumðægris se fyrr sagt ármanni. hvárt sem hann er heima eða eigi. en þar skal eið hvern vinna. hvert sem er útlegðar eiðr eðr annarr eiðr sem menn hafa fyrr eiða unnit. Nú ex menn tortryggia þat er hann sótti hinn fyrsta. þá skulu váttar hans vita þat með honom at hann sótti þann mann er svá calladi sic. En hverviina er maðr festir eið fyrir útlegðar mál oc verðr honom eiðfall. þá skal sakaráðere hafa kennt þing á þeim mánaði næsta epter. oc se siálfstemnt þat þing[5] þeim er óskióta veitte honom. oc viti hann hverso hann hefer fórt eiðinn af hendi ser. En ex sakaráðere kuðr eigi eið framfærðan at fullu. þá nióte veriandi váttu sinna þeirra .ij. er hann sérsetade því under þá. er hann fórði eið af hendi ser. at hann hafe eið unninn sem festr var. En ex maðr fester útlegðar eið. oc gæter eigi sacaráðere mánað þann sóknar sinnar er næstr er eptir eiðstemnudag. þá hefer hann fyrirfarit sóku sinni oc eigi meira. en ármaðrinn sóki hinn fyrir eiðfallit þegar hann verðr varr við. oc hafi sótt innan mánaðar sóknarðaga. eða fallinn at sóku.

Ex maðr verðr höggvinn á þingi.

(ix.) Ex maðr verðr höggvinn á þingi. þá skulo aller menn epter renna til 9
skógs. en sá er eigi vill epter renna. þá er sá sær baugi. en .xij. aurar ero í þeim baugi. en nefgilldis menn oc bauggilldis menn oc námágar skulo at lögom eigi epter renna nema viti. En þeir skulo aller eina biörg veita hinom er víg hefir vegit. oc eigi meire biörg veita en skilt er með öllum mönnum. rinda skal manne ex vill. oc áro skal til skióta oc austkere. oc af þessum þrimr þá skal eina biörg at eino veita. en ex fleire veiter. þá er sá útlagr er síðar veiter. nema honom se óvisavargr. oc sveri hann einn fyrir. En ex maðr ferr af landi útlagr. þá er siálfboðit arfa hans um fiárhalld oc allt þat er honom þykkir varða.

Ex maðr er særðr á þingi.

En ex maðr er særðr á þingi oc renna aller eptir þeim manni til skógs er víg 10
vacti. nú verðr hann farenn. þá ex hann vill at lögum veriaz. þá leggi hann náþn

Jvfr. *Cap. 9. 10.* Hk. 26. G. 152. 181. 192.

[1]) oc — *c. e.*, ogsaa i *d.*, men rettet her af Arne M. til í. [2]) af — mgl. *c. d. e.* [3]) vitni — *c. e.*, ligesaa *d.*, men rettet af Arne M. til viti. [4]) Saaledes i alle Afskrifter. [5]) þat þing — mgl *c.* Tilf. i *d.* med Arne M.s Haand. Tilf. senere i *e.*, men foran siálfstemnt.

sín nidr oc biódi lög þyrir sic. En þegar er hann er handlagdr[1] eda leggr hann vápn sín nidr. þá er hann þridhéilagr madr medan hinn lifer. oc eigi dræpr medan hinn er lifs hinn sáre. binda skal þann mann oc ármanne þæra. en hann á vörd at veita oc svá lendr madr. Nú ef ármadr þarf lids at gæta hans. þá skal nemna frændr hins sára at gæta med honom. eda greida hœndr med honum svá marga sem ármadrinn þarf. En ef hann leypr frá ármanne oc verdr hinn sáre daudr. þá skal drepa ármanninn. en ef ármadrinn er elli heima. þá skal fá þann mann [bundinn kono[2] hans. en ef huárki er heima. þá skal fá í hönd verkhús brytia.[3] oc svá lid med honom at hallda hann. En frændr hins sára eigi kost at hallda honom ef þeir vilia. at[4] efli vardar þá[5] þó at hann laupi frá þeim. En ef ármadr syniar vidtöku. þá[6] skulu þeir hafa vitni til. oc setia þann mann bundinn á flet hans. þá vardar honom ø hit sama nema oxfili taki af honom. En hverviitna er ármadr tekr útlegdar fé manns. þá skal hann fá mann til at höggva þann mann er á þing kemr nema arfi se nær. En arfa liggr elli vidr þó at hann gefe honom gang. oc búandom liggr elli vid þó at hann gangi af þingino ef erfingi hins dauda gefr honom gang. En ef erfingi hins dauda gefr honom eigi gang. þá drepi ármadr þann mann sem fyrr var mælt.

Ef sá kemz í skóg er sœrdi.

11 (x.) Ef madr er sœrdr oc kemz sá eigi[7] í skóg er sœrdi eda verdr[8] höndom tekinn. oc býdr hann lög fyrer sic. þá ero þar uppi lögbaugar konongi. en sárbœtr hinum sára oc lœcnis fé.

Um lœcnisfé.

12 (xi.) Eyrir skal uppi lœcnisfiár á hverium mánadi oc .ij. mánadarmater miöls oc .ij. smiörs. oc svá skal mánad hvern til þess er rúna er á sári. en þat skal á fyrsta þingi bióda. oc bú hans í taci oc laufer aurar. þar til er hann hefir bœtt lögbaugum konunge oc sárbœtr hinum sára oc lœcnisfé. En ef hann býdr (eigi)[9] á[10] fyrsta þingi þá er hann útlagr oc svá fé hans nema þat er hann kemr í skóg med ser. En þegar er rúna er á sáre. þá skal sá er sœrdi láta menn .ij. siá. En ef hinn sáre vill eigi sýna sár sín. þá er af hins ábyrgd er sœrdi. oc svá þó at hinn verdi daudr. En ef hann sýnir. þá skulu þeir bera vitni um er sá. en hann skal kenna þing oc bióda konungi lögbauga oc sárbœtr hinom sára oc lœcnisfé oc hafe bœtt á hálfsmánadar

Jvfr. *Cap. 11.* Hk. 28. G. 185. *Cap. 12.* G. 183. 184.

[1]) handladr — Hk. [2]) [af Arne M. rettet til buandenn kona i *d.* [3]) brytia — *c. d. e.* [4]) Maaske Feilskr. f. oc. [5]) þá — mgl. *c. e.* [6]) þó — *f.* [7]) Dette Ord, som mangler i Texten aabenbar ved Forglemmelse, tilföies her i Medhold af Hk., i hvilken hele dette Capitel er optaget. [8]) hann — tilf. *c. d. e.* [9]) Dette Ord mangler i Texten, aabenbar ved Forglemmelse. [10]) hinu — tilf. *c. d. e.*

xreste eda hann xare úllagr. En ef xyrre[1] er sárbóta beitt en rúva se á sáre. þá bøte sá er beidir öxundarbót hinum sára eptir því er hinn sáre er burdum til.

Ef madr xær sár af manni.

(xij.) En hvar sem madr er sladinn. oc xær hann sár af manne. þá scal xriáls 13
madr hverr eptir renna. nema hann seli sic baugi. en í þeim baugi ero aurar .xij.[2]

Ef menn xara til öldr eda til samcundu.

(xiij.) Ef menn xara til öldrs eda til samcundu. en þat er samcunda xull þriggia 14
sállda eda þrimr xleira. Nú er svá mælt at eigi scal þá draga sveiter saman þá er aðrer menn ero soxa xarner. þá er svá mælt ef madr er veginn á vetvangi innarla í húse eda utarla í húse. þá sculo þeir vita er í sveit þeirri voro hverr bani er. en ef þeir mego eigi þann mann finna. þá scal sá vera bani or þeirri sveit er ervingi hins dauda segir á hendr. En ef madr verdr svá veginn í öldrhúsi at aller menn se soxa xarner þá sculo aller uppstanda oc gera ellda oc í sitt sæti hverr xara. en ef einshvers missir vid í sæti sínu. þá scal sá bane vera. nema hann haxe sérsvotat á .ij. hendr ser at aller menn voro sátter þá er hann xór á brott. oc bere .ij. menn hann undan. Nú ero aller menn inni oc missir engi síns laxmanns. en ef ólýst er vígi þá scal erxingi hins dauda sækia .ij. menn til tylxtar eidar. oc því at eins hinn þridia ef hann gerer hann sannan at. eda liggr honom slíct vid sem hinum oc sæki hann hvárt sem hann vill innan hús eda utan. En sá er eigi hexer sérsvotat at menn voru sátter í hans brautxör oc verdr af því xyrir sökum. þá syni hann med tylxtar-eidi oc nemdarvitni ef þat er til. eda beri iárn.

Ef madr er drepinn í öldrhúse.

(xiiij.) Ef madr er drepinn í öldrhúse. þá sculu þeir bera annattveggia af eda 15
á er næster ero honom. En ef þeir bera hann[3] hvárki drepinn ne ódrepinn. þá ero þeir seker .iij. morcom vid konung hvárrtveggi þeirra. eda haxe xyrir ser tjritar eid at þeir vissu ecki hverr sculdamadr hans var.[4] En erxingi sæki menn .ij. til tylxtar-eidar sem xyrr var sclt. En þeir er eigi villdu vitni um bera. oc vissu þeir. þá sculo þeir alldre sídan váttbærir oc enskis vitnis nióta.

Ef madr rindr manne í elld.

(xv.) Ef madr rindr manni í elld heiptugri hendi. oc brinnr[5] hann oc verdr þat 16
at sári xullu. oc scal madr binda um. þá sculo lögbaugar uppi konunge. en hinum sárbætr oc læknesxé sem xyrr var um sagt.[6] oc hálxrétti oc klæda spell sem mezt.

Jvfr. *Cap. 13.* Hk. 28. *Cap. 14. 15.* Hk. 25. G. 157. *Cap. 16 — 18.* Hk. 35. G. 195.

---

[1]) xyrr — *d.* [2]) .xv. — *c. e.* [3]) hann — mgl. *c. e.* [4]) vard — *c. e.* Opr. i *d.*, men rettet af Arne M. til var. [5]) Saal. i alle Afskrr. [6]) upp sagt — *c. d. e.*

Ef á hax rindr.

17 (xvj.) Ef madr rindr manni á hax heiptugre hendi. þá skal honom hœta hálxrétti. en ef hann skeiniz í haxi. þá skal hœta honom sárbótom oc lœnisxé oc xullrétti oc lögbaugum konungi. Ef[1] madr sitr á hordi oc gengr hann þurxta sinna oc rindr madr honom á hax heiptugre hendi. þá skal xullrétti uppi oc öxundarbót. en ef hann skeiniz í haxe þá er sliet sem ádr var uppsagt sárbœtr oc lœnisxé oc xullrétti oc lögbaug konunge. Sliet hit sama liggr oc vid ef madr nydir manne ax rúmi eda ef hann hœle.

Ef madr rindr manni.

18 (xvij.) Ef madr rindr manne xrá ser heiptugre hendi þá skal þar hálxrétti uppi. en ef madr nydir bœdi til sín oc xrá ser. þá er xullrétti uppi. en ef madr xellir mann. oc verdr hann berr at bani. þá skal hœta honom öxundarbót oc xullrétti oc konungi baugi ef skírskotar. En ef hann skírskotar eigi. þá eigi hann kost at beida út réttar síns oc til baugs konungs oc sœki[2] med þingstexno oc haxi vátta .ij. þá er nœr voru ef þeir ero til. en ef þeir ero eigi til. þá syni hinn med lýritar eidi. en ef hann vill eigi beida. þá xalli nidr réttr hans oc svá konungs. En ef madr leypr at manne oc helldr hann ser siálxr. þá skal hann hœta hálxrétti en konungi baugi ef hinn skírskotar. en ef hann verdr halldinn oc er skírskotat þá er xullrétti. en baugr konunge tolxeyringr.[3] en ef hann helldr ser siálxr oc verdr eigi skírskotat. þat er argaxas oc er þat secta laust.

Um ácastan alla heiptugri hendi.

19 (xviij.) Um ácastan alla heiptugri hendi þá er hálxrétti uppi ef eigi kemr blód út. En ef blód kemr út. þá skulu uppi sárbœtr oc lœnisxé oc lögbaug konungi. En ef madr lýstr mann óvœnishögg med exarhamri oc höggr epter sídan. sá er útlagr oc kaupi sic ximtán mörcum or skógi. oc xullrétti oc sárbótum oc lœnisxé oc lögbauge konunge.[4]

Ef madr höggr til manns oc kemr á hann scapt.

20 (xix.) Ef madr höggr til manns oc höggr yxir. oc kemr scaptit á. þat er drep. En ef madr höggr til manns oc skeiner[5] klœde hans. hinn höggr í gegn. þá xellr sá útlagr er xyrre hió ef hinn skírskotar ádr.

Ef madr stingr annan spiótscapti.

21 (xx.) Ef madr stingr annan[6] spiótscapte eda exarscapte eda hverio er hann stingr med heiptugri hendi ef eigi kemr blód út. þá skal hálxrétti uppi. en ef blód

Jvfr. *Cap. 19—21.* G. 189. 192—194.

[1]) En ef — *c. d. e.* [2]) Istf. oc sœki har *c.* sœkia, ligeledes *d.* og *e.*, men i *d.* er af Arne M. oc tilföiet foran sœkia, i *e.* af en anden Haand end Textens. [3]) Dette Ord mgl. i *c.* Er i *d.* tilf. af Arne M., i *e.* med en anden H. end Textens. [4]) lögbaug or landi — *c.* Ogsaa *d.* opr., men rettet af Arne M. til lögbauge konunge. Samme Rettelse med en fra Texten forskjellig Haand i *e.* [5]) skemir — *c.* Ligesaa *d.* opr., men rettet af Arne M. skemmir — *e.* [6]) mann — tilf. *e.*

kemr út þá sculo sárbøtr uppi oc læcnesfé oc lögbaugar konunge. oc hálfrétte fellr niðr.

Ef lýstr mann heiptugri hendi.

(xxj.) Ef maðr lýstr mann[1] heiptugri hendi, með hverio er hann lýstr. þá er 22
hann útlagr. oc öllo fyrirgört er hann á nema iörðu sinni einni oc því er hann kemr í skóg með ser oc rauðr hyll (eða)[2] rísla oc fé því er fyrir iarðer[3] er reiðr. en þat er epter er. þá skal hinn taca rétt sinn áaukinn or þeim lutum oc or því fé sá er fyrir varð áverkinu. en ármaðr tali þat er aukit er. En ef hann vill kaupa sic[4] or skóge. þá skal hann reiða merkr .xv. þá skal hinn fara oc taca[5] rétt sinn or þeim .xv. mörcom. en veita hinom trygðer síðan. en alldregi er hann heilagr fyrr en hann hefir bætt við sacarábera oc ármanni konungs. En ef hann býðr bøtr báðom þeim. þá helgar hann sic hvárt sem þeir taca við eða eigi. En ef einn maðr lýstr .ij. menn í eino atvígi eða fleire. þá er hann svá útlagr sem hann hafi einn mann lostenn. oc bøti sinom rétti hverium þeirra. oc einum .xv. mörcom konunge. En þó at einn maðr færi .ij. menn eða fleiri í einu atvígi þá bøti hann sínum sárbótum hverium þeirra oc einum lögbauge konunge.

Um flocka atvígi oc ef maðr er særðr úsambærum sárum.[6]

(xxij.) Ef menn hittaz á flockum .v. menn saman eða .v. mönnum fleira. oc 23
berias þeir oc verðr maðr veginn or öðrum tveggia flocki. þá er sá bane er seilz við þá oc lýsir vígi á hendr ser. en ef þeir seiliaz eigi þá ero þeir aller útlager. en erfingi hins dauða á þess cost at sá se bane er beztr er í för þeirra. nema hann með lýritar eiði undan færes ef hann er fær til. eða iárnburðr ef hann fær eigi eiða lið til. Nú skal lýsa vígi til þess þeir ero átta saman oc hundr hinn náundi. Lýsa ef .xij. ero eða færre. nema siáande eða segiande[7] se at. þá verðr hann eigi morðingi. En ef maðr verðr þrimr váðnum úsambærum veginn. eitt er breiðöx. annat er boðöx. spiót oc sverð. þat er eins manns váðn. þá má epterrætlandi kenna þat víg .iij. mönnum. hann skal sýna þau sár öll mönnum oc láta bóca á þingi hverso mörgum váðnum hann var veginn. þeim er til ero mælt. En ef .v. ero í flocki hvárom tveggia oc verðr maðr veginn í hvárom tveggia flocki. nú sækia þeir örnar hvárertveggin á hendr öðrum. oc koma þeir aller til þings. þá skal at sócum hyggia. þeir vactu víg er verra lut áttu áðr. Nú ero eigi sacar til. þá færes undan hverr þeirra með tylftarciði. nema þar[8] fái bana sannan til.

Jvfr. *Cap. 22.* Hk. 29. G. 208. 212. *Cap. 23.* G. 152. 154. 155. 167. 168.

---

[1]) með — tilf. *b. e.* Tilskrevet af Arne M. i *d.* [2]) eða — tilf. paa dette Sted Hk. (runnr eða rísla hyl(r), hvilket upaatvivlelig er rigtigt. [3]) iarð — *b. f.* [4]) fer — *c. d. f.* [5]) fá — *c.* Opr. i *d.*, men rettet af Arne M. til taca. [6]) Denne Overskr. mgl. i *c. d. e. f.* [7]) segande — *b.* [8]) Feilskrift for þeir?

Ef madr farer .ij. menn á götu úte.

24 Ef einn madr farer .ij. menn á götu úte. þá skal hvárrtveggi þeirra ödrum vitni bera. en bend skal hvárum tveggiu[1] fyrir annan[2] vátt.

(xxij.) Ef madr hittir dauðan mann í mörku sinni. eða annars manns mörku. þa skal ör skera. oc láta þat öru fylgia at þangat skal fara er hinn dauði liggr. Ef þann mann má kenna þá á sá er kenner ef hann er réttr eptermælandi[3] kost at sækia .ij. menn til tylftarcidar. En ef svá er at engi madr má þann mann kenna. þá standi þat mál kyrt til þess er eptermælandi[3] kemr[4] nær ef manns nere er á. oc á[5] hann koste enn þá at sækia .ij. menn til tylftar eidar. Nú er sakarábere innan fylkis oc kemr eigi til innan .viij. nátta. þá gere ármadr honom hálfs mánadar stefno. eða mánadar stefno[6] ef hann er utan fylkis .ij. mánaða ef hann er utan laga oc innan landz. En hvárt er ármadr verði[7] at sækia. ef hinn kemr til eða kemr eigi til eða kemr sóknare réttr. þá skal sækia .ij. menn med heimkvidar vitni til tylftar eidar.[8] því at eins hinn þriðia ef sannan gerer at. En ef sacarábere vill eigi sækia. þá se hann fallenn at sóca sinni. en ármadr eigi sóca þá síðan. En sá fare líc til kirkiu er ábýr iörðu þeirre er líc er fundit á. eða gialldi .vj. aura erkibyscopi. en hann heimti costnad sinn af[9] landz dróttne nema arfe se nær. Sliet it sama ef líc rear á land. þá skal sá er á býr iörðu þeirri fara líc til kirkio sem skilt er í cristnum rétti eða gialldi .vj. aura erkibyscopi.

Ef madr hverfr[10] svá engi veit hvar er.

25 (xxiiij.) Ef madr hverfr á braut svá[11] engi veit hvar hann er kominn. þá skal til ransaca tolf mánade. en síðan á erfingi kost[12] at sækia menn .ij. til tylftar eidar. ef hvergi má þann mann finna.

Um þat ef manne mishöggz við mann í skóge.[13]

26 (xxv.) Ef menn .ij. fara saman í skóg oc höggva[14] við. Nú verðr eigi betr en tré fellr á annan tveggia þeirra svá micit at einn madr má eigi upphefia af hinum er under liggr. Nú ef erfingiar vilia sækia þat mál. þá er lýritar eidr fyrir. en ef einn madr má upphefia þa skal hann hafa tylftar eid fyrer ser.

Jvfr. *Cap. 24.* G. 155. 161. *Cap. 26—28.* G. 169. 172. 173. 175. 177.

---

1) hvarum tveggium — *d.* opr., men rettet af Arne M. til hvarum tveggia. 2) annat — *c. d. e.* 3) eptermælendr — *c.*, ligesaa *d.*, men rettet af Arne M. til eptermælandi; ligesaa *e.*, men rettet med en fra Textens forskjellig Haand til eptermælandi. 4) kenne — *c.*, ligesaa *d.*, men rettet af Arne M. til kemr, ligesaa *c.*, men rettet med f. H. til kemr. 5) á — mgl. *b. f.* 6) eða mán. stefno — mgl. *b. f.* 7) verðr — *c. d. e.* 8) eiðs — *c. d. e.* 9) at — *c. d. e.* 10) á braut — tilf. *c. e.*, ogsaa *d.*, men udslettet af Arne M. 11) at — tilf. *c. d. e.* 12) á — tilf. *c. e.*, ogsaa *d.*, men udslettet af Arne M. 13) Ef menn .ij. fara saman í skóg. — Overskr. *c. e.*, ligesaa *d.*, men rettet af Arne M. som i Texten. 14) oc höggva — mgl. *f.*

Enn um .ij. menn í scóge.

(xxvj.) Enn ef menn .ij. fara í scóg oc telgia tré. oc sóítz[1] annars ör á 27
annan tueggia oc koma menn til þar er hann liggr. Iú ef hann má mæla oc seger hann svá er sár fæc. at hinum varð váða verc. þá skal sá fara af landi á fimm nátta fresti á sumars degi. en hálfs mánaðar á vetrar degi. oc hafi fé sitt allt. en ef hinn er úmáli þá er menn hitta hann. þá er hinn útlagr oc allt fé hans er hann á. nema hann[2] hafe tylftar eiða fyrer ser.

Ef maðr seítr yfir hús.

(xxvij.) Ef maðr seítr yfir hús eða hafseip oc lýstr annan mann. en ef menn 28
vitu at honum var váða verc. eða má hinn mæla þá er menn koma til hans. þá skal bane fara á braut með öllo sínu. en hverutna er váða verc verðr þá á konungr eða á því.

Ef sá maðr kemr á þing er blár er eða blóðugr.

(xxviij.) Ef sá maðr kemr á þing er annat tueggia er blár eða blóðugr. oc berr 29
þat einn váttr með honom. þá er sá útlagr er lausr hann. en ef maðr er lostinn eða sæðr svá at hann má eigi mæla. þá skeere hann örnar upp þegar er hann má mæla. en þá skal þat örnarþing iamnfullt sem samdægris væri scorin örin upp. en ef hann verðr dauðr. þá skere sá ör er á iörðu þeirri býr.

Ef maðr verðr súrr í heradi.

(xxix.) Ef maðr verðr súrr í heradi oc[3] skal fara at því sáre oc þing at hafa. 30
En ef hann vill á þing ganga er sæði manninum þá æsti hann ser gríða. en bændr skulo selia honum grið sem lög ero. oc svá af þinge. fimm nátta grið á sumarsdegi en hálfs mánaðar á vetrardegi. Svá er oc mælt at engum manne[4] skal synia þinggöngu. nema mannsbana þeim er vegr mann á þingi oc verðr tekinn í epterrás. oc þiófe þeim er fóte var á bac bundinn. En ef maðr verðr útlagr[5] görr á fylkis þingi eða á örnar þingi því er þar er sem fylkis þingit skylldi vera. nú vill hann fara í þat sama fylki oc æsta ser þinggöngo. þá skulo búendr eigi iáta honum. en hverr maðr annarra á þinggengi oc veri sitt mál sem honom leizt. en syniar[6] manni þinggöngo. þá má þann mann eigi útlagan gera á því þingi. en síðan epter þat þingit. þó at hinn verði dauðr or sárum. þá varðar þat eða búandom. en bane útlagr.

Ef faðer verðr svá orr.

(xxx.) Ef faðer verðr svá orr at hann drepr son sinn eða sonr fiður sinn eða 31
(brodir)[7] bróður sinn. þá fare sá af landi útlagr oc kome alldregi í land aptr. En ef

Jvfr. *Cap. 29.* Hk. 30. *Cap. 31. 32.* Hk. 21. G. 164.

[1]) leytz — *c. e.*, ogsaa *d.*, men rettet af Arne M. til sóítz. [2]) hann — mgl. *c. d. e.* [3]) Sandsynligviis Feilskr. f. ör. [4]) manne — mgl. *c. d. e.* [5]) útlægr — *c. d. e.* [6]) syniaz — *c. e.*, ogsaa *d.*, men rettet af Arne M. til syniar. [7]) Dette Ord tilf. i Hk.

sá er drepinn var á sun epter einn eða ýleire eða dóttur sfilgetna. þá tace þau svá arf sinn sem sader þeirra sculdi ef hann lifði. en ef eki þeirra er til. þá taki sá er arfi hans er næstr hvárt sem er carl eða cona.[1] en hverr sedgu sem annan drepr. eða bróðer bróður. þá sare sé hans sem sélt var ádan.[2] svá scal um konur iamsculdar sem um carlmenn. nema hann briótiz ur böndum þeim er hann var í settr sýrer sína ordi oc tortrygd[3] leier á.

Um ørau mann ef hann brýzc or böndom.

32 (xxxi.) Ef madr verdr ódr svá at hann brýzc or böndum oc verdr hann manns bane. hann scal fara af landi. síðan hann er heill oc haxe sé sitt allt. oc haxe hálfs-mánadar grid um sumarsdag en mánadar um vetr. En ef menn siá ordi á manne. þá bindi sá er vill at orsetiu oc haxe til þings oc biódi frændum. leysi þar oc segi af sína ábyrgd. en öllum ódom[4] mönnum eigo menn vörd at veita at orsetiu. en ódr madr er ómagi arfa sins.[5] en hann verdr[6] eigi ómagi arfa sins fyrr en hann veit at hann er ódr oc hann má koma höptum á hann ef hann vill. En ef sakaráhere kenner þat arfa hins óda at hann villdi eigi vardveita. halldi fyrir eins eidi. En ef ódr madr færer mann. þá scal hann uppi láta sárbøtr oc lærnes sé. en konungr á eki á því. Nú er þat því at eins ódz manns verk ef hann brýzc or böndum oc vitu[7] menn þat.

Ef kona vegr mann.

33 (xxxii.) Ef kona vegr mann. þá eigu frændr hins dauda kost[8] at drepa hana[9] ef þeir vilia. ef hon ferr eigi á braut fyrir fimt á sumarsdegi. en hálfs mánadar á vetrardegi.

Ef úmage drepr mann.

34 (xxxiii.) Madr hverr til þess hann er fimtán vetra gamall þá er hann úmage. en ef sá madr drepr mann. þá scal sá haxa sé sitt allt oc fare á braut af landi. fyrir fimt á sumarsdegi en .ij. vicna á vetrar degi. En ef hann sitr yfir þá flexno. þá er hann útlægr oc sé hans alt. En nefgilldis menn oc bauggilldis menn sculo fylgia ómaga af lande at orsetiu í konungs velldi annat oc vista þeim þar.

Ef kona drepr búanda sinn.

35 (xxxiiii.) En ef cona drepr búanda sinn eða ræðr hann fyrer illzcu sacar þeirrar at hon hefer legit með manni eða hyggr til. þá se hon ógilld frændum hins dauda. hvárt sem þeir vilia meida hana eða drepa. en sé hennar gangi í[10] fullar bøtr ef

Jvfr. *Cap. 33.* G. 159. 190. *Cap. 34.* G. 190. *Cap. 35.* Hk. 22.

[1]) Dette Ord staaer mellem ( ) i *b. f.*, ligesaa i *d.*, hvor Parentheserne ere tilf. af Arne M. [2]) á þann — *f.* [3]) tortrygg — *b. c. d. f.* [4]) ödrum — *b. f.* [5]) sinna — *c. e.*, ogsaa *d.*, men rettet af Arne M. til sins. [6]) er — *c. e.*, ogsaa *d.*, men r. af A. M. til verðr. [7]) viti — *b. f.* [8]) kost — mgl. *b. f.* [9]) hana indsl. i ( ) af Arne M. i *d.* [10]) í — mgl. *f.*

hon hǫxer drepit. en hálx giölld ef hon hǫxer rádit. En af fé hins er drap. þá haxi frændr hins full giölld en konungr þat sem auc er bœdi í landi oc lausum eyri. en hann óhóta madr. En ef hon fyniar verres eda ráda. fyni med iárnburdi. En ef búandi gengr ofgöngom yfir kono sinni naudsyniu lauft. oc vitu náviftar menn feil á því. oc renna hana bœdi oc verdr honum at feada. þá fare af lande oc dveliz utanlands epter því er[1] erkibyfcop fer at rádi. oc epter málavöxtum. en frændr haxe flíear bœtr af fiárlutum fem gódum mönnum fýniz. en konungr fcógarcaup ef hon kemr aptr at rádi erkibyfcops.

Fader ábyrgiz verc barns.[2]

Fader ábyrgiz verc barns fíns til þeff er[3] þat er .viij. vetra gamalt. en .viij. 36
vetra gamall madr feal taca hálxrétti oc fuá bœta til þeff hann er .xv. vetra gamall.[4] Svá oc ef ómage fpiller fé manns. þá gialldi hann hálxum giölldum. eda fveri lýritar eid. ef mál er fuá micit at lýritar eidr kemr til.

Um fiörrád oc fiörfcada.[5]

(xxxv.) Svá er oc mælt at hverivitna er ráð ero til fett at gera manni fiörfcada.[6] 37
þá halldi hann upp fyrir lýritar eidi. ef þau mál ero er fettar eidar koma til. ef hann hǫxer gört. en eins eidi ef minna er. eda hann gialldi hálxum giölldum. en ef hann vill eigi gialldu. þá ftemni facar úbere honum heim til þingftemnu oc þing fídan. en á þingi því gialldi hann hálx giölld eda fare útlagr.

En ef madr fulltída kenner þat manni at hann haxe misleicit hann.

(xxxvj.) Ef madr fulltída kenner þat manni at hann[7] haxi misleicit hann í 38
ǫfco fuá at réttar ftad nemi á. en hinn fyniar. þá fyni med lýritar eidi. en ef[8] hann verdr fannr at oc kallar fœtze haxa fyrr. þá haxe þau vitni framme er feil vitu á at hann hǫxer fœtze vid fiárhallds mann oc frændr. en ef hann hǫxer eigi[9] þau vitni til er vid voro. fanne med lýritar eidi eda gialldi hálxrétti. en hinn tryggroxe er á gengr fœtt fídan er þeffi vitni ero boren. oc fuá ef fyrr gengr hann á. ef þau vitni berafe fídan á hendr honum.

Um konor þær .vij. er madr má vegaz um.

(xxxvij.) Nú ero conor þær fiau er madr má vegaz um fectalauft vid konung 39
oc vid frændr oc gexa daudum fóc. ein er kona manns. önnor móder. .iij. dótter.

Jvfr. *Cap. 37.* G. 162. *Cap. 39. 40.* Hk. 23. G. 160.

[1]) at — *c. e.*, ogsaa *d.*, men rettet af Arne M. til er. [2]) fins — tilf. *c. e.*, ogsaa *d.*, men udsl. af Arne M. [3]) at — *c. e.*, ogsaa *d.*, men rettet af Arne M. til er. [4]) madr — tilf. *c.*, ogsaa *d.*, men udsl. af Arne M., ligeledes *e.*, hvor det er udsl. med lysere Blek. *f.* udel. ogsaa gamall. [5]) fiarfcada — *b* [6]) fiarfcada — *b. f.*, ogsaa *d.*, rettet dertil fra fiörfcada af Arne M. [7]) hann — mgl. *c. e.* [8]) ef - tilf. i *d.* af Arne M. [9]) eigi — mgl. *b. f*

.xij. systir. .v. stöpdöttr. .vj. synar sván. .xij. bröðor sván. ör skal skera oc láta þat oru sylgia at hann sann þann mann hiá þeirri konu einni hverri er til ero nemðar. vitne berr eða blæia eða blód ef á klæðum er. eða náviðarmenn er hiá voru. karlar eða conor.

Ef maðr gengr utan götu.

40 (xxxviij.) Sá maðr er gengr utan götu þar er hann á hvárki horns gang[1] ne hófs. oc verðr kallat á hann oc vill hann eigi svara. nú ef hann verðr þá veginn. þá má gefa honom dauðum föc. oc skal þangat ör stemna sem hinn dauði liggr. en arfi hans hafi .ij. kosti hvárt er hann vill. at hann falli úgilðr svá er honom er föc til gefin. oc stendr eigi maðr fé sitt í höndum honom. en[2] settar eiði fyrir at hallda. þá halldi arfi honom upp. ef hann vill at bótum komaz eptir frænda sinn.

Ef maðr ell mann útlagan.

41 (xxxix.) Ef maðr ell mann útlagan eðr húsar. skytr eða ferer. þá er sá útlagr oc úheilagr stíere útlegð sem hinn er verét vann. En ef búanda er þat kent at hann hafe alet mann útlagan. þá svere hann einn undan ef ólýst er innan sylkis. En þó at hann ale mann þann er hann cann eigi oc er lýst innan sylkis.[3] þá er honum óvisa vargr. þá skal hann hafa fyrir fer týritar eið. En ef konungr leyfer útlægum manni landvist. þá skulo menn fæða þann mann at orfeðu oc samvistum með vera. En hann er þó útlagr við eptersýnar menn. þar til er hann bøter við þá oc trygðar ero þeirra á millum. En manns bane skal eigi í land koma nema hann hafe iartegner konungs til þings. eða sá sýslu maðr gere hann innlendan er hann sýner þær iartegner konungs á þingi því er hann skal í lenda á. at hann skal öll mál setia í því sylki af konungs hendi.

Um afhögg.

42 (xl.) Ef maðr höggr hönd eða fót af manne eða hvert afhögg er hann veiter. þá er sá útlagr oc allt fé hans nema iörð hans.[4] fé er fyrer iarðer er reitt. caupi sic .xv. mörcum or scóge. en or þeim .xv. mörcum þá tace hann .iij. merer fyrir afhöggit. slícan eyre sem konungr. oc aðrar[5] .iij. merer umfram af þeim er afhöggit veitti honom. En ef hann farer hann fleirum fárum þá sculu uppi fárbøtr oc lægnis fé oc lögbaugr konungi oc vera ílendr. En þó at afhögg eitt se veitt. þá sculo þó uppi fárbøtr oc lægnis fé. En ef menn hallda manne til afhöggs. þá bøte hverr þeirra er helldr oc sannr verðr at því hálfum giölldum. eða fyni með týritar eiði at hann héllt honum eigi. fyrer því at hann villdi honum þat mein er hann fékc. en

Jvfr. *Cap. 41.* G. 153. 202. *Cap. 42—49.* G. 176—186. 209.

[1]) gangs — *b f.* [2]) for eða? [3]) En þó . . fylkis — mgl. *b.* [4]) Her synes eða at være udeladt. [5]) aðr — *b. f.*

hinn fullum giölldum er af hió. En ef þeir vilia hvárki synia né bota. þá fare þeir aller útlager þegar á fyrsta þingi.

Um meiðing manns.

(xlj.) En[1] ef maðr gellder mann friálsan eðr fridheilagan eða tungu sverr eðr 43
höfði manne. sá er útlagr er eigi alldregi landkvæmt síðan. Ör skal skera eðr fara láta eðr kome þeir til þings er meiðder ero. nú verða .iij. menn útlager um. einn er ör sear en .ij. er hélldu. Sá skal ganga er tunga er or skoren or höfði eðr vita ef hann kenne sinn úgangs mann á þingi. en ef hann kenner þann mann.[2] þá skal hann slinga á þann mann örfarsæpte sínu. þá skal sá vera útlagr. en ef hann er eigi á þingi. þá skal hann ristu nafn hans ef hann kann rúnar. en ef hann kann eigi. þá bendi hann þeim bendingum er menn viti hvat sannast sé.[3] þá fare þeir .iij. útlager er þess ero valldande. tveir er á hélldu en hinn[4] þriði er or sear. En ef hann kenner ýleire mönnum þat vere. þá skal sá hafa fyrer ser[5] lýritar eið.

Ef maðr stingr augu or manne.

(xlij.) Ef maðr stingr augu or höfði manne. þá verða menn .iij. útlager um 44
þat vere. einn er sá er or stace. en .ij. er á hélldu. en þar skal einn lýritar eiðr fyrir ef hann kenner ýleirum mönnum. En ef þeir bætast fyrir. þá skulo þeir aller gera honum .xij. kúa bú. oc .ij. rossa oc .iij. mansmanna. En ef þat bú verðr dautt fyrir honom. þá fare þeir til oc gere bú annat. slíct hit sama. oc svá hit .iij. sinn ef hin fyrre falla. en þá hafe hann svá búit. en þá skulo váttar trygðar þeirra á millum. en konungr taki scógar caup eigi fyrri en gört er búit fyrsta.

Ef maðr höggr nef af manni.

(xliij.) Ef maðr höggr nef af manne. þá skal hann bota honum aurum .xij. 45
silfrmetnum. því at silfrmetenn skal árborins manns eyrer allr í mannhelgi. nema þyrmsla manna. en ef svá er at grön fylgir. þá skulo uppi .iij. merer. en ef maðr sverer mann á nefe. þá skal áliótz eyrer[6] uppi oc skal svá hverviðna er eigi hyll háre[7] eða klæðom. En sá skal áliótz eyrer er valinkunner menn meta. En ef maðr rer[8] mann í lið. þá er í rift hátz möre en í kné oc í miðiom[9] .vj. aurar. En ef maðr lýstr tenn or höfði manne. þá skal holz möre at[10] hverri. en .iiij. ero í öndverðu höfðe. en vigtenn ero fiórar. þá skulu .ij. aurar at hverri. en fyrer iaxl hvern eyrer. en ef maðr höggr eða lýstr eða stingr tenn or höfði manne. þá ero iamðýrar sem áðr er talt oc fullrétti at fornaði. En ef maðr höggr augu or höfði manni. þá skulu uppi merer .iij. oc hæniséré oc löghaugar konunge. En ef lýstir. þá gialldi mertr .iij.

---

[1]) En — udelader *b. f.* [2]) þann mann — mgl. *c. d. e.* [3]) er — *e.* [4]) hinn inn — *c. d. e* [5]) fer — mgl. *c. d.* [6]) eyre — *c. e.* [7]) hár — *b. f.* [8]) farer? [9]) miðdm? Saal. Bj. [10]) af — *b. f*

oc fullrétti. en ef eitt er auga. þá skulu þar[1] merer .vj. En ef eyra höggr af manni. þá skal hann bøta honom .vj. aurum.

Meta skal hönd manns.

46 (xlvij.) Nú er þat næst at meta skal hönd manns. ef madr höggr þumal fingr af manne. hann skal bøta honum aurum .xij. hálfu mörc at næstu fingre. slíct at lengsta fingre. þrim aurum at hinum fiorða fingre. eyrer at minsta fingre. En tær skulu hálfu ódýrre en fingr. svá hit sama skal telia frá hinne mesto tá sem á frá þumal fingre.

Um súra far manna.

47 (xlviij.) Nú er þat ef madr veiter manne súr. hverso þau súr ero gild. eyrer er þar er á kemr. annarr er þar er egg oc leggr mœtaz. þridi þar er bein bítr. fiórði ef í fœri[2] kemr fyrer nedan öccla. Ef madr særer mann fyrer nedan cné oc verdr mergunda. þá skal bøta hinum súra hálfre mörc. en fyrer ofan cné oc verdr mergunda. þá skal bøta aurum .vj. En vöddva súr öll þar skal eyrer er á kemr. en annarr er útkemr. En ef madr er særdr í nedra[3] hol oc verdr holunda. þá skal hann bøta aurum .vj. en .iiij. aurum skal bøta ef í efra hol cemr oc verdr holunda.

Um súra far.

48 (xlix.) En ef madr særer mann fyrer framan heilabast.[4] þá liggia við aurar .iiij. en .vj. aurar fyrer aftan heilabast.

Um beingiölld ef bein leysir or súre manni.

49 (xlix.) Nú ero beingiölld hverveitna er bein leysir or súri manns. þó at alllítil se oc skellr á skilldi.[5] þá skal eyrer[6] uppi. eyrir[7] skal at smábeini hverio þar til er ero .vj. en ef svá micit bein leysir at .vj. rauxar má á bora. þá skulu þar .vj. aurar uppi. en beingiölld verda alldregi meire en .vj. aurar. En ef svída þarf sár manns. þá er þat granbrags eyrir.[8] svá skal hvert sinni er svída þarf. en at lœcnesxé skal eyrer at mánadi hverium oc .ij. mánadar[9] matir miöls oc tveggia smiörs. þá skal sá reida er særdi. en ef snúa þarf manni á grúfu. þá skal bøta öxundar bót. haulldi aurum .vj. þadan skal vara hvers manns réttr þridiungi uppfrá haulldi. oc svá þverra. árbornum manne .iiij.[10] aura. rees þegni .iij. aura. en leysingia .ij. aura. En þat skal vera allt silfrmetit.

Engi madr skal atför at ödrum gera.

50 (xlvij.) Engi madr skal atför at ödrum gera hvárki konungr ne annarr madr. en ef konungr gerer. þá skal ör sœra oc fara láta fylki öll innan. oc fara at honum

---

1) þá — *b. f.* 2) Saaledes *c. c.* fœyri — *d.* fleiri — *b. f.* feiyru (feryru) Bj. fœti? 3) nedr — *b. f.* 4) heila bæst — *c. d.* heila bezt — *c.* 5) skylldi — *b. d.* 6) eyre — *b. f.* 7) eyre — *b. f.* 8) eyre — *b.* 9) mánada — *b. c. c.* 10) .iij. — *c. e.*

oc drepa hann ef taca má. En ef hann kemz undan. þá skal hann alldregi koma i land aptr. En hverr er eigi vill þara at honom skal giallda merer .iij. oc svá ef ör þá þeller.

Ef iarl gerer atförr at manne.

(xlix.) En ef iarl gerer atförr at manne. þá skal ör skera. oc þara láta þylki .iiij. innan.[1] oc þara at honom oc drepa. En ef hann kemz undan come alldregi aptr. sliet liggr hverium vid er eigi þerr at honom sem údr var uppsagt oc .iij. merkr silfrs liggia vid ef þá ör þeller. 51

Ef lendr madr gerer atförr at manne.

(l.) En ef atförr gerer lendr madr at manne oc drepr hann. þá skal ör þara .ij. þylki innan. oc þara at honum oc drepa. en ef hann kemz undan. þá þare útlagr oc kome alldregi i land aptr. nema med konunge þeim er siálfr rydr[2] land þyrir ser. eda med iarle. eda bere hann sanna[3] hersögu i land aptr. En ef madr þeller þá ör nidr. þá er sá sker .xij. aurum. oc ef hann sitr um epterförena. þá er hann sker baugi. þetta skal allt vera silfrmetet. 52

Um þat ef hauldr særer mann.

(li.) Ef hauldr særer mann þá er hann sker baugum .vj. vid konung en aurar .xij. ero i baugi hverium. en ef úrborenn madr særer mann. hann skal bøta .iiij. baugum. en ef rees þegn særer mann. hann skal bøta baugum .iij.[4] en ef leysingi særer mann. hann skal bøta baugum .ij. En ef lendr madr særer mann. hann skal bøta baugum .xij. en ef iarl særer mann. hann skal bøta baugum .iiij. oc .xx. en ef konungr særer mann. hann skal bøta .viij. baugum hins þimta tigar. oc .xij. aurar i hverium baugi. oc bøta öllum lögunautum. En þetta skal allt silfrmetit. 53

Um innþrønscan mann oc útþrønscan.

(lii.) Ef madr er veginn innþrønser[5] út i þrándheime eda útþrønser.[6] þá skal ör láta þara. Nú ef sá er á örvarþingi er eptermælandi er réttr. sá mælir eptir at lögum. en ef sá er eigi á hino þyrsta þingi. þá skal mánadar þrest at þvi mále. sidan er eptermælandi spyrr. oc se þat hit þyrsta þing. sidan er hann kemr til. stemni honom þing sidan þar sem hann stendr hann. En ef hann stendr hann ekki[7] stemni honum þing af þingi. Sá madr er réttr er eptermælandi. hann skal nióta þar vitnis sins alls sem hann være á þyrsta örvar þingi. oc svá hinn varnar. þyrer þvi at engi madr má spilla á þeim mánadi annars manns mále á þrá þvi er hann spyrr. 54

Jvfr. *Cap. 50—52.* G. 141. 142. 213. *Cap. 53.* G. 185. *Cap. 54.* G. 151.

---

[1]) innan — tilf. i *d.* af Arne M. [2]) ridr — *b.* [3]) sanna — mgl. *f.* [4]) .iiij. — *c. d. e. f.* [5]) eda — tilf. *c. e.* [6]) inn i Þrándheimi er udentvivl ved en Forglemmelse udeladt. [7]) En — ekki mgl. oprindelig i *c.*, men tilf. med en fra Texten forskj. Haand.

En ef hann dular er fyrer söc er. leidi fram váttu .ij. á þingi at hann spurdi eigi fyrr. En ef þat er lent búanda eda búanda sync. oc hýr hann bái sínu. þá er svá mælt at bú hans skal vardu tali fyrer hann þann mánud er hinn söc á. en sáttafagt or[1] sídan. En hinn eigi fyrerfaret mále síno at helldr er sócn á. sæci sem fyrr var upptalt. oc hafi súct innan .xij. mánuda ef hann er innan lands. elligar fyrerfaret máli síno.

At leysa þræl.

55 (lag.) Ef þræll manns reer til laufnar at leysa sic. þá skal eigi gefa honum frelsi fyrr en hafi hann hálfgolldit verd sitt. En ef fyrr gefr þá skal engi madr útlegiaz á honum nema hinn einn[2] er frelse gaf honum.

Ef madr er veginn í heradi oc veit engi hvárt hann er friáls eda þræll.

56 (lag.) Ef madr er veginn í heradi oc veit engi hvárt hann er friáls eda þræll. þá skal þó ör fara. nú ef scapdróttinn hans kemr á fyrsta þingi. þá skal hann nióta vitnis síns. hvárt hann er friáls eda þræll. En ef hann gerer hann at friálsum manne. þá skal bane fara útlagr. En búandum liggi efti vid nema þeir ali hann sídan. Nú kemr scapdróttinn hans eigi á fyrsta þingi. þá[3] skal þat [vera hans[4] fyrsta þing er hann má til coma. oc nióta þar alls vitnis síns sem á fyrsta þingi. En ef hann gerer hann þá at friálsum manne. þá ferr bane útlagr. En ef hann verdr at þræli. þá skal meta hann oc giallda verd oc öxundar bót þeim er átti. En ef madr ferr or fylki því er hann á heimili í. oc týstr mann í ödro fylki eda færer. þá fare facar áberi oc stemni honum þing í þat fylki sem hann fécc óvæni í innan hálfsmánadar sídan er hann ferr. oc hafa med ser svá marga menn sem hann vill til þingstemnu. en þat þing se at iamfullu sem þat væri samdœgris. En ef Útþrœndir eiga[5] vid at sciptaz um þat mál oc ero or síno fylki hvárir. þa stemni facar áberi þing um nætr .vij. oc svá ef Innþrœndir eigu vid at sciptaz. þá fare þat mál sem ádr var talit. En ef Útþrœndir eigo vid at sciptaz oc Innþrœnder. þá skal þing stemna um hálfan mánud. En ef þeir menn eigo vid at sciptaz er innan fiardar ero. oc adrer utan fiardar menn. þá skal stemna þing um mánud oc innan laga várra. En ef þeir menn eigo vid at sciptaz er utan fiardar ero oc innan fylkis. þá skal stemna þing um hálfan mánud. en ef þeir menn eigo vid at sciptaz er or síno fylki ero hvárer hvergi langt er ámedal er innan laga várra oc utan fiardar. þá skal stemna þing um mánud.

Ef ármadr er lostinn eda veginn at kirkiu.

57 (lv.) Ef ármadr er lostenn eda veginn at kirkiu eda at samcundu eda á þingi. þá verdr madr útlagr af honum sem af ödrum manne. en hverviina annars stadar

[1]) er — *c.* [2]) einn — mgl. *f.* [3]) þat — *b. f.* [4]) [hans vera — *d. f.* [vera — *c. e.*
[5]) eigu — *c. d. e.*

skal bœta hann aptr .xv. mörkum. en öllum ödrum stödum þá skal hann taca hálfu minna rétt en haulldr. En ármenn aller ædrer er ganga í ármenning. nema erkibyscops ármadr. þá skal fulla réttr þeirra frá konungs ármanne sem dróttna þeirra fullr réttr.

Í þrim stödom ero allir menn fridhelgir.

(lvj.) En í þrimr stödum. at tirfiu eda þingi oc at samcundu. þá skulu aller[1] iamhelger. en í öllum ödrum stödum þá verdr engi madr[2] útlagr af þeim. 58

Um byscops ármann.

(lvij.) Byscops ármadr skal hafa slícan rétt sem hann er madr til oc hann hafdi þá er hann gécc í ármenning. 59

Um skutil svcina konungs.

(lviij.) En skutil svcinar konungs skulu taca slícan rétt sem haulldr at öllu minna oc meira. En [ef ædrer svcinar. ef bœta[3] konunge. þá skulo þeir taca haullds rétt ef þeir hafa öldúc á hálse. oc svá skal sá taca haullds rétt er stýrer caupskipi hans medal landa. oc gullsmidar konungs skulo taca haullds mannz rétt. En skallarar skulo taca lenz manns rétt at öllo minna oc meira. 60

Um þat ef þræll manns fylger manne til kirkio.

(lix.) Ef þræll manns fylger honum til tirfiu eda til samcundu eda til þings. þá er þar hans helgi sem skipi er lent eda standa. En ef madr lýstr hann í ödrum tveggia stad þeirra. þá skal bœta hangi silfrmetnum konungi. En dróttinn hans skal taca rétt sinn silfrmetenn. En sá er lýstr þrælinn ábyrgiz þrælinn þó at hann lióste igegn eda höggve. en ef dróttinn þess þræls gerer þat satt á hendr hinum. þá hafe verd fyrer þrælinn er átti. af hinum er fyrst lauft. ef hann deyr. en hans ábyrgd se á þrælinn[4] til þess er hann hefer bœtt dróttni. 61

(lx.) Ef madr gerez grímu madr oc verr at búanda oc berr hann oc tekr fé hans. þá skal ör skera oc eytir fara oc drepa. En ef þeir komast undan. þá fare þeir útlager. En ef hiún kenna menn þá er at voro. þá skal þat satt er hiún bera um.[5] En ef þeir vilia bœtaz fyrer oc fara i land aptr. þá skal höfdingi bœta .xl. marca. en hverr annarra .iij. merer. En þeir fare í fylki þat er þeir gerdu til útlegdar oc bœti þeim er þeir misgerdu vid slícu öllu er búandi þorer svería til. oc spell á fénadi hans slíc er iamnynder menn meta oc fullrétti fyrer högg hvern til þess er .iij. ero. en .xl. marca ef fleire ero. oc se eigi í lendr fyrr en hann hefir þetta goldit. 62

Jvfr. *Cap. 57.* G. 170. *Cap. 58.* G. 178.

---

[1]) menn — tilf. *e.* [2]) madr — mgl. *c. e.* [3]) Maaskee: [af ædra svcina ef bœta skal?
[4]) þrælinum — *c. e. f.* [5]) um — mgl. *c. e.*

En þeir ſculu í friði við alla menn fara til þings til yfirbóta.[1] oc ali hverr þá at orſelin er vill í þeirri þingför. En ef þeir mego kveda nei við. þá ſkal höfðingi bera iárn fyrir ſic einn. En hverr annarra ſcal hafa lýritar eið fyrir ſer.

V.

j. Hverr[2] vita vörð ſcal halldna. (1.)
ij. Um herboðs örvar. (2.)
iij. Um .iij. örvar bauggilldar oc hverſo þær ſcal bera. (3.)
iiij. Um .iij. örvar ſilfrmetnar. (4.)
v. Oc hverr bere örvar. (5.)
vj. Ef maðr er eigi þingfærr at rýðia mál ſitt[3] til laga.[4] (6.)
vij.[5] Um vandræði á fimtarþingi. (7.)
viij. Um fimtar ſtemno. (8.)
ix. Um griðſolu bauggilldismanna oc nefgilldis oc trygðu[6] at veita framleiðis[7] móte baugum. (9.)
x. Um mann þann er tekr við bótum at greiða framleiðis. (10. 11.)
xj. Um víglýſingar vitni at engi fellz at máli nema ör eða maðr ſtemni þing. (12.)
xij. Hve útlagr maðr ſcal fara eða ómagar útlags manns. (13.)
xiij. Um búrán.[8] (14. 15.)
xiiij. Ef roſſ lýſtr mann eða hundr bítr oc önnur kleire. (16.)
xv. Sá áburgiz hund er lengr fæðer en hálfan mánað. (17.)
xvj. Um hálfgillt fé. (18.)
xvij. Ef maðr drepr þræl ſinn. (20.)
xviij. Um roſſ ſpell. (21.)
xix. Um ókvæðis ord at engi mæli við annan. (22.)
xx. Kenzl um landráð. (23.)
xxi. Um ſtembar mál við konu manns. (24.)
xxij. Um hvinnzku. (25.)
xxiij. Um útlegðar eið. (26.)
xxiiij. Fyrir eiginkonu manns er þréfalldr réttr. (27.)
xxv. Um ſtálldſcap ef maðr yrker um mann lof eða laſt. (28.)
xxvj. Um fordæðu ſcap. (29.)
xxvij. Um róg. (30.)
xxviij. Um dráp konu. (31.)
xxix. Ef eiðr er feſtr oc fellr maðr frá.[9] (19.)
xxx. Um réttarfar ſtafkarla. (32.)
xxxj. Um þat ef þræll verr friálſum manne blóð. (33.)
xxxij. Ef maðr er dreginn til afhöggs. (34.)
xxxiij. Um hönd manns. (35.)
xxxiiij.[10] Ef maðr áþiár mann friálſan. (36.)

---

[1]) yfirbótar — *e.* [2]) Hve — *c. d. e.* [3]) ſatt — *f.* [4]) Herefter indskyder *c. d. e.*: vij. Hverr ſitt mál ſcal fyrri rýðia. [5]) viij. — *c. d. e.*, og saa fremdeles *e.*, eet Tal höiere, *c.* og *d.* indtil xiij. [6]) trygðir? [7]) framleiðis — mgl. *c. c.* [8]) Uden Nummer *c. d.*, hvor derfor herefter Nummerne stemme med *b. f.*; i *d.* kun til Cap. xxi., som der har Nummer xxij. [9]) Findes i Texten mellem xvj. og xvij. [10]) xxxix. — *f.* hvor saaledes de fölgende Nummere ere 5 Tal höiere.

xxxv. Um sect ex madr selr xriálsan mann. (37.)
xxxvj. At engi madr[1] leggi xé a xriálsan mann. (38.)
xxxvij. Hverso ómögum scal i arxtake[2] scipta. (39.)
xxxviij. Um laga caup oc mans sölu. (40.)
xxxix. Enn um mans sölu. (41.)
xl. Árnæme um scullbaxar. (42.)
xlj. Aller eigo ár[3] at nióta. (43.)
xlij. Um tryggrox oc óbóta menn. (44.)
xliij. Um þýxscu oc útlegu oc um xordædu scap. (45.)
xliiij. Um menn ex conor taca naudgar.
xlv. Enn um dóma oc um kvenna legord. (46.)

(j.) Svá er mælt ex madr soxnar á vita verdi oc brenna vitar xyrer sunnan 1
hann oc eigi xyrer nordan hann. sá madr er seer .iij. mörcum. búandi eda búanda
sunr scal vörd hallda. oc hallda til midsdags. en ex eigi hallda svá. þá sekiz .iij.
mörcum silxrmetnum hverr þeirra við konung. En .ij. scolo saman hallda. En ex leynd[4]

* * * 2—6

hvártveggia extermælandi ödrum slict er lög ero eda umdæme góðra manna. þá scal
sú xesta standa oc gridsala[5] ax hvárstveggia hendi at iamxullu sem þeir hexdi siálxer
grid sellt oc xesto tekit. oc xé þeirra í xridi[6] er vere gerdo[7] hvártveggia við annan.
en eigi þess er xeste nema svá se scilt. En ex madr andaz or sárum. þá sculo arxar
því máli scipa epter góðra manna umdæme. siálxr verdr hann heill til alsættar en
eigi hinn er xestu tóc eda veitti. nema hann se arxe.

Um áverca manna oc tillaup.

(vij.) En hverivitna þess er menn vinnaz á med vandrædum. oc verda tvinn 7
örna þingin oc í sinum stad hvert. oc koma báder til ximtar þings. þá scal sá vitne
xyrri xlytia[8] er xyrr scar ör upp. oc nióte þar vitna sinna allra þeirra er hann hexer
til. en hinir lýdi medan. oc standi údæmt mál þeirra til þess er hvártveggi hexir rutt
sín vitni. en bændr mete vitni þeirra. En ex adrer tveggia leggia xyrr dóm á oc
troda þing oc vitni hins. þá hexer sá xyrerxarit sócn sinne. en hinn seer .iij. mörcum
er dóm lagdi á. En hverr annarra bauge er vápnom héllt upp. en hinn haxe sitt
mál er á lögum stendr.

Jvfr. *Cap. 1.* G. 311. *Cap. 6. 7.* Hk. 33.

[1]) madr — mgl. *f.* [2]) arxafari — *b.* [3]) Saaledes i Afskrifterne paa dette Sted. Nedenfor i Cap. 43 staaer der saavel i Text som Overskrift: árs. [4]) Her er en Lacune, der efter Indholdslisten kan skjönnes at omfatte det hele Stykke fra Slutn. af 1ste Capitel til Begyndelsen af 6te. En Deel af det Manglende, nemlig 3die, 4de og 5te Capitel, kan udfyldes efter Hk. Cap. 31, og Begyndelsen af 6te Cap. efter Hk. Cap. 33. [5]) Saaledes i Hk. Afskrifterne have her feilagtigt gridsöfo. [6]) vedr (maaskee rigtigere) Hk. [7]) Saal. Hk. Afskrifterne feilagtigt gerda. [8]) rydia — Hk.

Um festardóm.

8 (viij.) Svá er mælt um fimtar stemnu at sá madr skal fyrr[1] finna vátta nióta er fyrr lögreste. En ef adrertveggia leggia dóm á fyrr en hvártveggia vitni ero horen oc meten. þá hafi sá sínu máli fyrerfaret er annan veg gerer.[2] En hvárfles máli skal í því spillt hveria tíd[3] er hann nýtr vitna sinna á degi oc þó eigi at nónheilagt sé.

Um bauggilldis menn oc nefgilldis menn.[4]

9 (ix.) Hvervitna þess er bauggilldis menn oc nefgilldis menn þeir .iiij. í hvárntveggia stad er til ero skilder at lögum at selia mönnum[5] grid til sættar eda trygdar veita á móti baugum. þau grid innan grida stemnu[6] oc tryggvar ef veittar verda skulo svá hallda bædi í faderni oc moderni sem siálfr hefdi hverr veitt. En sá er á gengr hann verdr tryggrofe eda gridníðingr á þeim gridum eda trygdum er bauggilldis menn oc nefgilldis menn hafa veitt sem siálfr hélldi hann á bóc ef mál hélldz sem her skal selia. fiárlut skal frændum med vitni bióda epter þeim sólum er á sættar stemnu verda tilgreidd. Eigi[7] skal annarra bóta mega beidaz helldr en hann stendr í epter því sáttmáli sem tekit hafa bauggilldis oc nefgilldis menn. En ef bætr ero bodnar med vitni oc vill hinn vid taca er hafa á oc hefer eigi hinn þá enn med ærnum[8] upp at greida er í þeirri bót[9] ero taldir er at því sali skylldu fiárlut upptaca. þá skal þó eigi vega á veittar trygdar.[10] Umbods mann skal fá ser til fiár vidrtöco þann er í nánd siti oc skal þat uppgreidaz innan .iij. mánada. En ef þá greidiz enn eigi þá er siálfsagt gridum í sundr. En nú verdr á grid eda trygdar[11] gengit. þá er sá gridníðingr eda tryggrofe er at því verdr sannr. hvárt er[12] þat verdr med áverca eda med rádum. iamnvel hiner er í frændsemi ero. sem bauggilldis menn eda nefgilldis menn ef siálfer veittu trygdar. En ef synlat er. þá skal fyrir ráda kennzl koma sættar eidr oc nefndar vitni. En fyrir áverca tylftar eidr oc nefndar vitni.[13] En hvervitna þess er madr á á siálfum ser áverca at heimta[14] eda þeirra mála er hann á[15] siálfr rétt á. þá skal hann siálfr grid selia' oc trygder oc sect med vátta. oc aller frændr ero iamnvel under þeim gridum oc trygdum sem siálfr veitti hverr. en ef á verdr þessor mál gengit. þá skal þat fara[16] sem ádr[17] var upp sagt. En ef madr callaz eigi vita gridsölu eda tryggvar er veittar ero. oc kallar ser óvísa varg at hann géce á görva sætt. halldi fyrer lýritar eidi. en ef sá eidr fellr. falli til útlegdar.

---

[1]) fyrst — *b. f.* [2]) gerer udeladt, men med aabentstaaende Rum — *c.* Udeladt i *e.*, men senere tilf. af en anden Haand. [3]) Saaledes rettet. I Afskrifterne: til. [4]) er selia mönnum grid — tilf. *c. d. e.* [5]) manne — *c. d. e.* [6]) stemna — *c. e.* [7]) Engi — *c. d. e.* [8]) remnum (urigtigt) — *b.* [9]) Saaledes rettet. I Afskrifterne: bóc. [10]) trygder — *f.* [11]) tryggvar — *c. d. e. f.* [12]) ed — *b. f.* [13]) En fyrer &c. — mgl. *e.* [14]) hemna — *c. d. e.* [15]) á — mgl. *b. f.* [16]) svá — tilf. *c. e.* [17]) ádan — *c. d. e. f.*

Um bóta fé hve[1] greida skal.

(x.) Enn er svá mælt ef einn mæðr eða fleire taca við bótom oc greiða fram- 10
leidis frændum. þá beiðiz þeir með váttom er hafa eigo fiórs lutar or sem til þeirra kemr. En ef þeim er synist oc gera þeir fyrer þá söc vandræði þeim er hotto. þá verðr sá tryggrofe er fé hellðr fyrer þeim. oc svá sá er meire bóta beiðiz en til hans kemr af[2] þeim er hellðr. oc gerer hann fyrir því vandræði at hann fær eigi þat er hann beiðiz um þat fram er hann á at taca. En sá er fé hellðr biódi með vátta ef þeir vilia eigi upp taca.

En ef mæðr kallar til bóta.

En ef mæðr kallar til bóta þá teli hann frændsemi sína. oc láte bera ef menn 11
vito eigi áðr deili á. En sá cemse eigi til bóta er síðan er fæddr er mál er[3] trygt oc fé er uppfyct í þeirri bót er hann stoði í ef hann være fæddr.

Um vitni manns ef ferr til þings hvert er.

(xi.) Ef vitni manns ferr til þings hvert vitni er. er víglýsing skal bera fram 12
eða náttstaðar vitni. þá ef þeir mæta mönnum er á þingi váro þá skulo þeir skírskota under þá er á þingi váro[4] at þeir villðu bera vitni ef þeir mætti koma til þings. þá skal þat vera at fullu ef þeir bera á næsta þingi. En ef þar skerr ör sem þings- bod skylldi. þá verðar þat búöndum ecki. en hinn firðan sic lidi manna. En þó at bændr siti heima um þat þing. þá verðar þeim þat allz ecki. en hinn hafe fyrirfarit sócn sinni at hellðr ef menn vilia mæla um. En engi mæðr fellr at máli nema ör eða mæðr stemni manni þing. En ef mæðr er ueginn fyrer miðian dag eða drepinn eða særðr þá skal örvarþing vera samdægris ef sacarábere vill. oc fullt þó at um morguninn se epter ef sacar ábere uer. En ör skal fara þann dag allan er þing er oc allt til þess sól sezc. en at þorum manni[5] þá skal örvarþing[6] á þingstað næsta.

Um útlægt fé.

(xii.) Ef fé manns verðr útlægt. þá skal ármæðr gera fimtar stemnu öllum 13
mönnum á þingi er fé eigo at hinum er þat fé átti þangat er féit er. oc kome hverr þangat með váttom sínum. Slíca skulld skal hverr hafa brott sem vitni berze til meðan fé vinz til. en ef eigi vinz fé til. þá skal öllum iamt bresta í oc skorta[7] aura alla iammarga sem til telse af[8] iömnu fé. En ef ármæðr teer fé manns upp fyrr en hann hafe gört mönnum stemnu til. þá skulo menn á næsta þingi ef þeir mego til komaz. nióta vitnis síns. En ef ármæðr vill eigi útláta þá skulo þeir beiða fiárens. en ef[9] hann lætr þá eigi lausf. þá skal æsta bændr lids til at fara at honum

Jvfr. *Cap. 12.* Hk. 34. *Cap. 13.* G. 141.

[1]) hverr — *b. f.* [2]) a — *b. f.* [3]) var — *c. e.* [4]) þá skulo þeir &c. — mgl. *b. f.*
[5]) manni — mgl. *f.* [6]) vera — tilf. *c. d. e.* [7]) starta — *b.* [8]) at — *f.* [9]) ef — mgl. *b.*

oc taca af honum hálfu meira en vitni barz til. hafe hinn fitt en hœndr þat sem auc er. En allt þat er konomne er golldit með vittum oc með váttom eda í ödro fé. þá á hon þat allt. En ef ármadr teer nockot fé frá henne. þá liggr honom búrán vid. En svá sculu örnafar oc ómagar útlags manns fara. Ef erfingi útlags manns teer iörd epter hann. en ármadr oc yfersócnarmenn útlagan eyre allan. þá scal virda á fimtarstemnu þeirri er mönnum er til gör scullda finna bœdi iörd oc útlagan eyre. Sculu örnafar oc ómagar á þann lut hverfu fleire er betre þyckir. en hœndr sculu bœdi iörd virda oc útlagan eyre á fimtar stemnu þeirre er mönnum er gör til. oc láta bera vitni til fiár síns af útlagum eyre. En ef ármadr teer fé útlags manns oc átti hann enga iörd. þá sculu örnafar fé fylgia. En ef útlagr madr á iörd oc teer ármadr ecki af fé útlags manns. þá scal hann oc ecki taca ámegd hans. eigi sculo ættborner menn í konungs gard ganga. ætla scal þeim fé oc atvinnu af útlögum eyre til þess er hit ellzta er fulltída. er oc eigi meira en .v. aura vegna silfrmetna hverin þeirra forlags eyre á .xij. mánadom hverium. oc svá hverveitna er forlags eyrir er. en þat er hálfr .iij. eyrer[1] veginn.

Búrán.

14 (xiij.) Ef menn fara at búanda oc veita honom búrán. oc taca af honum .iij. kýr eda .iij. fleira eda .iij. kúgilldi. þá verdr eigi fyrr at búráni en svá er telit. nema hinn eigi eigi fleire en .iij. þá er þegar búrán ef ein er aftekin. þá scal ör fara oc hverr bera á hendr ödrum eda selz hann baugi. En ef menn fara epter oc finna þá menn með þvi búi oc láta þeir. þá scal höfdingi giallda .xl. merer en hásete hverr .iij. merer. En ef þeir standa fyrer. þá ero þeir aller útlager. hvárt sem verdr veitt. oc sár þeirra ógilld. En hiner aller helger er til sokin oc sár þeirra öll gilld.

Ef madr bindr mann friálsan at ósynio.

15 Ef madr bindr mann friálsan at ósynio giallde .xv. merer konunge. oc hinum fullrétti er bundinn var.

Ef ross lýstr mann.

16 (xiiij.) Ef ross lýstr mann eda hundr bítr eda naut stingr[2] mann eda svín höggr. þá scal sá segia afhendis ser er á. en ef hann gerer eigi svá. þá hefir hann svá alinn sem manns bana ef hann er beiddr ádr. En ef hann er eigi beiddr fyrir fimt. þá á hann ecki á því. en sú er fimt hans er hann er fœr til. Sá scal fara til er bitinn er oc beida búanda hundsins. en búandi leggi á hælse svá at hinn megi taca. rindi frá ser oc seli í hönd þeim er bitinn er. En ef hann gerer eigi svá. þá er sem sá

Jvfr. *Cap. 14.* G. 142. *Cap. 15. 16.* G. 147. 165.

[1]) en þat er hálfr .iij. eyrer — mgl. *b. f.*

[2]) Saal. i Afskrifterne baade her og nedenfor. Maaskee Skrivfeil istf. stangar.

haxi görr er hundinn á. En ef hann sviar halldi fyrir hýritar eidi fyrir hvert þeirra þriggia mála. En ef ross hýstr mann eða naut stingr. svei sá til er sár fécc. oc gere or sliet er hann vill. En ef eigandi lætr eigi lausr. þá er sem hann haxe siálfr görr.

Um hund ef madr føder.

(xv.) Ef [1] madr føder lengr hund annars manns en hálfan mánad. þá ábyrgiz 17
hann vere hans sem síns hunds.

Ef fé spillir fé.

(xvj.) En þat skal vera hálfgillt fé er fé spiller fé horns oc hófs oc þrœls. 18

Um eida.

(xvij.)[2] En hvergi [3] eid er madr hefer festan oc fellr hann í frá oc er eidrinn 19
óunninn. þá skal arfe hans hafa þann eid af hendi ser førðan á .x. vicum sørum
efter þat hann er fulltída. nema fiárhalldsmenn vili fyrr sættazt um þat mál.

Ef madr drepr þræl.

(xviij.) Ef madr drepr þræl sinn til dauðs. þá skal hann segia mönnum til sam- 20
dørgres. þá vardar hann þat allz eki nema við guð. En ef hann gerer eigi svá. þá
er hann mordingi.

Ef madr spiller rosse manns.

(xviiij.) En sá madr er hann spiller rossi manns. þat er merkr er vert talinnar 21
eðr betr með heipt oc háðung. oc verðr hann sannr at því máli. sá er útlagr oc allt
þat [4] er hann á nema iörð hans. nema hann bióði hinum verð fyrir oc gangi við
verci sínu. en ef hann nei kvedr við. þá er settar eidr. en ef eidr fellz þá er hann
útlagr. en þó skal ross aptr bøta at váða vere verði.

Engi skal þat til annars mæla at hann þegi scömm.

(xix.) Engi madr skal þat við annan mæla at hann hafe þegit scömm á ser 22
hvárki ármadr ne annarr madr. nema honum fylgi .x. menn til þings oc sanne mál
hans. svá sem mælt er í lögum manna .ij. menn sculu sveria en átta sanna mál hans.[5]

* * * 23—40

hvártveggi vátta við sitt mál.

Jvfr. *Cap. 18. 19.* G. 96. 97. *Cap. 22.* G. 196. Hk. 37.

---

[1]) En ef — *c. e.* [2]) Dette Capitel synes ifölge Indholdsfortegnelsen, hvor det er betegnet med xvix, her at være kommet paa et urigtigt Sted. [3]) hvergni — *b.* [4]) þat — mgl. *c. d. e.* [5]) Her er en Lacune, der af Indholdslisten kan skjönnes at omfatte det hele Stykke fra Midten af xix (22) til Slutningen af Cap. xxxviij (40). En Deel af det Manglende antages at kunne udfyldes efter Hk.; nemlig Cap. xix—xxi (22—24) ved Hk. 37; Cap. xxij—xxvj (25—29) ved Hk. 38; Cap. xxvij (30) ved Hk. 39; Cap. xxviij (31) ved Hk. 22; Cap. xxx (32) ved Hk. 40; Cap. xxxv (37) ved Hk. 41; Cap. xxxvij (39) ved Hk. 79.

Ef madr kaupir man at manne.

41 (xxxix.) Ef madr kaupir man at manne. þá skal sá vardha er sölumadr er at um niu ár hin næstu við stinga oc við stiarna. en allan aldr við heimilld. en ef hans missir við þá vardi arfe hans.

Um skuldir.

42 (xl.) Um allar fiárskuldir er eidar koma til. þá skal einn eyris synia en .ij. tveggia. en .iij. þriggia. en þó at fé sé meira. þá kemr eigi meira til en lýritar eidr. oc er menn kaupa saman at lögum þá skal aptr ganga oxtala en fram vantala þar til er þeir hafaz réttar tölur við.

Aller eigo árs at nióta.

43 (xlj.) Aller eigo árs at nióta innan landz ef guð gefr. En ef menn leggia at lögum hann fylkna á medal fyrir ráð konungs. þá er svá mælt. ef lender menn geraz mælendr eda rádendr at því hanne. þá ero þeir sekir .xl. marca við konung. en ef húskarlar geraz mælendr eda rádendr at því hanne. þá ero þeir sekir .xl. marca við konung. svá mycla oc ármadr ef hann gerez mælande eda radande at því hanne ef hann hefer fé til. En ef hann hefer æigi fé til. þá rádi konungr refsingum við ármann. en ef bœndr leggia hann at einræði sínu. þá seliz þeir .xl. marca við konung fylkismenn aller þeir er rédu oc lögdu.

Um einka mál.

44 (xlij.) Þesse æinka mál váro tekin med umráde Magnús konungs oc Eysteins erkibyscops oc annarra byscopa oc allra hinna vitrastu manna or lögum öllum um alla menn er gánga á tryggvar þær er veittar eru um vígaferli[1] manna á millum. þá ero þeir aller úbóta menn. fyrirgört fé oc fridi. landi oc lausum eyri. iamvel ódalsiördum sem ödrum.

Um þyfsku.

45 (xliij.) En þeir er láta líf sitt fyrer þyfsku[2] eda[3] útilego. hvárt er þeir renna[4] á skipum eda landi. oc svá fyrer mord oc fordædu skapi oc spáferar oc útiseta at vecia tröll upp oc fremia heidni med því. oc þeir menn er geraz flugumenn at drepa þá menn er þeir eiga engar sacar við oc taca fé til. nema konungr láte refsa til landreinsanar oc fridar. oc svá gerningar menn.[5] (xliv.) svá þeir er konor taca med ráni eda herfangi. móte guds rétti oc manna. hvárt er þeir taca frændkonor sínar eda annarra manna conor. eda fyrir utan vilia þeirra manna er forrædi eigo á[6] at

Jvfr. *Cap. 41.* G. 57. *Cap. 43.* G. 313. *Cap. 45.* Hk. 19.

[1]) vígaferde — *c. d. e. f.* [2]) útebnyfsu — *f.* [3]) abra — tilf. *e.* [4]) rena — *c. d.*ræna — Hk. og de fleste Codd. af den nyere Landslov. [5]) Her begynder *f.* et nyt Capitel (.xliv., hvilket sandsynligviis er Feilskrift for .xliv., see Indholdslisten). [6]) á — mgl. *b. f.*

lögum oc siálxuilia þeirra. huegi er síðan gerez vili þeirra er búnaðr þeirra tócz. oc svá þeir er hemna þessa óbótamanna. eða heimta giölld eptr. ex vitni veit þat. þá ero þeir úbóta menn xvrirgört xé oc xridi. oc ero þeir xridheilager er veria xé sitt oc xrændconor xyrer þeim. en hinir ero aller úgilldir hvárt er þeir xá sár eða ben[1] bæði konungi oc xrændum.

Um dóma.

(xlv.) Alla þá dóma er um vígaxerði scal setia eða um þeirra kvenna legorð er 46
menn eiga vígt um at lögum. þá scal þá alla með lögum setia oc með gridum til xyrsta sals. En sá er rýxr dóm lögsamðan xyrir sal eða at xyrstum sölum nauðsynialaust. þá gengr sá á grið sín oc er tryggroxe oc hexer xyrergört xé oc xridi. En þær ero nauðsyniar. ex maðr er siúcr eða sárr. eða einhveriar þær nauðsyniar er góðer menn bera vitni um at hann mátti eigi til koma. oc sculo þær nauðsyniar koma í eindaga. En sal scal þat hit xyrsta xramcoma innan þess sama mánaðar oc xlytiaz heim til hans. oc se boðit með váttu .ij. en hinn taci þar við eða umboðsmaðr hans. nema sá vili indælla gera honum er taca scal. en um öll mál er menn setia lögdóma medal sín. þá setiz sá .xviij. aurum við sacaráberu er rýxr. oc hallda dóm sem áðr. En við konung .xv. mörcum. oc sæki konungr eða konungs sýslumenn hvárumtveggia til handa. oc taci hinn xyrst[2] sculld sina upp[3] sem dómr dæmdi. en sect hvárstveggia se síðan seipt eptr xiármagni. En ex hann vill enn eigi dóm hallda. þá sculo sýslomenn stemna honom þing. oc gera hann útlagan. nema hann gialldi slíct upp sem nú er[4] seilt. slíct liggr oc við ex maðr rýxr dóm þann er dæmðr er á Frosta þingi[5] oc vápna tac at[6] átt innan lögréttu oc utan. En þeim .xviij. aurum scal svá seipta er sacaráberi seylldi upp taca. at þá sculu haxa hálxa þeir menn er nemnder voru or því xylci til Frosta þings á því áre er dómr var dæmðr á.[7] oc sæci aller saman með konungs sýslomönnum. En ex annarrtveggia xrýr[8] á lut[9] sinn. þá er mál kemr heim í herað oc kallar rangt vera uppborct xyrer lögréttu mönnum. þá scal þó eigi dóme bregða secta lausl. en hann má stemna hit næsta ár eptr er málit á við hann til Frosta þings. oc haxe þá mál sitt upp hvártveggi. En ex mál reyniz með sama hætti sem xyrr. þá haxi hann kostnat sinn aufinn[10] at hálxu ax hinum er ilxði[11] hann til rangs máls. oc sæci þat sem áðrar xiársæcner.

Jvfr. *Cap. 46.* Hk. 6. 5.

---

[1]) I Afskrifterne feilagtigt bend. [2]) xyrste — *b.* [3]) svá — tilf. *c. e f.* [4]) var — *c. e.* [5]) þing — *c. d.* [6]) er — *e.* [7]) á — mgl. *c.*, ogsaa opr. *e.*, men tilf. med en fra Texten forskj. Haand. [8]) xyrr — Afskrr., meningslöst; Hk. og den nyere Landslov, hvor dette Sted ogsaa findes, har xrýr, hvilken Læsemaade derfor er optagen i Texten. [9]) luta — *c. e.* [10]) óaufin — Afskrr., hvilket er meningslöst; Hk. og den nyere Landslov har aufinn. [11]) ixlðe — Hk. ylxði — d. nyere Ldsl.

VI.

Her hexr upp oc segir í frá söctali oc hvessu því skal skipta.

1 Her hexr upp oc segir í frá því er flestum er myrkt oc þyrftu þó marger at vita. fyrer því at vandræði vaxa manna á millum. en þeir þverra er bæði höxðu til vit oc gódan vilia. hvessu skipta skylldi ákvæðinum bótum ef þar[1] ero dæmdar. fyrer því at þat er nú meiri sidr at ánæmna bætr hvessu margar merer gulls uppi skulu vera epter þann er af var tekinn. oc vellðr þat at marger vito eigi hvat laga bót er. en þó at vissi. þá vilia nú fáer því una. En Frostaþings bóc skipter lagabót hveriom epter sínum burð oc metorði en eði hinum bótum er þeir oxsa eða vansa er í dómum sitia oc sáttmál gera.

Um .vj. merer gulls.

2 En nú segir her fyrst í frá því ef .vj. merer gullz ero dæmdar hvat þá skal hverr af baugum eða bót taca eða reiða. Vegandi eða veganda sunr skal reiða alla hauga. nema hann hafe vísendr til. en þess er spurt hvárer svá heita oc her segir. ef lizer faðer veganda.[2] syner[3] eða bróðer. fiðor bróðer eða bróðor sunr. brøðra syner eða epter brøðra syner. þá heita þeir vísendr aller. en fyrer því ero þeir svá callader. at hvárr þeirra er víss til at bøta þeirri bót er þeir standa í. oc þarf eigi vegandi eða sunr hans bøta fyrir þessa menn ef þeir ero til. en þeir skulo bøta fyrer alla hauga menn er eigi ero til at bøta með þeim. nema hiner hafe svá mælt er í dóme sáto oc þessu sætt gerðo. at þar skylldi bót nidr falla. sem vidrtöro manna miste. þá fellr slict nidr fyrir hvern þeirra sem telz. at þeir skylldu upp taca ef þeir være til.

Enn um .vj. merer gullz.

3 Vegandi eða veganda sunr skal bøta syne hins dauða af .vj. mörcom gullz í höxudbaug .v. merer vegnar. Faðer veganda skal bøta fæðr hins dauða annat slict. bróðer veganda skal bøta bróðor hins dauða .ij. aurum minna en .iiij.[4] merer vegnar. Fiðorbróðer veganda oc bróðorsyner skulo bøta fiðorbrøðrum oc bróðorsunum hins dauða .xx. aura vegna. En brøðrasyner oc epterbrøðrasuno vegandans skulo bøta brøðrasunum oc epterbrøðrasunu hins dauða ertog oc .xiij. aura vegna. en þat er ximdeillt fé. oc svá er þat ximdeillt er[5] brøðrasyner skulo bøta .iij. lutum. en epterbrøðrasunu tveim lutum oc svá taca.

Mær ein er baugrýgr er callaðr.

4 Nú er mær ein er baugrýgr er callaðr. hon skal bæði baugum bøta oc svá taca ef hon er einberni[6] oc til arfs komin þar til er hon setze á brúðstól. þá castar hon

Jvfr. *hele VI^te Deel* G. 218—252. 316—319.

[1]) Maaske rettere þar. [2]) veganda — mgl. *b. f.* [3]) sunr — *c.* [4]) .iij. — *b. f.* [5]) at — *c. d. e.* [6]) ein barni — *b. f.*

giölldum aptr í cné ꝼrændom. oc ſcal hon hvárki ſídan baugum bœta ne taca. En ef dœtr ero .ij. eda ꝼleire. þá koma þær eigi til at taca bœtr eda bauga. En ſvá micit verdr þat nú allt ſaman er bauga menn taca .ij. ertogum minna en .xviij. merer vegnar.

Um ſacauca.

Nú ſcal til þeirra manna ſegia er ſacaucar[1] ero. ſunr þýborenn er ſacauce oc 5
bróder[2] ſammœdra. Fœdorꝼader oc ſunarſunr ef þeir ero báder til. en þat verdr ſialdan. En þó at þeir ſe báder til. þá ſculo þeir báder eina bót taca oc ſvá bœta. Sunr þýborenn veganda ſcal bœta ſyne hins dauda þýbornum .xvij. aurum vegnum. Bróder veganda ſammœdra ſcal bœta bródor hins dauda ſammœdra annat ſlíct. Fœdorꝼader oc ſunarſunr veganda ſculo bœta ꝼœdorꝼedr oc ſunarſyne hins dauda .xvij. aurum vegnum. En ſunum ſacauca ſcal bœta ertog oc .xj. aurum vegnum. En ſunarſunum ſacauca ſcal bœta þridiunge minna.

Um ſœctal.

Madr er ſá einn er ver höꝼum eigi ꝼundit í ſœctale[3] á Froſtoþings bóc. en 6
hann er þó hittr í ꝼrændſeme. oc er eigi ꝼirnare en ꝼœdor[4] bróder ſammœdra. Varla er ſú ſætt med heilu gör er ſlíeir ſitia ꝼyrer utan oc er váde vegandanom[5] at eigi er vid hann bœtt. nú er honom her bót ætlud med bródorſyne ſammœdra. oc ſculo þeir báder í ertogi oc .xj. aurum vegnum ef þeir ero báder til. en annar einn ef annar er til. oc ſvá bœta. en þat verdr allt er ſacaucar taca oc ſyner þeirra oc ſunarſyner ertogi minna en hálꝼ .xiiij. mörc vegin.

Mycla neꝼgilldi.

Nú hefr upp mycla neꝼgilldi oc ſegir til þeſſ hvat þar ſcal hverr af ödrum taca 7
eda bœta. Módorꝼader oc dóttorſunr veganda ſculo bœta módorꝼœdor oc dóttorſyne hins dauda .ij. merer vegnar. Módorbróder oc ſyſturſunr veganda ſculo bœta módorbródor oc ſyſturſyne hins dauda .xij. aurum vegnum. Syſtkinaſyner veganda ſculo bœta ſyſtkinaſunum hins dauda mörc vegna. Syſtraſyner vegandans ſculo bœta ſyſtraſunum hins dauda ertog oc .v. aura vegna. Nú verdr þetta allt ſaman er mycla neꝼgilldis menn taca .v. merer vegnar oc .iiij. ertogar vegnar.[6]

Litla neꝼgilldi.

Nú ſeger til neꝼgilldis litla hvat þar ſcal hver ödrum bœta eda taca. Sunar- 8
dóttorſunr veganda ſcal bœta ſunardóttorſyne hins dauda .ix. aurum vegnum. Dóttordóttorſunr veganda ſcal bœta dóttordóttorſyne hins dauda hálꝼum ólta eyre vegnum. Bródordóttorſunr veganda ſcal bœta bródordóttorſyne hins dauda .vj. aurum vegnum.

[1]) ſacauca — *b. c. d. f.* [2]) bródor — *c. f.* [3]) ſœctala — *b. f.* [4]) ꝼœdorꝼœdor — *b. f.* [5]) vegandom — *b. f.* [6]) vegner — *d. e. f.* Hankjönsformen af Ordet ertog (ertogr) findes gjennem hele Loven vexlende med den almindelige Hunkjönsform.

Systurdóttorsunr veganda[1] skal bøta systurdóttorsyne hins dauda hálfrum ximta eyre vegnum. Systkinadøtrasyner veganda skulo bøta systkinadøtrasunum hins dauda .iij. aurum vegnum. Systradøtrasyner veganda skulo bøta systradøtrasunum hins dauda hálfan annan eyri veginn. oc verdr þá allz er litla nefgilldis menn taca hálfum eyri minna en .iiij.[2] merer vegnar.

Enn um sactal.[3]

9 Nú segr til þeirra manna er ver höfum eigi fundit í sactali hvar þeim er í bøtr skipat. fyrer því at Frostopings bóc gerer enga grein á því. hvárt þesser menn ero sammødder eða samfedder. en þeir mego þó eigi aller í einni bót vera. þó at þeir se iamskyldir at frændseme oc ero adrer samfedder en adrer sammødder. oc má þar taca til[4] døma sem bróðr sammødra[5] er. eigi er honum skipat í bót með bródor samfedra. hann er bauga madr. en hinn er sacauci. oc er þar sín bót hvárum ætlat. oc svá er nú þessum epter nýrri skipan. sem her mun til segia.

Um brødrasunø.

10 Nú skulo brødrasyner oc epter brødrasunu sammødra veganda bøta brødrasunum oc epterbrødrasunum sammødra hins dauda ertog minna en .ix.[6] aura vegna. Módorbróðer oc systursunr sammødra veganda skulo bøta módorbródor oc systursyne sammødra hins dauda möre vegna. Systkinasyner sammødra veganda skulo bøta systkina syne[7] sammødra hins dauda ertog oc .vj.[8] aura vegna. En systrasyner sammødra veganda skulo bøta systrasunum hins dauda sammødra hálfum .iiij. eyre vegnum. Bróðer þýborem veganda skal bøta bródor[9] hins dauda þýbornum .xv. aurum vegnum. oc verdr þat nú allt saman er þesser menn taca.[10]

En ax .vj. mörcum gulls.

11 En ax .vj. mörcum gulls verdr allz í frændbøtr í[11] bauggilldi ertogr oc .xiij. aurar vegnir. oc er þat ximmdeillt fé. svá ximmdeillt at þeir sem fiórda manne eru at frændsemi við hinn dauda. skulu taca .iij. luti ax þeim ximm lutum. en .ij. nidr falla. oc verdr þat möre vegin. er[12] þeir lióta aller at skipta sín á medal er svá ero skylldir. Nú skal þeim lutum er eptir ero skipta enn í ximm stadi. oc skulo þeir er ximta manni ero at frændsemi við hinn dauda taca .iij. luti ax þeim ximm lutum. en þat verda .xij.[13] penningar vegner oc .iij. aurar vegner. En þá .ij. luti er eptir ero taci þeir er setta manne ero at frændsemi við hinn dauda. en þat verda .viij. penningar vegner oc .iij.[14] aurar vegner. En fyrir því bøtum ver nú eigi

---

1) veganda — mgl. *b. c. d. f.* 2) .iij. — *c. d. e. f.* 3) sóctal — *c. d.* 4) at — tilf. *c. e.* 5) sammødder — *e.* 6) Feilskr. f. .x. 7) Saaledes i Afskrr. Rettere vistnok sonum. 8) Feilskr. f. .v. 9) brødr — *c. d.* 10) Her synes Angivelsen af Totalsummen at mangle. 11) Rettet fra oc, der ei giver nogen Mening. 12) Enn — *b. f.* 13) Dette Tal mgl. i *A.*, men maa nødvendigviis tilføies. 14) Sandsynl. Feilskr. f. .ij.

lengra upp í ætter. at á þá er byggianda oc lidin frændsemi. Varla má þat vel allt saman vera sakir oc sixskapir.

Nexgilldis frændbót.

En nexgilldis frændbót verdr allz ertogr oc .v. aurar vegnir. oc scal þessare frændbót svá skipta sem hinni fyrru. ætla í fimm stadi. þeir sculo taca .iij. luti af þeim fimm lutum er fiórda manne ero at frændsemi vid hinn dauda. oc verda þat .iij. aurar vegner oc .xij. peningar. Nú scal þeim .ij. lutum er eptir ero skipta enn í fimm stadi. oc sculo þeir er at fimta manni ero at frændsemi vid hinn dauda taca .iij. luti oc verdr þat hálfr[1] .xvij. peningr veginn oc eyrir veginn. En þá .ij. luti sem eptir ero tace þeir er .vj. manni ero at frændsemi vid hinn dauda oc skipte medal sín. en þat verdr einn peningr veginn oc hálfr þridi ertogr veginn. 12

Um adra bót.

Nú hefr upp bót adra oc segir til þess hvat þá scal hverr taca eda bøta ef .v. merer gullz ero dømdar í bøtrnar. Vegandi eda veganda sunr scal bøta syni hins dauda .iiij. mørcum vegnum oc .iiij. ertogum. Fadir veganda scal bøta fedr hins dauda annat slíct. Brødir veganda scal bøta brødr hins dauda einn eyri veginn oc .iij. merer vegnar. Fødorfader oc brødorsunr veganda sculo bøta fødorfedr oc brødorsyni hins dauda .ij. merer vegnar oc .ij. ertogar vegnar. Brødrasynir oc eptir brødra sunu veganda sculo bøta brødra syni oc eptir brødra sunu hins dauda hálfan .xvij.[2] pening veginn oc .xj. aura vegna. En þat verdr allz er baugamenn taca hálfum eyri vegnum minna oc .iij. peningum vegnum en .xv. merer vegnar. 13

Um sacauca.

Nú segir til sacauca bótar hvat þar scal hverr ödrum bøta eda taca. Sunr þýborenn veganda scal bøta syni hins dauda þýbornum .x. peningum vegnum oc .xiij. aurum vegnum. Brødir veganda sammødra scal bøta brødor hins dauda annat slíct. Fødorfader oc sunarsun veganda sculo bøta fødorfedr oc sunarsyni hins dauda .x. peningum vegnum oc .xiiij. aurum vegnum. En synir sacauca sculo taca hálfum .xiiij.[3] peninge vegnum minna en hálfan .x. eyri veginn. En sunarsynir sacauca sculo taca þridiungi minna. En þat verdr allz er aucar taca oc synir þeirra oc sunarsynir .xj. merer vegnar oc hálfr .iiij. peningr veginn oc .v. ertogar vegnar. 14

Um fødorfødor[4] oc dóttorsun.

Módorfader oc dóttorsun veganda sculo bøta módorfedr oc dóttorsyni hins dauda ertog oc .xiij. aurum vegnum. Módorbrødr oc systursynir veganda sculo bøta módorbrødr oc systursyni hins dauda .x. aurum vegnum. Systkina synir veganda sculo 15

[1]) hálfr — mgl. e. [2]) Sandsynligviis Skrivf. f. .vij. [3]) Sandsynl. Skrf. f. .iij. [4]) Skrivf. f. modorfødor

bøta systkinasunum hins dauda ertog minna en .vij. aurum vegnum. Systrasynir veganda sculo bøta systrasunum hins dauda [hálxum .iiij. peningi[1] vegnum minna en hálxan ximta eyri veginn. En þat verðr allz er mycla nexgilldismenn taca þrim peningum vegnum minna en hálxr þridi eyrir veginn oc xiórar[2] merer vegnar.

Um litla nexgilldi.

16 Nú segir til litla nexgilldis hvat þar scal hverr ödrum bøta eða taca. Sunardóttorsunr veganda scal bøta sunardóttorsyni hins dauda hálxan viij. eyri veginn. Dóttordóttorsunr veganda scal bøta dóttordóttorsyni hins dauda[3] .xv. peningum vegnum oc .vj. aurum vegnum. Bródordóttorsunr veganda scal bøta bródordóttorsyni hins dauda .v. aurum vegnum. Systurdóttorsunr veganda scal bøta systurdóttorsyni hins dauda .xv. peningum vegnum minna en hálxa mörc vegna. Systkina døtra synir veganda sculu bøta systkina døtra sunum hins dauda hálxan þridia eyri. Systra døtra synir veganda sculo bøta systradøtrasunum hins dauda .v. peningum minna en .iiij. ertogar vegnar.[4] En þat verðr allz er litla nexgilldis menn taca .iij.[5] merer vegnar oc .xv. peningar vegner oc .ij. aurar vegner.

Um bródør þýborenn.

17 Bródir þýborinn scal bøta bródor hins dauda þýbornum hálxan .xiij. eyri veginn. Brødrasynir veganda sammødra oc eptir brødra sunu sculu bøta brødrasunum oc eptir brødra sunu hins dauda sammødra [hálxan .iiij. pening veginn[6] oc mörc vegna. Módorbródir oc systursunr veganda sammødra sculo bøta módorbródor oc systursyni hins dauda sammødra ertog minna en .vij.[7] aura vegna. Systkina synir veganda sammødra sculo bøta systkina sunum hins dauda sammødra .iiij.[8] peningum vegnum minna en hálxan ximta eyri veginn. Systrasynir veganda sammødra sculo bøta systra sunum hins dauda sammødra .v. peningum vegnum minna en .iij. aura vegna. En þat verðr allz er þessir menn taca .v. peningar vegnir oc hálxr .iij. eyrir veginn oc .iiij. merer vegnar.

Um xrændbøtr.

18 En í xrændbøtr í bauggilldi ax .v. mörcum gullz verðr allz hálxr .vij. peningr veginn oc .xj. aurar vegnir. oc scal þat xé ximmdeila. þeir sculo taca .iij. luti ax þeim ximm lutum er .iiij. mannc ero at xrændsemi við hinn dauda. en hinir allir bøta er .iiij. manni ero at xrændsemi við veganda. oc verðr þat ertog vegnum minna en .vij. aurar vegnir. nú scal þeim .ij. lutum er eptir ero seiþta enn í ximm stadi oc sculu þeir taca .iij. luti er ximta manni ero at xrændsemi við hinn dauda. oc verða þat .viij. ertogar vegnar.[9] En þeir er .vj. mannc ero at xrændsemi við hinn dauda

---

[1]) Maaskee heller [þrim peningum, see nedenfor. [2]) Her staaer i alle Afskrifter xiortan (xiogurtan), hvilket er en aabenbar Feil. [3]) vegna — *d.* [4]) vegner — *e.* [5]) .iiij. — *b. f.* [6]) [Rigtigere .iiij. pen. vegna. [7]) I alle Afskrifter .vj. aabenbar en Skrivfeil. [8]) .iij. — *b. f.* [9]) vegner — *e.*

taci .ij. luti. oc verðr þat hálfr fiaundi peningr veginn oc .v. ertogar vegnar. oc þarf eigi lengra at bøta út í ættina. fyrir því at þá er byggianda oc lidin frændsemi.

En frændbót[1] í nefgilldi.

En frændbót í nefgilldi verðr allz .iij. peningum vegnum minna en hálfr 19
fimti eyrir veginn. oc skal henni skipta í fimm stadi. oc taci þeir .iij. luti af þeim fimm lutum er fiórða manni ero at frændsemi við hinn dauda. oc verðr þat .iij. peningum[2] minna en[3] .viij. ertogar vegnar. Nú skal þeim .ij. lutum er eptir ero skipta enn í fimm stadi. oc skulo þeir er fimta manni ero at frændsemi við hinn dauda taca .iij. af þeim fimm lutum. oc verðr þat hálfr þridi[4] peningr veginn oc eyrir veginn. En þá .ij. luti er eptir ero. taca þeir er .vj. manni ero at frændsemi við hinn dauda. oc verðr þat hálfr annarr[5] peningr veginn oc .ij. ertogar vegnar. Nú er þeirri bót lúct.

Um .iiij. merer gullz.

Her hefr upp bót hina þridiu oc segir til þess hvat þá skal hverr ödrum bøta 20
eda taca ef domdar ero .iiij. merer gullz í bøtrnar. Vegande eda veganda sunr skal bøta syni hins dauda .iiij. ertogum minna en hálfa .iiij. möre vegna. Fadir veganda skal bøta fedr hins dauda annat slíct. Brödir veganda skal bøta brödor hins dauda .xx. aurum vegnum. Födor brödor sunr veganda skal bøta födrbrödrsyni hins dauda ertog oc .xiij. aurum vegnum. En brødra synir oc eptirbrødrasynir[6] veganda skulo bøta brødra sunum oc epter brødra sunu hins dauda [hálfum .vij. peninge[7] vegnum minna en .ix. aura vegna. Nú verðr þat allz er baugameinn taca .vij. peningum[8] vegnum oc ertoge vegnum minna en .xij. merer vegnar.

Her segir til facauca.

Nú segir til facauca bótar. hvat þar skal hverr af ödrum taca eda bøta. Sunr 21
þýborenn veganda skal bøta syni hins dauda þýbornum ertog oc .xj. aura vegna. Brödir sammødra skal bøta brödor hins dauda annat slíct. Födorfader oc sunarsunr veganda skulo bøta födorfödor oc sunarsyni hins dauda ertog oc .ix.[9] aurum vegnum. En sunum facauca hálfan fiórða pening veginn oc hálfan .viij. eyri veginn. En[10] sunar sunum facauca þridiungi minna oc bøti þeir menn sem facaucar veganda ero. ef þeir ero til. en ef þeir ero eigi til. þá bøti þeir er facauca eigu at bøta at lögum. Nú ero facaucar[11] aller til. en engi til at bøta af hendi veganda. þá skal vegandi bøta[12] öllum facaucum. en ef eigi er vegandi til. þá skal sunr veganda bøta öllum facaucum. Nú er hvárke til vegandi ne veganda sunr. þá skal fadir veganda bøta

---

[1]) frændsemi — *b. f.* [2]) vegnum — tilf. *e.* [3]) Dette Minus (þrim pen.) skulde egentlig være borte. [4]) Rettere fiórði. [5]) Rettere þridi. [6]) sunu — *e.* [7]) [.vij. peningum — (urigtigt) *b. f.* [8]) Rettere hálfum .vij. peninge. Ved en feilagtig Oplösning af Forkortningen staaer her i Afskrifterne .vij. peningar vegner. [9]) Rettere .xj. [10]) sunar — tilf. *b. c. d.* [11]) hins — tilf. *c. d. e.* [12]) bøtala — *b. f.*

ſacaucum tucimr. hann ſcal bœta ſyni hins dauda þýbornum ertog oc .xj. aura vegna. en brœdr hins dauda ſammœdra annat ſlict. En brödir veganda ſcal bœta ſödorxedr oc ſunarſyni hins dauda ertog oc .xj. aurum vegnum. En nú lixer eigi xadir veganda. þá ſcal brödir veganda bœta ſacaucum tucimr. en xödor brödir oc brödorſunr einum ſacauca. En nú lixer eigi brödir veganda. þá ſcal xödorbröder oc brödorſunr bœta ſacaucum .ij. En brœdra ſynir oc eptir brœdra ſunu veganda ſculo bœta einum ſacauca. oc ſcal hverr taca trygdar á mót ſinni bót oc xulla ſœtt. En nú lixa allir ſacaucar hins dauda. en[1] engi lixer í bauggilldi veganda nema þeir er exzler[2] ero. þá ſculu þeir þó bœta öllum ſacaucum. En þat verdr allz er ſacaucar taca oc ſynir þeirra oc ſunarſynir .xiij. peningum vegnum minna en .ix. merer vegnar.

Um módor xödor.

22 Módorxadir oc dóttorſunr veganda ſculo bœta módorxödor oc dóttorſyni hins dauda ertog vegnum minna en .xj. aura vegna. en módorbröder oc ſyſturſunr veganda ſculo bœta módorbrödor oc ſyſturſyni hins dauda mörc vegna. Syſtkinaſynir veganda ſculo bœta ſyſtkina ſunum hins dauda ertog oc .v. aurum vegnum. Syſtraſynir veganda ſculo bœta ſyſtra ſunum hins dauda[3] hálxan .iiij. eyre. En þat verdr allz er micla nexgilldis menn taca .vij. peningum vegnum oc ertog vegnum minna en hálx þridia[4] mörc vegin.

Um litla nexgilldi.

23 Nú ſegir til litla nexgilldis hvat þar ſcal hverr ödrum bœta eda taca. Sunardóttorſunr veganda ſcal bœta ſunardóttorſyni hins dauda .vj. aurum vegnum. Dóttordóttorſunr veganda ſcal bœta dóttordóttorſyni hins dauda .v. aurum vegnum. Brödordóttorſunr veganda ſcal bœta brödordóttorſyni hins dauda [.iiij. aurum vegnum. Syſturdóttorſunr veganda ſcal bœta ſyſturdóttorſyni hins dauda[5] .iij. aurum vegnum. Syſtkinadœtraſynir veganda ſculo bœta ſyſtkinadœtraſunum hins dauda .ij. aurum vegnum. Syſtradœtraſynir veganda ſculo bœta ſyſtradœtraſunum hins dauda eyri vegnum. En þat verdr allz er litla nexgilldis menn taca .xx.[6] aurar vegner.

Um brödor þýborenn.

24 Bröder þýborenn veganda ſcal bœta brödor hins dauda þýbornum .x. aura vegna. Módorbrödir oc ſyſturſunr veganda ſammœdra ſculo bœta módorbrödur oc ſyſturſyne hins dauda ſammœdra ertog oc .v. aura vegna. Syſtkina ſynir veganda ſammœdra ſculo bœta ſyſtkina ſunum hins dauda ſammœdra .iij. peningum vegnum oc hálxan .iiij. eyri vegnn. Syſtra ſynir veganda ſammœdra ſculo bœta ſyſtra ſunum hins dauda

---

[1]) en — mgl. *b. f.* [2]) exter — *b. d.* [3]) Her mgl. (jfr. Totalsummen) ".iij. peninga vegna oc" (egentl. 3½ pen.). [4]) Feilskr. *f.* xiórda. [5]) [Mangler i Afskrifterne, men aabenbart kun ved en Forglemmelse. [6]) Skrivfeil for .xx.

ſammødra .vij. ertogum vegnum. En brødra ſynir oc eptir brødra ſunu veganda ſammødra ſculo bøta brødra ſunum oc eptirbrødraſunum hins dauda ſammødra hálfum .iiij. peningi vegnum minna en hálfr .vij. eyrir veginn. En þat verðr þá er þeſſir menn taca ertog veginni[1] minna en hálf .iiij. möre vegin.

Til frændbóta.

Nú ſegir til frændbóta þeirra er verða af .iiij. möreum gullz í bauggilldi. Þar 25
riſa at hálfum ſtaunda peningi vegnum minna en .ix. aurar vegnir. oc ſcal þat fé
fimmdeila. þeir ſculo taca .iij. luti af þeim fimm lutum er fiórða manne ero at frænd-
ſemi við hinn dauda. en hinir ſculo bøta er .iiij. manne ero at frændſemi við veg-
anda. oc verðr þat ertog vegin oc .v. aurar vegnir. Nú ſcal þeim .ij. lutum er
eptir ero ſcipta enn í .v. ſtaði. oc ſculo þeir er fimta manni ero at frændſemi við
hinn dauda taca .iij. af þeim .v. lutum. en þeir ſculo bøta er at .v. manne ero at
frændſemi við veganda. oc verðr þat .viij. peningar vegnir [oc .ij. aurar vegnir.[2]
En þeir er .vj. manni ero at frændſemi við hinn dauda. taci þá .ij. luti er eptir ero.
oc verðr þat .v. þeningar vegnir oc .iij.[3] ertogar vegnir.

Frændbót í nefgilldi.

En nefgilldis frændbót verðr allz þriðiungr fiórða penings vegins oc hálfr 26
.iiij. eyrir veginn. þeſſare frændbót ſcal ſcipta ſem hinni fyrru. eða enn í ſundr í
fimm ſtaði. þeir ſculo taca .iij. luti af þeim fimm lutum er .iiij.[4] manne ero at frænd-
ſemi við hinn dauda oc verðr þat .ij. aurar vegnir oc .viij. þeningar vegnir. Nú ſcal
þeim .ij. lutum er eptir ero ſkipta enn í .v. ſtaði. oc ſculo þeir er .v. manni ero at frænd-
ſemi við hinn dauda taca .iij. luti oc verðr þat þriðiungr .v. penings vegins[5] oc .ij.
ertogar vegnar. En þá .ij. luti er eptir ero taci þeir er .vj. manni ero at frændſemi
við hinn dauda. oc verða þat .iiij. þeningar vegnir oc hálfr eyrir veginn.

Um þriár merer gullz.

Nú ſegir til þeſſ ef .iij. merer gullz ero dømdar í bøtr. hvat þá ſcal hverr af 27
bót eða baugum taca. Vegandi eða veganda ſunr ſcal bøta ſyni hins dauda .xx.
aurum vegnum. Faðer veganda ſcal bøta fiðor hins dauda annat ſlict. Bróðir
veganda ſcal bøta bróðor hins dauda .xv. aurum vegnum. Fiðorbróðir oc fiðor[6]
bróðor ſunr veganda ſcal bøta fiðor bróðor oc fiðor bróðor ſyni hins dauda .x.
aurum vegnum. Brødra ſynir oc eptir brødra ſunu veganda ſculo bøta brødra
ſunum oc eptirbrødraſunum hins dauda ertog minna en .vij. aurum vegnum. En
þat verðr allz er þeſſer bauga menn taca ertog vegnum minna en .ix. merer vegnar.

---

[1]) vegnom — *e.* [2]) [mgl. *b. f.* (urigtigt). [3]) Skrivfeil for .iiij. [4]) þriðia — *b. f.*
[5]) Dette maa aabenbar være Skrivfeil eller Misforstaaelse for "fimtungr .xij. penings." [6]) Dette fiðor er aabenbar kun ved en Skrivfeil kommet ind, saavel her, som nedenfor.

Hvat sacaucar sculo taca.

28 Nú segir til þess hvat sacaucar sculo bøta. Sunr þýborenn veganda scal bøta syni hins dauda þýbornum hálfan .ix. eyri veginn. Bródir sammødra veganda scal bøta bródor hins dauda sammødra annat slíct. Fódorfadir oc sunarsunr veganda sculo bøta fódor fedr oc sunarsyni hins dauda hálfan .ix. eyri veginn. En sunum sacauca hálfum .iiij.[1] peningi minna en hálfa mörc vegna.[2] Nú verdr þat allt saman er sacaucar taca oc syner þeirra oc sunarsynir hálf .vj. ertog vegin oc hálf .vij. mörc vegin.

Um módor fódor oc dóttor sun.

29 Nú scal módorfadir oc dóttorsunr veganda bøta módorfódor oc dóttorsyni hins dauda mörc vegna. Módorbródir oc systursunr veganda sculo bøta módorbródor oc systursyni hins dauda .vj. aurum vegnum. Systkina synir veganda sculo bøta systkina sunum hins dauda hálfa mörc vegna. Systra synir veganda sculo bøta systra sunum hins dauda ertog vegnum [minna en .iij. aurum vegnum.[3] Nú verdr þetta allt saman er mycla nefgilldis menn taca .ij. ertogar vegnar oc .xx. aurar vegnir.

Um litla nefgilldi.

30 Nú segir til litla nefgilldis hvat þar scal hverr ödrum bøta eda taca. Sunardóttorsunr veganda scal bøta sunardóttor syni hins dauda hálfan fimta eyri veginn. Dóttordóttorsunr veganda scal bøta dóttordóttorsyni hins dauda .xv. peningum vegnum minna en hálfa mörc vegna. Bródordóttorsunr veganda scal bøta bródordóttorsyni hins dauda .iij. aura vegna. Systurdóttorsunr veganda scal bøta systurdóttorsyni[4] hins dauda .ij. aura vegna oc .xv. peninga vegna. Systkina døtra synir veganda sculo bøta systkina døtra sunum hins dauda hálfan .ij. eyri veginn. Systradøtrasynir veganda sculu bøta systradøtra sunum hins dauda .v. peningum vegnum oc .ij. ertogum vegnum. oc verdr þat nú allt saman er litla nefgilldis menn taca .xv. peningum vegnum minna en .ij. merer vegnar.

Um þýborenn bródor.

31 Bródir þýborinn veganda scal bøta bródor þýbornum hálfan .viij. eyri veginn. Módorbródir oc systursunr veganda sammødra sculo bøta módor bródor oc systursyni hins dauda hálfa mörc vegna. Systkina synir veganda sammødra sculo bøta systkina sunum hins dauda sammødra .viij. ertogum vegnum. Systra synir veganda sammødra sculo bøta systrasunum hins dauda sammødra .v. peningum vegnum oc .v. ertogum

---

[1]) Skrf. f. .xiij. [2]) Her er ved en Feiltagelse den for Sönnesönnerne bestemte Sum sat istedetfor Sönnernes, og saaledes et Led udeladt. Stedet skulde egentlig lyde saaledes: En sunum sacauca ertog minna en .vj. aurum vegnum. en sunarsunum sacauca scal bøta þriðiungi minna. þat er hálfum .xiij. þen. o. s. v. [3]) [mgl. i Afskrifterne, men aabenbar blot ved en Forglemmelse. [4]) Her er i *b.* ved en Uagtsomhedsfeil det hele Stykke fra "hins dauda hálfan fimta" gjentaget. Ligeledes i *f.*, der allerede begynder Gjentagelsen ved "sunardóttursyni", der staaer istedetfor "systurdóttorsyni".

vegnum. Brǫðra synir oc eptir brǫðra sunu veganda sammǫðra sculo bǫta brǫðra sunum oc eptir brǫðra sunu hins dauda sammǫðra .x. peningum vegnum minna en .v. aura vegna. oc verðr þat nú allt saman er þesser menn taca .v. peningar vegnir oc .ij. ertogar vegnir oc .xx. aurar vegnir.

En í frændbót í bauggilldi.

En í frændbót í bauggilldi af .iij. mörcum gullz verðr allz ertog minna en 32
.vij. aurar vegner. oc scal því fé scipta í sinum stadi oc sculo .ij. lutir niðr falla. en .iij. uppi vera. oc taca þeir menn .iij. luti er siórða manni ero at frændsemi við hinn dauda. En hinir bǫti er .iiij. manne ero at frændsemi við veganda. oc verðr þat allt saman hálf[1] mörc vegin. Nú scal þeim .ij. lutum er eptir ero. scipta enn í sinum stadi. oc sculo þeir er .v. manne ero at frændsemi við hinn dauda taca .ij. luti af þeim .ij. lutum. oc verðr[2] þat .ij. lutir .vij. peningar vegnir oc .v. ertogar vegnar.[3] En þeir er .vj. manne ero at frændsemi við hinn dauda. taci þá .ij. luti er eptir ero. oc verðr þat .vj. peningum vegnum minna en eyrir veginn.[4]

Um frændbót í nefgilldi.

En um frændbót í nefgilldi af .iij. mörcum gullz. hefz at .viij. ertogum veg- 33
num. oc scal þat fé svá simmðcila sem hit fyrra. þeir sculo taca .iij. luti af þeim .v. lutum er .iiij. manne ero at frændsemi við hinn dauda. en hinir bǫta er siórða manne ero við veganda. oc verðr þat allz .vj. peningar vegner oc hálfr annarr eyrir veginn. Nú scal þeim .ij. lutum scipta er eptir ero. scipta enn í sinum stadi. oc sculo þeir er simta manne ero at frændsemi við hinn dauda taca .iij. luti af þeim .v. lutum. En þat verðr hálfum ödrum peninge vegnum minna en .ij. ertogar vegnar. En þá .ij. luti er eptir ero taci þeir er .vj. manne ero at frændsemi við hinn dauda. oc verðr þat hálfr .vj. peningr veginn oc ertog vegin.

.xx. aurar gullz.

Nú segir til þess hvat þá scal hverr ödrum bǫta eða taca ef .xx. aurar vegner 34
gullz ero dǫmðir í bǫtrnar. Vegandi eða veganda sunr scal bǫta syni hins dauda .ij. mörcum vegnum oc .ij. ertogum vegnum. Faðer veganda scal bǫta fǫðor hins dauda annat slíct. Bróðir veganda scal bǫta bróðor hins dauda hálfan .xiij. eyri veginn. Fǫðorbróðir oc bróðorsonr veganda scal bǫta fǫðorbróðor oc bróðorsyni hins dauda ertog oc mörc veginni. Brǫðra synir oc eptir brǫðra sunu veganda sculu bǫta brǫðra sunum oc eptir brǫðra sunu hins dauda hálfan .iij.[5] pening veginn oc hálfan .vj. eyri veginn. En þat verðr allz er bauga menn taca hálfum .xvij. peningi vegnum minna en hálf .viij. mörc.

---

[1]) Her tilf. Afskrifterne siórða, öiensynl. ved Skrf. [2]) verða — *b. d. f.* [3]) Dette Sted skulde maaskee lyde saaledes: "verða þeir .iij. lutir .vj. peningar vegner oc hálf .v. ertog vegin." [4]) Maaskee Skrf. for ".iiij. peningar vegnir oc eyr. veginn." [5]) Rettere .iiij.

Sunr[1] þýborenn.

35 Sunr þýborenn veganda skal bøta synr þýbornum hins dauda .v. peninga vegna oc .vij. aura vegna. Bróðer þýborenn veganda sammødra skal bøta bródor þýbornum hins dauda sammødra annat slíct. Fódorxadir oc sunarsunr veganda skal bøta xódorxedr oc sunarsyni hins dauda .v. peninga vegna oc .vij. aura vegna. En synir sacauca sculo taca .xvij. peningum minna en .v. aura vegna. En sunar synir sacauca þridiungi minna. En þat verdr allz er sacaucar taca oc synir þeirra oc sunar synir .xij. peningar vegnir oc .ij. ertogar vegnir oc hálx .vj. mörc vegin.

Módorxadir oc dóttorsunr.

36 Módorxadir oc dóttorsunr veganda skal bøta módorxódur oc dóttorsyni hins dauda ertog vegnum minna en .vj.[2] aurum vegnum. Módorbródir oc systursunr veganda sculo bøta módorbródur oc systursyni hins dauda .v. aurum vegnum. Systkina synir veganda skulo bøta systkina sunum hins dauda .x. ertogum vegnum. Systra synir veganda sculo bøta systra sunum hins dauda hálxan .xiij. pening veginn oc .ij. aura vegna. En þat verdr allz er þessir menn taca .xvij. aurar vegner oc hálxr .xiij. peningr veginn.

Um litla nexgilldi.

37 Nú hexz sú hól[3] er menn calla nexgilldil litla. Nú skal sunar dóttor sunr veganda bøta sunar dóttor syni hins dauda .xv. peningum minna en hálxa mörc vegna. Nú skal dóttordóttorsunr veganda bøta dóttordóttorsyni hins dauda hálxan .viij. pening veginn oc .iij. aura vegna. Bródordóttorsunr veganda skal bøta bródordóttorsyni hins dauda hálxan .ij. eyri veginn. Systurdóttorsunr veganda skal bøta systurdóttorsyni hins dauda hálxum .viij. peningi vegnum minna en .ij. aura vegna. Systkina døtra synir veganda sculo bøta systkina døtra sunum hins dauda .xv. peningum vegnum oc eyri vegnum. Systradøtra synir veganda sculo bøta systra døtra sunum hins dauda hálxum .ij. peningi vegnum minna en .ij. ertogar vegnar.[4] En þat verdr allz er litla nexgilldis menn taca hálxr .viij. peningr veginn oc .xiij. aurar vegnir.

Um bródor þýborenn.

38 Bródir þýborinn veganda skal bøta bródor þýbornum hins dauda .xv. peningum oc .vj. aurum vegnum. Brødra synir veganda sammødra oc eptir brødra sunu sculo bøta brødra sunum hins dauda oc eptirbrødrasunum .ij. peninga oc hálxa mörc vegna. Módorbródir oc systursunr veganda sammødra skal bøta módorbródor oc systursyni hins dauda sammødra .x. ertogum vegnum. Systkina synir veganda sammødra sculo bøta systkina sunum hins dauda sammødra .xiij. peningum vegnum oc .ij. aurum vegnum. Systra synir veganda sammødra sculo bøta systrasunum hins dauda sammødra hálxum .iij. peningi vegnum minna en hálxan annan eyri veginn.

---

[1]) Bróder — *b. c. d. f.* [2]) Skrf. f. .vij. [3]) upp — tilf. *c. d. e.* [4]) ertogum vegnum — *e.*

En þat verðr allz[1] saman er þessir menn taca hálfr .xviij. peningr veginn oc .vij.[2] aurar vegner.

Enn um bauggilldis frændbót.

En bauggilldis frændbót verðr allz af .xx. aurum gullz .iij. peningar vegner 39
oc hálfr .vj. eyrir veginn. oc skal þat fé finnmdeila. þeir skulo taca .iij. luta er .iiij. manne ero at frændsemi við hinn dauða. en hinir skulo bøta er at .iiij. manne ero at frændsemi við veganda. En þat verðr ertog oc .iij. aurar vegner. Nú skal þeim .ij. lutum er eptir ero skipta enn í fimm stadi oc skulu þeir er .v. manni ero at frændsemi við hinn dauða taca .iij. luti af þeim .v. lutum oc verðr þat hálfum .ij. peningi vegnum minna[3] en .iiij. ertogar vegnar. En þat er eptir er taca þeir er .vj. manne ero at frændsemi við hinn dauða. oc verðr þat .iij. peningar vegnar oc hálfr .iij. ertogr veginn.

Uefgilldis frændbót.

En uefgilldis frændbót verðr hálfr .xiij. peningr veginn oc .ij. aurar. oc skal 40
henni í .v. stadi skipta. þeir skulu taca .iij. luti er fiórða manni ero at frændsemi við hinn dauða en hinir skulo bøta er fiórða manne ero at frændsemi við vegandann. oc verða þat .iij.[4] peningar vegnir oc ertog vegin.[5] Nú skal þeim .ij. lutum er eptir ero skipta enn í fimm stadi. oc skulu þeir er at fimta manne ero at frændsemi við hinn dauða taca .iij. luti af þeim .v. lutum. [oc verðr þat[6] einn peningr veginn oc eyrir[7] veginn.

Um þat ef .ij. merer gullz ero dømdar.

Nú segir til þess ef .ij. merer gullz ero dømdar í bøtnar hvat þá skal hverr 41
ödrum bøta eða taca. Vegande eða veganda sinar skal bøta syni hins dauða ertog vegnum oc .xiij. aurum vegnum í höfuðbaug. Fadir veganda skal bøta feðr hins dauða annat slíct. Bródir veganda skal bøta bródor hins dauða .x. aura vegna. Födorbródir oc bródorsunr veganda skulo bøta födorbródor oc bródorsyni hins dauða ertog minna en .vij. aurum vegnum. Brøðra synir oc eptir brøðra sunu veganda skulo bøta brøðra sunum oc eptirbrøðrasunum hins dauða hálfum .iiij.[8] peningi vegnum minna en hálfan .v. eyri veginn.[9] En þat verðr allz er banga menn taca hálfum .xiij. peningi vegnum minna en .viij.[10] merer vegnar.

Um sun þýborenn.

Sunr þýborenn veganda skal bøta syni hins dauða þýbornum ertog vegnum minna 42
en .vij.[11] aura vegna. Bródir veganda sammøðra skal bøta bródor hins dauða sammøðra

[1]) allt — *b.* [2]) Skrf. f. .xvij. [3]) Dette Minus er overflödigt. [4]) Maaskee Skrf. f. .xij. [5]) Denne Sum, der nærmest svarer til de 5te Mænds Bod (.xij. peningar vegnir oc ertog vegin), maa ved en Feiltagelse være indfört her istedetfor de 4de Mænds (.iiij. ertogar v.), medens den nedenfor mangler paa sit rette Sted. [6]) [er verðr. þat er — *b. c. d. f.* Her maae nödvendigviis disse Ord: "xij. peningar vegnir oc ertog vegin. en þá .ij. luti er eptir ero taca þeir er .vj. manne ero at frændsemi við hinn dauða. oc verðr þat" indskydes. [7]) Skrf. f. ertog. [8]) .iij. — *b. f.* [9]) hálfum — vegnum — *b.* [10]) Skrf. f. .vj. [11]) Skrf. f. .vj.

annat flict. Födorfadir oc sunarsunr veganda sculo bøta fødor fedr[1] oc sunar syni hins dauda ertog vegnum minna en .vj. aura vegna. En sunum sacauca hálfum .xiiij. peningi vegnum minna en hálfa mörc vegna. en[2] sunar sunum sacauca þridiungi minna. En þat verdr allz er sacaucar taca oc synir hans oc sunarsynir hálfum .xvij.[3] peningi vegnum minna en hálf .v. mörc vegin.

Um módorfödur oc dóttorsun.

43 Módorfadir oc dóttorsunr veganda sculo bøta módorfödor oc dóttorsyni hins dauda ertog oc .v. aurum vegnum. Módorbródir oc systursunr veganda scal bøta módor bródor oc systursyni hins dauda hálfa mörc vegna. Systkina synir veganda sculo bøta systkina sunum hins dauda .viij. ertogum vegnum. Systrasynir veganda sculo bøta systrasunum hins dauda hálfan .xvij.[4] þening veginn oc .v. ertogar vegnar. En þat verdr allz er mycla nefgilldis menn taca hálfum .xiiij. peningi vegnum minna en .xiiij. aurar vegner.

Sunardóttorsun.

44 Sunardóttorsunr veganda scal bøta sunardóttorsyni hins dauda .iij. aura vegna. Dóttordóttorsunr veganda scal bøta dóttordóttorsyni hins dauda hálfan .iij. eyri veginn. Bródordóttorsunr veganda scal bøta bródordóttorsyni hins dauda .ij. aura vegna. Systurdóttorsunr veganda scal bøta systurdóttorsyni hins dauda hálfan annann eyri veginn. Systkina døtra synir veganda sculo bøta systkinadøtrasunum hins dauda eyri veginn. Systra døtra synir veganda sculo bøta systra døtra sunum hins dauda hálfan eyri veginn. En þat verdr allz er litla nefgilldis menn taca hálfr .xj. eyrir veginn.

Um bródor þýborinn veganda.[5]

45 Bródir þýborinn veganda scal bøta bródor þýbornum hins dauda .v. aurum vegnum. Brødrasynir oc eptir brødra sunu veganda sammødra sculu bøta brødrasunum oc eptir brødra sunu hins dauda sammødra .xiij. peningum vegnum oc .iij. aurum vegnum. Módorbródir oc systursun veganda sammødra sculo bøta módorbródor oc systursyni hins dauda sammødra .viij. ertogum vegnum. Systkina synir veganda sammødra sculo bøta systkina sunum hins dauda sammødra hálfan .viij. þening veginn oc ertog veginn. Systrasynir veganda sammødra sculo bøta systrasunum hins dauda sammødra hálfa .iiij. ertog vegna.[6] En þat verdr allz er þesser menn taca .x. peningum vegnum minna en .xiiij. aurar vegnir.

En í frændbót í bauggilldi.

46 En í frændbøtr í bauggilldi[7] af .ij. mörcum gullz verdr allz hálfum .iiij. peningi minna en hálfr .v. eyrir veginn. oc scal þat fé zimdeila. þeir menn sculo

[1]) bródor — *c. d. e. f.* [2]) oc — *b. f.* [3]) Skrf. f. .vij. [4]) Skrf. f. .vij. [5]) veganda — mgl. *e.* [6]) Aabenbar Feilskrift eller Feilregning istf. "hálfan .vij. þening veginn oc .v. ertogar vegnar." [7]) Saavel her som i Overskr. findes i alle Afskrifter nefgilldi, hvilket, som aabenbar Feil, er rettet.

taca .iij. luti er .iiij. manne ero at ꝥrændſemi viđ hinn dauđa en hinir ſculo hœta er .iiij. manni ero at ꝥrændſemi viđ veganđa oc verđa þat .viij. ertogar vegnar. Nú ſcal þeim .ij. lutum er eptir ero ſcipta enn í ꝥimm ſtađi. oc ſculo þeir er .v. manne ero at ꝥrændſemi viđ hinn dauđa taca .iij. luti af þeim .v. lutum. en hinir ſculo hœta er .v. manni ero at ꝥrændſemi viđ veganđa. oc verđr þat .iiij. peningar vegnir oc [.iij. ertogar vegnar.[1] En þeir er at[2] .vj. manne ero at ꝥrændſeme viđ hinn dauđa taci þá .ij. luti er eptir ero. oc verđr þat hálꝥr .iij. peningr veginn oc .ij. ertogar vegner.[3]

Um nexgilđis ꝥrændbót.

En nexgilđis ꝥrændbót af .ij. mörcum gullz verđr allz .vij. peningar vegnir oc .v. 47
ertogar vegnar. þeſſi ꝥrændbót ſcal ſuá ſcipta í .v. ſtađi ſem hinni ꝥyrri er í nexgilđi var. oc ſculo þeir er .iiij. manne ero at ꝥrændſemi viđ hinn dauđa taca .iij. luti af þeim .v. lutum oc verđa þat .iiij. peningar vegnir oc eyrir veginn. Nú ſcal þeim .ij. lutum er eptir ero ſcipta enn í .v. ſtađi. oc ſculo þeir er .v. manni ero at ꝥrændſemi viđ hinn dauđa taca hálꝥan .vj. pening veginn oc ertog vegna.[4] En þeir ſem at .vj. manni ero at ꝥrændſemi viđ hinn dauđa taci .ꝥvij. peninga vegna.

VII.

Her hexr upp capitula af .vij.[5] lut bócar.

j. Her ſeger til útꝥarar bolcs.
ij. Um ſmiđa caup.
iij. Um nauſt gerđ.
iiij. Um reiđa ꝥang.
v. Um reiđa til ſegls oc trés oc ꝥramſetning ſcips.
vj. Um þingꝥör.
vij. Um nexning ſtýrimanns oc háſeta.
viij. Um manntals þing hvat viđ liggr.
ix. Af hverr gere leiđangr.
x. Um útgerđ ómaga oc þeirra manna er ꝥara at caupum ſínum í herađ or caupangi.
xj. Ef mađr á hús í caupangi en bú í heradi.
xij. Ef manns miſſir eđa matar í hömlu.
xiij. Um gillđ váp öll.
xiiij. Nú ſcal ſcipa ſcip.
xv. Um ſtiöllđ.
xvj. Um líchrán ómaga.
xvij. Um ꝥylkis preſt.
xviij. Af lendirmenn gere leiđangr.
xix. Um þat ef ſcip verđr úꝥort.
xx. Ef mađr leyþr[6] ꝥrá hömlo ſinni oc um ábyrgđ ſcips.

---

[1]) [ertogr (Skrf. f. eyrir) veginn — *c. d. e.* [2]) at — mgl. *e.* [3]) ertoga minna — *b. f.*
[4]) vegin — *e.* [5]) .viij. — *b. f.* [6]) leyþs — *c. d. e.* leyþ — *f.*

xxj. Jamna skal kostnaðar töla meðal búanda oc fararmanna.
xxij. Hversu skip er fort.
xxiij. Ef menn verða maðrota oc hvat höggva skal.
xxiiij. Um malgerðarmenn.
xxv. Ef maðr heriar í land.
xxvj. Um lög til höfuðkirkju oc leiðangrs skips[1] eða hvar reisa skal.
xxvij. Um farbann landa á millum.[2]

1 Konungr skal ráða boði oc banni oc ráða at lögum. en[3] ef skip fellse í fylli. þá liggia merer .iij. við hömlu hverju. Nú skal leiðangrs skip[4] gera oc til fá. þá liggia .vj. aurar við tré hvert er fellz. eða öll gerð fellz. Nú skal saum[5] fá til skips. en ef einn nagli fellz í gerð. þá gialldi sá eyri er fá skylldi. oc eyrir liggr við nagla hvern er skortir til þess er kemr i .vj. nagla. þá skulu .vj. aurar uppi. oc fá þá saum úrinn til. En eigi skulo meiri saumgiöllð í gerð en .vj. aurar vegnir þó at einn maðr eða öll gerð fallez. Bræða skal skip þegar gört er.[6] En ef eitt tiöru spann skortir þá liggia þar[7] við .vj. aurar. oc svá þó at öll gerð fallez eða einn maðr láti falla. þá gialldi hann .vj. aura. en þá skal giallda .iij.[8] aura þó at öll gerð fallez. oc svá þó at einn maðr láte fallaz.

Smiðar caup.

2 En ef bændr láta gera skip oc kaupa þeir við smiða oc leggia þeir stefnu á nær[9] verð skal reiða. þá er at þeirri stefnu er comit er reiða skal. þá skulo þeir giallda er eptir sitia í[10] þeirri skipsýsto. En ef einnhverr ferr á braut. þá skal hann ekki gera aptr á bak fer. En hinn er í kemr skipsýsto þá fyrir þá stefno. þá skal sá giallda er kemr. svá hit sama ef bændr skulo skip caupa. þá skal svá fara sem nú var upp sagt ef gera skal. En ef einnhverr vill eigi giallda at þeirri stemnu er mælt er. þá skulo bændr fara at honum. þeir er ero í þeirri skipsýsto oc ármaðr konungs oc taka af honum slíct skipsverð sem hann skylldi reiða oc annat slíct á oxan. þat skulo bændr hafa er auc er. en ármaðr sect ef við liggr. ef hann vill til fara. En ef hann ferr eigi til þá hafi hann ekki af. en bændr fare til at orsecðiu. En þegar er bændr taka til skipsgerðar oc hefj upp skipgerð.[11] þá skulo þeir ráða er gera vilia en hinir gialldi sectena er eigi vilia gera.

Um naustgerð.

3 Nú skal naust gera. ef eitt tré fellz.[12] þá liggia .iij. aurar við. enda liggia svá við þó at öll gerð fallig. En ef maðr brýtr naust er gört er yfir leiðangrs skipi.

Jvfr. *Cap. 1.* G. 295. *Cap. 2.* G. 306. *Cap. 3. 4. 5.* G. 307. 308.

1) skip — *e.* 2) Denne Titel anföres i *b. c. d. e.* som Overskr. til første Capitel. 3) oc — *b. f.* 4) skip — mgl. *b. f.* 5) til — tilf. *c. d. e.* 6) er — mgl. *f.* 7) þar — mgl. *c. d. e.* 8) .vj. — *e.* vistnok rigtigere. 9) hvenær — *c. d. e.* 10) á — *b. f.* 11) skipgarð — *f.* 12) fellr — *b. d. f.*

þá er hann ſeer .iij. mörcum ęx hann er ſadr at. oc gere nauſt annat iamngótt. En ęx hann ſyniar þá er lýritar eidr uppi.

Um reida ǫng.

Bœndr ſculo ǫ́ reip til ſeips. en ęx miſſir ſtags. þá liggia vid aurar .xij. En 4
vid dragreip hvert hálx mörc. en vid actaum hvárntveggia hálx mörc. en vid ſtœdeng hvárntveggia .iij. aurar. oc .iij. vid höxudbendu hveria. En vid ſcautreip[1] hvárt-tveggia .ij. aurar. en eyrir vid hęxil hvern er ſcortir. oc eyrir vid ſuipting hvern til þeſſ er kemr í .vj. ſuiptunga. en hanca giölld i gerd verda alldri meire en .vj. aurar. oc eyrir liggr vid ſuiptung hvern.

Um ſegl.[2]

En ęx ſegl er eigi ǫ́engit at þeirri ſtemnu er mœllt er. þá ſcal giallda aura .vj. 5
í gerd hverri. en ęx einnar vádar miſſir. þá er ſá madr ſeer .vj. aurum. oc .vj. aurum þó at öll gerd ǫ́alli nidr. En .iij. aurar liggia vid ſiglutré oc .iij. aurar vid rá. oc .iij. vid ás. oc .iij. aurar vid þat ęx madr cauper eigi lut ſinn í acceri. en .xij. aurar vid allt acceri. en ſeip ſcal í ſöcia liggia nœtr .v. ádr en upp ſe auſit oc ádr en matr ſe áborinn. En ęx ſeip búanda er ſuá ǫ́ort þá er matr kemr á oc ǫ́öt manna. at menn ſculo auſa hálxum ſtundum. þá er þat ǫ́ort. en ęx lecara er þá er eigi ǫ́ort. oc liggr eigi háſetum vid þó at þeir gangi ǫ́rá.[3]

Um þingfǫ́r.[4]

Sex aurar liggia búandum vid þat ęx hann ǫ́err eigi til þings þeſſ er menn 6
ſculo ſeip láta gera. En .iij. aurar liggia búanda vid ęx hann ǫ́err eigi til þeſſ þings er nauſt ſcal gera.

Konungr ſcal nęxna ſtýrimann.

Konungr ſcal nęxna ſtýrimenn til ſeipa allra. En ęx ſtýrimadr nemſc oc vill 7
eigi ǫ́ara. þá liggia honom merer .vj. vid. Stýrimadr ſcal nemna háſeta. en ęx háſeti nemſc á ǫ́yrſta þingi. þá liggia honum vid .iij. merer. Nemna ſcal hann einleyna menn ǫ́yrſt. en þá er einleypir menn ero aller nemnder ǫ́œrer menn. þá ſcal nemna bœndr til þá er ǫ́orverc eigo ſer. En ęx eigi vinz þá enn. þá ſculu .ij. einyrkiar ǫ́ara. en [hinn þridi[5] heima vera. oc ſcráſc[6] hverr ǫ́arar madr. ſuá einyrki ſem annarr madr.

Um manntals þing.

Ęx menn haxa manntals þing ſitt. þá ſculo allir bœndr til koma bœdi lender 8
menn oc ármenn oc konor þær er einar búaſe búi ǫ́yrir naudſynialauſt. en ęx naud-

Jvfr. *Cap. 6.* G. 306. 307. *Cap. 7.* G. 299. *Cap. 8.* G. 296. 297.

[1]) ſtatreip — *b. f.* [2]) ſǫgl — *c. d. f.* [3]) ęx — *c. d. e. f.* [4]) Um ſǫgtreida — *c. d. f.* um ſegtreida — *e.* [5]) [einn — *e.* [6]) Alle Afskrifterne have opr. ſcraſc, hvilket ei giver nogen Mening; men i *d.* er med Arne M.s Haand, og i *e.* med den sædv. Marg. Haand tilf. i Margen: ſcráſc

ſyniar geraz. þá geri hon þá mann til þings at ſueria manntals eið ſyrir hiún ſín.[1] En ef leyndar nef ſinnaz í húſi hans ſidan. þá liggr honum ſlíct við ſem hann hafi ſiálfr ſuarit. En ef eigi kemr búandi til þings at ſueria manntals eið oc engi madr af hans hendi. þá ſculo bøndr ſcora[2] gerðir á hendr honum ſuá margra manna ſem þeir vilia. oc halldi hann upp gerð þeirra manna þá .xij. mánaði næſta[3] eptir. Sef aurar liggia búanda við ef hann kemr eigi til manntals þings nauðſynia lauſt. oc ſuá við hvert þing[4] þeirra er til leiðangrs útferſto ſcal hafa. oc til þeſſ hann er á braut búinn. Þau þingviti ero öll ſiðfrmetin. En ef lendr madr eða ármadr kemr eigi til manntals þings oc engi madr af þeirra hendi at ſueria manntals eið. þá ſcal ſcora á hendr þeim ſuá margra manna gerðir ſem bøndr vilia. oc halldi þeir upp gerðum þeim þá .xij. mánaði hina[5] næſto eptir. Nú hafa menn gerðir ſettar oc deyr madr ur gerð. þá ſcal eigi gera leiðangr ſyrir hann. En ef matr er í firſta[6] eða miöl í belg. þá ſcal öll reiða ſylgia. En ef madr nemſe leiðangrs gerð eða leiðangrs[7] ferð. þá hafe ármadr ſótt þat ſyrr en ſeip kome á lunn. en[8] ef þeir hafa verit úti leiðangrs niſt ſulla. eða ſyrirferit ſóen ſinni. En ármadr ſcal ſækia þat mál á þingi at hann hafi leiðangr göruan oc eigi ſyrirnomiz. þá er hann vardr því máli. En ef ármadr eða gialldkeri kennir þat manni at hann hafi leiðangr eigi einn göruan[9] á bac ſer. þá ſcal gillda[10] einſeiði ſyrir. en ef ſá eiðr ſellz gialldi ſlíct ſem lög ero.

Madr hverr ſcal gera[11] leiðangr þar ſem hann er þá er ſcorat er.

9 Madr ſcal hverr gera leiðangr ſem hann er ſtaddr þá nott er manntal er um morgunin eptir oc heimili hans er. oc þar út fara ef hann er nemndr. en ef hann gerer eigi ſuá. eða ferr eigi ſem hann er nemndr. þá er ſem hann hafi úgört eða úfaret. þó at fare[12] í ödrum ſtad. gilldi hvártveggia ſlíct ſem við liggr.

Hverr madr ſcal gera leiðangr ſyrir úmaga ſinn.

10 Fyrir ſinn úmaga ſcal hverr gera leiðangr þar ſem hann er ſiálfr ſtaddr. en ef hann lætr fallaz þá vardar honum ſiálfum þat en edi búendum. En fyrir hvern mann er madr húſar oc heimar. friálſan mann oc fulltída. þá vardi þeir ſiálfer gerðum ſínum en eigi bøndr. en þó ſcal búandi hver augliós nef hafa af[13] bryggiu ſpordi á ſkoru kefli fyrir ármann. En fyrir man ſitt ſcal hverr þar gera leiðangr ſem hann gerir fyrir ſiálfan ſic.

Jvfr. *Cap. 9.* G. 301. *Cap. 10. 11.* G. 298.

---

[1]) ſyn — *b.* [2]) ſcera — *b. f.* [3]) næſto — *c. d. e.* [4]) þing — mgl. *c.*, ogsaa *e.* opr., men senere tilf. [5]) þá — *c. e.* [6]) firft — *b.* firſt — *f.* [7]) mgl. *c. e.* [8]) Dette "en" synes ved en Skrf. at være blevet tilf. [9]) eingöruan — *b. d.* [10]) Saal. i alle Afskrr. [11]) giallda — *e.* [12]) gere — *c. d. e.* [13]) af — *c. d. e.*

Um þat ef maðr á hús í kaupangi.

En ef maðr á hús í kaupangi en bú í heradi oc ferr þá á millum oc er ymist. 11
þá skal hann gera hálfr í heradi en hálfr í kaupangi. oc fyrir þá menn alla er með honom fara. oc fyrir hián þau öll er í heradi ero samfast. þá skal þar gera leidangr fyrir þau. en í kaupangi fyrir þau er þar ero samfast. Svá oc ef maðr á .ij. bú í heradi. þá skal hann þar slíc skil á gera sem nú var uppsagt. En ef maðr ferr einteyþr ámedal kaupangs oc herads oc kauper kaupum sínum oc er hann í heradi um iól. nú ef hann bindr oc leysir í kaupangi húðfat sitt allan vetr þess á medal. þá gere hann leidangr í kaupagni. Maðr hverr er fæddr er í kaupangi. oc ferr hann í herad at kaupum sínum. oc hefir hvárki heimili sitt í herade ne í kaupangi. þá skal sá gera leidangr í kaupangi. En sá er fæddr er í heradi. oc ferr hann svá sem nú var sagt. þá gere hann í heradi. En ef maðr slítr búi sínu í heradi. oc ferr hann til kaupangs fyrir manntal manna oc ferr hann aptr síðan í herad. þá eigi[1] bœndr gerð hans. En ef kaupangs maðr á mann í heradi. þá er leidangr ferr út or kaupangi. þá skal hann gera leidangr fyrir hann í kaupangi. en ef leidangr ferr or heradi oc eigi or kaupangi. þá skal hann gera leidangr fyrir hann í heradi. En ef maðr ferr braut or landi. þá skal hann eina leidangr gera á bac fer aptr oc halldu vinnum upp þá .xij. mánaði næsto[2] eptir. oc leidangrs gerð ef þá ferr leidángr út oc eigi lengr. Aller nárer landar er her ero staðfaster með oss. þá gere þeir leidangr með oss. En útlender menn aller sculu vera her .xij. mánaði fyrr en þeir gere leidangr. En allir er fiórðingiar[3] ero í heradi. gere þar leidangr oc allar fylldir um landnörn til þess er þeir hafa verit .iij. vetr í kaupangi samfast. nema þeir eigi hús í kaupangi. En í þeirri feipsýsto skal telia þá er þar fara sem þeir ero fæddr. oc vardi siálfir gerð fyrir sic. en konungr láte fœkia þá ef þeir óræðiaz.[4]

Ef manns missir eða matar í hömlo.[5]

Ef maðr gerir eigi mat í hömlu þá er hann skal. þá er hann fekr baugi. oc svá 12
ef mann[6] missir. [en ef missir[7] manns oc matar. þá liggia merer .iij. vid. Svá oc[8] ef einum manne leynir eða fleirum. þá liggia vid merer .iii. oc gera þó leidangr. En ef til er sagt oc gerir hann eigi leidangr gerð. þá skal hann slíct giallda or víti því sem til telsc. þat ero .xij. aurar. en vid tiölld liggia .iij. aurar. en vid ár hveria eyrir.

Um boga.

Boge skal liggia vid þoxto hveria. þann sculu sessar .ij. fá þeir er fara oc 13
streng á eða gialldi eyre. oc fái boga eigi at sídr. oc tvennar tylftir örva sexta eða

Jvfr. *Cap. 12.* G. 300. *Cap. 13—15.* G. 309. 301.

[1]) eigu — *c. d. e.* [2]) næst — *b. f.* [3]) Arne M. har i Margen i *d.* tilskrevet fiædingiar, maaskee blot en Conjectur. [4]) orsfkiaz — *e.* [5]) Overskr. mgl. *c. d. e. f.* [6]) Saaledes i alle Afskrifter istf. manns. [7]) [mgl. *b. f.* [8]) oc — mgl. *c. d. e.*

brodda. þá skulu hendr xá. en hálxr eyrir við ör hverja er missir. oc .vj. aurar við tvennar tylxtir örva. En drengmaðr hverr skal eiga skiölld oc spiót oc sverð eða öxi. En þær öxar ero gilldar er skeftar ero oc þau spiót er skeft ero. En ef hann missir einhvárs vápns þessa .iij. þá liggia .iij. aurar við. en ef hann missir allra þá liggia við .ix. aurar. oc xare réttlaus til þess er hann á vápn ser.

Ef skip skal skipa.

14 Ef skip skal skipa. þá skulu aller til coma. en ef xallaz lætr. þá skal scorar selia ármanne í hönd. oc augliós nex þau öll gera at bryggio spordi er scorat er xyrir. En ármaðr hverr í xylki leggi mat oc xé í hömlor .iij. yxir þvert skip oc alla reiðu[1] oc haxe ax því ax þeim leiðangrs víti rétt. en ef ármaðr vill eigi gera sem mælt er. þá á hann eði á því.

Um gilldan skiölld.

15 Gilldr skal tréskiölldr hverr er spengr .iij. liggia yxir þveran or iárne oc mundriði við innan.

Um leiðangrsgerð.

16 Hverr maðr skal leiðangr gera xyrir ámaga sinn nema líchrár se.

Prestr geri eigi leiðangr.

17 Prestr sá er at xylkiskirkiu sitr hann skal eigi gera leiðangr xyrir sic oc cono sína oc diákn sinn eða prest ef hann hexir með ser.

At lendir menn gere leiðangr.

18 Svá skulu lendir menn gera leiðangr sem elli[2] hverr búanda. oc slíct eiga í leiðangrs skipum sem var um Ólaxs daga oc gera xyrir hvern mann er .vj. vetra er gamall eða .vij.[3] vetrum ellre.

Ef skip verðr úxørt.

19 Ef skip verðr úxørt þá er menn ero heiman xarner. þá skulu þeir upp setia oc brenna oc xøra búandum[4] saum heim. en ef þeir brenna eigi. þá gialldi þeir saums verð. hálxan eyri háseti hverr. en eyri ef sveia skal til. Ef leiðangrs skip verðr úxørt þá er menn ero á sladder oc matr er á kominn. oc ero þeir svá sladder aptarla í lidi at þeir comaz eigi á önnor leiðangrs skip. þá leggi þeir í hirzlu mat oc leiðangrs xé þat er þeir haxa úlaunat.[5] oc gere bod ármanne þeim er næstr er at taca matinn oc svá[6] leiðangrs xé. en stýrimaðr oc háseta xare til konungs ef þeir xá ser xar. oc haxe þar leiðangrs gerðer er þeir höxðu heiman. en þeir er aptr hverxa taca eigi

Jvfr. *Cap. 16—19.* G. 298. *Cap. 19. 20.* G. 301. 302.

[1]) ræðu — *c. e. f.* [2]) Saal. i alle Afskrr. [3]) Saal. i alle Afskrr. [4]) búandanum — *c.* [5]) útlaunat — *b. f.* [6]) svá — mgl. *c. d. e.*

meira til matar ſer en mæſt til heimfarar. oc hafe heim ſegl oc reida allan. en ef þeir fá ſer eigi far eptir konunge þá ero þeir engo ſeir.

Sína hömlu ſcal hverr heim fara.

Sína hömlu ſcal hverr heim fara ſá er heiman fardi. nema hann fái annan 20
ſcipara ſtýrimann[1] meðan er hann vill taca. en ef hann leypr af ſcipi. þá er menn fara heim aptr. þá liggia honum vid .iij. merer. oc hans ábyrgd á ſcipi ſem annarra manna. Þá er þeir ero heimkomnir. þá er þeirra ábyrgd á ſcipi netr .iij.[2] En ſtýrimadr ſcal láta bod upp hefia. en bondr fare til oc ſeti upp ſcip ſitt. en ſá búandi er eigi vill til fara. ſá er ſecr .vj. aurum. Oc nauſt ſcal madr gera á iördu konungs hverri er vill.

[3] Háſetar ſculo ſlíct reida búöndum aptr bædi matar oc til[4] fiár ſem tala 21
renur oc þeir hafa úlaunat. En ef þeir ero lengr en þeim var reida til fengin oc fé. þá ſculo bondr til bota. en ef þeir ero .v. nottom lengr eda ſeemr úti en tala renur til. þá hafe ſvá gört ſem fengit hafa hvárer tveggio.

Búanda ábyrgd af[5] ſcipi ef fört er.

En ef ſcip búanda er fört ſem mælt er. þá er þeirra ábyrgd af þegar ſcútſtamn 22
eemr þar er var framſtamn. oc þá er leidangr görr fyrir þá. oc af öll þeirra ábyrgd.

Ef menn verda mathrota oc hvat höggva ſcal.[6]

Ef leidangrs menn fara heim mathrota þá ſcal höggva fyrir búanda .ij. naut 23
cúgilld at orſekio. oc leggia upp húd oc höfud oc .ij. aura talda ſilfrs. En ef adrer menn fara eptir oc vilia höggva enn fyrir honum. þá beri hann fram húd oc höfud oc ſegi þeim til. en ef þeir höggva ſídan. þá liggr þeim vid húhögg. Svá liggr oc hinum vid er fyrr höggva ef þeir höggva fleira en mælt er .iij. naut eda .iij. nautum fleira.

Ef friáls madr býr mat.

Ef friáls madr gengr í matgerd á ſcipi þá á hann engan rétt á ſer vid ſcipara 24
á ſcipi innan bordz ef hann týtr fyrir þeſſ ſacar úvæni. at hann gerir eigi ſlíca reidu háſetum oc ſtýrimanni ſem ſcilt er á hendr honum. En ef honum er úvæni veitt fyrir adrar ſacar. þá taci hann ſlícan rétt ſem hann er madr til.

Ef madr leypr út med ófridi.

Ef madr heriar[7] út med ófridi oc heriar í land aptr eda á fridmenn konungs 25
herlenzcir eda útlenzcir.[8] ſá hefir fyrirgört landi oc lauſum eyri. en ef hann vill

Jvfr. *Cap. 21—23.* G. 303. *Cap. 24.* G. 300. *Cap. 25.* G. 314.

[1]) Sandsynl. Skrf. f. ſtýrimanni. [2]) .iiij. — *c.* [3]) Overskr. mgl. i alle Afskrifter. [4]) Dette Ord synes ved en Uagtsomhedsfeil at være kommet ind paa dette Sted istedetfor lidt længere nede, strax efter "renur" [5]) á — *c. e.* [6]) Overskr. mgl. i *c. d. e. f.* [7]) Sandsynl. Skrf. f. leypr. [8]) Maaskee Skrf. eller urigtig Oplösning af Forkortning f. herlenzca *e.* útlenzca.

hætiz fyrir. þá hæti stýrimaðr konungi .xl. marca. en háseti hverr .iij. merer. en hveriom er þeir ræntu svá micit sem þeir vilia sveria er ræntir ero.

Ef til höfuð kirkiu skal höggva.

26 Ef til höfuð kirkiu skal höggva eða til leiðángrs farz. þá skal höggva í hvers manns mörco er vill. oc er réttara eptir at spyria.[1] en hinn á eigi at synia. En á hacca at reisa leiðangrs skip. þá skal reisa á hvers manns iörðu er vill. þar er hvárki se at verra aðr ne eng. oc réttara at at spyria. oc á hinn þó eigi at synia. En ef griót hittiz á einshvers manns iörðu þat er þarf til kirkna at hafa. höggvi sá er þarf oc er réttara at at spyria en hinn á eigi at synia. en ef maðr bannar einhvern lut þenna með lögfesto eða með forstöðu þá seciz hann .iij. mörcum við . . . . . [2] en hinn yrtia iamt sem áðr at orsecia. en ef spell verða á aðri eða engi þá virði bœndr þat.

Um farbann landa ámedal.

27 Svá er mælt at fornum rétti. ef menn fara fyrir bann landa ámedal at úleyfi konungs. þá er stýrimaðr sver .xl. marca við konung en háseti hverr .iij. mörcum. En ef konungr leggr bann fyrir miöl eða vöro einhveria landa ámedal. þá er sá sver sem færir .iij. merer við konung. svá stýrimaðr sem háseti. þviat engi maðr þeirra skal á annars manns vöro seciz. En ef menn fara til Frœseyiar eða í aðrar caupstemnur at konungs leyfi. nú coma þar úfriðar menn konungs. þá skal svá caupum caupa við þá sem við fridmenn at orsekio.

VIII.

j. Her hefr upp erfð hin fyrsta.[3] (1.)
ij. Um erfð aðra. (2.)
iij. Um erfð oc sunarfyni .ij. oc er faðir annars arfgengr en annars eigi. (3.)
iiij. Um erfð þriðiu. (4.)
v. Um .iiij. erfð. (5.)
vj. Um .v. erfð. (6.)
vij. Um .vj. erfð. (7.)
viij. Um .vij. erfð. (8.)
ix. Um .viij. erfð. (9.)
x. Um .ix. erfð. (10.)
xj. Um .x. erfð. (11.)
xij. Um .xj. erfð. (12.)
xiij. Um .xij. erfð. (13.)
xiiij. Um .xiij. erfð. oc þat at engi maðr skal vega mann til arfs. (14.)
xv. Um .xiiij.[4] erfð er konungar gáfu. (15.)

Jvfr. *Cap. 26.* G. 306. *Cap. 27.* G. 313.

[1]) fyria — *c.* [2]) Aabent Rum i alle Afskrifter. [3]) hina fyrztu — *c. e.* [4]) .xiij. — *b.*

xij. Um þann arx er sá mæðr á at taca er utan landz er getinn. (16.)
xiij. Um arxsócn oc svá íseto arxs hvesso bœtr scal greiða oc svá arx. (17. 18.)
xiiij. Um Úteyna þing. (19.)

(j.) Sonr scal taca arx eptir xödur sinn ex at söpum xerr. oc svá ættleiðingr 1
sem ættborenn. en ex illa verðr. þá teer xaðir eptir sun sinn. ex hann á eigi borenn arxa.

Erxð önnur.

(ij.) Nú er önnur erxð ex[1] teer dóttr oc sunarsunr. sá sunarsunr er hann er 2
scilxenginn[2] oc svá xaðer hans.

Um sunarsyni.

(iij.) En ex sunarsynir .ij. standa til arxs scilgetnir oc er annars xaðir scilgetinn 3
en annars eigi. þá taci sá arx er scilgetinn er xaðir hans. en ex hann er eigi til[3] ne
dóttir. þá eigi hann arxs scipti við sunar dóttor oc scipti svá sem scipta scylði sunar-
sunr[4] oc dóttir. oc stande í öllom erxðom uppi xrá því. Sama mál eigu bróðorsynir svá
getnir. En þó at dóttir se ein. en þeir se allmargir. þá scal hon ganga iamt til arxs
við þá. en þó at þær se allmargar en sunarsunr se einn. þá scal þó scipta iamt þeirra
á medal. En ex ódals iörð er í scipti þeirra. þá sculo þeir brœðr leysa til sín með
slíku xé sem allra manna er mælt ámedal. með gulli oc með brendu sylxri.[5] en þat
scal eigi vera ellra en .xxx. vetra oc eigi yngra en .xv. vetra. En ex missir dóttor
eða sunarsunar. þá taci sunardóttir xyrr[6] en bródir.

Um .iij. erxð.

(iv.) Nú er hin .iij. erxð er bródir verðr bródor arxe. oc ero þeir samxeðra. 4
en ex bródor missir. þá teer systir samxeðra.

Um .iiij. erxð.

(v.) Nú er hin .iiij. erxð er teer xödor xaðir oc xödor bródir oc bródor sun. sinn 5
þriðiung hverr þeirra. En ex xödor bródir er einn en bródorsynir xleiri. þá scal xödor-
bródir taca hálxan arx við þá. Nú er bródorsun einn. en xödor brœðr xleiri. enn
þá scal taca hálxan arx við þá. en ex einn þeirra er til. þá á hann þann arx allan
at taca er til er. En ex eigi er xödor xaðir til eða xödor bródir eða bródor sunr. þá
teer xödor móðir arx þann allan. En ex þeirra missir við. þá teer xödor systir scilgetin.
oc móðir scilgetin. oc bródordóttir scilxengin.[7] en móðir teer hálxt við þær. En ex
önnor tveggia þeirra er til. xödor systir eða bródordóttir. þá teer móðir ein hálxan
arx sem áðr. En ex xödor systir er ein en bródordœtr xleiri. þá teer xödorsystir hálxan

Jvfr. *Cap. 1—17.* G. 103—106. *Cap. 1—6.* Hk. 55—59, (næsten ligelydende).

[1]) er — Hk. [2]) scilgetinn — Hk. [3]) til — mgl. *b. f.* [4]) sunarsunar — *b. f.* [5]) Her synes Ordene: "með vöru oc með kvilxé" at være udeglemte, see Hk. 56. Maaskee endog Ordene "oc mani" oprindelig have staaet paa dette Sted, umiddelbar foran "en þat", see G. 223. [6]) xyrri — *f.* [7]) móð. scilxengin - brd. scilgetin — Hk.

arx sem ádr. En ex bródordóttir er ein en xödorsystr xleiri. þá teer bródordóttir hálxan arx sem ádr við þær. En ex huárki er til xödorsystir ne bródordóttir. þá teer eigi módir at xiórðu erxð.

Um .v. erxð.

6 (v.) Nú er .v. erxð. er teer bródir sammødra oc brødrasynir huártueggia. En ex eigi er bródir sammødra til. þá eigu brødra synir þann arx allan at taca. En ex eigi ero brødra synir til. þá [á bródir[1] sammødra þann arx allan at taca. En ex brødr sammødra ero eigi til ne brødra synir. þá sculo systr sammødra oc brødra dætr þann arx taca oc scipta svá sem þeir sculu scipta ex þeir væri til.

Um .vj. erxð.

7 (vij.) Nú er .vj. erxð ex módir verðr magar arxe scilgetin oc xödorsystir[2] scilgetin.

Um .vij. erxð.[3]

8 (viij.) Nú er erxð hin .vij. er hrísungr oc sunr þýborinn oc hornungr teer ex honum er gexit xrelsi. þeir eigu aller einn arx at taca oc verðr hverr þeirra annars arxi. En ex eigi lixir xyrir siaundu erxð í bauggilði nema bródir scilgetinn oc xellr hann í xrá. taci þá xyrr bródir hans xrillusunr í .vj. erxð ex hann andaz barnlaus helldr en í .viij. erxð gangi. en ex engi er þeirra til. þá teer horna oc rísa oc dóttir þýborin. þær eigu allar einn arx at taca oc verðr hverr þeirra annarrar arxe.

Um hina .viij. erxð.

9 (ix.) Nú er .viij. erxð er taca eptir brødra sunu oc .iij.[4] manne xrændsemi þeirra á huárratueggia hálxu. en ex þeirra missir. þá sculo taca conor þær er eptir ero brødra dætr.

Um .ir. erxð.

10 (x.) Nú er .ix. erxð er teer módor xadir oc dóttor sunr. þeir eigu bádir einn arx at taca oc verðr huárrtueggi annars arxe. en ex þeirra missir. þá teer módormódir oc dóttordóttir huártueggia þeirra eptir adra ex annarrar missir við.

.x. erxð.

11 (xj.) Nú er .x. erxð er teer módorbródir oc systursunr. þeir eigu bádir einn arx at taca oc verðr huárrtueggi annars arxe. En ex þeirra missir. þá teer módorsystir oc systurdóttir. þær eigu bádar einn arx at taca oc verðr huártueggia annarrar[5] arxe.

Um ellixtu erxð.

12 (xij.) Nú er .xj. erxð er taca þeir menn er ero .ij. systkina synir karls oc conu. þeir eigu bádir einn arx at taca. oc verðr huárrtueggi annars arxe. en ex þeirra

Jvfr. *Cap. 8—14.* Hk. 61—67. (næsten ligelydende).

[1]) [eigu brødr — *c. d. e.* [*t.* brødra synir — *f.* [2]) xedrsystir — *b.* [3]) Overskr. mgl. *c. d. e. f.* [4]) .iiij. — *c. e.* [5]) annarra — *b. f.*

missir. þá sculo taca systkina dœtra synir .ij. earls oc conu. þeir eigu bádir einn arf at taca. oc verdr huárrtveggr annars arfr.

Um .xij. erfd.

(xiij.) Nú er hin .xij. erfd er taca systra .ij. synir. þeir eigu bádir einn arf at 13
taca oc verdr huárrtveggi annars arfr. en ef þeirra missir vid. þa taca þær conur er
ero systra dœtr. þær eigu bádar einn arf at taca. oc verdr huártveggia annarrar arfr.
Svá er oc mælt at í þeirri erfd skal hverr taca arf er hann er taldr í. oc eigi taca arf
fyrir hendr ödrum fram.

Um .xiij. erfd oc þat at madr engi vegi mann til arfs.

(xiv.) Svá er oc mælt oc talt í lögum manna ef madr verdr fyrir þeirri villu 14
at hann vegr mann til arfs. þá hefir hann fyrirgört oc vegit arfr þeim. en arfr sá
fari at erfdum réttum sem sá madr vœri eigi til er mann vegr til arfs.

Enn um hina .xiiij. erfd er konungr gáfu.

(xv.) Nú er hin .xiiij. erfd er þeir bræðr gáfu Magnús synir. Sigurdr oc Eysteinn 15
oc Ólafr. er taca sculu fœdor bræðr oc brödorsynir. frillusynir. oc svá fœdorbródir
annarr oc brödorsunr er þeir ero sammœdra oc scilgetner. oc scipti at mannmergd. en
ef þessara missir vid. þá taci conur iamscylldar oc scipti sem ádan var scilt. En ef
þær ero eigi til. þá taci fœdorbröder sammœdra oc eigi scilgetinn. oc brœdrasynir
sammœdra hvárt er þeir[1] ero scilgetnir eda eigi. oc scipti at mannmergd. En ef þeir
ero eigi til. þá taci conur iamscylldar. oc scipti sem ádr var mælt. En ef þessu missir
allra. þá taci þeir er .v. manni ero at frændsemi. nema nánara finnizt fyrr en undir
konung gange.

Um þann arf er sá madr á at taca er utanlandz er getinn.

(xvj.) Ef madr er utan landz getinn. oc hefir hann eigi öllðrhúsvitni. oc hefir 16
hann iartegnir konungs eda biscups eda iarls til máls sins. þá komi hann med þeim
iartegnum til iárnburdar. verdr hann scirr. lögfesti arf oc leggi fimtarstemnu oc nióti
þar scíringarvitnis sins til arfs.

Um arfsócn oc svá isetu arf.

(xvij.) Svá er mælt. ef sá er eigi mer er arfi er rœr. þá er arfr tœmiz. oc setsc 17
sá í arf er nánastr er at frændsemi. þá fare sá til er arfr er mestr oc sœti hann or á
einni fimtar stemnu. En þar sem arfr rœr setsc í. þá skal engi madr hann or sœcia.

Hverso bœtr skal taca eda greida oc svá arf.

Ut betra kné skal taca oc at öxra skal afgreida[2] oc svá arf taca. 18

Jvfr. *Cap. 17.* G. 121.

---

[1]) þeir — mgl. *c. d. e.* [2]) afreida — *c. d. e. f.*

Um Úteyna þing.

19 (xviij.) Þann rétt haxa konungar Úteynum gexit at þeir seulo þing sitt haxa á Jórúlxeystöðum at iamxullu sem xyltismenn aller.

IX.

Her hexr upp capitula ax .ix. lut bócar.

Um ættleiding. (1.)
Um arx þeirra er aller deyja senn. (2.)
Hvergi má gexa arx sinn. (3.)
Hvesso cona má gexa arx. (4.)
Um gestxedring hvar er hann deyr. (5.)
Um arxtac eptir því ex[1] madr deyr xyrir vestan mitt hax eda austan. (6.)
Um þess manns arx er menn ixar[2] um xaderni.[3] (7.)
Um iamna menn til arxs þeim er deyr. (8.)
Um þat ex[4] dóttir á módor í arxe. (9.)
Um vörn eda sócn ámedal leysingia oc seapdróttins. (10.)
Um þyrmslar oc erxdir leysingia. (11.)
Um xrelsis öl. (12.)
Um xriálsgiaxa bóanda eda kaupmenn í xörum úti. (13.)
Ex madr vill caupa þyrmslar ax ser. (14.)
Um mann þann er borenn er seanta ámedal. (15.)
Ex madr xørir leysingia manns ax landi eda legz med. (16.)
Hvat xóstri má gexa xóstra sínum. (17.)
Hvat gexa má xyrir utan erxingia leyxi. (18.)
Um tryggrox ex[5] eigi ero at lögum trygdar. (19.)
Hve lengi hverr seal xyrir sino xé ráda. (20.)
Hvesso leida má mann í ætt. (21.)
Um xiárhalld. (22.)
Um systr xiárhalld. (23.)
Um vanrøct xiárhalldsmanns. (24.)
Um xyrirhygslu ómaga til þess er hinn ellzti er .xv.[6] vetra. (25.)
Ex madr kallar til xiár sins xyrr en xiárhalldz madr kallar hann til kominn. (26.)
Ex arxr berse til handa ómaga oc hexir madr í setse. (27.)
 At engi xøri ómaga eyri ax landi. (28.)
Um arxsúcnar xyrnsco. (29.)
Hvesso iörd eda bú seal søkia ex í erxd ber. (30.)

Um ættleiding.

1 Sú er ættleidingr at xullu er xader leidir í ætt sun sinn oc þeir menn iáta er þá ero þess manns arxar næster er sun sinn leidir í ætt. Þriggia sállda[7] öl seal gera. oc höggva uxa þrevetran oc xlá ax heming ax extra[8] xøti hinum høgra xyrir oxan

Jvfr. *Cap. 1.* G. 58. Hk. 70.

[1]) er — *c. e.* [2]) ixa — *f.* [3]) xaderni — *c. d.* [4]) Rettere: er. [5]) er — *c. d. e.* [6]) .xvij. — *b. d. f.* [7]) xallda — *b. f.* [8]) axtra — *e.*

hœfilinn. oc gera scó or. þar scal þader láta ættleiding stiga í. oc hæra sunu sína[1] þá í þadmi ser er í ómegd ero. en þeir seulo synir hans í þann scó stiga er þullida ero. En ef hann á sunu enga arþegenga. þá seulo þeir menn í þann scó stiga er þá ero arfi hans næstir. en þann mann scal leida á reca scaut oc rygia. Þamt seulo conur hera vitni þeim manni sem earlmadr [til ættleidingar[2] at þullu. oc scór sá er þeir stigu í ef hann er hirdr. Þann þýborenn sun scal í ætt leida er honum er þrelsi gefit. oc gefr annarrtueggia þadir eda bródir. eda hvegi madr er arfi hans er næstr. hvárt sem sá er ungr eda gamall. oc iáta þeir menn er arfi ero þá[3] næstir þeirra manna er þá vilia mann í ætt leida. En iamt scal þriálfrar kono sun sem þýiar í ætt leida. Svá seulo aller bauggilldismenn ættbornir leida mann í ætt sem þadir eda bródir ef þeir ero eigi til.

Um arf þeirra er allir deyia senn.

Ef menn þalla í orrostu oc kemr engi[4] á braut eda drucna allir eda inni brenna 2
allir. þá þari arfr þeirra sem þeir hafi allir senn látit lif sitt.

Hvergi má gefa arf sinn.

Menn þeir er gestfredra ero mega[5] gefa arf hvárt sem er earlmadr eda cona. 3
Earlmadr má gefa arf sinn ef hann er heill madr. en hann má taca aptr giöf sína.
en annat sinn má hann eigi taca aptr giöf sína.

Hvessu cona má gefa.

Kona má gefa .iij. sinnum arf sinn oc hallda hit þridia sinni. en eigi má gefa 4
nema heill madr se. oc þar réfsa í[6] þrimr stædum þeim sem gefa scal. at kirkiu oc á
þingi oc at samæundu. Með trygdum scal gefa ef iarder ero. en ef annat fé er. se sem
váttar vitu. oc þá svá at eigi komi seeyting á. en tíundar giöf er oc berse vitni þat.
oc svá ef madr gefr fiórdung or fengnu fé oc ero iarder í. þá scal hallda ef váttar
vitu. þó at eigi se seeytt.

Um gestfredri hvar er[7] hann deyr.

Ef madr[8] á iörðu manns er gestfredri er. oc verdr hann daudr. ef hann átti 5
til .vij. aura eda minna. þá hafi sá er iörd á oc [hú-húlutu öll.[9] oc allt þat er rótfast
er í corni eda heyi. oc hvert tré er grafit er í iörd nidr. en ef meira má en .vij. aura.
þá á konungr þat hálft er auc er. en sá hálft er iörd á. En ef gestfredri verdr daudr
á skipi manns. oc á hann eigi meira en .vij. aura. þá hafi skipdróttinn allt. en ef
meira er þá á[10] konungr hálft þat er auc er. en skipdróttinn hálft. En ef hann er

Jvfr. *Cap. 2—5.* Hk. 71. (næsten ligelyd.) G. 108—113. 129.

[1]) sæna — *c. d.* sana — *b. f.* [2]) [mgl. *f.* [3]) þá — mgl. *e.* [4]) madr — tilf. *e.* [5]) mega — *c. e. f.* [6]) á — *b. f.* [7]) er — mgl. *b. f.* [8]) Her synes et Ord som býr eller noget lignende at være udeglemt. See Hk. 71. [9]) [bulutu alla — Hk. [10]) á — mgl. *b.*

upplagdr[1] á iörd manns oc deyr hann þar. þá skal xé hans svá xara sem údr er sagt. En ex gestxedri er í gridi[2] med búandu. þá skal búande lúsa því at hann bindr oc lensir húdxut sitt þar med honum. þá skal sá búandi taca arx hans allan ex hann deyr. nema hann haxi gexit ödrum. En sá madr er gestxedri réttr er herlenzer er Noregs madr oc ero aller deyder[3] hans ættmenn er í erxdum ero tulder nid hann. En ex gestxedri andaz á iördu manns þar sem hann bió. þá halldi sá arx þann .xij. mánude er iördu á til raundaga hvárt arxi er nödurr eda engi. oc gialldi hverium sculldir er vitni berr til. en ex hann andaz í gridi med manni eda á scipi. þá xari med sama hætti. En ex cona manns andaz sú er gestxedra er. þá halldi búandi hennar .xij. mánude. oc xác xullvedia til at xé halldezc.

Um arxtac eptir því er madr deyr yrir vestan mitthax oc austan.

6 Ex madr deyr yrir vestan mitthax eda[4] Íslande út. þá skal sá taca arxinn at lögum þeirra er þar er[5] á landi. En ex yrir austan mitthax deyr. þá skal þat xé xara at Frostoþingslögum réttum.

Um þess manns xaderni er menn ixa[6] um.

7 Ex madr callar til xödorarxs síns. oc hinn iátar því at hann er þess sonr er hann segir oc ax xriálsum kvidi oc til arxs kominn. oc er hann innanlandz getinn. þá má hann ganga til xödurarxs síns. en sá xari hinn á xrá er calladi hann eigi arxa vera med váttum oc med vitum. En ex hinn dular at hann se þess manns sunr er hann segir. eda [hann se[7] ax xriálsum kvidi comenn. þá skal hann kvedia oc xiárhalldz mann oc eigi dóm[8] einn til oc nióti vátta sinna at hann er þess manns sunr er hann segir. En ex hann er utanlandz getinn. þá skal hann kvedia xödur arxs síns. eda þess arxs er hann callar til oc nióti vátta oc vitna sinna at hann se[9] arxs görr oc eiga doma alla[10] nema hinn láti xyrr ax.

Um iamnanar[11] menn til arxs.

8 Hverviina er iamnáner ero hinum dauda carlmadr sem cona. þá skal carlmadr ganga til arxs en cona í xrá. ex þau ero bædi í bauggilldi eda bædi í nexgilldi. En ex hon er manni nánari þá cemr hon xyrri til arxs. en[12] bauggilldismenn ero xyrri í arxi hvárt sem er carlmadr eda cona helldr en nexgilldismenn.

Um þat hvat dóttir á í módor arxe.

9 Þat skal dóttir taca í arxi módor sinnar ex bródir lixir. clædi öll nema gudvexiar sciccior oc óscoren clædi öll. þat á bródir. En ax clædum skal bródir taca gullad[13]

Jvfr. *Cap. 6.* G. 111. *Cap. 7. 8.* Hk. 74. (næsten ligelyd.) G. 124. 125. *Cap. 9.* Hk. 75. (ligelydende).

---

1) úttagdr — *b. f* 2) ondi — *b. f.*; oridi — *c.*, og opr. i *d.* og *e.*, men rettet til gridi i *d.* af Arne M. selv. 3) dauder — *e.* 4) á synes her at være glemt. 5) ero — *e.* 6) ixar — *c. e.* 7) [mgl. *c. d. e.* 8) dœm — *c. f.* 9) til — udeglemt, see Hk. 74. 10) til — tilf. *c. d. e.* 11) iamnanánar — *c.* 12) ex — tilf. *b.* 13) gull allt — Hk.

ex hann vill. en vexiar sciccior oc assala alla oc typt clædar[1] oc vævginn[2] oc lesinn þat á dóttir. oc ziudrclædi oc dúnclædi. En ef vexr stendr uppi. þá á sunr þat sem voxit[3] er. en dóttir þat sem óvoxit er. Sunr á særclædi[4] öll oc heckclædi oc coxra[5] oc húsbúnaðr.[6] en yxirbreizl á dóttir ef módir hennar átti. en sunr á ef faðir þeirra átti. En dóttir á sauði .v. oc lín allt oc garn oc .v. reizi ullar oc gæs. en sunr á þat er auc er. En clæða ílát öll á dóttir ef módir hennar átti. Kross[7] skal dóttir haxa eða kingu hvárt sem hon vill eða briósthúnað hinn[8] bezta ef eigi er or gulli görr. oc er or sylxri görr. oc nisti öll ef vegr eyri eða eyri minna af sylxri gör. oc steina þó at sylxr se í steinum. Öll þau ker er conor dreccaz á yxir þverr gólf heima á[9] hiblýtum. þat eigo dætr oc deilikir[10] þó at sylxr se á. En sunr á sylxrker. Munnlang eina skal dóttir haxa nema rekendi[11] se fast ámedal. þá skal hon haxa bádar.

Um vörn eða sócn medal leysingia oc skapdróttins.

Þess skal hverr vera leysingi er frelsi gaf. ef sá gaf er gexa átti. En ef .ij. 10
tungum leicr hvert hann er undan þeim kominn er til varnar hans kalladi eða eigi. oc dufar siálfr. þá fare sá til er skapdróttinn hans callaz. oc nióti .ij. vátta á þingi at hann er undan honum kominn. þá er hann hans. nema hinn haxe algilldis vitni á móti .ij. manna árborinna oc skilvæna at frælsisöl hans var görr eða máltrygt.[12] þá ef hann flytr þat vitni fram. þá er hann or þyrmstum vid þann mann. en ef sá callaz árborinn er fyrir söc verdr. þá teli hann fióra langfedr sína til árborinna manna. en siálfr hann hinn .v. oc haxi til þess .ij. búanda vitni árborinna. En ef hann er svá lidlauss at hann fær þat eigi. oc hexir þó þessa vörn fyrir ser. þá sanni ætt sína árborna med gudsfirstum. En ef hann verdr sárr med iárne eða vitnisburd. þá gialldi hinn honum fullrétti. en biscopi eida sect. En ef hann fær sic eigi sárt. þá hexir hann fyrirgort fé sínu öllu vid skapdróttinn. oc liggia á .iij. merer sylxrmetnar. nema hann launi af ser. oc svá um vánar mann. En ef fleiri menn calla á. þá haxe hann hina sömu vörn fyrir ser.

Um þyrmsl oc exfdir leysingia.

Leysingia ætt ero .iiij. menn[13] í þyrmstum. en hinn .v. er or þóat[14] eigi se 11
keyptr. En leysingi sá er frelsisöl sitt hexir görr eða keyptr med trygdum. sá skal taca arf sunar sins oc dóttor oc leysingia sins hins þridia. En synir leysingia sculo taca .vj. manna arf. födor oc módor oc sunar oc dóttor ok bródor oc systur oc leysingia sins hins .vij. Svá skal sunr leysingia taca oc sunarsunr oc þess sunr þeir er svá taca oc svá dóttir oc systir sem sunr oc bródir ef þeir ero eigi til. oc svá skal hvárt

Jvfr. *Cap. 10.* G. 66. 67. *Cap. 11.* G. 66. 63.

[1]) tiæde — Hk. [2]) vægnud — Hk. [3]) hoxet — *c. d. e. f.* [4]) sellclædi — Hk. [5]) kgra — Hk. [6]) húsbúnad — Hk. [7]) rós — Hk. [8]) hina — *b. f.* [9]) í — *f.* [10]) heilikir — *b. f.* [11]) rekennder — Hk. [12]) mál trygt — *c. d. e.* [13]) menn — mgl. *f.* [14]) þó — *e.*

þeirra hyggia fyrir oðru. En þegar þá .nj. menn lidr. þá hverr aftr[1] undir feapdróttinn arfnáin öll til níunda tués oc fuá fyrir hyggia ef þess þarf. En ef leysingi fær conu. hvárt sem hann fær[2] leysingiu[3] eða árborna. þá hverfa .ij. lutir bæði gæzlu oc arfs undir fóður oc undir feapdróttinn hans. en þriðiungr undir móður. oc þau or þyrmstum er til móðor hverfa ef hon er árborin.

Um frelsis öl.

12 Ef þræll fenr á iord eða býr. þá skal hann gera frelsis öl sitt hverr maðr nú mæla[4] öl. oc særa á veðr. utborinn maðr skal höfuð afsæra. en feapdróttinn hans skal taca hálslausn af hálfe honum. Nú vill feapdróttinn hans leyfa honum at gera frelsis öl sitt. þá skal hann beiða hann með vátta .ij. at hann megi gera frelsis öl sitt. oc biðja honum með .v. manna til öldrs þess er hann gerir frelsis öl sitt.[5] þá skal hann þó gera oc láta öndvegi hans oc conu hans fyrt liggia. En ef feapdróttinn hans leitar á hvessu hann hafi gort frælsis öl sitt. þá skal hann leiða fram vátta sína þá er at voru oc þat öl drucca. oc láta bera þat á þingi. Nú bera þeir fuá at fullt se at logum. þá skal þat vera. En uppi frá því þá se lýst á hverium .x. vetrum. oc niðte hann þeirra vitna þegar hann þarf til at taca. oc þó fullt at eigi se lýst á hverium .x. vetrum.[6] þegar hinir bera er[7] heyrðu á þingi.

Um friálsgiafa búanda eða caupmanna í förum úti.

13 En ef bóndi vill caupa mann til frelsis eða féparar í förum úti. þá skal sá maðr við engan mann þyrmaz. en ef hann deyr. oc er eigi gört frelsis öl hans. þá taci feapdróttinn hans arf hans. oc fuá hyggi fyrir sem hann verði þrotamaðr. En ef hann vill gera frelsis öl sitt. geri fuá sem áðr var fagt.

Ef maðr vill caupa þyrmslar af fer.

14 Ef maðr vill caupa þyrmslar af fer oc vanverð helldr en gera frelsis öl sitt. þá skal þat vera ef feapdróttinn hans vill selia með trygðum. en síðan fæl alldregi riúfa.

Ef maðr er borinn feauta ámeðal.

15 Sá maðr er borinn er feauta ámeðal skal taca flíran rétt sem faðir hans hafði. en sá maðr er borinn er feauta ámeðal er fæðr hans var frelsi gefit. oc fæðr hann conu áðr frelsisöl hans væri gort. oc gat hann sun með þeirri conu. þá er sá maðr borinn feauta ámeðal. sá skal enfeis manns arf taca.

Ef maðr fœrir leysingia manns af landi eða legz með honum.

16 Ef maðr fœrir þá conu af lande er bónar[8] maðr manns er. eða leysingia manns. þá skal flýrimaðr giallda aura .xij. oc fé allt sem vitni berfe feapdróttni til

Jvfr. *Cap. 12.* G. 62. *Cap. 13—16.* G. 61—63.

[1]) arfr — *b. f.* [2]) fær — mgl. *c.* [3]) leysingia — *b. c. d. f.* [4]) mála — *b. f.* [5]) Her synes noget at være udeglemt. [6]) oc niðti &c. — mgl. *c.* [7]) bera er — mgl. *b. f.* [8]) Saal. i alle Afskrr. varnaðar?

at leysingi hans átti. En ef honum var ónisavurgr. þá sanni hann með lýritar eiði. En ef leysingia manns fyrirliggr fer. þá skal hon giallda skapdróttni sínum .iij. merer. oc reiði sá madr fé þat er vill. En ef hon vill brigda sic síðan. þá skal hon fara at[1] leiðzlu sem mans madr til skapdróttins. En ef ættborinn[2] madr teer leysingia manns. þá er hon seec við skapdróttin sinn .iij. merer. en börn þeirra or þyrmstuna.

Hvat fóstri má gefa fóstra sínum.

Haulldr skal gefa fyni sínum þýborinum oc fóstra sínum hvárumtveggia .xij. aura fylgrmetna ef hann vill fyrir utan erfingia sátt. En þó at annarr þeirra se til. þá skal hann eigi meira gefa fyrir utan erfingia sátt en .xij. aura. svá skulo þeir oc fóstra sínum gefa ef þeir vilia. árborinn madr mörc. svá micit hverr sem madr[3] er borinn til. 17

Um þat hvat micit gefa má fyrir utan erfingia sátt oc fiórðung fengins fiár.

En hverr madr skal tíunda fé sitt er vill. oc þeim um biúda er vill. hvárt er hann er heill madr eðr eigi. at sá geri fyrir önd hans (er hann)[4] býðr um. oc fiórðung fengins fiár. en eigi skal madr taca or fé síno meir en nú er mælt fyrir utan erfingia sátt. nema fiórðung fiár. 18

Um tryggrof er[5] eigi ero[6] at lögum trygðar. oc um þriðiungs auca ef madr missir cono sinnar.

Ef madr rýfr trygðar. þá er hann tryggrofi. en þó at hann rúfi tryggðar er eigi ero at lögum trygðar. þeim er tölld ero á bóc várri. þá varðar honum þat eðli. En ef madr secytir iörð cono sinni fyrir þriðiungs auca. oc missir hann cono sinnar við. þá verðr hann fiálfr arfe iarðar þeirrar.[7] fyrir því at þau ero lög vár. at slícau eyri skal hverr madr af hendi fer reiða sem hann tóc oc heimanfylgio. En ef hónda missir við fyrri. þá eignaz hon fialf þriðiungs auca. ef hon hefir eigi fyrirgört. 19

Hve lengi hverr skal fyrir síno fé ráða.

Sialfr skal hverr ráða fé síno meðan hann má sitia í önduergi sínu. þá eina fem carlmadr. En ef madr verðr svá vanðvita[8] at þat syniz hanggilldismönnum oc aefgilldismönnum at hann cunni eigi ráða fyrir fé síno. þá varðveiti sá er arfe er næstr. En þat fé skal eigi selia frá þeim er á. en af því fé skal hinn fá alla atvinnu svá sem þeirra er beggia sömd í. 20

Hvessu í ætt má leiða.

Alldregi má carlmadr cono í ætt leiða oc eigi cona carlmann. 21

Jvfr. *Cap. 17. 18.* G. 128. 129. *Cap. 20.* Hk. 76. (ligelyd.)

---

[1]) til — *b.* [2]) árborinn — *e.* [3]) ádr — *f.* [4]) ( ) mgl. i Afskrifterne. [5]) ef — *b. f.* [6]) er — *c. d. e.* [7]) þeirra — *b. f.* [8]) vanvita — Hk.

Um giárhalld.

22 Úmaga eyri skal sá taca er nánastr er í erfdum. oc gilldu[1] af allar skulldir þær er vitni veit með frænda rádi. hauggilldismanna oc nefgilldismanna. oc giallda í iórdu oc tryggva ef eigi[2] er annat fé[3] til. en úmagi verdr iamvel tryggrofi ef hann gengr á þær tryggvar sem siálfr hefdi hann tryggt. en þat er eptir er þá skal hann hafa fódur frændr oc módur frændr vid. oc meta hvern eyri. oc sídan skal hann hafa únóft oc afnóft oc skeli honum stican sem hann tóc. En ef hann teer úmetit fé úmaga. þá á hann cost at sveria svá micit fé á hendr honum sem hann vill þegar hann er fulltída .xv. vetra gamall. en hann gialldi þá hvern pening er hinn svór til. En ef hinn teer at skilum. þá taci úmagi landa leigur allar fyrir utan forsóta iórd. En ef þá skill á giárhalldsmann oc úmaga um landa leigur. þá skal giárhalldsmadr sveria hvc miclar hann tóc. oc reidi fram allar. en giárhalldsmadr skal kleda úmaga af sínu fé. oc gera fyrir hann ródr oc reidu. en alla adra úmaga skal kleda af úmaga fé. oc alla atvinnu fá þeim af forlagseyri.

Um systur giárhalld.

23 Svá er systir komin til giárhallds sem bródir ef hon er .xv. vetra gömul. En ef hann lifer[4] faret fé úmaga. þá skal hann giallda sem hann má fremst. medan honum vinz fé til. oc leggi á eid sinn at hann á ekki meira til at giallda. En sídan hvervitna er hann kennir sitt oc fé þat er fadir hans átti. eda sá madr er hann átti at taca arf eptir. en þat annat vitni at þess misti hann af giárhalldsmanni. oc at hann sótti hann til linda lags. þá skal hann sitt taca þar sem hann ser. En ef hinn vill á halldu. þá skírskoti hann ráni á hendr honum. oc stemni honum heim til þingstemnu oc þing sídan fyrir ránit. En ef madr teer virdan eyri úmaga. þá skal hann hafa vitni sitt fram á fyrsta þingi. hverso micit fé hann tóc. oc gialldi[5] úmaga hvern pening sem vitni berr. en ef hann vill eigi. þá kvedi út úmagi giár síns. oc leggi honum rán[6] vid. oc stemni honum heim til þingstemnu um nætr .iij. en sídan þing. þar skal úmagi rydia mál sitt á þingi. en ef honum fullnaste sóen sín. þá beidi hann bóndr atfarar at taca af honum skulld sína oc hálfu meira. en konungi .iij. merer. en hinn fari at andvirdi sínu. hvar sem hann má sitt fá. En svá fremmi skal hann sveria adra menn um fé sitt þar er hann ser. er hann hefir sótt giárhalldzmann til. oc giárhalldzmadr hefir golldit honum til lindalags svá sem mælt er oc menn vitu þat.

Um vanrœct giárhalldzmanns vid úmaga.

24 Madr sá er til giárhalldz er kominn oc vill eigi gefa gaum at því er hann á vörd at veita. þá skal úmagi þar heimta fé sitt er hann er .xv. vetra gamall sem sá madr er giárhalldzmadr er réttr.

Jvfr. *Cap. 22.* Hk. 78.

---

[1]) Saal. i alle Afskrifter. [2]) eigi — mgl. *c. e.* [3]) *fé* — mgl. *c. d. e.* [4]) Feilskrift f. *hefer*? [5]) giallda — *b. f.* [6]) mgl. i *c.*, ogsaa opr. i *e.*, men tilf. med lysere Blæk.

Um fyrir hyggslo úmaga til þess er hinn ellzti er .xv. vetra gamall.

En ef úmagar einir ero eptir hins dauða oc ecki fé. hann skal þó taca úmaga. 25
oc fœða til þess er einnhverr þeirra se .xv. vetra gamall.[1] En þá síðan hafi hann vitni við. oc mæli svá. at ec orca eigi lengr at fœða þau. þá varðar honum síðan allz ecki. at þau gangi síðan á von.

Ef maðr callar til fiár síns fyrr en fiárhalldzmaðr callar hann til kominn.

Ef maðr callar til fiár síns. fyrr en fiárhalldsmaðr callar hann til comenn. þá 26
skal sverja móðir ef hon er til at hann se .xv. vetra. en ef móðir lifir eigi. þá sveri nánasti niðr í móðorætt hans. en þá skal hann hafa fé sitt síðan.

Ef arfr berse[2] til handa úmaga.[3]

Sá teer arf er sýnn er arfi. Nú mæla menn úmaga mál. nú callar sá þann eigi 27
arfa réttan er í arf sitr áðr. þá skal standa þess manns mál til þess hann er .xv.
vetra. en þá skal hann siálfr sœcia mál sitt. en engi maðr skal hans mál sœcia fyrr.

At engi maðr fœri úmaga eyri af landi.

Úmaga eyri skal maðr eigi[4] fœra af landi ne or lögum öllum nema sá maðr 28
se utan laga staddr er fiárhalldsmaðr er réttr. oc eigi iarðir innan laga þær er þeim
fiárhalldsmanni sýniz fullnœgia við úmaga. en[5] innan laga várra er. til svá micils
sem hann flytr á braut. En ef meira er þá varðveiti sá er næstr er fiárhalldsmaðr
innan laga. En eigi þá skal engi maðr selia. er í með er lögð úmaga fiár. fyrr[6]
en úmagi er sáttr við fiárhalldsmann. síðan er hann er cominn til fiár síns. En
þá[7] at selld verði. þá fari úmagi til þegar hann er fullníða oc lögfesti oc leggi
fimtarstemnu. nióti þar[8] vitnis síns at sú iörð var í veði við hann oc láti dœma
ser oc hafi síðan. oc varðveiti til þess er[9] hann hefir sitt. En ef fœrir annan veg.
þá skal sá er næstr[10] er fiárhalldi fara til oc æfla þann mann tacs er á braut vill
fara. En ef hann gerir eigi svá. þá gialldi hann úmaga hvern pening. slíct sem
hann átti at hinum. eða at hann sveri lýritar eið fyrir. at hann vissi eigi at hinn[11]
villdi brott. En ef hann leypse á brott með úmaga fé. þá gialldi hann þriðiungi
meira fé en hann tóc ef hann kemr aptr.

Um arfsœcnar fyrn.

Maðr hverr er arf á at sœcia. þá skal hann hafa sótt allan fyrr en hann se .x. 29
vetra gamall í frá því hann se fullníða. En ef hann sitr innan lands til þess er
hann er halfþrítugr. oc hefir þá eigi sótt. þá á hann enga[12] upprœist þess máls síðan.

Jvfr. *Cap. 25.* G. 130. *Cap. 27. 28.* G. 114. 115. *Cap. 29. 30.* Hk. 77. G. 120.

---

1) gamall — mgl. *c. d. e.* 2) berc — *c. d. f.* 3) ok hefir — tilf. *c. d. f.* 4) mgl. *b. c. d. f.* 5) for er? 6) fyrri — *b. f.* 7) þá — *f.* 8) þá — *b. f.* 9) er — mgl. *b. f.* 10) næst — *c. d. e.* 11) hann — *c. e.* 12) eigi — *e.*

En ef arfr tømiz mannı. þá skal hann hafa sótt á .x. vetrum næstu eptir þat er[1] arfr tømdiz[2] ef hann er innanlandz. En ef hann hefir þá eigi sóct. þá hefir hann fyrirfarit sóca sínni. oc svá skal um allar fiárfócnir ef maðr á at sækia. En ef hann er utan landz þá hafi hann sóct fé sitt á .x. vetrum hinum næstu eptir síðan er hann kemr aptr. en þeir vetr í töfo er voro áðr en hann var í Noregi fyrr en hann ferri á braut.

Um arf.

30 Ef maðr á[3] iörð at sækia. þá iörð er hann fylldi tecit hafa at arfi. þá skal hann með lagar[4] lefli sækia oc hafa þat vitni á fimtar stemnu. at sá maðr átti iörð þá er hann var arftali[5] at. oc hann gaf eigi ne fólum felldi. oc eigi gallt hann öðrum mönnum at lögum. Svá skal hann sækia iörð þá .x. vetr frá því er hann er fullttíða.[6] Svá skal oc sækia með laga lefli ef lod eða bú ber í erfð. en með útbeizlo [laufa aura[7] alla svá sem fyrr er skilt.

X.

Her hefr upp capitula af .x. lut bócar.

j. Engi skal til síns nema. (1.)[8]
ij. Ef maðr á með öðrum naudsynia vitni at bera. (3.)
iij. Her segir til hvessó manni má heim stemna. (4.)
iiij. Ef hinn kemr eigi heim er stemnt var. (5.)
v. Her segir til hvessó kvedia skal. (6.)
vj. Um heimstemno. (7.)
vij. Um hvat kvadd[9] er. (8.)
viij. Um heimili manns. (9.)
ix. Um verc mannz. (10.)
x. Hve kvödu dóm skal festa. (11.)
xj. Um heimili mannz. (12.)
xij. Um dómrof. (13.)
xiij. Um þridia dómsetning. (14.)
xiiij. Um vediadar dóm. (15.)
xv. Lendr maðr skal eigi nemdr í dóm oc eigi á fimtar stemnu. (16.)
xvj.[10] Um heimstemnu oc um dómfesto. (17.)
xvij. Um þridia dóm. (18.)
xviij. Um vita fé. (19.)
xix. Um annat vita fé. (20.)
xx. Um þridia vita fé. (21.)[11]
xxj. Um dauðs mannz skuldarfar. (23.)
xxij. Um skulda sóca. (24.)

---

[1]) at — *f.* [2]) tømiz — *b. e.* [3]) á — mgl. *d. f.* [4]) Saaledes i Afskrr. [5]) arftofu — *b. f.* [6]) fulla — *d. f.* [7]) [laufar — *b.* [laufar — *f.* [8]) Titelen "Um heimstemnu" (2) mangler. [9]) kvadt — *c.* [10]) Dette, saavelsom de efterfølgende Tal i hele Rækken, mgl. *b. f.* [11]) Her mgl. Titlen "Um fiórða vita fé." (22).

xxiij. Um dómsetning oc kemr eigi kvöðo váttar. (25.)
xxiiij. Um sóca við einleypan mann. (26.)
xxv. Um tac ef maðr gengr í. (27.)
xxvj. Um handsals bönd oc tryggva vátta. (28.)
xxvij. Hvessu maðr skal ödrum sóca sína bióda. (29.)
xxviij. Hvat fylkismenn mego dœma. (30.)
xxix. Heima skal búandi veriaz. (31.)
xxx. Hvar mál skal sœkiaz. (32.)[1]
xxxj. Fylkismann hvern skal konungs ármaðr sœcia. (33.)
xxxij. Um réttarfar manna. (34.)
xxxiij. Um úkvedis orð. (35.)
xxxiiij. Um sóca við cono einleypa. (36.)
xxxv. Um réttarfar kvenna. (37.)
xxxvj. Ef maðr lýstr carl eða cono. (38.)
xxxvij. Um heila húsgangsmenn. (39.)
xxxviij. Hvat fyrir þræl skal ábyrgiaz. (40.)
xxxix. Ef maðr lýstr ross undir manni. (41.)
xl. Um fornæmi. (42.)
xlj. Enn um fornæmi. (43.)
xlij. Um áfang.[2] (44.)
xliij. Um áfang[3] ef maðr lér ross eða skips. (45.)
xliiij. Um þat ef maðr vanar ross manns eða naut. (46.)
xlv. Um hornung eða rifung eða þjiar sun. (47.)
xlvj. Um þat ef menn caupaz rossum við. (48.)

Engi skal til sins nema.

(j.) Þat er uppsaga laga várra í lögum manna at engi skal fyrir ödrum taca 1
ertog eða ertog meira. En ef tecit verðr. þá skal hinn fara eptir er þau föt á með
vátta. oc beiða út sins innan næsta mánaðar síðan er hann spyrr. En ef hann lætr
af. þá hefir hann fyrirtekit sóca sinni. en ef helldr á oc lætr eigi laust. þá liggr rán
við. oc fyrirfarit sóca sinni iamt sem áðr.

Um heimstemnu.

Heim skal búanda stemna oc til hús fara. Ef hann finnr hann innan eru gerðis. 2
þá stemni hann honum inn til anðnegis með kvöðu váttum sínum. Nú eru þeir réttir
til at bera bæði heimstemnu vitni oc kvöðu vitni.

Ef maðr á með ödrum naudsynia vátt.[4]

(ij.) Ef maðr er heimstemnu váttr eða þingstemnu eða kvöðuváttr. oc er síðan 3
fest lög fyrir lod hans. oc ber allt á einn dag þing oc dóm oc fimtarstemnu hans.
þá skal hann cost bióda þeim er lögfesti fyrir lod hans hvert er[5] hann vill hafa

Jvfr. *Cap. 1.* G. 34. *Cap. 2—9.* G. 35. 46.

[1]) Denne Titel mgl. *b. f.* [2]) og [3]) afgang — *c. e.* [4]) vætt — *f.* [5]) er — mgl. *c. d. e.*

ſernæting eda ſeynæting. en[1] ef hann vill hvárti liósa. þá leggi .vj. næting nema helgi beri á. þá ſcal ſernætingr. En ef allt ber á einn dag örvarþing oc vápnaþing. aller bœndr er ör kemr til gards. þá fari til örvarþings. oc hafi þangat vápn ſín oc ſýni þar at[2] ſvá fullu ſem á fylkisþingi. en ármadr hafi umbodsmann. þá fari menn at orſeðiu. En ef allt ber á einn dag. ſóknarþing oc örvarþing. oc er í ſínum ſtad hvárt. þá ſtemni hann honum annat þing. oc ſe hvártveggia máli oſpillt. En ef hann fidr eigi hann heima. oc mæli hiún[3] ſvá. eigi vitum ver[4] hvert hann er farinn. hvárt langt eda ſkamt. þá ſcal þeim manni gera .v. nátta ſtemnu heim til heimilis ſíns. En hiún ſegia at búandi ſe farinn yfir fiall upp eda út um Agdanes. eda nordr yfir eid. eda nöccut innan landz. þá ſcal þeim manni gera .ij. mánada ſtemnu heim til heimilis ſíns. En ef hiún mæla ſvá. eigi vitum ver hvat hann fór. en þó ferr hann innan Agdanes oc þeſſu megin fialls eda eids. þeim manni ſcal ſtemnu gera heim. oc hiún gera mann eptir honum. oc telia dagleidar á báda vega. En ef hiún ſegia ſvá. í þeim .iiij. fylkium fyrir utan Agdanes. at madr ſe innan fylkis ſtaddr. þá ſcal ſtemna honum heim um hálfan mánad. En ef hiún ſegia at[5] hann er utan fylkis farinn oc innan lands. þá ſcal gera honum .ij. mánada ſtemnu heim til heimilis ſíns.

Her ſegir til hverſo manni ſkal heim ſtemna.

4 (iij.) Svá ſcal manni heim ſtemna. nemni þann mann á nafn oc mæli ſvá. Ec ſtemni þér heim til bœiar þeſſ er þú býr á. eda til þeſſ bœiar er þú átt heimili á. oc nemni ec[6] bœinn. inn til ellz oc arins oc til þeſſ húſſ er ſetclædi ero í breidd. til cvöðo eda til þingſtemnu. oc nemni dag þann. þá er ſól ridr upp. oc þar til er hann ſetzc. oc nemni vitni vid.

Ef hann kemr eigi heim er ſtemnt var.[7]

5 (iiij.) Nú ſcal hann heim coma naudſynialauſt. eda naudſynia hans. En ef hvárti kemr fram. hann ſcal þó at hváro fara fram cvöðo ſinni. en hinn er ſecr .iij. aurum töldum.

Her ſegir til hveſſo kvæd.

6 (v.) Svá ſcal mann cvedia. nemna mann þann á nafn. oc cvedi hann gripar þeſſ er hann á at honum. oc nemni gripinn. oc cvedi hann laga cvöd oc lýritar. oc nemni vitni vid. Eigi ſcolo fleiri menn ganga í hús inn en .iiij. menn. ef fleiri ero þá er flocer manna fullr. en hinn ſcal eigi dóm feſta nema[8] vili.

Um heimſtemnu oc kvöðu.

7 (vj.) Heim ſcal ſtemna manni á hverium degi er vill. oc hafa hvárn til friálſan manna er vill til þingſtemnu vitnis. oc váttherr má vera. en cvöðovátta ſcal hann

---

[1]) en — mgl. *c. d. e. f.* [2]) á — *b. d. f.* [3]) I Afskrr. hinn, hvilket er en aabenbar Feillæsning af Mbr., see nedenfor. [4]) ver — mgl. *b. f.* [5]) at — mgl. *b. f.* [6]) ec — mgl. *e.* [7]) er — *c. d. e.* [8]) hann — tilf. *c. d. e.*

taca bœndr til í því ȝylki er veriandi býr í. En ef madr ſyniar manni heimſtemnu vitnis eda cuöduvitnis eda þingſtemnu vitnis. þá er ſá ſeer .iij. aurum töldum. eda hann ſveri einn undan. En til þingſtemnu ſcal ſtemna heim [hvárt er vill[1] .iij. nottum ȝyrir. eda .v. nottum ef[2] ȝiall eda ȝiördr er ámedal. En ef hvárki er ámedal þá ſtemni ſacaráberi hvárl er hann vill .iij. nætr eda ȝimm.

Um hverr kvaddr er oc at ſú er heim kominn til andvegis ſins.

(viij.) Nú er ſá er cuaddr var heim cominn til andvegis ſins. þá ſcal hinn 8
lagacuöd réttri cuedia. Sá ſcal dóm ȝeſta er cuaddr er. en hverr ſem dóm ȝeſtir. þá ſcal hann at váttum ſpyria. en hinn ſcal nemna ef hann er ſpurdr. þá ſcal haȝa þá vátta. er hann má ȝá at ſveria med ſer.

Um heimili manns til[3] heimſtemnu.

(viij.) Engi ſcal heimili ſino ſcióta í lends manns gard. oc eigi í ármanns 9
gard. en ef madr á liȝanda[4] ȝödur eda módur. þá ſcal hann þangat ſtemna manne til heimilis. oc eigi þarȝ at heimili hann at ſpyria ef þau bœdi eda annat þeirra býr þar innan ȝylkis. þeim er mál cemr á hendr. En ef hann vinnr ȝyrir búanda oc vitu menn þat. þá[5] ſcal þangat heim ſtemna honum.

Um verkmenn oc ſvá ef .ij. leigi[6] einn.

(ix.) Ef veremadr gengr or viſt ſinni. þá gialldi hann ſlíct ȝé þeim er leigdi 10
hann ſem honom var ȝeſt. oc ſvá mycla ſetiz ſá er teer hann vid hinn er ȝyrr tóc ef hann viſſi. oc ſtemni búandi þeim þing. oc ſœttiz þeir ef þeir vilia. en ef þeir vilia eigi. þá ȝari bœndr at þeim oc taci hálȝu meira. en ſá er eigi ȝerr gialldi .vj. aura ſilȝrmetna konungi. En hvar er .ij. leigia einn veremann. haȝi ſá er ȝyrr leigdi. En ef búandi reer veremann or viſt ſinni. þá[7] haȝi hann oc ſlícan dóm ſem ádr var um ſagt.

Hvesſo kvödo dóm ſkal ȝeſta oc ſidan um ſókn.

(x.) Sá ſcal dóm ȝeſta er cuaddr er. oc cuſta ȝram luga lȝli. en ſá ſcal leggia 11
dóm á er cuaddi á .v. nátta ȝreſti á dómſtad þeim er menn haȝa ȝyrr haȝt. oc nemni bœinn ſá er leggr dóm. Nú ero cuödo váttar réttir til at bera vitni bœdi med ſœrianda oc ſvá veriandu. Nú ſculo þeir ȝara til dóms ſœriandi oc veriandi. oc bída hverr annars til middags. en ef eigi kemr annarr tveggia. þá ſcal þó dóm ſetia ſamen. oc .vj. menn af hvárstveggia hendi. En ef ödrum þeirra hreſtr einhverr er í dóme[8] ſeylldi ſitia. þá er þeim ȝallin ſóca.

Jvfr. *Cap. 10.* G. 70. *Cap. 11—18.* G. 37.

---

[1]) [burde udentvivl være borte. [2]) *ef* — mgl. *c. d. f.* [3]) *oc* — *c. e.* [4]) *liȝandi* — *b. f.* [5]) *þá* — mgl. *c. d. e.* [6]) *leiga* — *c. d. e.* [7]) *ſvá* — *b. f.* [8]) *dóm* — *b.*

Ef sokiandi kemr eigi til dóms.

12 (xj.) En ef sociandi kemr eigi til dóms. þá er hann af sócn sinni. Nú skal veriandi svara sram vitni. svödo vátta sína. oc geri svá sociandu dómsloga. En ef eigi kemr veriandi til dóms. þá er hann scer .iij. aurum. en sociandi seti dóm sinn [a varo[1] oc svori sram svödo vátta sína. oc svá annat vitni sitt. Nú er sociandu borit vitni at sullu. þá sculo dømendr[2] dóms ord á leggia. at hann er cominn at sócn sinni. En sociandi leggi þar dómstemnu í sama stad á sinum vátta svesti. Nú cemr sociandi til annars dóms en veriandi cemr eigi. þá hefir hann svirfarit sócn sinni. oc scer .iij. aurum. nú[3] ef hann cemr til annars dóms. þá skal hann niota vitnis sins alls í[4] ödrum dómi. En leggia skal dóm hin þridia í sama stad á sinum vátta svesti. oc skal sociandi leggia.

Um dómrof.

13 (xij.) En hvar er madr rýfr .xij. manna dóm. ef hann siálfr gerir þá er hann scer .xviij. aurum silfrmetnum. en þat ero .xij. aurar vegnir. oc þó hallda dóm sem ádr. Slíct liggr erfingia hans vid ef hann rýfr sem honum er sættu[5] sídan vitni er um borit. Sacaráberi skal stemna honum heim til þingstemnu oc þing sídan. oc af því þingi hafi hann sram vátta þá. at hann hafi rofit .xij. manna dóm. en ármadr skal hafa hálft fé þat. en hálft sacaráberi.

Um hina .iij. dómsetning.

14 (xiij.) Nú coma þeir bádir til hins þridia dóms. oc hafi dømendr hvárstveggia til dóms med ser. þá sculo dømendr hvárstveggia á tvá vega sitia. Eigi sculo haugsilldis menn í þeim dómi oc eigi nefgilldis menn. oc eigi námágar oc eigi barnfóstrar. oc eigi þyrmslamenn.

Um vedianar dóm.[6]

15 (xiv.) En ef sullr er dómr hvárstveggia. Nú sculo dømendr sociandu vedian bióda. oc sitia kyrrir. Nú mego þeir eigi höndum saman taca. þá sculo þeir fara sitiandi at þeim er vedian bióda. En ef madr rís or dómi annarstveggia. þá er dómr únýtr. Nú ero .xj. í ödrum stad en í ödrum .xij. þá sculo þeir svara vitni sitt sram er .xij. ero saman. en þat calla menn dómstaura er utan sculo standa. menn af hvárstveggia hendi oc eyra[7] mál þeirra. þá sculo þeir bera á hendr hinum er .xj. ero saman at þeir ero felldir at máli. En ef þá skill á mál sitt. þá sculo þeir hafa lut er .ij. váttom hafa fleira. hvárs þeir hafa vediad. En .ij. aura silfrs skal hverr þeirra vedia oc hafa þat silfr þar hvárertveggia. oc leggia undir iamnadar hönd. en þó at eins eyris missi. þá hefir sá svirfarit máli síno. En ef vediat er.[8] þá skal sociandi

---

[1]) Sandsynligviis Skriv- eller Læse-Feil istf. at hváro. [2]) dómendr — *b. f.* [3]) nú — mgl. *b. f.* [4]) á — *c. d. e.* [5]) Maaskee istf. sættiz eller sætti. [6]) Ingen Afdeling eller Overskrift i *b.* Ny Afdeling uden Overskr. i *f.* [7]) Maaskee eira eller heyra. [8]) er — mgl. *b. f.*

stemna vediandu heim. oc sídan xylkisþing. oc rydia dóma alla þá. oc nióta hvárs-
tveggia[1] vátta sinna þar.

Lendr madr skal eigi nemdr.

(xv.) Eigi skal lendr madr coma til dóms oc eigi á þann hø er dómr er á. 16
nema hann xari at götu sinni. en ex hann cemr. þá xari þeir bádir til sœciandi oc
veriandi oc vísi honum á braut. En ex annarrtveggia nemsc. þá hexir sá xyrirxarit
sócn sinni. Oc eigi skal lendr madr coma á ximtarstemnu helldr en i dóm. nema
hann sœci sitt mál eda veri.

Um heimstemnu oc dómxestu.[2]

(xvj.) Nú er búanda heim stemnt. Nú xinnr hann eigi hann heima er dóm 17
xestir. þá er hann sœr aurum .iij. töldum. Nú stemni hann heim honum med þeim
váttum sömu. oc comi hann þar um morginin ár morgins ex svá er dögum xarit.
Nú cemr hann þar oc cvedr hann oc teer dóm. ex heimamadr xestir xyrr en hann
comi xyrir utan þeiuna. En ex hann teer vid xestu sídan er hann cemr xyrir utan
þeiuna. þá er hann sœr .iij. aurum töldum. Nú er engi sá til er dóm xestir. þá er
hinn sœr .iij. aurum. En ex hann þolir .iij. cvödur. þá skal sacaráberi stemna þing
þeim manni. oc skal hann haxa xram vitni sitt allt á því þingi saman bœdi um heim-
stemnu oc um cvödovátta. Nú hexir hann sótt mál sitt at lögum. nú bidr hann
at hinn reidi honum sitt. en hann reidir allz ecki. þá skal hann æsta lids oc xara at
honum oc taca ax honum hálxu meira Haxi hinn sitt xyrst er cvaddi. en ármadr
níu aura or búi hans. en búendr þat er auc er. En ex þeir[3] standa xyrir þá ero þeir
útlagir. en hinir helgir er til sœcia. En ex menn synia honum lids ax þingi. sá er sœr
.vj. aurum hverr þeirra er eigi xerr at honum. enda liggia .vj. aurar vid ex eigi
sœcir þing. þat ero aurar .xij. er hinn er sœr er eigi cemr til þings oc eigi xerr at
honum.

Um þridia dóm.

(xvij.) Hverr madr má halldu máli sínu til hins þridia dóms. þá skal annat 18
tveggia xé[4] xesta eda skal hann vid.[5]

Um vita xé.

(xviij.) Þat er vita xé er xest er xyrir váttum. 19

Um annat vita xé.

(xix.) Þat er annat vita xé er[6] madr iátar xyrir váttum. 20

Jvfr. *Cap. 19—24.* G. 36. 38.

---

[1]) Maaskee Feilskr. istf. nióti hvárrtveggi. [2]) dómstemnu — *b.* ex búande — tilf. *b. c. d. f.* [3]) þeir — mgl. *c. e.* [4]) xé — mgl. *c. e.* [5]) Saaledes i alle Afskrifter. [6]) ex — *c. d. e.*

Um þridia vita fé.

21 (xx.) Þat er hit þridia vita fé er menn festaz höndum saman. oc se .vi. menn at[1] hvárstuggia hendi.

Um fiórda vita fé.

22 Allt þat er dómr dœmir manni. þat er vita fé. enn ef madr sleynir manni þing. oc dœma menn ödrum manni fé af hinum þar á þinginu.

Um .v. vita fé.

23 (xxi.) Eigi skal segia skulld í gard daudum manni nema hann hafi vitni til. en eigi skal eid svería fyrir dautt briósk. nema þar at eins er skilt er í bóc várri.

Svá skal vita fé sokia.

24 (xxij.) Svá skal vita fé sœcia sem allar skulldir. beida út þrysvár oc þó fullt at um sinn se. oc leggia rán vid ef á er halldit. oc stemna honum þing. nema hinn stemni þrínœtting innan fimtar sá er vörn á. En ef þeir sœttaz[2] þar þá er vel. en elligar stemni sœciandi honum þing. oc nióti þar allra vitna sinna. En ef honum fellse [at vörn.[3] þá halldi hann upp skulld oc seck vid konung. slíeri sem honum gefr söc til .iij. merer vid hœcia útbeizlu. hvárt er beidir eitt sinn eda optar. eda þoli atför. en bœndr skylldir til atfarar. En um fiárfócnir þær allar er eigi má med lagakefli sœcia oc ero þó[4] váttar til. þá skal út beida oc leggia rán vid. en ef á helldr. sleyni honum þing. oc nióti þar vitna sinna. En ef hann vill eigi þá lúca. þá fari bœndr at honum. oc taci af honum hálfu meira oc ránbaug konungi. En um þær fiárskulldir er vitni ero til. þá skal stemna heim til þingstemnu oc þing síðan. en hann hafi costi .ij. lúci skulld eda vinni lögeida. en bœndr fari at honum oc taci hálfu meira. En um þau spell öll er gera um fénad manna. oc svá þar er fé spillir fé. þá stemni hann til þingstemnu oc þing síðan. þá láti bera mannsvere á. oc svá ef fé spillir fé. þá stemni heim til þingstemnu. En ef hann hefir syn fyrir ser. þá halldi hann upp lögeidum. eda hœti sem menn meta. En ef hann vill hvárki. þá fari bœndr at honum oc taci af honum hálfu meira. En sá er eigi ferr til. hann er seer baugi.

Um dómsetning oc kemr eigi kvöðo(váttr).

25 (xxiij.) En ef menn hafa dóm sinn settan oc cemr eigi cvöðováttr annars. þá skal hann bída hans til middags oc setia dóm síðan. En ef annarr setr eigi sinn dóm ígegn. þá er hann seer aurum .iij. en hinn skal mœla cvöðováttr annarr[5] slíct sem hann vill bóca á ödrum dómi. Nú coma bádir cvöðováttar til annars dóms. oc bera þeir at fullu med hinum er cvaddi. þá skulu bádir at fullu halldnir þeir dómar.

---

[1]) af — *c. d. e.* [2]) sœcia — *b. f.* [3]) [atvörn — *c. d. e. f.* [4]) þá — *f.* [5]) annat — *b. c. f.*

Nú er sá hinn þridi dómr er cuedia scal. eða láti ax máli sínu. Hvert mál þeirra er maðr væniz heimilldar manni at. þá scal xesta scila dóm xyrir.

Um sókn við mann einleyþan.

(xxiv.) Ex maðr hittir mann einleyþan innan xylkis. oc vill sœcia hann. þá scal 26
hann spyria hann at heimili sínu. en hinn scal segia heimili sitt.[1] En ex hann villir heimili sitt. þá scal hann gera honum heimili innan xylkis. oc haxa vitni við. oc sœci hann þar. Hann scal hann haxa heim með ser. oc hexla[2] hann sem hann vill at hann meiðiz ecki. oc kenni[3] þing at. oc haxi hann til þings. oc nióti vátta sinna allra slíct sem vitni berse honum. En ex hinn vill eigi reiða. þá scal hann bióða xrændum at þeir leysi hann slícu xé sem hann er seer. oc váttar vitu at hann á at giallda. En ex þeir vilia eigi leysa hann undan. þá scal met[4] limi hann til sculldar þaðan xyrri sem hann er úðýrri. oc úgilld xrændum. en hann er boðinn áðr. En ex sá xer ser heimili. þá scal hann æsta hann tacs til heimilis síns. en hinn[5] scal tac xá. en sœciandi scal xylgia honum þangat sem hann segir tacs ván. En ex þar xellse honum tac. þá scal hann xylgia honum þangat til .ij. búenda[6] hinna nesto. oc bióða þeim at ganga í tac xyrir hann. en ex þeir vilia eigi. þá scal hann haxa heim með ser. oc gera slíct við hann sem áðr var sagt.

Um tak ex maðr gengr í.

(xxv.) En ex hann xer honum tac til heimilis síns. þá scal hann þar sœcia hann. 27
en ex missir hans at heimili. þá scal sœcia þann er í tac geck xyrir hann.

Handsals band oc tryggva vátta kaup.

(xxvj.) Hvar er menn leggia hendr sínar saman. oc ero .vj menn ax hvárstveg- 28
gia hendi. þá scal allt svá hallda sem dómr dœmdi. En ex xé er xest. oc vitu þat váttar. þá scal þat hallda. En tryggva vitni þat er seeytingar vitni er. þat scal maðr hallda ábyrgð .xx. vetr. en síðan lýritar eið upp xrá því. at þat mál er svá xornt at þat er or tryggva vátta ábyrgð. En caupvátta[7] alla aðra scal maðr hallda ábyrgð á[8] .x. vetr. en upp xrá því sœci hann einn. at þat mál er svá xornt. at þat er or vátta ábyrgð.

Hvesso maðr má ödrum manni.

(xxvij.) Umboð sitt scal engi maðr meira manni at burðum bióða ne at metorði 29
helðr en hinn er hann á sócn við eða vörn. xyrir utan sócnir konungs eða erki-biscops. En ex hann býðr annan veg. þá hexir hann xyrirxarit máli sínu. hvert er

Jvfr. *Cap. 26.* G. 46. *Cap. 28.* G. 40. *Cap. 29.* G. 46.

[1]) þá scal hann gera honum heimili innan xylkis. — tilf. *c. d. e. f.* [2]) hexla — *c. d.* [3]) stemni — *b.* [4]) met — *c. d.* með — *e.* [5]) Rettet hertil af Arne M. fra honum i *d.*; ligeledes rettet med lysere Blæk i *c.*; honum — *b. c. f.* [6]) búandu — *c. e. f.* [7]) caups vátta — *c. d. e.* [8]) í — *c. e.*

hann á at[1] sœkia eða veria. oc þær sér þegar umboðs þmann er hann þyðiz þess þurfa. iamvel heill maðr sem siúer. hvárt er hann gerir oc hann þarf innan fylkis eða utan.

Hvat fylkis menn megu dœma.

30 (xxvij.) Mál hvert þeirra er allir fylkismenn ero á eitt.[2] þá skal þat hvergi riúfa er þeir dœma [lög um[3] þau mál öll er þeir eigu um at dœma. þó at frá hverfi[4] bauggilðismenn oc nefgilðismenn eða námagar. En ef frá hverfr fiórðungr manna eða fleiri þingmanna réttra. þá skal bera þingrof aptr á þing. oc sciota máli til .ij. fylkna þings. En þó at engi beri þing aptr. þá er engi búandi sér er af þingi gecc með honum. En ef menn verða eigi sáttir á .ij. fylkna þingi. þá skal sciota til .iiij. fylkna þings. En ef þeir verða eigi þar sáttir. þá skal sciota til átta fylkna þings. hafa þat þar er allir verða á sáttir oc í lögréttu kemr. Nú er fylkit skipat í sundr. þá er svá mælt. at svá skal standa mál þeirra sem fylkismanna allra.

Heima skal búandi veriaz.

31 (xxix.) Heima skal búandi veriaz at búi sínu um fiárfœnir allar. nema um þat mál eitt er hann hefir[5] fé í kaupangi. En ef búandi er tacs æfstr í kaupangi. þá fái hann tac til stemnu til mótz fiala[6] þó at hann se til dóms æfstr tacs. En ef þá sci á hvert málit var gört í kaupangi eða heradi. þá scióti búandi því til guðz at þat mál var gört í heradi. oc fœri vörn sína í herað. oc fái brautar tac til heimilis síns. oc láti bú taci varðu. En mansleigu oc landsleigu skal at Frostaþings[7] sœcia.

Hvar mál skal sœkia.

32 (xxx.) En ef þat mál skal sœcia í heradi sem gört er í kaupangi. þá skal sœcia at Frostaþings rétti. oc dœma um at Biarceyiar rétti. en ef þat mál skal sœcia í kaupangi er gört er í heradi. þá skal þat sœcia at Biarceyiar rétti. en dœma um at Frostaþings lögum [ef á dóm kemr.[8] Nú hefir maðr sóct mál sitt at lögum Frostaþings. þat er dœma skal at Biarceyiar rétti. oc ber einn vátt á þeim dómi[9] með sœciunda skulld á hendr veriunda. þá halldi veriandi settar eiði fyrir oc nemnðar vitni. En nemna skal .iiij. búendr þá er næstir búa heimili hans innan fylkis. oc hafi veriandi þá .ij. af þeim .iiij. er hann má fá til eiðar með sér. en hann siálfr hinn .iij. En ef hann fœrr eigi þá vátta er nemnðir váro. þá reiði hann .x. ertogar fyrir fangavátt

Jvfr. *Cap. 32.* G. 120.

[1]) at — mgl. *d. f.* [2]) sáttr — er udentvivl udeglemt. [3]) [lögum — *e.* [4]) Saaledes rettet, da det kort efter forekommende hverfr noksom viser, at her maa læses hverfi. *b.* og *e.* have hverio, men *c.* og *f.* hveriu, hvilket meget let kan være Læse-Feil istf. hverui, der i enhver Mbr., hvor Bogstaven i ei er betegnet ved Prik, seer ligedan ud. [5]) fæstir — *c. d. e.* [6]) við fiala — *c. e.*] *d.* synes ogsaa við (v') at være tilföiet med Arne M.s Haand, men igjen at være næsten udslettet. [7]) lögum — tilf. i *d.* i Margen mellem Klamrer med Arne M.s Haand; ligesaa i *e.* over Linjen med lysere Blæk. [8]) [mgl. *e.* [9]) degi — *b. f.*

hvern. en ef hann er eigi fiálfr. þá er hann sadr at máli því er hann festi eið fyrir. En ef sóciandi hefir eigi vátt til máls síns á dómi. þá halldi óviandi upp .vj. eiði fanga ef þat er meira fé en til .iij. aura silfrmetinna. En sacaráberi á vátta fé þat allt [1] er óviandi á af giallda fyrir váttu þá er honum fallaz.

Sína fylkismenn skal hverr konungs ármadr sókia.

(xxxj.) Ef madr gerir til vítis við konung. þá skal sinn fylkismann ármadr 33
sóciu. En ef hann skal sína sócn fiálfs. þá sóci hann sem hann vill. oc svá skal ármann sóciu sem elli hvern búanda. ef hann gerir úsvit búanda eða ödrum manni oc eigi skal ármadr taca fyrir búanda ertog eða ertog meira. En ef hann tecr. fari sá til er hann hefir af tecit oc beiði ármann fiár síns. en ef hann lætr eigi lausi. þá stemni honum heim til þingstemnu oc þing síðan. En ef hann vill eigi afláta. þá efli hann bóndr atfarar af taca af honum fé hins. oc leggi á .iij. merer. En þat fé scolo bóndr hafa allir saman. Sacaráberi skal sóciu ármanninn til vítis þess er við liggr. en bóndr tíu [2] honum oc hafa sectina.[3] En ef bóndr synia lids. þá ero þeir selir .vj. aurum töldum hverr þeirra. En sacaráberi sæli víti af þeim oc bóndr allir. oc hafi þeir vítit er viðliggr.

Um réttarfar manna.

(xxxij.) Haulldr skal taca af fullrétti sínu merer .iij. Nú skal þriðiungi vafa 34
upp frá haulldi réttr hvers manns. oc svá þverra annan veg frá haulldi of[4] þriðiungi.

Um úkvæðisord oc iamnan við ferfætt kvikindi oc réttarfar þar um.

(xxxiij.) Ef madr iamnar manni við herendi. hver sem hon er. þá er þat full- 35
réttisord ef hann férfeotar. En ef hann mælir við haulldmann. gialldi .iij. merer. árbornum manni .ij. merer. reesþegni .xij. aura. leysingia (syni)[5] möre. [oc svá hinn .iij. taca möre.[6] Silfrmetit skal fullrétti hvers manns. nema þyrmstamanna. En .xxx. peninga skal í eyri hvern hvárt sem gengr vegit eða talt. Leysingi .vj. aura ef frelfisöl hans er gört. en ef eigi er gört. þá er hálf möre. En ef madr kallar mann sannfærðinn. þá skal hann bæta honum fullrétti. En ef madr iamnar manni við oxa eða við hest eða við eitthvert eiðindi þessfyns. þá skal hálfrétti uppi. En ef menn mælaz illa við [oc oæfaz þeir [7] þá skal ord ords hemna.

Um sókn við kono einleypa.

(xxxiiij.) Ef madr vill sóciu eono einleypa. þá stemni hann henni [8] heim oc svá 36
varnarmanni hennar til heimilis hennar oc svá cvæði fill mál. en hon taci fer

Jvfr. *Cap. 34.* G. 200 *Cap. 35.* G. 196. *Cap. 36.* G. 47.

[1]) allt — mgl. *b. f.* [2]) Saaledes rettet af Arne M. i *d.*; saavel her oprindeligen, som i de övrige Afskrifter tvja eller tvjia. [3]) Saal. rettet af Arne M. i *d.*; i Afskrr. ellers sæltina. [4]) Rettet i *d.* (af Arne M.) og i *c.* til af. [5]) ( ) maa her nödvendig tilföies. [6]) [mgl. *c. e.* [7]) [Saal. i alle Afskrifter. I Bjarköretten, hvor dette Sted er heelt optaget, staaer: "eða gefaz." [8]) henni — mgl. *c. d. e. f.*

varnarmann iaxnborinn þeim manni er hana átti næst ádr. En ef hon býdr betr bornum manni. þá hefir hon fyrirfarit sóm sinni. En ef mær[1] er sú er hvárki lifir fadir ne bródir. þá skal hon biódu um iamnbornum manni fedr sínum. Svá hit sama ef fadir oc bródir lifir. oc gefa þeir eigi gaum um hennar far. þá biódi hon um iamnbornum manni þeim.

Um réttarfar kvenna ef lostnar verda.

37 (xxxv.) Nú er um réttarfar cvenna. hverr madr á fullrétti um cono sína. haulldr á merer .iij. ef hon er lostin. En edia skal fiolf hafa rétt sinn. oc skal sá sœcia er hon vill. slícan rétt er sá átti er næst átti hana. En ef mær verdr lostin. þá skal sá taca er nánastr er slícan rétt á henni sem hann á at taca á siálfum ser. En ef hon fiolf skal þann rétt hafa. stefni sá þing er sócnari er réttr.

Ef kona lýstr karl eda konu.

38 (xxxvj.) Ef cona manns lýstr cono adra. hann skal bœta hálfum minna rétti en búandi hennar átti á ser eda fadir hennar. oc se þat af hennar fé tecit. oc svá ef hon stell oc sœttaz fyrir. En ef cona manns lýstr mann. þá skal búandi hennar bœta fullrétti af hennar fé. En einn madr skal taca rétt á friálsri cono hverri nema á festar cono manns. þar skal fadir taca oc festar madr slícan sem hverr er borinn til.

Um heila húsgangsmenn.

39 (xxxvij.) Allir menn er ganga húsa ámedal. oc ero eigi þyrmsla menn. oc ero heilir oc vilia eigi vinna. þá er sá seer mörcum .iij. svá carl sem cona. en ármadr eda annarr madr taci þann mann med váltum oc hafi til þings. En frœndr hans leysi hann þá .iij. mörcum. eda hinn fénýti ser er þangat hafdi sem hann vill.

Hvat fyrir þræl skal ábyrgiaz.

40 (xxxviij.) Halldi hverr upp fyrir þræl sinn herlenzcan ordi oc eidi eda því er til cemr í ordi eda verci. En ef hann leyþz frá dróttni sínum. þá skal hann hafa hýtt hann fyrir fimt ef hann mer honum. En ef hann vill eigi. þá taci ármadr. oc hafi hýtt fyrir fimt oc nýti ser. En búandi á kost at leysa hád hans .vj. aurum töldum. oc hafi siálfr þræl sinn. En ef ármadr vill eigi beria. þá hafi búandi þræl sinn. En ef útlenzer þræll er oc kemr honum mál í hendr. þá skal dróttinn hans selia þræl þann í hendr sacarábera. en hann skal pína hann til sannrar sögu svá at hann se hvárki verri at verdi ne verci. en búandi taci þræl sinn sídan[2] ef hann er sérr oc nýti ser. En ef útlenzer þræll leypr frá dróttni sínum. nú teer hann þræl þann sídan. þá skal hann hafa gelldan hann fyrir fimt. eda búandi hafi þræl sinn.

Jvfr. *Cap. 37. 38.* G. 197. 201. *Cap. 40.* G. 68. 69. 163.

[1]) mar — mgl. *b. f.* [2]) enn — tilf. *c. d. e.*

En ef þræll leypr frá dróttni sínum innan laga várra oc utan fylkis. þá leysi dróttinn hans hann undan með .ij. aurum silfrmetnum af þeim er tóc at unningia lausn. en utan laga várra at hálfri mörk.

Ef maðr lýstr ross undir manni.

(xxxix.) Ef maðr sitr á rossbaki en annarr lýstr ross undir honum fyrir framan 41
fódul. þá skal sá giallda .uj. aura. en hálfa mörc fyrir aptan fódul. En ef hann fellr af baki þá er fullrétti uppi. En ef hann skeinij. þá er sem hann hafi siálfr gört ef hinn vill er fyrir verðr. En ef hann leggr ekki í. þá á konungr ekki á því. En ef lýstr ross þat er cona sitr á baki. þá liggr iamt við oc undir carlmanne se lostinn. en ef hon fellr af baki. bøti henni hálfrétti. en búanda hennar öxundarbót En ef lýstr ross við garð bundit. gialldi eyri þeim er á. En ef maðr teer ross manns hvárgi sem bundit er oc ríðr í brott frá honum. þeim sem rossit á. hann skal bøta aurum .uj. silfrmetnum haulldi. hálfa mörc árbornum manni. þrimr aurum recsþegni. .ij. aura[1] leysingia.

Um annat fornæmi.

(xl.) Þat er annat fornæmi ef maðr teer skip manns með árum oc með þilium. 42
hvárt er eigande ser eða eigi. þá liggr þar sama gialld við oc sama hætti. En hvárt sem maðr teer ross eða skip þá hafi sá ábyrgð er tóc til þess er aptr cemr.

Um fornæmi .iij.

(xlj.) En þat er .iij. fornæmi ef maðr teer sereiði manns ef hann ferr til þings 43
eða til kyrkiu eða ferr hann leiðar sinnar. þá er oc[2] sama gialld. En ef maðr teer ross manns í haga úti eða skip í[3] naustí at úleyfi hins er á. þar skal eigi meira giallda en .ij. aura silfrmetna at áfangi. En um öll fornæmi oc áfang þá skal hverr giallda fulla sect. hvegi margir er at voro.

Um áfang.

(xlij.) Konungr á ekki[4] áfang á hirðskipum sínum oc á hirðhestum. en þræll á 44
ekki áfang á sínu fé. En ef maðr hittir þræl manns á hesti sínum eða á skipi. þá á hann eki á ser þó at hann se barðr. en dróttinn hans gialldi ekki áfang hvert er þræll teer ross manns eða skip.

Um áfang ef maðr lér manni ross eða skip.

(xliij.) Ef maðr lér manni ross síns eða skips. oc vill sá hafa at þörf finni er 45
léð var. en hinn ferr til er lédi oc teer af honum lánit. þá gialldi sá áfang er átti skip eða ross. en ef hann hefir lengr en lét var. þá gialldi sá áfang.

Jvfr. *Cap. 41—44.* G. 92.

---

[1]) leysingia synl. eyri — synes her at være udeglemt, jfr. Cap. 46. [2]) oc — mgl. *e.* [3]) or — *c. d. e.* [4]) Saaledes i alle Afskrifter.

Um þat ef madr vanar roff.

46 (xlvij.) Ef madr feerr af roffi manns tögl. þá gialldi aura .iij. En ef hala höggr af. þá feal meta roff. en hinn reidi heim verd fyrir er átti of öfundarbót[1] á afan. haulldi aura .vj. en árbornum manni hálfa mörc. reesbegni .iij. aura. lenfingia fyni .ij. aura. en lenfingia eyri. en filfrmetil er árborinna fé. en fafgill þyrmflamanna fé. En ef madr lýstr tenn or höfdi roffi manns. hafi fá roff er laufl. en hinn verd er átti of öfundarbót á afan. of fuá ef hann höggr hala af roffi fuá at rófa fylgir. En ef heflanig verdr hafi fic fiálfan [hverr abyrgdan.[2] en ef lýstr hefl[3] á vigi naudfynialaufl. gialldi öfundarbót heim er hefl á eptir því fem hann er madr til. En ef madr teer hepting af roffi manns fyrir ráð þeff er á. gialldi aura .iij. heim er á. of þeff ábyrgd á roffi of öllum verum þeff til þeff er eigandi kemr höndum á. of fveri eid fyrir. En ef topp feerr or höfdi roffi manns. fá er feer aurum .ij. En ef roff renur eptir ríðanda manni. þá láti hann roff til vardveizlu fyrr en hann hafi ridit um .iij. bœi. eða ábyrgiz fiálfr elligar. En ef hala höggr af nauti manns. þá feal gialldá hálfan eyri filfrmetinn of öfundarbót fem hverivitna feal þar er[4] madr gerir fpell á búfé manns.

Um hornung of rífung.

47 (xlviij.) En ef madr legz med friálsri cono í fóði. of getr fun med þeirri cono. þá heitir fá rífungr. hann feal taca flíkan rétt fem fadir hans átti. En ef hann legz med friálsri cono heima á bœ[5] í húfum. of getr hann fun med þeirri cono. þá heitir fá hornungr. hann feal of taca flíkan rétt fem fadir hans. En funr þýborinn ef honum er frelfi gefit frá horni of frá nappi. of eigi elldra en prévetrum. of tóc hann hvárki til reips ne til reko. þá feal hann taca þridiungi minna rétt en fadir hans. en hann feal vid engi mann þyrmafc. En ef árborins manns fyni er frelfi gefit of ambottar. of gefr fadir frelfi eða hvergi bauggilldismanna ettborinna er gefr. þá á fá madr vid engan mann at þyrmafc. En ef hann fær cono árborinnar af feilum of af lögum. of getr börn med[6] henni. þá hverfa þau aptr í átt af rétti finum. of taki rétt eptir födorfedr finum af feti of af arftöcu allri. en þau börn heita betrfedrungar.[7]

Ef menn kaupa(z) roffum vid.

48 (xlvij.) Ef menn caupaz roffum vid. laga kaupi réttu. þá feal þat hallda. en aptr má færa innan fimtar ef leynandi leftir finnaz á. En þeffir eru leynandi leftir. deyfd of blindi. lviddrag of vamhellti. fliarft[8] eða ftall. En þetta caup má eigi flítaz nema innan fimtar fe aptr fært. En ef madr er á ferð finni med roffi keyptu. of

Jvfr. *Cap. 46.* G. 96. *Cap. 47.* G. 104. *Cap. 48.* G. 44.

[1]) öfundabót — *b. f.* [2]) [á byrgdan hverr — *b. f.* [3]) hefl — mgl. *b. f.* [4]) er — mgl. *b. f.* [5]) heima — tilf. *e.* [6]) vid — *b. f.* [7]) betrfedringar — *c. d. e.* [8]) fliarf — *c. d. e.*

ȝiðr þar löst á innan ȝimtar. þá ſanni þat með einsciði at ſá löſtr ȝinnz á innan ȝimtar. en þat ſe hans ȝimt ef[1] hann kemr við aptr at ȝøra roſſit. oc leggi við einsciði at nauðſyn olli at hann mátti eigi ȝøra[2] roſſ aptr innan ȝimtar. oc taci ſíðan auðvirði ſitt. en hinn roſſ er ſelldi. Oc ef önnur ſpell haȝa ſíðan á görzc á roſſi manns af hins völldum er með ȝór. meti þat ſannſýnir menn. en hinn leiðrétti er roſſit haȝði. En ef hinn vill eigi við taka. þá bióði hann honum með vátta .ij. oc ſegi hann af ſína ábyrgð. en ef hann hellðr þá eun á verði. þá leggi hann honum rán við oc rétt konungs oc ſtemni honum þing.

XI.

Um ȝeſtarcono manns ef maðr leyþr. (1.)
Um ȝorræði meyia oc heimanȝerð. (2.)
Um iamnaðarſcipti[3] døtra ámeðal. (3.)
Um gripalán til heimanȝerðar. (4.)
Um ȝiárȝar cono við búanda ſinn. (5.)
Um úvirðan eyri. (6.)
Um hveriar ſculðir cona ſcal lúca eptir ȝráȝall búanda ſíns. (7.)
Nær lög leggia ȝé hiúna ſaman. (8.)
Ef mey ſcal gipta þá er ȝiárhallð heȝir bróður ſíns. (9.)
Um heimanȝerð ſyſtur af bróður hendi. (10.)
Um úȝeſt réttarmál eptir ȝramȝarinn mann. (11.)
Hvern rétt er ȝeſtarmaðr eða ȝaðir eða bróðir eigu á cono. (12.)
Ef annattveggia hiúna hórar annat. (13.)
Ef cona legz með manni undir búanda ſinn. (14.)
Um landſeylðar teciu. (15.)
Engi kemr þriðiungsauci móti úheimilli heimanȝylgiu. (16.)
Siolf ſcal úrøct cona ȝyrir ſer ráða. (17.)
Um mey þá er manns arȝi verðr. (18.)
Um hvat er maðr verðr tryggroȝi. (19.)
Ef maðr ſell þræl af landi. (20.)
Um hiúna rétt oc manns búanda. (21.)
Hvat cona má caupa ȝyrir ráð búanda ſíns. (22.)
Um leyſingia caup oc heraz cono. (23.)
Um hunda dráp. (24.)
Ef haukr verðr drepinn. (25.)
Um ſauða bit. (26.)

Ef maðr leyþr á brott með ȝeſtarcono manns. þá ſcal hann bøta honum ȝull- I
rétti er ȝeſta haȝði innan þeirra .ȝij. mánaða er hann ȝeſti hana. nema ȝyrir þeirra nauðſynia ſacir ſe ȝreſtat er ſeildar eru í kriſtnum rétti. oc ſvá ȝöður hennar oc

Jvfr. *Cap. 1—4.* G. 51. Hk. 50.

[1]) For er? [2]) ȝiȝtia — *c. d. e.* [3]) arȝs — tilf. *c. d. e.*

ſullrétti En ef ſeðr eða ſorrædismanni er kent at hans ráð ſe til at hon[1] ſe á brottu. þá ſveri hann lýritar eið eða giallði ſlict ſem henni ſeylldi heiman ſylgia.

Um ſorrædi menia.

2 Faðir oc móðir ſeal ráða giptingum dætra ſinna eða ſá maðr er giptingarmaðr er at. En enga heimanſylgiu má arfi giptingarmanns riúfa. nema um[2] unnð ſe.[3] En ef dætr verða ſöður ſins arfar eða móður eða bróður. eða hverſkis arfar er þær verða. en ſumar giptar en ſumar úgiptar. þá ſculo þær er úgiptar eru taca ſvá mikit af úſciptum arfi ſem þær höfðu er giptar eru heiman.

Um iamnaðar ſkipti til arfs.

3 En þó at allar ſe heiman giptar. oc er eigi ſcipt heimanſylgiu til iamnaðar þeirra á millum. þá taci af úſciptum arfi ſvá micit ſem ſú hafði er meſt hafði heiman [æ meðan vinz til.[4]

Um gripa lán til heimanferðar.

4 Gripir þeir allir er lédir eru til heimanſylgiu. oc eru þeir metnir oc myndir í hendr þeim er conu fær. þá á hann þá iamnheimila ſem faðir eða móðir léti heiman ſylgia. En ef maðr ſegir at hann lédi eigi til þeſſ þeirra gripa. þá ſveri hann einſeiði carl ſem cona. en hann ſæci til iammycils giptingarmann konunnar. oc kemr þar eigi þriðiungsauci í mót. En ef ecka giptir ſic heiman oc lætr meta fé annarra manna í heimanſylgiu ſina. oc lér hinn til er átti. þá á hann þat iamnheimillt ſem þat er ecka átti. En ef maðr vecz eigi til þeſſ hafa lét. þá ſyni með einſeiði. en heimanſylgia hennar[5] því minni.

Um ſiúfar konu við búanda ſinn.

5 Karlmaðr ſeal conu eyri ráða[6] meðan þau ero hiún oc er úſcilt þeirra ámeðal. nema því einu er ſcilt er at ſeſlum eða at ſamfangi[7] þeirra. þat fé ſeal hon ſiolf ábyrgiaz oc fyrir ráða. En ef cono manns tæmiz arfr til handa oc eru úmagar í erfð þeirri en eigi fé. ſeal búandi hennar fyrir þeim hyggia. oc gera fyrir þau róðr oc reiðu. en eigi ſeal heimanſylgia hennar af því þverra er lýſing kemr á í öllðrhúſi. En ef fé er í erfð þeirri. þá ſeal virða iarðir oc lauſa aura alla oc hafi hann með ábyrgð oc með ávexti. oc greiði ſlícan eyri af höndum ſer ſem hann tóc. nema landaleigur þær er hann tóc ſíðan.

Jvfr. *Cap. 5.* G. 52.

---

[1]) Rettet saaledes af Arne M. i *d.*; hann — de øvrige. [2]) um — mgl. *b. f.* [3]) Herefter en Aabning som til et Ord i *b. f.* [4]) [mgl. *c. e.* [5]) er — tilf. Arne M. i Margen i *d.* [6]) a — tilf. *c. f.* á — tilf. *e.* [7]) Saaledes i alle Afskrifter; for ſamgangi?

Um úvirðan[1] eyri.

En ef hann tóc úvirðan eyri. þá sver hon fiolf til fiár síns. En ef hann lifir 6
lengr. þá reiði af hendi fer svá mycit sem hann tóc erfingium heima[2] oc sveri at
eigi tóc hann meira. En ef cona missir búanda síns. oc hafi þau .xij. mánaði saman
verit. þá á cona þriðiung í búi oc í lausum aurum öllum oc clæði sín at fornaði.

Um hveriar skuldir.

Landsleigu skal hon lúca [skulda oc landsleigu[3] af þriðiungi oc engum skuldum 7
ödrum. En ef þau búa á annars tveggia iördu. þá skal hvárki þeirra leigia iörð
af ödru. En ef hon callasc eigi hafa fé sitt allt. þá bióði hon manni um vörn sína
oc um sócn sína iamborinum mánni þeim er næst átti hana. at sócia til fiár síns.
En ef erfingiar hins dauða segia at hon hafi þá meira fé. þá sóci þeir hana. En ef
þau hafa eigi .xij. mánaði saman verit. þá svæði hon fiár síns þess er hon kallaz missa.

Nær lög leggia fé hiúna saman.

Ef[4] maðr gengr í bú með ekkiu eða með meyiu. þá á hann þó ekki í búinu 8
fyrr en þau hafa .xij. mánaði saman verit. þá leggia lög fé þeirra saman. En ef
örcigar .ij.[5] koma saman at lands lögum oc aukaz þeim fé. [6] hafi hann .ij. luti. en
hon þriðiung bæði í landi oc lausum eyri. En ef annattveggia missir annars við.
oc þrýtr öldrhúsvitni. vinni fiálfr eið til fiár síns en .ij. sciluvænir menn oc réttnæmir
sanni eið hans eða hennar. en fé greiðiz eptir lögum. En ef kaupir iörð með gripum
eða lausafé eða búfé cono sinnar oc lifir hon honum lengr. þá skal hon þat eitt
hafa í iörðu af örfum hans sem henni fylgði heiman oc þriðiungsauka með. enn
þó at hann leiði hana til búcar. sceyting at taca. því at lög riúfa þat mál. oc
lausafé er arfar greiða í hönd henni. En ef hon teer fé í erfð síðan er þau komu
saman. oc verðr þat fé í iörð reitt. þá skal sú iörð hennar.

Ef mey skal gipta þá er fiárhalld hefir bróður síns.

Ef mær hefir fiárhalld bróður síns. þá sc[7] fiðorfrændr oc móðorfrændr sveinsins 9
flíct henni til heimanfylgiu af fiárlutum sveinsins sem þeim sýniz er hyggnastir eru.
en ef þá skill á. þá ráði þeir bauggilðis menn er arfi þeirra eru næstir ef þeir
hafa vit til. En ef arfi gefr þá söc þá er hann er fullticða. at þeir hafi teeit fé á
gipting systur hans. þá standi sá fyrir með einscidi er sú söc cemr á hönd. En ef
einnhverr verðr sannr at því at hann hafi til þess mútu teeit. reiði flíct[8] upp sveinimum sem hann tóc mútuna oc heiti drengr at verri. En um fram ráð þeirra manna

Jvfr. *Cap. 8.* Hk. 52. G. 53. *Cap. 9.* Hk. 53.

[1]) vírðan — *c. f.*, ogsaa opr. i *d.*, men rettet af Arne M. til úvirðan. [2]) Maaskee hennar?
[3]) [Synes at staae aldeles overflödigt. [4]) En ef — *c. d. e.* [5]) .ij. — mgl. *b. f.* [6]) þá — tilf. *b. f.*
[7]) fáe — *c. e.* [8]) fé — tilf. *c. d. e.*

er nú ero til ſeildir. þá ſcal hon eigi eigu coſt meira at taca ſer til heimanxylgiu. En ef hon teer annan veg en nú er ſcilt þá halldi því at eins at bródir hennar vili þegar hann verdr xulltída.

Um heimanferd ſyſtur.

10 Ef bródir giptir ſyſtur ſína med frænda rádi ſá er ellztr er. oc eru ſumir í úmegd. þá ſcal þat hallda ſvá ſem þeir væri allir xulltída.

Um úxeſt réttar mál eptir framxarinn mann.

11 Ef madr ſuepir dóttur manns eda kono. eda vidr hann eitthvert verc þat er madr á réttarxar á. oc er þat öllum [mönnum heyrum[1] cunt. oc xellr ſvá í xrá at engi[2] cemr xeſta á mál þeirra. þá á hinn ſócn vid arxa hans ef arxi hexir xiárlut eptir hinn dauda. En því at eins ſcal arxi greida þann rétt er úxeſtr var. ef hins xiárlutir vinnaz til er xrá er xallinn um xram forlagsceyri oc adrar ſculldir. hvárt ſem vinz til hálxréttis eda xullréttis.

Hvern rétt er xadir á á dóttur.

12 Madr hverr á xullrétti á xeſtarkonu ſinni iamt ſem eigincono ſvá lengi ſem ſcilt er. en ef hon ſitr heima á xödur xleti eda bródur. þá eigu þeir oc xullrétti á henni ſem xeſtarmadr hennar.

Ef annattveggia hiúna hórar annat.

13 Ef madr á eigna[3] cono ſer oc legz hann med annarri cono. hvárt er þat er utan húſſ eda innan húſſ. gialldi henni .iij. merer hvert ſinn.

Ef kona legz med manni.

14 Ef cona legz med manni undir búanda ſinn eda ſcilſe hon vid hann ſuclauſt móti guds lögum. þá hexir hon xyrirgört mundi ſínum oc þridiungsauca. En ef búandinn býdr henni ſamviſt. en hon vill eigi. þá ſcal öllum xiárlutum búandi hennar vardveita (medan hon lixir. en ſídan take ſá heimanxylgio hennar)[4] er þá er arxi hennar næſtr. oc engan þridiungsauca. En ef þau ſættaz á mál ſín oc teer hann vid henni.[5] þá xari xé þeirra ſem mál þeirra væri ſpellalauſt. En ef henni verdr ſá glœpr optar xyrir. þá ſcal hann þó xiárlutum vardveita medan hann er líxs. at hann vili eigi[6] vid henni taca. en ſídan xari ſem údr var mælt. En ef hon hexir eigi verit vid þann glœp kend. oc heitir hon yxirbótum vid gud oc búanda ſinn. oc býdr búanda ſínum ſamviſt. en hann vill eigi eiga hana. þá hexi hon heimanxylgiu ſína.

Jvfr. *Cap. 12.* G. 197. 201. *Cap. 13. 14.* Hk. 54.

---

[1]) [heyrum mönnum — *b. f.* [2]) eigi — *e.* [3]) Saaledes rettet af Arne M. fra einga i *d.* einga — *b. c. e. f.* [4]) ( ) mangler i alle Afskrifter, men findes i det næsten ligelydende Cap. i Hk., ligesom og i det tilsvarende Cap. i den nyere Landslov, og er aldeles uundværligt for Meningens Skyld. [5]) henni — mgl. *c. d. e. f.* [6]) eigi — mgl. *b. f.*

oc eigi þriðiungs auca. En ef búandinn vill firra hana heimanferð sinni. oc segir svá at hana hafi[1] ferrmeir slíer gløpr hent. oc var sú facargipt eigi ferrmeir af hendi hans við hana svá at mönnum væri heyrum cunt. þa standi hon fyrir einseiði. oc hafi heimanfylgð sína ef hann vill eigi við henni taca. en eigi þriðiungsauca. En ef meinleiki sundrar samvist þeirra með þess rádi er sundra á at guðs lögum. hafi sitt fé[2] hvárt þeirra. En ef (maðr)[3] sætti[z] við mann þann er legit hefir cono hans. þá scal sá veita trygðar er cono á. En ef hann teer cono sína i hiúscap aptr oc fyrirliggr hinn hana sinn annat meðan þau eru saman. þá er hann tryggrofi iamvel sem hinn ef hann vegr á tryggvar úspilltar. En ef búandi conunnar vinnr síðan á honum. þá vinnr hann á tryggrofa manni oc úgilldum bæði konungi oc frændum.

Um landskyllda tekin eptir frúfall annarstveggia hiúna.

Ef misdaudi verðr hiúna tveggia. oc andaz cona hans eptir .ij. postola messu 15
daga[4] er fyrstr er í sumri. þá scal búandi taca landskyllð um haustit eptir af hennar iörðum oc ecki greiða örfum hennar af þeirri sculld. En cona fylgi sinni sculld þeirri allri er útekin er oc þriðiungs auca. nergi er búandi hennar fellr frá. Svá ef maðr hefir tecit mála á iörðu. oc andaz annarrtveggia landsdróttinn eða umboðs maðr fyrir þann messudag. þá á leigu (lidi)[5] einnar[6] arðar mála. En ef landsdróttinn andaz eptir þann messudag. þá á leigulidi .ij. mála arða. þá iörð[7] eina er landsdróttinn andaz á oc aðra næstu eptir.

Eigi kemr þriðiungsauki móti úheimilli heimanfylgiu.

Hverr giptingarmaðr er réttr (er)[8] at cono láti allt vera heimillt í heimanfylgiu. 16
en allt þat er fœcia scal at lögsócnum. þá scal eigi þriðiungsauci coma mót því.

Siálf skal úrœkt kona fyrir ser ráða.

Ef frændr vilia eigi gefa gaum at þeim conum er þeir eigu fyrir at hyggia. 17
oc fá þær siálfar ser atvinnu. þær sculu ráða svá sínu rádi sem þær vilia. En þar [scal eigi frændr engan[9] réti á því eiga. nema hon liggi með manne. þá scal nánasti niðr taca rétt á henni. hvárt sem hann er í bauggilldi eða nefgilldi. En ef .ij. eru iamnánir conunni at frændsemi eða fleiri. aðrir í bauggilldi en aðrir í nefgilldi. taci allir einn rétt. oc scipti at manntali oc at mannmergð sín ámeðal at iamnaði. En ef sunr er at fyrsta barni. þá scal hann eki í fyrsta rétti oc sæti þeim er síðan verða.[10] En sá heimti rétt til handa barninu er nánastr er í nefgilldi. ef af feðr

[1]) hefir — *b. d. f.* [2]) þá — tilf. *c. d. e.* [3]) Tilf. af Arne M. i Margen i *d.*, saavelsom af en senere Haand i *e.*; oprindelig mangler det i alle Afskrifter. [4]) Feilskrift for dag? [5]) lidi er tilf. i Klamrer i *d.* og over Linien med en anden Haand i *e.*, mgl. i de övrige Afskrifter. [6]) einn — *d.*; rimeligviis Conjectur af Arne M. [7]) Saaledes bör udentvivl Ordet læses, hvis det ikke er en blot Feilskrift for örð? [8]) Tilf. over Linien af Arne M. i *d.*, med en anden Haand i *e.*, mgl. i *b. c. f.* [9]) [Saaledes i alle Afskrifter. [10]) En ef sunr &c. — saaledes i alle Afskrifter.

barnsins er at heimta. en ef af ödrum er at heimta. þá heimti fadir barnsins barnunu til handa oc hirdi til þess er þat er fulltída. En ef barnit andaz hafi sá réttinn er hellder.

Um mey þá er manns arfi verdr.

18 Mær sú er arfi verdr. hverftis arfi er hon verdr. hon má gipta sic siálf heim er hon vill. þá er hon er .xu. vetra gomul. med þeirra frænda rádi er nánastir ero oc vitrastir. bædi í bauggilldi oc í nefgilldi.

Um hvat madr verdr tryggrofi.

19 Ef madr rýfr tryggvar þær er sá madr trygdi er hann var arfi. þá verdr hann eigi tryggrofi at meira fé en hann var arftaci eptir þann mann er hann rýfr tryggvar eptir.

Eigi skal selia þræl af landi brott.

20 Engi skal selia þræl ne ambátt af landi brott. en ef sell gialldi konungi .iij. mercr. nema údádamadr se. oc vitu[1] menn þat.

Um haulls rétt á bryta[2] sínum.

21 Haulldr skal taca .iij. aura talda á bryta[3] sínum oc þióni oc deiginn oc selu. en á öllum ödrum mansmönnum .ij. aura. En þræll skal taca .ij. lutum minna rétt en dróttinn hans. En ef þræll lýstr annann þræl[4] þá skal svá hit sömu. en dróttinn á ecki á því.

Haulds kona skal kaupa eyris kaupi.

22 Haullz cona má caupa eyris caupi oc[5] eigi meira. en ef hon caupir meira caupi. þá halldiz eigi nema búandi hennar vili. En hallda skal öll þau caup er búandi hennar vill.

Um leysingia kaup.

23 Svá skulu leysingia caup fara þeirra er eigi hafa ceypt þyrmslar af ser. land skal hann leigia[6] svá mikit sem hann þarf oc frió þar til auc .vj. aurum töldum. En öll caup önnur skulu því at eins halldaz ef skapdróttinn vill. Engi[7] skal herazcona caupa meira í caupangi en í heradum.

Um kofanracka ef drepinn er.

24 Ef madr drepr cofanracka fyrir manni. gialldi .xij. aura. en þat er cofan ef madr teer hendi sinni um hálsinn svá at saman taci fingrinn. En .vj. aurar fyrir mióhund. En fyrir veidihund hálfa mörc. oc svá fyrir nautahund ef hann er inn

Jvfr. *Cap. 21.* G. 198. *Cap. 22. 23.* G. 56. *Cap. 24. 25.* G. 96.

[1]) viti — *c. d. e.* [2]) brytia — *c. d. e.* [3]) brytia — *c. e.* [4]) þræl — mgl. *b. f.* [5]) en — *c. d. e.* [6]) leyga — *c. d.* [7]) Saaledes *d.* opr., men rettet af Arne M. til "eigi."

bundinn at hinu öxsta nauti oc úl leystr at hinu yrsta nauti. oc svá skal at grindum[1] hit sömu. En yrir húsvörð eyri ex drepinn verðr.

Ex drepr hauk.

Ex maðr drepr hauc á hendi manni. gialldi mörc tallda silxrmetna oc öxundar- 25
bót. en hálxa mörc ex í ödrum stað drepr. en þetta skal allt silxrmetit.

Ex hundr bítr sauði.

Ex hundr bítr sauði. þá er sá hundr ágilldr. eða gialldi sá er á holx giölld. 26
nema maðr xylgi. en þá sc xull giölld. en annat sinni gialldi xullum giölldum.

XII.

j. Um iarða caup. (1.)
ij. Um xorsölu iörð. (2. 3.)
iij. Um iarða bod svá oc[2] ex maðr sell iörð oc vill eigi við verði taca. eða vill eigi sceyta at verði tecnu. (4.)
iiij. Systir skal systur iörð bióða ex þær verða arxar ódala. (5.)
v. Um iarða brigð. (6.)
vj. Um iarða caup.
vij. Um iarða brigð innan .xx. vetra. (7.)
viij. Enn um iarða brigð. (8.)

(j.) Svá skal caup hvert sem[3] vitni veit. En ex maðr caupir iörð at manni. 1
þá skal tryggva vátta nióta ex iörð ceypti innan .xx. vetra hversu undir tryggvar var skilt. en síðan skírscoti tryggva vátta áhyrgð hvárt sem er innan garðz eða utan. En ex sá cvez eiga lausn á iörðu er selt hexir. þá skal hann vitni til haxa .ij. manna þeirra er við sceyting váru eða þeirra .iiij. er við þeirra .ij. vitni haxa at lögum tekit. oc skal haxa leyst iörð innan .xx. vetra eptir þessum vitnisburð. En ex sá[4] andaz er lausn cnaz á iörðu eiga. oc er sá í ámegð er arxi var hans. er einn sunr eða xleiri eða dætr. þá skal hinn ellzti haxa sótt til lausnar öllum þeim til handa innan þeirra .x. vetra síðan hann verðr xulltíða. en síðan skal lausn ax. En sá[5] skal eiðstaxr[6] þeirra er sverja lausnina. at þat com undir caup oc svá sceyting oc svá tryggvar. at sá skylldi eiga lausn á iörðu er selldi. oc þat mál var gört vélalaust við hinn er ceypti. En ex silxr gengr betra eða dæligra þá lausn er á iörðu borin hellðr en þá géck er[7] iörð var ceypt. þá skal hyggia at hver þá váru auralög er caupinn var ceypt. oc skal þetta xé gera iamgótt hinu er þá var til auralaga at virða. En ex sá hexir iörð húsat eða bætt er ceypt hexir. þá skal virða hverium mun hon er þá

Jvfr. *Cap. 26.* G. 97.

[1]) grenjum? [2]) oc — mgl. *c. d. e.* [3]) er — *b. f.* [4]) maðr — tilf. *c. e.* [5]) þá — *c. e.* [6]) vera — tilf. *c. d. e.* [7]) þá — *b.*

betri er lausn bersc á. helldr en þá er hon var selld. oc scal hann þat upptaca í slícum xiárlutum sem þá gengr. nema þeir sættiz á um lut or iörðunni. En ef [1] þetta er um þau mál er síðan geraz er bóc siá var tecin. en hin fyrru fari svá sem vitni bersc.

Um forsölu iörð.

2 (9.) Ef maðr vill iörð sína selia at forsölu. sá er forsölu máli réttr. at slícan eyri scal maðr taca sem hann reiðir. oc vill hinn er á iörð sína leysa. þá scal hann [2] haxa boðit hinum xé sitt fyrir helgu nott oc eptir Michialsmessu. oc haxa reitt í gangxöstu [3] á þváttdegi siauvicnaxöstu. en hinn scal reiða brent silfr eða gull móti iammiclu sem hann mátti caupa með því xé. þá er hann ceypti iörðina með. oc þá géec gull eða brent silfr. En ef hinn vill xé sitt haxa. þá scal hann beiða xiár sins fyrir helgu nott með váttum. En ef cona er xiárhalldsmaðr oc á hon búanda. þá scal bióða bádum ef bádir eru nær. en ödru einu ef annat er nær. oc svá beiða hit sömu. En ef hann fær eigi xé sitt. þá scal eyri leggia á .v. aura oc fylgia landsleigan. oc leggia á laga leigu tólf mánaða hina næstu. en þat er laga leiga. eyrir á .v. aura hveria. Nú ef hinn villdi haxa xé sitt. þá cvedi hann xé sitt eptir föstu oc nióti gagna sinna at dómi. En ef hann missir vátta þeirra er nær váru þá er hann xéec xé fyrir iörð. þá nióti hann þeirra vátta at hann byggði oc leigu tóc af næstu .xij. mánaði. En ef þá scill á hve scilt xé þat var. oc hexir sá eigi vitni til er fyrir xéec. sanni hinn einscidi er gelldr. at her er iammicit oc iamngótt sem fyrir var fengit. En ef hann vill eigi lúca við hann. þá stemni honum heim til iarðar þeirrar er hann á xé fyrir til stemnu oc þing síðan. oc kalli fullverði fyrir iörð þeirri. oc nióti vitnis sins allz á þingi. oc æfti búendr váþnatacs at honum se siálfsceytt af iörðu svá micit sem hann tóc leigu af. nema hann reiði honum þá xé sitt. En ef xéit stendr þá eyrt á .xij. mánaði. þá scal hann fara til annat vár eptir iól. oc kalla fullt iarðarverðit ef hann vill. oc stemni honum heim til iarðar þeirrar til þingstemnu. oc bióði hann sceytingar. En ef hann vill eigi sceyta honum iörðina. þá stemni hann honum þing. oc fori fram vátta sína alla á þingi at svá er farit allt sem hann segir. Nú ef honum fullnast vitni sitt til máls sins. þá sculu allir þingmenn veita honum váþnatac. þá scal iörð hans vera svá heimil sem ódal hans. svá micit or iörðunni sem hann fann xé fyrir iörðina. oc hann tóc leigu af. eða hinn reiði honum xé sitt.

Um forsölu iörð.

3 Slíca iörð scal hverr aptr selia sem hann tóc. en ef betri er. þá stoði [4] honum þat. en ef verri er. þá gialldi [5] eptir því sem menn meta at verri er.

---

[1]) Ordet *ef* synes her at staae overflödigt. [2]) hinn — *b. f.* [3]) gagnxöstu — *e.* [4]) stoðum — *b. f.*
[5]) hann — *c.* gialldi hann — *d.* bøti hann — *e.*

Ef madr vill ódal sitt selia.

(iij.) Ef madr vill ódal sitt selia. þá skal hann bióða á þingi þar innan ȝylkis 4
sem iördin liggr hauggilldismönnum. En þeir eru kaupi næstir er nánastir eru. oc
eigu þó allir hauggilldismenn bodo[1] á. Nú skal hann gera þeim mánaðar stemnu
til iarðar verðs. En ef þá skill á iarðar verðit. þá skal sá sveria er selia[2] vill. at
svá micit var honum bodit ȝyrir. oc hauð sá er svá villdi reiða. En sá skal eigi
ábyrgiaz þá bodsvátta lengr en .x. vetr. En ef hinn hexir ȝé til ȝengit. en ódals-
madr vill þá eigi selia sem hann gördi honum stemnu til. þá skal sá er selia villdi
leysa undan með kauproȝum.[3] eyri .x. aura kaup hvert. En ef sá tortryggvir er
selia vill. hverr aura þá eigi er hinn vill ȝyrir iördina greiða. þá sveri sá er kaupa
vill. at hann hexir þat í sinni ætlan[4] at kaupa ser til ódals. oc eigi með arȝsvicum
undir annann. oc kaupi slíct sem þá hexir hann verð til. oc eigi eði bod optar á.
En kauproȝ koma hvergi til nema her. En verði honum ȝúst eða ȝalt ódal þat er
hann keypti. þá skal bióða enn aptr hinum er hann keypti at.[5] ef hans ódal var.
En hann skal iörð selia sem honum er þá bodit við. oc hann vill sveria at honum var
bodit við. Engum manni verðr iörð at ódali ȝyrr en .iij.[6] langxeðr haxa átt oc
kemr undir hinn .iiij. samȝleytt. En ef konungr skeytir manni iörð. þá skal þá iörð
engum manni bióða þó[7] at hann vili selia. hvergi er átti ádr. ef konungr átti síðan
heimila. En ef[8] madr skal bióða konungi iörð. oc eigi konungr ödrum manni.
Nú kaupir madr ódalsiörð úbodna. þá skal hann bióða at iamȝullu sem ódalsmadrinn
oc með sama hætti. en ef ódals menn leysa eigi at aura stemnu. þá haxi hann iörð
iamheimila[9] sem ódalsmadr bygði. En ef madr býðr verð ȝyrir iörð eða greitt
hexir hinum er selldi með vátta. en hinn vill eigi við taca. þá beiði hann hinn
keytingar. En ef hann sviar honum. þá stemni hann honum þing til þess ȝylkisþings
er eignin liggr í um svá margar nætr sem ȝiarvist hans gegnir. oc nióti þar vitnis
síns oc bióði honum ȝiárlut þar ȝram at reiða oc beiði[10] hann keytingar. En ef
hann sviar þá. eða kemr eigi. þá beiði hann bœndr keytingar með vápnataci. En
bœndr seciaz baugi ef þeir svia. hverr þeirra .xij. eyringi. en hann tryggroxi ef
hann gengr á þá keyting. sem hann haxi siálȝr keytt.

Systir skal systur iörð bióða.

(iiij. Kona skal eigi karlmanni iörð bióða ne karlmadr kono. En systir skal 5
systur iörð bióða. ef þær verða arȝi ódala.

Jvfr. *Cap. 4.* G. 270—272. 276—279. 292.

---

[1]) Saaledes i alle Afskrifter. [2]) sveria — *b. f.* [3]) Saaledes rettet fra kaupronum (kaupronum — kaupronum — kauproȝum; see nedenfor kauproȝ) efter den nyere Landslov VI. 5. hvor det Meste af dette Cap. er indtaget. [4]) ætlan — mgl. *b. f.* [5]) aȝ — *b.* [6]) I Afskrifterne ved en aabenbar Feil .ij.; jvfr. den nyere Landslov VI. 2. [7]) þá — *d. f.* Rettet dertil fra þó i *c.* [8]) Ordet ef synes her enten at staae overflödigt, eller snarere at være en Feilskrift for engi. [9]) heimila — *b. f.* [10]) beiða — *b. f.*

Um iarda brigð.

6 (v.) Ef maðr á iörð at brigðu. þá skal hann hexia brigð sína eptir Michialsmessu um haust. oc hann skal haxa átt skiladóm einn fyrir iól. nema hann megi fleiri haxa. En ef maðr býr á iörðu þeirri er hann á suma siálfr en suma aðrir menn. nú ferr maðr til oc brigðir iörð þá. þá skal hann festa skiladóm[1] fyrir oc nemna heimilldarmann sinn at cuðd. þá skal sá liósa er cuaddi. hvárt hann vill brigða þann lut einn er hann á. eða biða þeirrar stemnu at þeir komi til er eigu með honum.

Um brigð.

7 (vij.) Hverr maðr er brigð hefr upp. haxi sólt mál sitt á .xij. mánaðum nauðsynialaust. eða hexir hann farit sócn sinni. En hinn skal halldaz við vörn þá .xij. mánaði iamt sem hinn við sócn. svá er oc[2] mælli at lýsa skal iarðarbrigði á .xx. vetrum. oc lýsa innan fyllis þar sem iörð liggr. En ef hinn sitr innanlands vetr .xx. at úlýstu. þá á hann eigi brigð til síðan. oc eigi meira af hinum er ceypt hexir iörð þá en lýritar-eið. þá skal hann sveria svá. at hann er or tryggva vátta ábyrgð. þá á hann engi[3] tiltölu síðan.

Enn um iarðabrigð.

8 (viij.) Þann skal cvediа er býr á iörðu. en hann skal festa skiladóm. oc skal at váttum spyria oc heimilldarmann sinn nemna. oc sóciandi skal nemna vitni sitt at cvöð ef hann er atspurðr. oc haxa þat vitni fram á fyrsta dómi. En ef hann er atspurðr at vitni. oc nexnir hann eigi. þá skal einskis vitnis nióta. En leysingia[4] vitni skal hann haxa fram á skila dómi oc þá vátta at hann se sýnn at brigðarmanni oc at hans er ódal. En veriandi skal nemna vitni sitt á fyrsta dómi oc haxa fram vitni sitt allt á ödrum dómi. En ef dómendr eru allir á eitt sáttir. þá skal gera stemnu leiglendingi at fara eptir heimilldarmanni[5] sínum. svá lengi sem hann má fara tvívegis til hans oc í frá. oc stemni landsdróttni til at hann veri iörð sína. En ef landsdróttinn er fyrir utan Ægdanes. eða fyrir oxan fiall. eða fyrir norðan eið. þá skal gera þeim manni .ij. mánaða stemnu heim at veria iörð sína. ef hann er nöckurr innanlands. En ef hann er utanlands. þá skal bíða hans .xij. mánaði. En þá skal bíða svá hit sömu[6] vitnis manns ef hann er utanlands. Nú skal brigðandi cvediа leiglending þá er hann cemr aptr þó at landsdróttinn sitji inni. En ef landsdróttinn vill festa lagadóm. þá skal leiglendingr lauss við vörn. En ef landsdróttinn vill eigi festa lagadóm. þá skal leiglendingr festa. en sóciandi skal leggia dóm á sinum nátta fresti í dómstað réttum. Þá sculu þeir þann dóm sócia. En ef landsdróttinn

Jvfr. *Cap. 6—8.* G. 265—269.

[1]) dóm — *c. e.* [2]) oc — mg[l]. *c. d. e.* [3]) Saaledes i alle Afskrifter. [4]) Saaledes i alle Afskrifter; udentvivl Feilskrift for lýsingar. [5]) heimilismanni — *c. e.* [6]) sama — *e.*

er þar þá. oc vill nemna dóm sinn. þá er leiglendingr lauss við vörn. En ef hann vill eigi þann dóm nemna. þá skal leiglendingr nemna lagadóm landsdróttins sins. hvárt er hann er til kominn eða eigi. oc fœri fram vátta sína þá at hann stemni dróttni þangat. þá er leiglendingr lauss við vörn. En sœciandi skal leggia dóm við varnarmann á sinum nátta fresti á dómstað réttum. hvert sem hann er þar eðr eigi. oc sitia[1] þann dóm oc hallda. oc bída til middags. En þá er middag[2] lídr. þá skal sœciandi leggia vediadardóm á dómstað réttum við verianda á sinum nátta fresti. en sœciandi skal þann dóm oc hallda oc hafa dœmendr .xij. hvárrtveggia. en dómstaurar fylgi. enda bídi til middags.[3] Nú kemr eigi veriandi til dóms. þá skulu dœmendr hins vedian bióða. oc rétti fram hendr oc nemni vitni við. at sœciandi er cominn at iörðu þeirri er hann brigði.

XIII.

Her hefr upp capitula af .xiij. lut bócar.

Um landaleigur oc ábúnað. (1.)
Um húsbruna ef gerir kalldakol á iörðu manns. (2.)
Ef maðr deyr fyrir vestan mitt haf. (3.)
Hvat maðr má vinna á[4] leigumála sínum án leyfi landsdróttins. (4.)
Landsdróttinn á gáshauka. (5.)
Um biarnarveiði. (6.)
Um gilldrur til dyra. (7.)
Um skips uppsát hvessu leiglendingr má leyfa. (8.)
Um veiðistaðir. (9.)
Um eiðiufat oc lendistöð ef vegr bannar. (10.)
Ef ort er í haga manns eða nataskóg. Um epli oc um humla. (11.)
Um marcarspell. (12.)
Ef brend eru auðvirði manna. (13.)
Hvar lögfesta skal hollt oc veiðistaðir. (14.)
Hversu menn skulu landnám taca hverr í sína tigund. (15.)
Um landnám eptir því sem menn eru til. oc ef sumir leyfa óneyzlu en sumir eigi. (16.)
Um landaleigur. (17.)
Um sambúnað manna. (18.)
Um nautarecstr. (19.)
Um sambúð oc um hegning acra oc engs. (20.)
Um garð gilldan. (21.)
Um tiaðarlög (22.)
Um hollt oc haga oc lögfestur. (23.)
Um ræði móti skröcvitnum á ximtarstemnu.[5] (24.)
Um skröcvátta fé. (25.)
Hve lod skal lögfesta. (26.)

---

[1]) setia — *c. d. e.* [2]) midian dag — *c. d. e.* [3]) mide dar — *d.* [4]) í — *c. e.* [5]) ximtarstemnum — *b.*

Um landaleigur oc um úbúnað oc fuú um múla er landbúi andafe. oc um landſkylldar lýkt oc húſan. oc landsdróttins ſaga ſkal ſtanda nema vitni rindi aptr.

1 Með náttum ſcal land leigu[1] oc ſuá leigu giallda. Úbúð iardar heimilar teciu. en landsleigu heimilar lod oc allan áuerca. Sá er ſardagr hinn ſyrſti er rúmheilagr er eptir prettánda dag um iól. En ef maðr reidir ſararlaſſ it ſyrſta í garð. þá haxi með ſer náttu .ij. oc ſegi þeim til er á iórðu býr. En ef ſá lullaz eigu[2] töcu. þá feſti hann lög ſyrir oc leggi ſimtarſtemnu með þeim ſomu náttum. nema hann ſái aðra til. En ef hann leggr eigi ſimtarſtemnu. þá haxi ſá iörð er til reidd.[3] En ef ſá er eigi heima er á iórðu býr. þá ſari hann[4] með náttu til hins oc ſegi honum ſem ſyrſt má hann eða bíði hans heiman. þá ſari ſem áðan var ſagt. Hinn ſcal láta tœma holf hús er á býr til þeſſ er hinn tekr iörð ſer. ok mánað frá því er hann hexir tekit iörð.[5] haxi hann holf hús. En at útekinni iórðu á hann holf hús til ſumarmála oc fiórðung til graſſ ef hann er búſtítsmaðr. En fiórðung ſcal hann leggia í tröð [oc fiórðung or tröð[6] ef vill með rúg. oc ef gerðir um. þá ſcal hann haxa alt um hauſt þó at hann ſari af iörðunni. En ef eigi er gerðt um. oc ſcal hann eckí haxa af nema friólaun eina. Naut ſcal haxa á ſálldsſáði hveriu eða gialldi hálxan eyri ſyrir hvert er miſſir. Fimmmæla land oc þriðiung roſſfóðrs. þat eru .x. ſumarlöſſ. má hann ſelia ödrum manni at afſáði at orſeckiu. oc leyfa má .v. löſſ viðar oc .iij. ſcaps.[7] Vetrarmyki ſcal reiða alla í tröð þar ſem úmykiat[8] er. nema þá nott eina er hann ferr á braut um morguninn eptir. En ef trödin er mykiat. þá ſcal þar reiða er meſt er þörf. oc ſanna þat eiði ſínum ef landsdróttinn vill. Hús bedo eina ſkal haxa ef vill. eða gialldi landnám ef fleiri eru. Leigu ſcal lúca at ſumarmáli eða ſær eða ſlær þeim er iörð á. Hús ſcal gera ſem ſcilt er. en ef eigi er gört. þá á landsdróttinn í lodi ſuá micit ſem hús metzt.[9] oc ſe ſuá ſem úlokit ſe iammicit í landsleigunni. En ef hús eru ferri[10] en mælt er. þá ſcal meta hús þat er[11] hinn ſcal bœta ſem metit verðr. oc ef hús fellr niðr. þá ſcal eckí tré af ellda. en ef elldir. fœri nýtt tré í ſtaðinn. eða gialldi landnám eða ſyni einſeiði. oc[12] þá alla er hann á at áþyrgiaz ſyrir. En ef fornt hús ſcal uppreiſa oc verðr eigi uppreiſt. þá ſcal bœta ſem menn meta. en ef eigi vill. þá ſcal landsdróttinn leggia ſimtarſtefnu oc feſta lög ſyrir lod hans. oc ſcal landsdróttinn eiga ſuá micit í lodinni ſem menn meta húsgerðina. nema hann haxi vitni til á ſimtarſtemnu. at eckí hús var ſcilt á hendr honum. Landsdróttins ſaga ſcal ſtanda um alla úbúð iardar. nema leiglendingr reki aptr með vitni. Standa ſcal landsdróttins ſaga .xij. mánaði frá því er hann ferr af iörðu. nema vitni hans er á

Jvfr. *Cap. 1.* G. 72. 73.

[1]) leigia — *b. f.* [2]) eigi — *c. e.* [3]) Maaskee reiddi eller reid? [4]) ſá — *c. d. e.* [5]) ſer — tilf. *c. d. e. f.* [6]) [mgl. *b. f.* [7]) f. ſcafs. [8]) mykiat — *f.* [9]) Saaledes rettet efter den nyere Landslov VII. 2, hvor dette Stykke er optaget. I *A.* staaer kun mei og derefter et aabent Rum, som til et Par Bogstaver. [10]) verri — den nyere Landslov, sikkert rigtigere. [11]) Udentvivl Feilskrift f. *en.* [12]) fyrir udeladt?

bió viti annat sannara. En ef madr andast sá er á iördu bió. oc kallar landsdróttinn úlofit landsfyllð. þá nióti arfi hins dauða vitnis síns at lofit er. oc svá um alla ábúð iardar. En ef eði er vitni til. þá sveri landsdróttinn til síns máls. oc svá ef landbúi var útlagr görr.

Ef madr brennir hús af iördu manns.

Ef madr brennir hús af iördu manns. þá skal hafa gört hús a .xij. mánadum 2
næstum ef hann á mála á iördu. En ef eigi er máli tekinn. þá hafi fort timbr á tupt til iamgódra húsa oc allt þat er til þarf nema torf. oc hafa reitt fyrir mitt sumar hit næsta. En ef eigi er svá reitt. þá skal landsdróttinn hans eredia hann til þess alls er eigi er til fengit. ok landnám á ofan. En ef madr gerir kalldakol a iördu manns. þá er þat ef madr ferr af iördu fyrir nott helgu. þá skal hann giallda merer .iij. oc skal landsdróttinn hafa þat allt er eptir er. En landbúi skal engum manni (lofa)[1] reit at gera nema fyni sínum oc sveinum eða friálsum manni þeim er vinnr með honum. nema leyfi landsdróttins se til. oc hvergi gera nema falli við acr eða við engi. En ef .ij. menn búa á iördu einni. þá skal sín hús hverr hafa ábyrgð við elldi oc svá um marcir. þó at af annars þeirra elldi komi. En ef leiglendingr ferr af iördu manns oc hefir upp slitit stöðu gardi. þá skal hann reida vönd oc staura stil gards. En ef ferr af iördu oc hefir eigi reitt. þá reidi hann síðan oc leggi á landnám. Tradargardi ödrum skal hann eigi upp slíta. en ef[2] upp slítr. gialldi landnám. En hvannygard gerir eða lauca. hafi brott með ser hálft hvártveggia. oc bledia af til miðsumars lauca. En ef madr tear mála. þá skal sá halldaz[3] sem vitni fullnast til framast. þó at landsdróttinn seli iörð. En ef landsdróttinn er búslítsmadr oc vill fara til sinnar iardar. þá skal hann undan leysa iörð sína einni iardar leigu oc segi honum til fyrir nott helgu. at hann er búslítsmadr. oc sanni þat með eiði sínum.

Ef madr hefir reitt forleigu fyrir iörð.

Ef madr hefir reitt forleigu fyrir iörð manns. þá skal hann hafa mála sinn 3
sem vitni berr til. oc svá arfi hins dauða ef hann deyr. En ef madr deyr oc hefir hann eigi innt mála sinn. þá hafi arfi hans eina iörð[4] síðan. oc svá þó at prestr byggi. En ef madr segir eigi iörð manns lausa fyrir helgu nott. þá skal hann hafa þá iörð ef landsdróttinn vill hallda (við)[5] hendr honum[6] at leigu slíeri sem næst var. En eptir helgu nott. þá biódi landsdróttinn honum[7] iörð þá. Nú vill hann[8]

Jvfr. *Cap. 2.* G. 73. 74. 75. 98. 99. *Cap. 3.* G. 72.

[1]) Ordet lofa er her tilföiet efter den nyere Landslov VII. 18., hvor dette Sted er optaget. [2]) hann — tilf. *b. f.* [3]) hallda — *c. d. e. f.* [4]) Rettet fra Afskrifternes iörð efter den nyere Landslov VII. 1. [5]) Mgl. i Afskrifterne, men tilf. efter den nyere Landslov VII. 7. [6]) Her synes "þá tólf mánadi" at være udeladt, see den nyere Landslov VII. 7. [7]) hinum — *c. d. e.* [8]) hinn — *c. d.*

eigi hara. þá haxi landsdróttinn siálxr [iörð sína oc leigu með[1] ax hinum er ax xór. slíca sem áðr var sagt.

Hvat höggva skal í skógi.

4 Höggva skal maðr í leigu múla sinn til skips tólxærs[2] eða minna. en eigi til meira skips. oc eigi xleiri en til eins skips. nema landsdróttinn leyxi. en landnám ex meira höggr. meðan sá leigumáli hans vinz. Yrkia skal maðr mæxrar oc börku ax leigu múla sínum til húsa þars. oc caupa ser neyzlu sallt með. oc sallt skal hann gera ex hann býr við sió. þat er hann caupi ser mæxrar oc börcu með. oc þat er hann þarx siálxr at neyta. en eði xleira.

Um gáshauka.

5 Gáshauca alla er í reiðri eru teknir oc í goll. þá á landsdróttinn. en sá er teer. xori aptr oc leggi á landnám.

Haxi sá biörn er veiddi.

6 Haxi sá biörn er veiddi nema inni se viðadr. þá haxi sá er inni viðadi.

(Um gilldrur til dýra.)[3]

7 Engi maðr skal gilldra í mörcu annars til einigra dýra. nema til varga oc rexa oc til útra. en engi graxa á iörðu manns. nema hinn leyxi er á. oc eigi urð brióta.

Hvat leiglendingr má leyxa.

8 Leiglendingr skal eigi leyxa at setia upp skip á iörðu. þá er hann á býr lengr en .v. nætr at xoru vedri.

At hverr eigi vatn oc veiðistöð xyrir iörðu sinni.

9 Hverr skal eiga vatn oc veiðistöð xyrir iörð sinni nema með lögum se xrá comit. En ex á xellir iörð manns. þá skal mæla[4] xrá grænu[5] grasi ax hvárotveggia landi eða her bunni hizcu.[6] oc brióta í miðiu í sundr. haxi þat hvárrtveggia er þá býtr. En ex eigi hexir á brotit oc er xasta land eða berg hvárntveggia veg. þá skal mæla xrá grænu grasi oc heilli torxu. En ex eyr[7] geristi í miðri á eða mærmeir ödru tveggia landi. eða er hólmr í. oc hexir þó ax hvárgu landi heila torxu stitit. oc stendr þar í gras. eða her bua.[8] oc kemr þat á annars lut en á annars eigi. þá skal sá eiga er þat gras býtr. mæla þaðan á hins luta er ána á við hann nema lita hinu[9] er áðr rann taumburðr til. en þar skal heint á yxir mæla sem menn skill á. oc þenna[10] taum úsæact landa ámedal. En ex heila torxu hexir ax annarstveggia landi stitit oc er þar

Jvfr. *Cap. 4.* G. 75. *Cap. 5—7.* G. 75. 93. 94. *Cap. 9.* G. 85. 93.

[1]) [leigu sína oc iörð með — *c. e.* [2]) torxærs — *b. f.* [3]) Denne Overskrift, som her er tilföiet efter Indholdslisten, mgl. i alle Afskrifter. [4]) mela — *b. e.* [5]) grona — *b.* [6]) Saal. i alle Afskrr. [7]) Maaskee Feilskr. f. eyri. [8]) Saal. i alle Afskrr. [9]) Saal. i alle Afskrr. [10]) Maaskee henia?

gras á.[1] þá má yrá grasi mæling hexia. En um þær ár allar er eigi eru ylotrennar. þá scal þar gerðu yxir ex vill. oc á hann iörð búðum megin til. En ex þeir er yrir oxan sitia segia at eigi var svá gört um daga Ólaxs hins helga. þá xari þeir til oc xesti lög yrir oc leggi ximtarstemnu oc nióti sá vitnis síns er gerði.

Ex maðr tekr eikiu manns.

Ex maðr teer eikiu manns or eiclidi. oc hexir annattveggia upp at á eða niðr. 10
þá haxi hann á byrgt til þess er aptr kemr. oc gialldi áxang[2] þeim er á. En yxir á þvera scal haxa eikiu hverr er vill at orsekiu. Upp scal draga eða xesta eikiu manns. eða áburgiz hann er út reer. oc geri sá xesti í er á. En ex maðr hexir haxt lendistöð á iörðu manns [á .x. vetrum[3] eða lengr. þá scal engi ödrum banna. oc svá vegu alla til sallts oc til siúar oc til marcar upp oc svá at endilöngu heradi. En ex maðr bannar veg þann manni. þá scal hinn beiðaz[4] vegar með vátta. En ex hann lætr hann eigi haxa veg þann. þá scal hinn þing kenna oc haxi þar vátta sína xrammi at þingi. at hann haxði þar veg at xornu xari. þá sculu þeir þann veg haxa. en ex þeir standa yrir. þá eru þeir allir útlagir hvat sem þeim verðr veitt. en hinir helgir er til sokia. Sama hætti xerr um lendistöð[5] ex bannat er. En ex maðr höggr við í mörcu manns at úleyxi. þá scal hann leiða menn til stoms.[6] oc láta sia viðarhöggit. soki hinn síðan til landnáms oc til viðarverðs. oc meta scal þann í mörcinni þar[7] sem höggvinn var. En eki scal höggva í annars manns mörcu nema xarargreiða bót. hvárt er bilar at sleða eða at scipi. eða til elldsneytis ex úti býr. eða gialldi landnám.

Ex xestir lög yrir haga sinn.

Ex maðr xestir lög yrir haga sinn oc er ort í síðan. sá er seer ránbaugi við 11
konung oc landnám silxrmetnu þeim er iörð á ex hann verðr sannr at. En ex hann stendr hann eigi. þá leiði menn til stoms oc sýni áncrcu oc láti meta viðarspell oc kenni þeim er hann vill. oc stemni honum heim til þingstemnu oc þing síðan. en hann sýni ex hann vill með týritar eiði. En ex eiðr xellz. þá gialldi hann landnám silxrmetit oc viðarverð oc ránbaug konungi. En ex hann vill eigi[8] xé xesta ne eið. þá beiði sokiandi bœndr atxarar at taca xé slíct sem hann er seer. oc annat slíct á oxan. oc haxi bœndr eið. En ex xestir eið oc xellz. þá haxi sokiandi kent þing á mánaðar xresti. oc þat þing siálxstemnt. þá beiði sokiandi bœndr atxarar sem áðr var sagt. oc taci xé slíct sem áðr var upp sagt. Engi scal xara í nataseóg annars. en ex

---

Jvfr. *Cap. 10.* G. 92.

---

[1]) í — *c. d.* [2]) axgang — *c. e.* [3]) [.x. vetr — *c. d. e.* [4]) beiða — *c. e.* [5]) lendisto — *c. d. e. f.* [6]) Saaledes i alle Afskrifter for stomns eller stoxns. [7]) þá — *b. f.* [8]) eigi — mgl. *c. e.*

þerr. láti netrnar oc gialldi landnám. En þyrir epli oc humla[1] þeal verð gialldu oc landnám á oxan.

Um landnám.

12 En ef landsdróttinn leyþir manni nöccur þarþendi at vinna í mörcu þinni. oc verðr meira marcarþpell af elldi hins en hann leyþdi honum. þá þeal hann þynia vilia þíns með lýritar eidi oc hæta marcarþpell þem bœndr meta. En ef eidr þellz. eða gengr hann í gegn. þá gialldi marcar þpell oc landnám á oxan oc .iij. merer konungi. En ef hann þyniar. þyni með lýritar eidi.

Ef menn brenna andvirki manna.

13 En ef menn brenna andvirci[2] manna. vönd eða þlaura. eða þann garð er þá þeal upphallda. eða þætrs innan þlaþs. oc þau er eigi eru í almenningum. hæti þpell þem meta. oc landnám oc öxundarbót eigandu. En ef hann þyniar. þá þyni með lýritar eidi.

Ef madr lögþestir.

14 Ef madr lögþestir holt eða haga eða veidiþtadir. þá þeal lögþesta at kirkiu eða á þingi þar þem iördin liggr. En þú lögþesta þeal þtandu .xij. mánadi hina næþtu eptir ef eigandi lögþestir eða umbodsmadr hans.

Um landnám.

15 Af landnámi þeal haulldr taca .vj. aura. lendir menn .ix. aura. oc þaegillt allt nema lögþest þe. En byþcop .ij. merer. oc iarl .ij. merer. en konungr .iij. merer. erci-byþcop .xx. aura. áþóti .xij. aura oc þvá abbadís. en árborinn madr .iiij. aura. recs-þegn .iij. aura. leyþingia þunr .ij. aura. leyþingi .iiij. ertogar.

Ef þleiri menn eigu iörð þaman.

16 Ef þleiri menn eigu iörð þaman. þá þeulu allir eptir hinum bezta manni landnám taca. þeim er í[3] iördu á. En mer taci landnám eptir þöður þínum. en eðia eptir þeim er næþt átti hana. En ef þumir leyþa íneyþlu í mörcu en þumir eigi. þá taci þá er eigi leyþdi landnám þitt þullt. en þlíct af áverca þem á í eign. En ef þleiri haþa úleyþt. þá taci allir landnám.

Um þambúð.

17 Ef .ij. menn eigu tekiu á iördu einni oc þegir þá er þyrri tóc vátta þína aþlendis. þá þeal hann haþa .xij. mánadi þá iörð ef menn vitu þat. En ef þeir vátar bresta honum á .xij. mánada þresti. þá þeal hann eiga er tóc með váttum lodina alla er áneytt er. en verð þeirrar er neytt er. þá þeal vera möre töku eyrir þálldoþád hvert oc þylgi heyit. en landsdróttinn þeal haþa leigu af þeim er lod eigneþ. en landnám

Jvfr. *Cap. 12. 13.* G. 98. 99. *Cap. 15. 16.* G. 91. *Cap. 17.* G. 78.

[1]) humla — *e.* [2]) andyrki — *c. d.* [3]) í — mgl. *b. d.*

silxrmetit ax þeim er á bió. En ex .ij. menn taca iörð eina oc xesta bádir lög xyrir. þá scal ximtarstemnu til haxa oc nióti sá vitnis síns er xyrr tóc. en hinn lauss xrá er sídar tóc. oc haxi hann leigu ax landsdróttni eda iörð iamngúda innan xylkis. En ex hann býðr þriót oc vill eigi ax xara. þá xari hinn til med vátta. oc leysi naut hans út[1] gögnum[2] hans. En ex hann stendr xyrir. þá leggi[3] rán vid oc stemni honum heim til þingstemnu en þing sídan. oc haxi xram vitni sitt á þingi at þeir höxðu ximtarstexnu oc at honum var vitni borit at hann tóc iörð þá xyrri. þá scal hann æsta bœndr atxarar oc xœra hann ax iörðu oc taca ránbaug konungi.[4] En ex maðr stær engi annars manns. þá scal hinn sem á xara til oc xesta lög xyrir engit. hvárt sem heyit liggr á eða eigi. En sá leggi ximtarstemnu er helldr þyðiz þurxa. en á þeirri ximt þá nióti þeir vitnis síns. hvárr þeirra er í xiord haxði. Svá scal um acr hit sömu[5] ex annarr maðr secrr. En ex hins verðr acr eða eng[6] er lög xesti xyrir. þá scal hann beida aptrxœrstu at aptr se komit xyrir ximt. oc leggi á landnám silxrmetit. En ex hann xœrir eigi aptr. þá stemni hann honum þing xyrir ránit oc beidi hann landnáms silxrmetins oc stemni honum heim til þingstemnu oc þing sídan.

Ex .ij. búa bádir á einni iörðu.

Ex .ij. búa bádir á einni iörðu. oc scill þá á gardaxar sitt. nú vill annarr gerða 18
þar sem hann hexir xyrr gerðt. hinn scal xara til oc beida hann gerðingar. En ex hann vill eigi. þá bióði honum heim beggia þeirra naut oc haxi hann á byrgt oc usla allann bœta þeim þann sem beggia þeirra smali gerir oc allt þat er höggvit verðr. En úskiptum haga má engi ödrum banna.

Um sambúð.

En hverviina er marcrá er medal manna. þá má banna nautum manna í at 19
ganga ex hirðir er at oc lög eru xyrir xest. En ex í er (gengit)[7] sídan oc helldr hinn þangat smala. þá liggr landnám vid oc ránbaugr konungi ex lögxest er. En ex hinn recr or er[8] á þá liggr edi vid. En ex hirðir er eigi at. þá má eigi banna. En ex hinn vill eviðia[9] haga sinn. þá seti hann gard medal. oc gerði á sinni iörðu eða gialldi landnám.

Ex .ij. menn búa á einni iörðu.

Ex .ij. menn búa á einni iörðu oc sá bádir[10] einni acrugerði.[11] nú hexir annarr 20
xyrr scorit oc ladit. nú vill sá lata xénad í gerði. þá scal hann svá láta hallda smala

Jvfr. *Cap. 18—21.* G. 81. 82. 89.

[1]) Maaskee f. ur? [2]) göngum — *b. f.* [3]) hann (Feilskrift for honum?) — tilf. *c. d. e.* [4]) Rettet fra konungs, der findes i alle Afskrr. [5]) Saal. i alle Afskrr. [6]) engi — *c. d. e.* [7]) Dette Ord mgl. i alle Afskrr., men synes neppe at kunne undværes. [8]) eða — *b. f.* [9]) veðia — *b. f.* [10]) í — tilf. *c. e.* [11]) Feilskrift f. acrugerði?

sinn. at eigi comi í acr granna sins. eda gialldi landnám oc korn þat er spillt verdr. Nú hexir hann ladit torni sínu er sídarr sear. þá scal hinn enn svá hallda sinn smala at eigi comi í bit granna sins xyrr en iamnbitit er. eda gialldi landnám. Svá oc ex xénadr manns gengr í acr eda eng at gördum gilldum.

Um gard gilldan.

21 En sá gardr er gilldr er öll er úmedal staurs hvers. en hiástaurr hinn þridi hverr. oc iadarr er yxir. svá at eigi komi svín í gegnum þat er súlu hexir a hálsi. en sú súla scal vera þumalalna .ij. þá scal þó bióda honum naut[1] heim til hús. Nú hirdir hinn eigi naut sín þá helldr en ádr. þá scal hann höggva .ij. naut cúgilld at úgilldu. En ex hann hirdir þá[2] eigi. þá bióði honum annat sinni heim eda höggvi .ij. naut cúgilld at orsekiu. oc bióda honum heim hit þridia sinn oc höggva .ij. naut. nú eru .vj. naut úgilld. Nú er höggvit naut eda xénadr manns oc er eigi bodit heim at úgilldum gördum. þá sculu uppi holx giölld ex þrell hexir drepit. en sá haxi húd ax[3] oc átu er xénad átti. En ex xriáls madr drepr. þá sculu uppi xull giölld. en húd oc átu haxi eigandi. En ex roff gengr í acr manns eda[4] eng. hann scal taca roff þat oc[5] inn setia. oc xara til hins er roffit á med vátta oc beidi usla bót oc xesti lög xyrir roffit oc sýni mönnum uslann. En ex hann teer út roffit at úbottu. gialldi ránbaug konungi en hinum landnám er iörd á oc bøti usla bót.

Ex madr leggr tröd sina vid akr eda eng.

22 Ex madr leggr tröd sina vid acr eda engi annars manns. þá scal hann hverxa gardi gilldum um.

Um hollt oc haga.

23 Allt þat er menn scill á hollt eda haga. acr eda engi. þá scal lögxesta xyrir. sá leggi til ximtarstexnu er helldr þyckiz þurxa. oc .vj. menn scal hvárrtveggi nemna í stemnu sem í dóm. En[6] ex hvárgi leggr ximtarstemnu oc xesta bádir þeir lög xyrir eda annarr einn. þá ex á yrtir undir lagakexli oc leggr ximtarstexnu. þá hexir sá xyrirtecit sóen sinni oc gialldi ránbaug konungi. en hinum landnám silxrmetit er iörd á. En allt þat er madr yrtir acr eda eng til ximtarstemnu oc xørir eigi undan lagakexli. þá sekir hann sic eigi. en á ximtarstemnu nióti hvárrtveggi vátta sinna. Sá scal xyrr nióta vátta sinna er xyrr lögxesti. En ex annarr xørir xram ódalsvitni. en annarr hamnarvitni. þá scal hinn haxa sitt mál er ódalsvitni xørir xram. En hverr madr scal sitt haxa slíct sem vitni berr til.

---

[1]) sín — tilf. *c. d. e.* [2]) enn — tilf. *e.* [3]) ex — mgl. *c. d. e.* [4]) í — tilf. *c. d. f.* [5]) oc — mgl. *b.* [6]) oc — *b.*

Ef menn ctiaz vitnum vid.

Ef menn ctiaz vitnum á fyrir ..aups[1] facar eda fveitar. um hvatki mál er þat 24
er. oc hefir annarr tveim váttum fleira. þá nemni þeir[2] þegar á stemnu .xij. bøndr
hina gegnfu oc hina ellztu innan fylkis oc þá er engan lut hafi átt í með þeim .vj.
hvárrtveggia þeirra. En sá er eigi vill nemna. láti sitt mál. en þeir .xij. er til eru
nemndir. þá virði vitni þeirra hvárt sem[3] þeim þyðir fyrir gudi réttligra vera. oc
hafi sá sitt mál er[4] þeim sýniz at réttara[5] hafi[6] ef þeir verða allir á eitt sáttir.
En ef þá fcill á. þá hafi þeir sitt mál er fleiri eru saman. En ef allir verða iam=
margir. þá hafi þeir sitt mál er einhverr vill or annars förunevti því til guðs scióta
fyrir settar sacar at þess mál sýniz oss réttligra fyrir gudi. En ef ser hvárir kallaz
rétt hafa. oc scióta því til guðs or hvárumtveggia flocci. þá se scipt máli með þeim
í miðiu í sundr er þá scill á. En því er þetta mál gört at opt eru ill vitni oxfuð[7]
fyrir scaps sacar. oc letr opt hinn lidlausi sitt mál þó at hann hafi réttare.

Um skrökváttu.

Ef[8] þeir menn er at scröcváttum verða. þeir eru sekir .xij. mörcum konungi 25
hverr þeirra. oc vera alldregi váttberir síðan. oc eyðis vitnis niótu oc réttarlausir.
En ef báðum berse hafnarvitni. en hvárgum ódalsvitni. þá ef annarr er ódalsmaðr
en annarr cauplendingr. þá scal ódalsmaðr einn sverja til þar sem hann festi lög
fyrir framast. En ef ódalsmaðr vill eigi sverja. þá scal cauplendingr sverja til ef
hann vill sem hann festi lög framast fyrir. En ef hvárgi vill sverja. þá scipti þeir
í miðiu í sundr. En ef annarr vill sverja en annarr eigi. þá scal oc sá hafa sitt
mál er sverr. En ef þeir sverja báðir. þá scal scipta í sundr í miðiu. En þess
cauplendings vitni scal standa er sá maðr ber vitni með er ódalsmaðr er at iörðu
þeirri. En ef annarr hefir hafnarvitni en annarr eki. þá scal sá sverja er hamnar=
vitni hefir. en hinn sverja er elli vitni hefir. En um hollt oc haga þá er iamnfullt
.ij. manna vitni sem .x. En engi maðr scal vinna í hollti eða haga til ýmtarstemnu
ef[9] lög eru fyrir fest. En ef maðr festir lög fyrir lod eða fé manns á týsdegi
þar sem hann á festa fyrir. þá scal hann biióða hinum stemnu hvárt sem hann vill
hafa á laugardegi eða á[10] mánadegi. En ef hann vill eigi biósa. þá scal vera á
mánadegi. nema heilagt se. þá scal á þvátldegi vera ýmtar stemnan. oc svá scal
í ödrum dag[11] ef messudag ber á ýmtina.

Jvfr. *Cap. 24. 25.* G. 60.

---

[1]) Saaledes i alle Afskrifter undtagen i *e.*, der ikke lader Rum aabent til noget Bogstav foran aups. Maaskee scaps — see ved Capitlets Ende. [2]) Maaskee Feilskrift for þar? [3]) sem — mgl. *c. e.* [4]) at — *b. f.* [5]) réttra — *b.* réttare — *c. d.* [6]) hefir — *c. d. e.* [7]) oxfað — *c. d. e.* [8]) Maaskee Feilskrift for En? [9]) oc — *b. f.* [10]) á — mgl. *b. f.* [11]) stað — *b.*

Lod at festa.

26 Festa skal lög fyrir lod oc fyrir áverca. hvar sem hann hittir hann sialfan er á orti innan fylkis. En ef hann hittir hann eigi. þá fari hann til lods oc til áverca. oc festi lög fyrir. oc segi honum sialfum sídan til eda hiúnum ef eigi má hann hitta. En ef heimilldar madr er svá langt frá at hann má eigi coma til fimtar. þá skal gera honum lagastemnu sem til dóms. En hann skal neyta medan or lodinni svá micit sem hann þarf. En ef hins verdr lod er lög festi fyrir. þá skulu iammyndir menn meta hve micit hann neytti til lagastemnu.

XIV.

j. Til allra eigna innan fylkis skal umbodsmann hafa. (1.)
ij. En[1] .iij. vetr halldi umbod oc máli eptir frásall manns. (2.)
iij. Hvessu umbod skal hallda.
iiij. Um iardarskipti oc hvat umbodsmadr má leyfa oc um kyrkiu eignir. (3.)
v. Um iardarskipti. (4.)
vj. Ef sá er utanlands er skulldir á at giallda. (5.)
vij. Um þat ef madr er utanlands oc spyrr arfi andlát hans. (6.)
viij. Um almenningar oc sócnir þarftil. (7.)
ix. Um sel í almenningi.[2] (8.)
x. Um dýrgarda. (9.)
xj. Um hvalfund oc um scurd. (10.)
xij. Um selver. (11.)
xiij. Um þiófa mál. (12.)
xiiij. Um kúdreck. (13.)[3]
xv. Um heytöcu. (15.)

1 (j.) Hverr madr innan laga várra er iörd á skal hafa umbodsmann innan fylkis þar sem iördin liggr. En sá er umbod hefir þá sóki hann landnám um allan áverca sem hann eigi sialfr. hálft landsdróttni en[4] hálft ser. oc iardir byggi oc eigi sialfum. oc leigur af taci ef landsdróttinn vill. En ef umbodsmadr teer leigu oc vill eigi láta landsdróttinn fá. beidi landsdróttinn leigunnar oc sóki med þingstemnu. En ef umbodsmadr dular at hann hafi vid umbodi tecit. þá standi saga landsdróttins nema hinn[5] syni[6] med einscidi. en umbod halldi .iij. vetr. oc sialftecit af sídan.

Ef madr er utan laga várra.

2 (ij. iij.) En ef madr er utan laga várra oc innanlands sá er iörd á. þá halldi umbod medan hann vill. En ef hann vill af honum taca. bióði um þeim er hann vill at taci umbod af honum. en sá hafi vitni til at landsdróttinn band honum at taca af þeim er ádr hafdi. fái[7] sá sídan umbod þeim er hann vill at iamfullu sem

[1]) Ef — *b. f.* [2]) almenningo — *c. d. e. f.* [3]) Her mangler Titlen; Ef madr gengr í tauragard. (14.) [4]) oc — *b. f.* [5]) hinn — mgl. *f.* [6]) sveri — *e.* [7]) fá — *c. d. e. f.*

landsdróttinn ſiálfr. En ef landsdróttinn callar ſuá at umbodsmaðr hafi feeit af eigu hans oc ſer nýtt. hvárt ſem þat er innan garðs eða utan. oc vitu á því góðir menn ſeil. en ef ſá callaz ceypt hafa er handhafi er at. at þeim manni er þá var eigandi at. at[1] hann cvaðz caupa. þá hafi hann vitni ſitt ſuá lengi áþyrgt ſem önnur caupſvitni oc ſeeytingar. En ef honum breſtr þat vitni. þá meti iamnyndir menn hvárs hann hefir miſt. oc ſofi hann út með útbeiſlu oc leggi á landnám oxan oc ſeal þar[2] eigi fyrnſca fyrirganga. ſofi þann er af dró eða hans arfa. en honum til eignar er þá er handhafi at. En ef ſá ſitr á iörðu er af iörðu dró. þá er ſem hann ſiti á útecinni iörðu. En ef[3] annarr býr. þá ſe ſá ſyku ſaca fyrir utan landſeylld. En[4] landsdróttinn á coſt at taca af honum umbod þegar er hann vill. en máli halldiz at váro[5] ſem hann á at byggia. þat ero .iij. ardir. En umbodsmaðr ſeal eigi byggia annann mála fyrr en annarr er farinn. En ef landsdróttinn eða umbodsmaðr andaz. þá halldi[6] ardarmáli ſíðan. oc ſuá ef maðr ferr af landi. þá halldi umbod .iij. vetr. nema hinn andiz[7] fyrr. þá er umbod oc ſiálftecit af ſíðan. En ef umbodsmaðr fortryggvir fráfall landsdróttins. þá hafi arfi eins vitni til þeſſ er fveria vill at hann hyggr þat vera ſatt.

Umbodsmaðr má ecki ſiálfr leyfa oc ecki yrkia.

(iiij.) Umbodsmaðr má ecki leyfa oc ecki ſiálfr yrkia hollt ne haga nema hálfu 3
meira en leiglendingr má leyfa. nema iá ſe landsdróttins til. Sá ſeal umbod hafa[8] kirkiu iarða innan herads oc innan kirkiuſóknar er ſelvaðnſtr er oc erkibyſcop vill ſetia upphalldzmann kirkiu ef til er. en landbúi hverr taci heimilld af preſti hverium eptir annann er til cemr. hvárt ſem ſá er upphalldsmaðr kirkiu eðr eigi er umbod hefir. En eigi ſeal kirkia týna eigu ſinni fyrir fyrnſcu ſacar eða af vangæzlu kennimanns eða af[9] ágirnd umbodsmanns. En þat verðr kirkiu at ódali ef hon hefir at .xxx. vetra. en þat vitni beri henni kirkiuſóknar menn.

Um iarðarſkipti.

(v.) Umbodsmaðr ſcipti iörðu til handa landsdróttni. en hinn er ſcipta vill 4
lýſi á þingi at hann vill iarðarſcipti hafa. hafnſcipti. En ef hinn vill eigi til koma er iörð á með honum. þá ſeal umbodsmaðr hafa bœndr með ſer oc ſcipta[10] hafnſcipti við annann landsdróttinn oc kaſta lut hans úmerctum [en ſíón oc merctan.[11] oc hafi lut iarðar til þeſſ er[12] báðir eru iamnhafðir. En ef menn vilia ſcipta ódalsſcipti

Jvfr. *Cap. 4.* G. 87.

[1]) Feilskrift for er — see den nyere Landslov VI. 17., hvor dette Cap. er indtaget. [2]) þá — *b. d. f.* [3]) ef — mgl. *c. d. e. f.* [4]) Her indskyde alle Afskrifter feilagtigt ef. [5]) hvárø? [6]) halldiz? [7]) andaz — *b.* [8]) hafa — mgl. *b. f.* [9]) af — mgl. *b. d. f.* [10]) hafa — *e.* [11]) [Saal. i alle Afskrr., maaskee Feilskrift for: í ſtaut en hins merctum. [12]) at — *b.*

oc eru ſumir utan laga várra oc innan lands. þá ſcal gera þeim .ij. mánaða ſtemnu til iarðar. En ef þeir coma eigi í þá ſtemnu. þá ſcipti hinn er gerði ſtemnu til oc bœndr með honum. oc beri lut í ſcaut ſem áðr var mælt. En ef hinir coma eigi til. oc vilia eigi ſcerta honum iörð. þá kenni ſá þing oc nióti ſá váttr ſinna oc æſti bœndr náþnalacs. oc ſe iörð ſú ſiálfſcerytt. en af þeirri ſcerýting verðr hinn ſuá tryggroxi ſem hann haxi ſiálfr ſcerytt. En ef landsdróttinn er[1] utanlands. þá geri ſá er ſcipta vill honum .xij. mánaða ſtemnu til iarðar ſciptis. En ef hann cemr eigi. þa farí þat ſcipti ſem áðr var uppſagt. En ſlíct ſem aðrir tveggia haxa bœtt iörð. oc menn meta til. ſtandi fyrir iörðu þeſſ. oc ſe at forſölu múla ſem menn vilia ſveria um. En ódals ſcipti ſcal um hauſt ſcipta oc ſtemnu gera til at ximt innan fylkis. En ef ſuá margir eigu iörð ſaman at eigi má þeim ſaman koma á ximt. þá ſcal leggia ximtarſtemnu þeim öllum á þingi innan fylkis. en utan fylkis oc innan laga várra ſcal gera mánaðar ſtemnu.

Ef maðr ferr af landi.

5 (vij.) Ef maðr ferr af landi á braut oc á hann ſculldir at giallda eða gerir hann ſíðan er[2] hann er brott farinn. þá greiði umboðsmaðr hans meðan hann hefir umboð hans. ef hann verðr ſóttr til at lögum. eða elligar arfi hans þegar lagaſtemna umboðsmanns lidr. meðan þeſſ manns fiárlutr[3] vinz er ſculldir gerði. ſem vitni beri til. En arfi gialldi eigi ſitt fé fyrr en hinn er ſannſpurðr aðaðr er ſculld[4] gerði. oc váttar .ij. bera.

Ef maðr ferr af landi brott.

6 (vij.) Ef maðr ferr af landi brott oc ſpyrr arfi andlát hans. oc hefir þau vitni frammi á ximtarſtemnu er[5] þeir menn bera er annattveggia voru í för með honum eða haxa ſpurt ſannliga af þeim er í för voru með honum. oc þeir ſögðu ſuá. at þat viſſu þeir fyrir guði ſannaſt um þat mál. þá ſiti[6] hann í arfi. oc ſuá (arfi)[7] hans ef hann fellr í frá. til þeſſ er þat reynizt ſannara at hinn lifði er fé átti. þat mund er ſá[8] aðaðiz er í arf haxði ſetze fyrſt. En hvárki málum er lýze haxa fyrir nýmæli[9] um ſlíc[10] mál. þá ſtandi ſuá ſem þau haxa gör verit.

Um almenninga.

7 (viij.) Svá ſculu almenningar vera ſem verit haxa fyrr at fornu fari bœði hit öxra oc hit ytra. En ef menn ſcill á. callar annarr ſer en annarr callar almenning.

Jvfr. *Cap. 7. S.* G. 84. 90. 145.

---

[1]) ſiálfr — tilf. *e.* [2]) er — mgl. *c. e.* [3]) fiárlutr — *c. e.* [4]) ſculldir — *b.* [5]) er — *b. f.* [6]) ſitr — *e.* [7]) Dette Ord mgl. i alle Afskrifter, men maa nödvendigviis tilföies. [8]) ſiá — *c. d. e.* [9]) Rettet hertil fra neymæli, hvilket er en aabenbar Skrivfeil. [10]) ſlíct — *b.*

þá ſeſti ſá lög ſyrir er ſer callar. oc kenni þing ſíðan. hváru ſem þar er ſyllisþing eða hálſuþing er menn eigu því máli at ſeipta. oc haſi haſt upp þinghoð ſyrir ſimt. En eſ hann gerir eigi ſvá. þá er únýt lögſesta hans at[1] því ſinni. En á þingi ſeulu þeir nemna hauldu .ſij. eða bœndr hina beſtu eſ eigi eru hauldar til .nj. hváru þeirra í þingá þeirri. oc haſa ſram[2] aſ þeim .ſij. er geta má. oc ſueria hváru er eigu hans eða almenningr. En aſ því þingi leggi ſá ſimtarſtemnu er ſer callar iörð þá. oc nióti þar vitnis ſins þeſſ er á þingi var nemnt. En eſ ſimt berr á helgan dag. þá ſe ſtemna hinn ſyrſta rúmhelgan dag eptir. oc ſœri þar þat vitni ſram at iamnſullu ſem á ſimtarſtemnu. En ſvá ſcal þann eið ſueria. at þat heſir eſ heyrt at þat ſcill marca ámedal eignar búanda oc almennings. oc eigi veit ec annat ſannara í því máli. En ſíðan ſe ſett ſimtarſtemna oc dœmi þar þat hváru[3] ſem haſa ſcal. En eſ ármaðr eða erendreki konungs kennir þat manni. at hann ſe handhaſi at iörðu þeirri er í almenningi heſir verit gör at úleyſi konungs. en eſ handhaſi ſvarar. ſiá iörð var gör ſyrir .iij. konunga œſi þeirra er engi var ſeemr at landi en .ſ. vetr. en eſ ármaðr eða erendreki konungs tortryggvir þat mál. þá ſcal hann nióta vitnis ſins ſem áðr var ſcilt at maðr ſcylldi haſa medal almennings oc eignar manns.

Konungr má byggia almenning.

(iſ.) Konungr má byggia almenning [hvargi er[4] hann vill. En hinn er tekr 8
ſcal verpa garði um ſyrſtu .ſij. mánaði oc eiga engan koſt at þœc optar. oc haſa ſnidilsverp í ſrá garði allſtaðar til garðs ſer. Sláttur allar er í almenningi verða ſcal ſá haſa þá .ſij. mánaði er ſyrſt ſeemr liá ſinum á. Sel ſcal hverr gera ſer í almenningi er vill oc ſitia í ſumarſetri eſ hann vill. En eſ hann ſær í almenningu oc teer eigi aſ konungs mönnum. þá á konungr bœði korn oc ſvá hey er þar er ſlegit. Nú brennr maðr ſel í almenningi eða ſmiðiu eða torſuvirki[5] eða veiðibúðir eða anduirki manna hvatki ſem er. þá ſeciſt hann við konung .xv. mörcum nema váðavere[6] verði. oc bœti þó ſpellvirki hinum er átti. En eſ .ij. menn ganga[7] ſenn í eina ſláttu. haſi báðir þat er þeir ſlá. En eſ þá ſcill á hváru þeirra orti ſyrri á. haſi ſá ſitt mál er ſannar med eiði ſínum eins. nema hinn haſi váttu á móti. Fiſciveðu í almenningum eru öllum iamnheimil. Timbr oc ſialviðr má liggia medan er þeſſ þarſ við innan .ſij. mánaða í almenningi. en um allt annat. þá ſe þat eitt höggvit er or komi at aptni. eða ſe öllum iamnheimillt. En eſ viðr ſá verðr teeinn innan .ſij.[8] mánaða er áðan var ſcilt at liggia mœtti. þá ſeciſ ſá við konung .iij. mörcum. en hinn haſi verð er við átti.

---

[1]) á — *c. d. e.* [2]) Udentvivl en Skrivfeil for ſvá, jfr. den nyere Landslov VII. 61. [3]) hverium — *b. f.* [4]) [hvarger — *b. d. f.* [hvarg er — *c.* [5]) tiöruvirki? jfr. den nyere Landslov VII. 62. [6]) váða — *c. d. e. f.* [7]) báðir — tilf. *c. d. e.* [8]) .iſ. — *e.*

Um dýrgarda.

9 (x.) Dýrgarda skal gera hverr er vill í almenníngi svá at eigi spilli veiðivún annars. Eigi skal nærmeir gera en eigi megi heyra högg til garðs þess er stendr. Vera[1] skal or annars garði ex hann vill. Ex grasgarðr[2] stendr lengr en .xx. vetr. þá geri sá upp er vill oc nýti ser. meðan er hann vill upphalldu. En spiótgarðr skal eigi lengr liggia en .x. vetr. en ex liggr. þá fari sem áðr var skilt.

Um hvalrund.

10 (xj.) Naxnhvalr er einxynðr haulldi. En ex árhorinn maðr xinnr þá á sá hálxan er xinnr. En allir minni hvalar eru einxynðir xriálsum manni hverium. en dróttinn á ex þræll xinnr. En ex úrmaðr kemr eigi til. þá haxi hann hörl til þings oc þat vitni honum um. En þeir allir hvalar er hýðsæerir eru. þá skal boða ármanni oc búandum at comi til at ximt. en ex þeir coma eigi. þá liggr honum ekki við at útstíti er xesti. En ex hval reer út xyrir ximt oc eru (eigi xestar)[3] á landi. þá giallði sá er xinnr merer .xv. nema xestar slitni. þá liggr eði við ex sumar xestar eru á landi. Sá skal xesta er xinnr oc haxa xinnandaspic. hann skal haxa skip ladit. þat er .ix. alna er langr kiölr í. oc .iiij. borð xrá kili hvárn veg. oc lada svá miöc sem hann vill svá at eigi söccvi. En ex söcer xyrr en scútstamn kemr þar sem áðr[4] var xramstamn. þá á hann eði ax. En xinnandaspic skal seera niðr xrá horni oc aptr í síðu allt til beina inn. Einn maðr skal á skipi því vera oc haxa eina ár oc austker oc eina þiliu. En ex hval reer í stöð manns hýðsæeran. þá á sá þann lut allan er í stöðinni liggr. er stöðina á. en konungr oc bœndr þann lut er um gengr stöðina út.

Um selver.

11 (xij.) Svá er mælt um selver manna. at þá er .iij. vicur eru til Jóansmessu. oc .vj. vicur til jóla. þá eru selver öll heilög at engi maðr skal þá í annars selver xara leyxistaust. En ex maðr er xundinn í selveri manns á þeim vicum oc teer hann sela í veri manns. þá verðr hann svá þióxr þar sem í búri manns oc vili hann þar.[5] En þess á milli þá hegni þeir selver sín sem menn hegna eignir sínar á land upp með lagakexli. en ránbaugi ex í xerr síðan. oc landnám silxrmetit. oc sela alla er hann tóc í veri hins.

Ex maðr stelr ertog.

12 (xiij.) Ex maðr stell ertog eða ertog meira. þá er sá þióxr. oc þióxr verðr maðr ax blóðugri bráð hverri nema ax hundi. Ex maðr gengr í acr. oc hexir á braut eyk

Jvfr. *Cap. 9.* G. 95. *Cap. 10.* G. 149. *Cap. 11.* G. 91. *Cap. 12—15.* G. 253. 263. Hk. 132.

[1]) Gera? jfr. den nyere Landslov VII. 63. [2]) Saaledes i alle Afskrr. for dýrgarðr? [3]) Disse Ord, der neppe kunne undværes, indskydes her i Bj., hvor dette Sted forekommer. [4]) áðr — mgl. *b. f.* [5]) Ordene "oc vili hann þar" udelades i Bj., hvor dette Sted forekommer.

bundinn eda ſleiri. þá er hann þiófr. Ef þiófr er ſundinn í húri manns eda í ödrum ſtad. þá ſcal binda á bac honum ſóla í því ſylki er þiófr er tecinn oc ſæra ármanni bundinn. oc halldi ármadr til þings oc af þingi í ſiöru. en ármadr ſái mann til at drepa hann. oc ſuá þiófa alla. En bœndr ſcylldir til at ſylgia þiófi til dráps. þá er af þeirra áþyrgd. En ef þeir vilia eigi ſylgia. þá liggr ſlíct vid ſem þeir[1] eigi þat þing. En ſé allt er tecit er af þiófi. þá á ſá er þióf tecr. ef eigi berſc ödrum manni vitni[2] til. en alla adra lauſa aura á konungr. Sá áþyrgiz þióf er bindr .xv. mörcum vid konung. þar til er hann ſetr hann bundinn á ſlet ármanni. oc hafi vitni vid. En ef þiófr vill veriaz. þá færi hann útlagr. En ef ſetr[3] þióf lauſan. þá er ſá ſecr .xv. mörcum vid konung ſuá ármadr ſem annarr madr. En ef madr ſtell minna en ertog. ſá er torfs madr oc tiöru. geri honum geilar oc caſti at honum ſlícu hverr ſem vill. oc comiz hann á braut ſem hann má. oc eigi réttnæmr ſidan. En ef madr ſtelr minna en þveiti. þá ſcal heita hvinn um alldr ſidan. oc eigi engan rétt á ſér ſidan.

Um kúdreck.

(ciij.) Ef madr legz undir kýr manna oc drecer. ſá madr á engan rétt á ſer. 13

Ef madr gengr í laukagard.

Ef[4] madr gengr í laucagard manns eda[5] hvanngard. ſá a ecki á ſer þó at 14
menn beri hann oc beyſti oc taki öll föt af honum.

Um heytöku.

(cv.) Ef madr ferr af veg med roſſi. oc ſtendr hey nær götu. þá ef hann 15
parf. þá taci hann ſem roſſ hans parf at eta. en ef hann hefir brott. oc verdr hann ſundinn med því. þá er hann þiófr.

XV.

Tylftareidr um landrád. (1.)
Tylftareidr um húsbruna [oc loðbruna.[6] (2.)
Tylftareidr fyrir mord. (4.)
Tylftareidr um tryggrof. (3.)
Um ſilldafiſci. (5.)
Enn um ſilldafiſci. (6.)
Hér hefr upp átta ſettareida. Er hinn fyrſti um naut manns. (7.)
Um annan ſettareid. (8.)
Um hinn þridia ſettareid. (9.)

---

[1]) Udeglemt ſætti, see Hk. [2]) vitni — mgl. *f.* [3]) tætr — Hk. [4]) En ef — *c. d. e.* [5]) í — tilf. *c. d. e.* [6]) [mgl. *c.*

Um fiórda settareid um rossspell. (10.)
Um hinn .v. settareid. (11.)
Setti eidr um húsbruna. (12.)
Siaundi settareidr um cornsláttu. (13.)
Átti um mordráð oc gridspellaráð. (14.)
Um hullt fé oc úhullt með þúfsu. þar er týritar eidr. (15.)
Um þiófféolgin fót. (16.)

1 Þar cemr tylftareidr til. ef konungr kennir manni at hann rúði lönd oc þegna undan konungi. En ef kennir manni landráð. þá skal[1] nemna mann or hirð sinni iamborinn mann þeim er máli á at svara. en ef leysingi á því máli at svara eða þyrmslamenn. þá skal húanda son nemna or hirð. oc hafi rit oc innsigli konungs til oc sæki þat mál. þá er konungr er eigi innan sýslis. Eið þann skal biióða til konungs húss innan sýslis þrimr náttum nema hann vili eið fyrir vinna.

Um tylftareid.

2 Þat er tylftareidr ef madr kennir þat manni at hann hafi brent hús hans eða lod er innangarðs er. oc er þess ván at allr bær brenni upp.

Um tylftareid.

3 Þat er oc tylftareidr ef kent er at madr hafi vegit á veittar trygðar.

Tylftareidr fyrir mord.

4 Þat er oc tylftareidr ef manni er kent mord oc er úlýst vígi. ör skal láta fara oc komi til þings á .iij. nátta fresti innan sýslis. en .v. nátta fresti ef fiörðr[2] bannar. þá skal hann festa þar eið á fyrsta þingi eða fari útlægr. ef allir þingmenn eru á eitt sáttir.

Um síldfiski.

5 Svá er mælt ef menn fara í síldfiski. þá skal bædi verpa á acr oc á eng oc hvar sem hann vill. oc hafa af allt at þáskum. en ef hann hefir eigi þá allt af. þá á landsdróttinn hvárt sem hann vill af honum. landnám eða síldar þær er áliggia. En þó at ármadr festi lög fyrir. þá vardar hann ekki til þáska.

Um síldfiski.

6 En ef menn ausa síld or netium manna oc eru þeir eigi húsgangsmenn eða hiún þeirra. þá skírskoti þeir því er net eigu oc eigniz þá síld alla er hinn hafði á braut borit er or netium hans iós at úleyfi. En ef madr rífr net manna at vilia

---

Jvfr. *Cap. 1—4.* G. 132.

---

[1]) hann — tilf. *c. d. e.* [2]) Rettet hertil fra fiör.

ſínum eða ſcerr at láta ſilld or ſcera.[1] þá er hann þar réttlauſſ. hvatki er hann þiggr ǫrr á ſer. oc ſcer við konung .iij. mercr. bœti nætia ſpell oc öxundarbót hinum er net átti ef hann ſárſcotadi.

Um ſettar eið.

Þetta eru ſettareiðar. ſá er einn ef naut er ſtolit ǫrá manni. hinn ǫerr eptir er 7
átti til þeſſ er hann hyggr á hendr. oc eemr þar með bœndr er nœſtir búa honum. oc kallar út húsbúanda. Nú eemr ſá út. en hinn berr upp ſitt mál oc ſegir í ǫrá at honum er naut horfit. oc ſvá litt ſem ec ſegi. nú hefi ek ſpurt oc heyrt at þú hafir því nauti ſtolit. ac vill ek hafa ranſókn af þer. hann er þiófr ef hann ſyniar ranſacs. En ef hann mælir ſvá. eigi gerir þú nú vel. ſátt þú naut þat er ek hió. oc ſegir þú þann lit á ſem þú ſátt á minu nauti. nú ganga þeir inn oc finna húð oc höfuð oc þær iartegnir ſem hinn ſagði. þá ſcal þar[2] ſettar eiðr fyrir.

Annarr ſettareiðr.

Þat er annarr ſettareiðr er fött manns eru horfin. hinn ſcal taca búa ſína oc 8
fara þangat er hann veit meſt líkendi á. ok kalla út búanda oc beiði[3] ranſacs. þá ſcal ſá búandi ſvá mæla. biði þer fyrſt. oc gangi þer eigi inn. fyrr en þer ſeð ranſacadir. en ec man ganga til granna minna oc hafa þá við. en ef þer gangit úranſacadir. þá er boraféli. oc liggi ecki búanda við. En ef þeir ranſaca. þá ſcal ſagria búanda at. fara fleiri menn með hycli en þú oc cona þín gengr? cvedr hann. þrœll minn oc ambátt. Nú ef vindauga er á búrinu. þá ef utan má í ſtinga. þá ſcal ſimtareiðr uppi. en ef eigi má utan í caſta. þá er þrœll þiófr ef carlfött eru. en ef kvennfött eru. þá er ambátt þiófr. en ef eigi gengr þrœll í ne ambátt. ok má eigi utan í caſta. þá er ſettareiðr uppi. en þó at í byrðu ſe oc í keri læſtu. þá kemr eigi framar til.

.iij. ſettareiðr.

Þat er .iij. ſettareiðr ef ſilfr er horfit manni. oc ǫerr ſá eptir er ſtolinn er oc 9
ranſacar at. Nú fiðr hann þat í ſiódi annars manns. ef hann ſvarar því. ef þat er ſilfr þitt. þá létſtu ſiálfr í ſiód minn. þá ſcal ſá hafa ſilfr þat er ranſacadi oc ſtolinn var. En ef hann mælir ſvá. ſilfr þat gallztu mer. þá ſcal ſá hafa ſilfr þat er fyrir kenzlum vard[4] oc ſveri ſettareið.

.iiij. ſettareiðr.

Sá er hinn .iiij. ſettareiðr. ef roſſi verðr ſpillt merer verðu[5] eða betra. eða er 10
þat höggvit. eða nautum .iij. cúgilldum verðr ſpillt eða höggvit. eða þrimr fleira.

Jvfr. *Cap. 7—9.* G. 254—257.

---

[1]) ſegra — *c. d. e. f.* [2]) þar — mgl. *b. f.* [3]) beida — *c. e.* [4]) var — *c. d. e.* [5]) verda — *c.*

.v. settareidr.

11 Sá er .v. settareidr ef madr brennir nauſt manns oc ſeip .vj. ert eda meira. ſuá oc ef hann brýtr eda höggr hvar er hann hittir. En ef hann gengr vid at hann brennir eda höggr eda brýtr. þá bióði hann þeim er átti verd ſyrir. eda ſari útlagr. En ef[1] madr brýtr leidangrsſeip til þeſſ er merer ſeadi er á. þá er lýritar eidr ef hann ſyniar. en útlagr ef hann er ſadr at. En ef meira er en merer ſeadi. þá ſe settareidr. eda útlegd ef hann verdr ſannr at. En ſuá ſcal settareid vinna. vid nidri kirkiu ſcal ſtanda oc haxa ſallter í hendi ſer oc þar vinna eidinn. oc nemna ſcal haullda .vj. til settareids. eda bœndr hina beſtu ef eigi eru haulldar til. Sacaráberi ſcal nemna hálfa vátta. en veriandi hálfa oc haxa einn or þeim .vj. en annann nánaſta nid. ſiálfr hinn þridi oc .iij. adrir friálſir menn. þeir er kunnu hyggia bœdi fyrir ordi oc eidi.

.vj. settareidr.

12 Sá er .vj. settareidr ef madr brennir heyład manns utangards. eda ſpillir laſſi eda laſſi meira. oc eigi ván at allr bœr gangi upp.

.vij. settareidr.

13 Sá er hinn .vij. settareidr ef madr ſlær upp fyrir manni .v. mæla ſád eda .v. meira. þá er ſá útlagr ef hann verdr ſannr at. eda gialldi verd þeim er átti ſuá ſem menn meta. en ef hann ſyniar. þá halldi hann upp settareidi eda ſari útlagr.

.viij. settareidr.

14 Sá er hinn átti settareidr. ef manni er þat kent at hann rádi[2] manna[3] mord eda í gridum.

Um hullt fé oc úhullt.

15 Ef madr hittir föt ſín í durum utar. eda hvar er hann hittir innan hús eda utan úhullt. oc ſuá utangards eda innan úhullt. þá er lýritar eidr. ef ſá vill kenna er á. en ef graxit er í ellds[4] gólfi eda hullt. þá er þræll þiófr. nema búandi vili ſveria fyrir hann lýritar eid.

Ef madr hittir föt ſín.

16 Ef madr hittir föt ſín i lödu eda í hiálmi eda vidkeſti. þar er utan má í ſtinga. þá er þar lýritareidr. en ef undir ladi annatveggia í hiálmi eda undir vidkeſti. þar

---

Jvfr. *Cap. 15. 16.* G. 255.

---

[1]) ef — mgl. *b. f.* [2]) rædi — *b.* mgl. *f.* [3]) manni? [4]) elldhús?

er eigi má hendi í ſara. þá ſcal ſá vera þióſr er lad þat lóð. hvárt ſem þat var þræll eða búandi.

Þann rétt haſa konungar geſit Úteyjum.[1] at þeir ſculu þing ſitt haſa á Jórúlſsſtöðum at iamſullu ſem ſyſlismenn allir.

XVI.

Um réttarbøtr er konungar haſa geſit. (1.)
Enn um ſama mál. (2.)
Um réttarbøtr er konungar gáſu Naumdølum. (3.)
Um réttarbøtr. (4.)
Enn um ſama mál.

Her heſr upp réttarbøtr þær er konungar gáſu. Sigurðr konungr. Eyſteinn[2] 1
oc Óláſr[2] gáſu öllum lögunautum. þat er ſyrſt giaſir allar nýiar oc ſornar. reyðmæla oc aſráð oc landaura alla. öllum þeim mönnum er her eru í útgarðum[3] með oſſ oc ſeiðleigur allar. En ef maðr verðr útlagr oc ſerr hann af landi oc tømiz arſr sá er útlagr maðr átti. þá ſcal hinn nánaſti niðr sá er í erſðum er taldr taca arſ þann. en eigi konungr. En ef hann kemr aptr oc ſættiz við konung. taci sá[4] ſr þann arſ. Siálſloſat er manni hverium af landi at ſara at ſriði görſum af hendi konunga várra. Maðr hverr er af landi ſerr. ſcal þar vera ſem hann vill. oc enga ſtemnu ſcal gera þeim manni. aptr ſcal hann haſa ſitt allt. nema hann ſari með herſcilldi hingat aptr at siálſræði ſinu. Jarðſólgit ſé á[4] sá er ſiðr en landsdróttinn landnám af þeim er gróſ at úteyſi hans. Hús ſcal ármaðr gera konungi en eigi bøndr. nema veitt vili haſa.

Um réttarbøtr.

Þeſſa réttarbót haſa konungar geſit Háleygium öllum. þat era ſiſcigiaſir allar 2
bæði af neſium öllum oc af öllum ſiſkiſlöðum. ſyrir utan þat er menn haſa geſit konungi .v. ſiſca. þat ſcal hverr maðr ſá er í ſiſci er í Vágum. reyðmæla oc rygiar tó oc viniar ſpönn.[5] Haſa þeir oc geſit almenninga alla ſlíca ſem þeir höſðu um hins helga Óláſs daga. bæði hit ytra oc hit öſra. ſunnarla oc norðarla. En lóvöru alla ſyrir norðan Umeyiarſund. þar á konungr einn caup á. En ef ármaðr kemir þat manni at hann haſi þar vöru ceypt. þá ſcal koma ſyrir týritar eiðr. oc ſecr .iij. mörcum við konung ef hann heſir ceypt. oc láta ſeinnin. En engi maðr ſcal ranſaca háleyſcan

[1]) Skrf. f. Úteynum, see S. 208. [2]) konungr — tilf. *e.* [3]) Saal. i alle Afskrr.; udentvivl Skrivfeil for úſgerðum [4]) haſi — *c. e.* ha.. — *d.* aa — *f.* [5]) Hvis her ikke den gamle Afskriver ved en Uagtsomhedsfeil har udeladt Ordene "toddi ok ſmiör", saaledes at der her skal læses viniar eller vinar toddi oc ſmiörſpann, er dog maaskee idetmindste Ordet viniar Skriv- eller Læse-Feil for ſmiör; det samme er upaatvivleligen Tilfældet med det i næste Cap. forekommende ſyniar (ſiniar — ſmiar — ſmiör), see Olaf d. Hell. Saga Cap. 223.

mann nema sá einn lendr madr eda ármadr er sócn á. nema því at eins at madr laupiz undan töcu oc sócn. þá skal gialldbyrt æsta þann mann tacs til heimilis síns. oc engi eiga meiri sócn á því en svá.

Um syniar spönn.[1]

3 Syniarspönn[1] oc rygiar (tó)[2] oc reycmæla. þat haxa konungar gexit Raumdœlum. oc þeir sculu eigi helldr greida en allir adrir Þrœndir.

Um réttarbœtr.

4 Þessa réttarbót gax Haralldr konungr oc Magnús Þrœndum oc öllum lögunautum. Lög þau öll er hinn helgi Ólaxr konungr gax oc setti. oc réttarbót þá alla er frœndr þeirra haxa síðan gexit. þeir sem konungar haxa at landi setit. þá skal halldaz.[3]

---

[1]) See foregaaende S. Not. 5. [2]) ( ) mgl. i alle Afskrifter. [3]) Saal. i alle Afskrr. f. halldu

Anhang.

Kong Haakon Haakonssöns islandske Lov.

(Hákonarbók.)

Jnæxni xoðor oc sunar oc andans helga scolo uær logding uart eigu at Oxar a i 1
þingstað rettum a .xij. manaðom hueriom oc koma þar a Petrs messu aptan. þar
sculo aller hittaz xorxalla lauſt þeir sem til ero nexnder en valldz maðr scal nexnt
haua xiri þæfer til þings sua marga menn or þingi huerio sem her uattar eða hans
loglegr umboðs maðr oc nex[1] þa menn ær xoruerks menn eigo oc þeim þikkir uænir
til scila. sua at þeir megi þat með eiði sanna. en þann eið sculo þeir sueria xyrstan
øran dag ær þeir koma til þings með þessom eiðstax. At hann leggr þess hond a
helga bok oc þui skytr hann til guðs at þa menn heuer hann nexnda til alþingis at
þui sinni er honom þotte uel xaluer til oc uænir til scila epter sinne samuitzko oc
eigi gerðe hann xire annarra manna saker. oc sua skal ær iaxnan uera meðan ei
høxe þetta starx. þenna eið þarx engi opturr at sueria en ox sinn.

Nu skal valldzmaðr nexna .uj. menn or mulaþingi .uj. ór skaptár xellz þinge 2
.xv. or rangar þinge .xx. or árnes þinge .xv. or kialarnes þinge .xv. or þuerar þinge
.xij. or þornes þinge .viij. or þorskaxiarþar þinge. .x. or hunauaz þinge .xv. ór
hegranes þinge. .xij. or uoðla þinge .uj. ór eyiar þinge. Nexndar menn skulo taka
kostnað sinn ax þingxarar kaupom. en huerr sem þat gellðr eigi sem nexndar monnom
ær ætlat er sekr sliko sem su er nexndr er oc xerr eigi xorxalla lauſt. Valldzmenn
aller ero skylldir at koma til alþingis eða skilriki umboðsmenn þeirra. en ex þeir
koma eigi xorxalla lauſt. sege logmaðr þeim ænnge log þa .xij. manaðe oc þat xramar
sem valldzmonnom virðez saker þeirra til. koma skolo oc .xii. skynsamer kærðer menn
til alþingis þeir sem biskupar kata til nexna xiora nordan oc xiora sunnan tua austan
oc tua vestan. En þeir sem eigi koma xorxalla lauſt missi reiðu sinnar ax laundom
hina næsto .xij. manaðe. Nu epter þui sem aðr er nexnt þa skulo þesser menn aller
komner til þings uera xiri þetrs messo oc skal þa logmaðr þar xirer uera xorxalla-
lauſt. En huerr nexndar maðr ær siðar kemr til alþingis en særi ero xlutt naudsynia
lauſt. ær sekr .iij. morkom oc eigo logrætto menn þessar naudsyniar at virða. Nu
ex valldz maðr eða hans umboðs maðr nexnir eigi sua menn til þings sem xyrr
var sagt þa ero þeir sekir .iij. morkom xire hvern þann sem unexndr er. Hueruetna

[1]) Saaledes f. nexni.

þess er þingmenn verða vittir a alþinge þa a þat ȝe halȝt umboðsmaðr konongs en halȝt þingmenn aller. þat ȝe skal sa sialȝrræða er sakaðr er eða hans umboðs maðr. vilia þæir ægi reiða. þa skal valldȝmaðr hverr ræiða or sinu vallde oc taka aȝ þæim hæima. ær ræiða ægo haluo mæira. en þetta ȝe skal leggiaz til þæirra luta sem valldȝ monnum með logmannȝ rade þike mest naudsyn til bera þa .xij. manaðe.

3 Þat er nu þui nest at segia at logmaðr skal lata gera vebond a alþinge sua við at þæir have rúm ȝire innan at sitia sem i logrætto ero nexnder. En logmaðr oc valldȝmenn skolo nexna menn i logrætto .iij. or þinge hverio. En þæir menn sem i logrætto ero nexnder skolo æið sveria aðr þæir gange i logrætto með þæimma æið stax. At hann skal sua hvert mal dæma sem guð læir hanom ȝramarst vit til iamnan sem er i logrætto nexnðr. Nu skulo þæir dæma log um oll mal þau sem þar ero loglega ȝramborin þui at með logom skal land vart byggia. en ægi ologom eyða. En sa er ægi vil odrom laga unna hann skal ægi laga niota. þau mal skal ȝyrst dæma er til alþingis ero logð oc stærst ero. Epter þat þau er þanneg ero stexnð. Sidan þau er þar verðr a sæȝ oc smæst ero. Nu þat allt ær logbok skilr ægi þa skal þat aȝ hverio male hava er logrættomenn verða a eitt satter oc þæim þikker rettast ȝire guðe. En hverr sa er þa doma ryxr er þar verða dæmðer þa sekiȝ hann .v. morkom við konong en .xviij. aurom við sakarabera. Sua hverr sa maðr er setȝ innan vebanda at uleyxi logrætto manna er sekr .xij. aurum. Nu skulo aller menn ganga til logrætto þa er logmaðr lætr ringia myklo klokko oc sitia sua lengi sem hann vil þing hava. En þæir sem ægi koma til logrætto sem mælt ær. eigi hann enga uppreist sins mals a þæim degi. Menn skulo ganga or logrætto naudsynia eyrendis. oc koma þegar aȝtr. En eȝ hann gengr odrovis or logrætto en nu er skilit. þa er hann sekr .xij. aurom.

4 Aller menn þæir sem i alþingis ȝor ero skulo i gridom vera hverr við annan þar til ær þæir koma aptr til heimilis sins. En eȝ einn hverr gengr a þessi grid þa hevir hann ȝire gort ȝe oc ȝride sinom við alla menn. En eȝ menn verða sverðer a alþinge æða ȝa æinn hvern annan olut aȝ manna volldum oc vilia. þa eykȝ rettr þæirra at helminge. Sua oc eȝ menn bera vapn a alþinge þa sekiazt þæir .iij. morkom oc late vapnin þuiat i ollom stodom hæȝer at gæta specta oc sidsemdar. en þo einkanlega i dæim stodom mest. sem til skynsemdar oc specta ero skipaðer at ondverðo. oc ȝlestom verðr skade at eȝ nockot skers i.

5 Nu eȝ maðr ryxr dom þann ær dæmðr er a alþinge oc vapnatak er at átt innan logrætto oc utan þa sekiȝ hann .v. morkom við konongs umboðs mann en

Jvfr. *Cap. 3.* F. I. 2. 3. *Cap. 4.* F. I. 5. *Cap. 5.* F. V. 46.

.xviij. aurum vid sakarabera. Sua er oc mælt at valldzmenn skulo þing eiga æpter alþinge a leidom oc lysa xirer monnom þui sem talat var a alþinge einkanlega huat alyct a þeirra mal xell er or hans vallde ero. En ef annartuegge xryr a sitt mal þa er heim kemr i herad oc kallar rangt uppborit. þa scal þo eigi brigda domi sectalaust. en hann ma stexna it næsta ár epter til alþingis. oc have þa huartuegge mal sitt uppe. en ef med sama hætte er sem xyrr þa have hinn kostnad sinn aukinn halxo af hinom er hann exlde til rangs mals oc sæke þat sem adrar xiarsokner. Provaz oc sua at hinn hever rangt xlutt xire logrætto monnom er xyrre dæmdez malit oc dæmt þa hinom. þá take sa kostnad sinn halvo aukenn oc sæke sem adr vattar. oc sua skal huervitna þar sem menn verda axlaga sottir at logmadr oc adrer skynsamer menn sia at hinir se ranglega sotter oc til laga stexnder.

Alla þa doma er um vigaxerder ero setter eda um þeirra kuenna legord er menn 6
eiga vigt um at logom þa scal þa alla med logom sækia oc med gridom til xyrsta sals. En sa er ryxr dom logsamdan xire sal eda at xyrstom salum nauðsynia laust þa gingr sa a grid sin oc er trygrove oc hever xiregort xe oc xride en þær ero nauðsyniar er madr er siukr eda sarr eda ein hueriar þær nauðsyniar koma i eindaga. En sal þat it xyrsta skal xramkoma innan þess manadar oc xlytia heim til hans oc se bodit med vatta tua en hinn take þar vid eda umbodsmadr hans nema sa vile inndælla gera honom er taka a sal. En um oll mal er menn setia logdoma medal manna þa sekz sa .xviij. aurum vid sakarabera er ryxr oc hallda dom sem adr en vid konongs umbodsmann .v. morkom oc sæki hann eda valldzmadr huarumtueggia til handa oc take hinn xyrst sculld sina upp sua sem domr dæmde en sekt huarstueggia. se sidan skipt epter xiarmagne en ef hann vil eigi dom hallda. þa sculo valldzmenn hinom þing stexna oc gera hann utlægan nema hann giallde slitt sem nu er talt. þat er nu oc ef madr þær eigi rættende sin i bygdom heima eda xire logmanni. þa skal hann sakar aberi stexna honom til alþingis er hann þær eigi rætt af oc ef hann hever til þess sannleg vitne at hann hever þeim þannig stexnt er mal a vid hann. oc þat annat at mal have þannig xaret sem hann hexer hermt þa sculo þingmenn dæma þat mal at logxullo huart sem þar ero bader eda sa einn er xram berr oc logrætto monnom oc logmanne þikir xiri bita nema hinom banne xull nauðsyn er stex[1] er.

Þat er upphax laga varra islendinga sem upphax er allra godra luta at vær 7
skulom hava oc hallda kristelega tru. Vær skulom trua a gud xædur almattan scapara himins oc iardar. Vær sculom trua a varn drotten ihm x'st oc hans einga

Jvfr. *Cap. 6.* F. V. 46.

[1]) Saaledes i Mbr. f. stexnt.

sun er getinn er af crapte helags unnda oc þreddez af Mario mey þindr undir pilatz vallde crossfestr deyddr oc grauenn þór nidr til helvites at leysa þadan alla sina menn. þridia dag eptir er hann var deyddr reis hann upp af dauda oc var sidan med lærisueinom sinom .xl. daga þra þaseudegi oc til helga þorsdags oc steig þa til himna upp oc þadan skal hann koma a eztu degi þessu heims at dæma hvern eptir sinom verdleika. Vær skulom trua a helgan anda at hann er sannr gud sem þader oc sunr oc þær þriar skilningar er einn gud. Vær skulom trua a þat allt sem truir oll kristeleg þiod oc heilagra manna samband oc heilog kirkia hever samdyct med obrigdelegre stadþesto. Vær skulom trua synder þirelatuz med sanne idran oc skriptagang med holldc oc blode vars drottens er i messunne helguz med bæna hallde. oc almosugerdom oc þostom oc med ollom odrom godom lutum er menn gera hugsa eda mæla. Vær skulom trua at hvers manz likamr er i er komenn heimenn eda koma kann til domadags. skal þa upprisa oc þadan af skulo þæir er illa gera þessu heims hava endalausan uxagnat med diofslenom oc hans englom i helvite. En þæir sem gott hava gort þessu heims skulo þa þa oc hava eilivan þagnat med gude oc ollom helgom i himinriki.

8 Nu af þui at guds miskunn ser til þess þorf hversdaglega utoluleges lyds oc imis siolmennis þa hever hann skipat tueim sinom þionom at vera augsynelega hans umbodsmenn um þessu helga tru oc hans heilagt logmál godom monnom til rettinda en vandom monnom til rexsingar oc reinsanar. Ero þæir tueir annar konongr en annar biscup. hever konongr af gude veralldlegt valld til veralldlegra luta. En biscup andlect valld til andlegra luta. oc a hvárr þæirra at styrkia annars valld til rettra luta oc loglegra oc kannaz vid sek at þæir hava valld oc yxirbod af sialvom gude en eigi af ser oc þyr þui at þæir ero guds umbodsmenn. hins oc annars at þat sia aller at þæirra ma a enga lund missa. þess ins þridia at sialfr gud virdiz at kalla sek med þæirra noxnom. þa er þa i miklum haska sannlega vid gud er þa styrkir eigi med fullkominne ast oc ræzlo til sins valldes þess er gud hever þeim tilskipat þar sem þæir bera sua mikla a hyggio þirer landzþolkinu oc abyrgiaz þire gude allra hellzt þar sem login natta med stadom eda merkiom[1] sua at hvarke mege hoxdingiarnir ef þæir geyma þess anaudga eda þyngia þolkinu oc med oxmikille adyngd oc at eigi megi þavittrir menn synia hoxdingionum loglegrar þegnskylldo þire þriosku saker eda skamsynnar uvizku.

9 Nu af þui at landzþolkit a mikla lydskylldu at veita konunginum þa veri þat þarzlect at menn varadiz þa mykio villo þoko er mestr lutr landz þessu hover sua hormulega verit blindadr af at i eyngu lande þinnaz demi til. þar sem teknir hava[2]

[1]) Rigtigere stoddum endamerkiom, see d. n. Landsl. II. 2. [2]) Her mangler verit, see d. n. Landsl. II. 3.

imiſſir menn oc kallader konongar ranglega a mot logom hins helga Olaxs konongs
oc aullom þæim rættyndom er hverr bonde villde una ax odrum um ſinar erxder
þionat opt velborner menn þæim er varla matto vera knapar þeirra ſem enn vattar
idag hvart þeir miſto xleiri odala ſinna eda hinir ſem þeir kollodo kononga ſina oc
ſua hitt ſama um manna miſſornar. Nu at menn þurfe eigi griplande hende eda
læitande eptir xara hverr konongr a rætlega at vera i noregi þa ſe þat kunnict ollom
nordmonnom at Hakon konongr ſun Hakonar konongs ſunarſun Sverris konongs
ſtadxeſte ſua oc leit i bok ſetia a xroſta þinge hverr at rættom erxdom a at vera
noregs konongr eptir logom hins helga Olaxs konongs med rade oc ſamþykke Magnuſar
konongs ſunar ſins Einars erkibiſcups oc allra annarra biodbiſcupa. lendra manna.
oc lærdra. ſtallara oc logmanna oc allra hanndginginna manna þeirra er þa voru i
hia oc allra xroſto þings manna. oc ſidan birti þetta Magnus konongr ſun hans i
ollom lutum landzins a dingom oc ſamdycto þui aller noregs menn xire ſek oc ſitt
axſpringe med rætto þingtaki at þeſſi ſkipan ſkal ſtanda þar um æuinlega ſem þa var
gor oc xylger nu her.

Sa ſkal konongr vera i norege er ſkilgetinn er noregs konongs ſun hinn ellzte 10
odalborenn til landz oc þegna. En ex eigi er ſkilgetinn ſun til þa ſkal ſa konongs
ſun konongr vera þo at hann ſe eigi ſkilgetinn. en ex engi er þeſſara þa ſe ſa konongr
at noregi er odalborinn er oc erxþom er næſtr oc þa [1] ax konongsanna ættom kominn.
Sidan eptir xraxall konongs. þa ſe ſialxbodet konongs exni biſcupom ollom oc abotom
hirdſtiorum oc logmonnum med hird alla at ſækia nordr til hins helga Olaxs konongs
xrænda ſins oc nexni hirdſtiora [2] med ſer .xij hina vittraſto bœndr or hverio biſcups
rike oc ſe a xor innan xyrſta manadar. ſidan er þeir ſpyria konongs tixlat þa late
konongs exni ſtexna eyra þing oc ſe þar til konongs tekinn oc ſueri þegnom ſinom
log oc rættynde en þeir honom lond oc þegna. Nu ex nokkor lætr ſek ophroniſſ til
konongs taka en nu er mælt þa heuer ſa xire gort xe oc xride oc i þavans xorbode
oc allra heilagra manna oc æigi kirkio græxr oc ſua hverr er honom xylger til þeſſ.
en ex hirdſtiorar eda hird xiri nemaz þeſſa xerd þa ero þeir landrada menn vid kon-
ungin nema xull naudſyn banne en hverr bonde er nemz þeſſa xerd ſa er nexndr er
þa er ſekr .xl. marka vid konong en konongr mete naudſyniar med ſkynſamra manna
rade. En i þeſſa xor xari hverr a ſinom koſtnade en konongr inne þæim allan koſtnad
ſinn er eigi hexer adr konongs xe.

Nu at konongr vite ſek þui helldr ſkylldugan log at hallda vid þegna ſina oc 11
um at bæta þa ſkal hann þenna æidſtax hava þa er hann er til konongs tekinn. þeſſ

Jvfr. *Cap. 10.* G. 3. og maaskee F. II. Begyndelsen. (See S. 130. Not. 5.)

[1]) Skrf. f. þo. [2]) Skrf. f. hirdſtiorar.

leg ef hond a þessu helgu doma oc þui skyt ec til guðs at ef skal þau kristin log hallda er inn helgi Olaxr konongr hox oc aðrer hans rætter æptir komandr haxa nu samþykt i millom konongs oc bonda með hvarra tueggio samþykt. oc goðra manna rade um at bæta eptir þui viti sem guð gexr mer.

12 Þa skulo oc lender menn oc hirðstiorar þenna eiðstaf sueria. þess legiom vær hond a þessu helgu doma oc þui skiotum vær til guðs oc til Hins helgu Olaxs konongs at vær skolum holler oc truir vera varum herra kononge bæde opinberlega oc leynelega oc styrkia hann oc hans rike bæde med radom oc ollom styrk varum. hallda sculom vær oc æida þa er hann hever suaret ollu landzxolkino eptir þui vite sem guð hexer gevit oss. Sua se oss guð hollr sem vær satt segium. Gramr ex vær liugom.

13 Nu at bændr oc alþyða vite sek þui skylldugare til hollostu oc þegnskylldu oc lyðne við konong þa skulo þæir þenna eið sueria kononge sua marger menn ax xylke hverio sem honom likar. þess leggiom vær hond a þessu helgu doma oc þui skiotum vær til guðs at vær skulom holler oc truir vera varum kononge bæde opinberlega oc leynilega med ollom varum styrk oc mátt sua sem goðer þegnar skulo godom kononge væita alla logiega þionasto oc lyðskylldu med þæim ollom logom oc lunnendum sem hinn helgi Olaxr konongr skipade i millum konongs oc bonda med hvarratueggio samþykt. Sua se oss guð hollr sem vær satt segiom. Gramr ex vær liugum. Ero eigi at eins þæir skylldugir til at abyrgiaz þenna æið er sueria hellðr aller þæir er i konongs lyðskylldu ero alner oc oborner oc þæir sem hans eiðs vilia niota.

14 Þat er xyrst i mannhelge várre. at vár lande skal hverr xriðheilagr vera innanlandz oc utanlandz. En ex maðr vegr mann þa hever hann xiregort ollo þui ær hann atte nema iorðu sinni einne nema hinn have aðr verkat ser til uhelgi.

15 Nu þo at allt þat sem vegande atte bede i lande oc lausum eyri xelli aðr under konong utan odalsiarðer at logom hins helgu Olaxs konongs þa gerde þo hinn virðulege herra Hakon konongr hinn koronade þa miskunn oc skipan a epter inna bezto manna bænarstað at hvárt sem epter ero æignir eða lausaxe þa skal konongr taka ette mæira þegngillde en aðr er vande til ax xe eða eignom en ex [eigi er þegngillde greid[1] þa skulo xrændr vegandu lausu æiga a ex þæir vilia leyst hava.

16 En ex vegande xellr i utlegð xire konongs suerðe eða hans umboðsmanna eða xrændom hins dauða oc a hann xe epter þa bæte xrændr hans xiorðungs giallde ax þui xe en þæir take trygðer oc alsætte i mot ax xrændom hins dauða. Alldrege skal

Jvfr. *Cap. 14.* F. IV. 1. *Cap. 15.* F. Indl. 2. *Cap. 16.* F. Indl. 3—5.

[1]) [Skrf. f. eign er i þegngilldi greidd, see d. n. Landsl. IV. 2.

oc erxinge selia þær eignir er hann tekr eptir utlagamann medan hinn utlæge lifer. En gialldu allar loglegar skullder af eignum ef eigi er lausa fe til.

Nu kann sa atburdr einn hverr til at geraz at konongr gefr þessum hinom útlæga 17
manne lanzvist med ordsendingom oc hænarstad godra manna eda kemr hann a konongs fund oc fær grid af konongi þa skal hann sek sua i frid kaupa vid konong sem hans er miskunn til. En bæta þann lut bota sem eptir stod med slikom salastefnum sem goder menn sia at hann mege orka. Scal þetta mal sidan fara til sættar vid þa er eptir liva eptir godra manna dome. En þæir sem fe hans vardvæittu medan hann var i utlegd þa greidi honom slikt sem þæir toto i egnom eda lausa fe utan landskylldir.

Enn engi madr ma iordu sinne firegera nema hann vege skemdarvig eda geri 18
nidings verk. þat er skemdarvig ef madr vegr a vettar trygder þá hever hann firegort lande oc lausum eyri. þat er annat skemdarvig ef madr vegr mann i gridom. þat er hit þridia ef madr myrdir mann. þat er nidings verk hit mesta ef madr rædr lond oc þegna undann konongi. En ef konongs umbodsmadr kennir manne landrad vid konong þa skal nefna mann af hirdmonnom konongs iafnbornom þæim er mali a at suara oc sæke sa þat mal en hinn veriz med logom. Þat er annat nidingsverk ef madr leyfr i hernat oc heriar a land. aller ero þæir iamut utlæger er i þæirri for ero. þat er it þridia niþingsverk ef madr ryfr trygder þær er at logom ero trygdar oc hann hafde sialfr trygder at vætt huárt sem þat er um vigaferde eda adrar sakar. þat er it fiorda nidings verk ef madr leggr elld i bæ mannz oc brenner upp. Nu ero þau skemdarvig oc nidingsverk told er madr hever firegort iordu sini ef madr verdr sannr at en engi madr skal mæira fire gera [en eignu sinne.[1] en þui er þa er hann eigande at ordinn.

Menn þæir er tala lif sitt fire þyfskn eda utelego huart sem þæirræna a skipom 19
eda lande oc sua fire mord oc fordædoskap oc spafarar oc utisetor at vækia troll upp oc fremia heidni med þui. oc þæir menn er geraz flugumenn til at drepa menn þa er þæir eigo engar sakar vid. oc take[2] fe til nema konongs umbodsmenn late refsa til landreinsanar oc fridar oc sua gorninga menn oc sua þæir er konor taka naudgar eda dotr manna fire utan vilia þæirra manna er forræde eigo a at logom oc sua sialfra þæirra. hverfu sem sidan geriz vili þæirra er samnista geriz oc sua þæir er hefna þessara obotamanna eda hæmta giolld eptir sua at vitne vætt. þa ero þæir obotamenn aller. firegort fe oc fride. En þæir fridhelger er veria fe sitt oc fræn-

Jvfr. *Cap. 17.* F. Indl. 5. *Cap. 18.* F. IV. 1—4. *Cap. 19.* F. V. 45.

[1]) [Skrf. f. at einu sinne, see Fr. L. [2]) Skrf. f. tafa.

konor gire þæim. en hinir ero aller ugilder huárt er þeir ga far eda bana. bæde konongr oc grændom.

20 Þessor reinkamal varo tekin med rade Hakonar konongs hins koronada sunarsunar Sverris konongs med asia Magnus konongs sunar hans Einars erkibiscups oc liodbiscupa lendra manna oc lærdra logmanna oc allra annarra hina vitrastu manna i landino at minka mandrapin lig oss þat likaz til at log hins helga Olaxs konongs stande epter þui sem hann skipade þo at þess have eigi her til gætt verit giri gegirndar saker at sa er mann dregr saklaust have giregort ge oc gride oc se utlægr oc ugilder hvar sem hann verdr staddr bæde konongi oc grændom. Ollom mannom mun þat oc kunnict vera um þann hinn mykla usid er langlega hæver verit i varum londom at þar sem madr verdr ax tekinn þa vilia grændr hins dauda þann or ettenne taka er bazta er. þot hann se hvarki vitande ne radande hins dauda axloku oc vilia eigi hegna a þeim er drap þo at þess se kostr. oc vytr hinn vande madr sua illzku sinnar oc ugyptu. En hinn saklausi gellder sua sinnar specta oc godrar mannanar oc hever margr madr ax þui gengit mikit ettarskard. en konongrinn mist hinna bezsto þegna i landeno oc þui liggr vid obotasok ef madr hoggr hond eda got ax manne at vilia sinom en ef þat verdr i vapna vidrskiptum þa gare þat epter þui sem konongs umbodsmadr dæmir med godra manna rade oc synj hinn med tylftar eidi. Sa madr er tekr tu manz. eda annat ge med stolinne hende þa er hann dræpr oc deyddr hvar sem hann verdr staddr. þat hever oc verit optlega þo at hvarke se vel ne vidrtæmilect at oradvander menn hava laupet brot med eiginkonom annarra manna oc hava marger gire þat litlu þætt en sumer allz eyngo. Oc med þui at vær vænlum at ollom vitrum mannum virdiz þessi sok meiri bæde giri gude oc mannom at stela eigin konom manna helldr en kuum eda bui þa viliom vær at aller menn viti þat at þeir menn er at slikom uknyttum verda kennder se obota menn bæde gire konongi oc karle dræpir oc deyddir hvar sem þeir verda staddr oc eigi at kirkio grever.

21 Ef gader verdr sua odr at hann dregr sun sinn eda sunr godor sinn. eda broder brodur sinn þa gare sa utlægr oc komiz alldregi i prixt. En ef sa er drepinn var. a son epter einn eda gleiri eda dottur skilgetna þa take þau sua arx epter godor sinn sem gader skylde ef hann lixde. en ef þeirra er ekki til. þa take sa er arve hans er næstr hvart sem er karl eda kona. En hverr gedga sem annan dregr eda broder brodur. þa gari ge þeirra sem skilt var adr. Sua skal um konor iamnskylldar sem um karlmenn nema hann briotez or bondom þeim sem hann var gire eidi saker i settr eda verdr vada verk oc sanni þat med tyftar eide ef tortrygd leikr a. En ef madr

Jvfr. *Cap. 20.* F. Indl. 1. 8. 9. 10. *Cap. 21.* F. IV. 31. 32.

verðr oðr sua at hann brýz ór þondom oc verðr hann manzbani þa skal bæta af fe hans fullom botum ef til er. En ef fe er eigi til oc verðr hann hæill þa fari hann ørlendes þar til er hann hefer bæt fullom botom firi sek. En ef menn sia ødi a honom binde sa er vil at usekio oc have til þings oc bioðe frændom. leysi þar oc sege af sina ahyrgð. En ollom monnom ego menn vørð at væita at usekio. En oðr maðr er omage arva sins en hann verðr eigi fyrr umagi arva sins en hann veit at hann er oðr oc hann ma koma høptom a hann ef hann vil. En ef sakar aberi [kømr þar[1] arva hins oda at hann vile eigi hann varðveita. hallðe fire eineiði. En ef oðr maðr færer mann þa skal hann uppe lata vera farbætr oc læknisfe. En konongr a efli a þui. Nu er þat oðs mannz verk þuiat eins ef hann brýz ór þondom oc vito menn þat.

Ef karlmaðr drepr kono þa er hann utlægr oc sua ef kona drepr karlmann þa 22
er hon utlæg. oc sua ef kona drepr kono. þa se hon utlæg. En ef kona drepr þonda sinn eða ræðr hann fire illzko sakir þeirrar er hon hever leget með manne eða hyggr til. þa se hon ugilð frændom hins dauða huárt sem þeir vilia meiða eða drepa hana. en fe hennar gange i bætr fullar ef hon hever drepit en halfgiolld ef hon høver ráðet. en af fe hins er drap have frændr hins dauða full giolld en konongr þat sem auk er bæði i lande oc lausom eyri oc hinn obota maðr er[2] ef hann kemz undan. En ef syniar verks eða raða syni með tylftar eiði.

Nu eru þær konor .viij. er maðr ma vega um. secta lauft við konong oc frændr 23
oc geva dauðom sok. Ein er kona manz. Qnnur moðer. Þridia doter. Fiorða syster. Fimta stiupmoðer. Sætta sunarkona. Siaunda broðurkona. Or skal skera oc lata þat oru fylgia at hann fann þann mann hia þeirri einni hverri konu er til eru nefndar oc bera vitni um beðr eða blæia eða blod er a klæðom er. eða naviſtu menn er hia varo karlar eða konor.

Sua er oc mælt at aller menn skulu fridheilager vera heima at heimile sino. oc sua 24
er þeir fara til heima eða fra. En ef bondi eða þonda son verðr veginn heima at heimile sino eða þa er hann ferr til eða fra. eða[3] akri eða eng með hionum sinom. þa skal þann mann bæta aptr með fe veganda. tuennom giolldom ef til er. En ef maðr færer mann. eða berr eða skemmer fullrættis verkom. þa eykz rettr þeirra at helminge er firi skemðom oc farankom verða. en þeir utlæger er heima fridenn briota oc seker .xiij. morkom við konongs umboðsmann ef hinir liva. Sa skal vera bani er hinin bera vitni um. oc þau segia til. oc sua skal atta vettra gamall maðr

Jvfr. *Cap. 22.* F. V. 31. (mgl.) IV. 35. *Cap. 23.* F. IV. 39. *Cap. 24.* F. IV. 5.

[1]) [Skrf. f. tennir þat. [2]) er synes at være overflødigt. [3]) a er udeglemt.

bera heimsoknarvitni sem fulltide. En sa er heimsoknarvitne berr a hennder. sa er hani at sannr oc synn oc eigi æidom unndan færæz nema þui at eins. at hann have sua fiarre sladdr verit a þui dægre er vig var vegit. at hann matte eigi samdægres tuivegis fara til vigs oc fra. oc væri hann sladdr at kirkio eda a þinge eda at samkundo eda skipi þa beri þæir .xij. þegnar hann unndan er þa voro med honom sladder frialser menn oc fulltida en ef hann var i eyngom þessom stad sladdr. komi fire sek tylftar æidi. en ef þau mego æigi a þinge segia. þa sculo bera tuæir menn oc hoka sogn þæirra a dinge. En ef madr er særdr oc ma hann mæla. þa er menn hitta hann þa skal sa vera bane er hann seger fyrst a hennder ef hann mæler af vite. oc ma hann kenna hann. oc saga hans kemr hokad a fyrsta þing. nema hinn skiri sek med .xij. manna æidi.

25 Ef madr verdr drepinn at samkundo þa skulo þæir bera annat tueggia af eda a er næster honom ero. En ef þæir bera hann hvárke drepinn ne vdrepinn. þa ero þæir seker vid konong .iij. morkom hverr þæirra eda have fire sek lyritar eid at þæir vissu eigi skada mann hans. en eroinge sæke þa til tylftarmæidar sem fyrr var skilt. En þæir er æigi villdo vitne um bera oc vissu. þa skulo þæir alldregi sidan vattbærer vera oc engiz vitnis niota.

26 Ef madr verdr hogginn a þinge. þa skulo aller eptir renna til skogs eda fiallz. en sa er eigi rennr er sekr .xij. aurom. en hauggilldis menn oc nexgilldes menn oc namagar skulo eigi renna at logom. En hverr er biorg væiter þa er sa utlægr nema honom se visa vargr. oc sveri hann einn firer. En ef madr verdr særdr a dinge oc renna aller epter þeim manne til skogs eda fiallz er vig vacte. Nu verdr hann farenn oc ef hann vil at logom veriaz. þa legge hann nidr vapn sin oc biode log fire sek. En þegar hann er handladr oc leggr hann vapn sin niþr. þa er hann fridheilagr medan hinn liver hinn sare. binnda skal þann mann oc færa soknarmanne. þæim ær til soknar er tekinn i þui herade en hann a at vardvæita hann. oc sua vallz madr er honom er særdr. en ef soknare þarf lids vid at gæta hans. þa skal nexna bondr med honom sua marga sem hann þarf. En ef hann leypr fra soknar manne oc verdr hinn sare daudr. þa er soknar madrenn sialfr i vrde til orskurdar konongs umbodsmanz. oc skipi hann epter malavoxtom med hinna bezta manna rade. er hann kallar til med ser. en ef soknar madr syniar vidrtoko. þa sculo þæir hava vitne til oc setia þann mann bunnden a fiet hans. þa vardar honom o hit sama nema oxrike take af honom. En hverviina er soknar madr tekr utlegdar fe. þa skal hann fa mann til at rexsa þæim manne er a þing kömr.

Jvfr. *Cap. 25.* F. IV. 15. *Cap. 26.* F. IV. 9. 10.

Ef madr er drepinn til dauds. þa a sa at vera bane er vigi lyser a hendr ser. 27
en lyst skal vige samdægris innan herads ok nefna sek a nafn oc natstad sinn oc herad þat er hann er or. oc lysi til frials manz oc til [rætz nafns [1] manz þa skal a orðar þinge koma fram nattstadr manz. oc þat skal bonde sueria sa er hann var at um nattena at hann nefndiz sua. en til viglysingar skal a þinge segia. En ef madr vil eigi viglysingar vitne bera eða eigi sueria náttstad. þa fare til baugilldes madr veganda einnhverr oc geri honom stefno til. annattveggia a eða af fimtar þinge. ef þeir bera hvarðe af ne a. þa ero þeir seker .iij. morkom hverr þeirra. have halft sa er sæker en halft konongr. oc niote engiz vitnis siðan oc beri ekke vitni oc fare rætlausser oc sua um [oll ommor vitne. Nu er skirskotat er vnnder hann innan helge.[2] en til þessarar soknar skal eigi heim stefna. þing skal stefna af fimtar þinge um sua margar nætr sem menn hafa tekit. i þing á þeirri. oc skal a þui þinge annathvartt framkoma fe eða atfor oc taka halno mæira. En ef sa madr er viglysing kömr a hennder ma fara samdægris til oc fra þar sem vig var vegit. þa þarf eigi nattstadr fram at koma ef hann a heimile sua nær utan herads oc innan. Eigi skal hann fara um .iij. bœi sua at eigi se vigi lyst fra þui er vigit var veget. nema baugilldes oc nefgilldis menn eða namagar hins vegna bui a. En ef hann lyser eigi sua. þa er hann mordinge rettr oc firegort fe oc friðe. En ef bode kemr fram a fyrsta þinge viglysing oc saga hins fara sua boren sem fyrr var skilt. þa skal saga hins fara standa en eigi viglysing. oc berr þo mord af veganda at hann se utlegr. En ef eigi kömr saga hins fara fram a fyrsta þinge ne heimsoknar vittne. oc kömr viglysing oc sionarvitne fram. þa skal viglysing standa ef hon er at logom borenn en eigi sionarvitne. En erfinge hins dauða skal fara i herad. þar sem sa madr let sek or vera. oc ef hann finnr hann. þa skal hann stefna honom þing. en a þui þinge skulo .xij. frialser menn af honom bera oc eigi nefndarvitne oc fara fram þar a þingeno. En ef hann vil eigi vnndan farz. þa er hann sannr at sokinne. Nu ef hann hever vnndan farz at logom. þa fare erfinge hins dauða oc sæke sua marga menn sem hann vil þa sem hia voro staddr til tylftarcida med hino fyrra skilorde.

Ef madr er særdr oc komz sa eigi i slog er særde eða verdr honndom tekinn oc 28
hydr hann log fire sek. þa ero þar uppe sakbotr kononge oc farbætr hinom oc tekniserfe. eftir skynsamra manna rade sem logbok skyrer. En hvar sem madr særer mann þa skulo aller frialser menn epter honom renna nema baugilldes menn oc nefgilldes oc namagar þeir skulo eigi epter renna nema þeir vile. En hverr annarra sa er eigi vil eptir renna er sekr .xij. aurom.

Jvfr. *Cap.* 27. F. IV. 7. *Cap.* 28. F. IV. 11.

---

[1]) [Skr. f. réttnáms. [2]) [Skrf. f. oll ommor vitne þau er skirskotat er under hann i mannhelge. See den nyere Landslov IV. 11.

29 Ef madr lyſtr mann hextugre hende med hverio ſem hann lyſtr þa er hann utlægr oc ollo ſirregort þui er hann a nema iordu ſinne oc ſe þui er ſire iarder er. oc þui ſe er hann kømr til ſkogs med ſer. oc runnr eda riſta hylr. En þat er epter er þa ſkal hinn taka rætt ſinn oaukinn or þui ſe. er ſire ovæni vard. En umbodsmadr konongs take þat er auk er. en ef hann vil ægi kaupa ſee or ſkoge þa ſkal hann giallda konongs manne .v. merkr en hinn rætt ſinn oaukinn. En ef hann a minna ſe þa ſkal alla aura iafnt ſkerda. en hann ſkal taka trygder imot. en alldrege er hann ſyrre ſridheilagr. en hann hover bætt vid ſakar abera oc vid konongs mann. en ef hann bydr badom þæim bætr þa helgar hann ſek hvart ſem þæir taka vid eda eigi. En ef einn madr lyſtr eda ſærer tua menn eda ſleire i einu at vige. þa bæte ſinom rætte eda ſarbotom hveriom þæirra en einom .v. morkom kononge.

30 Ef ſa madr kømr a þing er annat hvart er blár eda blodugr oc ber þat æinn vattr med honom þa er ſa utlægr er lauſt hann. En ef hann er loſtenn eda ſærdr. ſua at hann ma ekke mæla. ſkeri hann orvar upp þegar hann ma mæla. en þa ſkal þat orvar þing iamnfullt ſem or være ſamdægres uppſkorin. en ef hann verdr daudr. þa ſkere ſa orvar vpp er a iordu byr.

31 Orvar ero þér þriar er ſe liggr vid. ein or at daudom manne. onnor at ſarom hinom meirom. þridia ef madr er aflimadr. Ervinge ſkal orvar ſkera ſamdægris er hinn lætr lif ſitt. eda hinir ſkilrikaztu naviſto menn ef eigi er ervinge vid ſire vattom oc hava þing þrinætt þar ſem vig er vegit eda a gravarbakka þa mego þæir dom dæma þo at eigi kome ſleere[1] menn en .vij. oc .xx. En af[2] þingſtod rættri ſkal umdæma. þa ſkal ſiordungr þingmanna koma. þa mego þæir þo dóm dæma þo at eigi kome ſleire til. Aller ſkulo þæir orvar bera oc enge ſella. en ſa er ſekr .xij. aurom er þær ſeller. En ſa er ſekr at halvo meira er hann gerir bæde ſeller orvar oc ſitr hæima um þing. Fire vattom ſkal hann orvar ſkera. ſa ſkal orum ſylgia er a ero lagdar. Nu ef orvar taka hann. oc ſæker eigi þing þa berr hann a bake ſok. En ef orvar taka hann eigi þa ſkal ſtefno gera honom til þings annars oc niote þar ſkirſla ſinna. ef ægi ero ſionarvattar til. en ef hann a frændr eda erfdar menn. þa ſkulo þæir honom bod gera. en ef hann kømr eigi oc ſirriz hann þing þa er hann ſannr at ſok ef ægi banna honom loglegar naudſyniar. bonde hverr ſkal til þings fara er ór kemr til oc fara þar til er hann mæter þæim monnom er a dinge varo oc hverfa þa aftr at uſeklu.

32 Ef ſa madr vil ganga a orvarþing er hann er þar ſire ſokom hafdr. þa ſkal hann æſta ſer gridа. en brennder ſkulo ſelia honom grid a þing oc af þinge .v. natta

Jvfr. *Cap. 29.* F. IV. 22. *Cap. 30.* F. IV. 29.

[1]) Saal. i Mbr. [2]) Maaskee f. En ef a.

grid a sumarsdege. en halxsmanadar a vetrardegi. Sua er oc mælt at ongom manne skal þinggongo synia nema þæim mannzbana er vegr mann a þinge. oc verdr tekinn i epter rás. oc þiove þæim er xoli er bunnden a bak. En ex madr verdr utlægr a herads þinge. eda a orvardinge þui er þar er. sem herat[1] þing er skipat. Nu vil þesse madr þar bæida ser þinggongo. þa skulo bændr eigi iata honom. en hverr madr annarra skal eiga þinggengt. oc veri þar mal sitt. med logom. en ex honom er bannat eda syniat þinggongo. þa ma þann mann eigi utlægan gera a dinge þui. En eptir þat þing þott hinn deye or sarom. þa vardar þat ekke bondom en bane xare utlægr.

Ex madr er eigi xærr til þings sa er særdr er. þa xare sa epter mælande hans 33
er rætr er hvart sem þat er med xrændsemi eda umbode til. oc skal selia grid oc xesto taka eptir þui sem hinn sare. En þau grid oc þa xesto skal hann sua hallda oc aller hans xrændr sem hann have sialxr xesto tekit. oc sellt grid. En ex sa atburdr verdr at menn soraz eda liostaz oc er hvarge til þings xær oc xester hvarstuegge eptirmælande odrom log eda umdæmi godra manna. þa skal su xesta oc gridsala standa ax hvárstueggia hende at iamxullo sem þæir have sialver grid sellt oc xesto tekit. en xe þæirra i vede er verk gerdo hvárs vid annan en eigi þæirra er xesto. nema sua se skilt. En ex madr anndaz or sarom. þa skulo arver þui male skipta eptir godra manna umdomi. Sialxr hann ex hann liver til alsættar en eigi hinn er xestu tok nema hann se arve. Hverutna þess er menn hittaz a med vanndrædom oc verdr tuinne orvarþing oc i sinom stad hvárt oc koma bader til ximtar þings þa skal sa xyrre sin vitni rydia er xyrre skar or upp oc niote þar vitna sinna allra þæirra er hann hover til. en hinir lyde til medan oc stende udæmt mal þæirra til þess er hvarertueggio hava rutt sin vitni. en bætr[2] mete vitni þæirra. En ex adrertueggio leggia xyrr dóm a. oc troda þing oc vitne hinns. þa hever sa xirexaret sokn sinne. en hinn sekr .iij. morkom er dóm lagde a. En hverr annarr bauge er vapnom hellt upp en hinn have sitt mal er a logom stendr.

Ex vitne manz xerr til þings hvart sem er. þat er vigþysing skal xram bera eda 34
nattstadarvitne. þa er þæir mæta monnom er a þinge varo þa skulo þæir skirskota unnder þa er a þinge varo at þæir villdo vitne bera ex þæir mætte komaz til þings þa skal þat vera at xullo er þæir bera a næsta þinge. En ex þar[3] sker ór er þingbod skyllde. þa vardar þat ekke bondom er[4] hinn xirdan sek lide manna. oc þo eigi xirexarid sokn sinne. ex menn vilia mæla um. En enge madr verdr at male xelldr nema ór eda madr stexni honom þing.

Jvfr. *Cap. 33.* F. V. 6. 7. *Cap. 34.* F. V. 12.

---

[1]) Skrf. f. herads. [2]) Skrf. f. bøndr, see Fr. L. [3]) Egentlig skulde dette Ord efter Forkortningen i Mbr. læses þat, men Fr. L. har þar, hvilket giver bedre Mening. [4]) Skrf. f. en.

35 Ef madr rinndr manne i elld eda a laf oc um alaſtan oc ſua ef madr ſlingr annan med hadung eda heipt. oc ſua ef madr rinndr manni. eda nykker til ſin eda fra. oc ſua ef madr feller mann. oc allt þat er monnom verdr med ovond miſþyrmt oc hinn ſtirſkotar er fire verdr. eda hava ſkynſamer menn ſed a. þa ſkal ſa bøta er misgerde epter þui ſem .v. menn dæma þeir ſem til ero nefnder af hvarstueggia hennde. med þeirri ſkynſemd ſem gud gefr þeim. En hinn er misgerde bæti konunge hauge. en þo at hann ſtirſkote eigi þa a hann þo koſt at beida at rettar ſins. þegar hann vil oc ſætia med þingſtefno oc have vatta tua. þa er nær varo ef þeir ero til. En ef þeir ero eigi til. þa ſyni hinn med lyritareidi ef hann er ſattauſſ. En ef madr leypr at manne oc helldr ſer ſiálfr. þa ſkal hann bæta halfrette en konunge hauge ef ſtirſkotat er. En ef hann verdr halldenn oc verdr ſtirſkotat. þa er fullrette en konunge .xij. ørar. En ef hann helldr ſer ſialfr oc verdr eigi ſtirſkotat. þa er þat argafas.

Vm fullrette.

36 Ef madr binndr frialſan mann uſynio. giallde .v. merkr konunge en hinom fullrette er bunnden var.

37 Engi madr ſkal þat vid annan møla at hann have þegit ſkom a ſer. hvartke mæiri madr ne minni. nema honom fylge .x. menn til þings oc ſanni mal hans ſua ſem mælt er i logom. at tueir menn ſkulo ſueria. en atta ſanna. þeir .ij. ſkulo hava bok i hende oc ſueria ſua þeſſ legg ek hond a helga bok. at þat hovom vær heyrt en egi vitom vær hvat ſatt er. En ef hann miſſer þeirra vatta. þa er hann utlægr. En hinn ſkal þo hava lyritar eid firi ſik þo at hann have þeſſa vatta alla. En ef hann mæler þat vid mann at hann rade lond oc þegna unndan konunge. þat ſkal hvártke mæla mæiri madr ne minne. nema heimilis quidar vitni fylge nema vile gera ſek utlægan. En ef madr mæler þat vid kono manns at hon have legit med ødrom manne en bonda ſinom. eda kenner dottor hans at hon ligge med manne. eda ſyſtor hans. þat ſkal eigi mæla nema heimilis kuidar vitne fylge. nema hann vile gera ſek utlægan. En ef madr mæler ukuædes ord vid karl eda kono. þat er útlegd liggr vid. oc verdr ſtirſkotat. þa ſkal uppe fullrette vid þann er mælt er vid. þo at hann helge ſek med hæimilis kuidarvitni. nema hann eigi ſokn a at logom a þui male. þa er þar ekki rettarfar a. Sua ſkal um oll fiolmæli oc fullrettes ord.

38 Ef madr gerer ſua miket uhævo verk at hann legz med kono manz. þa ſkal hann bæta bonda hennar rettom primr. En ef hann vil eigi bæta. þa ſtefni hann honom þing af þinge. En af þiui[1] þinge bæte hann honom ſem ſkynſamer menn .xij.

Jvfr. *Cap. 35.* F. IV. 16—21. *Cap. 37.* F. V. 22—24. *Cap. 38.* F. V. 27—29.

[1]) Saaledes i Mbr.

dæma .vj. ax hváro hende eda xari utlægr. En ex hann er xærr til unndan xærslo syni med tylxtar eide. Nu ex madr yrker um mann þat er monnom virdiz til nids eda hadungar xiordung viso eda lengra. þa skal hinn kuedia þings oc kueda a þinge. en hinn xærez undan med lyritar eidi. eda xare utlægr. oc huerr penningr xiar hans nema iarder. take hann xyrst rætt sinn ax þui xe. en konongs umbodsmadr se xire þui er auk er. Nu huert mal er madr mæler vid mann. þat er horver til neyxsla eda kenner huinzko eda xordædoskap oc hann a eigi soku a. þa er hann xiolmæles madr ex hinn skirskotar. nema hann have heimilis kuidar vitne a hende honom. þa skal hann sueria tylxtar eid. En ex hinn misser heimilis kuidarvitnis a þinge. þa er hann utlægr.

Sva er mælt om[1] rogsmenn alla. þa er rægia menn vid konong eda iarll eda 39
biscup eda valldzmenn. ex hann ræger xiorve manz. þa skal hann sino xiorve xire rægt hava. Nu ræger hann xe manz. þa skal sa sino xe iamnmykko rægt hava. nema hann syni med lyritar eidi. En ex hann kenner þat rog manne at hann have xenget ax ordum hans upokka konongs. hallde xirer lyritar eidi. eda giallde .iij. merkr. Enge a sok a sonno.

Madr huerr xulltida er gengr husa a medal oc þiggr olmoso hann a engan rætt 40
a sér medan hann gengr med vanarnyl oc hann er heill oc verkxærr. En þegar hann xær sér matar sialxr eda xrændr hans oc klæda. þa er hann þegar rættnæmr. Engan rætt a konongr a þæim manne er engan a sialxr a sér.

Ex madr selr xrialsan mann ax lande eda i utlegd. þa er hann sekr .xij. morkom 41
vid konong. oc komi manninom i land aptr. en bæti hinom rætti. En ex hann ma honom eigi aptrkoma giallde hann (xullom botum. En ex hann syniar hallde)[2] xire lyritar eide.

Þessar rettarbætr oc einkamal varo tekin um allan noreg epter xorrede oc 42
skipan Magnus konongs. sunar Hakonar konongs. oc med asion oc tillago Jons erkibiscups oc annarra biscupa lendra manna oc lærdra stallara oc logmanna oc hinna vittrazta manna ax ollom lutom lanndzins. at um þa menn er monnom verda at skada xare epter þui sem adr vatta log. En ax xe veganda dæme .vj. menn skilriker loglega tilnexnder slika gerd eptir lagaskilorde. sem þæir sia rettlegazt xire gude oc malanexter ero til. ervingiom hins danda einom. En allar adrar xrændbætr oc saktal skal xalla nidr sua at huargiz xrændr adrer taki ne giallde xramarr en nu er

Jvfr. *Cap. 39.* F. V. 30. *Cap. 40.* F. V. 32. *Cap. 41.* F. V. 37.

[1]) Saal. i Mbr. [2]) ( ) mgl. i Mbr., men tilf. af Arne M. i hans egenhændige Afskrift.

ſtilt. Nu vinnz eigi ȥe veganda bæde til þegngilldes oc bota þa ſkal ſua ſkerda ȥire hvarom ſem tala rennr til ȥtir ȥiarmagne. En ef nokkorr gengr a þetta. þa hever hann ȥiregórt ȥe oc ȥride. oc verde aldre ſidan bota mædr oc ſua aller þæir er rad leggia til þeſſ. at ſia ſkipan ſe roxin eda a hana ginget. þeſſar rettarbætr ȥkeire let Magnus konongr þuiſu ȥvlgia at þo at niþingsverk eda ſkemdarvig ſe vegin. þa ſkal ȥyrſt taka mannbætr af ȥe viganda. En konongr have þat ſæm auk er. En ef minna keypr af en þegngilldr. þa ſkerde ȥire badom æpter þui ſem tala rennr til. Sua iatade oc Magnus konongr at hvergi ſkal konongr ȥyrr taka ȥe manzbana oc engan annan utlægan eyre en adr ſe loknar allar loglegar ſkulder þær ſæm ȥyr varo gorvar. en ȥe eiganda ȥelle i þa ſok.

43 Her ſeger um vadaverk oc ero þau med athygle ſkodande oc med ſkynſemd greinande med hveriom atburdom er þau kunna til at ȥalla. þui at i ollom ſtodom er menn ſkulo ſer til þarȥinda vinna oc monnom til haglegra luta lid at væita. þa ero þeſſe vadaverk meirr virdande. en hin er enge naudſyn dregr til nema galeyſi oc mikit ſkamſyni. Nu þo at tuæir menn ȥari i ſkog ſaman æda reka ſtrander. oc ſkyz annars oȥ a annan at uvilia þeſſ er [1] oc a ſkapti hellt oc deyr hann af þa ſcal hinn bøta ȥiordung bota eruingiom hins dauda oc ſynia med ſéttar eidi at hann villde þetta eigi gort haȥa oc ſkal ſua hverviina þeſſkonar vadaverk ȥára er þæir haȥaz þat at er til nytſæmdar er hvárt er menn ȥa af mæin æda bana æda ſar. at uvilia þeſſ er giorde. oc er þetta ſecta láuſt vid konong. en oll onnor vadaverk ſua ſæm at kaſta æda ſkiota ivir hús æda hæder æda ſeip æda i læika at gánga æda adra þarȥleyſo at gera hvart er menn ȥa af mæin æda ſár eda bána at uvilia þeſſ er gerdi þa ſkal bæta halȥum botum oc ſyni þo vilia ſins med ſettar æide. þetta er ſectalauſt vid konong. oc ecki a konongr a vadaverkum.

44 Þat er ollum monnom kunnikt at rytningar ero ȥiri bodnir at bera. en ſa er bérr hann er ſekr vid konong .vj. aurom. En ſa er bregdr knife at manne oc komr eigi ȥram hann ſkal bæta ȥullom rette. þæim er hann bra af. en konongr .ȥij. aurom. Nu ef mædr leggr mann med knife. þa er hann utlægr oc bæte þæim er hann lagde ſem .ȥij. menn dæma oc þæir ſia at hinn er vel ſæmdr af. En konongs ſoknar mædr ſkal taka þann er lagde oc ȥæra a þing oc luta þann knif keyra i gegnom hond hans. oc ſkal hann kaupa ſek i ȥrid med þeſſare rexſing ef hinn lifnar oc abyrgez ſialfr ſar ſitt. En ef hinn deyr er ſakláus er lagdr. þa er ſa dræpr er lagde hvar ſem hann er ſladdr. En ef hann kemz undan ȥare hann utlægr nema landz ſtiornarmonnom virdez nokkurar naudſyniar til hava gengit. En ȥe viganda ȥare æpter ȥyrra lagaſkilorde bæde þegngilldr oc bætr. Med ſama ſkilorde ſkal vera ef mædr ſkytr at manne þo

[1]) Herimellem i Mbr. opr.: gerde, hvilket Ord dog igjen er overstreget, uden at det samme er gjort med det paafölgende oc.

at ekke take. þa bæte konunge .vj. aurum. en hinum fullrætte er hann skaut af. en ef hann færer mann med scote. þa skal sa er skaut slika refsing fire fa sem hinn er lagde med knive oc sua þo at hinn deye er skotenn var. þa skal hinn er skaut under sæmo refsing oc hinn er lagde. oc med sama skilorde bæde þegn greida oc bætr.

Þat er eigi vidr kæmelegt at menn bitij um sem hunndar æda hestar. Nu sa 45
madr er mann bitr þa skal sokuar madr taka þana er beit oc færa a þing. oc lata brista framtennr ór hofde. honum. þæim er bæit oc se sidan saklaust vid konung fire refsing þessa. oc bæte þæim er hann bæit epter þui sem .xij. menn dæma oc þæir sia fire gude at hann se væl sæmdr af.

Menn þæir er til þess vilia hafa sek at ganga i samkunnder manna ubodet af 46
þess hennde er væitzluna a. oc silia þar slimosetre. oc þo at þæir verde hardlega a brot rekner. eda þar nokkot misþyrmt þa ero þæir halfrættes menn oc seker .iij. morkom vid konung. er þetta fire þui gört at margr godr madr hever finget skemder oc vanndræde fire þæirra olutvennde.

Sua er oc stadfastlega tekit um allt landet at ef madr drepr mann eda væiter 47
honum þær akomor. eda gerir þau nokkur verk sem hann a at lata lif fire. eda limo at logom. þa skulo þæir sem næster verda eda þæir sem fyrst mego na. taka þann mann oc færa umbods manne konongs bunndenn eda fiotradann. þa er hann skyldr at færa a þing. en bænndr skulo dæma þann mann epter logom a þinge. En konongs umbodsmadr late refsa honum eptir logom. Nu er þesso þui sua skipat at enngc ma þetta syndalaust gera. nema sa domare er hofdinge hever til þess skipat. þuiat loginn refsa en eigi hann. þo at hann geri sina skyldo eptir logom. En adrer gera med hæipt oc auxund. oc þui væiter þat iafnan at þæir fa fyrst mannskada oc suara sidan storom skriptom med frekom fiargiolldum oc langom utlegdom oc hordom avar-kostom oc hava þa slikan mannskada sem adr. Nu hverr sem adruvis gerir oc provaz sua at hann matte þuisa aledes koma. þa er hann útlægr til þess er konongs umbodsmadr gerir skipan a eptir malavoxtom hvat nandsyn til rak þeim sem giorde. Nu hever sa eigi lidskost til sem attelr. þa skal hann segia valldzmanne. oc ef valldz-madr frefr lids med sér þa er hverr sekr .iij. aurum er eigi ferr. nema nefgilldesmenn oc baugilldes menn oc na-magar. Nu ero þæir aller fridhelgir er til sætia. en hinir aller er veria utlæger hvart er þæir liota ben eda bana.

En af þui at logboc vattar sua vida.[1]

Sua er tekit um allt landet at um konor þær allar er monnom ero skylldar oc 48
menn vilia enga ræt a leggia. þa viliom vær at enge take mæira en laga ræt a þæim.

[1]) Fortsættelsen see den nyere Landslov IV. 17.

En ef frændr konunnar vilia leggia til hennar slika heimanfylgio sem sfynsamir menn sia at hinn mege vel vid taka er konona hever legit. oc vill hann þa eigi festa hana. þa skal hann giallda slikan rætt fire þa kono sem .xij. menn loglega til nefnder vilia dæmt hava. En ef frændr vilia ekki til leggia þa skal sa er konona hever legit. bode hioda oc bæta lagarætt. En ef hin vil eigi vid taka er þan rætt a at logom. oc vinnr a þæim er kono hever legit. þa vinnr hann a sallansom manne oc svare sem log vatta. En allar þær menjar oc konor er menn leggia ræld a oc verda þær legnar. þa skolo þat dæma .xij. menn bæde rætt oc radspell eptir þui sem þæir sia at hinn er sæmdr af er rættenn a at hæimta.

49 Sua lij os oc odrom sfynsomom monnom at um þa iafnadaræida sem menn hava haft i sættargerdom manna at þat se mæirr med oxkappe gort. helldr en logom oc rættindom. Oc af þui at vær hovom ollom monnom log svaret i rikino. þa viliom vær at þesser æidar falle vannlega nidr oc þa æina uppilata sem logbækr vatta. en þat ero dulæidar. oc um kenzlumal þau sem eigi ero logleg vitne til. Sua lij os oc hafkasamlegt fire gude. at þar sem sa madr sverr fire sem male a at svara. þa skulo aller sveria eptir hans æidstaf þo at þæir vite eigi hvart er þæir sveria satt eda eigi. Nu viliom vær þa skipan a gera at sa sveri fullan æid fire sek er fire male er. en adrer sanne hans eid. med þui skilorde at eigi vito þæir sannare fire gude en þæir sveria.

50 Fader oc moder skal rada gyptingom dætra sinna ef þau ero til. En ef þæirra misser vid. þa eigo frændr hinir nanasto giptingom at rada. Giptingar madr skal rada hæimanfylgio oc tilgiof fire frændkono sinne sua sæm þæim kemr asamt. þæir skulo þa oc æindaga nær brudlaup skal vera. En ef þa skil a um maldaga. þa late giptengar madr bera tueggia manna vitne um heimanfylgio hvat mællt var. þæir er hia varo. En ef þa skil a um tilgiof. þa niote festar madr tueggia vatta med fyrra skilorde. En enga hæimanfylgio ma arve gyptingar manz rinva. þa er sua er gorr sem nu var skilt. En ef dotr verda fodor sins arvar. eda modor eda brodur æda hverskis arvar sem þær verda sumar giptar en sumar ugiptar. þa skulo þær er ugiptar ero taka sua mikit af uskipttum arve sem þær hofdo er heiman ero giptar. En þo at allar se heimangiptar oc er eigi skipt hæimanfylgio til iafnadar þæirra i millom. þa take þær af uskiptom arve iamnmikit sem su hafde hæiman ø medan fe vinz til. Griper þæir aller er lagder ero til hæimanfylgio. oc ero þæir metner oc mynder i hennar þæim er kono fær. þa a hann þa iafnhæimila sem fader eda moder leti hæimanfylgia. En ef madr seger at hann ledi eigi til þess þa gripo. þa sveri hann einseide. sua karl sem kona. En soke til iafnmikils giptingar mann konunnar oc skerde

Jvfr. *Cap. 50.* F. XI. 2—4.

þat tilgiox hennar extir rettri tiltolo. En ef ekkia gipte sek heiman oc lætr hon virda fe annarra manna til hæimanfylgio ser. oc ler sa til er atte. þa a hann þat iafnheimillt sem þat er ekkian atte. en ef madr kuez eigi til þess let hafa þa syni med einseidi. en hæimanfylgia hennar þui minne.

Fe konu sinnar scal madr eigi færa af lande brot nema hon vile. Rada skal 51
hann fe þæirra ollo til þarva þæim. hvarke scal þæirra fire mæla ne firegera annars fe. Slikan rett a hverr a kono sine sem a sialvom ser ef henni verdr med ovond misþyrmt. Eigi a kona at synia bonda sinom felags. Nu fær madr meyiar. eigi mego þau felag leggia sin i millom nema þæir menn iafe er til arfs þæirra ero komner. En ef þau ala born til arfs sins. þa mego þau leggia felag sin i millom slikt sem þau vilia. Nu fær madr ekkiu oc a hon bornu til arfs sins oc ero þau i umegd. oc vil hann þo leggia felag sitt vid hana. þa skal hann gera sleðno til hovods barms monnom barnanna. oc leggia felag þæirra saman at fiarmagne. leggia iord iordu i gegn oc eyri eyri igegn. meta oc faung hans hvart þau ero meire eda hennar faung se. Nu ma þar eigi riuva er sua er lagt. en ef þau leggia annan veg felag sitt saman. þa ma riuva hvart sem vil hans eroinge eda hennar. a þa lund at fara a þing fram fyrr en þau have verit .xx. vetr asamt. þa a hann alldrege uppreist þess mals sidan. En ef madr fær ekkio barnlausa oc ala þau ser bornu saman til arfs sins. þa mego þau leggia felag sitt saman þa skal þat halldaz eptir þui sem logleger vattar vito. Su tilgiox skal kono heimil vera er til hennar var geven. oc vattar vito at lyst var a giptingardege ef hon liver lengr. en ef hann misser hennar vid. þa take arvar hennar heimanfylgio en tilgiox falle nidr.

Ef greigar ganga saman at landz logom oc aukaz þæim fe. þa a hann tua lute 52
en hon þridiung. bæde i lande oc i leysom eyre. En ef annattueggia hiuna misser annars vid oc þrytr samkunndo vitne. þa fare þat exter þui sem skyrer i þæim kapitula er madr sez i uvirdau eyre oc greidiz þa fe upp eptir logom. En ef madr kauper iord med gripom eda lausafe. eda buxe kono sinnar oc liver hon honom lengr. þa skal hon þat eitt hava or londom af arve hans er hon hafde hæiman oc tilgiox med oc þo sua at hann leidi hana til botar[1] skeyting at taka. þuiat log riuva þat mal oc lausafe. er arvar greida henni i hond. en ef hon tekr fe i erfd sidan er þau komo saman oc verdr þat fe fire iord greitt. þa skal su iord hennar vera. Mær su er arve verdr hvergiz arve er hon verdr. hon ma gipta sek sialf þæim er hon vil þa er hon er .xv. vetra at alldre med þæirra frænda rade er nanafter ero. oc vitrazter. bæde i fodor ott oc modurott. hverr er giptingar madr er rettr at konu late allt vera heimilt i hæimanfylgio. En allt þat er sætia skal at logsoknom þa scal eigi tilgiox i mote koma.

Jvfr. *Cap. 51.* G. 52—54. *Cap. 52.* F. XI. 8. 15. 16.

[1]) Feilskr. f. botar, d. n. Landsl. V. 4.

53 Ef mær hefer fiarhalld brodur sins. þa se fuður frændr oc moður frændr sucinsins sliet henni til handa i heimanfylgio af fiarlutom sucinsins sem þeim fyniz er hygnaster ero. En ef þa skil a þa rade þeir fuðurfrændr er arue þeirra ero næster ef þeir hana vil til. En ef broðer gefr þa sok þa er hann er fulltida at þeir haue tekit fe a gipting systur hans. þa stande sa fire einseide er su sok kemr a hond. En ef einn hverr verðr sannr at þui at hann hefer til þess muto tekit. reiði sliet sueininom sem hann tok i mutona oc heiti drengr at verre. En um fram rað þeirra manna er nu ero til skilder. þa skal hon eigi ega lost meira at taka ser til heimanfylgio. En ef hon tekr annan veg en nu er skilt. þa halldiz þui at eins at broðer hennar vile þa er hann er fulltiþa. Ef broðer gipter systor sina med frænda rade sa er ellztr er oc ero sumer i umegð. þa skal þat halldaz sua sem þeir verre aller fulltida.

54 Ef kona legz med manne unnder bonda sinn eða skilz hon við hann saklaust i mote guðs logom. þa hefer hon firegort munnde sinom oc tilgiof. En ef bonnden byðr henni samvist en hon vil eigi. þa skal hann ollom fiarlutom hennar varðveita medan hon liver. En siðan take sa heimanfylgio hennar er þa er arue næstr en enga tilgiof. En ef þau settaz a mal sin oc tekr hann við henni þa fare mal þeirra sem þat væri spellalaust. En ef henni verðr sa gloþr optarr fire þa skal hann þo fiarlutom varðveita medan lif hennar er at hann vili eigi optar við henni taka. en siðan fare sem aðr var mælt. en ef hon hefer eigi fyrr meirr við þann gloþ verit kennd oc heitr hon yverbotom við guð oc bonda sinn oc byðr honom samvist oc vil hann eigi eiga hana. þa haue hon heimanfylgio sina en eigi tilgiof. En ef bondi hennar vill firra hana heimanferð sinne. oc seger sua at hana haue fyrrmeir slikr gloþr hennt oc var su sakargipt eigi fyrr meirr af hans hende við hana sua at menn visse. þa stande hon fire einseide oc haue heimanfylgio sina en eigi tilgiof. ef hann vil eigi við henne taka. En ef meinleike sundrar samvist hinna med þess rade er sundra a at guðs logom. haue sitt fe þa huart þeirra. En ef maðr settez við þann mann er legit hefer kono hans. þa skal sa veita trygðer þeim er konu a. En ef hann tekr konu sina i hiuseap aptr oc liggr hinn hana sinn annat medan þau ero saman. þa er hann tryggrofe sem sa er vigr a vspilltar trygðir. En ef bonde konunnar vinnr siðan a honom. þa vinnr hann a tryggrofa manne oc ugilldom bæde kononge oc frændom. en ef maðr fer ser konu at logom oc gefr i mote henni tilgiof oc fellr hann siðan i fra. þa skulo lukaz henni þing sin oc heimanfylgia af sialfs hans fe medan þat vinz til. en þeir er næster ero erfðom eptir hann þa skulo þeir ekki luka af sino oc ekki taka eftir hann.

Jvfr. *Cap. 53.* F. XI. 9. *Cap. 54.* F. XI. 14.

Svnr skal taka arx epter xodor sinn ex at skopom xerr. sua ætlædingr sem ættborinn. 55
En ex illa verdr þa tekr xader epter son sinn ex hann a eigi borinn arna.

Su er onnur erxd er tekr dotter oc sunarsun sa er skilgeten er oc sua xader hans. 56
En ex sunarsyner tueir standa til arxs skilgetner oc er annars xader skilgetinn en annars eigi. þa take sa arx er skilgeten er xader hans. En ex hann á[1] eigi ne dotter. þa eigi hann arxskipte vid sunardottur oc skipte sua sem skipta skylldo sunarsunr oc dotter. oc stande i ollom erxdom upp xra þui. Sama mal eigo brodursyner sua getner. En þo at dotter se ein en þæir allmarger. þa scal hon ganga iamnt til arxs vid þa. En þo at þær se allmargar en sunarsun einn. þa skal þo skipta iaxnt þæirra i millom. En ex odalsiord er i skipte þæirra. þa skulo þæir brodr leysa til sin sliku xe sem allra manna gingr i midil[2] med vorn oc tuikxe gulle oc brendo silxri. en ex misser dottur oc sunarsunar. þa tekr sunar dotter xyrri arx en broder.

Su er erxd hinn þridia er brodir verdr brodur arxe oc ero þæir samxedra oc 57
skilgetner. En ex brodur misser. þa tekr syster samxedra oc skilgetinn.

Su er hin xiorda erxd er tekr xodur xader oc xodur broder oc brodursun. sin 58
þridiung hverr þæirra. En ex xodurbroder er einn. en brodursyner xleiri. þa skal xodur-
broder taka halvan arx vid þa. Nu er brodursun einn en xodurbrædr xleiri. þa scal
hann taka halvan arx vid þa. En ex einn þæirra er til. þa skal hann taka þann
arx allan. En ex engi þæirra er til. þa tekr moder skilxengin þann arx allan. En
ex hennar misser þa tekr xodormoder oc xodursyster. oc brodur dotter skilgeten. oc
scipte sua sem þæir skipta xodur xader oc xodurbroder oc brodursun.

Su er en ximta erxd er tekr broder samædra oc brædra syner halxt hvarertueggio. 59
en ex eigi er broder til þa eigo brædra syner þann arx allan. En ex brædr sam-
mædra ero eigi til ne brædrasyner. þa sculo systr sammædra oc brædradætr þann
arx taka oc scipta sem þeir skylldo skixta ex þæir væri til.

Su er hinn setta erxd er tekr xodor syster samxedra oc skilgeten oc þo xader 60
hennar se xrillo sun oc sa halxbrædrungr er hann er skilgetinn oc kominn xra brædrum
samxedra. oc tekr halxan arx hvart þæirra ex þau ero bæde til. En ex annars þæirra
missir vid þa take þat allan arx er til er. En ex hvarke þæirra er til. þa take su
kona þann arx allan er halxbrædungr[3] er oc sua at xrænsemi kominn sem adr var
skilt um karlmenn.

Jvfr. *Cap. 55—67.* F. VIII. 1—14.

---

[1]) Rigtigere: er, s. Fr. L. [2]) Saaledes i Mbr. [3]) Saaledes i Mbr.

61 Su er hinn ſiaunda erxd er tekr xrillo ſun ex hann er til. En ex enge liver i ſiaundu erxd i baugillde uema broder ſkilgetinn. þa take xyrr broder hans i ſiaundu erxd laungetinn. ex hann anndaz barnlaus. helldr en i attando erxd gange. En ex hvarge er þeſſara til þa tekr xrilludotter.

62 Su er hinn attanda erxd er taka exter bræðra ſunu oc er at þridia manni xrændſemi þeirra i hvaratueggio halxo. En ex þeirra miſſer. þa ſkulo taka konur þær er epter ero bræðradætr.

63 Su er hinn .ix. erxd er tekr modurxader oc dotturſun. þeir eigu bader einn arx at taka oc verdr hvartueggi annars arxe. en ex þeirra miſſer. þa tekr modurmoder oc dottur dotter. hvartueggia þeirra epter adra ex annarrar miſſer.

64 Su er hinn .x. erxd er tekr modur broder oc ſyſtor ſun. þeir eigu bader einn arx at taka oc verdr hvartueggi annars arve. En ex þeirra miſſer þa tekr modur ſyſter oc ſyſtur dotter. þær eigo badar einn arx at taka oc verdr hvartueggia annarrar arxe.

65 Su er hinn .xj. erxd er taka þeir menn er ero tueggia ſyſtkina ſyner karls oc kono. þeir eigu bader einn arx at (ta)ka.[1] oc verdr hvártueggi annars arxe en ex þeirra miſſer þa ſkulo taka tueggia ſyſtkina dætr karls oc kono. þær eigu badar einn arx at taka oc verdr hvartueggia annarrar arxe.

66 Su er hinn .xij. erxd er taka ſyſtra tueggia ſyner. þeir eigu bader einn arx at taka oc verdr hvartueggi annars arxe. En ex þeirra miſſer. þa take þær konor er ſyſtradætr ero. þær eigo badar einn arx at taka oc verdr hvartueggia annarrar arxe. Sua er oc mælt at i þeirri erxd ſkal hverr taka arx ſem hann er taldr i. oc enge take arx xire hænndr audrum xram.

67 Sua er oc mælt oc talt i logom manna ex madr verdr xire þeirri villo at hann vegr mann til arxs þa hever hann xire veget þeim arxe. en arxr ſa xare at rettom erxdom ſem ſa madr væri eigi til er mann vegr til arxs.

68 Sua er oc ſtadxeſt um allt landet med konongs rade. at þegar er madr xeſter ſer kono at guds logom oc ſamþykt beggia þeirra. þa ero þau bornn er hann a med þeirri kono aull loglega til arxs komin hvárt ſem þau ero geten xire xeſteng eda epter.

69 Su er hinn .xiij. erxd er þeir gavo ſyner Magnus konongs berxæz. Sigurdr konongr oc Eyſteinn konongr oc Olavr konongr. er taka ſkulo xodurbroder oc brodurſun

Jvfr. *Cap. 69.* F. VIII. 15.

[1]) I Mbr. atfa, rettet af Arne M. i hans egenh. Afskr. til: at tafa.

xrillosyner oc sa xodurbroder oc brodursun annarr er þæir ero sammædra oc skilgetnir oc skipte at mannmergd. En ex þessara misser við þa take konor iaxnskylldar oc skipte sem adr var skilt. En ex þær ero eigi til. þa take xadurbroder sammædra oc eigi skilgetinn. oc brædra syner sammædra hvárt sem þæir ero skilgetner eda eigi oc brodursun sammædra. oc eigi skilgetinn oc skipti at mannmergd. En ex þæir ero eigi til. þa take konur iaxnskylldar oc skipte sem adr var mælt. En ex þessara misser allra. þa take þæir er at ximta manne ero at xrændsemi nema nanare ximiz. xyr en unnder kononga gange.

Mædr ma bota rad sunar sins oc leida hann i ott ex hann vil ex sa iattar er 70
arxe er næstr. Nu ex hann a suno skilgetna þo at einn se xulltida ex sa iatar. þa iatar sa xire alla þa er i umegd ero. oc sua xire alla þa er ualner ero. Sa skal odale iata er odal a med þæim. Nu skal sa er mann ættleidir oc sa er iatar arxe eda odale. oc sa er ættleiddr er ganga aller saman xire kirkiudyrr oc hallde aller saman a einni bok. oc skal sa mæla sua medan er ætleider. Ek ættleidi þenna mann til giallz oc til giavar. til sess oc til sætes. til bota oc til bauga. oc til allz rættar sua sem moder hans være skilxengen. Sua mego xleiri xrændr karlar oc konor i ætt leida oc til arxs gera sem nu er talt ex sa iattar er arxe er næstr. Nu skal hann allt þat hava er hann er til ættleiddr medan þæir lixa er hann ættleiddu. þa skal hann taka sidan er þæir ero dauder bæde erx oc odal. Hverr sem odruviss er ættleiddr. þa er sem ugort se. Nu skal mædr lysa ættleiding sinne a hveriom .xx. vetrum til þess er hann tekr arx. þa berr arxr honom vitne um æui oc um allar sidan.

Ex menn xalla i orrosto oc deyia aller i senn oc kemz engi i brot eda drukna 71
aller eda inni brenna. xare arxr þæirra sua sem þæir hexde aller i senn latit lix sitt. En þæir er gestxedri ero mego geva arx sinn ex hann er heill mædr. oc ox sinn aptr taka en eigi annat sinn. en eigi ma geva nema heill mædr se. oc i þrim stodom riuna oc þar geva. at kirkio. oc at samkundo. oc a þinge. Med trygdom skal geva ex iarder ero en ex annat xe er þa se sem vattar vito oc sua at eigi se skeyting a ex tinnndat er oc berz sua vitne til. Sua oc ex mædr gexr xiordung or xeugnu xe oc ero iarder i. þa skal hallda ex vattar vito. þo at eigi se skeytt. En ex mædr deyr a iordo manz sa er þar byr oc er hann gestxedri. en sa er sua. er engan a xrænda i lande eda loglegan arva oc ex hann atte til .vj. aura þa have sa er iord a. oc bulute alla oc allt þat er rotxast er i korni eda hey. oc hvert tre er grauet er i iord nidr. En ex meira er en til .vj. aura. þa a konongr þat halxt er eytr. en halxt sa er iord a.

Jvfr. *Cap. 70.* G. 58. *Cap. 71.* F. IX. 2—5.

72 Þat er nu þui næst ef madr verdr daudr. þa skal arfe i anndvegi setiaz oc gera skulldarmonnom skexno at þeir komi þar aller at siaund oc have hverr sina skulld a arot stika sem vitne ero til. Nu er eigi sua mikit fe. þa skolo aller þarnaz sua sem tala renur til. sa skal meira þarnaz er meira atte fe. En sa er eigi kømr til at siaunnd. sæti hann sitt med vattom ef fe er til oc skexni eruingia til vatta sogu. En ef ekki er fe til þa misser hann skulldar.

73 Nu er þar umaga eyrer i garde oc male kono. þa er þat vel ef þeim vinnz badom fe. En ef þeim vinz eigi þa skal hon missa gagngiallz oc giavar. en ef eigi vinnz fe i alla stade. þa skal sa mest missa er mest atte at honom sua kona hans sem adrer skulldunautar. taulo skal hava til þess. nema madr have ved i enshveriom[1] grip. þa a hann þann fyrst at hava. heldr skal kona missa tilgiavar sinnar. en þeir menn er fyrr atto fe at honom en hann fenge hennar. þviat enge skal kono kaupa sér med annars mannz fe. Nu skal hon hava heimanfylgio sina. en umage sitt fe. nu er eigi fe sua mikit. þa missi sua hvartveggia sem tala renur til oc fiarmegin er til. Nu ero synir epter eda dætr þa skulo þau skulldar giallda ef þau hava fe til engi madr annarra. nema fe take. þviat þau skulo sua gegna leido sem linno. Nu eigu þau felag saman oc deyr annatveggia þeirra þa skal sua skulldom gegna sem felag þeirra var til.

74 En ef madr kallar til arfs sins oc iatar hinn at hann er þess mannz sun er hann seger oc til arfs kominn. oc er hann innan lanz getenn. þa gange hann til fodur arf(s) sins. en sa er eigi kallar hann arfa þa fære sa hann fra med loglegom vitnom. en ef hann dular at hann se þess manz sun sem hann seger. þa skal hann kvedia fiarhallz mann oc æiga dom einn til oc niota vitna sinna at hann er þess mannz sun sem hann seger oc til arfs kominn. En ef hann er utanlandz borinn þa skal hann kvedia fodur arfs sins eda þess arfs er hann kallar til oc nioti vitna sinna at hann se til arfs gorr. oc æiga skiladom til nema hinn vile fyrre af iata. hvervitna þess er iafnaner ero hinom dauda karl sem kona. þa skal kona fra ganga en karlmadr til ef þau ero bædi i baugillde eda nefgillde. En ef hon er nanare þa kemr hon fyrre til arfs. En baugilldis menn ero fyrre i arfe en nefgilldis menn hvart sem er karl eda kona.

75 Þetta skal dotter hava af modur arfe sinom. ef broder lifer. klædi oll nema gudvefiar skikior oc uskorinn klæde oll þat a broder. en af klædom skal broder taka gull allt ef hann vil. en vefiar skikkior oc assala alla oc typt klæde oc væigud oc lesin.

Jvfr. *Cap. 72. 73.* G. 115. *Cap. 74.* F. IX. 7. 8. *Cap. 75.* F. IX. 9.

---

[1]) Saaledes i Mbr.

þa a dotter. oc ziadrklædi oc dunklædi. En ef vefr slennder uppi. þa a sunr þat sem ovit er. en dotter þat sem ú ovet er. Sunr a setklædi oll oc hefklæde oc kogra oc husbunad. En yxerbreizl a dotter ef moder atte. en sunr a ef zader atte. dotter a saudi zim oc lin allt oc garn oc zim reyze ullar oc gás en sunr a þat sem auk er. klæda iát oll a dotter þau er moder atte. Kóss skal dotter hava eda kingo hvart sem hon vil eda briostbunad hinn bazta ef eigi er or gulli gor oc nisti oll ef vegr . . . .[1] eda minna af silzri gor oc skæina þo at silzr se i. Oll þau ker er konur drekkaz a yxer þuert golz heima at hibýlom sinom. þat eigo dætr. oc deiliker þo at silzr se a. En sunr a silzrker. Munlaug eina skal dotter haza nema rekennder se gor a medal. þa skal hon hava badar.

Sialzr skal hverr rada ze sino medan hann ma sitia i anduegi sino. sua kona 76
sem karlmadr. En ef madr verdr sua vanuita at þat synniz nazrænndom hans at hann kunni eigi at rada zire ze sino. þa vardvæite sa er arze er næstr. En þat ze skal eigi selia zra þæim er a. Af þui ze skal honom za alla atvinno sua sem þæirra er beggia sæmd i.

Madr hverr er arz a at sækia þa skal hann sott hava allan innan .xij. manada 77
zyrr en hann se halzdritogr at alldre. En ef hann sitr innanlandz til þess er hann er halzdritogr at alldre. oc hever hann eigi sott. þa a hann enga uppreist þess mals sidan. En ef arzr tæmiz manni þa skal hann sott hava a .x. vetrum næstom exter þat er arzr tæmiz ef hann er innanlandz. En ef hann hever eigi sott þa hever hann zirexaret sok sinne. oc sua skal um allar ziarsokner er madr a at sækia. En ef madr er utanlandz þa have hann sott ze sitt a .x. vetrum hinom næstom sidan hann kom aztr. En ef madr zerr af lande oc spyrr arze andlat hans oc hever vitne zram a zimtarstezno er þæir menn bera er annattueggia varo i zor med honom eda spurt hava sannlega af þæim er i zor varo med honom. oc þæir sogdu sua at þæir vissu þat sannazt zire gude um þat mal. þa site hann i arve ef hann zellr i zra. til þess er þat reyniz sannare at hinn lizde er ze atte. þat mund er sia anndadez er i arz hazde sez zyrst.

Enge madr skal i unirdan umaga eyri setiaz oc eigi konu ze uvirt taka. En ef 78
unirdr er tekinn. þa skal umage þegar hann er zulltida krezia ziar sins þess allz er hann zær stilrik tueggia manna vitne til. oc þæir mego sueria at sua mikit tok ziarhallz madr hans uvirt oc tuti þa upp hvern penning epter þui sem þæir viliu bera oc suara zire gude. oc sua skal um kvenna ze oc allan þann arz er menn eigo vord at

Jvfr. *Cap. 76.* F. IX. 20. *Cap. 77.* F. IX. 29. *Cap. 78.* F. IX. 22.

[1]) Et lidet aabent Rum i Mbr. eyri — Fr. L.

uæitu. En ef þau þu eigi vitne til síns máls. þá leggi sá þram er þe tók sua mikit sem hann vil suara þire guðe. oc sueri þullan eið. En þeir skilríkir menn þanne mál hans. at eigi vitu þeir annat sannare at þá heuer hann greitt iafnmikit oc iafngott sem hann tók. Sá skal umaga eyri uarðuæita er næstr er erfðom. ef hann heuer þullar uorðzlur þram at leggia. þá taka sá i ettenne er þar er einn næstr erfðum ef hann heuer uorzlur til at leggia i móte oc þar til skal umaga eyrir þram þara i ettena at rettu erfðatale er þullar uorzlur koma at móte oc haue slikan þorlags eyri sem skynsamir menn sia at hann se uel hallden af. oc umagenn megi uel orta. En ef umaga misser uið. þá taka sá erfð er erfðom er næstr huerr sem þiarhalld heuer haft. En sá maðr er þiarhalld a umaga. þá viliom uer at hann taki eigi þleiri umaga a hendr sér en hann orkar oc se sektarlaust við konong þó at þleiri se til en hann megi við taka. þegar hann heuer sua marga sem þe hans vinz til viðtoko oc þorlags. En þeir umagar er hann má eigi við taka. þá þare þram i ott oc taka þaðar þrændr við þeir sem næster ero oc þe haue til. En ef þeir taka eigi við þá suare slikom sectom sem hinn þyrre ef hann hefðe þe til oc villde eigi við taka.

79 Sua skal korlom skipta oc kerlingom sem oðrum skulldom. en hornom þeirra oc þe skal sá veita vord er arue þeirra er næstr. huart sem halldz maðr er hellðr karlmaðr eða kona. þá skal enge i ouirðan eyre setiaz. Sieri oc enge þe umaga or þiorðunge nema hann þae uorðzlu mann þann er þar eigi iarðir at þar se þe golldit sem hann tók. ef umage er rætnæmr. Nu uirðiz þar þe sua at þar er innstæðo eyrer þullr .iij. merkr þire umaga huern eða meira þá skal þat þe taka oc skal þat huartke vaxa ne þuerra giallðe slikt sem hann tók. Nu ef eigi vinnz instæðu eyrer. þá skal umage neyta halþrar merkr a .xij. manaðom til þess er hann er .xij. uetra gamall. þá skal hann vera matlauni siðan. Umage skal neyta halþrar merkr i iarðleigo Su virðing skal vera a iarðleigo er hit þyrsta ar var virð. huárt sem þuerr eða vet þiarhalld. Maðr skal eigi selia oðrom þe at hallðe. En ef hann selr. þá a umage kost at ganga a hendr huarom sem hann vil at hæimta sitt. En ef umage a halþrar merkr bol iarðar. þá er þat innstæðo eyrer. en ef maðr lætr umaga lausan. nema dæmðr se or hennde honom a domi. þá skal hann selia sitt þe þire. þuiat skulld er engi golldin nema vattar vite. en ef hann dular þá verðr hann giallðe aðra.

80 Hvar sem ungom manne tæmiz land i erfð eða af gioþ þeim er eigi a varðveizlo þiar sins. oc selr þiar varðuæizlo maðr hans i brot. þá a hann brigð til þess landz huárt sem er eitt eða þleiri. hann skal landbrigð hefia þá er hann er .xij. uetra um sumarit aðr. Nu a hann þleiri lond at brigða. þá skal hann brigða land a .xij. manaðom. þar til er hann er tuitugr. Eigi stennðr þat mál lengr. kost a hann at

Jvfr. *Cap. 79.* G. 115.

selia odrom manne i hendr at brigda land ef hann vil þeim er hinom er eigi oxrifis madr er vid hann a. Ef sa madr er utan landz er landzbrigd tæmiz ut her oc kømr út fulltida. þa skal hann landzbrigd upphexia um haustet þegar hann kømr ut. Nu a hann fleiri lond at brigda. þa skal hann brigt hava oll. þa er .iiij. vetr ero lidner. Ef madr vil land brigda þa skal hann fara um haustet til bœiar þess er sa byr a er land kallaz eiga oc segia honom vid vatta at hann vil land þat brigda. þetta skal hann górt haxa fire iolanott hvarge sem hann finnr hann. hann skal sexna honom til iardar þeirrar er hann brigdir. tysdag epter þaska viko. oc flytia þar odalsvitne sin. En ef honom beraz odalsvitne at logfullo. þa skulo domendr dæma honom iord þa. en hinom slika aura sem skynsamir menn meta i mót iordu. oc þa aura reida. Nu kømr hinn eigi til er sexnt var. þa skal sekiande lata bera sexno vætte sitt. oc syna aura. oc have at lane til þess er hinn heimter. oc abyrgiz at sinom handa verkom. Nu ef honom fellz þessi brigd fire naudzsynia sater þeirra er skynsamer menn meta. þa brigde hann þeirri iordo sem nu er mællt þott sidarr se.

Ef madr vil selia odrom manni land sitt vid verdi. þa skulo þeir kueda a um merki med ser um land. oc skoga oc engiar oc reka. veidar oc axrætter ef ero oc allra gæda skulo þeir geta þeirra er þui lande eigo at fylgia. þo at þat se i onnor laund æda adrer menn eigi þannig nót. Sidan skulo þeir i hendr takaz oc kaupa med vatta tua eda fleiri. hann skal handselia honom land med þeim ummerkiom halfom[1] sem landeno eigo at fylgia. hann skal heimilega[2] honom fe þat allt sem þar kann finnaz i iordu oc a iordu. nema eigendr verde til. En ef land er eigi vid vátta handsalat. þa er sem ukoypt se. En annar hvárr skal rixt hava innan .xij. manade. ella er fast kaup. En sekr .vj. aurom hverr þeirra vid konong er þeir kaupa vattalaust. 81

Ef madr selr land fire fardaga eda a midiom misserom. þa a hann allar landznytiar til fardaga sem adr nema fra se seilt i kaupi oc sua reka alla oc fe þat er finnz i iordu oc a iordu. En sua skal hann skog hogga sem leigumadr. hann scal land abyrgiaz vid elde oc skridom. oc vatnom oc ollom spellom til fardaga. En ef adrer menn skedia þar iordu eda gera þar onnor spell a lande. þa a hann sok a þui. en hinn ef hann vil eigi. 82

Kona skal eigi land selia nema logradande hennar loxi. nu selr hon þa a logradande kost at ripta. hann scal segia usatt sina a kaupe a þeim .xij. manadom er hann veit. ella er kaup þeirra fast. En ef kaup roxnar þa a sa er keypte heimting at henni allra slikra aura sem hann reiddi henni oc sua a hverr at sinom selianda ef at solom serr. En sa er land keypte. er sekr .iij. morkom vid logradanda hennar. 83

[1]) Skrf. f. ollom, s. den nyere Isl. Lov V. 6. [2]) Saaledes i Mbr.

Nu þarf konu at selia land sit til skuldu eða umaga biargar. þa skal hon bioða logradanda sinom ef hann er uhætir skuldu nautr. en ef hann mu eigi kaupa eða vil eigi. þa skal eigi banna at hon seli odrum við fullvirði.

81 Svá er mælt þar er maðr selr land sitt odrom manne. oc vil hann leggia a logmala þa skulo þæir handsalaz við þann mala sem þæir verða asattir. þat er logmale a lande at hann skal eiga kost at kaupa fyrst landet at sliku verðe sem annarr byðr við. þa er landet er falt. Vera ma oc sa male a lande at þæir kuði sialfer a hverso dyrt vera scal þa er falt verðr. þann mala scal hann lysa fire grennom sinom fim. Oc hit næsta sumar epter a alþinge sua at logmaðr heyri. eigi þarf hann oðtar at lysa þann mala meðan vattar liva oc þæir villaz eigi.

85 Nu vil maðr leggia logveð i land manz huárt er þat er fire landz verð eða aðra aura. þa skulo þæir handsalaz við. En þat er logveð er hann skal taka sua marga aura sem skynsamir menn virða við hok at hann se vel halldenn af. En þat skulo þæir gera fimta dag. þan er .vij. vikur ero af sumri. hit sama vár sem hann misti fiar sins þa eignaz hann sua mikit fe i lande sem þæir dæma honom. sua skal hann lysa veð sem mala.

86 Ef maðr vil selia mala land. þa skal hann fara til fundar við þann er mala a a .vij. nottom fire sumar oc segia honom at land er falt. hann skal sexna honom heim með vatta sumarsdag hinn fyrsta oc segia at hann mun þar koma at bioða honom landzmala oc hava þann með ser er kaupa vil. Nu er hann eigi heima oc er honom heimsteknt sumarsdag hinn fyrsta at vandsynia lauso. oc hever hann engan mann fengit til keyrs fire set þann er handsal se við eigandu þa verðr hann sekr .vj. aurom við þann er landet band en landet malalæst. Sua er oc ef hann kyss unndan ser landet nema þui at eins at hann kaupe aðyrra en honom var boðet. eða gerðo þæir til þess at þæir villdo koma mala hans af lande oc kaupa engo. þa er hvartveggi þæirra sekr .xij. aurom við hann oc fastr male sem aðr.

87 Ef maðr selr mala lannd annars manz eða þat er annarr a með i eða selr konu land fire rað logradanda sins. þa skal þessi lond oll sua brigða sem her var fyrr sagt um odalsiord þa er ungom manne tæmiz.

88 Nu gefr maðr land með ser til fostrs eða þæim manne audrom er hann vil fram færa. oc mæler hann sua at umaga eyrer skal i þui lande liggia meðan hann þarf framfærslo. oc verðr framfærsla eigi cund. eða sua illa at skynsamom monnom þikker eigi við vært. þa skal sa er til umaga framfærslu stendr brigða landet sua sem fyrr var talt. en sa sekr .xij. aurom við konong er falset gerðe.

Nu leigir madr iord af þeim sem a at leigomala rettom. þa skal hann þa iord 89
hava heimilega .xij. manade at hua a. oc inna hinom leigo xirer slika sem þeir urdo asatter. Nu er leiga eindagat oc kemr eigi xram i eindaga þa uheimilar hann ser iord. Nu reidir hann suma leigo en suma eigi. þa skal sækia med vatta þat er epter stendr sem adrar xiarsoknir. oc sua þo at til allrar þurxe at sækia. hann skal a iordu bua til xardaga at ydru vare. Af þeirri iordu ma madr ekke odrom selia a leigo til heimilldar nema hann seilde þat þa er hann tok. at hann mynde odrom manne af selia med ser. En ef hann selr. þa er honom iord oheimol oc sua hinom er tekr. bæte landnami hvartfuggia oc heimili ser sua iord sa er tok af landz drotne. Af skal hinn xara er af leigolida tok allt þat er hann verdr sins um. þa skal hinn bæta honom oc .nj. aurom at handsalslite. þuiat sua skal hverr bæta er odrom selr uheimill. nema hann have adra iord iafngoda at xa honom.

Nu skal hann husum upphallda ollom þeim er a varu þa er hann kom til. þat 90
skal hann eigi abyrgiaz at hus xyrnez. Nu ef husgerd er mælt a hendr honom þa skal hann gort haxa adr hann xerr af iordo. En ef hann hever ugort giallde lannzdrotne husverd adr hann xare brot. eda late gera hus sem seilt var. Nu gerir hann þau hus er eigi varo mælt a hendr honom. þa gerir hann þau ser sialxvom. Hann skal honom bioda at kaupa þat hus er iord a med vattom. En ef hann vil þat helldr þa xære hann i brot xire xardaga. En ef hann xerr utan herads biode hann þeim er til iardar xerr. Nu ef hus stendr epter xardaga þa a hinn hus er iord a. nema hann xære videnn a holku eda reysar þar er hvarke spille afri ne eng xire xardaga. þa er hann a hellz tom at. Leiglendingr skal xara til lanz þa er .nj. vikur ero af sumre. þa er honom heimill haye oc xyt sin inn at bera oc sculo þeir midlaz husrum vid. En ef eigi vinnr þeim husrum badom. þa a sa heimil xiarhus .iij. nætr er adr byr a lande. þuiat eins a sa er þa skal a lande bua smala sinn inni at hava til langardags at hinn lone er xire sitr. eda þarf eigi allt husrum. En sidan a sa xire lande at ruda oc husom er leigt hever. en þegar er .nj. vikur ero af sumre. þa a hinn eigi er adr bio þar at beita eng. haxa a hann þar ros i haga til sunnodags. En annan smala þar til er lidr helgina. Rætt er oc at hann se þar sunnodaginn med hinn sin oc ero honom þa heimol xiarhus til innivistar ef þeim vinnaz badom eigi inni hus. þuiat eins skal smala sinn inni hava ef þeim vinnr badom rum. oc xara i brot manadagenn. nema þa se logheilagt ella nott sidarr med smala sinn allann oc onnor xong.

Hurrder skal hann eptir lata standa þriar þo at enge væri þa er hann kom. 91
stoxo hurd. burshurd. uti hurd. En standa sculo allar þær er xyrr stodo. Nu ef

Jvfr. *Cap. 89.* G. 72. *Cap. 90.* G. 73. *Cap. 91.* G. 75.

hann tekr æinshuerin þa hurð oc þærir a brot. þa skal hann þæra aftr oc leggia a landnam ef hann heuer leyst þra. En ef þar fylger nokkot af þresskellde eða afdyre eða gáttartre. þo at einn flis se. þa er þat husbrot oc skal leggia a merkr .iij. En ef hann brytr setstokka or huse eða brikr þer er greyping hava nomit. þa skal hann þæra aptr oc leggia a merkr .iij. Alla þa vidu er hann a þar sma oc stora oc eigi ero noglom þester eða greypter under bita eða bialka. þat skal hann leggia þar er hvarke spille akr ne eng oc þære i brot þegar hann a tom af.

92 Ef menn bæita engiar leiglendings þa a hann sok a þui. En landz eigande ef hann vil eigi sælia. oc sua ef iordo er skatt. þat skal bæta landnami oc skadabotom sem grannar hans .v. virda. En ef ziskuæidr fylger leigolande. eða fuglueidr. eða eggner. þa a leigomadr þat alli nema þra se skilt i kaupi þæirra oc sua ef þar rekr fugla eða fiska sela eða nisor. Ef vid rekr a land. þa a leigomadr at draga vid ór flæðarmale. oc marka þess marke er fioro a oc festa sem hann eigi. hann skal eiga þar alnarlexle oc smære. Nu rekr hval a fioru. þa skal hann festa sem hann eigi. oc hana af laff. ef hvalr er tuitogr eða lengri. eins tyns. En ef hann bergr verr hval eða vidi en nu er tint. þa er hann sekr .xij. aurom oc abyrgez skada þann allan er landzdrotten þær af uræct hans. Ef skogr fylger læigo lande. þa skal hann hogga skog þann ser til þarfinda en ekki selia ór skoge. bæta skal buluti sina ór skoge. eða af rekavide ef hann þarf. en ef hann gerir meira þa a landzdrotten þat.

93 Nu leiger madr iord oc vil eigi hava sidan eða til þæra þa skal landzdrotten þæra til er .viij. vikur ero af sumri oc nyta ser iord þa. sem hinn hefdi eigi læigt. oc heimta þo leigo af hinom sem adr.

94 Nu þerr madr a iord mannz oc tekr eigi heimild af þæim sem a. þa skal gera honom þimtarstefnu af. oc leysi sek med landnami a brot. En ef hann vil eigi af þæra. þa skal landzdrotten stefna honom þing þire rán. þa eigo þingmenn at dæma honom er land á alli þat er a iordo er utan þrialsa menn oc ranbaug konongs. Nu vil hann eigi afþæra þa skal hann krefia þingmenn sua marga at hann se (full)lida[1] at þæra hann af iordo. En hverr sekr .iij. (aurom)[2] er eigi þerr. Soknar madr er skylldr at þæra oc odlaz med þui konongi baug.

95 Nu selr madr eina iord tueim monnom. sa skal hava er þyrre tok. huirvitna[3] þess er madr selr .ij. monnom hit sama. þa skal sa hava er þyrr keypte eða leiger. hallda skal hann skiladomi þire oc niota vatta sinna at hann tok þyrre. Adra skal hann

Jvfr. *Cap. 93.* G. 76. *Cap. 94.* G. 77. *Cap. 95.* G. 78.

[1]) Den første Deel af Ordet borte i Mbr. formedelst et lidet Hul i Pergam.; tilsat i Arne M.s egenh. Afskr. [2]) ( ) er ogsaa borte i Mbr., men tilsat i Arne M.s egenh. Afskr. [3]) Saaledes i Mbr.

hinom ꝼa ef hann kemr til eða giallda hannðſal ſitt[1] .vj. aura. En ef hann a þa
cina er hann byr a þa ſkal hinn hava en eigi ſialfr hann.

Nu ſelr maðr iorð a leigo oc vil eigi lata þann hava er tok. þa ſkal hann honom 96
ſtefna þing oc niota þar vatta ſinna hverſu hann hever þa iorð tekna. En ef honom
berſk at ꝼullo. þa ſkal hann ſiðan hallda ſkila domi ꝼire leigo iorð ſinni oc ſua mala
iorð ef ſu er. Nu ef annarr þæirra deyr þa er male þæirra roven. þa ſkal greiða
ꝼe þat er vgolldet er epter þui ſem tala renur til.

Nu bua grannar tueir ſaman oc taka af einom manne iorð oc er ſu iorð uſkipt. 97
þa ſkal þat ſcipte hallda er þæir ſcipta ſin i millim meðan þæir bua baðer a iorðo.
En ef annar byr. en annarr ꝼerr brot. þa ma hann eigi þæim ſkiptis ſynia er til
kemr. Nu ef tueir menn bua a einom bœ þa ſkal hvárge þæirra hava ꝼleira buxe
um ſumar en landet ma vel upphallda. oc ſcipta þui at iafnaðe með ſer. En ef
annar hever ꝼleira i haga giallde grasverð ſem menn meta.

Gotur oc garðahlið ſculo ſua vera ſem at ꝼornu hava verit. En ef menn bua 98
i grennð ſaman oc eigo aller ſætra ꝼerð þa ſkulo þæir ꝼara til ſætra er atta vikur ero
af ſumre nema þeim þikke annat ollom ſannare. Nu ſitr einnhverr lengr heima. þa
ſkal hinn ꝼirebioða honom þarſeto. En ef hann ſitr þo kyrr. þa ſkal ſtefna honom
þing ꝼire ran oc þar ſeto. þa eigo þingmenn at dœma konongi baug en landnám
halvo aukit þæim er iorð a. en .vj. aura granna ſinom ꝼire grasrán. Hann ſkal
bœiða bœndr ſua marga ſem hann vil at ꝼæra ꝼe hans or haga ſinom. ſekr er hverr
.iij. aurom ef ſyniar honom. Slikt liggr við ef hann ꝼerr oxan ꝼire tuimanat. Ha
eigo menn um hauſtom. hana ſkal enge ꝼire odrum bœita. En ſa er bœiter giallde
grasráns baug.

Garðr er granna ſætter. Nu bua tueir menn eða ꝼleiri a einom bǫ. þa ſkulo 99
þæir ſua gorðom upphallda ſem þæir hava iarðar megin til. oc verit hava at ꝼorno.
oc hava gorvan at þinge. oc abyrgiaz ſiðan hverr ſinn garð. En ſa er eigi vil
gerða ſkal abyrgiaz ſkaða þan allan er hinom verðr gorr hvart ſem gerir hans ꝼe
eða annara. Nu ef kyr er garðbriotr. eða annat ꝼe. þa ſkulo ꝼara til grannar
þæirra oc ſia garð. Nu liz þæim garðr ſa gilldr. þa ſkal ſa giallda er garðbriot á
ſlict ſem at ſkaða verðr. Ne[2] ef buxe gingr or kuinum monnom at ſkaða. þa ſkal ſa
er bu á giallda ſua ſem ſkynſamir menn meta þann ſkaða.

Jvfr. *Cap. 96.* G. 79. *Cap. 97. 98.* G. 81. *Cap. 99.* G. 82.

---

[1]) Feilskr. f. handſals ſlit; see G. L. [2]) Saaledes i Mbr. Arne M. har i sin egenh. Afskr. rettet det til Nu

100 Ef sa madr verdr utlægr er byr a lande manz. þa skal landzdrottenn leigo hana stila sem uræidd var. Ef madr byr vid ödu eda axrætto oc gengr honom þadan þe at mæini. þa skal hann aptr reka i midia audu eda axrætt eda lata þar vera med ser eda reka heim til deff er a. en ef hann rekr i annarra manna lænd giallde .vj. aura oc skada þann sem af verdr.

101 Nu bua .ij. menn i grennd saman a sinom bæ huárr. oc vil annarr hava merkigard en annarr eigi. þa skal sa stefna honom til gardskiptes er hana vil. oc bieda a eindaga þire vattom oc krefia hann gerdingar. Nu ef hann vil eigi þara til gerdingar. þa skal hann lata bera vitne um at hann stefnde honom til. oc skipte sidan gerdingo þire vattom. oc legge þat a oc gerde þann er hann lytr. Nu ef hinn vil eigi gerda sinn gard oc gingr þar þe inn. oc etr afr eda eng. hverr sem þat buxe atte. þa skal sa giallda skada þann allan er gorr er er eigi vill garde upphallda at gardr er ugilldr. En þat er loggardr er er þim þota þyttr vid iord en .iij. ovan ofl har af þrepi medalmanne. En þe þat er leyþr gard hans eda gingr þar inn sem hinn skylde gert hava ma hann setia i sueltikui oc lata hvern leysa sitt landnami i brot.

102 Nu ganga menn i gegnom gardz hlid. þa skal sa abyrgiaz er hlide lykr upp at aftr se lokit. en ef þar gengr inn ross eda buxe oc spiller þar akre eda eng. allan þann skada sem þar verdr gorr þa skal sa aptrgiallda eftir þui sem menn virda er hlide lauk upp.

103 Nótu oll skulo renna sem at þorno hava runnit. Engi madr skal vatn veita a bæ annars eda af. nema þat briote sialft. en ef væitt er þa skal aftr væita. oc leggia a landnam. Nu ef[1] brytr annarsstueggia iord þa a sa er iord atte þa er hon braut. En hinn a eyri eda granda efter þanog til sem hon var medan hon rann rætt. En lost a huárr er vil at veita i hit þorna þæret. Enge skal þire odrom vædesstod banna. þa er hann hever at þorno þare haft. En hverivitna þar sem menn eiga laxá saman. þa skal hverr gera veidivæl i sinni á oc gera þo sua at þiskar mege ganga upp at a hverre. Ganga skal gud geve til þiallz sem til þioro. En ef madr gerder ok þuera á. þa skulo þæir er þire oxan eiga vædi gera honom þimtarstefno af þinge at briota ór ef hann hever at ulogom i gort. En ef hann vil eigi or briota þa skulo þæir bidia lids til at briota ór. Sa er sekr .iij. morkom er gorde. en bonde hverr .iij. aurom er eigi vil til þara or at briota ef þeim er veidispell at er þire ovan bua. Enge skal þara i annars a at vædda nema hann vile þæim vædda er ana á. oc giallde þæim þo landnám er á. þiofr er hann ef hann nytr ser þiska.

Jvfr. *Cap. 100.* G. 80. *Cap. 101.* G. 82. *Cap. 102.* G. 83. *Cap. 103.* G. 85.

[1]) Her mgl. a; see G. L.

Hvervitna þess sem menn skil á um sætr eða landamerke utangarðz eða innan. 104
þa skal sa hava sitt mal er vitne bera i hag nema hvartveggi have vitne. þa skal sa hava sitt mal er sverja vil. Nu vilia bader sverja til eða hvarge þa skal briota sundr i miðiu þat er þa skil á um landamerke. Allt þat er menn skil á þa ma vitne bera sa er vil. xrials madr oc xulltida. hann skal sua at orðe kveða at her skil oc þa er ræt at minne samvizko.

Nu skil menn á um landamerki innangarðz á akr eða eng eða toðor oc mæler 105
annarr hvárr sua. þu hever vunnit um þat er ek atte at vinna. oc hever þu iorðu stolit. oc markstreina uppgravit þa skulo þæir menn tilkalla. þa er kunigazt er um landa merki þæirra á mille. þa ex þæim synizt sem mork stande ræt sua sem niðr varo sett xire andverðo oc bioða þæir vitni sin til þess þa er vel. En ex mork ero upptekin oc sett hvergi niðr oc vunnit um. þa skal giallda lod oc landnám. þeim er iorð á. Nu ex hann hever mork upptekit oc sett niðr i odrum stað oc xert á hins lut er á mot honom á þa er hann þiozr oc utlægr.

Nu á madr eng i annars manz lande þa skal hinn eigi bæita engi þat xra þui 106
er .vj. vikor ero ax sumre. En sa er engit á skal þat xyrst lata vinna. nema hann vili todo sina xyrr vinna. en ex hann vinnr eigi sem nu er mælt oc vil hann þo vvonnit[1] hava. þa er hann sekr .vj. aurom. oc uheilagt bæðe heyit oc sua engit. en ex hann á engiar i xleiri manna londom þa skal hann sitt sumar hvert sla oc eigi xyr heima en þau ero oll slegin. kost á hann at beita engi sitt ex hann vil þat hellðr en sla. Manni er skyllt at gera loggard um hey sitt. þat er hann á i annars manz lande. oc sua ex annar á beit i orskotz helge við þo at i hans lande se. En ex hann gerir eigi sua þa er heyit uheilagt við xe þess er beitina á. en hann er sekr .vj. aurom við hann. bader skulo þæir xaunn unnðan xæra ex þarx.

Vonde á at landnámi ex hann á iorð halvan annan[2] 107

* * *

viss eða sverr hann til lyritar eið. þa skal hann hava þat er hann kallar til. oc verð 108
xire hitt er logat er. Nu koma eigi eigendr til. þa skal hann segia til um sumarit á alþinge hvat xe þar er rekit. hann skal sua jaxnan laust lata sem eigendr koma epter annat hvart xe eða verð. En þat er engi verðr eigande til. þa eignaz hann. En ex landeigande lætr eigi virða vagrek. eða xerr odruviss með en nu var talt. þa

Jvfr. *Cap. 104.* G. 86. *Cap. 105.* G. 89.

[1]) Saaledes i Mbr. [2]) Her mangler i Mbr. 2 eller flere Blade. Arne M. har her i sin egenh. Afskr. ladet et aabent Rum af 12 rene Qvart-Sider.

skal hann giallda tuennom giolldom er eigande kemr til. oc er þo sekr .iij. morkom við konong. En ef hann leyner eða viller heimilder at. þa er hann þioxr.

109 Almenningar ero a lande her þæir er xiordungsmenn eiga aller saman. þar eigo menn at xygla oc xiskia. oc koma þar þa er manadar lixer vetrar. oc vera þar .vij. manade. þa skal almenningar liggia .v. manade sua at sa einn skal bæita er næstr byr. þar eiga menn at telgia við oc xæra til scips eða buda oc er þa heilagr viðrinn. Nu koma menn þar a æðru scipi oc xa þæir engan xarm. En aðrer hava meirr en xarm sino skipe. hvart er þat er viðr eða hualr. þa skulo þæir taka xarm en bæti hinom starx sitt. Nu kemr hualr þa er menn ero eigi i almenningo. þa skal sa crossa skera er næst byr. oc lata xara a alla vega sem dagr deiliz. sekr er hann .xij. aurom við konong ef hann skerr eigi kross. en .iij. aurom huerr er xeller. þar skal hual skera huerr er vil oc abrót xæra. en sua skal xara um þann sem eigi verðr i brot xærðr sem aðr var tint. Ef skot xinz i hual þæim. þa skal sa varðveita iarnhual er næstr býr. Ef menn xlytia hual or almenningo. þa skulo þæir xylgia xestom til landz ef þeim er uhætt við brimi eða stormi. Nu skiliaz þæir xire þui við at þæim er eigi uhætt þa eiga þæir þo hual ef a þat land rekr er þæir villdo xlytia. en ef annarsstadar kemr þa er þat reka hualr. Sakar þær er geraz i almenningom. oc xiordungsmenn eigaz við. þær skal sækia a heradsþingom. en ef or sinom xiordung ero huarer legge til alþingis.

110 Þat er nu þui næst at várr skal engi xire odrom taka. ekki skulo vær oss at gripdæilldom gera doms er huerr verðr xire sina athoxu. En sa maðr er xire odrom tekr þa skal hann þat axtr xæra oc bæta kononge .vj. aurom xire þat er hann tok ranglega oc sæki sitt með logom sidan. Nu tekr nalldzmaðr eða soknarmaðr upp bu buanda utalt oc uðæmt. eða væiter honom aðra xiar upptekt. þa skal hann xæra þat axtr oc leggia a .xiij. merkr. oc huerr sekr mork er honom xylger til þess. Nu roa menn scipi skipaðu at bonda eða gingr xlokkr manna at garðe. oc bera hann oxriki eða briota hus hans oc bera ut xe hans. þa er þat utlegðarverk. hverr er i lande vil vera ef þæim xæri axtr xe bonda þat sem þæir toko. oc giallde .xiij. merkr eða xare utlægr.

111 Epter vitnom oc gognom skal huert mal dæma. Sua er ef einn herr vitne með manne sem engi beri. en tuein sem tiu. ef eigi koma anðvitne at mote. Nu ero þau vitne er eigi skulo anðvitne mote koma. þat er heimstexno vitne. oc þingstexno vitne. kuaðvitne. nauðsynia vitne. oc xorsagnarvitne. oc þau vitne er borin ero um dæilld manna at samkundom. En ef maðr krexr mann xiar þa ma hann sua kroðo veria

Jvfr. *Cap. 110.* G. 34. 141. 142. *Cap. 111.* G. 59.

at kuedaz þa skulld oðrom golldet hava oc nexna vata sina. þa er við varo. Nu ex vattar ero innan herads. þa skal gera þæim laga stexno at þæir komi þar oc beri slict vitne sem þæir vito. Nu bera þæir sua vitne at þæir varo við þat at hann lauk þæirri skulld allre ser ax hende. þa hever hann rætt varda krovo þa. þat heiter alyctarvitne. þar skal oc ekki andvitne i mote koma. En ex vattar koma eigi. þa er hann sekr at krovo þæirri .vj. aurom xire krovo hueria. Vaugilldismenn oc Nexgilldesmenn oc namagar mego æigi bera vitne með manne. nema þæir se badom iaxnskylder. Taka mego .ij. menn við eins vitne oc er sa xrumvattr er við var. en ex sa er eigi xær annarr er við var oc hava hiner heyrt hans vitne aðr. þa er þat iaxnxullt sem aller have við verit at ondverðo.

Hvervitna er menn skulo gera lagastexno manna a þinge til logmannz. þa skal 112
gera halxs manadar stexno. ex hann er innan herads oc utan hreps. Manadar stexno utan herads oc innan xiordungs. Tueggia manada stexno utan xiordungs oc innan landz. Erxinge eða umbodsmaðr skal male hans suara ex hann er utanlandz. Nu er ervinge skylldr at gera honom bod ella þingmenn ex æigi er ervinge a þinge. Niðrmælis er huerr maðr verðr. Nu sa er eigi xerr til logmanz loglega stexnðr naudsynialaust. þa sekiz hann .xij. aurom við konong. Sua oc sa er eigi vil lita logmanz orskurðe. þa sekez hann .iij. morkom við konong.

Nu er þat þui næst ex maðr a xe at manne þat er vattar vito eða við er gingit. 113
þa skal sa er skulld a at heimta krexia xiar sins með vatta tua huar sem hann hitter þann er luka a oc gera honom halxs manadar stexno. en ex eigi er golldin a þæirri stexno þa skal sækiande stexna honom þing oc krexia skulldar sinnar sem vitne vito. Nu er vel ex hann reider þar eða umbodsmaðr hans. En ex þar verðr eigi greit þa skal sækiande nexna sua marga ax þingmonnom sem hann þikkiz þurxa oc xara til heimilis þess er skulld a at giallda oc virða honom þar xe sitt. Sa skal hava .vj. aura at harðaxange er sotte. Nu ero aller bændr skylder til þessarar xerðar ax þinge. sekr er huerr .iij aurom við konong er eigi xerr. Sokuar maðr er skylldr at xara til oc audlaz með þui konunge baug til handa. en ex hann vil æigi xara þa xeller hann með þui baug. Nu standa menn xire oc veria odde oc eggio. þa xalla þæir aller uhelger oc utlæger er xire standa. en hiner aller xriðhelger er til sækia oc laga vilia gæta. En þo at þæir xalle eigi er xire standa. þa er sa sekr .xiij. morkom við konong er skulld atte at giallda. en huerr annara .iij. morkom.

Nu er lauxe oc dæmt xe oc allt þat er vitni veit oc sa gingr við er luka a. þa 114
skal sua sækia sem nu var sagt. Allt þat xe sem vitni veit at eindagat er þa skaltu

Jvfr. *Cap. 112.* G. 102. *Cap. 113.* G. 35. *Cap. 114.* G. 36. 37.

sua niota vattu þinu i eindaga sem þu hexder honom heimstexnt. Nu kemr su eigi er xeit fyllde tafu. en hinn kemr er reidu skal þa skal bioda xe i eindaga ex nokkor er þar su er um se bodit at tafu vid xe þui med vattom. þa skal þæim i hond selia. En ex enge er. þa skal segia ax abyrgd sinne. oc have su er adr haxde oc abyrgez uid handuommum sinom. til þess er su kemr epter er a. þa skal honom i honnd selia. Nu ex madr a xe at manne þat er eigi uito vattar þa skal stexna honom heim til kuodu oc kuedia xiar þess er hann a at honom. hinn skal annattueggia xesta xe eda synia. Einn skal eyris synia. en .ij. tueggia. en þrir þriggia. En ex meira er syni med sattar eide. En ex veriande vil huárke xesta xe ne i[1] uid vinna þa sannar hann ser skulld a hennder at xyrre sóen.

115 Nu er su daudr er skulld a at giallda en hinn liver er heimta a. þa kemz hann eigi til skulldar nema med vattom þuiat enge skal eid vinna xire briost hins dauda. En ervinge skal þann eid vinna at eigi var su skulld sua at ek visse. þa vinnr hann xire sitt briost en eigi hins dauda. Nu stennder skulld .xx. vetr eda lengr þa xyrnez skulld xire vattom. en hann ma koma honom til eida ex hann vil. þuiat i salte liggr sok ex sækender duga.

116 Nu kemr su madr i herad er þu vil sottan hava um eitt huert mal. oc a engan ervingia i herade. oc var eigi þar nottina helgo. þa skal spyria hann at heimili sino. oc ex hann nexnir heimile sitt. þa skal stexna honom þangat. eigi skal hann segia at vallzmanz nema þar se. en ex hann vil eigi nexna þa skal skirskota unnder vattu. oc stexna honom i huern gard er hann vil nema sér sialxom oc sækia hann þar sidan. þa er oc hueriom manne rætt stexnt er[2] a kaupreino þar sem þæir keyptoz uid. Sua skal æinteyþom manne stexna hæim sem bonda þangat sem ervinge hans er innan herads. ellegar skal hann spyria at heimile sino. þar skal vera sem hann seger innan hrepps nema hann segi at vallz manz.

117 Nu skolo herads sokner standa um alþinge oc xim nætr epter oc xire oc um langa xosto. kristindom ma iaxnan sækia oc nynerk þau sem verda. Ekki ma at soknom gera a helgom dægom nema stexna manne heim at eins. Madr ma stexna manne heimstexno annars manz til sialxs sins. ex honom er umbodet med vattom. Sialxr skal huerr madr sina sokn sækia innanlandz xrials madr oc xulltida. en ex hann hever eigi kunnasto til eda menning. þa sæke konongs umbodsmadr honom til hannda oc odlez þa sett sem uid liggr at logom en ekki xramarr. En ex madr xerr ax lande brot þa skal su hallda xe hans vetr .iij. er hann hever umbodet med vattom oc skal sa hava sokn oc vorn xire honom. en ex hann er lengr a brotto en .iij. vetr. þa skal

Jvfr. *Cap. 115.* G. 38. 39. *Cap. 116.* G. 46. *Cap. 117.* G. 47.

[1]) Saal. i Mbr. [2]) Her ere Ordene stexnt er udeladte; see G. L.

sa hava þe hans at hallda er arve er næstr oc eyðe ekke af. En ef hinn kemr aptr. luki slikt sem hann tok oc vattar vito. Sua skal kona sækia sem karlmaðr ef hon er ein þire ser. En hon a kost at selia sokn sina oc vorn þæim sem hon vil. Eigi skal hon selia vallzmanne ne oþrifis manne þæim sem vid hana a. Maðr ma sækia sokn hennar sem sina ef hon hever honom umbodet med vattom. Nu vil maðr sækia mann um eitthuert mal. en honom haþðe annarr maðr þyrr sokn a hende. þa lati sa þyrr af er sidar tok til. þuiat eigi ma hann tucim senn suor veita ef þat er eigi til vela gort vid hinn er hoþ sóknina.

Nu skulo kaup oll a halldaz þau sem handsalat ero oc vattar at oc þæir menn 118
kaupaz vid er kaupom sinom eigo at rada. nema maðr seli uheimilt. eða se þals i. þa skal kaup þat aptr ganga. en hinn have andvirde sitt. Engi varr skal odrom selia þals eða þlærd. En sa er þat gerir þa er hann sekr sem hann have stolet sua miklo sem skynsamer menn sia oc meta at þals er i. nema þuiat eins at hann visi eigi þalset oc have þire sér sættar eid. En þat er þals er skynsamer menn sia er þals er ef maðr kauper sand. eða saur þar sem hann kuez kaupa miol eða smior oc allt þat er eigi ma sia á utan.

Nu skulo halldaz handsalat mal þau sem halldaz mego at logom. þat skal eigi 119
halldaz ef maðr sekr manne þat er hann hever aðr odrom sellt. En ef sa hefer honud at er sidar keypte. þa ma hann hallda skiladomi þire kaupe sino. Nu a sa at hava kaup er þyrri keypte ef honom þyllnaz vitne at skiladomi. þa er þæim kaupþoþ er sidar keypte. oc skal hann þui skirskota under skirika menn. þat er kaupþoþ ef maðr kauper þat er hinn atte ekki i. er selde oc heimta sitt af honom. En ef hann vil eigi honom i hond selia. þa skal hann honom heimsteþna oc niota vatta sinna at hann léit at logom lausl. oc krefia hann þiar sins. oc leggia honom ran vid. Nu kauper maðr at utlægom manne þa a konongr þat þe er hann keypte af honom. en hann er sekr mork syni med lyritar eide at hann vissi eigi at hann var utlægr.

Nu selr maðr kyr a leigo. þa skal sa ku at abyrgiaz af ollo er hever. nema vid 120
þui ef oþrifiz menn taka. oc bradasútt oc kelning oc alldre. En ef deyr þire þatækom manne. þa giallde a .iij. arom verdit eþter þui sem skynsamer menn meta. þuiat enge skal ku leiga lengr en lifer nema hann drepi sialþr. Nu skal hann ku hava at leigo mala rettom til þardaga at odru vare. þuiat þa skulo kýr a þor vera nema þæir hava annan eindaga amellt sin a millom. þa er hann tok ku. Nu er su kyr dand en hann atte ved i annarre. þa skal hann þa hava þire sina ku. þuiat kyr skal i kyr stad koma. en ef su liver. þa skal hann sina ku hava. þo at hon se eldre. en ef lester ero

Jvfr. *Cap. 118. 119.* G. 40. *Cap. 120.* G. 41.

aordner. þo at hale ſlitne. eða horn brotni þa ſkal hann þa loſtu bæta. Nu vil hann eigi læiga ku lengr. þa ſkal hann þann hitta er ku á ex hann er innan herads oc bioda honom ku ſina med vattom. En ex hann er eigi innan herads. þa ſkal hann ræra ku heim oc læida menn til oc lata ſia ku at hon ſe heil oc hinom tæk er a. þa ſegi hann ax ſina abyrgð. oc vardveite ku ſua ſem ſin naút. oc þigge ax nyt oc have þat ſire gras oc gæzlo. oc abyrgiz vid handvommum ſinom einom. Nu er ſa ax landi ſarinn er ku atte oc hever manne bodet um hallð ſiar ſins. þa a hann þæim ku at bioda ex hann er innanherads. Exingia ex eigi er ſiarhallz madr til ex hann vil eigi lengr hava leigt.

121 Nu ſelr madr buxe ſitt inni at manne at ſulgomalu rettom. þa ſkal hann abyrgiaz vid handvommom ſinom ollom. þat ero handvom hans ex hann ſuellter eða drepr. eða þæir menn er hann ſkal hallda orde eða eide ſire. þat ero oc handvom hans ex halldzmadr hitter eigi ſyr en ond er ór. eða ſellr ſire biorg oc ſylger eigi ſchirdir. en ex hann ſyner adr en húð ſé axſlegin oc ſylger. þa ero þat eigi handvom hans. þat ero handvom hans ex drukner i brunne. oc gæter enge madr eða kyrker klave. en ex heſſ er i hande eða rennſtaurr. þa ero þat eigi handvom hans. Nu ſkal hann ræda til þeſſ er uti ma biargaz. þa hitte hann þann er a oc biode honom at vardveita buxe ſino. oc ſyni honom at ræt ſe at mat ſer oc ſege ax ſina abyrgð. en ex madr tekr roſſ a ſulgo eða a bit. þa a hann at abyrgiaz vid handvommom ſinom. en þat ero allt handvom hans er grannar hans virða til þeſſ oc vilia þat med eidi ſanna. Nu tekr madr naut a ſoðr þa ſkal hann ſua abyrgiaz ſem ſulgonaut. þat ſkal madr eigi abyrgiaz at kyr ſae eigi kálxs ex hann hever gridung med nautom ſinom.

122 Nu hever madr ku mælta i ſkullð ſina þa er huarke ſkerde uerð ne leigo. þa ſkal ſu eigi vera elldre en .viij. uetra oc ei yngre en at oðrom kalve heil oc heilſynað oc hæxe kelxt ox vetrinn. Nu kauper madr at manne roſſ eða buxe þeſſ er abyrgð a er keypt hever þegar abrot leider. kuikxe allt er madr kauper. þa ſkal enge oðrom ſuik ſelia ne med leynande lauſtom. þat er allt leynande lauſtr a kuikxe. er þat drekkr ſik ſialxt. ſa ſkal ſuerja er ſellde. eða ſialxr hava at hann viſſi eigi leynande lauſt á ex hinn ſinnr a ſyrſta manade.

123 Nu kauper madr grip uſenan at manne. þa er þeſſ abyrgð a er ſellde. þar til er þæim kemr i hendr er keypte. eða þeim manne er hann band um ſyre vattom at taka nema þæir ſkile annan veg ſire vattom.

Jvfr. *Cap. 121.* G. 43. *Cap. 122.* G. 43. 44. *Cap. 123.* G. 45.

Nu eigo .ij. menn eda ȝleiri einn grip saman. þa selr einn oc spyrr eigi hina at 124
er med honom eigo. Nu vilia þæir riuua þat kaup. þa skal luta huerr rada skal.
ef sa lytr er sellde þa skal hallda. en ef hiner liota er riuua vilia. þa skulo þæir riuxa
a ȝyrsta manade er þæir verda varer vid en eigi sidarr.

Sa skal lan abyrgiaz er þiggr at koma heilu heim. En ef hann vil þat eigi. 125
þa skal þat sækia sem vita ȝe. En þat er allt vita ȝe er vattar vito. Nu lér madr
eda selr þat er honom er lét oc misȝerr þat. þa ma hinn heimta af huarom sem
hann vil. þæim er sællde eda hinom er keypte. oc sua huervitna þar sem madr selr.
eda lér annars eign.

Nu leggr madr ved manne ȝire einnhuern lut. þa skal sa abyrgiaz ved er tekr. 126
en ef þæir hafa gorvan æindaga til nær út skal leysa. þa skal hann bioda i eindaga
oc hafa vatta vid. en ef þa leyser enge ut. þa er þat ȝorveda vordet. En ef madr
a ȝe at heimta at odrum manne oc tekr hann ved ȝiar sins. i einshuerium lut. huart
sem þat er i iordo eda annat ȝe. þa skal ved virda. Nu selr hann ved i brot odrum
manne. þa skal sa hafa vatta til veds sins er ved atte a ȝyrstom .xij. manadom ef
hann er innan herads. En ef hann er utan herads. þa have hann brugdet a ȝyrstom
.xij. manadom er hann kemr i herad ellegar a hann þess mals alldre uppreist. Nu
selr madr tueim monnom eitt ved. þa a sa ved er ȝyrre tok. en hinom er vedȝlærd
er sidar tok oc vito þat vattar.

Nu heimter madr skulld at manne ef hann er innanherads oc skulldskeyter hann 127
annan mann vid hann. þa hever hann lokit þæirri skulld af hende ser ef þar ero
vattar vid at hann tok þann skulldarstad. Umage ma engom kaupom rada.
Kona manz ma oc eigi meira rada en eyres kaupe. nema hann sende hana til skips eda i
kaupstefnor at kaupa badom þæim til þarȝinda. þa skulo halldaz kaup hennar uȝalsat.
elligar skal hann riuxa a ȝyrsta manade er hann væit oc þikke honom oȝkeypt.

Nu kauper madr verk af ȝrialsom manne. þa skal þat allt halldaz er þæir verda 128
asatter. En ef bonde vil eigi hallda mala vid leigomann sinn oc visar honom or
vist. þa skal hann krexia med vatta vistar sinnar oc bioda verk sin slik sem þæir verda
asatter. Nu ef bonde vil eigi þat. þa er hann sekr .xij. aurom vid konong. en hinn
skal hafa kaup sitt oc matarverd þat er uneyt er. En ef leigo madr vil eigi hallda
vid bonda. þa skal hann krexia hann verka slikra sem hann iatade honom. oc bioda
honom vist med vattom. En ef hann vil eigi þa er hann sekr .xij. aurom vid konong.

Jvfr. *Cap. 124.* G. 48. *Cap. 125.* G. 49. *Cap. 126.* G. 50. *Cap. 127.* G. 55. 56.
Cap. 128. G. 70.

en bonde a stift at heimta af honom sem hann skylde ræida honom. en matarverð fær hann ekki. þviat hann hafnar sialfr. En ef hann tekr aluædis verk a hond ser oc getr eigi unnit. þa skulo menn meta huert leigofall honom skal i þui vera. Nu legz leigomadr siukr eda far oc liggr hann halvan manad. þa skal ekki leigofall i þui vera. En ef hann liggr lengr þa skal meta verkation oc mat þann er hann neyter ella fare a hennar frændom.

129 Nu seipar madr skip heima i herade oc rada menn þar far af honom. þa skal hann sua skipa skip at þeir have aller far er tekit hava. Nu ef skip verdr ofmiok ladit. þa skal styremadr fyrst sina voro af bera. en hinir have far er toko. En ef þeim pikker þa en eigi fært. þa skulo þeir afbera er sidarst toko þar til er skip er fært. En styremadr giallde handsalslit .vj. aura hueriom er afgingr.

130 Sitt vedxe a huerr er fire vattom er vediad. sæke sem vituxe. Vnnder taxl eda tenneng skal engi madr fe sitt leggia. En sa er telxdr[1] verdr til eyres giallde konunge .xij. aura. oc sua sa er af honom texterr. Roa menn a menn eda sigla. giallde skada þann allan er þeir gera nema menn roi fire bard þeim.

131 Varr skal enge annan stela. Nu er þat greinande at ef madr stelr mat sa er eigi fær ser vinno til fostr oc helpr sua live sino fire hungrs saker. þa er sa stuldr fire engan mun refsingar verdr. En ef sa madr er vinno fær ser til fostr stell til eyres sa er ekki var adr at sliko kenndr. þa skal hann a þing færa oc leysi hud sina .iij. morkom. Nu stell hann annat sinn til eyres. leysi hud sina .vj. morkom. en ef hann leyser eigi late hud oc se brugdet lykli a kinn honom. Nu stell hann þridia sinn til eyres. late hud en konongr take .vj. merkr af fe hans. En ef sa hinn sami stell optar þa er hann dræpr. Ef madr stell til halfrar merkr sa er ekke var fyrr at þui kenndr. þa skal hann a þing færa oc leysi hud sina .xiij. morkom eda fare utlægr. En ef hann stell optarr þa er hann dræpr. Nu ef þiofr stell til merkr i fyrsta bragde. þa hever hann firestolit fe sino. oc have slika refsing sem sa madr leggr a er konongs valld hever til rættra refsinga oc hallde hann þo liveno. En ef hinn same verdr optarr at þyfsko kendr. þa hever hann fire gort lande oc lausom eyre oc liveno med.

132 Nu ef þiofr er funnin. þa skal binda fola a bak honom i þui herade er þiofr er tekinn. oc fære sokuar-manne bunndenn. en hann fære til þings oc þadan i fioru oc fai menn til at lata drepa hann oc sua þiova alla. en bændr ero skylder at fylgia þiove til draps. þa er af þeirra abyrgd. En ef þeir vilia eigi fylgia þa liggr þeim

Jvfr. *Cap. 129.* G. 146. *Cap. 132.* F. XIV. 12.

[1]) Saaledes i Mbr.

ſlict vid ſem þæir ſækte eigi þing. en ȝe allt þat er tekit verdr a þioxe. þa a ſa er þioȝ tekr nema odrum beriȝ vitni til. En alla adra lauſa aura a konongr. Sa abyrgiȝ þioȝ er binndr .v. morkom vid konong. þar til er hann ſetr hann a ȝlet ſoknar manȝ hunndenn oc have vitne vid. Ef þioȝr vil veriaȝ. þa ȝellr hann utlægr. Ef madr lætr þioȝ lauſan. þa ſekiȝ hann .v. morkom vid konong. ſua ſoknar madr ſem adrer.

Nu ſtendr madr ȝe ſitt þioȝſtolet i hennde odrom manne. en hann væniȝ heimild 133
at oc kallaȝ keypt hava. þa ſkal æſta taks ȝire hann oc ſua ȝire ȝe þat er hann kenner ſer oc geri til einndaga. þar ſkal hann ȝramȝæra vitne at þat er hans ȝe. oc hann gaȝ eigi ne gallt ne ſolom ſelde. þa er honom uppnæmt. þa ſkal hann gera huart er hann vil. ȝara a brot med ſitt eda reyna heimildar toku hans. Nu ef breſtr honom. þa er hann þioȝr at.

Nu kenner madr odrum manne ſtuld þa ſkal hann gera huárt er hann vil at 134
ſtefna honom hæim oc þadan til þings eda ȝara a þing oc lyſa þar þyȝt epter. þa æiga menn at gera honom ſtefno til næſta þings ef hann er innan herads. en ef hann er utan herads. þa ſkal gera lagaſtefno aftr til þings oc um huert mal. oc einndaga þat þing. Nu ef hann kemr eigi þa berr hann a bake ſok. nema naudſynia vitne beriȝ honom. nu kemr hann ſyni med ſættar eidi. ȝellr til utlegdar.

Nu er madr ſtolenn ȝe ſino oc ſer hann manna ȝarveg ȝra liggia þa ſkal hann 135
ganga epter heradsmonnom ſinom oc bæida ſer lids til epter ȝarar. þæir ſkulo ganga til garȝ manȝ oc ſitia utangardȝ oc gera einn til huſſ at ſegia til erendis oc beida rannſoknar. oc ef hinn iatar þui gange hinn epter gronnom ſinom. þa eigo hiner at ganga i ſkyrtom einom oc lausgyrdir. En ef hann bydr rannſoku oc ȝinȝ eigi ȝoli at hans þa ſkal hann ſynia ſættareidi ef þæir vilia honom kent hava.

Kenner madr ȝe ſitt þioȝſtolet i hendi odrom manne oc tekr ȝeit oc ſkil ſua ȝire 136
at ec drep huerge konongs rætte nidr oc nefnir þar vatta at. þa er hinn ſannr at ſok en ſa er uſekr er vid tok ȝe ſino. En ef leynir þioȝe oc tekr ȝe ȝire. þa er hann ſekr .v. morkom vid konong. Nu mæler þat ſoknar madr eda valldȝ madr at þæir have ſætt gorva ſa er ſtolinn var oc ſa er ſtal. oc have drepit nidr konongs rætte. þa ſkal ſa er ſtolinn var ſynia lyritar eidi ȝellr til .v. marka.

Nu ȝinnr madr ȝe ſitt þioȝſtolet oc ȝylger eigi þioȝr. þa ſkal hann hava vid 137
naviſtar menn ſina at hann tok þar ȝe ſitt oc þar er eigi þioȝr vid. Nu kenner madr manne ſtuld. en þat odrum at hann have tekit vid ȝe hans þioȝſtolno. en ſa kuedr

---

Jvfr. *Cap. 133. 134.* G. 254. *Cap. 135.* G. 255. *Cap. 136.* G. 256. *Cap. 137.* G. 256—260.

nei vid. hann skal synia sættar eidi. sa eidr skellr til utlegdar ef hann vissi at pioxstolit var. Ef madr sæker annan um stuld oc er eigi lyst þyxt epter. hann skal synia sættar eidi skellr til utlegdar. Ef umage stelr bæte aptr verk hans sa er umaga á. Nu verdr madr svre þyxsso utlægr þa a sa at taka svll giollð siar er stolin var. af se hins útlæga. oc kostnad sinn þann er hann þarf til epter serdar sem menn meta.

138 Ef madr legz undder kyr manna oc drekkr. hann a engan rætt a ser oc sua sa er gingr i laukagard manz eda i huangard. þo at menn beri hann eda taki klæde af honom.

139 Ef manne er kent at hann have radet lond oc þegna undan konunge. Nu ef syniar þa skal hann synia med tylftareidi. sua skal synia allra obota mala. Nu skal nefna .vj. menn a huara hond þeim sem undan skulo færaz. iafna at rætte vid hann. þa sem næster ero honom oc um þat mal ma kunnigazt vera huárke sifiader vid hann ne sakader. svlltida menn oc skynsama. þa sem huarke se adr reynder at rongom eidom ne at skrokvattom oc skal hava .vij. menn af þeim .xij. en hann sialfr hinn atte oc .iiij. sangavatta.

140 Sættar eidr skal standa um oll .xl. marka mal. Nu skal nefna .iij. menn a huara hond (hinom sakada a þann hatt sem sagt er um tylftar eid. havi .iij. af þeim. se sialfr hinn siorde oc .ij. sangavattar.)

141 (Lyritareidr skal standa um oll .v. marka mal oc .iiij. mar)ka mal. (þar sem nefna skal .ij. menn a huara hond) hinom sakada. (havi þa .ij. af sem hann fær oc sialfr hinn) þridi. En fire .iij. (marka mal oc þrim morkom) smære skal nefna til lyritar (eids sinn mann a huara) hond hinom sakada. havi einn af (þeim se sialfr) annarr. sangavattr hinn þride. þessi eidr skal) standa til þess er hava skal tueggia manna (eid) eda ein eidi. þuiat einn skal eyris synia en tueir tueggia sem svrr seger.[1]

Jvfr. *Cap. 138.* F. XIV. 13. 14. *Cap. 139.* F. IV. 8. XV. 1. G. 132.

[1]) Alt hvad der i dette og foreg. Cap. er sat med mindre Tryk og mellem ( ) findes ikke i Mbr., hvor her et Hjörne af det sidste Blad er bortskaaret; i Arne M.s egenh. Afskr. er det Manglende udfyldt saaledes som ovenfor.

III.

Den ældre By-Lov

eller

Bjarkö-Ret.

Da den ældre Bjarkö-Ret ikke længer haves fuldstændig, meddeles de af den endnu forhaandenværende Brudstykker saaledes:

I. Bjarkö-Christenret, eller rettere de af denne fra den ældre Frostathings-Christenret afvigende Bestemmelser, indtagen i Cod. Arnamagn. 60 qv. umiddelbart efter Frostathings-Christenretten, og skreven med samme Haand som denne, see S. 120.

II. Et Brudstykke, indeholdende kun lidet mere end Mannhelgen, efter Papirshaandskriftet No. 123 qv. A. i den arnamagn. Samling, skrevet med *Arne Magnussöns* egen Haand. Ogsaa aftrykt hos Paus, 2den Part, S. 225—254.

III. To forskjellige, temmelig vidtlöftige, Uddrag af et og samme, nu tabt, Haandskrift, der synes at have indeholdt hele Bjarköretten. Det förste, her betegnet *X.*, med Overskrift: "Þetta er ed merkilegasta sem finst i Biarkeyar lögum", efter de ligelydende Papirshaandskrifter i den arnamagn. Samling, No. 123 qv. D. (med *Arne Magnussöns* egen Haand) C. og B., tildeels ogsaa aftrykt hos Paus, 2den Part, S. 255—270. Det andet, her betegnet *Y.*, med Overskrift: "Þessar greinir eru skrifadar ur Biarkeyar Rette", efter et Universitetsbibliotheket i Christiania tilhörende islandsk Papirshaandskrift fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, indeholdende desforuden den nyere Eidsivalov og Brudstykket II. — De enkelte Capitler eller Paragrapher i begge Uddrag ere her saaledes aftrykte, at *Y.* er brugt til at supplere *X.*, idet den Orden, hvori Capitlerne udenfor Christenretten i *X.* forekomme, er fulgt, men de flere Capitler, som *Y.* indeholder, tilföiede paa det Sted, hvor de med Hensyn til Indholdet kunne skjönnes at henhöre. Capitlerne af Christenretten ere derimod ordnede efter Frostathings Christenret.

IV. Et Pergamentsblad i Qv., indheftet i Cod. Arnamagn. No. 315 fol.; sammenhængende med det ovenfor S. 120 nævnte Brudstykke *Y.* af Frostathings Christenret, og indeholdende Bestemmelser af Farmannaloven, skrevet med samme Haand som hiint.

I.

Christenretten efter No. 60 qv.

Kapitula ax þridia lut kriſtins rettar oc bærkoyar rettr heitir.

i. Um barn ſkirſl.
ij. Hue lenge heidin mann er xoðande.
iij. Um barns utt kaſt.
iiij. Um vinnu eptir non hælghi.
v. Um xot a leko ſkipi.
vj. Um braud bæſtr oc klæda þurkan.
vij. Um huda þurkan.
viij. Um .ij. konor mundi koyptar.
ix. Um kuænxanga tid eda hueria taka ſkal.

Um barns ſkirſl.

Þat er upphax at bærkoyar rette rettom. En þat er bærkoyar rettr at barn huert 1
er boret verðr ſkal kriſtna oc til kirkiu xora nema med þeim orbumblum[1] ſe alet
ſem i lagum er mællt. En oll annur born ſkal til kirkiu xora oc kriſtna. En ex
barn er boret xirir iola nott þa ſkal ſkirt vera xirir iola nott eda bonde ſa giallde
biſkupi .vi. aura. er barn þat huſar. Sua ſem xyr ſegir i ximta kapitula i xyrſta
lut bokar.[2]

Hue lengi heidin mann er xoðande.

ij. Ex maðr hexir heidin mann .xij. manaðe þa er hann utlægr oc huer peningr 2
xear hans. En ſlikan kriſtin dom eigum ver at haxa i kaupange ſem i herade.

Um barns utt kaſt.

iij. En ex biſkups armaðr kennir þat kono at hon haxe ſleget utt barne ſinu. þa 3
ſkal ſu kona vitni um bera er hialp henne at barnet var daut alet. En ex hon miſſir
þeſſ uitnis þa er hon ſek .iij. morkum. uið biſkup nema hon uili uinna .vi. eið oc
xanga vitni.

Um uinnu eptir non hællgi.

iiij. En meſſo daga þa alla er non hællgr er xirir oc verðr maðr hittr a uerki 4
med uatta .ij. ſiðan heilagt er. þa er hann ſeðr .vi. aurum uið biſkup. En meſſo daga
þa alla er heilager eru oc eigi er non hællgr xirir oc verðr maðr hittr a uerki med
uatta .ij. þa er hann ſeðr .iij. aurum uið biſkup. Skip þau oll er bua a vatne xyr

---

[1]) Udentv. Skrf. f. orkumblum. [2]) See ovenfor S. 132.

en þeir koma til kaupangrs oc er heilagt. þa skolu þeir ecki upp bera þata sinna nema manadar mat miols oc annan smørs kerx riklinga oc hudþat sitt oc segl oc rodrar skips reida allan. En hann skal bera huart er hann uil a oxl eda i hende oc ecki til salu. En ex madr uil brott þara sidan er heilagt er. þa skal hann slikt til skips bera sem nu var sagt reida sinn oc mat. En þegar er madr hexir lest lasse sinu eda klyuiar upp lagt oc er hann or garde sinum komenn þyr en ringi til hælligar. þa skal hann þara til nesta hørar at orseckiu. En ex madr er a þor til kaupangrs oc hexir annat tueggia med at þara lass eda klyuiar eda ber hann byrdi. þo at hann se a Steinbiorgum þa er ringir til hælligar þa skal hann þara til kaupangrs med þot sin oc hirdi sem bæzt.

Um alæko skipi.

5 v. En huer þeirra er kemr til kaupangrs oc hexir skip lækt eda sua litit at hann ma eigi a bua þa skal hann skirskota undir uatta .ij. at hann ma eigi þirir þui abua. En sidan bere hann þot sin upp i nesta gard er hann ma þa at orseckiu.

Um braud bacstr oc klæda þurkan.

6 vj. En su kona er braud bakar i kaupange þat braud allt er tytt er i hende oc mælt er i troge þat skal baka til logs. en eigi meira naudsynia lausi. En ex biskups armadr hittir klæde uti sidan heilagt er. þa skal hann eptir spyria huer a. þa gere þa annat tueggia at hann þesti slikt sem log eru oc þeir verda asatter. eda hann haxe klæde brott med ser. En ex hann tækr klæde ax honom þa þa[1] skirskote hann rane a hændr honom oc æste hann taks til motz.

Um huda þurkan.

7 vij. En hudir þær allar er uti hanga þa er ringir til hælgar þa skolu þær hanga um hælgi at orseckiu.

Um .ij. konor mundi koyptar.

8 viij. Engi madr skal tuær konor eiga mundi koyptar. En ex hann a þa skal hann seckr vera .iij. morkum uid biskup oc late ax þeirri er hann tok sidar.

Um kuænxangs tid eda hueria taka skal.

9 ix. Engi madr skal kono þa sidan .iij. uikur eru til iola. Sua sem þyr segir i ·ix. capitula i adrum lut bokar.[2] Engi madr skal taka þrendkono sina i kaupange hælldr en i herade nanare en i lagum er mælt. En ex madr tækr gudziniu sina i kaupange eda þrend leix sina þa liggr slikt uid i kaupange sem i herade. Slikan kristin dom eigum ver at haxa i kaupange sem mælt er allra manna millum a logdingi.

---

[1]) Saaledes i Mbr. [2]) See ovenfor S. 150.

II.

Brudstykket No. 123 qv. A.

Her hefr upp Biarkeyjar rétt.

Nú skulum ver hyggia at mannhelgi várri. Ef madr drepr mann til dauds í 10
kaupangi. þá er sá útlægr ok úheilagr er vann. en konungr á hvern þening fiár hans fyrir utan iörð. ef hann á. eða hús í kaupange. nema hann hafe vegit skemdarvíg eða gört níðingsverk sem í lögum er talt.

Her segir um skemdarvíg.

Þat er skemdarvíg ef madr vegr mann á réttar[1] trygðir. þá hefir hann firir- 11
ört fé ok fridi. landi ok lausum eyri. ok komi aldrigi í land aptr. þat er annat skemdarvíg ef madr vegr mann í gridum. þat þridia ef madr drepr mann á morð.

Her segir um níðingsverk.

Þat er níðingsverk ef madr ræðr lönd eðr þegna undan konungi. Þat annat 12
ef madr hleypr út í úfridi ok heriar í land aptr ok hefir eigi sagt fridi í sundr. allir eru iafnt útlægir er í þeirri för eru. Þat er hit þridia níðingsverk ef madr rýfr þær trygðir er at lögum eru trygðar eða hann hefir siálfr trygðir at veitt. Þat er hit fiórða níðingsverk ef madr leggr eld í bo manns eða garð manns ok brennir upp í kaupangi. Nú eru þau skemdarvíg ok níðingsverk töld er madr fyrirgerir iördu sinni í heradi eða húsum ok toptum í kaupangi. ef hann verðr af.[2] En engi madr má meira fé fyrirgera í einu sinni en því sem hann er þá eigandi.

Um þat ef madr særir mann ok verðr hann fanginn höndum.

Ef madr særir mann ok verðr hann höndum fanginn. þá skal hann í fiötur setia. 13
ok frændr hins sáru skulu halda hann til rúfa er á sári ok halda í konungs húsi eðr gialdkyra ok fæði sik sialfr ok fái læknir til ok allan kostnad bæði ser ok hinum sáru ok læknisfé ok fæðslu. En gialdkyri geri þá fullvedia at halda. En ef eigi eru frændr til at halda þann mann þá skulu bœarmenn hlutast til at helmingi. en gialdkyri at helmingi. En ef þeir láta lausan. þá eru þeir sekir .xl. mörkum við konung ok við bœarmenn. En ef menn taka frá þeim með ofríki þá er sá sekr .xl. mörkum er höfuðsmadr var í. en hverr þeirra annarra .iij. marka. þat á konungr hálft. En þá er rúfa er á sári þá skal hann bota honum sárabótum. konungi ok bœarmönnum .iij. merkr. Allir menn eigu sárabœtr iafnar í kaupangi friálsir menn ok fulltíða. Nú ef hann verðr dauðr or sárum. þá skulu frændr hins dauða drepa þann mann á

Jvfr. *Cap. 10.* F. IV. 1. *Cap. 11.* nedenfor 73. F. IV. 2. 3. 4. *Cap. 12.* F. IV. 4. *Cap. 13.* F. IV. 12.

[1]) Skrf. f. veittar. [2]) fannr at — Fr. L.

ſætr hinum dauda. En ef eigi eru ſrændr til þá ſkal fallari drepa þann mann. En ef hann á til .iij. marka eðr minna þá á konungr hálft en bœarmenn hálft. en þat auk er á konungr einn.

Her segir um þat ef maðr er drepinn í kaupangi.

14 Ef maðr er til dauða drepinn í kaupangi. nú kennir eptirmælandi fleirum mönnum banaorð en einum. þá ſkal gialdkyri of bœarmenn af móti at ſiá vápnaſtað. En þeir ſkulu ſœria vápnaſtað þá er þeir koma aptr til móts. er þeir hafa ſár ſén of vápnaſtaði. En húsfaſtir menn meti þat mál ſíðan ſem lög eru. Ef maðr verðr ſœrðr eðr loſtinn of verðr dauðr af. þá ſkal ſá vera bani er hinn ſári segir fyrſt á hendr fyrir váttum of er hann í viti ſínu. En ef .ij. menn ſœra einn mann þá ſkal ſína lögbauga hvárr þeirra konungi of bœarmönnum oc ſínar ſárabœtr hvárr gialda. En ef hann greinir fyrir fyrſtu váttum hverr honum veitti meiri ſár eðr fleiri. of er váttborit á hinu fyrſta móti með þeim .ij. váttum. er hinn ſkildi fyrir. þá ſkal ſá bœta honum meirum ſárabótum. Nú ef önnur ſár gróa en önnur ekki. of fær hann af því bana. þá er ſá útlœgr er þau ſár gerði er ekki vilia gróa. en hinn haldi upp hálfum mannsgiöldum.

En ef maðr lýſtr mann eðr ſœrir eðr ryſſir of ferr ſvá á braut at hann er eigi takaðr til móts. þá ſkal gera honum .nij. nátta ſteffnu aptr. of fé hans alt í tökum á meðan. En ef hann kemr eigi þá er fé hans alt upptekt. þá ſkal hinn taka fyrſt rétt ſinn er fyrir úhlut varð. en ſíðar konungr of bœarmenn .iij. merkr. en ef meira er þá á konungr þat er auk er. en hann er útlœgr þar til hann kemr aptr. of bœti þeim manni .iij. merkr. konungi of bœarmönnum ödrum .iij. mörkum.

Ef maðr veitir manni bardaga.

15 Ef maðr veitir manni bardaga. þriú högg eða fleiri. þá er ſá ſekr .xl. mörkum. en hinn ſkal taka .x. merkr at rétti ſínum af þeim .xl. mörkum. er álög fekk. en konungr of bœarmenn þat alt er auk er.

Ef maðr lýſtr mann öxarhamri.

16 Ef maðr lýſtr mann öxarhamre. bœti .iij. (mörkum) honum. konungi of bœarmönnum .iij. mörkum. En ef hann höggr hann ſíðan bœti honum ſárabótum oxan á. konungi of bœarmönnum .iij. mörkum.

Ef maðr lýſtr auga ur höfði manns.

17 Ef maðr lýſtr auga ur höfði manns eðr höggr ur. bœti honum .vj. mörkum. en konungi of bœarmönnum .iij. mörkum. Ef maðr lýſtr auga ur höfði þeim manni eðr höggr er áðr var eineygðr. þá ſkal hann bœta honum .vj. mörkum fyrir auga

---

Jvfr. *Cap. 15.* nedenf. 74. *Cap. 16.* nedenf. 75. *Cap. 17.* nedenf. 76. 77. F. IV. 42. 45.

ſitt. en .iij. merkr at rétti ſínum .iij. merkr konungi ok bœarmönnum. Ef madr höggr hönd eðr fót af manni bœti honom .iij. mörkum fyrir afhögg. ſárabœtr ſkulu því fylgia oc lœknisfé. konungi ok bœarmönnum .iij. merkr. Ef madr höggr hönd af þeim manni er áðr var einhendr eða einfœttr. bœti honum ſlíku ſem hann hefði höggvit af honum báðar hendr eða báða fœtr. en .iij. merkr við konung ok bœarmenn.

Her ſegir um þær konur er vega má um at úſekiu ok gefa mönnum ſök á.

Konur þær eru .vij. er vega má um ef madr verðr hittr hiá þeim með úſóma: 18
ein er kona manns. önnur dóttir. þridia ſyſtir manns. fiórða módir. fimta ſonarkona manns. .vj^ta^ bróðurkona. .vij^da^ ſtiúpmódir manns. ok gefa dauðum ſök. ok vitu váttar þat með honum. En ef eigi eru váttar til þá bera klœði vitni ef blód er á. En um þau mál er dauðum ſkal ſök gefa. þá ſkal hinn nióta váttá ſinna á fyrſta móti þeirra er hann ſkírſkotar undir. þá fellr ſá útlœgr hinn dauði.

Ef madr höggr nef af manni eða eyra. hvat við liggr.

Ef madr höggr nef af manni bœti .xij. aurum. en .iij. mörkum ef grön fylgir. 19
en .vj. aurum ef madr höggr eyra af manni. en .xij. aura ef kinnbein fylgir. hálfa mörk fyrir tönn hveria framan í höfði. fiórar í öndverðu höfði. en .ij. aura fyrir hveria annarra. eyri fyrir iafl hvern. .xij. aura fyrir þumalfingr. hálfa mörk fyrir þann þar er næſtr. hálfa mörk fyrir þann lengſta. .iij. aura fyrir þann þeim er næſtr. eyri fyrir þann minſta. en tœr mannsins eru hálfu údýrri. ſvá hit ſama frá hinni meſtu tá.

Ef madr fellir mann til iarðar.

Ef madr fellir mann til iarðar eða á ſtokk eðr ſtein eðr á húsvegg. gialdi 20
honum .iij. merkr. konungi oc bœarmönnum .iij. merkr.

Ef madr bindr mann at úſyniu. þá er ſá fekr .xv. mörkum er höfðingi er í. hverr þeirra annarra .iij. mörkum er ígöngu eigu með honum. þat á konungr hálft en bœarmenn hálft. oc bœti hinum fullrétti ſíðan af því fé er bundinn var.

Ef madr togar mann til ſín.

Ef madr togar mann til ſín bœti .vj. aurum. en ödrum .vj. ef hann hrindr 21
honum frá ſer. þar á konungr á hvárigu því. Ef madr öxgar vápni at manni. öxarhamri eða öxarſkapti eða ſpiótſkapti eða horni eða hnefa. bœti ſá honum ſex aurum. þar á konungr ekki á. Ef madr bregðr ſverði at manni yfir merki. bœti honum hálfri mörk. en meir [1] ef öllu bregðr. þar á konungr ekki á því. Ef madr hleypr at manni ok verðr hann haldinn ok berr þat vitni á hendr honum. bœti honum .xij. aurum

Jvfr. *Cap. 18.* nedf. 84. F. IV. 39. *Cap. 19.* nedf. 78. F. IV. 45. 46. *Cap. 20.* nedf. 79. F. V. 15. *Cap. 21.* nedf. 80—82. F. IV. 18.

[1]) Rigtigere mörk, see nedenfor.

ef hann hverjr áfram .xviij. aurum ef hann öfgar vápni at manni. þat á hann einn er at var hlaupit ef skirskotar. ok seki at dómum. þar á konungr efli á.

Um loft.

22 Ef maðr segir sik loftinn ok er eigi vitni viðr. þá skal hann synia með settareiði ok fangavitni er kenst er á hendi. En ef einnhverr váttr er. þá er settareiðr ok nefndarvitni. En þann eið hvárutveggia á konungr hálfan ok bœarmenn hálfan. en sakaráberi hálfan ok bœarmenn hálfan.

Um eið þann er festr er á móti hversu lengi standa skal.

23 Þá er maðr festir eið á móti eða á nefndarstefnu eða á dómi. þá skal hann fá eiðatak til þegar er hann er æstr. en sá eiðr skal standa .iij. vikur sörar ok bióða nott fyrr en vinna skuli. bæði sakarábera ok gialdkera. En ef einn dagr er sörr í viku þá er öll vika sör. En ef hann býðr sik siálfan í eiðatak þá skal hann bióða eiðinn þar þegar. ok sveria um morguninn eptir ok gialdi fé fyrir vátta alla þá er hann má eigi til fá. En sá skal halda hann í iárnum er taks æsti hann. En ef hann sverr eigi siálfr eiðinn þá er hann sannr at því máli er honum var kent. En þar er maðr festir nefnðar vitni þá nefni hann .ij. húsbœndr á .ij. hendr fer ok tvá annann veg strætis. sveri síðan þeir .ij. af .iiij. er hann fær ok siálfr hinn þriði. en þeir þrir aðrir fangaváttar friálsir menn ok fullfíða er fyrir orði ok eiði kunni at hyggia. Nú ef þeirra missir er nefndir eru þá skulu .x. ertogar fyrir hvern þeirra en fimm ertogar fyrir fangaváttr hvern.

Her segir um hversu eiða skal vinna.

24 Hvergi eiðr sem er þá skal sakaráberi bók taka ok fá í hönd verianda eða leggia á kirkiu þreskeld. en veriandi skal taka þar bók ok vinna eið sem festr var. þá skal sakaráberi eigi kenna. kenni hverr annarra er vill. Þrim sinnum skal við leita. en ef hann kennir þá er sá váttr únýtr er hann kennir. Nú ef hinn segir at hann hefir eigi eið svá framfœrðan sem festr var. þá skal hann æsta taks til móts hins næsta er bœarmenn eigu. elligar hefir hann fyrirfarit sókn sinni. Sá maðr er eið skal vinna skal koma með vátta sína at Þetrs kirkiu þá hringt er til miðs morguns til Kristskirkiu. ok hafa unninn eiðinn fyrr en hringi undurn at Kristskirkiu. En ef hinn kemr eigi er eiðinn skal siá ok eigi umboðsmaðr hans. þá skal hann fœra fram vitni sitt þat fyrsta at hann baud honum eiðinn sem festr var. ok nióti þess vitnis á móti. en þat mót skal vera samdœgris um mannhelgi. En síðan se hann varðr at máli. Hvervitna er maðr tekr við eiðfestu. þá segi hann til hverium hann skal eið bióða ef hann er atspurðr. en ef hann vill eigi segia ok er atspurðr. þá se hinn varðr at máli.

Jvfr. *Cap. 22.* nedf. 83.

Um þat ef manni er öfund veitt fyrir aptansöng í kaupangi.

Ef manni er öfund veitt fyrir aptansöng í kaupangi. þá skal til móts blása 25
láta þann sama dag. en ef honum er öfund veitt eptir aptansöng. þá skal krefia horns
samdægris ok hafa mót at morgni eptir. elligar hefir hann niðrdrepit konungs rétti
ok bœarmanna. En mót skulum ver um daga hafa. en eigi (um) nœtr. nema maðr
se til dauða drepinn. eða elldr komi í bœ eðr herr komi í land. þeim sinnum skulum
ver mót hafa iafnt um nœtr sem um daga. En um mannhelgi vára þá skal hverr[1]
stefna manni mót.

Ef .iij. menn liósta einn mann.

Ef .iij. menn liósta einn mann þá skal hverr sekr .iij. mörkum við hinn er þeir 26
lustu ok svá við konung ok bœarmenn. En hann má veita átölu þeim öllum senn á
hendr ok svá öllum senn[2] siónvœtting[3] aptr gera ef þeir eru eigi takaðir til móts.
En hverveitna er manni er siónvœttingr aptr gerr ok hittir sakaráberi her[4] innan
bœar. æfti hann taks til móts ok hafi mót at um morguninn eptir. ef hann vill þat
heldr en biðia[5] siónvœttings (þó) at fleiri menn se skaðamenn hans. En ef .ij. menn
fella einn við iörðu þá skal annarr þeirra bota rétt. fyrir því at þat verðr áfœri at
lögum. þar á konungr ok bœarmenn .iij. merkr. sœki hinn hvern er hann vill.

Her segir til hversu margir eru mannsbanar í kaupangi.

Fiórir eru mannsbanar í kaupangi. Sá er einn ef manni er heimsókn veitt í 27
garð sinn eða hús sitt at vega mann. þá skal sá vera bani er hiún[6] segia á hendr. ok
bera vitni um á fyrsta móti hverr hann er. Annarr mannsbani er sá ef maðr er
sœrðr ok má mœla er menn koma til hans ok segir hann siálfr hverr bani hans er.
En eptirmœlandi skal nióta þeirra vátta. En hverveitna þar er hinn sári hefir sóttan
mann til laga ok hinn hefir undanfœri at lögum. þá spyri erfingi mords nema víg-
lýsing komi fram á hinu fyrsta móti. Sá er hinn þriði bani er siálfr segir maðr á
hendr sér ok lýsir vígi á hinu fyrsta móti. þá skal víglýsing framkoma at fullu at
náttstaðr þess manns se innan bœar er vígi lýsir. En húsbóndi sá sveri um er hann
hafði inni sitt at. at hann var þar þá nott ok á því máli.[7] Sá er hinn fiórði manns-
bani ef gengr siálfr í gegn verkum sínum ok fylgir horni á mót ok gefr dauðum sök á.

Hversu dauðum skal sök gefa.

Þat er í einum stað er dauðum skal sök gefa. Ef maðr höggr til manns ok 28
sœrir mann. eða höggr í klœði manns eða vápn manns ok vita þat váttar með honum.
en hinn höggr þá ígegn ok banar þeim er til hans hió. þa fellr sá útlægr er víg
vakti ok fé hans. Ef maðr vill bera vitni þar engi skírskotar undir hann. þá skal

---

[1]) Maaskee Læsefeil f. horn. [2]) I Afskr. sem (ogsaa hos Paus), vistnok feilagtigt. [3]) Udentvivl Skrf. f. sjaunætting, her og ndfr. [4]) Maaskee feilagtig Oplösning af Forkortningen h̄ ɔ: hann. [5]) Maaskee rettere biða. [6]) I Texten: hinn, men rettet i Margen m. s. Haand som Textens. [7]) Maaskee Feilskr. f. móti

hann bera vidrvist sina. at hann sá þat eða heyrði er hann berr vitni um. þá er þat vitni iaxnxullt sem skirskotat væri undir hann. Vidrvistarmenn skulu vigin skilia. Sá er útlægr er upphaxi veldr en hinn heilagr er hendr sínar verr.

Um þat ex .ij. koma vanhaldnir á móti.

29 Hvervitna þar er .ij. koma vanhaldnir á móti ok hexir hinn hann[1] lostin eða þærdan. ok bregðazt þeir móti vidr. þá skal sá þeirra mót eiga xyrri er xyrri traxði horns. ok nióta nátta sinna allra xyrr. en sídar hinn. ok borti hvárr ödrum slíkum rétti sem lög[2] ágeriz eða sök. en eigi dæma xyrr en hvárr hexr notit nátta sinna. en síðan meti húsbóndi til laga.

Her segir ex madr brýtr gard manns.

30 Ex madr brýtr gard manns. gialldi .ix. ertogar eða haldi upp settareidi ok xangavitni. Ex madr brýtr hús manns ok lætr opit standa. þá ábyrgiz hann alt þat sem inni er ok gialdi konungi ok hvarmönnum .iij. merkr. en hinum .ix. ertogar er húsit átti. ok geri hús hans iaxnheilt sem ádr var ok borgi hvern pening er ur verðr tekinn. Ex madr kastar vápni manns eðr klæði med öxund eða hverju hann kastar svá öxund xylgi. borti .vi. aurum. þar á konungr ekki á. En ex hann syniar. sveri einn. En ex hann gerir at gamni ser. þar á konungr ekki á. því þar liggr eigi þar vid. Ex madr lýgr á mann þat er hann á eigi at segia. borti honum .vi. aurum. þar á konungr ekki á.

Um brigsl.

31 Ex madr bregðr manni því at hann væri staxkarl eðr ríðr honum kinn. borti honum hálxa mörk. þat er þokkabót hin mesta. eyrir hin minsta. Ex madr iaxnar manni vid berkvikindi eitthvert. þá er hann sekr vid hinn er hann mætti (vid). iaxnt kona sem karlmadr. þriggia marka rétti. þar á konungr á hvárigu því. Ex madr bregðr manni því at hann væri lostinn ok má þat eigi sátt gera. ok svá ex hann bregðr honum því at hann væri lostinn síðan hann tók rétt sinn xullan. borti honum xullrétti. en ekki á konungr á því. En hvervitna er madr borir manni xullrétti. þá skal hann vinna honum iaxnadareid. at hann mundi slíkt sáttmál ok slíkar borir ser til handa taka ax honum. ex hann ætti slíkan hlut máls sem hann. ok væri þeir iaxnir menn ok vildi hann sátt taka.

Her segir um iaxnadar eid.

32 En iaxnadar eidr skal xyrir trygðakaup í kaupangi. en honum skal veita trygðir í gegn. Nú ex hann vill þann eid eigi vinna. þá er hann iaxnt útlægr sem adrir þó at hann haxi xé borit.

Jvfr. *Cap. 30.* nedf. 85—87. *Cap. 31.* nedf. 88—90. F. X. 35.

[1]) Rettet med s. H. som Textens fra hverr annann. [2]) R. m. s. Haand fra lá.

Um ziölmæli.

Þat eru ziölmæli ef maðr kallar mann ragan ok nefnir hann á nafn. þá er sá 33
útlægr ok hverr peningr ziár hans. hann skal taka fullan rétt sinn fyrst er við var mællt. en konungr ok bœarmenn þat auk er.

Um þat ef maðr bregðr manni um hvinnsku.

Ef maðr bregðr manni um hvinnsku at hann hafi stolit ok nefnir hann á nafn 34
bæði gripinn ok manninn er gripinn átti. ok mælir svá: þú stalt grip þeim frá þeim manni. þá er hann útlægr nema heimskuiðr fylgi. En þat er heimskuiðr er .x. menn fylgia til móts ok sveria .ij. menn á bók en átta sanni þat. at þeir hafi þann heimskuið heyrðan áðr.

Um þat ef maðr bregðr konu manns at annarr hafi legit með henni.

Ef maðr bregðr konu manns um þat at annarr hafi legit með henni en bóndi 35
hennar. ok kallar hana hóru. þá er hann útlægr ok hverr peningr ziár hans. nema hans heimskuiðr fylgi. en hon taki fullrétti sitt er við var mælt. nema hon verði sönn at því. Ef maðr kennir manni forðæðusskap þá er hann útlægr ok hverr peningr ziár hans nema heimskuiðr fylgi. Engi skal þat við annann mæla at hann sé hórbarn eðr varpa. nema sá einn er þat fé vill brigða. er hann er handhafi at. En ef annarr maðr mælir þat þá er hann útlægr ok hverr peningr ziár hans. nema heimiliskuiðr fylgi til. Engi maðr skal þat við annann mæla. þú stalt mik. nema hann sé stolinn. ok geri þat satt. þat mál skal hann sækia er við var mælt. ellegar hefir hann drepit niðr konungs rétti ok bœarmanna. en hinn haldi uppi álagsbótum ef hann má þat eigi satt gera. en ef hann verðr at sönnu. þá á hann ekki at piggia.

Um ziölmæli ok skirskotan þegar eptir ok horns kraefning.

Hvernitna þar sem maðr mælir ziölmæli við mann. þá skal hann þegar skírskota 36
ok krefia horns samðœgris. ok hafa mót um morguninn eptir ok nióta þá nálta sinna þeirra er hann skírskotaði undir. um hveria tíð er mælt var. En ef hann sækir eigi svá. þá hefir hann fyrirfarit sínu máli. ok eigi aldrigi uppreisn þess máls síðan. En ef hann vill bœta fyrir. bœti hinum þrim mörkum. öðrum .iij. mörkum konungi ok bœarmönnum.

Her segir um morð at svá skal synia morðs í kaupangi sem heradi ok með hverium hætti.

Svá skal morðs synia í kaupangi sem heradi. nefna skal hann .xij. bœndr bezta í 37
kaupangi ok hafi .ij. menn ur. þá er geta má. ok nánustu menn .ij. ok siálfr hann hinn ximti ok þeir .vij. aðrir fangaváttar. friálsir menn ok fullfiða er fyrir ordi ok eiði kunnu at hyggia. Hálfa nálta skal sakaráberi ok gialdkyri nefna. en veriandi

---

Jvfr. *Cap. 33.* nedf. 91. *Cap. 34.* nedf. 92. *Cap. 35.* nedf. 93—95.

hálfa. En sá eidr skal standa .x. vikur sørar ok sveria í Petrskirkiu fyrir sönghúsdurum ok hafa messubók í hendi. En sá prestr er heldr Petro kirkiu hann skal skyldr at láta upp kirkiu ok fá til bók. en með því hann vill eigi kirkiu upplúta eðr bók fá. þá skal hann beiðast af honum með náttum hvárstveggia. En ef hann vill eigi. þá er hann sekr .iij. mörkum. þat skal hinn hafa hálft er eidinn skal fram færa. en bœarmenn hálft. En hann skal eid vinna at kirkiustaf hinn ystu[1] fyrir sunnan kirkiu at hægri hönd er inngengr. En þann eid skal hann biúða þrim náttum fyrir bœði fyrir sakarábera ok gialdkera. Nú ef honum fellst einn náttr þá hefir hann fyrirgört bœði landi ok laufum eyri.

Her segir til um þat hversu sár manna eru gild.

38 Nú er þar næst hversu sár manna eru gild. Eyrir er þar er á kemr. en annarr þar er eggi eðr leggr mœtist. þriði þar er kemr í geiyru (geryru)[2] fyrir nedan ökkla. Ef maðr særir mann fyrir nedan kné ok verðr mergunda. þá skal hálf mörk uppi. en fyrir oxan kné er mergunda verðr þá eru .vi. aurar uppi. Ef maðr særir mann á nef þá skal álitseyrir uppi. ok skal hvervitna þar sem eigi hylr hár né klœði. Svá er mælt um liðasár. í rist er hálf mörk. en (í) kné ok í miöðm eru .vi. aurar.

Um voðasár[3] manna.

39 Um voðasár skal eyrir er á kemr. en annarr þar sem inn kemr. En ef maðr er særðr í nedra hol ok verðr holunda. þá skal .vj. aura gialð. en ef í efra hol kemr ok verðr holunda. þá skal hálf mörk uppi. En ef maðr er særðr fyrir framan heilabast þá er hálf mörk uppi. en fyrir aftan heilabast .vi. aurar.

Her segir um beingiöld.

40 Nú eru beingiöld hvervitna er bein ur sári manns leysir þó at (alllítit) se ok skiolldr[4] á skildi. þá skal eyrir uppi. Eyrir skal at smá beini hveriu til þess at .vj. rauðar má á bora. þá skulu .vj. aurar. en beingiöld verða aldrigi meiri en .vj. aurar.

Um granbrags eyri ef sníða[5] þarf ok læknisfé.

41 Ef sníða þarf sár manns. þá skal granbragseyrir. svá skal hvert sinn er sníða þarf. En ef snúa þarf á grúfu þá skal öfundarbót .vj. aurar. Læknir skal þat skilia með eiði sínum hvárttveggia. En læknisfé skal reiða. eyri af mánaði ok tveggia mánaða mat miöls ok smiörs. þat skal hinn til láta er særði.

Her segir til hversu Biarkeyiarréttr skal vera í kaupförum.

42 Biarkeyiarréttr er á fiskneſi hveriu ok í sildveri ok í kaupförum. Ef menn beriast í kaupförum ok settast þar. þá á stýrimaðr þann rétt at taka sem konungr í

Jvfr. *Cap. 38.* F. IV. 47. 45. *Cap. 39.* F. IV. 47. 48. *Cap. 40.* F. IV. 49. *Cap. 41.* F. IV. 49.

[1]) I Afskrr. ystra, hvilket maaskee og kan staae f. ytra [2]) Saal. i begge Afskrr. Maaskee geti. [3]) Saavel her som nedenfor feilagtigt for voðvasár, see Fr. L. [4]) Rettere skellr. [5]) Eller maaskee svíða, her og ndf., see Fr. L.

kaupangi. en háſetar þann rétt ſem bœarmenn taka í kaupangi. En ef þeir koma til kaupangs þeſſ er Biarkeyiarréttr er í at úbœttu. þá á konungr ok bœarmenn þann rétt at taka iafnt ſem innan bœar væri gert. nema þeir hafi ſætzt ádr. En hvervitna er madr lýſtr mann edr ſærir ok býdr hann ſídan lög fyrir ſik ok ſinn eyri. þá fridhelgar hann ſik. En ef þeir vega at honum ſídan. þá vega þeir at löghelgum manni. En hann má bióda lög fyrir ſik hvar hann vill ok ſkírſkota því undir vátta.

Her ſegir til ef kaupangsmenn gera úſkil heradsmönnum eda heradsmenn kaupangsmönnum.

Engi kaupangsmadr ſkal úſkil gera heradsmönnum ok eigi heradsmenn kaupangsmönnum Sitt ſkal hverr hafa ok engi ſkal annann ræna. Ef madr rænir mann þiófi eda útlægum manni. þá er ſá ſekr .xl. mörkum er höfdingi geriſt í. en hverr þeirra annarra mörkum .iij. þat á konungr hálft ok bœarmenn hálft. 43

Um ſkírſkotat handrán.

Ef madr rænir mann handráni ok ſkírſkotar hinn. þá gialdi ſá .iij. merkr konungi ok bœarmönnum ok fyrirtekit ſóta ſinni. þat heitir handrán er hann tekr ur hendi honum. en hann ſkírſkotar. Nú ef hann gengr. þá ſkal hann ganga eptir honum med vátta húſfaſtra manna ok leggia rán vid ok rétt konungs. En ef hann vill eigi ſelia honum grip ſinn í hönd. þá er hann ſekr ödrum .iij. mörkum. þá ſkal hann æſta hann taks til móts fyrir tvenn rán ok fyrir fé ſitt. ok nióti vátta á móti. at hann ræntí hann handráni ok hann fór eptir ok beiddi út ok lagdi rán vidr í annat ſinn. ok æſta hann til taks til móts. þá er hann ſekr .vj. mörkum vid konung ok bœarmenn. 44

Um þat rán ef madr ber á brot þat hann á ekki.

Þat er rán ef madr berr í brot þat hann á ekki. þá ſkal hinn ganga eptir honum med húſfaſta menn .ij. oc beida út gripar ſíns edr hvat fé tekit er frá honum. Ef hann ſelr þegar í hönd honum þá á konungr þar ekki á. en hann ſkal leggia á .xj.[1] ertogar. þá ſkal hinn hafa fétt er átti. en ef hann vill eigi ſelia honum í hönd þá ſkal hann leggia honum rán vid ok æſta hann taks til móts fyrir rán. þá er hann ſekr .iij. mörkum vid konung ok bœarmenn ok .ix. ertogar.[2] en hinn ſkal nióta vitnis ſíns at hann tók frá honum ok beiddi út med vátta. 45

Um þat ef madr brýtr konu . . . liggr ef hon ſegir til ſamdœgris.

Ef madr brýtr konu til ſængr vid ſik at úvilia hennar. þá er hann útlægr ok úheilagr. en hon ſkal ſegia til ſamdœgris ok nióta vitnis ſíns at um morguninn eptir. En ef hon ſegir eigi til ſamdœgris. þá ſkal hon aldrigi ſídan vitnis nióta um þat mál. en hon ſkal ſœtia hann ſídan til eida ok frændr hennar. En ef hon er blá edr 46

Jvfr. *Cap. 46.* nedf. 96.

[1]) Maaskee Feilskr. f. .ix. [2]) Saal. i Afskrr.

blóðug eðr klæði hennar rifin þá er settar eiðr of[1] þangavitni. En þar skal hann þá eiðar tak til. Þann eið á hon hálfan en konungr hálfan.

Her segir um réttarfar manna at allir eigu jafnan rétt.

47 Svá er stadfest at allir eigu jafnan rétt í kaupangi. hauldsrétt. þat eru .iij. merkr. stikan rétt[2] lendr madr sem leysingi manns sá er gert hefir frelsisöl sitt. þá skal skapdróttinn hans ganga á mót of búsa því fyrir mótmönnum öllum at hann hefir gert frelsisöl sitt. En ef hann lýsir eigi þá skulu .ij. náttar bera þat vitni at gert var frelsisöl hans. Því at eins fær hann rétt sinn fullan. En ef eigi er gert frelsisöl hans. þá skal hann taka .vj. aura í rétt sinn. konungr of hirðmenn .iij. merkr. En þyrmslamenn allir skulu þyrmast við skapdróttinn sinn. iafnt í kaupangi sem í heradi.

Her segir um þokkabætr ok hálfréttismál ok sár hálfréttismanna. hversu fara skal hálfréttismál.

48 Allar þokkabætr of öll hálfréttismál of svá hálfrétti manna. öll þau mál skal sækia á dómi er eigi liggr við konungs réttr of hirðmanna. Sadir skal sækia ef lostinn er hálfréttismadr eðr særðr. eða nánastr nidr. ok svá öll mál þau er hann á at sækia.

Her segir um mál úmaga.

49 Madr hverr er yngri er en .xv. vetra. sá er úmagi. En ef hann banar manni. þá skal hann fara af landi í brot of hafa fé sitt.

Her segir til um þat ef madr býðr siálfan sik í tak um mannhelgi í þýfi.

50 Ef madr býðr sik siálfan í tak um mannhelgi vára[3] í þýfsku um langaföstu. þá skal hann um nátt í iárni halda. ok skal hann vinna eið um morguninn eptir of gialda vátta fé. þá skal bióða hann frændum of vinum undan at leysa. Nú ef þeir bióða eigi lög fyrir hann. þá skal sakaráberi höggva af honum hvárt sem hann vill ofan eða nedan.

Ef madr sitr um stefnu er honum er ger.

51 Ef hann sitr um þat er honum er stefna í braut gerð at lögum. þá er hann útlægr of fé hans alt. en frændr skulu fylgia konu of úmaga af landi í brot at úsekin. Sá sem eigi er .xij. vetra of er yngri hann skal engan rétt taka of eigi veita. en ef hann er .xij. vetra of til þess hann er .xv. vetra gamall þá skal hann taka hálfrétti of svá bota.

Jvfr. *Cap. 47. 49. 51.* nedf. 97. G. 190.

---

[1]) Her mangler sikkert: nefndarvitni. En ef hon er hvárki blá ne blóðug. ne klæði hennar rifin. þá er settar eiðr of — see nedf. [2]) Her har oprindelig været indskudt á, men dette Ord er igjen overstreget. [3]) Her er rimeligviis eða udeladt.

Her segir um giártak ef maðr gengr í gegn skuld þyrir váttum.

Ef maðr á fé at manni hvárt sem þat er meira eðr minna. ef hann gengr við 52
þyrir húsföstum mönnum. þá skal hann æsta hann giártaks. En þar er maðr gengr
eigi viðr þá skal æsta hann taks til dóms ok eiga dóm at um morguninn eptir. ok
nióta vitnis síns ef hann hefir til. En ef hann á eigi vitni til. skal þá einn eyris
synia. tveir tveggia. þrír þriggia aura. En ef hálfum peningi er meiri en .iij. aurar.
þá er settareiðr ok þangavitni. nema einn váttr beri. þá er nefndarvitni. Sækiandi
skal nióta vitnis síns í hinum fyrsta dómi ok taks æsta til annars. en hinn skal tak
fá fyrr en hann gangi af bedsetum. eða er hann sekr .iij. mörkum við konung ok
bœarmenn. En veriandi skal síns vitnis nióta á ödrum dómi ok haldi til þridia
dóms ef hann vill. ok til móts hins giórða. þá skal þar rydia dóma þeirra alla sem
farit hafa. þá er mótmenn dœma honum fé sitt. þá skal hann æsta hinn taks er í
giártak gékk.

III.

Vidtlöftigt Uddrag af Bjarköretten, efter Papirshaandskrifterne *X.* og *Y.*

Hvad der alene findes i *X*, er her sat uden Betegning; hvad der findes baade i *X* og *Y*, mellem || ; hvad der findes alene i *Y*, mellem [ ]. Nedenfor ved Varianterne er der saaledes skjelnet mellem de tre Afskrifter af *X.*, at Arne Magnussöns egen (No. 123. D.) er betegnet *Xa.* de to övrige, C. og B., ere betegnede *Xc.*, *Xb.*

[(4.)[1] Ef prestr tortryggir at barn er skírt. þá sanni sá með eineiði er skírði. 53
eða sá er nær var.]

Ef maðr brýtr á manni þrið á hœginda kirkiu.[2] 54

Biskup skal ráða kirkium ok kristnum dómi öllum. ok kennimenn þá til setia er 55
hann vill. ok hann hefir oss því heitit at ver skulum hafa þá kennimenn er oss þokkast.[3]
þá er kunnu þiónustu sína rétta. þat er forn réttr.

[(15.) Ef fylkiskirkia brennr. eðr önnur kirkia. af handvömmum prests eðr 56
hans lagsmanna. þá skal prestr reiða timbr á tupt til iafngóðrar kirkiu. En ef
annarr maðr berr eld í kirkiu. sá er úskyldr er til at bera. þá hafi hann áburgð á
kirkiunni ok öllu því er inni er. En prestr áburgist allan þann eld er af hans rádi
er í kirkiu borinn. svá sem hann siálfr beri.]

[(17.) Fylkisprestr eðr annarr í stad hans skal heima vera ok gera mönnum 57
reiðu ef þurfa eru. En ef hann ferr á fram naudsynialaust ok kemr maðr með

Jvfr. *Cap. 52.* nedf. 98. *Cap. 53.* F. II. 3. *Cap. 54.* F. II. 10. *Cap. 55.* F. II. 11. *Cap. 56.* F. II. 12. *Cap. 57.* F. II. 14.

[1]) De her i () tilföiede Tal staae i *Y.* i Margen og antyde rimeligviis Capitlernes Nummer i Originalen.
[2]) Her tilf. *X.* denne Bemærkning: "þad synist ad vera hálfkirkia." [3]) of — tilf. Fr. L.

náunga sinn daudan eðr með ödrum naudsynium ok missir hann prests. þá hexir prestr xyrirxarit reidu sinni þá .xij. mánadi.]

58 [Sundit lík hvert ok húsgangsmanna lík skal þangat til kirkiu xæra er næst er graxit at. en ex prestr meinar kirkiugarð eða upphalldsmaðr kirkiu. þá skirsloti sá undir nátta .ij. ok xeli þeim áþyrgð á hendr er kirkiugarð hannar. þá vardar honum þat mál eigi síðan ex náttar duga. En hinn er hannar. xlyti lík til xyllisskirkiu. ex eigi vill þar haxa. eða áþyrgist slíku sem hinn skyldi er xyrr xór með.]

59 [(31.) Þetta er sú linan ok misskun er þáxi Alexander iátadi at gera um síldxiski í Noregi. at síld skal xiskia hvert sinn[1] er á land gangi xyrir utan um gælsludaga.[2]]

60 [(32.) En um útróðr xátœkra manna. þá skal siá vera misskun á. at þeir menn sem sitia í sultshúsi ok eiga xærri búxé en .ij. hión búi um kú eðr kúgildi. ok xiska þeir þat sem þeir neyta eptir á þeim dögum er síldxiski er leyxð. þá sekiast þeir eigi. en eigi til sölu ne til hirðslu.]

61 [(36.) Ex prestr eða ármaðr kœzt haxa sladit mann á verki á einhverium þeirra daga er heilagt er. þá sveri hann einn undan ex hann syniar. eða gialdi víti slíkt er við liggr.] En ex prestr eða ármaðr slendr ekki mann á verki. þá skal með þessu heimilisþvidarvitni sokia. Einn skal bera en .ij. sanna um þriggia aura mál. en um .vi. aura mál einn sveria en .iiij. sanna.[3] En sá skal eiðslaxr. at ek skýt því til guðs at ek hexi þetta heyrt. ok þat hexir xlotit um .iij. bœi eða primr xleiri. en eigi veit ek hvat[4] satt er eðr eigi. En ex hinn veit sik loginn. þá syni hann með einseiði xullum.[5]

62 [Gagndagavika hexst á mánadag xyrir uppstigningardag. týrsdag. ódinsdag ok þórsdag.]

63 [Ölmusu skulu allir menn gera á hvítasunnu. búandi hverr ok húsxreyia. sinn leix hvárt ok suxl á. en einhleypismaðr hverr þening. En allir menn er bú eiga ser. skulu gera korndeild Michialsmessu dag. xullr búandi hverr skeppu en einvirki hálxa skeppu. svá prestr sem aðrir menn. Item leixskorn.[6] Hverviina þess er viðr eða skip eðr xiárhlut manns rekr á eign annars manns. þá haxi sá sitt er kennir ok .ij. vátta hexir til. En ex manni er kent at hann haxi xyrir hagat. þá syni hann með einseiði ex

Jvfr. *Cap. 58.* F. II. 16. *Cap. 59.* F. II. 26. *Cap. 60.* F. II. 27. *Cap. 61.* F. II. 29. *Cap. 62.* F. II. 31. *Cap. 63.* F. II. 33. 35.

[1]) Rettet fra Afskriftens sem. [2]) Rimeligviis en blot Feillæsning af Fr. L.s ágætastu daga. [3]) *en* þeir skulu vera xyllismenn — tilf. *Y.* [4]) hvárt — *Y.* [5]) Stykket || findes paa to Steder i *Y.* [6]) Skrf. f. ólaxskorn, see Fr. L.

þriggia aura er vert eða minna. en ef meira er vert. þá se lýritarcidr uppi. En ef hann heldr á. þá sekist hann baugi ok fari sú fiársókn sem allar aðrar.]

[Eta skal þat er biörn berr ok fyrir berg fellr. ok svá ef naut stangar naut 64
til bana. þá skal þat eta. Vana skal kona fénaði heldr en svidda liggi. ok skal þat eta er hon banar ef eigi er karlmaðr til. Ef naut kyrkist í básí. þat skal eta. En ef maðr geldir búfé sitt ok verðr dautt af því. þat skal eta. ok svá ef vargr bítr eðr hundr sá er siálfr ræðr á. en flá skal húð af nauti en skinn af sauð. ok skera af alt er tennr hafa tekit. Ef búfé gengr á sió eðr fellr. eðr á vatn eðr brunn ok drukknar. þat skal eta. Eta skal kálf ef etit hefir hann .iij. fyllar. ef hann er drepinn síðan. Ef úhreinandi fellr í mat manna eðr munngát. þat skal neyta. En villudýr hvert ætt (ok alt þat er eigi hefir at bana orðit)[1] er menn hitta. ok fiska ok fugla. þat skal eta ef vill.]

[(47.) En ef maðr er staddr á fiöllum eðr útevjum um langaföstu eðr 65
endrarnær[2] ok heptir hann veðr. þá skal hann eta hvertvitna heldr en deyja. nema manninn einn. Ef maðr berr úhreinandi í mat manna. þat er fyrirbodit er at eta. þá hafi hann lýritarcid fyrir ser ef hann syniar. ella fari útlægr. En ef hann kastar svá menn siá at vild sinni. ok neyta menn eigi af. gialdi vistir hinum er á tvennum giöldum. eðr syni vilia síns med lyritar eidi. eðr gialdi .vj. aura erkibiskupi.]

[(54.) Ef maðr tekr brodrungu sína eða systrungu. þá er þar síðast .iij. marka 66
sekt. En upp frá því frændsemi úskyldast. þá skulu falla .ij. aurar silfrmetnir af kné hveriu. þá verðr mörk at setta kné.]

En ef maðr á konu undir konu sína. eða kona mann undir bónda sinn. þá sekist 67
hvárttveggia þeirra .iij. mörkum. ef þau verða sönn at med vátta .ij. eða hon er barnbæri.[3] En þat skal vera siónarvitni þat er skírskotat er undir. En ef þat er eigi til. þá má sækia med heimskvidar vitni ok skal þó standa fyrir med lýritarcidi.

En ef maðr legst med festarkonu sinni. þá gialdi hann nánasta nið fullrétti. 68
En ef födur missir vid fyrir brúðkaup innan þeirra .xij. mánaða. ok er barn getit. taki barn þat arf födur síns sem módir væri mundi keypt. En í stað engum ödrum kemr maðr til arfs. nema módir se mundi keypt. eða hann se med lögum í ætt leiddr. En þó at maðr festi til þess frillu sína. at med þessu lögmáli skuli börn hans til arfs

Jvfr. *Cap. 64.* F. II. 42. *Cap. 65.* F. II. 43. *Cap. 66.* F. III. 1. *Cap. 67.* F. III. 5. *Cap. 68.* F. III. 13.

[1]) Saal. ( ) i Afskr. [2]) Saal. i Afskr. [3]) barnsbari — *Xc.* b. betri — Fr. L.

toma. eda yrestar brudkaupi yrir þessar sakar. þá stodar þat ekki. því hvárki skal með þessu arxsvik gera ne brudkaup svivirda.

69 |Ex madr blótar á heidnar vættir. eda xerr hann með spásögur eda með görningum. sá madr er því hlýdir ok þann mann húsar til þess. hann er svá útlægr sem manns bani. En ex hann dular. beri karlmadr iárn yrir. en kona taki í ketil. En sá er þessi mál kennir manni. þá verdr hann at því xiölmælismadr. ex skírskotat er. nema hann haxi yrir ser heimskvidarvitni.|

70 (66.) Svá er ráð ok bod Kikulúss cardinala er þáxi var sídan. ok Jóns erkibiskups at réttarbótum með áliti hinna vitrustu manna ok öllum lögmautum til handa. at allt þat xé er menn xá yrir utan erxdir. þá skal gexa xiórdung þess xiár ser til sáluhóta hverium er vill yrir utan erxingia leyxi svá sem höxudtíund. En kona má gexa tíund ur heimanxerd sinni. en xiórdung ur þridiungsauka um tíund xram.|

71 [Sókn skal eigi hexia á týrsdegi. þvíat ximtina berr þá á sunnudag. En sá er hexr sókn sína á bönnudum tídum. þá hexir hann yrirxarit sókn sinni. nema hann skióti á xernætting eda sexnætting þadan.]

72 [Nú kemr sá aptr er útlægr var (um kristinrétt)[1] ok hexir inl skript sína þá er hann skyldi utan lands inna. þá stexni hann þing ok láti gera sik ílendan. en konungr haxi ádr skógarkaup.]

73 [Þat er hit þridia nídingsvíg. ex madr drepr mann á mordi.]

74 Ex madr veitir manni bardaga. þriú högg eda xleiri. þá er sá sekr .xl. mörkum. en hinn skal taka x. merkr at rétti sínum ax þeim[2] .xl. mörkum. en konungr ok bœarmenn þat auk er.

75 Ex madr lýstr mann öxarhamri. bœti honum .iij. merkr. En ex hann höggr hann sídan. bœti honum sárabótum oxan á. en konungi ok bœarmönnum lögbaugum.

76 Ex madr lýstr auga ur höxdi manni eda höggr ur. bœti honum .vj. merkr. ok konungi ok bœarmönnum .iij. merkr. |En ex madr lýstr[3] auga ur höxdi[4] þeim manni er ádr var eineygdr þá skal hann bœta honum .vj. merkr xyrir auga sitt. en .iij. merkr at rétti sínum .iij. merkr konungi ok bœarmönnum.|

Jvfr. *Cap. 69.* F. III. 15. *Cap. 70.* F. III. 17. *Cap. 71.* F. III. 20. *Cap. 72.* F. III. 24. *Cap. 73.* ovenf. 11. F. IV. 4. *Cap. 74.* ovenf. 15. *Cap. 75.* ovenf. 16. *Cap. 76.* *77.* ovenf. 17. F. IV. 45. 42.

---

[1]) Saal. () i Afskr. [2]) Mgl. *Xa.* [3]) eda höggr — tilf. *Y.* [4]) Mgl. *Y.*

Ef madr höggr hönd eðr fót af manni. bøti honum .iij. merkr fyrir afhögg. 77
Sárabøtr skulu því fylgia ok lækniseyri konungi ok bøarmönnum .iij. merkr. |En ef madr höggr hönd af þeim manni er ádr var einhendr eða einføttr. bøti honum sliku sem hann hefði höggvit af honum bádar hendr eða bada føtr. en .iij. merkr við konung ok bøarmenn.|

|En ef madr höggr nef af manni. bøti honum .xij. aurum. en .iij. mörkum ef 78
grön fylgir. Ef madr höggr eyra af manni. bøti .vj. aurum. en .xij. aurum ef bein fylgir. Hálfa mörk fyrir tönn hveria fiórar[1] í öndverðu höfði. en .ij. aura fyrir hveria[2] aðra. eyri fyrir iafl hvern. .xij. aura fyrir þumalfingr. hálfa mörk fyrir þann sem þar er næstr. hálfa mörk fyrir hinn lengsta fingr. .iij. aura fyrir þann sem þar er næstr. eyri fyrir hinn minsta fingr. Tær eru hálfu údýrri. Svá hit sama skal telia frá mestu[3] tá.|

Ef madr fellir mann til iarðar eða á stokk eða á stein eða á húsvegg. gialdi 79
honum .iij.[4] merkr. konungi ok bøarmönnum .iij. merkr.

|Ef madr bregðr sverði at manni yfir merki. bøti honum hálfri mörk. en mörk 80
ef öllu bregðr. þar á konungr ekki á því.| [Ef madr togar manni til sín. bøti honum .vj. aurum. en ödrum .vj. aurum ef hann hrindir honum frá ser. þá á konungr ekki á því.]

|Ef madr öxgar vápni at manni. öxarhamri[5] eða spiótskapti. eða horni eðr 81
hnefa. bøti sá honum .vj. aura. þar á konungr ekki á.|

[Ef madr hleypr at manni ok verðr hann haldinn madr. ok berr þat vitni á 82
hendr honum. bøti honum .xij. aurum ef hann hverfr á fram. en .xviij. aurum ef hann öxgar vápni. þat á einn er at var hlaupit. ef hann skírskotar. ok søki at dómum. þar á konungr ekki á.]

Ef madr segir sik lostinn. ok eru eigi[6] vitni viðr. þá skal hinn synia með settar- 83
eiði. ok sex fangavitni. En ef einnhverr váttr berr. þá er settareiðr ok nefnðarvitni.

Konur eru þær .vij. er vega má um ef madr verðr fundinn hiá þeim með 84
úsóma. Ein er kona manns. önnur dóttir. þriðia systir manns. fiórða móðir. fimta sunarkona. setta bróðurkona. siaunda stiúpmóðir manns. ok gefa dauðum sök. ok vitu váttar þat með honum. En ef ekki eru váttar til. þá beri klæði vitni ef blód er á.

Jvfr. *Cap. 78.* ovf. 19. F. IV. 45. 46. *Cap. 79.* ovf. 20. *Cap. 80—82.* ovf. 21. F. IV. 18. *Cap. 83.* ovf. 22. *Cap. 84.* ovf. 18. F. IV. 39.

---

[1]) fiögurra — *Y.* [2]) hina — tilf. *Y.* [3]) minstu — *Y.* [4]) .iij. — *Xb.* [5]) eða öxarskapti — tilf. *Y.* [6]) eigi er sat mellem Klamrer i *Xa. Xb.* mgl. i *Xc.*

85 [Ef madr brýtr gard manns. gialdi .iȝ. ertoga. eda haldi upp settareidi ok fangavitni. Ef madr brýtr hús manns ok lætr opit standa. þá skal hann ábyrgiast alt þat er inni er. ok gialdi konungi ok bœarmönnum .iij. mertr. en hinum ertoga .iȝ. er húsit átti. ok geri hús hans iafnheilt sem ádr var. ok gialdi hvern pening er ur verdr tekinn.]

86 [Ef madr kastar vápni manns eda klædi eda hveriu[1] er hann kastar. þat er öfund. bœti honum .vj. aurum. þar á konungr ekki á. En ef hann sniar. sveri einn.[2] En ef hann gerir at gamni.[3] þá liggr ekki vid.]

87 [Ef madr lýgr á mann um þat mál er hann á ekki at segia. bœti honum .vj. aurum. þar á konungr ekki á.]

88 Ef madr bregdr manni því at hann vœri skaxkarl. eda rídr honum kinn. bœti honum hálfa mörk. þat er þokkabót hin mesta. en eyrir hin minsta. þar á konungr ekki á.]

89 [Ef madr iafnar manni vid berkvikindi eitthvert. þá er hann sekr vid hinn er hann mælti vid. iafnt kona sem karlmadr .iij. mörkum. Þar á konungr ekki á.]

90 En hvervitna er madr bœtir manni fullrétti. þá skal hann vinna honum iafnadarreid. at hann mundi skilt sáttmál ok slíkar bœtr ser til handa taka af honum.[4] ef hann ætti slíkan hluta máls sem hann. ok vœri þeir iafnir menn ok vildi hann sátt taka.[5] En ef hann vill ekki þann eid vinna. þá er hann iafnt útlægr sem adrir. þó at hann hafi fé bœtt.

91 [Þat er fiölmæli.[6] ef madr kallar mann[7] ragan ok nefnir hann á nafn. Sá er útlægr ok hverr peningr fiár hans.] [hann skal taka fullan rétt sinn fyrst er vid var mælt. en konungr ok bœarmenn þat er auk er.]

92 Ef madr bregdr manni hvinnsku. at hann hafi stolit. ok nefnir á nafn bœdi gripinn ok svá manninn er gripinn átti. ok mælir svá. þá skalt grip þeim frá þeim manni. þá er hann útlægr nema heimskvittr fylgi. En þat er heimskvittr. ef .x. menn fylgia honum til móts ok sveria tvœir á bók. en .viij. menn sanni[8] þat. at þeir hafi þann heimskvitt heyrdan allir ádr.]

Jvfr. *Cap. 85—87.* ovf. 30. *Cap. 88—90.* ovf. 31. *Cap. 91.* ovf. 33. *Cap. 92.* ovf. 34.

---

[1]) hverge — *Y.* [2]) um — tilf. *Y.* [3]) ser — tilf. *Y.* [4]) af honum — mgl. *Xa.* [5]) sett tata — *Xb.* [6]) fiölmælgi — *Xa.* [7]) karlmann — *Y.* [8]) sanna — *Y.*

[Ef madr bregdr konu manns. at annar hæri legit með henni en hóndi hennar. 93
ok kallar hana hóru. þá er hann útlægr ok hverr peningr fiár hans. nema heimskvittr fylgi. Hon taki fullrétti fitt er vid var mælt. nema hon verdi sönn at.]

|Ef madr kennir manni fordæduskap. þá er sá útlægr ok hverr peningr fiár 94
hans. nema heimskvittr fylgi. Engi skal þat vid annan mæla at hann se hórbarn eda verra. nema sá einn er þat fé vill brigda er hann er handhæri at.[1] En ef annarr madr mælir þat. þá er hann útlægr ok hverr peningr fiár hans. nema hann hæri heimskvidar[2] vitni til.|

|Engi skal þat vid annann mæla: þú stalt mik. nema hann se stolinn ok hann 95
geri þat satt. Þat mál skal hann sækia er vid var mælt. ellegar hefir hann drepit nidr konungs rétti. En hinn[3] haldi upp álagshótum[4] ef hann má þat ekki satt gera. þat eru .vj. aurar. En ef þat verdr at sönnu. þá á hann ekki at piggia.|[5]

|Ef madr brýtr konu til svefnis at óvilia hennar. þá er hann útlægr ok úheilagr.[6] 96
en hon skal segia til samdægris. ok nióta vitnis síns um morgunnin eptir. En ef hon segir eigi til samdægris. þá skal hon aldrigi sídan nióta vitnis um þat mál. en hon skal sækia hann sídan ok frændr hennar til eida. En ef hon er blá eda blódug. eda klædi hennar eru rifin. þá er settarcidr ok nefndarvitni. En ef hon er hvárki blá ne blódug. ne klædi hennar rifin. þá er settarcidr ok fanganvitni. [En þar skal hann fá eidartak til. Þann eid á hon hálfan en konungr ok hvarmenn hálfan. Slíkan rétt á kona at taka ef henni er mishodit í mannhelgi várri. sem karlmadr. ok svá skal hon bota ef hon gerir óvísu sem karlmadr.]

Svá er mælt. at allir menn eigu[7] iafnan rétt í kaupangi. hauldsrétt. þat eru 97
.iij. merkr. slíkan rett lendr madr sem leysingi manns. sá er gört hefir frelsisöl sitt.[8] Madr hverr er ungri er en .xv. vetra. sá er úmagi. Ef hann banar manni þá skal hann fara af landi braut ok hafa fé sitt. [En ef hann sitr um þat. er honum er skylt á braut gerd at lögum. þá er hann útlægr ok fé hans allt. en frændr skulu fylgia konu eðr úmaga af landi brot at orsekin.] Sá er eigi er .xv. vetra. ok er ungri. hann skal öngvan rétt taka ok öngvan veita. En ef hann er .xv. vetra ok til þess hann er .xx. vetra gamall. þá skal hann taka hálfrétti ok svá[9] bota.|

Jvfr. *Cap. 93—95.* ovf. 35. *Cap. 96.* ovf. 46. *Cap. 97.* ovf. 47. 49. 51.

---

[1]) er hann hefir átt — *Y.* [2]) heimskvida — *X.* [3]) hann — *X.* [4]) fyrir — tilf. *Y.* [5]) Her tilföier *Y.* fölgende Bemærkning: "þar skipar at hálfa vátta nefni hverr, sakaráberi ok veriandi, um vígsmál. Item kallar Bjarkeyar réttr þad áfitsefyrir er uppi skal vera, ef madr særir mann á nef, edr þar ekki hylr hár edr klædi." See ovf. 37. 38. Fr. L. IV. 47. 45. [6]) ok úh. — mgl. *Y.* [7]) eigi — *Y.* [8]) hans — *X.* [9]) svara eda — tilf. *X.*

98 [Ef madr á fé at manni. hvárt sem þat er meira eða minna. þá er hann gengr við fyrir húsföstum mönnum. þá skal hann festa hann fiártaks. En þar er madr gengr eigi við. þá skal festa taks til dóms. ok eiga dóm at um morguninn eptir. ok nióta vitnis síns. ef hann hefir til. En ef hann á ekki til. þá skal einn eyris synia. tveir tveggia aura. þrír þriggia aura. En ef hálfum peningi er meira en .iij. aurar. þá er settareidr ok fangavitni. nema einn váttr beri. þá er nefndarvitni. Fiártak skal færa þá er madr gengr í gegn skuld fyrir húsföstum mönnum. at hann á at gialda. eða hann festir a móti eða dómi. En ef hann býðr lagatak ok tekr hinn ekki við. þá sekist hann .iij. mörkum við konung eða hœarmenn er hand þat tak. Ef madr tekr við lagataki. þá er fiártaks er eft. þá er fiártak farit. en lögsókn uppi. eðr sækia á dómum. En ef madr sekr fé undan tökum. eðr annan veg undan skýtr. þá sæki út sakaráberi þat fé með útbeizlu ok þingstefnum ok nióti þar þeirra vátta. at þat fé var í tök fengit. ok beiði bœndr atfarar dóms at taka til skuldar ok til sektanna ok hálfu meira með ok hafi þat bœndr. En ef madr þarf til landskyldar at sækia a sóknardögum. þá skal lög fyrir lod festa ok leggia fimtarstefnu. ok rýði hvárrtveggi sín vitni til bókar ok standi til sœrra daga.]

99 [En kona einhleyp. ef hon á mál at sækia eða veria. þá biódi hon hverium manni er hon vill með váttu sitt mál at sækia eðr veria. iafnbornum þeim er átti hana eðr fæðr sínum iafnbornum ef mœr er.]

100 Svá er enn mælt. ef madr sitr í húsum manns lengr en hann leigt hafi. at óvilium húshónda. þá skal svá sækia. beiða skal húsbóndi hann lás ok lykla. ok leggia honum rán viðr.

101 [Ef madr húsar mann útlægan eða heimar. eðr með honum eða drekkr. húsbúandi eða annarr madr. sá er sekr .iij. mörkum við konung ok hœarmenn. En ef úlýst er útlegð hans innan bœar. þá skal sá undan fœraft eineidi er kenzl eru á hendi. at hann vissi eigi útlegð hans. En þó at hann ali þann mann er lýst var útlegð. ok kann hann eigi þann mann. þá hafi fyrir ser einseidi at hann vissi eigi þat.] En ef konungr leyfir útlægum manni landsvist. þá skulu menn fœða þann mann at úsekiu. en hann er þó útlægr við eptirsýnarmenn alt til þess er hann hefir bœtt fyrir. ok trygðir eru þeirra á millum.]

102 [Nú verðr þat. at gialdkera skilr á dóm ok hœarmenn. eða heradsmenn ok hœarmenn. um mannhelgi ossa eða um annan rétt váru. hvatki er þat er. ok krefr sakaráberi dóms. þá skulu þeir sitt mál hafa er fleiri eru saman.] [En ef[1] .xij.

Jvfr. *Cap. 98.* ovf. 52. *Cap. 99.* F. X. 36. *Cap. 101.* F. IV. 41.

[1]) þá — tilf. *X.*

menn ſkilr á dóm. þá ſkulu þeir .vj. haxa ſitt mál er ſoeria til.[1] þá er þreytt at lögmáli.|[2]

[Hverr þeirra manna er gengr xyrir hodſeta[3] xram. nema hann eigi at ſøkia 103
eda veria. nema húsbøndr einir. ſá er ſetr .ix. ertogum vid konung ok bøarmenn.]

[Um mál þau öll er .xij. manna dómr er tilſettr í kaupangi. ok ſetr ſá er ſetia 104
á at lögum. þá ſkal halda. en ſá er rýxr þann dóm. er ſekr .xviij. aurum. haxi ſá
hálxt er ſøkir en hálxt konungr ok bøarmenn. ok haldi dóminn ſem ádr iaxnt. En
þat ſkal á móti ſøkia. En ex ſettr er at úlögum. þá vardar þeim er ſetti (á roxi)[4]
en arxa alls ekki þó at hann ryxi. Ex arxi rýxr þann dóm er at lögum er ſettr.
þá vardar honum ſlikt ſem hinum er ſetti ex hann rýxr ſidan vitni eru um borin
þat at ſá dómr var at lögum ſettr. Ex madr rýxr trygdar. ſá er tryggroxi. en ex
madr rýxr þær trygdar er eigi eru at lögum trygdar. þá vardar honum alls ekki. En
ex madr rýxr þær trygdar er ſá madr trygdir er hann var arxtaki. þá verdr hann
eigi tryggroxi at meira xé en hann vard arxtaki eptir þann mann er hann rýxr
trygdar eptir.]

[Ex madr ſkeytir iörd konu ſinni xyrir þridiungsauka. ok miſſir hann konu 105
ſinnar vidr ſidan. þá verdr ſiálxr hann arxi iardar þeirrar. xyrir þvi at] |þat eru
lög at ſlikan eyri ſkal hverr madr ax hendi reida ſem hann tók i heimanxylgiu.|

[Þat er mælt um vitnisburd. ex ſá madr ſkyldi bera vitni med manni. er eigi á 106
hag at bída[5] þeirrar ſtexnu er hann þarx vitnisburdar hans. ok þat mál ſé rétt at
ſøkia. þá ſkal hann ſoeria eid xullan á bók ok bera vitni ſlikt ſem hann mundi bera ex
hann væri þá innan bøar er þat mál væri ſótt. En .ij. menn ſkulu þar nær vera
ok taka vitnisburd hans. ok bera ſidan þegar[6] at þeirri ſtexnu kemr. er hann þarx.
ſlikt ſem hann bar xyrir þeim. þá má hinn xara brot. ok verdr þeim[7] er ſøkia ſkal
þat vitni iaxnxullt. þá er hann þarx. ſem hinn bæri.]

[Hvervitna er madr kaupir góz at manni eda brent ſilxr eda hunang. eda miöl. 107
ſmiör eda var. þá ſkal þat alt iaxngott innan ſem utan. En ex menn kaupa ſkrúd
eda lerept eda vádmál. ok draga þeir eda ölnum mæla. ok er borit um ſtræti hvert.
ok kaupir dagr ok auga vid ſik. þau kaup öll ſkulu haldaſt. En ex menn kaupa
lerept edr vádmál úmælt eda údregin. ok bera heim til innis ſins. þá haxi þeir reynt

---

Jvfr. *Cap. 104.* F. X. 15. IX. 19. XI. 19. *Cap. 105.* F. IX. 19.

---

[1]) vill — *X.* [2]) Her tilf. *Y.* denne Bemærkning: "þar nefnir Bedſeta. eg meina dómsmenn." [3]) Saal. i Afskr. [4]) Saal. () i Afskr. [5]) Rettet fra Afskr.s biódda. [6]) Rettet hertil fra det meningslöse tengr. [7]) Saal. rettet fra Afskr.s þat.

til morgunnn eptir þat hvárt ſlærð er í eða eigi. Nú ef ſlærð reynist í. þá gangi þat kaup þegar aptr.]

108 [Svá hverviðna er kaup er borit um ſtræti hvert eða búða í millum. þat ſkal kaup hvert halda. nema þar hittiſt í ſals eða ſlærð. eða þeir hafi í myrkri ſaman keypt er hvártki mátti ſinn hlut ſjá. En ef ſpiöll reynaſt á. eða ſals eða ſlærð hittiſt í. þá gangi aptr þegar þat kaup. en hinn haldi upp eins eiði ſyrir. at hann viſſi eigi ſpiöll né ſlærð í. En ef hann vil eigi ſverja. gialdi .iij. merkr konungi ok hörðmönnum. En ef menn ſara með met röng eða með pundara rangan eða vinzara.[1] eða með ſkeppur rangar eða blakka ranga. þar liggia .ix. ertogar við hvert þeirra. En hverviðna þeſſ er maðr hefir keypt ſals eða ſlærð. eða ſár. eða í myrkri. þá ſkal hann æſta kaupanauta ſinn taks til móts. en þá er hinn ſelr .iij. mörkum við konung ok hörðmenn. ſá er ſeldi. nema hann þori þann eið ſverja. at hann gerði eigi ok eigi viſſi hann ſlærð í.]

109 Nú er ſeſtarþeningr reiddr ok ekki vitni viðr. ſyni einseiði ſá er ſeldi ef hann vill. elligar haldi kaup þeirra.

110 [Hverviðna þar ſem menn kaupaſt við eða ſkiptaſt húſum eða ſkipum eða öðrum gripum. þá þarf eigi ſeſtarþening við. þat ſkal kaupa með váttum ok með handſölum ok með heimildartökum.[2] En nú iðraſt annarrtveggi þeirra kaupsins. þá ſkal ſá er halda vill verja á[3] dómi ok lögum kaup ſitt. en ef ſvá er at hvárki kennir ſer þann grip. þat heitir axgipturfé. þat á konungr.[4] En ef maðr kennir manni þat. at hann hafi keypt grip þann er með rúni var af honum tekinn. þá ſyni með ſettar eiði ok nefnduarvitni ef hinn hefir heimſkviðar vitni til. en ef heimſkviðar vitni er eigi til. þá ſe ſettareiðr ok ſangavitni.]

111 [Vara öll ný ok únotin. hvári ſem þat er í váðnum öllum nýjum ok únotnum. eða er þat í annarri vöru. hvatki er þat er. þat ſkal all hafa at ſtrætiſkaupi. hæði minna ok meira kaup. En hverviðna er maðr brigðir grip þann er nýr er ok únotinn. ok þann er at ſtrætiſkaupi ſkal vera. ok heimildartakar eru eigi tilmæltir. ok illir maðr grip þann. ok kallar ſér þiófſtolinn. en hinn kallaſt keypt hafa. þá ſkal hann æſta hann taks til móts. er keypt lézt hafa. ok ſkal hann þar nióta váttu ſinna hvaðan honum kom. En þá ſkal ſá er af lætr leita aura ſinna til þeſſ manns er honum ſeldi ef ſá gripr er brigðr er eigi er heimildartaki tilmæltr. En ef ſá gripr er brigðr er heimildartaki er tilmæltr. þá gangi ſá er af grip lætr til heimildartaka ſins ok aura

---

[1]) Her bemærker Y. i Margen: "máske at se bismare." [2]) Stykket fra "hverviðna" staaer paa to Steder i Y. [3]) Saal. i Afskr. [4]) Her tilföies i Y. denne Bemærkning: "Heimildartak edur Taka nefner miög vida i Biarkeyar Rette, þad merker borgun og borgunarmenn."

finna. en heimildartaki til finna aura. til þess manns er hann feldi í heimildartak. elligar hæxi þeir svá gert.]

[Sá er gardr gildr er .ij. alna er hárr ok spannar ok mæla æ jördu[1] hafka. 112
sem gardsstadr er. ok ölu medal staurs hvers. Ef xélauff madr spillir gardi eðr
spillir akri eða stelr korni. láti klædi sín ok xæri réttlauff.]

Ef hundr bítr húxé manns. gialdi sá er hundinn á verð xyrir. elligar taki hann 113
ok leggi band á hundinn ok seli í hönd honum. ef hann beidir hundsins. En ef
naut stangar annat naut í hel. eigi bádir þat er lixir. ef bædi váru iaxngód.[2] En
ef annattveggia er betra. þá skal sá þat hæta er verra er. ok se heggia sladi iaxnt.]

[Ef madr er stolinn xé sínu í kaupangi. þá skal hann beida ransaks mann. þann 114
er honum er grunr á hendi at haxa xé hans. en sá skal uppi láta ransak. en ef hann
syniar honum ransaks. þá skal hann hæta bióxsök. En hann skal haxa med ser .ij.
húsxasta menn. ok eigi xleiri. ok þeir skulu láta ransaka sik ádr þeir ganga inn. Nú
ef hann xinnr ekki xata sinna þeirra er hann er stolinn. þá er hann hexir ransakat.
þá skal hann í annat sinn hvárki uppi halda xyrir ordi ne eidi. þó at hann kenni
honum í annat sinn at hann haxi stolit xé hans.]

[Þar er ok settarcidr ok nexndarvitni. ef lykill annars manns gengr at húsi 115
manns. Þar[3] er ok settar eidr ok nexndarvitni. ef madr gengr xrá húsi manns. ok
stigr hann í saur eða sniá.[4] eða hvergi hann stigr[5] ok xellir hinn texli í spor hans.[6]
[Sá er bióx tók sá skal haxa alt þat er hann siálxr á ok hexir á ser. ok eigi berr
vitni at adrir menn eigi. þó at hann eigi á ser til merkr gulls eða meira. En ef
madr stelr peningi. sá er merkr bióxr. til þess unz er (í) ertog kemr. en ef hálxum pen-
ingi er meira en ertog þat er hann stelr. þá er hann .iij. marka bióxr. til þess unz
er í eyri kemr. en ef hálxum peningi er meira en eyrir. sá er .viij. marka bióxr. En
ef madr stelr ketti manns. sá er merkr bióxr.]

En ef elldri madr stelr en .viij. vetra gamall. gialdi hálxa bióxsök xyrir þann 116
mann til þess unz[7] hann er .xv. vetra gamall. En ef .viij. vetra gamalt barn stelr
eða yngra. þat er sprotabarn.[8] berin skal þat[9] ef vill.] [En ef þat kemir xödur
eða módur sinni at þau tóku vid. þá skulu þau synia sins eins eidi xyrir.][10]

[Ef madr brýtr há æ skipi manns eða keile.[11] eða höggr stýri xrá skipi manns. 117
gialdi .ix. ertogar xyrir hvert þeirra. þeim er skip á. Svá ef madr dregr sauðm ur
langskipi eða kaupskipi. gialdi .ix. ertogar. eðr syni med settarcidi.]

---

[1]) Saal. i Afskr. [2]) eru iöxn. — *Y.* [3]) þat — *X.* [4]) sinu — *X.* [5]) eða &c. — mgl *X.* [6]) hans — mgl. *Y.* [7]) unz — mgl. *X.* [8]) sporabarn — *X.* [9]) þat — mgl. *X.* [10]) Her tilf. *X.*, rimeligviis som Afskriverens Bemærkning: "Örtög er minna enn Eyrer." [11]) Saal. i *Y.* keipi?

118 [Ef madr drepr búxe manns ok gengr undir kýr. þá er hann útlægr ok hverr peningr xiár hans. nema hann fyni með settarcidi ok xangavitni. Svá ef kona miólkar búxe ödru en hon eigi. en ef hon verdr sönn at því. þá túli þióxsök. elligar fyni hon með settarcidi. ef eigi má satt gera.]

119 [Ef madr gengr í gard manns ok stelr túli eda hvönn eda laukum. ok verdr telinn þar með svá miklu at penings er vert. þá er sá merkrþióxr. xari hans mál sem annarra þióxa. ok réttlauss þó at hann se þar bardr.]

120 [Ef hitt verdr xé í húsi búandi í herada. þat er stolit var í kaupangi. en sá spyrr hví þar kom. en hann lézt keypt haxa. edr kvedr hann ser selt vera at hirda. eda segir hann ser gexit haxa. eda kallar hann xóla þann borinn á hendr ser. þá skal hann æsta hann taks til móts í kaupangi. en þá xari síðan mál þeirra sem lög eru. því þar skal hverr heill verda sem haltr vard.]

121 Um mannhelgi vára ok um þúxsku. þá skal sækia um langaxöstu ok um iól ok á sunnudögum. sem þess ámillum. ok svá skal sá veriast er kenzl eru á hendi á þeim tídum sem þess á medal.[1]

122 [Ef madr liggr með konu annars manns. þá á búandi hennar þrenna réttu á henni. ok sæki á móti.]

123 [Svá er enn mælt. ef madr giptir dóttur sína eda konu þá er hann gipta skal. þá skal hinn er eiga[2] skal xesta henni þridiungsauka á móti heimanxylgiu hennar.] [En ef hann missir konu sinnar. þá skal hann erxingia hennar gialda ekki ur þridiungsauka. en ef hon missir hans. þá skal hon haxa þridiungsauka sinn allan. hvárt sem eru erxingiar til eda eigi. Svá skal vera allra manna ímilli er nú lixa þá er lögbók er gör.]

124 [Engi madr má axlaga kaupi kaupa um kvennagiptir allar. hvárki karl ne kona. en þó at kaupi. þá skal eigi haldast.]

125 [Ef madr hleypr á brot með xestarkonu manns. þá skal bota xullrétti hinum er xesta haxdi. ok svá xödur hennar ok xullrétti. En ef xödur er kent hans ráð se til at hon er á brottu. þá er lýritarcidr xyrir þat mál. eda gialdi slikt xé sem henni skyldi heiman xylgia.]

126 [Slikan rétt á xadir at taka á dóttur sinni sem á siálxum ser. ok svá bródir á systur. þrísvar skal bota rétti ef kona xyrirliggr sér. ok ekki optar. ok þrísvar er hon

Jvfr. *Cap. 122. 126.* F. V. 27.

[1]) Herefter bemærker *Y.*: "þá talar um, sie dóttur Bonda kend barneign, ad ij husfreyur skode brióst hennar hvört miólk sie í; reinest ei satt, er iij marka sekt vid kong og bæjarmenn." [2]) xá — *Y.*

sek við konung.[1] en ekki optar. þúta er hon síðan.] [En ef maðr æstir mann taks til dóms. ok kennir honum at hann hæfi gert systur hans barn. þá skal hann sverja eið. at hann á ekki þat barn er honum er þar kent. ok hann er taks fyrir æstr. þá leiti hon faðernis at barni sínu. en hann skal gialda merkr .iij. frændum hennar fyrir þat at hann lá með henni.] |nema hann þori sverja. at hann kom aldrigi þá kostu hiá henni at þau mætti barn geta.|

[En ef ættborin kona fyrirliggr ser ok verðr sek við konung. þá skal gialdkyri 127
bióða frændum ok vinum at þeir leysi hana undan. en ef engi vill undan leysa. þá skal gialdkyri selia hana til þeirrar skuldar innan lands. en eigi utan. En ef leysingia manns fyrirliggr ser eða friálsgefa. þá er hon sek við skapdróttinn sinn .iij. mörkum. iafnt hinn fiórða sem hinn fyrsta. en sá er lá með er sekr .nj. aurum við hann. ekki á konungr á því.] |Tólf aura á maðr á ambátt sinni hinni beztu. ok .ij. aura á hverri annarri.|

|Ef maðr vænir konu hóri. ok má ekki sátt gera. þá er hann útlægr.| 128

|Ef maðr tekr birgiskonu ser ok hefir vátta tvá viðr ok gengr í liósi í hvílu 129
hennar. þar á konungr öngvan rétt á. en frændr eigu rétt á.[2] [Nú ef hann liggr með henni í annat sinn. þá skal hann bøta syni sínum slíkan rétt sem ádr bøtti hann frændum hennar. En ef annarr maðr liggr með birgiskonu hans. þá skal sá bøta honum .xij. aurum at rétti sínum.]

|Allir skulu eld ábyrgiast. þeir er í höndum hafa. en búandi fyrir þá menn er 130
hann skal upp halda ordi ok eiði fyrir.| [Eld skal eigi bera um stræti úhuldan. en ef berr. þá skal sá skírskota er næst var staddr.]

[Ef eldr kemr í hús manns ok er svá mikill at logi verðr liórum herri. þá er 131
hann sekr ertogum .ix. þó at menn slökkvi innangards. en ef hann vex. ok fá þeir eigi slökkt innangards. þá renna menn til annann veg strætis. þá er hann sekr .iij. mörkum við konung ok bœarmenn. En svá skal til elds renna. at hafa með ser vatnsfá. fötur eða bytti eða holöxi. En hverr er ekki hefir eitthvert þetta. sá er snattaðr maðr ok er sekr .iij. mörkum við konung ok bœarmenn ok réttlauss. þó at hann fái úvæni.][3]

[Ef maðr skal láta ser vitni bera til arfs. þá skal svá bera láta. at módir hans 132
var mundi keypt. ok þar váru brúðmenn .ij. ok brúðkonur .ij. ok þar var innkeyptr

---

[1]) ok þrísvar er hon &c. — mgl. *Y.* [2]) en frændr &c. — mgl *Xb.* [3]) Herefter tilf. *Y.* følgende Bemærkning: "þá talar um drukna menn, hvörnin þá skal heimleida, og um ruplan þeirra, þad finst mótlikt í Biörgvinar lögum; svo ef menn hitta á konu drukna og brýtur til sæmnis og hefir at hádungu, sá er utlægr og hvers mans nidingur. þá talar um Gestfedrismann, bæde á lande og á skipe, stendur i Gráfugl." (See Bergens Bylov, Bœarskipan Cap. 2. og Fr. L. IX. 5.).

aſſr aldr eda meira. ok þar var gridmadr ok gridlona. þá er at lögum gert ok at Biarkeyiarrétti réttum.]

133 [Ef Íslendingr verdr dauðr í húsum manns. þá skal taka af arfi hans til .vj. aura veginna. er .lx. peningar gera eyri. þat skal gera fyrir önd hans ok hafa til alls kostnadar er þarf um andlát hans. en eigi skal meir af arfi hans taka.]

134 [Þessar naudsyniar setr Biarkeyiarréttr at madr skuli hafa um skipdrátt ok kirkju algerd. beri madr fót sín til skips eðr frá. reidir manni sitr eda tekr. liggr undir eldi ok lætr brenna sik eda blód lætr. eda sitr yfir konu sinni siúkri eda hörnum. eda þeim manni er hann er arftaki at. eda fœrir dauða af hendi ser. En ef madr heyrir horn. ok veit eigi til hvers blæs. sanni hann þá naudsyn á móti því er hann er takadr til. ok svá allar naudsyniar.]

135 [Svá er mælt at ver skulum mót hafa Thómasmessu dag fyrir iól. ok leggia iólafrid. en sá skal standa vikur .iij. Ef manni er öxund veitt í iólafridi í ordum eda í verkum. þá skulu aukast hálfu réttir allra. Fiársóknir skulu standa allar medan iólafridr er lengst. en ef madr á skuld at manni ok hefir hana eigi ádr sótt. þá gangi hann til iólaaptan med vátta .ij. ok krefi skuldar sinnar. þá er vel ef hann fær. en ef fær eigi. þá leggi hann á helmingsávöxt ok aefti hann síðan taks til sóknardaga. En ef hinn gengr ígegn skuldu ok kallar ser lengr lét vera eðr lengr leigt vera. nióti hann þá vátta sinna á sóknardögum iafnt veriandi sem sœkiandi. Ef verianda fullnast eigi vitni. þá gialdi hann hálfu meira. ef sœkiandi krafdi iólaaptan. En ef sœkianda fullnast eigi vitni. þá skal veriandi halda upp eidum fyrir. svá miklum sem fét verdr med helmingsauka.]

136 [Svá skal bœargiald gialda. Ef .ij. menn eigu afl einn. gialdi búdir eitt bœargiald.]

137 Vápnaþing skulum ver eiga mánaðag þann er þriár vikur eru til páska. Gialdkyri skal nefna þingsfexnu friádaginn fyrir. þá skulu allir menn sœkia. friálsir menn ok fulltíða. þrú vápn skal hverr madr hafa. skiöld ok spiót ok öxi breida. En vid hvern grip þenna liggia .ix. ertogar ef á skortir.

138 Þat er enn mælt. ef hross lýstr mann eðr hundr bítr eðr naut stangar.[1] eda svín höggr. þá skal sá segia afhendis ser er á.[2] En ef eigi gerir svá. þá hefir hann svá alinn sem mannsbana. ef hann er beiddr ádr. [En ef hann er eigi beiddr fyrir

Jvfr. *Cap. 138—142.* F. V. 16—20.

[1]) stingr — *Y.* [2]) þá skal afhendis segia ser — *X.*

ximt. þá á hinn ekki á því. en sú er ximt hans. er hann er xorr til.] [Til skal xara sá madr er hundr hexir bitit. ok beida búanda er hundinn á at hann taki hund þann ok leggi á band.[1] ok seli í hönd þeim er bitinn er. En ex hann gerir eigi svá. þá er sem hann haxi siálxr gert er hundinn á.] [En ex hann kvedr uci vidr. haldi xyrir lýritar eidi xyrir hvert þeirra .iij. mála. En ex ross lýstr mann eda naut stingr. leiti sá til er sár xékk. ok geri ur slikt sem hann vill. en ex hann lætr eigi lausk er átti. þá er sem hann haxi siálxr gert.]

[Svá er ok enn[2] mælt. ex madr elr[3] hund annars manns lengr en hálxan 139
mánad. þá ábyrgist hann verk hans sem síns.[4]]

[Þat[5] skal vera hálxgilt ex xé spillir xé. horns ok hóxs ok þræls.][6] 140

[En hvern eid er madr hexir xestan. ok xellr hann í xrá ok er eidrinn úunninn. 141
þá skal arxi hans haxa þann eid ax hendi ser xørdan á .x. vikum sørum eptir þat er hann er xvlltída. nema xiárhaldsmenn vili xyrr sættast um þat mál.]

En ex búanda verdr þat xyrir at hann drepr þræl sinn til dauds. þá skal hann 142
segia til samdøgris. þá vardar honum þat allz ekki. nema vid gud. En ex hann gerir eigi svá. þá er hann mordingi réttr.

[Ex menn etiast vitnum á xyrir kapps sakar eda spektar. um hvatki mál er þat 143
er. edr hexir annarr .ij. váltum xramar eda xleirum. þá nexni þeir þegar á stexnu .xij. bøndr hina gegnstu ok hina elztu innan xylkis. þá er öngvan hlut haxa xyrr átt í med þeim. sex hvárr þeirra. En sá er eigi vill nexna. láti sitt mál. En þeir .xij. er til eru nexndir virdi vitni þeirra. hvárt sem þeim þykkir xyrir gudi réttligra vera. ok haxi sá sitt mál er þeim sýnist at réttara haxi. ex þeir verda allir á eitt sáttir. En ex þá skilr á. haxi þeir sitt mál er xleiri verda saman. En ex allir verda iaxnmargir. þá haxi þeir sitt mál. ex einhverr vill or annars xörunevti því til guds skióta xyrir sættar sakar. at þat mál sýnist oss réttligra xyrir gudi. En ex ser-hvárir kallast rétt haxa. ok skióta því til guds ur hvárumtveggia xlotli. þá se skipt máli í miðiu í sundr. því er þá skilr á. En því er þetta mál gert. at opt eru ill vitni oxsad xyrir kapps sakar. ok lætr hinn lidlausi[7] mál sitt þó hann haxi réttara.]

[En ex umbodsmadr tekr leigu. ok lætr eigi landsdróttinn xá. þá bidi lands- 144
dróttinn leigunnar. ok søki med þingstexnu ok eigi med heimstexnu. En ex umbodsmadr

Jvfr. *Cap. 143.* F. XIII. 24. *Cap. 144.* F. XIV. 1—3.

[1]) hetse á svá at hann mege hrinda xrá ser — *Y.* (paa sidste Sted, see Not. 6.) [2]) ok enn — mgl. *Y.* [3]) xødir — *Y.* [4]) hunds — tilf. *Y.* [5]) þá — *Y.* [6]) Capp. 138—140 staae paa to Steder i *Y.* [7]) Rettet efter Fr. L. fra det meningslöse "syd lauft", der findes i *Y.*

dular at hann haxi vid umbodi tekit. þá standi saga landsdróttins. nema því at eins. at hinn synt med einseidi. en umbod haldi .iij. vetr. ok siálxtekit ax sídan. En ex landsdróttinn eda umbodsmadr andast. þá haldi ardarmáli sídan. ok svá ex madr xerr ax landi. þá haldi umbod .iij. vetr. nema hinn andist xyrr. þá er umbod siálxtekit ax. En ex umbodsmadr tortryggnir xráxall landsdróttins. þá haxi arxi eins vitni til þess er sverja vill at þat hyggr hann vera satt. þá taki arxi vid. Umbodsmadr skal ekki leyxa ok siálxr í yrlia holt ne haga. nema hálxu meira en leiglendingr má leyxa. nema iá se landsdróttins til.]

145 [Raumhvalr[1] er einxyndr hauldi. En ex ettborinn madr hittir. þá á sá hálxan er xinnr. En allir minni hvalir eru einxyndir xriálsum manni hverium. en dróttinn á ex þrell xinnr. En ex ármadr kemr eigi til. þá haxi hann bœgsl til þings. ok beri þat honum vitni um. En allir þeir hvalir er lýdskœrir eru. þá skal boda ármanni ok búöndum at þeir komi til at ximt. En ex þeir koma eigi. þá liggr hinum eigi vid er xesti. þó at útsliti. En ex hval rekr út xyrir ximt ok eru eigi xestar á landi. þá gialdi sá er xinnr .xv. merkr. nema xestar slitni. þá liggr ekki vid ex sumar eru xesturnar á landi.] Sá skal xesta hval er xinnr. ok haxa xinnanda spik. Hann skal haxa skip hladit. þat er kiölr se .ix. alna[2] langr. ok xiögur bord xrá kili hvárn veg. ok hlada svá miök sem hann vill at eigi sökkvi. En ex sökkr xyrr en þar kemr skútstaxn sem ádr var xramstaxn. þá á hann ekki ax. En xinnandaspik skal skera nidr xrá horni ok aptr á sídu. ok alt til beina inn. Einn madr skal á skipi því vera. ok haxa eina ár ok austrker ok eina piliu.]

146 [Þá er priár vikur eru til Jónsmessu ok .vj. vikur til jóla. þá eru selver öll heilög. at engi madr skal í selver annars xara leyxislaust. En ex madr er xundinn í selveri manns á þeim vikum. ok tekr hann sela í veri manns. þá verdr hann svá þar þióxr sem í búri manns] [at stuldi. En þess á medal. þá hegni menn selver sín svá sem menn hegna eignir sínar á lönd upp med lögum. en ránbaugi ex í xerr sídan. ok landnám silxrmetit. ok sela alla er hann tók í veri hans.]

147 [Ex madr stelr ertog eda ertog meira. þá er sá þióxr. ok þióxr verdr hverr madr ax blódugri brád hverri. nema hundi. Ex madr gengr í annars manns akr ok hexir hann í brottu eitt bindi[3] edr xleiri. þá er hann þióxr.] [En ex madr stelr minna en ertog. sá er torxs madr ok tiöru. geri honum geilar ok kasti hverr at slíku er vill. komi hann braut sem hann má. ok eigi réttnœmr sídan. En ex minna stelr en þveiti. þá skal sá heita hvinn um allan aldr sídan. ok eigi öngvan rétt á ser.]

Jvfr. *Cap. 145.* F. XIV. 10. *Cap. 146.* F. XIV. 11. *Cap. 147.* F. XIV. 12.

[1]) Saal. i *Y.*, f. Raxnhvalr. [2]) .v. alna — *X.* [3]) Denne Læsemaade: eitt bindi, er udentvivl rigtigere end Fr. L.s eyk bundinn.

[Ef maðr legst undir kýr manna ok drekkr. þá á sá öngvan rétt á ser. Svá ef 148
maðr gengr í laukagarð manns eða hvanngarð. sá á eigi á ser þó at menn beri eða
beysti. eðr taki öll fjöt af honum.]

[Ef maðr ferr at veg sínum. þá má taka af heyvi þat er hross eti þar. en þiófr 149
ef finzt at hann hafi nökkut á braut.]

|En svá skal settareið vinna. standa skal í miðri kirkiu.[1] ok hafa saltara[2] í 150
hendi ok vinna svá eið. Nefna skal hauldu sex[3] til settareiðar.[4] eða bœndr hina
beztu ef eigi eru hauldar til. Sakaráberi skal nefna hálfa vátta. en veriandi hálfa.
ok hafa einn af þeim .vj. en annann nánasta nið. siálfr hinn þriði ok .iij. aðrir
friálsir menn. þeir er kunni hyggia fyrir orði ok eiði.|

|Hverveitna þar sem tylftareiðr skal vera ok nefnðarveitni. þá skal sakaráberi nefna 151
hálfa vátta en veriandi hálfa. ok nefni hvárr sína vátta þegar eiðr er festr. ok
nefna hauldu .xij. í fylki eða bœndr hina beztu ef eigi eru hauldar til. Hvárki skulu
til nefnðir sakaðir ne fixiaðir. Tvá skal hann hafa af þeim .xij. en tvá nánastu
niði. siálfr hinn ximti. en þeir siau[5] síðan friálsir menn ok fullttíða. er hyggia kunnu
bœði fyrir orði ok eiði. En fyrir altarisgólfi skulu menn sverja tylftareið ok hafa
messubók í hendi ser. En ef einn váttr fellst. þá er fallinn allr eiðr.| [Sveri á
kirkiudura stef. ef eigi fær bók.] |Eið hvern skal bióða til heimilis hins er heyra
skal. ok bióða .iij. náttum fyrr. ef fiörðr eða fiall bannar eigi. en .v. náttum ef
fiörðr eða fiall bannar. hvárt sem hinn er heima eða eigi.|

[Sá skal hafa heimiskvaðarveitni er þat mælir. at maðr ráði land eða þegna 152
undan konungi. Ármaðr skal eigi mæla þat án þeirra. Item heimiskvaðarveitni ef
kennir konu manns. dóttur eða systur. at þær liggi með manni ödrum en eiga. ella
veri útlegr. Ef maðr kennir manni hvinnsku ok nefnir á grip. ok á hann eigi siálfr
sókn á því máli. þá er þat fiölmæli. nema hann hafi heimiskvaðarveitni til. Ef maðr
mælir úlvæðisord við karl eðr konu. þat er útlegð liggr við. ok verðr skírskotat. þá
skal þó fullrétti uppi við þann er mælt var við. at hinn firri sik útlegð með heimis-
kvaðarveitni. nema hinn eigi at lögum sókn á því máli. þá er þar etti réttarfar á því
máli. ok svá skal um öll fiölmæli ok fullréttisord.]

[En hverveitna er menn kaupa saman lagakaupi. þá skulu menn takast í hendr ok 153
nefna vitni við. en þau kaup skal öll halda. En ef sá vill ekki halda kaup er seldi.

Jvfr. *Cap. 148.* F. XIV. 13. 14. *Cap. 149.* F. XIV. 15. *Cap. 150.* F. XV. 11.
Cap. 151. F. IV. 8. *Cap. 152.* F. V. 23—26. Hk. 37. *Cap. 153.* F. V. 40., som hermed kan suppleres.

[1]) við miðri kirkiu — Fr. L. [2]) salt — *X.* [3]) ser — *X.* [4]) settareiða — *X.* [5]) seu — *X.*

þá heidi hinn kaups síns. ok bióði honum verð. ok leggi við rán ef hann heldr. ok svá ef hinn vill eigi hafa kaup er keypti. þá heidi hann verðs ok bióði honum kaup. ok leggi honum rán við ef hann heldr á. ok hafi hvárrtveggi vitni við sitt mál.]

154 [Um allar fiárskuldir er eidar koma til. þá skal einn eyris synia. tveir tveggia. en .iij. þriggia. En þó at fé se meira. þá kemr eigi meira til en hýritareidr. En hvar er menn kaupa saman laga kaupi ok hýrit(ar). þá skal aptr ganga oxtala en fram vantala. þar til er þeir hafast réttar tölur við.]

155 [Svá er mælt ok uppsagt í lögum manna at engi skal fyrir ödrum taka ertog ne ertog meira. En ef tekit verðr. þá skal hinn er á fara eptir með váttum ok beida út síns innan næsta mánaðar síðan hann spyrr. En hinn fyrirtekit sóku sinni þó at hann láti taust. Ok heldr á ok[1] liggr rán við. ok þó fyrirtekit sóku sinni sem ádr.]

156 Engi skal segia skuld í garð dauðum manni nema hann hafi vitni til.[2] en engi skal eið sveria[3] fyrir dautt brióst. nema þar at eins er skilt er í bók várri.]

157 Þat er vitafé er fest er fyrir váttum. annat þat er maðr iátar fyrir kvöðuváttum. þriðia er menn festast höndum saman. ok se .vj. menn af hvárstveggia hendi. ok allt þat er dómr dœmir manni. þat er vitafé. ok ef manni verðr þing stefnt. ok dœma menn ödrum manni fé af ödrum á því þingi. þá er[4] vitafé.]

158 [En svá skal vitafé sækia sem allar adrar skuldir. beida út þrísvar ok þó fult at um sinn se. ok leggia rán við ef á heldr. ok stefna honum þing. nema hinn leggi stefnu er vörn á. þrínætting innan fimtar. ok ef þeir settast þar þá er vel. elligar stefni sækiandi honum þing ok nióti þar allra váttá sinna. En hinn fellst at vörn. þá haldi hann upp skuld ok sekt við konung. slíkri er hinn[5] gefr sök til. þrimr mörkum við hveria útbeizlu. hvárt er beidir um sinn eða optar. elligar þoli afför. en bœndr skyldir til afarar. En um fiársóknir allar þær er eigi má at lagakefli sækia. ok eru þó váttar til. þá skal út beida ok leggia rán við. En ef á heldr. stefni honum þing ok nióti þar vitna sinna. En ef hann vill þá eigi lúka. þá fari bœndr at honum ok taki af honum hálfu meira. ok ránbaug konungi.] [En ef þær eru skuldir er eigi[6] eru vitni til. þá skal stefna honum heim til þingstefnu[7] ok þing síðan. En hann eigi kosti tvá. láti skuld eða vinni lögeiða. eðr bœndr fari at honum ok taki hálfu meira.][8] [En um spell öll er menn gera um fénað manna. ok svá þar sem fé

Jvfr. *Cap. 154.* F. V. 42. *Cap. 155.* F. X. 1. *Cap. 156.* F. X. 23. *Cap. 157.* F. X. 19—22. *Cap. 158.* F. X. 24.

1) Ok heldr &c. udentvivl Skrf. f. En ef heldr á þá. 2) við. — *X.* 3) engi skal ok eið vinna — *X.* 4) þat — tilf. *X.* 5) honum — Fr. L. neppe rigtigt. 6) eigi mgl. i Fr. L., vistnok urigtigt. 7) heimstefna — *Y.* paa sidste Sted. 8) Stykket fra En ef þær &c. staaer paa to Steder i *Y.*

ſpillir ȝé. ſtá ſtexni heim til þingſtexnu ok þing ſíðan. ok láti bera mannsverk á. En ef ſyn er ȝyrir. þá haldi ȝyrir lögeiðum. eða bœti ſem menn meta. En ef hann vill hvárki. þá ȝari bœndr at honum ok taki þat ok hálȝu meira. en ſá ſekr baugi er eigi ȝerr.]

[Hvar er menn leggia hendr ſínar ſaman. ok eru .vj. menn af hvárstveggia 159
hendi. þá ſkal alt ſvá halda[1] ſem dómr dœmdi. En ef ȝé er ȝeſt ok vitu váttar þat. þá ſkal þat alt halda. En tryggðavitni. þá[2] er ſkeytingarvitni er. þat ſkal maðr halda áþyrgð tuttugu vetr. en ſíðan er hýriſareiðr upp ȝrá því at þat mál er ſvá ȝornt at þat er ur vátta áþyrgð. En kaupsvátta alla aðra ſkal maðr halda áþyrgð tíu vetr. en upp ȝrá því ſveri hann einn. at þat mál er ſvá ȝornt. at þat er ur vátta áþyrgð.]

|Umboð ſitt ſkal engi maðr meirum manni ȝá at metorði ne at burðum heldr 160
en hinn er hann á ſóku eða vörn við. ȝyrir utan ſóknir konungs eða erkibiſkups. En ef annann veg býðr. þá hexir hann ȝyrirȝarit máli ſínu. hvárt ſem hann á at veria eðr ſœkia. ok ȝái ſer þegar umboðsmann er hann þykkiſt þurȝa. hvárt ſem hann er ſiúkr eðr heill. hvárt er hann getr[3] eða þarȝ. innan ȝyltis eða utan.|

|Hauldr ſkal taka at rétti ſínum .iij. merkr. En þaðan vex þriðiungi réttr hvers 161
manns upp ȝrá hauldi. ok ſvá þverr.|

|Ef maðr iaȝnar manni við berendi.[4] hver ſem ſú[5] er. þá er þat[6] ȝullréttis- 162
ord. ef hinn ſkírſkotar. gialdi hauldsmanni .iij. merkr. árbornum manni .ij. merkr. reks þegni .xij. aura. leyſingia ſyni mörk. ok ſvá hinn þriði taki mörk. Silȝrmetit[7] ſkal ȝullrétti hvers manns nema þyrmſlamanna. ok .iij. tigir peninga í eyri hvern. hvárt ſem gengr vegit eðr talit. Leyſingi .vj. aura ef ȝrelſisöl hans er gert. elligar hálȝu mörk.| [En ef maðr kallar mann ſannſorðinn. þá er ȝullrétti.] |En ef maðr iaȝnar manni við uxa eða við heſt eða við eitthvert kvikindi þeſſkyns. þá ſkal hálȝrétti uppi vera. En ef menn metaſt illa við eða[8] geyaſt. þá ſkal ord orðs hexna.|[9]

[Allir menn er ganga húſa medal ok eru eigi þyrmſlamenn. ok þó heilir ok vilia 163
eigi vinna. þá er hverr þeirra ſekr .iij. mörkum. ſvá karl ſem kona. En ármaðr eða

---

Jvfr. *Cap. 159.* F. X. 28. *Cap. 160.* F. X. 29. *Cap. 161.* F. X. 34. *Cap. 162.* F. X. 35. *Cap. 163.* F. X. 39.

---

[1]) Stykket fra Cap.s Beg. staaer paa to Steder i *Y.* [2]) þat — Fr. L., rigtigere. [3]) gerir — Fr. L. mindre rigtigt. [4]) berkvikindi — *X.* [4]) ſá — *Y.* [6]) þar — *Y.* [7]) Siálȝmetit — *X.* [8]) ok — *Y.* [9]) Capp. 161 og 162 staae i aabenbar Modsigelse med Cap. 47, og ere derfor rimeligviis kun ved en Uagtsomhed her komne ind fra Landsloven.

annarr maðr taki þann mann með váttum ok þæi til þings. en þrændr leysi hann .iij. mörkum. eða hinn þénýti ser er þangat þordi.]

164 [Ef maðr lýstr hross undir manni þyrir þraman þódul. gialdi .vj. aura. en hálfa mörk þyrir aptan þódul. en hálfrétti ef hinn þeltr af baki. En ef hann fleinist. þá er sem hann hæi siálfr gert. ef þá vill sem þyrir verðr. En ef hann fleytir eigi um. þá á konungr ekki á þui. Þæfnt er gialð ef maðr lýstr hross undir konu sem karlmanni.]

165 [Nú er svá mælt. at hverr maðr skal siálfr ráða þyrir þé sínu. ámeðan hann má í sínu öndvegi sitia. ok svá kona sem karlmaðr.]

166 [Ef þræll kemr á iörð manns eða býr. þá skal hann gera þrelsisöl sitt. þat er nú nætta[1] öl. ok skera á ok neðr. skal ætlborinn maðr höfuð[2] afskera. en skapdróttinn skal taka hálslausn af hálsi honum.]

167 Sú er hin fyrsta þarfekia. er maðr reiðir þestarþening. þá er hann leigir ser þar. ok hæa við þat einn vátt. Sá váttr skal svá at orði kveða. ek sá at hann reiddi þer þestarþening.

168 Nú ef maðr stell í kaupþörum. þá gerir hann sik at gátu[3] þiófi. Honum skal taka koll. ok bræða skal koll hans. ok taka dún. ok dýna. þá skulu allir skiparar gera honum gátu ok standa tvá vega. ok skal hann renna til skógs ef hann má. En hverr þeirra manna er þar er. þá skal kasta steini eðr kæfliveli eptir honum. en hverr þeirra manna er ekki kastar. þá er sá sekr .ix. ertogum. En þat skal á byggðu landi vera ok kristnu. Þá hæfir sá þiófr rétta refsing. þiggi líf ef hann má. Eigi skal hann hæa stolit minna en til ertogar lagaeyris. þat eru .iij.[4] alnir váðmáls.]

IV.

Brudstykket paa Pergament, i Cod. Arn. No. 315 fol.

Her hæriazc upp þarrmanna logh.

169 Sv er hin þyrsta þarfekia er maðr ræðir þæstar penninng. þa er hann læigir ser þar. oc hæa viðr þat æin vat. Sa vatr scal þva at orðe cveða. ec þa at hann ræiddi þer þæstar penning. Sv er annur þarfekia er tvæir vattar ero ner. ef þa þeilr a noccot. þa þeulu þæir bera vitni umm. þa a þa þar þitt hæimilt er tækit hæxir.

Jvfr. *Cap. 164.* F. X. 41. *Cap. 165.* F. IX. 20. *Cap. 166.* F. IX. 12. *Cap. 167.* nedenfor Brudstykket IV. Cap. 169.

[1]) Saaledes i *Y.* mæla — Fr. L., upaatvivlelig rigtigere. [2]) Rettet saal. efter Fr. L. fra Afskriftens hönd, der ei giver nogen Mening. [3]) Baade her og nedenfor rettet i Mrg. i *Xa.* til gætu; gatu — *Xb.*; götu — *Y.* [4]) Saal. baade *X.* og *Y.*; maaskee dog Skrivf. f. .ij.

Su er hin þridia ꝼarlækia. er madr ber tiolld sit a scip ut oc tialdar med. þar þarꝼ ein vatr vid at vera ef þa scillr a noccot. þa a sa vitni at bera umm. þa er þat var[1] at lægum tækit. Su er hin ꝼiorda ꝼarlækia ef madr ber . . . . . sina til scips. oc viggyrdil. þar þarꝼ ein vatr vid vera. ef þa scillr a noccot. þann er scipar. oc hinn er tæcr. þa scal sa vitni umm bera er vatrenn er. Nu ero ꝼarlæckiur allar taldar upp at biarcæyar rette rettom.

Hvært þat skip er i ꝼarer er ꝼørt.

Skip þat er ausa þarꝼ þrim sinnum a tvæimr dægnom. þat er talt at biarcæyar 170
rette rettom ꝼørt i ꝼarer. nema skiparar vili lecare lita.

Vmm þat er styrimadr vill skipi utt læggia.

A þæim dægi er styrimadr vill skipi sinn ut læggia. þa sculu aller skiparar til 171
coma. nema þer naudsyniar stannde ꝼyrir er taldar ero i biarcæyar rette rettom. en þæir sægi til naudsynia sinna er þat mal ægu. Enn hver þæirra manna er hæill er. oc æxtir stænndr. oc kømr hann ægi til skips adr en ræidr se rudd. þa er hann sæer .iꝼ. ærtogom. Enn þegar er þar kømr scut stamn sem adr vissi ꝼrammstamn. oc horner stamn a læidis. þa a styrimadr alla lægu sina. nema hann vili bætr gort haꝼa. hvalfe er af skipi værdr. Enn hver þæirra hæilla manna er sidar kømr en aust mal kome til hans. þa er hann sæer .iꝼ. ærtogom. oc ef hann kømr sidar enn tialldat er. þa er hann sæer .iꝼ. ærtogom. Enn ef allr er ein madr. þa er sa sæer .iꝼ. aurum.

Hværir ræidu menn ero.

Þæir ero ꝼiorir ræidu menn. er ek vil ydr til sægia. Ein sa er hvilir i stamne. 172
a stiornborda ꝼramme. En annar i hvund bita rumi. ꝼramme a bacborda. En sa er hinn þridi er hvilir i stamne aztr næst styrimanne. Enn sa er hinn ꝼiorde er ræer i rumi unndir vinnd asc. oc hvilir a bacborda. þæir ægu at giæta allra mæla. oc at sækia hver sem hvilir til. oll mæl ægu þæir at giæta a skipi sem giallkyri i caupannge. ꝼyrir þvi at styrimadr a ænngan mann at sækia nema ænhværr værdr sa unr oc þriotr at aller þurꝼi til gannga. þa scal hann i ꝼyrstu gannga. oc aller hannum ꝼylgia sidan.

Vmm þat hværir sækta mæl skulu giæta.

Sæcta moll oll þau sem a scipi værda. þa a styrimadr hæla. en haselar holꝼ. 173
nema þægn gilldi se. þat a konongr. Þar sem þæir briota bulca sinn at hæilu. oc er cristinn konongr. ꝼyrir þvi at oll socnar moll ægu ræidu menn at sækia vid bryggiu sprod. oc haꝼa sciolld raudann uppi æ medan þæir liggia vid land. Enn medan þæir mego ægi lannde na. þa er mot þæirra vid siglu. sem vid bryggiu sprod.

[1]) Saal i Mbr. for ꝼar?

oll þau moll er þæir sætia sin a midli. þau ma æigi riuxa. Enn oll þau moll er ufætt ero. er þæir coma i tacmærkir. þau a konongr. þat hæitir tacmærkir. er liggr i bœar manna logum.

Her sægir til. umm skipp læstinng.

174 Ef menn lesta skip sitt. þa skulu hafetar bida halfan manad yrera daga ef bœtande er. Enn ef þæir riuxa skip fyr. þa riuxa þæir skipan undir styrimanne. þa liggr þæim slict vidr sem logh ero.

Umm þat. Ef menn riuua skipann.

175 Ef bulki er bundinn. oc skip or hofn lagt. þa er sa sæer. fiorom tigu marca. er fyrst ryfr skipann unndir styrimanne. Enn þo at hann riuxi fyrr enn full skipat se. oc hæuir hann fott sin a. en hinna huer. þrim morcum. er sidan gœnngr af til þess er skip er ufort fyrir lids sacar. Enn œnngu ero þæir sœkir. er sidan gannga af.

Hvar upp skall hæxiase berg vordr a skipi.

176 Berg vord skal hæuia upp i stamne framme. oc fara aftr at skipi a stiornborda. fæsti oc fæstar vord skal hæxia vid siglu. annar er sa sitr. en annar sa er spænnir. oc fora aftr at skipi a stiornborda.

Hvar upp hæfse hafnar austr.

177 Hafnar austr skal hæxiase a bulcabrun. oc fara framm at skipi. Siglinngar austr. oc ra vord skal hæxiase a siglu a bacborda. oc fara framm at skipi. annar sa er sitr. enn . . .

IV.

Den ældre

Borgarthings- eller Vikens Christenret.

Af denne Lov findes tre Recensioner, der afvige formeget fra hverandre til at Forskjellen lader sig anföre i Form af Varianter. De meddeles derfor her alle tre fuldstændigt:

I. Texten aftrykt efter Pergamentscodex No. 78 qv. i den Arnamagn. MSS-Samling, hvor den tilligemed Jons Christenret, Sverrers Christenret, Bergens Bylov m. m. findes skreven med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. Den er her betegnet . . . *A.*

Efter denne, eller rettere en mindre nöiagtig Afskrift deraf, er Hannes Finnssöns Udgave af 1759 ("Tentamen historico-philologicum circa Norvegiæ jus ecclesiasticum, quod Vicensium sive priscum vulgo vocant") aftrykt.

Sammenholdt med Pergamentscodex No. 1642 qv. i det kjöbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere MSS-Samling (*Codex Tunsbergensis*), hvor den tilligemed den nyere Borgarthingslov, Hirdskraa og en Mængde andre Sager findes skreven med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. Her betegnet . . . . . *B.*

Fremdeles med et Pergamentsblad, indeholdende Cap. 5, skrevet med en Haand fra omtr. Slutningen af det 14de Aarhundrede og indbundet i Cod. No. 68 qv. i den arnamagnæanske Samling. Her betegnet . . . . . *C.*

De betydeligste Afvigelser i Hannes Finnssöns Udgave ere ogsaa anförte og betegnede H. F.

II. Efter Pergamentscodex No. 31 oct. i den Arnam. Samling, tilligemed den nyere Landslov m. m. skreven med en Haand omtrent mellem 1320—40. Christenretten findes her paa to Steder, den störste Deel, der omtr. svarer til Cap. 4—15 i Rec. I., bag i Bogen; det mindre Stykke, der svarer til Cap. 16 og 17 i Rec. I., paa en Side foran i Bogen; om disse Stykker oprindelig have hört sammen, eller ere Brudstykker af forskjellige Recensioner, lader sig nu ikke afgjöre, dog synes det förste rimeligst, da det ene Stykke ikke indeholder noget, som ogsaa findes i det andet. I det förste Stykke mangler idetmindste eet Blad, og meget er ulæseligt formedelst Slid og Fugtighed. — Begge Stykker ere her aftrykte saaledes, at det större, der indeholder de Capitler, som ifölge I. sees at være de förste, er stillet foran, det mindre derimod bagefter, uagtet de i Codex findes i den modsatte Orden.

III. Efter Pergamentscodex C. 15. i det stockholmske kgl. Bibliotheks MSS-Samling, hvor den tilligemed den nyere Borgarthingslov m. m. findes skreven med en Haand, overmaade lignende den der har skrevet ovenanförte *Codex Tunsbergensis*, ja maaskee endog den selvsamme. Det 3die Blad fra Begyndelsen er bortskaaret, og ved Enden mangle ogsaa eet eller flere Blade.

I.

Her hæxr cristins doms bolk

þæm er ganga skal.[1]

Þet er uphax lagha uarra. at austr skulum luta oc geuaz kristi rækia kirkiur[2] oc 1
kenne menn. Foda skall barn huert er boret uærdr i þenna hæim. kristna oc till kirkiu bera nema þæt æina er med orkumblum er alet.[3] þau skulu mykit a þæim manne[4] er æighi ma[5] moder matt gema. hælar horxa i ta stad. en tær i hælstad. haka medal hærda. nakke a brioste xramme. kalxnar a bæinum xraman. augu[6] axlen i nakka. hæxir sels uæixar[7] oc[8] hundz haxud. þæt skal a xorne xæra oc rœyra þær er huarke gengr[9] ixir men ne xenadr þæt er xorne hins illa. Nu er þæt barn annat er uærder bælgh boret. er[10] bælgr þer er antlitz skop[11] skuldi.[12] þæt er ollum monnum synt at sa madr ma ser æigi matar axla þo at uagsen uærdi. þæl skal taka oc till kirkiu bera. lata[13] primsigna. læggia xirer kirkiu dyr. gæte hin nanaste nidr[14] till þæss er ond er or. þæt skal grava i kirkiu garde oc bidia xirer sol þæss sem bæzt kan. lata uerda at þæirri uon er gud uil.

Um gudsixiar oc skisl[15] at naudsyn.[16]

Nu skal barn huert bera til haxuengia[17] sa kalmadr[18] oc su kona er gera ma 2
gudsixiar uid xadur barns oc modor. Nu lidr opt at barne a uæghum uti sua at hætt er[19] uid dauda. ax skulu þau tlæde rækia.[20] mæla kalmadr xirer en kona œxlir. uæxna barn a uaxn. et stiri þik i uaxne xadur oc sunar oc andans hælga. oc mæla sua þrysuor. Skal[21] kalmadr rækia i loua ser. oc taka up raka sin med þumals xingri. rida i kross i krismu stad a briost[22] oc millim hærda i nasar oc œyru oc i hiarsa.[23] Ex uatn er sua mikit at þau megho barn i hylia.[24] þa skall dœyxa i þrysuor oc i drepa[25] oc þrysuor at ordom[26] kueda. En ex æigi er sua mykit uatn. þa skal kalmadr rida a med hende sinni. uatne[27] ex uatn er. dog ex dog er. þuia ex þuior er. sio ex sior er.[28] Nu uærda oxl litlar lixs dræggiar. þæll barn

---

Jvfr. *Cap. 1. 2.* G. 1. 21. F. II. 1. E. 1. 2. 5. 6.

---

[1]) Overskr. mgl. *B.* [2]) kirkiu — *B.* [3]) nema þat se med þæim orkymblum boret — *B.* [4]) vera — tilf. *B.* [5]) stat — *B.* [6]) augun — *B.* [7]) veina — *B.* sælsræixa — H. F. [8]) eda — *B.* [9]) ganga — *B.* [10]) er — mgl. *B.* [11]) antlit skap — *B.* [12]) skuldu uera. — *B.* [13]) þat barn skal til kirkiu bera. oc — *B.* [14]) nidr — mgl. *B.* [15]) Saaledes *A.* f. skirsl. [16]) Ingen Capitelafd. i *B.* [17]) haxuengar — *B.* [18]) karmadr — *B.* her og ndf. [19]) þat er hætt — *B.* [20]) vexnia — *B.* [21]) þa skal — *B.* [22]) brioste — *B.* [23]) undir nasar i œyrun oc a illiar. — *B.* [24]) at barn ma þar i hylia — *B.* [25]) sk. barn þryssuar i drepa — *B.* [26]) sua at orde — *B.* [27]) vatne — mgl. *B.* [28]) til — tilf. *B.*

hiarnar uid oc uærdr boret huilt till kirkiu. preste skulu þau sæghia sina skirn. oc[1] ex þau hana sua at ordom kuedet sem talt[2] er i rette manna þa skal prestr primsigna þæt barn. þa hæxir þæt[3] skirn xulla. Engom manne þarx tysuor i vatni[4] drepa. En ex þau mægho ægi muna at hærma reet xirer preste. þa mundu þau ægi rett at mæla ixir barne. þa skal prestr skira þætt[5] skirn xulri. Nu ex barn andaz a þeirri[6] kæidu med slikri skirn sem nu er talt[7] þa skal þæt grafua i kirkiu garde sua sem prestr haue skirt.

Um sengxor konu oc abyrgd a barne.[8]

3 Gridkonor oc grankonor skulu uera uid sengxor huerrar kono til[9] barn er[10] xødt oc huerua ægi xyr ixra en þær hana laght þæt at[11] modor brioste. En ex barn er[12] andat er menn koma till hennar annat sinni. oc ma þær a sea[13] handa stad eda handa. er þæt[14] kuirkt eda kuæxt oc mæler hon i viti. þa kæitir moder mordenge at barne sinu. hon hæxir xirergort xe oc xridi lande oc lausum øyri. xare a land hæidit oc kome aldri þær sem cristnir men ero. Þui er hæidit mord uærra en cristid at xiri xæret er þæss manz salo[15] er hæidin døyr. En ex hon mæler ægi i uiti[16] þa er menn koma til hennar gange till scripta uid prest oc bøte engu xe xirer. Nu ex madr byr i ainmane adrum monnum xiarre.[17] oc uærdr sua bradom boret at ægi ma konom[18] koma uid sengxor kono. oc[19] ero þau .ij. ein hiun[20] oc gengr at barne. þa skal xader halda á oc moder oc skira þæt barn skirn þeirri er nu er talt i rette manna oc skilia eigi hiuna lagh sit þui hældr. xyrr en[21] barn þeirra døyi hæidit. Nu skall kona huer hana barn sit uid briost ser ægi lengr[22] en .ij. xastur oc till hinnar þridiu. En ex bonde hennar[23] mæler at hon skall barn sit ax brioste ser[24] lata oc hæxir han kuanriki[25] sua mikit at kona hans vill ægi at ordom hans lata. þa er hon sæck morkum .iij. ax sinu ainu xe. En ex han gar[26] ægi hældr en hon. þa ero þau bæde sæck morkum .iij. ax bæggia þeirra xe.[27]

Um skirsla stæxnur.[28]

4 Nu ero xiorar[29] lagha stæxnur at bera born till haxnengiar a .xij. manodom. Þau born er xødd ero æxtir jola dagh hin xyrsta. þau skulu skird uera[30] paschu æxtan. oll þau er þær æxtir ero xødd skulu skird uera at Johns vatn. oll þau er þær

Jvfr. *Cap. 3.* G. 21. 22. F. H. 2–4. 6. E. 4. 7. *Cap. 4.* G. 21. F. H. 5. E. 8.

[1]) oc — mgl. *B.* [2]) talat — *B.* [3]) þat hæxir — *B.* [4]) uatn — *B.* [5]) þætt — mgl. *B.* [6]) þeirri — mgl. *B.* [7]) melt — *B.* [8]) Ingen Capitelafdeling i *B.* [9]) þes er — tilf. *B.* [10]) uerdar — *B.* [11]) i hia — *B.* [12]) Nu er barn — *B.* [13]) annat huart — tilf. *B.* [14]) er — tilf. *B.* [15]) sat — *B.* [16]) meler i uiti — *B.* [17]) i øymane xra adrum monnum. — *B.* [18]) kono — *B.* [19]) oc — mgl. *B.* [20]) þau tuau hiuna — *B.* [21]) [þidan. hældar er — *B.* [22]) Nu st. kona eigi lengar barn uid briost ser xøda — *B.* [23]) hennar — mgl. *B.* [24]) ser — mgl. *B.* [25]) kuænriki — *B.* [26]) gar — H. F. [27]) En ex &c. — mgl. *B.* [28]) Um laga stæxnur oc bera born til skirnar. — Overskr. *B.* [29]) þriar — *B.* [30]) a — tilf. *B.* uera — mgl. hos H. F.

ǽxtir ero ſød. ſkulu ſkird vera af michiels meſſo. oll þau er þær ǽxtir ero ſød ſkulu ſkird vera af hinni hælgu iolu noll. liggr vid lagha ſtǽxnu hueria[1] .iij. merkr. En ef ſua lida allar lagha ſtǽxnur af madr lætr ǽigi ſkira barn ſit. þa verdr bonde hǽidin af barne ſinu. han hǽfir ſirergort ſe oc ſridi lande oc lauſum ǽyri. ſare a land hǽidit þo vill han ǽigi kriſtin vera.[2]

Um uatan þæt ſem ſirer bodet er at eta.[3]

Nu ſkulu men hualke eta ſuǽita ne ſuida.[4] Sa madr en[5] er ſuǽita ne[6] ſuida. han er ſǽkr .iij. morkum ſilfrs.[7] Bondans bott lǽkr ſirer[8] kono hans oc born oc hiun[9] anandigh. En ef han a ſun .xviij. vǽtra gamlan eda þui ǽlra han ſkall bota annare bot ſirer ſik. Er dotter hans a ſlǽti ſu[10] er ǽkkia er hon ſkal bota hinni .iij. bott ſirer ſik oc ſin born.[11] Foder bonde geſte ǽigi ſua marga[12] oc gefr han ſuida at eta þa er han ſǽkr .iij. morkum ſirer huern þǽirra. Þæt hǽitir[13] alt ſuida[14] er ſua verdr daut at ǽigi ganga manz handa verk till.[15] Liggr fenadr manz[16] uti a hǽidi[17] dauder allum monnum iamner. till ſkal granna lǽida[18] oc lata ſea. ef[19] þǽim ſyniz manz handa verk a þa ſkal ǽigande nyta[20] hava nid rod[21] granna ſinna. Ef þǽim ſyniz ǽigi nytande þa ſkal ǽigande vnyta. Ef madr nytir þen ſmala[22] er ſua verdr dauder þa ma biſkups armadr gena honom ſok till lyritar ǽids.[23] ef[24] vinz ǽidr[25] af fullu þa er han ſygn ſakar.[26] ef ſa fǽllr[27] þa hǽitir[28] han ſannr af ſok. ſǽkr .iij. morkom.[29] Nu ſkall[30] þæt alt eta oc nyta en ſua verdr dautt af manz handa verk ganga till. breſtr a hals i baſe. kuirfir flave. vǽxs i tiodre. liggr daut i ſtadu brunni. fǽllr ſirer fiolbru.[31] gengr ſirer gilldri[32] manna. lǽidir madr a iſſ vfæran. ſpringr ſialfr[33] a ſundi. bǽr biorn. bitr varghr. verdr ſirer hofs gange eda horns. bita hundar til hǽliar. Þæt ſkall alt nyta.[34] Nu a madr[35] ku ǽina. verdr ſu ſuidaud.[36] hena ſkal nyta. En ef han a .ij. liggia

---

Jvfr. *Cap. 5.* G. 31. F. II. 42. 43. E. 26. 29.

---

[1]) hina fyrſtu — *B.* [2]) Nu ero men fødder oc hafa kriſtin dom allan. nu þurfu mat menmanner aller þeir ſkulu hualke etta ſuǽita ne ſuida. — tilf. *B.* [3]) Um kiot atto ſuǽita oc ſuidda. — Overskr. *B.* [4]) Nu &c. — mgl. *B.* Nu ſkulu krisnir men hualke — *C.* [5]) er — *B.* [6]) eda — *B. C.* [7]) ſilfrs — mgl. *B. C.* H. F. har ved en feilagtig Oplösning af Forkortningen: ſer. [8]) han oc — tilf. *B. C.* [9]) oll — tilf. *B. C.* [10]) Ef han a dottor af lǽiti ſer. þa — *B.* Sua ef dotter hans er hǽima afſlǽti ſu — *C.* H. F. har ogsaa afſlǽti i eet Ord. [11]) hiun. — *B. C.* [12]) ſidri fede bonde ſua marga gaſta — *C.* ǽigi indskudt, men igjen udraderet — *B.* [13]) er — *B.* [14]) ſuidade — *C.* [15]) vider — *C.* [16]) manz — mgl. *B.* [17]) hǽidum — *C.* [18]) ſk. kalla granna oc lǽida — *C.* [19]) En ef — *B.* [20]) nytra — *C.* [21]) rud — *B.* [22]) þǽim ſmala — *B.* þen fenad — *C.* [23]) ſok til. lyritar eidi a hann ſirir af ſtanda — *B.* ſok. liritter ǽidi a h. f. af ſtanda — *C.* [24]) honom — tilf. *B.* [25]) ef han vilnaz — *C.* [26]) ſyn ſata — *B. C.* [27]) fǽlz — *C.* [28]) er — *C.* [29]) ef ſa &c. — mgl. *B.* [30]) ſkulu men — *C.* [31]) fiolf. eda bru — *B.* [32]) gildru — *C.* [33]) ſprengir ſialfuer — *C.* [34]) etæ — *C.* [Nu ſkal þat allt etta oc nyta — *B.* er ſua verdar daut oc manz ganga handa verk till — tilf. *B.* er ſua v. daut ſem nu er ſkilt ok manz g. h. v. till — tilf. *C.* [35]) Madr a — *B.* [36]) ſuiddaud — *B.* ſialf daud — *C.*

budar ſuidaudar.[1] eta[2] hina œxre. unyta hina ſyrri.[3] En ef han[4] a .iij.[5] unyta .ij.[6] nyta hina þridiu.[7] En ef han[8] a mæira[9] en .iij. fyr þa ſkall[10] þær unyta oc nyta alt annat ef[11] ſuida liggr.[12] En ef ſenadr ſællr ſirer bærgh[13] oc breſtr œigi blod ut þa ſkal unyta. ef blod breſtr ut þa ſkal nyta.[14] Vindr ſællir uid a ſenad manna. breſtr blod ut ſirer tre þa ſkal nyta. breſtr œigi blod ut þa ſkal unyta.[15] Ef ræid lyſtr[16] þa ſkall unyta.[17] Nu ſkall alt þet eta er i hui er ſædt utan[18] hund oc katt oc ros. En ef madr etr œinhuern þænn lut nauðſynia lauſt[19] þa hæfir han ſirergort ſe oc ſridi lande oc lauſum œyri. ſare a land hæidit[20] oc kome aldri þær[21] ſem krisnir menn ero.[22] En ef madr uærdr ſladdr a ſirdi eda a ſorade. mæinar honom ſua uedr eda uaghr[23] at han ma œigi till bygda[24] koma. þa ſkall han liggia .uij. nettr matlaus fyr en[25] han ete hund eda kott.[26] han ſkall hældr eta hund en hundr ete han[27] oc ſægia[28] hinum fyrſta preſte[29] er han hittir[30] at han hæfir uatan[31] eted uid nauðſyn ſina.[32] gange till ſcripta oc bøte engu ſe ſirer. En ef han lœynir oc uill œigi til ſægia. uærda ſunnin bæin i budar[33] ſtad. þa ma biſkups armadr geua honom ſok.[34] iarne a han ſirer at ſtanda. uærdr han ſkir at iarne þa er han ſygn ſaka.[35] uærdr han ſull[36] þa a hann ſimtar grid[37] ſra[38] iarne ſem ſordæda.[39]

Ef men eta kiøt a utidum.[40]

6 Engi madr ſkal kiot eta ſidan .uij. uikur ero till paſcha dags nema han uili bøta[41] .iij. morkum. Ef madr etr kiot ſidan .uj. vikur ero till paſcha.[42] þa hæfir han ſirer gort ſe oc ſridi.[43] þet hæitir alra manna ſaſta. Ef madr etr kiot a ſrea dagh ſæcr .iij. morkum. [En ef han etr kiot a imbrudagum ſæcr .iij.[44] En ef madr etr kiot a þæim daghum er ſaſta [er boden.[45] bøte[46] ſem daghriſi[47] er til. En ef madr er[48] daghvillr oc etr kiot a ſaſtu daghum. kœmr madr inn ſarande[49]

Jvfr. *Cap. 6.* G. 20. F. II. 38—41. E. 27. 28.

---

1) ſiaſ daudar — *B. C.* 2) ſkal — tilf. *B.* 3) þa ma nyta hina œxro en œi hina ſyrri — *C.* 4) mader — *C.* 5) .iij. eder .iiij. — *C.* 6) .iij. — *C.* 7) .iiij. — *C.* 8) mader — *C.* 9) bu — tilf. *B. C.* 10) han — tilf. *C.* 11) alt þet ſæm mæira er þo at — *C.* 12) ligghi — *C.* 13) ſiat eda bergh — *B.* 14) En ef ſenader ſæller ſirer bærgh ok breſter blod ut at noſum þa ſkall þet nyta en œi eſlighar — *C.* 15) vindr ſællir &c. — mgl. *B. C.* 16) reidar lyſtar — *B.* 17) œigi nyta — *B.* Sua ok ef ræididunæ lyſter þa er œi nytande. — *C.* 18) nema — *B. C.* 19) nauðſynia l. — mgl. *B.* 20) ok ſare af lande — *C.* 21) þegan — *C.* 22) Nyt Cap. i *B.* med Overskr.: Vm nauðſyn er kiot uerdar ettet er uatan er. 23) ueger — *B.* 24) bygdar — *B.* 25) adar er — *B.* 26) eda roſſ — tilf. *B. C.* 27) han ſkall &c. — mgl. *B. C.* 28) ſegi — *B. C.* 29) tennimanne — *B. C.* til — tilf. *B.* 30) ſimnr — *B. C.* 31) uatan — mgl. *C.* 32) ſina — mgl. *C.* 33) buda — *C.* 34) vm — tilf. *B.* 35) ſynſaka — *B. C.* 36) at — tilf. *B.* 37) ſimtan natta grid — *B.* vgrid (ɔ: ſimtargrid) — *C.* 38) ſirer — *C.* 39) ſirer ſorrade — *C.* 40) Vm kiot ato. — Overskr. *B.* 41) nema bøte — *B.* 42) paſtadaghs — *B.* 43) lande ok lauſum œyri — tilf. *B.* 44) [oc ſua a ymbrudagum — *B.* 45) [ſkildi — *B.* 46) ſeckar ſlitu — *B.* 47) dagar — *B.* dagrifti — H. F. 48) uerdar — *B.* 49) ſarande — mgl. *B.*

till hans. oc spyrr hui etr þu kiot en aðrer men fasta. Spytir han utt þæim bita er þa hæxir han i munni ser. gange till scripta uid prest[1] oc bøte engu fe firer. Ef han suælgir niðr þæim er þa hæxir han i munni ser[2] oc tækr annan. bøte sliku sem daghriti er till.[3] Nu er[4] maðr staddr i æinmane fiarre.[5] uærðr[6] han daguillr. etr han kiot a freadagh. gange till scripta oc bøte engu fe firer. Ero þæir .ij. oc uærða baðer daghuillir gange til scripta uid prest[7] oc bøte engu fe firer. Ero þæir .iij. oc eta[8] kiot a friadagh. bøte .iij. morkum huer þæirra. æigi matto[9] þæir aller daghuillir.

Um brulaups tima retta.[10]

Nu fær þæt alt saman kiotaat[11] oc kuenna gifter.[12] Skal ængi maðr fa 7
ser[13] kono sidan .ix. vikur ero till pascha. nema bøta vili morkum .iij. firer.[14] En ef han[15] fær kono[16] sidan .vi. vikur ero til pascha þa hæxir han firer gort fe oc fridi. Engi maðr skal fa kono sidan .iij. vikur ero till Jons aafu.[17] engi skal oc sidan fa en .iij. vikur ero til michiels messo. oc engi[18] sidan .iij. vikur ero till jola. [Ef han fær æina hueria þessa tid þa er han sækr .iij. morkum uid biskup.[19] [En ef maðr fær kono sunnudagh at kuældi þætt er fangs tid reet. Mana dagh at quældi. fangs tid rett.[20] Maðr[21] fær ser kono tysdagh at kuældi. sækr .iij. aurum. Odens dagh at kuældi. fangs tid reet. Þorsdagh at kuældi [ef maðr fær ser kono. þa skall han bøta morkum .iij. firer.[22] Freadagh at kuældi. fangs tid reet. Laughardagh at kuældi ef maðr fær þa kono þa skal han bøta morkum .iij. firer.[23] Maðr[24] fær kono um imbru daga.[25] sækr .iij. morkum. Maðr[26] fær kono messo aettr eða fastu nema kenne menn love. bøte sem daghriti[27] er till.[28]

Ef at niðr falle uærðr fylkis kirkia oc heraz kirkia oc hørgenda kirkia huersu upp skal gera.[29]

Suer ero fylkis kirkiur i þema .iij. fylkium.[30] æin [a Konongs hællu ytri.[31] 8
annur a Suertiborgh.[32] þridia a Tunum. fiorða a Akre i Oslour[33] herade. .v. a Sæme.[34] setta a Hæidar hæimi.[35] Ef fylkis kirkia at niðr[36] falle uærðr þa skal gera till tuinna[37] tolf manoðr[38] flæxnu ollum fylkis monnom at halda upp fylkis

Jvfr. *Cap. 7.* G. 27. F. III. 9. E. 21. *Cap. 8.* G. 10—12. F. II. 7—9. 12. 13. E. 34—36. 39.

[1]) uid prest — mgl. *B.* [2]) er þa &c. — mgl. *B.* [3]) bøte daghriti — *B.* [4]) uerðar — *B.* [5]) i eymane — *B.* [6]) er — *B.* [7]) uid prest — mgl. *B.* [8]) aller — tilf. *B.* [9]) mego — uera — *B.* [10]) Um tuænna gifting ar. — Overskr. *B.* [11]) tiot — *B.* [12]) gifting h — *B.* [13]) fer — mgl. *B.* [14]) nema gialde .iij. merkar. — *B.* [15]) maðr — *B.* [16]) kono — mgl. *B.* [17]) Johans messo — *B.* [18]) eigi — *B.* [19]) [nema bøte .iij. markum. — *B.* [20]) [Sunnu dagh a kuældi. mana dagh at kuældi. þat er fagns tid ret. — *B.* [21]) En ef maðr — *B.* [22]) [fekar .iij. markum. — *B.* [23]) Freadagh &c. — mgl. *B.* [24]) Sua ef maðr — *B.* [25]) a ymbru dagh — *B.* [26]) En ef maðr — *B.* [27]) daghrikt — H. F. [28]) bøte &c. — mgl. *B.* [29]) Um hald kirkna allra. — Overskr. *B.* [30]) i þema &c. — mgl. *B.* [31]) [i Konongshellu. — *B.* [32]) Suertborgh — H. F. [33]) Oslos — *B.* [34]) a Uestfold — tilf. *B.* [35]) Hærþarhæimi — H. F. [36]) niðr — mgl. *B.* [37]) tuæiggia — *B.* [38]) tolfmanada — *B.* (ogsaa nedenfor).

kirkiu sinni.[1] Ef þeir sitia um[2] þa sekir[3] morkum .xv. Gera[4] aðra tynni .xij. manoðr stefnu. ef þeir sitia um þa.[5] sekir[6] morkum .xv. Þa[7] skal gera þeim hina þriðia tuinni[8] .xij. manoðr stefnu. ef þeir sitia um[9] þa sekir[10] morkum .xv. oc er þa halfr .v. tigr marka. Nu skall gera[11] hina .iiij. fiogura manoðr stefnu.[12] þa er sa ein hærnaðr [er konongr leyfði innan landz[13] at hæria[14] monnom till kristins doms. han skall eigi menn[15] drepa oc eigi hus brenna. [fe þeirra skall han taka oc bu oc[16] hana at hærnaðe. En þegar men eta af nyio korne þa skal hæxia a nyia leik stefnu gærðir[17] at þeir have gorua up fyllis kirkiu sina. Ef heraz kirkia af falle verðr. [gera till[18] heraz monnom .xij. manoða stefnu at þeir have upgort[19] heraz kirkiu sina. [ef þa er eigi upp gor þa ero þeir sekir[20] .iij. morkum.[21] Þa skall gera þeim aðra .xij. manoðr stefnu. ef þa er eigi gor sekir .iij. morkum. [En skal gera hina .iij. .xij. manoðr stefnu. ef þa er eigi upp gor sekir .iij. morkum fyrer. Nu skal gera þeim manoðr stefnu. ef þa er eigi upp gorr. þa skal huer bonde bota .iij. morkum.[22] Maðr[23] gerer ser hørgenda[24] kirkiu a iorðu sinni.[25] fellr su niðr hafa[26] slikar stefnur sem til heraðz kirkiu. bote[27] .iij. morkum fyrer eina .vj. fyrer .ij. .ix. fyrer .iij. gera honom hina .iiij. manoðr stefnu. en ef þa er eigi gor. þa a konongr bo þen en bonde ekki i.[28] halde konongr[29] upp kirkiugærð. Ef su kirkia verðr at falle er han[30] gerðe a. þa skall bonde þing stefna sa er iorð atte aðr eða erfingiar[31] hans. bioða[32] kirkiu gærð upp at halda. þa a bonde at hafa[33] sialfr iorð sina oc hæitir þett aftr laufnar iorð.[34] Nu ef maðr gerer kirkiu a annars manz iorðu.[35] ef su at falle verðr. hava till slikar stefnur[36] sem til heraz kirkiu. sekr .iij. morkum fyrer eina .vi. fyrer .ij. .ix. fyrer þriar.[37] [Ef þa er eigi gor[38] þa skall gera honom[39] manoðr stefnu. þa skal han fara utlægr ef þa er ei gor till þess er han [hæfir fe till at halda kirkiu gærð upp.[40]

Um kirkiugarðz niðrfall oc um grefstir manna.[41]

9 Garðr skall vera um kirkiu hueria. ef han verðr at falle þa liggia við mærkr .iij. við allan .vi. aurar við fiordong huern. þo at eil lið se opeð[42] a fiordonge. þa er

Jvfr. *Cap. 9.* G. 13. 23. F. II. 7. 15. 16. E. 38. 48—51.

[1]) ollum &c. — mgl. *B.* [2]) En þa er eigi gor — *B.* [3]) sekar — *B.* [4]) skal þeim — tilf. *B.* [5]) En ef þa er eigi gor — *B.* [6]) settar — *B.* [7]) En — *B.* [8]) tueiggia — *B.* [9]) tuirt um — *B.* [10]) sekiaz þeir — *B.* [11]) þeim — tilf. *B.* [12]) En ef þa er eigi buin — tilf. *B.* [13]) [lofaðr innan landz konongh — *B.* [14]) allum — tilf. *B.* [15]) engan man — *B.* [16]) [en fe þeira skal han alli — *B.* [17]) uið þa — tilf. *B.* [18]) [þa skal gera — *B.* [19]) gorfa — *B.* [20]) [En ef eigi er gor i þa stefnu. sekar — *B.* [21]) merkr fyrer — H. F. (ogsaa nedenfor). [22]) [Nu skal gera þeim hina þriðiu manaðr stefnu. En ef þa er eigi gor. þa er huar bonde sekar þrimar markum. er i þeirri kirkiu sofn er. — *B.* [23]) En ef maðr — *B.* [24]) ser hørgenda — mgl. *B.* [25]) sialfs — tilf. *B.* [26]) þa skal gera til — *B.* [27]) sekar — *B.* [28]) i — mgl. *B.* [29]) han — *B.* [30]) konongr — *B.* [31]) erfingi — *B.* [32]) oc bioða — *B.* [33]) at hafa — mgl. *B.* [34]) með konongs gerð. — tilf. *B.* [35]) eign — *B.* [36]) hafe landzdrotten slikar stefnur til upgerðar — *B.* [37]) þriþi — H. F. [38]) [En — *B.* [39]) til — tilf. *B.* [40]) sa fiar koste at gera kirkiu upp. — *B.* [41]) Um kirkiu garð up hald. — Overskr. *B.* [42]) opeð — mgl. *B.*

sem allr giordongr se nidrgallen. Kirkiu garde er skipt i giordonga til greytar. skal graua lenda men austan at kirkiu oc i lande sunnan undir upsar[1] dropa. ef þeir eigu eigi lut i kirkiugarde þa skulu þeir liggia i bonda legho. þa skall graua haulda oc haulda born.[2] þa skal graua loysingia oc loysingia born. þui nest skal graua grials giaxa oc þeirra born.[3] nest kirkiu garde skall graua man manna.[4] oc menn þeir[5] er reknir ero a sionarstrondu oc hafa þar skurdi norona. Greytr man[6] i grials giaxa legho[7] sekr aurum .vi. Greytr grialsgiaxa i loysingia lego bote[8] .xij. aurum. Greytr loysingia i haulz[9] lego bote morkum .iij. girer.[10] En ef madr greytr lik upp þætt er hold eda har er a. þa er han sekr annat nidr. þær ligia uid merkr .iij.[11] Greytr þætt upp en[12] lidum[13] loder saman. þær liggia uid aurar .xij.[14] Þæin þau oll er upp greytr[15] þau skal leggia oll nest kistu nidr. Oll þau er uppi liggia[16] oc sol nær[17] bote .vi. aurum girer þæin huert. Nu ef madr kennir naonga sin þæn er upp er graven. þa eigu erfingiar sekt þa er nidr liggr. En ef engi kennez nidr[18] þa a biscup sekt þa alla[19] er nidr liggr. fellr aldri sekt handa milli.

Um skyldu biscups oc ivir gerd oc um presta hueriu þeir skulu suara.[20]

Nu er biscup skyldr at vigia kirkiur allar. fara til fyltis kirkiu með .xxx. manna 10
oc vera nettr .v. En till heraz kirkiu skall han fara[21] með .xv. men oc vera[22] nettr .iij. Nu hældr vighingh a kirkiu e medan horn stæinar standa. En[23] þo at um þurui at bota þa hæita þæt[24] kirkiu botr. Nu skall biscup koma til huerrar[25] greytar kirkiu a huerium[26] .xij. manodom. En ef han komr eigi. þa a han at missa þeirrar gixtar er han tekr[27] i þui herade a þeim .xij. manodom ef bondr uilia logh uid han haxa. En han er skyldr[28] at farma born manna a huerium .xij. manodom oc uæita þeim skript er þurfu. fa[29] krismu huerium preste bede til heraz kirkiu oc[30] hogenda[31] kirkiu. En ef menn bera barn[32] til hoghenda kirkiu oc er þæt[33] uid dauda. quedr prestr nei uid at skira. þa er han sekr morkum .vi. uid biscup .iij. oc[34] þrim vidr fadur barns ef þat dœyr hæidit.

Jvfr. *Cap. 10.* G. 8. 9. 33. F. II. 8. 9. 44. E. 31. 40.

---

1) upsa — *B.* 2) hauld men oc þeirra born — *B.* 3) þa skal graua &c. — mgl. *B.* 4) manne men — *B.* 5) þá — *B.* 6) En ef madr greytr man — *B.* 7) lege — *B.* 8) sekar — *B.* 9) hauldz manz — *B.* 10) [sekar mork. — *B.* 11) [annat sit sekar .iij. morkum — *B.* 12) er — *B.* 13) timum — *B.* 14) [sekar .xij. aurum — *B.* 15) uerda graxen — *B.* 16) ero — *B.* 17) oc skin sol a — *B.* 18) En ef þeir kennazst eigi — *B.* 19) alla — mgl. *B.* 20) Um kirkiu vigstur allar. — Overskr. *B.* 21) skall han fara — mgl. *B.* 22) þar — tilf. *B.* 23) En — mgl. *B.* 24) þat hæita — *B.* 25) I Mbr. ved Fejlskrift hurrar. 26) huerium — mgl. *B.* 27) a — *B.* 28) skyldugr skal han uera — *B.* 29) oc — *B.* 30) sua — tilf. *B.* 31) hogendar — oftere *B.* 32) En madr ber barn sit — *B.* 33) hett — tilf. *B.* 34) [mgl. *B.*

Vm tiunda gerdir manna.[1]

11 Nu er huer madr skyldr at gera tiund[2] sa er xiar ma axla hæde haxud tiund oc avaxstar tiund oc skixta i xiora stade. A biskup xiordong. annan heraz[3] prestr. þridia a kirkiu. hinn xiorda hœndr sialuir.[4] Ex madr vill æigi gera hanud tiund sina. þa skall biskups armadr gera honum xiogura manodr stœxnu.[5] ex han vill æigi þa gera tiund þa er han sætr[6] morkum .ij. gera[7] honom adra .iiij. manodr stœxnu. [ex han sitr um þa[8] sædr .ij. morkum. [gera honom hina .ij. xiogura manodr stœxnu. ex han sitr um þa sædr .ij. morkum. oc ero þa .ix. mertr.[9] Nu skall gera honom manodr stœxnu. en ex han [hœxir þa æigi loket tiund sina.[10] þa hœxir han xirer gort xe oc xridi lande oc lausum eyri. xare a land hœidit þo vil han æigi kristin vera. A biskup ax xe hans till þriggia marku. konongr þæt sem auk er. Madr vill æigi gera avagstar tiund.[11] biskups armadr skall xara till kirkiu. gera ximt till allum þæim monnom er vgort haxa avagstar tiund sina.[12] sædr huer .vi. aurum er æigi hœxir þa loket i ximt.[13] gera honom þa enn ximt.[14] gialde þa en .vi. aura i þæirri.[15] late[16] sua till þæss er[17] lœidiz. Ex sa er hœimtir[18] kallar at han hauc æigi gort med retto.[19] [er han hœimtir ax.[20] þa skall han[21] standa xirer med æin æidi sinu at han hœxir [sua gorua tiund sem han á at gera.[22] þa skall hin lita þui at lagum.

Hueriu prestr er skyldugr bondom eda hœndr preste oc um laga gixt.[23]

12 Nu skulu hœndr rada preste till heraz[24] kirkiu sinnar oc haua þæn er þæir uilia. a æigi biskup at xøra han xra kirkiu þæirri at laghum nema þui at æins at han xae till .ij. presta uitni þæirra er kirkiu halda.[25] [annan xirer sunnan han nestr en annan xirer nordan.[26] at han er æigi kirkiu sætr prestr xirer kunnan løysi sinu.[27] Þætt ero xorn log at prestr skal haua laga[28] gixt .xij. manodr mate huars[29] smørs oc miols ax bondom[30] halxt sauld ax hueriu xullum bonda i[31] olaxs saad[32] .iij. setlonga ax æinuirkiu. Alnar[33] .xij. i leghkaup lendom manne[34] kono hans oc barna allum þæim[35] er i landuonom ero .vi. alnar xirer hauldboren man .iiij. alnar xirer løysingia

---

Jvfr. *Cap. 11.* G. 8. 15. F. II. 11. 18—21. E. 31—33. *Cap. 12. 13.* G. 15. 19. F. II. 15. 17. 22. 23. E. 10. 11. 48. 27.

---

1) Vm tiundar gerd. Overskr. *B.* 2) sina — tilf. *B.* 3) heraz — mgl. *B.* 4) en hin xiorda eigu hœndr at skipta xatœrra manna millum. — *B.* 5) til at gera haxud tiund sina — tilf. *B.* 6) ex eigi er þa gor. sædar — *B.* 7) skal — tilf. *B.* 8) [er þa er eigi loket — *B.* 9) [gera skal honom .iij. manadr stœxnu. ex þa er ei loket sædar .iij. markum. — *B.* 10) [sittar en um þa. — *B.* 11) sina — tilf. *B.* 12) biskups armadr &c. — mgl. *B.* 13) hœxir i ximtina gort. — *B.* 14) þa skal gera honom adra ximt — *B.* 15) i þæirri — mgl. *B.* 16) ø — tilf. *B.* 17) hinum — *B.* 18) tiund — tilf. *B.* 19) kallaz han eigi rett gort haxa. — *B.* 20) [mgl. *B.* 21) hin — *B.* 22) [rett gort tiund sina — *B.* 23) Vm presta skipan. — Overskr. *B.* 24) heraz — mgl. *B.* 25) haxa — *B.* 26) [annar x. nordan en annar x. sunnan oc þæira manna uitni er nester ero. — *B.* 27) xirir kunnosto løysis saker. — *B.* Herefter i *B.* nyt Capitel med Overskr.: Vm olaxs sad oc laga gixtir. 28) lagar — *B.* 29) huars — mgl. *B.* 30) oc — tilf. *B.* 31) i — mgl. *B.* 32) en — tilf. *B.* 33) aura — *B.* 34) xirir lendan man. oc skict xirir — *B.* 35) oc sua xirir born hans oll — *B.*

ſun .iij. ÿrer lœyſingia. halua aðra alen ÿrer ÿrialsgiaua.[1] þening uegheu ÿrer man manna.[2] oc þening ÿrer born oll þau er uigi ero til gerðar komen. Alnar .xij. ÿrer natſæteng[3] er þreſtr uæfer ixir liki. er han ſkyldr at uæla er hin uill kaupa. Han ſkal haxa halua mork ÿrer olian[4] .ni. alna œyris. Þæn mann ſkal ſenda œxtir þreſte i nauðſyn er byggia kan ÿrer orðe oc uiði. þreſtr ſkall ÿara[5] huart eu er nott eða dagbr oc uæita[6] ſkript oc þionoſto. Ex han uill uigi ÿara oc dœyr maðr[7] þionoſtolaus. þa ſkal han[8] ax alre gixt ſinni þæirri er han ſkuldi taka i þui herade a þæim .xij. manoðom. Scall oc[9] þreſtr ÿara till .iij. lika um dagh. ſyngia lik ſong ixir.[10] han ſkal ſkyldr at vighia .iij. laughar um dagh. uera at hinni þriðiu ex han uill. han er ſkyldr at leſa .iij. bokleſter[11] iuir huerium manne er haxa uill[12] þui at œins at[13] með xe kaupi eða han uili uæitt haxa.[14] Men[15] ſkylia lik till kirkiu. þa ſkulu þæir legh kaup hava buit[16] þreſte. eða með lœggia eða uarðzlu man xa. þæn er uæðium ſe iamgoðr. En ex þæir þuilia œngan þæn koſt eða lut.[17] þa ſkall han ÿrer[18] bioða þæim at ſætia lik niðr ſæðir .iij. morkum. ex þæir ſætia niðr at ÿorbode þreſt. En ex þæir ſætia lik niðr þo at huaro þa ſkall han bera ſer ſialxr uitni.[19] hava a[20] ſtola a halſe ſer.[21] at þæir uæittu honom þær[22] grexlar raun.[23] Sa þreſtr er han[24] tækr tiund ax bondom.[25] þa er han ſkyldr at uæita þionoſto bæde kuikum oc dauðum þa er haxa þarx. olca bonda oc husxrœyu oc born hans[26] oll þau er ſua ero gomul þat uið meghe taka. Alla þionoſto þa er haxa þarx ſkall han uæita mott tiund.[27] nema natvatu.[28] þær ſkall han hava ÿrer .ij. alnar vaðmals.[29] Nu ſkal þreſtr uigi ganga[30] ſua langt ÿra kirkiu at han mege uigi hœyra klokkor axlar. nema han haxe með ſer þa luti alla er han ma uæita þionoſto með[31] kuikum oc dauðum. Ex hann hæxir[32] uigi ſua þa er han ſækr .iij. morkum við œrxingia hins er þionoſto þarx. Nu ſkall þreſtr uigi ÿara or herade nema han þæe til[33] lœui heraðz manna þnema þui at œins at[34] han ÿare til þreſta motz. Ex han ÿær i aðra ſtaðe[35] þa er han ſækr .iij. morkum. Nu ſkall han[36] lœyuis biðia at kirkiu þæn neſta hælgan dagh ÿrer. þæir ſkolu[37] lœynu raða heraðz menn er at kirkiu ero oc lœynu[38] till hæimils ÿrer þa er hæima ſitia.

---

[1]) alginua — *B.* [2]) manz men — *B.* [3]) Tuær alnar i natſette — *B.* For det sidste Ord har H. F. feilagtigt: nattlæteng. [4]) olian — *B.* [5]) i nauðſyniar — tilf. *B.* [6]) uæili honom — *B.* [7]) hin — *B.* [8]) uera — tilf. *B.* [9]) Nu ſkal — *B.* [10]) allum — tilf. *B.* [11]) bokleſte — *B.* [12]) eða er han ſækar .iij. markum — tilf. *B.* [13]) ÿleiri nema — *B.* [14]) Herefter nyt Cap. i *B.* med Overskr.: Um olaxs ſad oc laga gixt. [15]) En ex men — *B.* [16]) but — *B.* [17]) [bioda engan þæn lut — *B.* [18]) han ÿrer — mgl. *B.* [19]) [En han ſkal bera ſer ſialxar uitni um þat mal — *B.* [20]) a — mgl. *B.* [21]) oi ſuæiriu þeſſ — tilf. *B.* [22]) lit — *B.* [23]) Herefter nyt Cap. i *B.* med Overskr.: huariu þreſtar er ſkyldugar mote tiund. [24]) han — mgl. *B.* [25]) monnum — *B.* [26]) þæira — *B.* [27]) [at uiðr mego taka alre þionoſto. þæri er han ſkal uæita mote tiund manna. — *B.* [28]) natuatur — *B.* [29]) eða halxa ortogh uegna — *B.* [30]) ÿara — *B.* [31]) er han þarx at uæita alla þionoſto — *B.* [32]) uæitir — *B.* [33]) [haxe — *B.* [34]) [eða — *B.* [35]) lœynis lauſt — tilf. *B.* [36]) en han ſkal — *B.* [37]) ſtolu — mgl. *A.*, rimeligviis blot ved Skrivfeil; Ordet findes i *B.* [38]) lœyua — *B.*

Vm imbrudagha bod oc messo dagha bod.[1]

13 Nu ef prestr mishyndr[2] imbru dagha þa er han sækr morkum .iij. við biscup oc sua ef han mishyndr messo dagha.[3] Prestr skal standa i songhus durum oc hioda þær imbru daga oc messo dagha oc skera up kross xirer[4] oc lata xara a hodlæidir rettar.[5] En ef mishodet uærdr þa skall han rida eda renna a hodlæidir[6] oc kosta at koma xirer krossa at menn ete æigi a vtidum eda uinni. En ef menn eta a vtidum eda vinna. bøte[7] sliku xirer[8] sem daghriki er till. [9]Messo dagr stendr a mana dagh.[10] þa skal hioda þin xyrra sunnu dagh.[11] sua ef stendr a tysdæghi.[12] En ef stendr a odens dægi[13] þa ma hioda a hinum nesta sunnu dagh.[14]

Vm messo dagha oc hælghi hald a tolx manodom.[15]

14 Ein er sa messo daghr oc .xx.[16] a .xij. manodom en aller ero iamdyrir sunnu dægi .vi. aura daghr huer. þiorer xyrstir[17] i iolom. hin ximti[18] aftande daghr. hin sette .xiij. daghr. hin siaundi tyndils messo daghr.[19] aftande oxste[20] daghr pascha. niundi kross messa. tiundi halwardz messa. ellixti þorsdagr i gangdagum.[21] tolxte Jons vaka. þrettande Petrs messa oc Pols. xiogrtande þæirra hælaghra er huila i Rin oc i Sæliu.[22] ximtande Olaxs messa.[23] sexlande Laxranz messa. siautianda Mariu messa hin xyrri. atianda Michiels messa. nitianda .ij. postola messa um haustid.[24] tyttufta alra hælagra messa. æin[25] Andres messa. þessa messo æptna skall þa hælakt lata þsumars dagh[26] er soll þer i ut sudri.[27] sem nu ero talder.[28] en uætrar dagh en sol sætz.[29] Ef madr er a verki tækin oc uinnr[30] a hælgum dagum[31] bøte sliku sem daghriki er til.[32] Frials madr er a verki tækinn med anaudgum monnom. bøte han sækt en þau laupa laus undan. En ef a naudigh hinn ero æin[33] a verki tækin.[34] tømr biskups armadr at þæim oc spyrr.[35] hui vinni þer a hælgum daghum.[36] þau suara sua. hældr vildum ver[37] hætta. drotten var vældr þui at ver uinnum. Skirskota skal han undir vatta[38] suarum þæirra. þa a bonde at bøta sækt xirer þhinn sin.[39] En ef hinn[40] suara þui.[41] ver uoldum þui siolx at ver uinnum a hælgum daghum. uilium ver sua skynda os ax eng oc ax akre. take þau hinn[42]

Jvfr. *Cap. 14.* G. 16—18. F. II. 24—38. E. 9—12.

[1]) Vm mæsso daga bod. — Overskr. *B.* [2]) mæsso dagha eda — tilf. *B.* [3]) við biscup &c. — mgl. *B.* [4]) xirer — mgl. *B.* [5]) hodleid retta. — *B.* [6]) hodlæid retta — *B.* [7]) ø — tilf. *B.* [8]) xirer — mgl. *B.* [9]) En ef — tilf. *B.* [10]) a mana deghi — *B.* [11]) þa hinum xyrra sunnu degi — *B.* [12]) a tyrstdagh — *B.* [13]) od. dagh — *B.* [14]) sunnu degi xirir. — *B.* [15]) Vm mæsso daga taf. — Overskr. *B.* [16]) þu ero .ij. oc .xx. mæssodagar — *B.* [17]) þv. hinir xyrstu — *B.* [18]) sette — *B.*, og saaledes fremdeles for hver opregnet Dag eet Nummer höiere. [19]) I Mbr. dagh. maaskee ved Skrivfeil. [20]) xiorde — *B.* [21]) þhelga þorsdagar. — *B.* [22]) þSeliu uaka — *B.* [23]) Olaxs uaka hin xyrri. — *B.* [24]) þhæira hælagra Symonis et Jude. — *B.* [25]) .ij. oc .xx. — *B.* [26]) þa sunnudegi — *B.* [27]) þtømar i sudr — *B.* [28]) þem nu &c. — mgl. *B.* [29]) er i settre. — *B.* Herefter i *B.* nyt Cap. med Overskr.: Vm hælga brot. [30]) uimr eller uinir — *A*, ved en Skrf. oc uinnr — mgl. *B.* [31]) degi — *B.* [32]) En ef — tilf. *B.* [33]) æin — mgl. *B.* [34]) þdan hælaght er — tilf. *B.* [35]) meler sua — *B.* [36]) ef — tilf. *B.* [37]) vil — *B.* [38]) undir vatta — mgl. *B.* [39]) þhau — *B.* [40]) þau — *B.* [41]) sua — *B.* [42]) þat hinna — *B.*

manz oc ſlyti hæim till hus æiganda. oc eſte[1] taks ſirir. Stæxni þing bonda um nettr .iij. lœidi .ij. manna vitni[2] [hver ſuor uoro hiuna manz.[3] a[4] han a at dœma ſækt a hond honom [aura .iij. ef han van[5] a .iij. aura dægi.[6] Oc ef bonde vill bœta ſæght ſirer hiuna ſit þa er þat lauſt at laghum. þet hæitir hudar lauſn. En ef bonde vill æigi gialda ſækt þa ſkall biſkups armadr fa man til. aller[7] heradz men annan. oc[8] lata hyda þen man. ſa ſkall hyding ualda[9] er hæimſkaſtr er a þingi. En ef han hævir[10] bana af hyding. þa ſkulu aller heradz men bœta[11] han verdaurum.[12] bonde[13] miſſa þæſſ æins i verdi at han atte[14] hiuna tall till. Eigi ſkall las gera a hælgum dagum þet er gyrdi tong[15] eda ræipi. Eigi ſkall klyniar gera a hælghum daghum. Þætt ma ſœkta lauſt [bera a hælgum daghum er madr ridr a huart en er[16] ungr eda gamal. Eigi ſkall þet ſkera a hælgum daghum er henge medal hurd aſſa. þo at æit lær henge[17] upp þa ſkal bœta daghriti ſirer. Eigi ſkall braud baka mœira a hælghum daghum er[18] eted vœrdr alt æxtir. þo at æin lœixr lini æxtir er ſyghut[19] er. þa ſkall bœta daghriti ſirer han.[20] ſem alt liggi eted. þætt er bakat er. Graut ma gera huart en[21] er ſyghut[22] eda hæilakt. han er ſua hæilagr at þer ma[23] ængi madr fe ſirer gialda. Nu lægger madr upp klyf[24] ſirer hælgi. here ſœkta lauſt til kuœlz ef æigi fœllr oxan. En ef ovan fœllr[25] oc þarf upp at lægga. bœte ſliku er daghriti er till.[26] Nu ef madr ſlytr bu ſitt bygda a millum. þarf han langt at fara.[27] fær han[28] hæiman æxtir[29] miduiku dagh. þa ſkal han ſitia hin fyrſta ſunnudagh.[30] þa ma han fara alla[31] ſidan ſœkta lauſt. En ef han ſitr æigi hin fyrſta.[32] bœte daghriti ſirer huern. Eigi ſkall madr bunka riuxa a hælgum daghum nema þui at æins at han ſtande[33] oxuidri. ef han ryxr naudalauſt[34] bœte ſem daghriti er till.[35] Eigi ſkal madr byrdi þa bera a hælgum daghum er han bindr ſik badom fœtlum [nema han uili bœta daghriti ſirer.[36] Sœkfr[37] manz hæitir byrdr [þer er æin fœtill i.[38] han ma bera [a hælgi[39] ſœkta lauſt. Ef konor hengia klœde ut ſirer hælgi ok lata uti hanga medan hæilakt er. hirdzla er at vœrri at uti hange.[40] bœte engu fe ſirer. En ef um[41] ſnyr oc vender annat[42] at ſolo eda[43] henger ut a hælgum dagum. þa a biſkups armadr þau nema hin uili bœta daghriti[44] er a.

---

1) han — tilf. *B.* 2) a þingi — tilf. *B.* 3) [um ſor oc talu þeira — *B.* 4) a — mgl. *B.* 5) [þriaura af fe þeſſ er van — *B.* 6) En .vi. aura er han uan a ſex aura dægi. — tilf. *B.* 7) en — *B.* 8) at — *B.* 9) rada — *B.* 10) fer — *B.* 11) gialda — *B.* 12) æxtar — tilf. *B.* 13) bœndar — *B.* 14) er han a — *B.* 15) er gyrdu burzi ſtongh — *B.* 16) [ſlytia. ef madr ridr huart ſem han er — *B.* 17) hange — *B.* 18) I *A.* *ę*, hvilket i Alm. betegner "er"; her er det maaskee ved Uagtsomhed sat istedet for *ę*, der betegner "en". en — *B.* 19) ſyngn — *B.* 20) þen æin — *B.* 21) ſem hældar — *B.* 22) ſyngn — *B.* 23) ſtat — *B.* 24) En ef madr leggar klyniar — *B.* 25) En ef &c. — mgl. *B.* 26) bœte daghriti ſirir — *B.* 27) fœra — *B.* 28) langt — tilf. *B.* 29) ſirir — *B.* 30) hælgan dagh — *B.* 31) hælga daga — tilf. *B.* 32) dagh — tilf. *B.* 33) vœrdi ſtaddr i — *B.* 34) naudſynia lauſt — *B.* 35) b. daghriti — *B.* 36) [En ef ber bœte dagriti — *B.* 37) Sœkfar — *B.* 38) [oc er vm fœtil — *B.* 39) [huart ſem er ſynght eda hæilaght — *B.* 40) hanger. oc — *B.* 41) um — mgl. *B.* 42) vm annat — *B.* 43) oc — *B.* 44) ſirir — tilf. *B.*

Eigi skal uid ax sluxa hoggua um iola tid nema shorta uili sliku en daghriki er till.[1]

Um konor þær er madr uærdr ubota madr ef han liggr.[2]

15 Þær ero konor .xuij. ef[3] madr uærdr ubota madr[4] ef han liggr legre[5] eda þær xunge. uin er moder. annur dotter. þridia er systir.[6] xiorda er sunar dotter. ximta er dottor dotter. setta er brodor dotter. siaunda er systur dotter. attanda er stiup moder. niunda er sunar kuan. tiunda brodor kona. ellixta stiupdotter. tolxta er moder[7] kono manz. .xiij. systir kono manz. xiogurtanda xadur systir.[8] ximtanda modor systir.[9] sextanda xadur moder. siautanda modor moder. Sa madr er liggr uina hueria þeirra[10] han bexir xirer gort xe oc xridi.[11] xare a land hæidit oc kome aldri þær sem kristnir menn ero.[12] Nu skall engi madr xa xrendkono sina skyldri en at .v. knc. oc at ximta manne xrendlæix. Ef þær skyldra þa skal biscups armadr gera þeim xiogura manodr stæxnu at þau skili hiuna lagh sit. Ef þau uilia eigi þa skiliaz. þa skal bøta huart þeirra .iij. morkom. Gera þeim adra .iiij. manodr stæxnu. ef þau sitia en þa bøte .iij. morkom. Gera þeim hina .iij. xiogura manodr stæxnu. ef þau sitia um þa bøte .iij. morkom. Nu skall gera hina xiordo .iiij. manodr stæxnu. ef þau uilia þa eigi skilia hiuna lagh sitt. xirer gort xe oc xridi. xare a land hæidit þo uilia þau eigi kristin uera. Nu xestir madr ser kono oc grexs upp skylda med þeim. þa skal biskups armadr xa til talu menn .ij. adra .ij. skall hin xa er þet radaxar hæxir xest. tels saman xrenze(me) þeirra. þet radaxar skal skilia sekta laust. þet er huasses uili. Þær ero .iij. gudsiviar en allar ero iamdyrar xrendzeme. Su er eina at halda barne undir brimsignan. annur at hæxia barn or hæidnum dome. þridia at halda a barne er biskup xermir. En ef madr xer gudciviu sinnar. þa skall hava till slikar stæxnur at skilia þau sem till xrendzeme byggui. sitr um eina. bøte .iij. morkom .vi. xirer .ij. .ix. xirer .iij. Gera þeim hina xiordo manodr stæxnu. sitia þau um þa xirer gort xe oc xridi.

Um biskups sektir oc ubota uærk.[13]

16 Biskop a allar þær sectir er liggia uid stæxnu gerdir til þess er madr er ubota madr. þa a han till .iij. marka ax xe ubota manz.[14] En konongr alt þætt er auk er. Þet er ubota uærk at sitia uti. þet er ubota uærk [at gera xinxarar. xara at[15]

Jvfr. *Cap. 15.* G. 24—26. F. III. 1—8. E. 52. 53. *Cap. 16.* G. 28. 29. F. III. 20. 23. 24. 15. E. 24. 44—46.

[1]) [bøte daghriki xirir. — *B.* [2]) Um þer konor madr uerdar ubota madr um. — Overskr. *B.* [3]) Saaledes i *A.*, synes at være en Skrivfeil for er. er — *B.* [4]) a — tilf. *B.* [5]) liggr med — *B.* [6]) manz — tilf. *B.* [7]) dotter — *B.* [8]) manz — tilf. *B.* [9]) manz — tilf. *B.* [10]) þessa — *B.* [11]) lande oc lausum oyri — tilf. *B.* [12]) xirir þo uil han ei kristin uera. — tilf. *B.* Det övrige af Capitlet mgl. *B.* [13]) Um sectir þer er liggia uid stæxnur gerdir. — Overskr. *B.* [14]) ub. manz — mgl. *B.* [15]) [at xara a *Finmork* oc — *B.*

ſpyria ſpa. Ef kona bitr ſingr eda to af barne ſinu[1] till langlivis. bøte morkum .iij. En ef kona ſøder barn[2] hæidit eda bonde[3] till langlivis. bøte morkum .iij. ſirer.[4] Su er ſordæda uærſt er ſirer gerer ku eda kalve kono eda barne. En ef ſordædo ſkapr uærdr ſunnin[5] i bædium eda bolſtrom manna [hor eda ſrauda ſøtr manna uæghl[6] eda þa luti[7] er uener þiklia till gerninga. þa ma[8] ſok geua[9] .iij. konom[10] till iafms rettar þæim er i likindum þikki[11] uera. Iarne a[12] ſirer at ſtanda. uærdr at iarne ſkir[13] þa er hon[14] ſygn[15] ſaka. uærdr hon ſul at iarne þa hæitir hon ſon at ſok. ſirer gort ſe oc ſridi.[16] [oc ſimtar grid[17] ſra iarne. dræpp [oc dødd er taka ma hana.[18] Ef kono er trylzka kend i herade. þa ſkal hon hana till .vi. kuenna[19] uitni at hon er ægi trylſk. [ſygn ſaka ef þætt ſæz.[20] En ef hon ſær þæt[21] æghi. ſare brott[22] or herade med ſiar luti ſina. ækki uælder hon þui ſiolf at hon er troll. A gud ſkulu menn uæll[23] trua en ægi a boluan eda a blot ſkapp. En ef madr uærdr at þui ſannr at han ſær med hæidin[24] blott þau er ſirerboden ero at bok male. han er ſækr .iij. morkum.

Um ſkilnad hiuna oc hørdom oc um møll þau er heraz ſlødt ero oc biſkup lytr ret a.[25]

En ef hiun[26] ſkiliaz ſorſalla lauſt[27] þa ſkal gera þui þæirra er uælder .iiij. 17
manodr ſtæxnu[28] at þæt[29] huerzi aftr til bunadr. En ef ægi huerzr aftr.[30] bøte .iij. mærkr uid[31] æina lagha ſtæxnu[32] .vi. ſirer .ij. .ix. ſirir .iij. gere hina ſiørdo manodr ſtæxnu. en ef ægi uil þa aftr huerua til bunadr. ſirer gort ſe oc ſridi.[33] ſare a land hæidit oc kome aldri þer ſem kriſtnir men ero. Ef madr tækr ſer kono oc a ſer ægin kono. [bøte morkom .iij. ſirer.[34] Ef kona tækr[35] man undir bonda ſin. hon er ſæk .iij. morkom uid biſkup. huart hiuna ſem misgerer uid annat.[36] þa ſkulu þau ſua gort haxa. oc ſkilia ægi hiuna lagh ſit.[37] Nu ef mol þau uærda misgor[38] i herade. ef biſkups armadr[39] lytr rett á. þa ſkal han[40] ſtæxna þing i

Jvfr. *Cap. 17.* G. 25. F. III. 10. 5—7. 23. 24. E. 22.

[1]) gerer þat — *B.* [2]) ſit — tilf. *B.* [3]) gerer þat — tilf. *B.* [4]) þat — tilf. *B.*, som herefter har nyt Cap. med Overskr.: Um ſordædo ſkapp. [5]) ſordædo ſkaper uerda ſunnir — *B.* [6]) [har eda negel. eda ſrauda ſøtar — *B.* [7]) adra — tilf. *B.* [8]) biſkopps armadr — tilf. *B.* [9]) a — tilf. *B.* [10]) monnum — *B.* [11]) þickir til — *B.* [12]) þær eigu iarne — *B.* [13]) uerda þæir ſkirir at iarne — *B.* [14]) ero þeir — *B.* [15]) ſynn — *B.* [16]) lande oc lauſum øyri — tilf. *B.* [17]) [.xv. natta grid — *B.* [18]) [er hon ſidan er na ma henni. — *B.* [19]) huſzrua — *B.* [20]) [Ef þat uitni ſeks. þa er hon ſyn ſaka — *B.* [21]) uitne — tilf. *B.* [22]) brott — mgl. *B.* [23]) ſtulum aller men — *B.* [24]) hæidit — *B.* [25]) Ef hiun uilia ſkiliaſt at. — Overskr. *B.* [26]) uilia — tilf. *B.* [27]) ſorſ. lauſt — mgl. *B.* [28]) ſiorar ſiugurar manadr ſtæxnur. — *B.* [29]) þau — *B.* [30]) En ef þau þat uilia eigi. — *B.* [31]) ſirir — *B.* [32]) lagaſtæxnu — mgl. *B.* [33]) lande oc lauſum øyri — tilf. *B.* [34]) [ſeckur .iij. markum uid biſkopp — *B.* [35]) ſer — tilf. *B.* [36]) um þat mal — tilf. *B.* [37]) Nyt Cap. i *B.* med Overskr.: Um þau mal ſem gor ero i herade. [38]) gor — *B.* [39]) er biſkopp — *B.* [40]) armadr hans — *B.*

herade. ſkera hod upp ſyrer þui[1] þingi. lata ſara herad innan.[2] huer madr[3] er ſkyldr at ſætia[4] heraz þing. Nu er þing ſætt þa ſkall biſkups armadr upp ſtanda.[5] Et heſe þætt hœyrt at madr haſe misgort i herade[6] um þæt mall er biſkup lytr reet a. ſægia til ſafa ſlikt en er. Nu uil ek þæt uita ef þer haſer hœyrt þætt mall ſyr.[7] Er[8] ſiordongr heraz manna þeirra er þer ero a þingi ſer ſyr hœdaz[9] hœyrt haſa þæt mall. þa hœitir þæt heraz ſlœytt at laghum. þa ma biſkups armadr þa ſok[10] ſœkia til ſlits rettar ſem uid liggr at lagum. ſtendr hyrittar œidr ſyrer[11] .iij. marka male oc þeim er minni ero.[12] En þegar er mall er mœira[13] ſtendr[14] ſyrer halſ-rettes œidr. Jarn[15] ſyrer allum ubota malom. Nu ef ſærre kallaz þæt mall hœyrt haſa hœldr[16] ſiordongr[17] heraz[18] manna. þa ſœllr þæt mal nidr oc hœitir hans uphaſ. ma han ekki ſœkia þæt mall[19] at lagum. Sœkia ma han oc[20] oll þau[21] er uitni uœit. Nu er œin ſœkn þiſkups a allum malom.[22] ekki er þer log ſe a.[23] aller menn ero ſkyldir uid[24] at hœgna kriſtni.

Um bardagha i kirkiu garde oc i kirkiu inni.[25]

18 Nu ef menn bœriaz i kirkiu garde. kœmr blod a iord i kirkiu garde. þa ſkall kaupa iardar uigſlu at mork ſa er blod uœkkir. en ef blod kœmr a kirkiu utan. þa ſkall kaupa uigſlu ſyrer mork. þa ero .ij. i badom ſtadum. En ef blod kœmr i kirkiu af ruœidi. þa ſkall kaupa uighing .iij. morkum. En ef menn bœriaz utan kirkiu gardz oc renur ſa madr i kirkiu gard med blode er ulut ſær. oc ſœker þingat ſkiold. ſa ſkall uighing kaupa er blod uaſte. Nu er kriſtin rettr taldr ſlikr ſem ver komom minni a.[26] ſforter nokot a. þa bœte biſkupar[27] yuir med ſinum[28] rettyndum. Gœymi uar Jheſus Chriſtus. Amen.[29]

Jvfr. *Cap. 18.* F. II. 10. E. 37.

---

[1]) þui — mgl. *B.* [2]) i herade — *B.* [3]) bonde — *B.* [4]) ſœkia — *B.* [5]) oc mela ſua — tilf. *B.* [6]) uaro — tilf. *B.* [7]) ſyr — mgl. *B.* [8]) Ef — *B.* [9]) [hœdaz ſyr — *B.* [10]) þa ſok — mgl. *B.* [11]) huariu — tilf. *B.* [12]) [þui minna — *B.* [13]) en .iij. marka mal — tilf. *B.* [14]) þa er — *B.* [15]) En — *B.* ved Skrivfeil. [16]) en — *B.* [17]) Her har oprindelig i *A.* staaet hælſyningr, hvilket Ord er overstreget; ovenover er skrevet med mindre Skrift, men dog udentvivl med sämme Haand: ſiordongr. [18]) þing — *B.* [19]) mall — mgl. *B.* [20]) oc — mgl. *B.* [21]) mal — tilf. *B.* [22]) [a allum biſkops malom — *B.* [23]) [log ſe a þui — *B.* [24]) ſkyldugir — *B.* [25]) Ingen Overskr. eller Capitelafdeling i *B.*, hvor desuden Stykket fra Nu ef menn til blod uaſte incl. mangler. [26]) haſum minni til. — *B.* [27]) biſkopp — *B.* [28]) bodordom ſinum oc — *B.* [29]) Gœymi &c. — mgl. *B.*

II.

. . Jons vakn ǽxlan skuln skird vera at Michials mǽsso ǽxlni. Oll þau er xǫd 1
verda ǽxlir Michials mǽsso ǽxlan skuln skird vera at hinni hælgu Jola natt. liggr
vid luga stǽxnu hueria .iij. merkr silxrs. En ef sua lida allar lughu stǽxnur at
madr lætr ǽigi skira barn sit þa verdr han hǽidin af barne sinu. han hexir xirirgort
xe oc xridi i lande of lausum ǫyri xare a land hǽidit. þo vil han ǽigi kristin vera.
nema þui at ǽins at madr bidr konongs jarls eda biskups til gudziuia þa skal lata
primsigna barnet of bida sua .xij. manade.[1]

Huat men mega ǽigi eta.

Nu skuln aller krisnir men huatke . . . . sǽita . . suida 2
. . . . eda suida . . . . . Vondans bot . . . . . kono of born
. . . . . anaudig. En . . . . . vǽtra gamlan . . . . .
. . . . . Sua . . . . hǽima axlǽti . . . . ǽdia er hon skal
bǫta . . . . . bot xirir sik . . . . . Aldre xǫder bonde sua marga geste. of gexr
han þǽim suida at eta þa er han sǽdr .iij. morkum silxrs xirir huern þǽira. þat
hǽilir alt . . . . . en sua verdr daut at . . . . . manz handa verk til. liggr xenadr
manz daudr a hǽdum . . . . . iamner . . . . . of lǽida of lata . .
. . . . handa verk . . . þa skal . . . . . vid rad granna sinna. En ef
þǽim . . . . . þa skal ǽighande vnyta. En ef madr nytir þan xenad en sua
. . . þa ma biskups armadr gexa honom sok. lyritar ǽidi . . . . . En
ef ǽidr vinnaz . . . . . þa er han sygn sata. En ef han xǽllr at þa er han
sannr at þui male of sǽdr .iij. morkum silxrs. Nu skuln men alt þat . . . . . .
verdr daut at manz handa verk ganga til. Brǽstr . . . . i base . . . . klaxe . .
. . . . . liggr . . . . . xǽllr xirir xiolbru. gengr . . . gildru manna
. . . . . sialxt a sunde . . . . . bita vargar . . . . .
gange eda horns. bita hundar . . . . . skal alt nyta er sua . . . . . .
En ef madr a ǽina ku of verdr hon daud hena skal nyta. En ef han a tuǽr of
liggia badar daudar. þa skal nyta þa en sidar do en vnyta þa en xyrri do. En ef
madr a .iij. kyr of liggia allar sialxdaudar vnyti .ij. of nyti hina þridin. En ef
madr a mǽira bu en þriar kyr þa skal þǽr vnyta. en alt þat sem of er skal nyta þo
at suidae liggi. En ef xenadr xǽllr xirir bǽrg of brǽstr blod ut at nasum þa skal
nyta en ǽigi ǽlligr. En ef vindr xǽllir vid a xenad of brǽstr blod ut xirir tre þa
skal nyta. En ef ǽi brǽstr blod ut xirir tre þa skal ǽigi nyta. Sua of ef ræid
lystr þa skal en ǽi nyta. Nu skal of alt þat eta en i bui er xǫdt nema ǽigi hund

Jvfr. *Cap. 1.* I. 4. III. 2. *Cap. 2.* I. 5. 6. III. 3.

[1]) nema — manade taget af Fr. L.s II. 5.

eda kott eda ross. En ef madr etr einhuern lut þenna naudsynia klauſt. han hefir firirgort fe ok fridi lande ok lausum eyri ok fare a land hæidit ok kome aldre þar sem kristnir men ero. En ef madr verdr sladdr a fyrdi eda a ferude. mæinar honom sua verdr ok vaghr. at han ma eigi til bygda koma þa skal han liggia .xij. netr mattaus. udr en han ete hund eda kott eda ros. ok segi hinum fyrsta kennimanni ef han finnr. at han hefir etet vatan vid naudsyn sina. gange þa til skrixta ok bøte engu fe firir. En ef han lønnir ok vil engom til seghia ok finnaz þo bæin i budar stad hans þa ma biskups armadr gefa honom sok. iarne a han firir at standa verdr han skir at iarne þa er han sygn saka. verdr han ful af iarne þa a han fimtar grid i fra iarne sem fordæda. Engi madr skal kiot eta sidan en .xij. vikur ero til paschu nema han bøte .iij. morkum. En ef madr etr kiott sidan .xj. vikur ero til paschu dags. han hefir firirgort fe ok fridi lande ok lausum eyri. Þat hæitir alra manna fasta. En ef madr etr kiot a friadeghi eda ymbru daghum er sædr .ij. morkum. En ef madr etr kiot a þæim dagum en fasta skildi sædr er han þa sliku sem daghriki er til. En ef madr verdr daguillr etr kiot a fastu dagum ok kemr madr til hans ok segir sua hui etr þu kiot idag en adrer men fasta. spytir han ut þæim bita en han hefir þa i munni ser gange til skrixta ok bøte eingo fe firir. En ef han suælgir þæim nidr ok tækr annan bøte sliku sem dagriki er til. En ef madr er sladdr i einmane ok verdr daguillr. gange til skrixta ok bøte engu fe firir ok þo at þæir se tueir saman. En ef þæir ero .iij. saman ok eta þæir kiot a fria dægi. bøte .iij. morkum silfrs huer þæirra þui at eigi matto þæir aller daguillir verda.

Um kuena gifting.

3 Nu fær alt saman kiotat ok kuenna gifting. [1]Nu fær madr ser . . . . . at bidia. þa skal . . . . . radafare . . . . . erfingi. Madr . . . . . hæiman fylgiu . . . . skulu i hendr takaz[2] . . . .

* *

4 . . kum rætte sem adr skuldi hon tækit hafa ok er þa sialf sagt i sundr radafare. En ef eigi komo aburgdir manna saman. þa skal sa en rinfa vil bøta .iij. morkum silfrs. þat er þa sem umælt se ok hæitir handsals rof.

Ver madr ma fa ser konø.

5 Nu skal eingi madr fa ser kono sidan .ix. vikur ero til paschu. En ef han fær sidan sædr .iij. morkum. En ef han fær sidan en .xij. vikur ero til paschu han

Jvfr. *Cap. 3.* I. 7. III. 4. *Cap. 5.* I. 7. III. 5.

[1]) Til det Efterfölgende af dette og næste Cap. findes intet Tilsvarende i I., men derimod nogenledes i III., see Cap. 4. Um bæssa logh &c. [2]) Herpaa følger i Mbr. et aldeles ulæseligt Stykke paa halvanden Spalte. Noget over halvveis i den anden Spalte har været Capitel-Afdeling med röd Overskrift, hvilken dog ligesom det övrige nu er ulæselig.

hǫxir ǫrir gort ǫc ok ǫridi. Engi maðr skal ǫa kono siðan .iij. vikur ero til Jonsvaku ok ægi siðan en .iij. vikur ero til Michials mǫsso ok ægi siðan en .iij. vikur ero til jola. En ef maðr ǫer kono ænaðhuera þessa tid sǫkr .iij. morkum. En ef maðr ǫer kono sunnudag at kuældi þat er ǫangs tid ret. oc sua manadagh at kuældi. En ef maðr ǫer kono tyrsdagh at kuældi. sǫkr .iij. aurum. En ef maðr ǫer odens dag at kuældi þat er ǫangs tid ret. En ef maðr ǫer kono þorsdag at kuældi. sǫkr .iij. morkum. En ǫriadag at kuældi þat er ǫangs tid rett. En ef maðr ǫer kono laugar dag at kuældi. sǫkr .iij. morkum. En ef maðr ǫer kono ymbrudag ænhuern sǫkr .iij. morkum. En ef maðr ǫer kono mǫsso netr eða ǫastu netr nema kenni men loxe sǫkr stiku sǫm dagriti er til.

Huorsu skylt ma byggia.

Nu skal ængi maðr ǫa ǫrenkono sinnar skyldri en at .nij. knc. ok ǫimta manne 6
at ǫrenseme. En ef maðr byggir skyldra. þa skal syslu maðr biskups gera þæim .iiij. manaða stǫxnu at þau stili hiuna lagh sit. En ef þau vilia þa ægi skilaz þa ero þau sǫk .iij. morkum huart þæira. Gera skal þæim aðra .iiij. manaðr stǫxnu. En ef þau sitia um þa. bǫte en .iij. morkum huart þæira. þa skal gera þæim hina .ij. ǫioghura manaðr stǫxnu. En ef þau sitia um þa. bǫte en .iij. morkum huart þæira. Nu skal gera þæim hina ǫiorðo[1] manaðr stǫxnu. En ef þau vilia þa en ægi skilia hiunalagh sit. þa haxa þau ǫirir gor ǫc ok ǫridi i lande ok lausum ǫyri. ǫare a land hæidit ok kome aldre þar sǫm kristnir men ero. þo vilia þau hæidin vera. Nu ǫestir maðr ser kono. grǫxs up ǫrendseme med þæim eða skyldseme. þa skal biskups armaðr ǫa til talu men tua. en aðra .ij. sa en þat radaxar hǫxir ǫæst. Tǫls saman ǫrendseme millum þæira. þa skal þat[2] . . . . . .

* *
*

[3]sǫtia han at hinum sama lagum. bǫte þa han ǫirir radaxar skift sǫm talt er i 7
laghum. Nu ef maðr vil ægi missa radaxars sins ok haxa men kappmæle um at drixa ok ero ahyrgðir þæira saman komnar. þa a hver sina ǫestar kono þo at ægi vili ǫorrǫdesmen mot[4] . . . . . En ef þæir vinnaz verk a þa ero þæir aller ǫrid hælgir er til sǫkia. en hinir vgildir en ǫirir standa. bǫde ǫirir konongc ok ǫrendom. huart sǫm þæir ǫa aǫ sor eða bana.

Jvfr. *Cap. 6.* I. 15. III. 6.

[1]) Mellem ǫiorðo og manaðr er i Mbr. et lidet aabentstaaende Rum, omtrent som til Tallet .iiij., hvilket ogsaa bör tilföies, see det samme Sted ovenf. I. 15. [2]) Her mangler i Mbr. udentvivl eet Blad. [3]) Til dette Stykke, saavelsom til de 3 fölgende indtil Um þar konor &c. (Cap. 10) findes intet Tilsvarende i I. og III. [4]) Det efter Ordet mot nærmest fölgende er i Mbr. utydeligt, og man kan ei engang skjönne, om det er eet enkelt eller tvende Ord; det synes efter Trækkene at maatte læses enten: sinn runa eller sinn iuna. Ved Ordet mot er ogsaa det Mærkelige, at det over Bogst. o har en liden Tverstreg (mōt).

Huorſo marga rette kona a at taka a ſer.

8 Nu ef madr rædr kono ſina ægna hyclum eda laſom. þa er han ſædr .iij. morkum. Sua ol ef han tækr kono adra ol lægr i hia ſer. ſætr hena innan hus ſer eda henni. þat hæitir arcn ælia. þat hit .iij. ef madr rædr kono ſinni med horne eda nefa a olbæk þa er han ſædr .iij. morkum ſirir huart þetta. Nu er hon tækr .iij. rette a þui male ol gerir han til hins ſiorda. gere huart er hon vil at ſtiliaz vid han eda hafe ſua gort.

Um hiona ſkilnad.

9 Nu ef hiun ero ſſild ol er kona til iarda gift. þa ſkal hon ſtæfna heradz þing um netr .iij. ok lata læida .vi. manna vithni þæira er a varo fæſtar ſtæfnu eda inni a giftar kuældi. ef þau koma fram at ſullu þa æighu heradz men at dema henni alt þat er vithni bar henni til. Ekki a anduithni at koma mot giftar vithnum kono þegar vid genget er at hennar er fenget at ſullu. En ef kona er æigi til iarda[1] þa ſkal gera ſimtar ſtæfnu til ſiar ſſiftis læida .ij. manna vithni a ſimtar dægi um giftar iord kono. ſækia huart er hon vil ſua eda a þingi. En ef madr vil æigi ſſifta fe a ſimtar dæghi þa er han ſækr .iij. morkum ſilfrs.

10 Nu ef hiun hafa buit .xxx. vættra eda þui lengr. ero giftar vithni ol i fra daud hefir hon radet lafe ok lofo at allum hibilum ſetet æftir aldre vid adrar hus-prøyiar af allum hæitit æigin kona hans. þar til ſkal hon hafa .vj. manna vithni at ſua hefir veret bunadr þæira .xxx. vættra eda þui lengr. þa hverfr hon til laga giftar i gard manz þri dæili af fe i lande ok laufum øyri ok til .iij. marka i mundi. En ef kona kuad ſin fenget vera at logfullu. en hin dyl en þæs mals a ſuor. venez hon vithnum en hin næfnir annur i gægn at hennar var aldre fenget at logfullu þa a þat vithni at vinna er ſlæiri ero ſaman nema adrer vili auka med iarne þa fær þat æftir þui ſem iarn ſkyrir. Sa madr er læil hæfir ſkrøkvithni han er ſædr .vj. morkum ſilfrs. En .iij. morkum ſirir huern er vithni bar aldrighit ſidan domſætr eda vatbær.

Um þær konor er madr ma æigi fa at guds lagum.

11 Þær ero konor .xvij. en madr verdr vbota madr en han liggr legre eda fær fange. Ein er moder. annur er dotter. þridia er ſyſtir. fiorda er ſunar dotter. fimta er dottor dotter. Setta er brodor dotter. Siaunda er ſyſtur dotter. Attanda er ſtiup-moder. .ix. er ſunar kona. .x. er brodor kona. .xi. er ſtiupdotter. .xij. er moder kono manz. .xiij. er ſyſtir kono manz. .xiiij. fadur ſyſtir. .xv. er modor ſyſtir. .xvj. er fadur moder. .xvij. er modor moder. Sa madr er liggr æina þeſſa kono han hefir firir gort fe ok fridi i lande ok laufum øyri. a biſkup fe hans halft en konungr halft. ok

Jvfr. *Cap. 11.* I. 15. III. 8.

[1]) Saaledes i Mbr.

ſare af lande brott ok kome æigi ſyr aftr en han haſe upp int ſkript þa ſem biſkup lagde up við han.

Um kuenna ret er hon er legen.[1]

Nu er kona leghen þa er ſu dyrſt at rette er a ſer bonda liſir ſader hennar ok 12
ſun ſa er hon atte [a hon ſun[2] með adrum manne hon er .xij. marka kona at rette lytr bonde hennar .vj. merkr. en ſader hennar .iij. merkr. ok ſun hennar .iij. merkr. ſa er hon atte með adrum manne. ſlict lytr madr a ſæſtar kono ſinni. ok .vj. merkr. giafar ero .iij. a kuennlegre .vj. aura gioſ ok .iij. aura. ok halfs annars ovris gioſ. hverſu hinar meſto .ij. i ſaderni. en hin minzta .i. i moderni ok take hin nanaſte við. En madr ſær af lande brot ſra kono ſinni. þa ſkal hon ſitia .iij. .xij. manada. at bida bonda ſins. þui at æins lengr at hon vili.

Ef madr tæk[3] konu navdiga.[4]

Nu ef kona gengr bya i millum ok barn þat er hæitir kuenna læidir ſkal þat 13
minzta laghe hafa .iij. iamlengdir. komr madr i mot henni ok misgerir i mot henni ok gengr hon til byar ok ſægir monnum. ok gefr ſok æftir þui ſem misgerningar ero til. Barn ſtendr i hia henni ok ſannar ſagu hennar ſægir at ſa misgerði er hon hefir ſok gefuet þæir æighu vithni at bera a þingi er hon ſtirſkotade undir ulota ſinum. ſu ſtirſkotan hennar ok ſannan barnsens ber henni til fulz rettar æftir þui ſem hon hefir ſok gefuet. Nu ef kona gengr bera i millum læidis lauſt. ok kømr madr mot henni ok bry(tr) hena til ſuæfnis ok ef han ber hena eda hindr ok er hon blo eda blodog. þa er han ſædr .iij. morkum ſirir bond ok .vj. ſirir hen. ok adrar ſæf. ſirir hialeghr. Nu er æigi ero ſiandz vattar til ok ſtirſkotar[5] hon undir ſyrſtu men er hon kømr til. þa ſtirſkotar hon til halfrettes æidar ok halfs rettar æftir þui ſem ſok er til gefuen. En ef hon gengr um hin ſyrſta bo þa ſtirſkotar hon til hins ſama æidar ok .xij. aura at tryggua laupi. Gengr hon um tua ok til hins þridia þa er æidr ok æði ſe. Nu ef hon gengr benlaus ok ſtirſkotar þui undir hina ſyrſta men þa er halfrettes æidr ok .xij. aurar at tryggua laupi. Gengr hon um ſyrſta þa er æidr hin ſame ok .vj. aurar at tryggua laupi. Gengr hon um .ij. ok til hins þridia þa er æidr ok æði ſe. Gengr hon um .iij. ok til hins ſiorda. þa kømr huatke til ord ne æidr. þat hæitir ſuarta ſlag hit huita.

Jvfr. *Cap. 13.* III. 9.

---

[1]) Intet tilsvarende Cap i I. og III. [2]) [Disse Ord ere i Mbr. tilsatte under den nederste Linie paa en Side, med et Tegn ved, der antyder, at de skulle indskydes i øverste Linie paa næste Side, efter Ordet "atte". Haanden er den samme som i det Øvrige. [3]) Saal. i Mbr. [4]) Intet tilsvarende Cap. i I. [5]) I Mbr. ſtirkotar, aabenbart ved Skrivfeil.

Vitni um barns ægin oh sengfør kono.[1]

14 En ef kona er með þui barne en laungetet er ok komr merkr a hendr henni. æftir monnum skal þa ganga su er nærduæitir mal hennar ok læidi þa þingal til dura sem kona huilir inni. Spyria skal han hena hueim hon sægir faderni a hond adr en barnet se født. En ef hon sægir til ok ma høyra ord hennar ut um dyrnar. þa skal skirskota undir natta sug orde hennar. Ero sua konor uatbærar um þat mal sem karmen. En ef su kona er i herade er þat ordlagh hefir fenget at hældr verdr bot at hennar nauist en annara kuenna þa ber hon þar til .ij. manna vithni ok hæitir biarghryghr. þa a madr at sueria halfrettes æid ok bøta halfum rette ok hæiti halfr fader at barne[2] ok føde barn halfre fulghu fyrstu .xij. manade. En ef kona sægir æigi til fadernis fyr en barn er født. ok sægir .ix. nottom innan sengfarar sinnar þa er æidr hin same ok .xij. aurar at tryggua kaupi. En ef hon sægir til innan þæs manadar er barn er født. þa er æidr hin same ok æði fe. En ef hon sægir æigi til innan manadr þa hæitir þrell fader at þui barne. hon hefir leghet sæðt i gard konongs til .iij. marka. þui barne þarf æigi frialse[3] þat ma æigha agiætr madr eða oxfhyldr. Sær merkr ero at rette hauld manz kono .iiij. a løysings dottor .iij. ef hon er løysingi .xij. aurar a frialsgiafuu.

At madr verdr til vgildis vegen er madr stendr han.[4]

15 Nu a madr vigh um kono sina ef madr tækr man i hia henni ok modor dottor ok systur stiupmodor ok sunar kono ok brodor kono. ok modor kono sinnar systur hennar ok stiupdottor sinni. Sunar dottor. brodor dottor. ok systur dottor. ok ero þa .xiij. Allar þær konor er madr stendr til arfs æftir þa verdr madr til vgildis veghen ef madr verdr i hia tækin. vithni skolu þat vita ef til ero. þat er annat vithni en blod drifr a klæde hennar igangs klæde eða huilu klæde. þat skal alt sat gera a orfuar þingi með vithnum. þa er han vgildr konongr ok frendom. En løysingi ok løysingia sun ok frialsgiafe. þæir æighu vigh um fiorar konor. um kono sina modor dottor ok systur. Nu a þrell vigh um kono sina ok dottor sina. ef han tækr man i hia henni. þa skal han ganga til brundz ok taka span fult vatz ok slætta a þau ok bidia hæilan sofua magh sin.

Her sægir fylkis kirkiur huersu þær skal vp gera.

16 Nu ero .vj. fylkis kirkiur i þema .iij. fylkium. æin er i Konongælla. annur er i Suartu borg. þridia er a Tunum. fiorda a Akre i Oslos herade. .v. er a Sæme. .vj. er a Hæiddarmæimi. En ef fylkis kirkia at falle verdr þa skal gera til .ij. tolfmanadr

---

Jvfr. *Cap. 14.* III. 10. *Cap. 16.* I 8. III. 11.

---

[1]) Intet tilsvarende Cap. i I. [2]) Til Resten af Cap. intet Tilsvarende i I. og III. [3]) Saal. i Mbr. [4]) Intet tilsvarende Cap. i I. og III.

ſtæxnu allum xyltis monnum at halda up xyltis kirkiu ſinni. en ef þa er ægi gor. þa ero aller xyltis men ſæcir .xv. morkum ſilxrs. þa ſkal gera þæim adra .ij. tolx-manadr ſtæxnu en ef þa er ægi gor. þa ero þæir en ſæcir en .xv. morkum ſilxrs. þa ſkal gera þæim hina .iij. tuæggia tolxmanadr ſtæxnu en ef þa er ægi buin ſæcir en .xv. morkum ſilxrs. þa er halxr .v. tighr. þa ſkal gera þæim hina xiordo .iiij. manadr ſtæxnu. En ef hon er ægi þa en gor. þa er ſa ein hernadr lóxnadr konunge innan landz at heria allum monnum til kriſtins doms han ſkal ægi men drepa ok ægi hus brenna. en xe þæira alt ſkal han at hernade haxa. En þegar men eta af nyu korne. þa ſkal hæxia at nyu ſtæxnu gerdir vid þa at þæir upgort xyltis kirkiu ſina.

Um nidrxall kirkiu.

En ef heradz kirkia at xalle verdr þa ſkal gera til heraz monnum .xij. manadr 17
ſtæxnu at gera up heraz kirkiu ſina. En ef ægi er þa gor i þa ſtæxnu. ſæcir aller heraz men .iij. morkum. þa ſkal gera þæim adra .xij. manadr ſtæxnu. en ef þa er ægi gor ſæcir .iij. morkum ſilxrs. þa ſkal gera þæim hina .iij. .xij. manadr ſtæxnu. En ef þa er ægi gor. ſæcir en .iij. morkum ſilxrs. þa ſkal gera þæim hina xiordo manadr ſtæxnu. En ef þa er ægi gor þa er hver bonde ſæcr .iij. morkum. en i þæiri kirkiu ſokn ero. En ef madr gerir ſer høghenda kirkiu a iardu ſialxs ſins. xællr ſu nidr þa ſkal gera ſlikar ſtæxnur til upgierdar ſæm til heraz kirkiu. Sæcr .iij. morkum xirir æina ſtæxnu en .vj. xirir .ij. en .ix. xirir .iij. Gera ſkal honom hina xiordo manadr ſtæxnu. En ef ægi er þa upgor þa a konungr hø þan en bonde æcki i ok halde konungr up kirkiu gærd ſidan. En ef ſu kirkia at xalle verdr er konungr let upp gera. þa ſkal bonde ſa er iord atte ſtæxna þing eda hans erxingiar. ok bioda kirkiu gærd up at halda þa a bonde ſialxr iord ſina. þat hæitir axtr lauſtnar iord med kirkiu gierd. En ef madx gerir kirkiu a annars manz iordu verdr ſu at xalle haxe landz drotten ſlikar ſtæxnur til upgærdar ſæm til heraz kirkiu. Sæcr .iij. morkum xirir æina ſtæxnu. en .vj. xirir .ij. en .ix. xirir .iij. En þa ſkal gera honom manadr ſtæxnu. en ef hon er ægi þa gor. þa ſkal han xara vtlægr til þæs er han a koſt at gera kirkiu.

Huerſo kirkiu garde ſkal ſkixta til græxtar.

Gardr ſkal vera um kirkiu hueria en ef han at xalle verdr. þa liggi a .iij. merkr 18
vid allan. En .vj. aurar vid xiordong hueru. ok ſua þo at æit lid a xiordonge ſe nidr xallet þa er ſæm allr xiordongr ſe nidr xallen. kirkiu garde ſkal ſkixta i xiordonga til græxtar. Skal graxna lendan man auſtan at kirkiu ok i lande ſunnan undir upſu dropa ef þæir æighu lut i kirkiu gierd. En ef þæir æigu æigi lut i kirkiu gærd þa ſkulu þæir liggia i bonda tegho. þa ſkal graxa hauld man ok þæira horn.

Jvfr. *Cap. 17.* I. 8. III. 12. *Cap. 18.* I. 9. III. 13.

þa skal graxa lœysingia ok þæira born.[1] En næst kirkiu gærðe. þa skal graxa man manz ok þa men er rekinn ero at sioxnar strandum ok haxa harskurði norœna. En ef mæðr lœggr man i xrialsgiaxna lego. sœkr .vj. aurum. Grœxr mæðr xrialsgiaxu i lœysingia legho. sœkr .xij. aurum. Grœxr mæðr lœysingia i hauld manz legho. sœkr .iij. morkum silfrs. En ef mæðr grœxr lik up en hold eða har er a þa er þan sœtr annat niðr. sœkr iij. morkum. Grœxr mæðr þat lik up er loðer limum saman. sœkr .xij. aurum. Bœin þau oll en up ero graxen þau skal lœggia næst kistu niðr. En oll þau bœin er uppi liggia ok sol skin a. bœte .vj. aurum xirir bœin huert sa en up grox. Nu ef mæðr kennir nacngia sin þen er up er graxen þa eighu erxingiar sœct þa en við liggr. En ef þæir kennaz eigi við. þa a biskup sœct þa er við liggr þui at aldre xœllr sœct handa i millum.

Huat biskup er skyldr møte tiund manna.

19 Nu er biskup skyldr at vighia allar kirkiur. han skal xara til xyllis kirkiu með men .xxx. ok vera þar netr .v. En til heraz kirkiu með men .xv. ok vera þar netr .iij. Nu hældr vighing a kirkiu e meðan hornstaxer standa þo at þa þurxi at bœta þa hœitir þat kirkiu bœtr. Nu skal biskup koma til huerrar grœxtar kirkiu a huerium .xij. manoðom. Ef han kœmr eigi þa a han at missa þœirar gixtar er han skuldi taka a þœim .xij. manoðom i þui herade er bœndr vilia við han logh haxa. han skal skyldr vera at xerma born manna ok vœita þœim skript er þurxu ok xa krismu huerium preste til heraz kirkiu. ok sua til hœgenda kirkiu. En ef mæðr ber barn sit til hœgh-enda kirkiu til at skira ok er þat við dauða. kœðr prestr nei við at skira. þa er han sœkr .iij. morkum við biskup ok .iij. morkum við xaður barnsens ef þat dœyr hœiðit.[2]

Vm prest gixt ok vm legh kaup.

20 Þæt er xorn logh at prestr skal taka gixt sina .xij. manaðr mate huars smœrs ok miols af bœndom ok halxt sald korns af huerium xullum bœnda. en .iij. settonga af einvirkia. Tolx alnar i legkaup xirir lendan man ok sua xirir kone hans ok born hans oll þau sem i lenduonom ero. En .vj. alnar xirir hauldboren man. En .iiij. alnar xirir lœysingia sun .iij. alnar xirir lœysingia. halxa aðra alen xirir xrialsgiaxa en þœning eghen xirir man manna. ok sua xirir born þau en eigi ero til gærðar komen .ij. alnar xirir natsæteng er prestr vaker ixir liki han er skyldugr at vaka en hin vil kaupa. prestr skal haxa mork xirir olian .vj. alna œyris. En þau skal senda eftir preste er hyggia kan xirir orðe ok eiði. Prestr skal i nauðsyniar xara huart sem er not eða dughr at vœita skrixt ok þionosto. En ef prestr vil eigi xara ok dœyr hin

Jvfr. *Cap. 19.* I. 10. III. 14. *Cap. 20.* I. 12. III. 15.

[1]) Paa dette Sted tillægger I.: þui næst skal graxa xrialsgiaxa ok þeirra born, hvilket maaskee her kun ved Feilskrift er udeladt. [2]) Saal. i Mbr.

þionosto laus. þa skal prestr vera ax alre gixt sinni þæiri er han skuldi taka a þæim .xij. manodom. Nu skal prestr xara til .iij. lika um dagh ok synggia liksong ixir allum. han skal skyldr vera at vighia .iij. laughar um dagh ok vera at hinni þridiu ex han vil. han skal skyldr vera at lesa .iij. bollester ixir huærium manne er haxa vil eda sæckr .ij. morkum silxrs. þui at æins xlæiri at með xe kaupi. eda han vili væitt haxa.

Ex lik verdr nidr sæt i xorbode prestens.

En ex men xlytia lik til kirkiu. þa skulu þæir legh kaup haxa buit preste. eda 21
væd leggia eda varstu man xa þen sem vædium se iamgodr. En ex þæir bioda engan þen lut þa skal xirir bioda þæim lik nidr at sætia. En ex þæir sætia nidr i xorbode prestens þa ero þæir sæckir .ij. morkum silxrs. En prestr skal bera ser sialxr vithni um þat mal. haxa stola a halse ser ok suæria þæs at þæir væittu honom græxtar ran.

Um sægt þa er vid liggr er æigi gerir tiund sina.

Nu er huer madr skyldr at gera bæde haxud tiund ok alla auaxtar tiund huer 22
sa sem xiar ma axla ok skixta i xiora stade. a biskup xiordong annan kirkian hin þridia prestr. hin xiorda æighu bœndr at skixta xatokra manna i millum. Ex madr vil æigi gera haxud tiund sina. þa a biskups armadr at gera honum .iiij. manadr stæxnu at gera haxud tiund sina. En ex þa er æigi gor sæckr .ij. morkum silxrs. þa skal gera honom adra .iiij. manadr stæxnu. Ex þa er æigi gor sæckr .ij. morkum silxrs. þa skal gera honom hina þridiu .iiij. manadr stæxnu. En ex þa er æigi gor sæckr .ij. morkum silxrs. Þa skal gera honom hina xiordo manadr stæxnu en ex þa er æigi gor þa hexir han xirir gort xe ok xridi i lande ok lausum eyri. ok xare a land hæidit þo vil han æigi kristin vera. a biskup ax xe hans til .ij. marka. en konongr þat sem auk er. En ex madr vil æigi gera auaxtar tiund sina þa skal biskups armadr xara til heraz kirkiu ok gera allum monnum ximt til er vgort haxa at þæir haxe gort auaxtar tiund sina sæckr huer .uj. aurum er æigi hexir loket i ximtina þa skal gera honom adra ximt gialde þa en .uj. aura lute oc sua til þæs en hinum læidiz. En sa er tiund tætr kallar hin æigi gort haxa ret. þa skal standa xirir æinæidi sinum. suæria sua at han hexir ret gort tiund sina þa skal han þui lita at laghum.

Huerso bœndr æigu preste at rada.

Nu skulu bœndr rada preste til kirkiu sinnar haxa þen er þæir vilia. æigi a 23
biskup at xæra han ixra þæiri kirkiu at laghum nema han haxe til tuæggia presta vithni þæira er kirkiu æighu annar xirir nordan en annar xirir sunnan han honom nestir at han er æigi kirkiu sætr xirir kunnanz løysis saker.

Jvfr. *Cap. 21.* I. 12. III. 16. *Cap. 22.* I. 11. III. 17. *Cap. 23.* I. 12.

Huat preſtr er ſkyldr mote tiund manna.

24 En ſa preſtr er tiund tækr af bondom. han ſkal ſkyldr vera at væita pionoſta bæde luikum ok dauðum alla þa er haxa þarf. Olia bondan ok huſprøyia hans ok all born hans þau ſem til ero komen alre þæiri pionoſta er han a at væita mote tiund manna. nema ængi natuatur þar ſkal han haxa ſirir .ij. alnar vammals eða lereſ eða halfvortogh [1] . . . . . .

25 [2] ſærðr .iij. morkum. En ef kona bitr ſingr af barne ſinu eða to ok gerer þat til langlifis hon er ſæð .iij. morkum. Su er ſorðuða veſt en ſirir gerer manne eða kono eða barne. Iu eða kalfe. En ef ſorðuðoſkapr verðr ſunnin i bæðium eða hulſtrum manna þar eða nægl eða ſrauða ſotr. eða aðrer þæir lutir en venir þiðia til gærninga. þa ma ſok gexa .iij. monnum eða konom til iafns rettar þæim ſem i likindum þiðir vera. Hver þæira a iarne ſirir at ſtanda. verðr han ſkir at iarne. þa er han ſygn ſaka. verðr han ſul af iarne þa er han ſannr at ſok ok ſirir gort ſe ok ſridi lande ok lauſum øyri. ſimtar grið ſra iarne ſem ſorðuða. dræp er hon ſidan huar ſem men na henni. Biſkup a allar þær ſæðir er við liggr ſtæxna gerðir e til þes er maðr verðr vbota maðr. En þa a han af ſe hans til .iij. marka. en konongr þat ſem auk er. Þat er vbota verk ef maðr ſitr vti ok vækðir troll up. Þat er vbota verk ef maðr tynir ſer ſialfr. Þat er ok vbota verk ef maðr ſær a ſin merkr at ſpyria ſpa.

26 [3] Nu ef þau mol verða gor i herade er biſkup lytr ret a þa ſkal biſkups armaðr þing ſtæxna i herade. ſkeri up bod ſirir þingi ok lata ſara i herade. hver bonde er ſkyldr at ſøkia heraz þing. Nu er þing ſætt þa ſkal biſkups armaðr upſtanda ok mæla ſua. ek hexir þat høyrt at ſa maðr hexir misgort i herade um þat mal er biſkup lytr ret a ok næxna man a naxn ok ſægia til ſaka ſlict en til er. Nu vil ek þat høyra at þer haxer þat mal ſyrri høyrt. En ef ſiordongr heraz manna haxa þat mal ſyrri høyrt. þæir en þar ero a þingi þa hæitir þat heraz ſtøyt at lagum. þa ma biſkups armaðr þat ſøkia til ſliks rettar ſem við liggr at lagum. Stendr lyritar æiðr ſirir oll .iij. marka mol. ok þæim er minni ero. En þegar en mal er mæira þa er halfrettes æiðr. En iarn ſirir allum vbota malom. En ef ſære kallaz þat mal høyrt haxa en ſiordongr þingmanna þa ſællr þat niðr ok hæitir hans uphax þat ma han ængi ſøkia. En ſøkia ma han oll þau mol er vithni væit. Nu er æin ſokn a allum biſkups malom æði er loghxe a þui. aller men ero ſkyldugir til at hægna kriſtni.

Jvfr. *Cap. 24.* I. 12. III. 18. *Cap. 25.* I. 16. III. 22. *Cap. 26.* I. 17. III. 23.

[1]) Her ender det større Brudstykke, bag i Cod. 31. [2]) Her begynder det mindre Brudstykke, foran i Cod. 31. [3]) Den röde Overskrift til dette Cap. er ulæselig.

[1] Biskup skal koma i xylki huert a huerium .xij. manodom nauðsynia lausi ok 27
æcita monnum pionosto. En bœndr skulu gera biskupi ræðskeota øyk huern en sadull
eða sele hexir a komet huart sem biskup vil xara nema armadr late annan verg bioda.
En huer en æigi gerir gialde .iij. aura xirir øyk huern. en .vj. aura xirir ræðskeota
bodxal. En ef madr kœmr til ræðskiota skixtis ok lœynir ræðskiota ok lætr æigi til
lutanar koma þa er sem hæxe vgort. Nv er kristin domr var taldr slikr sem ver
hæxum minni til. En ef nokot skorter a þa bøte biskup ixir med bodordom sinum
ok retyndum.

III.

Her hæxuer up kristin bolken. oc hans greinir.

Þet er uphax lagha vara. at auster skullum lutta. oc gexuazst kristi. rækia kirkiur. 1
oc kenni menn. xøda skall barn huert er boret verdr i penna heim. kristna oc till
kirkiu bera. nema þet se med orkymblum alet. þau skullu mykill vera a þeim manne.
er modr ma æigi mat gexua. hælar horxua i ta stad. en ter i hæll stad. haka millum
hærda. nacke a brioste xramme. en kalxuar xramman a bæinum. Augun axlan i nacka.
hæxuer sels sueixuer. eða hundz haxud. Þet skall at xorre[2] xøra. oc røyra þer sem
huarke gengr ixuir menn ne xenadar. þet er xorxue hins illa. Nu er þet barn annat.
er bælgboret er. bælgr þer sem andliz skop skyldi vera. Þet er ollum monnum audsynt.
at sa madr ma ser æigi mattar axla. þo at han verde varsen. þet skal till kirkiu bera
oc latta primsigna. oc læiggia xirir kirkiu dyr. oc giæte hin nanaste till þess. er ond
er or. þet skall graxua i kirkiu garde. oc bidia xirir soll þes sem bazst kan. latta
verda at þeiri von er gud vill. Nu skall barn bera till haxuingiar. Sa skall madr
xylgia. oc su kona. er gerast ma gudsixiar. vid xadur barns oc modor. Nu lidr opt
at barne a vægum vti sua at þui er hæt vid bana þa skullu þau klæde ax væxia. oc
mæle karlmadr xirir. en kona æxtir. oc næmxna barn a naxm. Ek skiri þik i namxne
xadur. oc sunar. oc andans hælgha. oc mæla sua þrissuor. karlmadr skall rækia i
loxua ser. oc taka up rata sin med þumals xingri ridi i kross i krismu stad a brioste
oc medall hærda. undir nasar oc øyru. i hiassa. En ef vant[3] er sua mykit. at þer
ma barn i hyllia. þa skall þrysuor i drepa. oc þrissor at ordom kuedda sa. En ef
vant er æigi sua mykit. at þer ma barn i hyllia. þa skall ridu a. medr hende sinni
vatne. en vatn er till. dogh ef dogh er till. sio ef sior er till. snio ef snior er till. oxt

Jvfr. *Cap. 27.* F. II. 44. *Cap. 1.* I. 1—3.

[1]) Dette Stykke er forstörstedelen taget af Fr. L. Findes ei i I., paa Slutningen nær. [2]) Saaledes i Mbr. [3]) Saaledes i Mbr.

ero litlar lifs dræggiar. þet barn lifnar. oc hiarnar vidr. oc verdr boret huilt till kirku. sægia skullu þau preste skirn sina. Ef þau hafua sua at ordom kuedet. sem skilt er i rette manna. þa skall prestr brimsigna þet barn. þa hefuer þet barn fullu skirn. Engum manne þærf tuisuor i vatn at drepa. En ef þau hærma eigi ret firir preste. þa skall prestr skira þet barn skirn fullri. En ef þet barn døyr a leidu med slikri skirn sem nu er tolld. þet barn skall grafua i kirku garde. sua sem prestr hafue skirt. Gridkonor oc granlonor skullu vera vidr sengfor. huærriar kono. till þess er barn er fødzt oc huærfua eigi fyr fra henne. en þær hafua lagt barn at modor brioste. En ef þet barn er andat er menn koma till. annat sinni. Ma þer a sia annat tueggia handa stad. eda handa. er þet kyrkt eda kuæft. oc mæler moderen i vitti. þa hæitir hon mordenge. at barne sinu. hon hefuer firir gort fe oc fridi i lande oc lausum eyri. oc fare a land hæidit oc kome allre þer sem kristnir menn ero. Þui er værra hæidit mord en kristit. at firirfaret er þess manz sall er hæidin døyr. Ef hon mæler i vuilti. er menn koma till hennar. gange till scripta. oc bøte engu fe firir. Nu ef madr byr i einmanne myklu. adrum monnum fiarre. oc verdr sua bradom boret. at eigi ma konom vidr koma sengfor kono. Ero þau .ij. hion. oc gengr at barne þæira. þa skall fader halda a oc modr. oc skira þet barn skirn fullri. skiri sem nu er talt i rette manna. oc skillia þo eigi hiona lag sitt hælldr en barn þæira døy hæidit. Nu skall kona eigi føda længr barn sit vidr briost sit. en .ij. fastur. oc till hinnar þridiu. En ef konde hennar mæler. at hon skall barn sitt af brioste ser latta. oc hefuer han kuænriki sua mykit. at hon vill eigi at ordom hans lata. þa er hon sæk .iij. morkum af sinu einu fe. ef hon fødr længr vidr briost sit. En ef han gar eigi hælldr en hon. þa ero þau sæk .iij. morkum sylfrs vid biskup af bæiggia þæira fe.

Um laga stæfnur þær er konde skall latta skira barn sitt.

2 Nu ero .iiij. laga stæmfnur a .xij. manodom. at bera barn till hafnengar. Oll born þau er fød verda. a iola not hina fyrstu. þau[1] . . . . . .

* * *

3 . . þa skall han liggia .vij. nettr matlauss. adr en han ette hund eda kott. eda ross. oc sægi hinum fyrsta kænni manni. er han finur. at han hefuer vatan ettet vidr nauðsyn sina. oc bøte engu fe firir. En ef han løynir oc vill engum sægia. oc verda þo funnin bein i budar stad han.[2] þa ma biskups armadr gefua honum sok a. Engi skall kiot etta sidan .vij. vikur ero till paska dags. nema hann bøte .iij. morkum. En ef madr ettr kiot sidan .vj. vickur ero till paska dags. han hefuer firir gort fe oc fridi.

Jvfr. *Cap. 2.* I. 4. *Cap. 3.* I. 5. 6. II. 2.

[1]) Her mgl. i Mbr. eet Blad. [2]) Saal. i Mbr.

þet hæitir allra manna fasta. En ef madr ettær kiot a friadag. eda i ymbru dagum. sæckr .iij. morkum. En ef madr ettær kiot a þæim daghum. er fasta skyldi. sæckær slikn sem dagriki er till. En ef madr er daguillr. ettær kiot a fastu dagum oc kømr madr in till hans. oc spyr han. hui ettær þu kiot i dag. en adrer menn fasta. spytir han at þæim bitta er þa hefuer han i munni ser. gange till skripta oc bøte engu fø firir. En ef han suælgir þæim nidr. oc tæckr annan. bøte slikn sem dagriki er till. En ef madr er staddr i æinmanne. oc verdr daguillr. ettær a friadag. gange till scripta. oc bøte engu fe firir. oc sua þo at þæir se .ij. En ef þæir ero .iij. oc etta þæir kiot a friadag. bøte .iij. morkum silfrs huær þæira. æigi matto þæir aller daguillir vera.

Vm bæssa logh. þau er han gerde.

Um radafar þer sem abyrgdir manna ero somen komnar. oc vill madr þet rinfua. 4
þa gerde bæssi þer logh till oc þau hafa æ veret sidan. Ef madr vill æigi kono hafua. þa er han hefuer fæsta. Kæidi henne sua mykit fe. sem han hafde iatt mott henne. oc sua mykit fe sem henne skylldi hæiman fylgia. En ef kona vill æigi malom halldu. vid man. eda forrædess menn hennar bøte slikum rette sem adær skylldi hon tacka. oc er þa i sialf saght i sundr rada fare. En ef æigi komo abyrgdir manna somen. þa skall sa er rinfua vill. bøta .iij. morkum. þet er þa sem vmælt se. oc hæitir handsals rof.

Vm brullaups giærd.

Nu skall ængi madr fa ser kono sidan .ix. vickur ero till paschu. En ef han 5
fær sidan. sæckr .iij. morkum. En ef sidan fær er .vij. vickur ero till paschu. firir gort fe oc fridi. Engi madr skall fa kono sidan .iij. vickur ero till Jons vackn. oc æigi sidan .iij. vickur ero till Michials messo. oc æigi sidan .iij. vickur ero till iola. En ef madr fær ser kono a æina huæria þesse tid. sæckr .iij. morkum. En ef madr fær ser kono sunnu dag at kuælldi. þet er fang tidd ret. oc sua manadag at kuælldi. En ef madr fær ser kono tysdag at kuælldi. sæckr .iij. morkum. En madr fær ser odens dag at kuældi. þet er fang tid rett. En ef madr fær þorssdag at kuældi. sæckr .iij. morkum. En friadagh at kuælldi. þet er fang tid ret. En ef madr fær kono laughar dag at kuælldi. sæckr .iij. morkum. Sua ef madr fær kono ymbrudagh æinhuærn. sæckr .iij. morkum. En ef fær kono messo netær eda fastu nettær. nema kiænne menn loxue. sæckr slikn sem dagriki er till.

Huærsu skillt byggia ma.

Nu skall ængi madr fa frendkono sinnar skylldri. en at .vij. knc. oc at fimta 6
manna frendlæif. En ef madr byggir skylldra. þa skal armadr biskups gera lagha

Jvfr. *Cap. 4.* II. 4. *Cap. 5.* I. 7. II. 5. *Cap. 6.* I. 15. II. 6.

ſtæxnu .iiij. manada. at þau ſkilli hionalagh ſit. En ef þau villia æigi þa ſkilliaſt. þa ſkall bøta huart þæira .iij. morkum. Gera ſkall þæim adra .iiij. manada ſtæmxnu. en ef þau ſittia um þa. bøte en .iij. morkum huart þæira. þa ſkall gera þæim hina þridia .iiij. manadr ſtæmxnu. en ef þau ſittia um þa. bøte en huart þæira .iij. morkum. Nu ſkall gera þæim hina .iiij. manadar ſtæmxnu. En ef þau villia æigi þa en ſkillia hionalag ſit. þa haxua þau ſirir gort ſe oc ſridi. landi oc lauſum øyri. oc ſare a land hæidit. Nu ſæſtir madr ſer kono oc græxſt up ſrændſæmi med þæim. eda ſkyldſæmi. þa ſkall biſkups armadr ſa till tallu men .ij. en adra .ij. ſa er þet radaxar hexuer ſæſt. tæls ſaman ſrendſæmi þæira. þa ſkall þet radaxar ſlita ſe lauſt þo at þet ſe huarkes þæira villi. Nu ero þæir .iij. gudſixiar. er aller ero iamdyrir. at ſrendſæmi. Su er æin at hæxia barn or hæidnum dome. Su er annur. at hallda barne undir primſignam.[1] Su er hin þridia. at hallda a barne er biſkup ſærmir. En ef madr ſær gudſixnu[2] ſinnar þa ſkall gera ſlika ſtæxnu þæim till ſkillnadar. ſem þau bygdi ſrendſæmi. ſittr æina ſtæxnu bøte .iij. morkum. ſex morkum ſirir .ij. .ix. morkum ſirir .iij. þa ero .xviij. þa ſkall gera þæim hina .iiij. manadar ſtæmxnu. En ef þau ſittia um þa. þa haxua þau ſirir gort ſe oc ſridi. landi oc lauſum øyri.

Um hiona ſkillnad.

7 En ef hion villia ſkilliaſt. þa ſkall gera þui þæira er bælder manadar ſtæxnu. at þet huærxni aftr till bunadar. En ef þet vill æigi bøte .iij. morkum ſirir æina lagha ſtæxnu. oc um allar ſtæxnur æftir ſyrra ſkillorde. En ef madr tækr kono. oc a ſer æignar kono. ſækr .iij. morkum.[3] Sua ef kona tæker ſer man undir bonda ſin. þa er hon auk ſæk .iij. morkum[4] oc ſkillia æigi. þui hælder hiona lagh ſit.

Um þær konor er madr verdr vbøta madr a. ef han liggar legre eda ſær ſunge.

8 Þær ero konor .xvij. er madr verdr vbøta madr er han liggr legre. eda ſær ſunge. æin er modr. Annur er dotter. Þridia er ſyſtir. .iiij. er ſunar dotr. .v. er dottor dottr. .vj. er brodor dottr. .vij. er ſyſtur dotter. .viij. er ſtiupmodr. .ix. er ſunar kona. .x. er brodor kona. .xi. er ſtupdottr.[5] .xij. er modr kono manz. .xiij. er ſyſtir kono manz. .xiiij. er ſadur ſyſtir. .xv. er modor ſyſtir. .xvj. er ſadur modr. .xvij. er modor modr. Su er liggr æina hueria þeſſa kono. han hexuer ſirirgort ſe oc ſridi. lande oc lauſum øyri. oc a biſkup ſe hans halxt. en konongr halxt. oc ſare ax lande brot. oc kome æigi aftr ſyr en han hexuer ſcript þa int. er biſkup lagde up vidr han.

Jvfr. *Cap. 7.* I. 17. *Cap. 8.* I. 15. II. 11.

---

[1]) Skrivfeil f. primſignan. [2]) Saaledes i Mbr. [3]) Ovenover er med finere Stiil, men gammel — maaskee endog den samme — Haand skrevet: .xij. aurum. [4]) Ovenover: .xij. aurum, paa samme Maade og med samme Haand som paa foregaaende Sted. [5]) Maaskee Feilskr. f. ſtiupdottr.

Vm rett kuænna oc[1] skirskotta till rettar sins.

Nu ef kona gengr bia millum. oc barn þet er hæitir kuænna læidir. hin minzsti. 9
þet skall hafua .iij. iæmlængdr. oc kømr mot henne mædr. oc misgerer vid hana. gengr
hon till biar. oc sægir monnum. oc gefuer sok æftir þui. sem misgort var. till hennar.
en barn stændr i hia oc sannr. sægir at sa misgerde er hon gefuer sok. þæir æighu
vitni at bera a þingi. er hon skirskottade undir ulutta sinum. su skirskottan hennar oc
sannan barns. ber henne vitni till fullz rettar. æftir þui sem sok er till gefuen. Nu
ef kona gengr læidiss lauss. bia i millum. kømr mædr i mote henne oc brytr hana till
sueknis. oc ef han ber hana. eda bindr oc er hon blo eda blodogh. þa er han sækr
.iij. morkum fyrir bond en .vj. fyrir ben. oc adrum .vj. fyrir hialægr. Nu ef æigi
ero sianda vattar till. oc skirskottar hon undir fyrstu men er hon finnr. þa skirskottr
hon till halfrettes æidar. æftir þui sem hon hefuer sok till gefuet. En ef hon gengr
um hin fyrsta bø. þa skirskottar hon till æidar hins sama. oc .xij. aura at tryggua
kaupi. Gengr hon um .ij. oc till hins þridia. þa er æidær en edi fe.

Huærsu kona skall sægia laungegno[2] barne till fadærnis. oc um ret a kono.

En ef kona er med barne. þui er logett[3] er. kømr uærfr a hond henne. æftir 10
monnum skall þa ganga. sa er varduætter mall hennr. læida þingat till dura. sem
kona huilir inni. oc spyria hana huæim hon sægir fadærni a hond. adr en barn se
fødzt. En ef hon sægir. oc ma hørra ord hennar. þa skall han skirskotta sagorde
hennar undir vatta. huæim hon sægir fadærni a hond. Sua ero oc konor vatbærer[4]
um þet mall sem kallar. En su kona er i herade. er þet ordlag hefuer fenget. þa a
mædr at fuæria halfrettes æid fyrir. bota halfnum rette. æita halfuer fadr at barne.

Vm upphalld fylkis kirkna. oc stæfnu giærdir þær sem vidr liggia.

Nu ero .vj. fylkis kirkiur i þæima þrem fylkium. ein er i Konunggiælla. Annur 11
er Suærtiborg. .iij. a Tunum. .iiij. a Alre. i Oslos herade. fimta a Sæm. .vj. a
Hæidarcimi. En ef fylkiss kirkia at falle uerdr. þa skall gera till tuæggia .xij.
manadr stæmfnur. ollum fylkis monnum. at halldu up fylkis kirkiu sinni. En ef
æigi er þa gor. sækir aller fylkis menn .xv. morkum. Þa skall gera þæim adra .ij.
.xij. manadr stæmfnu. en ef æigi er þa gor. sækir en .xv. morkum. En skall gera
þæim hina þridia .ij. .xij. manadar stæfnu. en ef þæir sittia um þa. sækir .xv. morkum.
þa er halfuer .v. tigær marka. Nu skall gera þæim hina .iiij. .xij. manadr stæfnu.
En þa er æigi buin. þa er sa ein hernadr lofuadr konunge innan lanz at hæria ollum
monnum till kristins doms. han skall æigi menn drepa oc æigi hus brenna. en fe

Jvfr. *Cap. 9.* II. 13. *Cap. 10.* II. 14. *Cap. 11.* I. 8. II. 16.

[1]) Feilskr. f. er. [2]) Feilskr. f. laungetno? [3]) Feilskr. f. laungetet, see foran S. 358. [4]) Saaledes i Mbr.

þæira skall han allt at hærnade haxna. En þeghar er menn etta ax nyiu korne. þa skall hæxia at nyiu stæxnu giærd vidr þa. at þæir haxne up gort xylliss kirkiur sinar.

Vm uphalld hørgenda kyrkna.

12 En ex heradz kirkia at xalle verdr. þa skall gera till herazs monnum stæxnu .xij. manada xrest. at þæir haxne gorxna heradz kirkia sina. En ex æigi er gor i þa stæxnu. sædir aller heradz menn .iij. morkum. þa skall gera þæim adra .xij. manadr stæxnu. en ex æigi er þa en gor. sædir .iij. morkum. Nu skall gera þæim hina .iij. .xij. manadr stæxnu. en ex æigi er þa gor. sædir .iij. morkum. þa ero .ix. merkr. þa skall gera hina .iiij. manadar stæxnu. En þa er æigi gor. þa er huer bonde sædr .iij. morkum er i þæirri kirkia sokn ero. En ex madr gerer ser høgenda kirkia a iordu sinni sialxs. xælr su nidr. þa skall gera slikar stæxnur till upgiærdar sem till heradz kirkia. sædr .iij. morkum xirir æina stæxnu. En .vj. xirir tuær. en .ix. morkum xirir .iij. gera skall honum hina .iiij. .xij. manadr stæxnu. En ex æigi er þa up gor. þa a konungr bø þen en bonde edi i. oc hallde konungr up kirkia giærd. En ex su kirkia at xalle verdr. er konungr let gera. þa skall bonde sa er iord atte. stæxna þing. eda ærxingi hans. oc bioda kirkia giærd up at hallda. þa a bonde sialxuer iord sina. þet hæitir axtær lausnar iord med kirkia giærd. En ex madr gerer kirkia a annars manz iordu. verdr su at nidr xalle. haxne landz drotten slikar stæxnur till. till upgiærdr sem till heradz kirkia. oc slikar sætir sem xyr sægir. En ex hon er æigi þa gor. þa skall han xara utlægr. till þess er han a kost. at gera kirkia up.

Vm kirkia gard oc græxtar stade.

13 Gardr skall vera um kirkia hueria. En ex han at xalle verdr. þa liggia .iij. merkr vidr allan. En .vj. aurar vidr xiordong huern. oc sua þo at æit lid se a. xiordonge. nidr xallet. þa er sem allr xiordongr se nidr xallen. a kirkia garde. kirkia garde er skipt i xiordonga till griæxtar. Skall graxna lænda menn austan at kirkia oc i landsudr undir vxa[1] dropa. ex þæir æigu lut i kirkia giærd. En ex þæir æigu æigi lut i kirkia giærd. þa skullu þæir liggia i bonda legho. þa skall graxna hauldzmen. oc þæira born. þa skall graxa løysingia oc þæira born. En nest kirkia garde. þa skall graxna hion manz. oc þa menn er rekner ero at sioxnar strandu. oc haxna harskurdi norena. En ex madr lægger man i xrialsgiæxna lego sædr .vj. aurum. En ex madr græxuer xrialsgiæxna i løysinga lego. sædr .xij. aurum. Græxuer løysingia i hauldmanz lego sædr .iij. morkum. En ex madr græxuer þet lik up. er loder limum soman. sædr .xij. aurum.

Jvfr. *Cap. 12.* I. 8. II. 17. *Cap. 13.* I. 9. II. 18.

---

[1]) upsa — de Övrige.

Huat biskup er monnum skyldugær. oc prestær i herade.

Nu er biskup skyldr at vigia allar kirkiur. þara till þylkis kirkiu med menn .xxx. 14
oc vera netær þim. En till heradz med menn .xu. oc vera þer .iij. nettær. Nu hældr viging a kirkiu e medan hornstæxuer standa. þo at um þurþui at bota. þa hæita þet kirkiu bøtær. Nu skall biskup koma till huæriar græxtar kirkiu a huærium .iij. nettrom. Ef han kømer eigi. þa a han at missa þæirar giptar. er han skyldi taka a þæim .xij. manadum. i þui herade. ef bøndr villia vid han log haþua. han skall skyldr vera. at þærþma born manna a huærium .iij. nettrom. oc væita þæim scriptir er þurþuu. oc þa krismu huærium preste til heradz kirkiu. oc sua till høgenda kirkiu. En ef madr ber barn sit till høgenda kirkiu. at lata skira. oc er þui hætt vid dauda. kuædr prestr næi vid at skira. þa er prestr sækr .iij. morkum vid biskup. oc .iij. morkum vid þadur barnsens. ef þet døyr hæidit.

. Vm naudsyn æxtir preste i herade.

En þenn man skall sænda æxtir preste er hyggia kan at orde oc æidi. Prestær 15
skall þara i naudsynir huart sem er not eda dagr oc væita script oc þionosto. En ef han vill æigi þara. oc døyr han þionosto lauss. þa er han sækr .iij. morkum. Nu skall prestr þara till .iij. lika um dag. oc synggia liksong iþuir ollum. han skall skildr vera. at vigia .iij. laugar um dag. oc vera at hinni þridiu ef han vill. han skall skyldr vera. at lessa .iij. bok lester iþuir huerium manne er haþua vill. eda sækr .iij. morkum. þui at æins þlæiri. at med þe kaupi. eda han villi væit haþua.

Vm leghær kaup oc græxtar ran.

En ef menn þlyttia lik till kirkiu. þa skullu þæir legkaup haþua buitt preste. eda 16
uæd læiggia. eda vardzlu man þa. þen er vædi se iamgodr. En ef þæir bioda engan þen lutt. þa skall þirirbioda þæim lik nidr at sættia. En ef þæir sættia nidær at þorbode prest. þa ero þæir sækir .iij. morkum. En han skall sua bera vitni um þet mall. haþua stola a halse ser. oc suæria þess. at þæir væittu honum þet græxtar ran.

Huersu tiund skall gera.

Nu er madr skyldr. at gera bæde. haþuud tiund. oc auaxtar tiund. þa sem þiar 17
ma axla oc skipta i .iiij. stade. a biskup þiordong. annan kirkia. hin þridia prestr. hin þiorda æigu bøndr. at skipta þatokra manna i millum. ef madr vill æigi gera haþuud tiund sina. þa a biskups armadr at gera honum .iij. manadr stæxmu at gera haþuud tiund sina. ef þa er æigi gor sækr .iij. morkum. oc gera honum adra .iij. manadr stæxmu. ef þa er æigi gor. sækr .iij. morkum. þa skall gera hina þridiu .iij. manadr stæmxmu. en ef han sittr um þa. sækr .iij. morkum. þa skall gera honum hina .iiij. manadr stæxmu. En ef æigi er þa gor. þa hexuer han þirirgort þe oc þridi. landi

Jvfr. *Cap. 14.* I. 10. II. 19. *Cap. 15.* I. 12. II. 20. *Cap. 16.* I. 12. II. 21. *Cap. 17.* I. 11. II. 22.

oc lausum œyri. oc tacke biskup[1] ax xe haus .iij. merkr. en konungr þet sem auk er. En ex madr vill œigi gera auaxtar tiund sina. þa skall biskups armadr xara till heradz kirkiu. oc gera ollum monnum ximt till. er ugort haxua. En þœir haxue gort auaxtar tiund sina. sœkr huœr .vj. aurum er œigi hexuer gort innan ximtar. þa skall gera honum en adra ximt. gialldi þa en .vj. aura. oc late œ sua till þess. er hinum lœidizt. En sa er tiund hœimtar. kallar hin œigi rct gort haxua. þa skall han standa xirir œin œidi sinum. sœria sua. at han hexuer rett gort tiund sina. þa skall hin þui lita at laghum.[2]

Huat sa prestr er skilldugr er tœkr tiund.

18 En sa prestr er tiund tœkr ax bondom þa skall han skyldr. at vœita pionosto. bœde kuikum oc daudum. þa er haxua þœrx. Olia bonda oc husprœyiu. oc barn þœira œlzsta. oc tacka xirir .ij. aura vegna. En œyri xirir natsœtteng. Nu skall prestr œigi xara sua langt xra kirkiu. at han meghe œigi hœyra klukkur axtr. nema han haxue med ser alla þa lutti. er han þœrx vœita pionosto kuikum oc daudum. En ex han hexuer œigi sua sœkr .iij. morkum. Nu skall prestr œigi or herade xara. nema han haxe lox heradz manna. eda han xare till presta moz.

Um messo dagha. þa er iamdyrir ero drotens degi.

19 Nu ero .ij. messo daghar oc .xx. a .xij. manadum. þœir er iam dyrir ero drottens dœgi .vj. aura dagœr er huœr. xim hinir xyrstu i iolom. Sette er .viij. dagr. .vij. þrettande dagr. .viij. kyndils messo dagr. .ix. xiorde dagr þaska. .x. kross messa. .xi. Halmardz messa. .xij. halga þorsdagr. .xiij. Jons vaka. .xiiij. Peters vacka. oc Pals. .xv. Sœlliu vacka. .xvj. Olaxs vaka hin xyrri. .xvij. Laxrans vacka. .xviij. Mariu messa hin xyrri. .xix. Michials messa. .xx. Symonis et Jude. œin oc .xx. allra hœilagra messa. .ij. oc .xx. Andres messa. þesse mœsso œxtna skall hœilat[3] lata. at sumar dœgi er soll kœmr i sudr. en a vetrar degi er soll sœtz. En adrer messo daghar. þœir sem hœllgir ero halldner. a .xij. manadom. þa er .iij. aura dagœr huœr.

Ex prestr misbydr messo dagha.

20 Nu ex prestr misbydr messo dagha. eda ymbru dagha. þa er han sœkr .iij. morkum. Prestœr skall standa i songhus durrum. oc bioda þer messo daga. En ex menn etta a utidum. eda vinna. bœte prestr sliku sem dagriti er till. En ex messo dagr er a manadag. þa skall bioda a hinum xyrra drottens dœgi. oc sua ex stœndr a tysdag.

Jvfr. *Cap. 18.* I. 12. II. 24. *Cap. 19.* I. 14. *Cap. 20.* I. 13.

---

[1]) Dette Ord er senere tilskrevet over Linien med en gammel, dog uvist om med den samme Haand. [2]) I den övre Marg er her med en, rimeligviis forskjellig, men vist ikke meget yngre Haand tilskrevet, dog uden noget Henföringstegn: "œxtir stræidar tiund skall till hiœlz gangæ œn till ladæs ex fornne." [3]) Feilskrift f. hœilast.

Her sægir vm sækt. oc hælgar brott.

Nv ef madr verdr a uærki sladdr. oc vinnr a hællgum dagum. bøte sliku sem 21
dagriki er till. En ef frials madr verdr a uærki tækin. med anaudugum monnum. han bøtr sækt. en þau laupa lauss vndan. En ef anaudugh hion verda æin auærki tækin. sidan er hæilagt er. kømr biskups armadr at þæim oc mæler sua. hui vinnir þer a hælgum dagum. en þau svara sua. hælldr villdum mer hætta. drotten var uældr þui at mer vinnum. skirskotta skall han svarum þæira. þa a bonde at bøta sækt firir þau. En ef þau svarra sua. mer valdum siolf at mer vinnum. þui at mer villium sua skynda oss. af æng. oc akre.[1] þa skall taka þet hiona manz. oc flyttia hæim till husæiganda. oc æsta han taks firir. stæfna bonda þing vm uettr .iij. oc læida .ij. manna vitni a þingi. vm svor þæira. han a. at dørma sækt a hond honum .iij. aura ef þet van a þriggia aura dag. En .vj. aura ef þet van a .vj. aura dag. Ef bonde vill bøta sækt firir hiona sit. þa er þet lauft at laghum. þet hæitir hudar lausn. En ef han vill æigi bøta sækt. þa skall biskups armadr fa man till. en allr heradz menn annan. sa skall hiding rada. er hæimskaster er a þingi. En ef han hefuer banna af hiding. þa skullu aller heradz men giallda þen uærd aurum aftær. En bonde missi þes æins af uærdi. er han a hiona tall till. Engi skall laff gera a hællghum tidum er gyrda þurfui toghe eda ræippi. oc æigi skall klyfiar gera. a hælgum dagum. þa ma sæctarlauft flyttia er madr ridr oxuan a. huart sem er vngær eðr gamall. æigi skall braud backa mæira a hælgum dagum. en ettet uerdr allt æftir. En þo at æin læifuær lifni æftir. þa er syngt er. þa skall bøta firir þen æin læif sua sem allt læge. uettet. þet sem bakat var. En ef læggr up klifiar firir hælgi. bere sæktar lauft till kuællz. ef æigi fællr oxuan. En ef oxuan fællr oc þærf up at læggia. bøte dagriki firir. En ef madr flyttr bu sit bygda i millum. þærf han langt at fara. oc fær han hæimann firir midnicku dag. þa skall han sittia hæima fyrstan hælghan dag. þa ma han fara alla sæktar lauft sidan. En ef han sittr æigi hin fyrsta. bøte dagriki firir huærn. Nu skall æigi bunka riufua. a hællgum daghum. nema þui at æins. at þæim stande oxuidri. En ef han ryfuer nauðsynia lauft bøte dagri(ki) firir. Engi madr skall byrdi bera a hælgum dagum. þa er han bindi sit med badom fæztum. en ef han her bøte dagriki firir. Sæckr manz hæitir byrdr oc er æin fættill i. han ma bera huart sem er syngt eda hæilagt. En ef konor hængia klæde ut firir hælgi. oc latta hanga uti a hælgi. hirdzla er þui uærri. ef uti haugr. bøte engu fe firir. En ef um fuir oc uændir annat mot solo. eda hængir ut a hællgum daghum. þa a biskups

Jvfr. *Cap. 21.* I. 14.

[1]) Her er et Henviisningstegn og i Side-Margen er, som svarende hertil, skrevet med en anden gammel Haand, maaskee den samme som i ovenanførte Marginaltilsætning: "Nu. þa b(øte) bonde e(f) han vill." Tilsætningen er ellers næsten udslettet og nogle af de yderste Bogstaver bortskaarne.

armadr þau. nema hin villi bøta firir dagriki er a. Engi skall oc hoggua við af stufua. um iola tid. nema bøte dagriki firir.

Um fordædda skap.

22 Á guð skullu aller menn trua en æigi a bolfuan eða blodskap. En ef madr verdr at þui sannr. at han fær med hæidin blot. þau er firir boden ero. at bolmale. þa er han sækr .iij. morkum. En ef kona biter fingr af barne sinu. edr to. oc gerer þet till lunglifuis. sækr .iij. morkum. Su er fordædda uæst. er firir gerer manne edr kono. ku eða kalfue. En ef fordædo skapr verdr i bædium manna. har eða uægll eða freuuda føter. eða þæir lutir adrer. er uener þikkia till giærninga. þa ma sok gefua .iij. monnum. eða konom till iamfs rettar. þæim er i lifindum þickir till vera. En sa er æigi fær undan borezst. firir gort fe oc fridi oc fare utlægr. biskup a allr þær sæktir. sem vidr liggia stæmfnu giærdir æ till þess er madr verdr vbota madr. En þa a han af fe till .iij. marka. En konungr allt þet sem auk er. Þet er vbota uærk. er madr sitter uti. oc uækkir troll up. Þet er oc vbota uærk. er madr tynyr ser sialfuær. þet er oc vbota uærk. er madr fær a finmarkr at spyria spadom.

Um þau mall er biskups armadr ma sokia at lagum.

23 Nu ef þau moll verda gor i herade. er biskup lyter ret a. þa skall biskups armadr þing stæmfna i herade. skera bod up firir þingi. latta fara i herade. huer bonde er skyldr at sokia heradz þing. Nu er þing sætt. þa skall biskups armadr up standa oc mæla sua. Ek hefuer sua høyrt. at sa madr hefuer misgort i herade. um þet mall. er biskup lyter ret a. oc næmfna mann a nafm. oc sægia till sacka slikt sem er. Nu vill ek þet høyra at þer hafuer þetta mall fyr høyrt. þæir er þer ero a þingi. þa hæitir þet heradz fløyt. at laghum. þa ma biskups armadr sokia þet till sliks rettar sem vidr liggr at laghum. Stændr lyrittr æidr firir .iij. merkr huæriar. oc þæim er minni ero. En þegar mall er mæira. en .iij. marka mall. þa er halfs rettes æidr. En ef fære kallazt þet mall høyrt hafua. en fiordongr þing manna. þa fællr þet nidr. oc hæitir hans uphaf. þet ma han æigi sokia. En sokia ma han oll þau moll. er vitni uæit. Nu er æin sokn a ollum biskups malom. Ekki er logfe a þui. aller menn ero skyldir till. at hægna kristni.

Um ræidskiota biskups.

24 Biskup skall koma i fylki huert a huærium .xij. manadom. naudsynia laust. oc uæita monnum þionosto. En bøndr skullu gera biskupi ræidskiota. øyk huern er selle eða sadull høfuer a komet. huert sem biskup vill fara. nema armadr latte annan uæg bioda. En huer er æigi gerer giallde .iij. au[1] . . .

Jvfr. *Cap. 22.* I. 16. II. 25. *Cap. 23.* I. 17. II. 26. *Cap. 24.* II. 27. F. II. 44.

[1]) Resten mangler. Af det sidste nu tilværende Læg sees eet Blad at være bortskaaret; men om der bagefter maaskee endnu har været et Læg til, kan ei skjönnes.

V.

Den ældre Eidsivathings-Christenret.

Af denne Lov findes to Recensioner, en længere og ældre, en kortere og yngre. Da de afvige formeget fra hinanden til at Forkjellen bekvemt lader sig anföre i Form af Varianter, meddeles de her begge:

I. Den længere. Texten aftrykt efter Pergamentscodex No. 68 qv. i den arnamagnæanske Samling, skreven med en Haand fra Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, og indeholdende, foruden Christenretten, hele den nyere Landslov for Eidsivathinget m. m. Den er her betegnet . . . . . *A.*

Sammenholdt med en omtrent samtidig Afskrift i Pergamentscodex No. 317. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, der ligeledes indeholder den nyere Eidsivathings-Lov m. m. Den er her betegnet . . . . . *B.*

Af denne Afskrift mangler næsten hele den sidste Halvdeel, derimod forudskikker den et Indholdsregister, efter dette et Calendarium, og derpaa som Indledning en Fortegnelse over de norske Konger. — Indholdsregisteret og Kongerækken meddeles i nærv. Udgave som Anhang.

Med ovenanförte Pergamentsafskrifter ere ogsaa *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift af *A.* (Cod. Arn. No. 77 qv.), Papirsafskrift af samme paa det store kgl. Bibl. i Kjöbenhavn, ældre MSS-Samling No. 1155a. fol., og Aftrykket hos Paus (2den Part S. 271—310) sammenlignede.

II. Den kortere. Texten aftrykt efter Perg. Codex No. 58 qv. i den arnamagn. Samling, hvor den tilligemed den nyere Borgarthings-Lov findes skreven med en Haand omtrent fra Midten af det 14de Aarhundrede. Den er her betegnet . . . . . *C.*

Sammenholdt med Papirscodex i den arnamagn. Samling, No. 77c., eller *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift af Christenretten i en nu tabt Perg. Codex af den nyere Eidsivathings-Lov i det Resenske Bibliothek (Caps. vj. ord. 2 qv. N. 1.) skreven omtr. i Midten af det 14de Aarhundrede. Den er her betegnet . . . . . *D.*

Med *C.* er ogsaa *Magnus Einarsöns* nöiagtige Papirsafskrift af samme i den arnamagn. Saml. (No. 77 qv. a.) sammenlignet.

I.

(Indholds-Register og Indledning efter *B.*, see Anhanget.)

Her sægir at skira skal barn huært.[1]

Þat er nu þui nest at menn skulu [kristnir uera.[2] oc nitta[3] hæidnum dome. ala 1
skal barn huært. er boret uærðr. [oc manz honud er a. þo at nockor ørkymbli se
a.[4] oc[5] engu spilla. Sina sæng þor skal huær kona uita. oc lata barn til kirkiu
þora.[6] oc skira.[7] skal þui þylgia kona. oc kalmadr. oc uæita þui gudciuiar.

Vm skiring lækmanna.[8]

En ef þot gengr at barneno[9] a uog uti.[10] oc ma æi preste na. þa æigu þat[11] 2
at gera er mæð barne þara. [12]gera kros a bake oc[13] a brioste. [oc i huærium stad.
er krismu skal a læggia. oc taka uatn. oc gera kros i oc mæla sua. Ek uigi þik uatn.
i naþne þadur oc sunar oc anndans hælga. oc drepa barne. i uatn. þrysor. oc mæla
þessor ord. Ek skiri þik i naþne þadur. oc sunar. oc hæilags annda. oc gera þui
barne naþn.[14] En ef barn[15] andaz sidan a gatu.[16] þa skulu þau hallda þram
sidan[17] þor sinni. oc hitta prest. oc mæla þau ord þiri preste. er þau mællto þa. er
þau skirdu[18] barnet. En þau mæla þa ret þiri preste. þa haþa þau adr retmællt. oc
er þa barn græþt i kirkugarðe.[19] en ef þau mæla þa æi ret þiri preste. þa mællto
þau æi þyr ret. þa[20] er þat barn æigi græþt i kirkiu garðe. hylia skal oc graþa i
iord ouigda. sua at æigi nae hunndar [at eta eda[21] raþnar. ne þenadar[22] manna.
En ef nær[23] þa er sa sækr .ni. aurum uid biscup er barne[24] skulldu[25] uarduæita.

Vm sengþor konu.[26]

Ef[27] kona er[28] nauðlega[29] stod at sengþor sinni. at æin kona er uere[30] henne. 3
oc æl hon barn daut. þa skal hon syna þat kalmanne. at adrum uætte. En ef engi

---

Jvfr. *Cap. 1—8.* G. 1. 21. 22. F. II. 1—6. B. 1—3.

---

[1]) Her sægir um gamlæn cristin dom uarn of huorso han byriær of sægir i þyrstæ capitulo huær barn ma skira i naudsynium of huorso þatt ma gerazst at lagum. Primum capitulum. — Overskr. *B.* [2]) [iattæ cristni — *B.* [3]) nætta — *B.* [4]) [mgl. *B.* [5]) en — *B.* [6]) bera — *B.* [7]) skira — mgl. *B.* [8]) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. — *B.* [9]) barne — *B.* [10]) a læidenne — *B.* [11]) þau þetta — *B.* [12]) at — tilf. *B.* [13]) annæn — tilf. *B.* [14]) [of dœyþuæ þui i uatn ef þui ma mæð nokorom koste na of mæla sua. Ek skirir þik i namþne þadur of sunar of heilags andæ. of gerþua þui naþmn of næmþna þatt. En ef uatne nær ænga lund þa skall sa er mæð þorr barneno huart sem þatt er karll ædr kona. gera kross a bake of a brioste of a æinhuærium stad þeirra sem krismu skall a leggia of mæla samu ord sem þyr uaro tolld. — *B.* [15]) þatt — *B.* [16]) uegh — *B.* [17]) sidan — mgl. *B.* [18]) cristnado — *B.* [19]) uigdæ iord — *B.* [20]) of — *B.* [21]) [mgl. *B.* [22]) þenadur — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; þenadr — *B.* [23]) naatt er — *B.* [24]) þat barn — *B.* [25]) skilldo — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; skuldi — *B.* [26]) .ij. capitulum. — Overskr. *B.* [27]) Nu ef — *B.* [28]) sua — tilf. *B.* [29]) nauðulega — *B.* [30]) mædr — *B.*

tona er ner [sengxor hænnar.[1] þa skal hon syna þat .ij. kalmannum at [þa se barn[2] huarke blat ne blodegt oc æigi drægill at halse dregen oc æi[3] se hænnar hannda nærk[4] a. [5]En[6] ex hon gerer æi sua. þa ma biscup eda[7] armadr kiænna henne mord hæidit. hon skal þess synia mæd lyrittar æidi. mæd xrialsum konom .ij.[8] [oc þar skulu menn uera æida uannder.[9] sua at menn uiti. at þæir uilia[10] i sannum æidum uera sladder eda uitnisburdum. En ex hon xællz at. þa xællr hænne til iarnburdar. uærdr hon[11] æi skir at iarne. þa er hon utlæg. oc skal biscup scrixta henne ax lannde brot.[12] oc skal hon sua længe bruttu uera. sem hann[13] scrixtar henne.[14] En ex hon kømr axtr i lannd. oc uil hon i lannde uera. þa skal hon giallda biscupi. .iij. mærkr. en konunge [halxt mannz gilldi.[15] oc hæitir þat hæidins mannz[16] giolld.

Vm hiuna skirn.[17]

1 En kann oc sua[18] at beraz at hion .ij. xara[19] mæd barne sino til [kirkiu at skira.[20] xiri þui at þau haxa æi annara manna kost. xiri mannxædezs saker. oc søker sua miok sot a læid at þui barne. at æi ma na preste. [oc ængum[21] adrum mannum. þa skulu þau skira siolx mæd þæim hætte er xyr [er sagt.[22] hælldr en hæidit doy. oc[23] þyrmaz uid hiunskap. þar til. er þau xinna[24] biscup. oc ma[25] hann þa[26] loxa þæim hiunskap en æi skilia.[27]

Vm oukt[28] liki.[29]

5 En ex sua bers at. at barn er mæd orkymblum alet. ero kaluar a bæinum xraman. eda augu i nacka axtan. oc[30] axgu liki[31] alen. oc haxa þau[32] mannz hownd oc manns raust. þau skal[33] ala oc til kirkiu xøra. oc skira. [oc xøda sidan.[34] oc xøra[35] a xunnd biscups. oc syna honum barnet. oc gera sidan[36] sem hann lægr rad til.

Vm hærliki.[37]

6 En ex þat barn uærdr alet er hærliki er a. hexer æigi mannz hoxud oc æigi mannz raust. þa ma[38] xøra til kirkiu. ex syniz. oc lata prest[39] skira. ex hann uil. oc graxa grox[40] i kirkiu garde. [oc lægga þar barnet i.[41] oc lægga þar[42] iuir hællu. sem bazst. sua at huarke nae hunndar ne raxnar. oc lata[43] þo æi iord a xalla. xyr en daut er oc lata lixa sua længi sem ma.

---

1) [mgl. *B.* 2) [þat b. se — *B.* 3) æingin — *B.* 4) ædr uom — tilf. *B.* 5) .iij. — Overskr. *B.* 6) Nu — *B.* 7) biskups — *B.* 8) .ij. — mgl. *B.* 9) [Till þeiræ æida skulu menn uandader uera — *B.* 10) uili — *B.* 11) En ex hon uærdr — *B.* 12) brot — mgl. *B.* 13) biskup — *B.* 14) ax lande — tilf. *B.* 15) [þægngilldi — *B.* 16) mordz — *B.* 17) Ingen Cap. Afd. — *B.* 18) Nu kan sua at — *B.* 19) siollx — tilf. *B.* 20) [skirnar — *B.* 21) [ne — *B.* 22) [sægigir — *B.* 23) skulu þau — tilf. *B.* 24) hitta — *B.* 25) skall — *B.* 26) siðæn — *B.* 27) þau. — tilf. *B.* 28) I Pap. Afskr. (Arne M.s egenh.) No. 77. d. qv. i den arnamagn. Saml. er dette Ord læst: ontz; i Pap. Afskr. i Cod. Reg. 1155. a. fol. ofiiti tiiti, ald. feilagtigt. 29) .iiij. — Overskr. *B.* 30) ædr — *B.* 31) axgudlegha — *B.* 32) hexuer þo — *B.* 33) þa skall þau — *B.* 34) [mgl. *B.* 35) siðæn — tilf. *B.* 36) æpter þui — tilf. *B.* 37) Ingen Cap. Afd. — *B.* 38) þat — tilf. *B.* 39) late prest sea ok — *B.* 40) grox — mgl. *B.* 41) [mgl. *B.* 42) siðæn — *B.* 43) late (her og næst ndf.) — *B.*

Um sengxor ambottar.[1]

Ex ambot[2] gerer sengxor sina oc æl hon barn daut.[3] oc synir[4] æigi uattom.[5] þa ma biscups armadr. kiænna hænne mord hæidit. þa skal hon [uinna eid. mæd .ij. konom.[6] at hon myrdi æigi barn sit. En ex sa æidr xællr. þa [xalle hænne til utlægdar.[7] 7

Um skiring barna.[8]

Born þau oll er alen ero xiri iol. þau skulu skird uera. xiri iolan[9] æxtan. En þau er[10] alen ero. a[11] iola not. þau skulu skird uera a iola dag xiri messo. En þau born sem alen ero xiri xastu. þau[12] skulu oll[13] skird uera laugardagen xiri.[14] er menn ganga i .uij. uikna xastu. um morgenan æxtir. En þau er[15] alen ero [a sunnu not.[16] þau[17] skulu skird uera xiri messo um morgenan. En þau er[18] alen ero um[19] xastu. þau[20] skulu skird uera. a paska æxtan. En ex alen ero paska not. þau skulu skird uera a paska dag xiri messo. [Ex alen ero a huita sunnu æxtan þau skulu skird uera a þæim sama æxni.[21] En ex[22] alen ero a huita sunnu days not. þa skulu þau[23] skird uera um morgenan xiri messo. En þau born[24] er alen ero xiri Jons messo.[25] þa[26] skulu skird uera. Jons naku[27] æxtan.[28] Ex[29] alen ero Jons messo not. þa skulu þau skird uera [um morgenan[30] xiri messo. Nu[31] ex madr hexer barn hæima[32] hæidit. æina huæria [þessara .v. natta[33] sem nu ero[34] taldar. þa sækizst han[35] .vi. aurum uid biscup. [oc haxe skirt xiri ximt.[36] En ex [inni hexer allar þessar .v. netr.[37] þa er hann sækr .iij. morkum. uid biscup. oc haxe skirt innan ximtar.[38] æligr er sa [er barne þui skal uarduæita. sækr allu þui.[39] er han a. [en þui xe[40] skal skixta i [.iij. stade.[41] [tækr biscup þridiung. annan konongr.[42] bøndr hinn þridia. 8

Um hælga daga.[43]

Einn er iola dagr hinn xyrsti. annr[44] Stexans dagr. þridi er Jons messo dagr. xiorda er barna messa. .v. er Thomas messa. .vi. er attande dagr iola. .vij. er þrettande dagr iola. .viij.[44] kyndils messa. .ix. er krosmessa. .x. Haluarz messa. .xi.[44] hælga 9

Jvfr. *Cap. 9.* G. 16—18. F. II. 24. 25. B. 14.

[1]) .v. — Overskr. *B.* [2]) manz — tilf. *B.* [3]) i heim — tilf. *B.* [4]) Ordet synir er utydeligt i Mbr.; tilskrevet i Margen med Arne M.s Haand; tier — Cod. Reg. 1155. a.; Paus; ter — *B.* [5]) rettom — tilf. *B.* [6]) [synia med uattom tuciur — *B.* [7]) [xællr han till sliks sem adr uar talt. — *B.* [8]) .vj. — Overskr. *B.* [9]) iolæ — *B.* [10]) En ex — *B.* [11]) a — mgl. *B.* [12]) þau — mgl. *B.* [13]) oll — mgl. *B.* [14]) laughærdagh þan — *B.* [15]) En ex — *B.* [16]) [f. nottena — *B.* [17]) þau — mgl. *B.* [18]) En ex — *B.* [19]) i — *B.* [20]) þau — mgl. *B.* [21]) [En oll þau born er alen ero millum paskædags ok huitu sunnu æxtans þau skulu skird uera a huitu sunnu æxtan. — *B.* [22]) oll þau born er — *B.* [23]) þau skulu — *B.* [24]) born — mgl. *B.* [25]) æxtan — tilf. *B.* [26]) þau — *B.* [27]) J. mæsso — *B.* [28]) xirir mæsso. — tilf. *B.* [29]) En ex — *B.* [30]) [Jons mæsso dagh — *B.* [31]) En — *B.* [32]) inni — *B.* [33]) [nott þessarræ — *B.* [34]) up — tilf. *B.* [35]) er han sækr — *B.* [36]) [mgl. *B.* [37]) [aller hexuir — *B.* [38]) xirir ximt — *B.* [39]) [utlægr er barne þui skuldi uarduæita ok allt þat — *B.* [40]) þui — *B.* [41]) þridiungæ — *B.* [42]) [a æin tut kyr. annæn bø. — *B.* [43]) .vij. — Overskr. *B.* [44]) er — tilf. *B.*

þorsdagr. .xij. er Jons messa. .xiij. Petrs messa [oc Pals.[1] .xiiij. er þæirra [messo dagr[2] er huilu i [liu. oc[3] Sæliu. .xv. er Olaxs messa xyrra.[4] .xvj. er Laxrans messa. .xvij. [Mariu messa xyrri.[5] .xviij. [Michials messa. .xix. er allra hæilagra messo dagr. .xx. Niculas messa.[6] En þo at Mariu messa li xustu.[7] sc hæigi i sinum stad skipad.[8] þa skulu uer hana sua[9] halldu sem sunnu dag [oc oxre Mariu messo oc sua Magnus messo um uaret. þæira huer .vi. daga. er engi er[10] non hælgr xiri. [þa ero þæir iamhælgir sunnu dægi.[11] En ex nockor madr uinnr a þæima dagum. þa er hann sæckr .vi. aurum uid biscup.

Vm krossskurdi.[12]

10 Hoxud prestar skulu krossa [gera oc up[13] skera xiri messodagum allum. sua myklu xyr sem þæir uitu[14] at bodlæid er til. En ex þæir skera æi sua. [eda umbiodu þæir messo daga. eda imbrudaga.[15] þa ero þæir sæckir .iij. morkum uid biscup. Nu skal biscup. [huert sumar[16] xara[17] til æidciua þings. oc hoyra þar loghok.[18] oc uæita þar tidir. oc tælia þar[19] xiri mannum. þar skulu[20] prestar aller koma. mote biscupi nauðsynia laust. En þæirra[21] huer er æi komr þar mote biscupi. þa er sæckr[22] .iij. morkum silxrs. uid biscup. þar skal biscup sia hokr þæira. oc allt æmbætti at xullu. at þæir mege uæita pionosto[23] kuikum oc dauðum. oc retta þar.[24] ex þæir haxa [rangt bodet[25] messo daga. eda imbru daga. eda[26] krossa þa er prestar skera. þa skal bonde huer bera adrum. þæim skal kross bera er bæztr er a bo.[27]

Vm krosxall.[28]

11 [En ex kross er xallenn.[29] oc sægir madr at æi er til hans komenn.[30] [hann skal særia[31] lyrittar æid xiri. En hinn er ber. hexer æina not[32] mæd ser. þa er bod anner uattr. [oc uer hinn kom. þa er æidi xiriskotet. þæim[33] er bodet uar til boret. þa er hann[34] sæckr sliku uiti sem dagr er til. Nu ex sua ber til at [manne uærdr uettar misminni til.[35] oc slænder bod a hænde honum. þa skal hann [rænna eda ridu[36] oc koma i alla stade þa er bod skilldi komet haxa.[37] oc uara menn.[38] at þæir [misæti æigi eda[39] misuinni æi. En ex[40] hann kömr æi i alla stade. er bod

Jvfr. *Cap. 10. 11.* G. 19. F. II. 22. 23. B. 13.

1) [mgl. *B.* 2) [manna messa — *B.* 3) [mgl. *B.* 4) xyrra — mgl. *B.* 5) [er Marteins mossa — *B.* 6) [er Niculas mossa .xx. er crossmossa um uaret æptir þæstær hon er iæmhæilogh sunnudægi þui at hon er loghtækin a eidzixua þingi. — *B.* 7) [mgl. *B.* 8) [her eigi tolld — *B.* 9) þo — *B.* 10) [ok er — *B.* 11) [En þeir aner mosso daghar sem nu ero talldar ero iæmhæillgir sem sunnudags hællgr. — *B.* 12) .viij. — Overskr. *B.* 13) [mgl. *B.* 14) [ea — *B.* 15) [ædr mistera þeir mosso daghæ ædr misbiodæ huart sem er imbrudaghar ædr mosso dagar — *B.* 16) [mgl. *B.* 17) koma — *B.* 18) loghtalu — *B.* 19) þar — mgl. *B.* 20) þa skulu þar — *B.* 21) þæirra — mgl. *B.* 22) þa setkizst han — *B.* 23) at xullu bæde — tilf. *B.* 24) a læid — *B.* 25) [misbodet — *B.* 26) eda — mgl. *B.* 27) i by oc sæigi honom till. — *B.* 28) .ix. — Overskr. *B.* 29) [Nu er bod xallet — *B.* 30) ok tuedr eigi till sin haxuæ komet — *B.* 31) [þar skal uinnæ — *B.* 32) Rettet herfra til vatt i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; vatt — Paus; ein uatt — *B.* 33) [ok nær sa þa eigi æidi xirir koma — *B.* 34) hin — *B.* 35) [man misminnir — *B.* 36) [rida ædr gangæ — *B.* 37) skulldi koma i — *B.* 38) uidr — tilf. *B.* 39) [mgl. *B.* 40) þa er — *B.*

skilldi koma. þa er hann sækr sliku sem dagr er til. En[1] hann kømr i alla staðe þa er hann orsækr.[2] [3]Nu ef bør øydizst er maðr a bodburð til oc flytr[4] maðr hus af adal[5] tuftum. oc fører[6] af bodlæid. þa skal þingat[7] bera sem [fyr þar hann.[8] i adal[9] tuft. en[10] hann ber æi sua. þa er[11] sliku sækr. sem [dagr er til.[12] En ef maðr fører hus af[13] bodlæid [eða fra adal tuftum.[14] þa skal hann bera æinu sinni með natto .ij. a adal tuftir.[15] En sidan er hans aburð a allum bodom[16] at bera i braut. oc[17] meðan hann nytir ser til afrs eða æunns. En þegar hann giærðir æigi um oc fællr i nauta trod. oc[18] hofn. oc gengr inir [fe. eða fole[19] þa skal hann bera. [þar um.[20] til þess þar. en hinn[21] þar fyr oc kaupi þui ser ofn.[22]

Um sunnu dags hælgi.[23]

Nu hæfs[24] sunnu dags hælgr. laugar dag af[25] none oc hælldr til þess er dagr 12
er af[26] himni a manadag. En[27] bonnde er[28] a orko með hionom sinum.[29] þa er hann sækr .vi. aurum[30] firi hion sin. Nu er hion hans ero[31] tæftinn æinsamenn a orku. þa skal bonnde løysa þau undan. með .vi. aurum [uid biscup.[32] eða biode hann hud þæirra fram firi biscups armanne.[33] En huer frials manna.[34] løysi sit undan uærki[35] .vi. aurum [uid biscup.[36] armaðr[37] skal hafa uitni til. at þæir[38] miswinni[39] en æi þrongia[40] til æiða. Nu ma maðr byria færð sina[41] sunnu dag með byrði. þa er hann ber [með æinum[42] fætti.[43] a annare aufla ser.[44] En ef hann ber .ij. fætlum. þa er hann sækr .vj. aurum uid biscup. maðr ma fara sunnu dag[45] með tlyf. þa[46] er hann ridr a ofan sæftar lauft. oc með lusse þui er hann gyrðir æi ræiþum.[47]

Um gilldri manna.[48]

Maðr ma ganga um gilldri sit. oc tacka [þat or. er i er komet.[49] oc gilldra aftr. 13
oc gera æcki nyt uid. sæftarlauft. Maðr ma fara a fissi um sunnu dag. oc ef hann rifr han[50] not sina. þa ma hann bota með bustum. en æi með garne. Oc[51] maðr

Jvfr. *Cap. 12—20.* G. 18. F. H. 24—38. B. 14.

1) ef — tilf. *B.* 2) rigi fettr. — *B.* 3) .x. — Overskr. *B.* 4) fører — *B.* 5) oðals — *B.* 6) fører — mgl. *B.* 7) hin hingat — *B.* 8) [hinn bar — *B.* 9) oðals — *B.* 10) ef — tilf. *B.* 11) han — tilf. *B.* 12) [oborett fe. — *B.* 13) Nu ef han fører huff fram fra — *B.* 14) [mgl. *B.* 15) oðalstuft — *B.* 16) Oprindelig bondom, men rettet baade ved at overstrege og underpunktere n — *A.* bodom — Pap. Afskr. 77. d. qv. bændum — Pap. Afskr. C. Reg. 1155. a.; Paus. 17) oc — mgl. *B.* 18) trod oc — mgl. *B.* 19) [fenaðr — *B.* 20) [um fram — *B.* 21) han — *B.* 22) Saal. i Mbr.; kaupe ser þui vopn. — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; kaupi með þui ser hofn. — *B.* 23) .xi. — Overskr. *B.* 24) up — tilf. *B.* 25) fra — *B.* 26) a — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; a — *B.* hvilket ogsaa udentvivl er rigtigere. 27) ef — tilf. *B.* 28) þa tækin — tilf. *B.* 29) sinum — mgl. *B.* 30) uiðr biskup en aðrum .vj. aurum — tilf. *B.* 31) uerðe — *B.* 32) [mgl. *B.* 33) biode bps. armanne hud þæirræ. — *B.* 34) maðr — *B.* 35) með — *B.* 36) [mgl. *B.* 37) bps. arm. — *B.* 38) þau — *B.* 39) miswinnu — Pap. Afskr. 77. d. qv.; misminne — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; misuinni — *B.* 40) þeim — tilf. *B.* 41) a — tilf. *B.* 42) [i — *B.* 43) ædr — tilf. *B.* 44) ser — mgl. *B.* 45) a sunnudægi — *B.* 46) þæirri — *B.* 47) ræiþi um. — *B.* 48) Ingen Cap Afd. — *B.* 49) [or ef notott er i — *B.* 50) han — mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; *B.* 51) ef — tilf. *B.*

leggr[1] net sin. þa ma[2] hann tala ax risku. [oc bera ei net up oc þurku. þere[3] ei a stanger eða a sprota. En ef hann gerer eithuert þætta.[4] þa er hann sæcr .vi. aurum uið biskup.

Um gesta.[5]

14 Ef gestar koma a hennder manne .iiij. eða fiorom kleiri. En ef hann hefer[6] miol. þa ma hann lata baka a sunnu degi. [sem annan sýknan dag.[7] sæktar lausk. [þat sem hann neytir uið geste.[8] oc slatra oc hengia millim hurdar asa oc bera ei i bur ut.

Um stokland.[9]

15 En þeir[10] er sittia a stoklanndum. þeir skulu sialfer þa ser krossa alla oc bod oll.[11] at þeir miscte eigi eða misuinni. Ef þeir [miscta eða misuinna.[12] þa ero þeir sæcir[13] .iij. morkum uið biscup. En þeir ero oc ei skylldir til at þera til þinga nema biscups armadr. sænndi[14] þeim bod [i bygð sina.[15]

Um hælgi.[16]

16 Nu byriar madr[17] þerð sina a laugardegi. siri non.[18] med [klyf. eða þatl-byrdi.[19] þare medan synkt er.[20] siti kyr medan hæilagt er. En ef hann þer a[21] hælgi. þa liggia[22] uið .vi. aurar silfrs. En ef hann gerer[23] þerð sina heiman[24] a þriadegi. eða þyr i uikunni. þa ma hann þara sæktar lausk med sua mykku sem hann þer.[25] En ef [madr þer med[26] skip sit a laugar degi. þa ma hann þara þingat til lannz[27] sem hann uil. oc kasta þatum up or. klodar male. oc þara þegar syngt er.[28] En ef hann þer um hælgi. þa er hann sæcr .vi. aurum uið biscup. En ef hann þer med þatum sinum[29] a þriadegi eða þyr i uikunni. þa ma hann þara um hælgi sem[30] hann uill sæktar lausk.

Huat uinna skal um hælgi.[31]

17 En[32] ef biorn ber smala mannz. i skoge.[33] eða bita dyr. þa ma hud af kla. oc þora[34] kiot heim [or skoge.[35] huat degi sem er. Ef madr komr af lannde þui. er lit er kristit. oc segiz uera cristin. [En ef hann kann[36] nexna prest. þan er skirdi han. oc gudþadur oc gudmodor. þat hæildar[37] honum.[38] En ef hann missir þess.

---

[1]) nidr — tilf. *B.* [2]) skall — *B.* [3]) [en eigi up a land bera af þurka ok — *B.* [4]) þeirra er oloynst er — *B.* [5]) .xij. — Overskr. *B.* [6]) ok hexuer han till — *B.* [7]) [mgl. *B.* [8]) [sua mykit sem þeir neyta — *B.* [9]) .xiij. — Overskr. *B.* [10]) Men þeir aller — *B.* [11]) oll — mgl. *B.* [12]) [gera annat huart — *B.* [13]) þa sektiæzst þeir — *B.* [14]) gere — *B.* [15]) [ædr kome bod i bygð þeirra. — *B.* [16]) .xiiij. — Overskr. *B.* [17]) Ef madr byriar — *B.* [18]) hællgi — *B.* [19]) [lasse ædr byrði — *B.* [20]) en — tilf. *B.* [21]) um — *B.* [22]) honum — tilf. *B.* [23]) byriar — *B.* [24]) hæiman — mgl. *B.* [25]) hexuer — *B.* [26]) [han kiænnir — *B.* [27]) kændistodar — *B.* [28]) þara brott þegar han uill. — *B.* [29]) med þor sinni — *B.* [30]) þegar — *B.* [31]) .xv. — Overskr. *B.* [32]) En — mgl. *B.* [33]) toge — *B.* [34]) klytia — *B.* [35]) [mgl. *B.* [36]) [þa a han att — *B.* [37]) hælldr — *B.* [38]) uppi — tilf. *B.*

þa skal þæim ximt gera er i husi hexer at hann se skirdr at ximt. En ex hann er æigi skirdr.[1] þa liggia [uid .iij. mærkr honndans.[2] En hinn xare utlægr.

Vm hælga daga.[3]

A allum hælgum dagum skal hialpa likum. daudra manna. nema iola dag æi.[4] 18
oc langa xriadag oc æi[5] paska æxtan. xiri ringinga tima oc æi paskadag hinn xyrsta.
En ex æinhuær græxr[6] a þæima[7] dagum er nu ero talder. þa er hann sækr[8] .vi.
aurum uid biskup.

[9]Ex xall komr i hu mannz. þa skal xla lata. oc up hyllda.[10] sua sunnu dag 19
sem sykuan dag.[11]

[12]Ex þualtr er up hængdr xiri hælgi. þa skal hanga kyr.[13] Ex[14] hann er i 20
vatn dræpinn.[15] oc hængdr up sidan. þa er han[16] sækr .vi. aurum biscupi.[17] er
þat[18] gerer. En ex nidr xællr. þa bere inn. oc hirdi sæktar lauft.[19] En ex lerext
liggr a blifi oc er a[20] lagt xiri hælgi. þa ma kyrt liggia um hælgi. En ex i uatn
er drepet um hælgi oc lagt sidan a blik. þa sækizst hon .vi. aurum uid biscup.[21]
[22][Sunnu not. oc xriadags not oc þær nettr er iamhelgar ero sunnu not. oc um
morgenen æxtir. ero .vi. aura dagar.[23] ex madr tækr þa kono. þa er hon sæk[24] .vi.
aurum uid biscup [um huæria þa not.[25]

[26]Æigi skal xa kono ser.[27] [þær .iij. uikur. er nestar ero[28] iolom xiri.[29] oc 21
æigi xiri attunda dag. .xiij^da^.[30] oc æi [þær þriar uikur er nestar ero[31] Jons messo.[32]
oc æigi [.iij. uikum xiri[33] Michials messo. Oc[34] ængi skal kona xa. a þæim .ij.
uikum. er nestar ero xiri[35] .vij. uikna xastu. En ex madr tækr kono a þæima tidum.
er nu ero taldar þa er hann sækr .vi. aurum uid biscup. Ex madr tækr kono i
langa xastu. þa liggia uid .iij. mærkr.[36] En ex madr tækr kono.[37] er .iii. aura
dagr er um morgenen æxtir. þa liggia honum uid .iij. aurar. at uiti. þat a biscup.[38]

Jvfr. *Cap. 21.* G. 27. F. III. 9. B. 7.

---

1) þa skirdr at ximt — *B.* 2) [bondæ uidr .iij. mærkr — *B.* 3) .xvj. — Overskr. *B.* 4) æi — mgl. *B.* 5) æi — mgl. *B.* 6) En ex græxuet uærdr — *B.* 7) einum huerium þessom — *B.* 8) þa sekkist sa — *B.* 9) .xvij. — Overskr. *B.* 10) uplima lata — *B.* 11) sem adra daghæ. — *B.* 12) .xviij. — Overskr. *B.* 13) þa sk. þar hangæ kyrt. — *B.* 14) En ex — *B.* 15) honom er drepet i uatn — *B.* 16) sa — *B.* 17) uidr biskup — *B.* 18) þat — mgl. *B.* 19) En ex nidr &c. — mgl. *B.* 20) nidr — *B.* 21) [þar liggia uidr .vj. aurar biskupi. — *B.* 22) .xix. — Overskr. *B.* 23) [Ex madr tækr kono a .vj. auræ nattom. a xriadags nott. sunnudags nott ædr a þeim nattom sem iæmhælligar ero sunnudags nott oc er um morghonen æxtir .vj. auræ dagr. — *B.* 24) han sekr — *B.* 25) [mgl. *B.* 26) .xx. — Overskr. *B.* 27) ser — mgl. *B.* 28) [a þeim manade er nestr er — *B.* 29) xiri — mgl. *B.* 30) .xiij.da — mgl. *B.* 31) [þa er .iij. uikur ero till — *B.* 32) J. uaku — *B.* 33) [þa er .iij. uikur ero till — *B.* 34) oc — mgl. *B.* 35) a þeim hallnum manade er nestr er — *B.* 36) biskupi — tilf. *B.* 37) a þeirri not — *B.* 38) þa sekkizst sa .iij. aurum uidr biskup. — *B.*

22 [1]hiunskapr sa er mæinlaus er saman komen.[2] at guds[3] lagum rettom. oc at uilia huarstuæggia þæirra þer saman ero komen.[4] oc annara frænda. þat skal huarke skilia[5] karl ne kona. þo at brøyting gange a skaplyndi þæirra. En þo at hiun[6] þægi skilit[7] millim sin. þa ma huarke þæirra ser til forræde læita. badom þæim lifandom.[8] huarke at guds lagum. ne manna. En þo at hann kuangz henne lifanda. er fyr atte hann. þa ero þau born. æi arfgeng.[9] er þa gerer[10] hann mæd þæiri kono.[11] huarke at guds lagum. ne manna. oc sua hit sama.[12] þo at[13] hon gifti adrum manne. þa ero þau born æigi arfgeng. er þa gerer[14] hon þmæd þæim manne.[15] En þat þæira hiona[16] er skilnade uælldr. þa er þat sakat[17] .vi. aurum uid biscup. En sa er rettr hiunskapr. oc[18] mæd retto[19] saman komen. þer huarke er a syskaper. ne frændsæmi[20] en talt er i lagum uarom.[21] [22]En ef madr uill ser kuænfangs læita þa skal han þrads læita uid frendr þæirar.[23] er skylldazster ero til forræda at lagum rettom. En þui nest skal han læita hænnar uilia. Nu læggia þæir stæfnu[24] til. of komr hann til þæirar[25] fæstingar[26] stæfnu. þa skal[27] taka .ij. menn þa sem uiliaster[28] ero a þæim fundi.[29] annan af sinu stæfnu[30] lidi. en annan af frendom hænnar. þoc sænda til hænnar. oc høyra[31] huart hon kuedr uæi uid þui rade.[32] eda ia. En ef hon kuedr ia uidr. eda þægir. þa ma hiunskapr bindazst. bæde at guds lagum oc manna. En ef hann uærdr bundin. þa ma hann alldri[33] riufa medan þau lifa bæde.[34] En ef hon sægir[35] uæi uid honum.[36] þa ma þann hiunskap æigi at lagum saman binda.[37]

23 [38]Ef[39] kona uærdr uandig gift. þa ma hon sægia skilit millim sin oc bonda sins.[40] a huærium dægi. er hon uil innan tolf manada. En ef hon byr mæd[41] honum .xij. manade. eda æinum manade længr þa a hon alldri uon til nifuædes.[42]

Jvfr. *Cap. 22. 23.* G. 25. F. III. 5. 11—13. B. 17.

---

1) .xxi. — Overskr. *B.* 2) of — tilf. *B.* 3) landz — *B.* 4) [mgl. *B.* 5) þa skall huarke skiliazst uidr annatt — *B.* 6) I Mbr.: hn̄, hvilket almindelig betegner: hann, men her udentvivl maa oplöses: hiun, hvilket Ord ogsaa Arne M. til Veiledning har skrevet i Margen og optaget i Texten i sin egh. Afskr. No. 77. d. qv. i den arnam. Saml.; hun — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; þau — *B.* 7) [skiliazst — *B.* 8) [læita ser forrædess. æi han ser kuænfangs of æi hon ser giptingar — *B.* 9) arfgengen (her og nedf.) — *B.* 10) geter — *B.* 11) mæd henni — *B.* 12) sua at samu — *B.* 13) [ef — *B.* 14) geter — *B.* 15) [mgl. *B.* 16) hiona — mgl. *B.* 17) [settizst — *B.* 18) er — *B.* 19) er — tilf. *B.* 20) nermæir — tilsat i Margen i *A.* med Arne M.s Haand; og opt. i Texten i hans egh. Pap. Afskr. 77. d. qv.; mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; [huarke mæd frændzæmi ne sykskapp nær mæir — *B.* 21) uarom — mgl. *B.* 22) .xxij. — Overskr. *B.* 23) [læita frænda rade þæirra — *B.* 24) Nu leggiazst stæmfnur — *B.* 25) þæirar — mgl. *B.* 26) fæstar — *B.* 27) han — tilf. *B.* 28) skillritazster — *B.* 29) a þeirri stæmfnu — *B.* 30) stæfnu — mgl. *B.* 31) [mgl. *B.* 32) uid þeirri rade giærd — *B.* 33) æingin madr — *B.* 34) þau uilia bæde saman uera. — *B.* 35) kuedr — *B.* 36) honum — mgl. *B.* 37) þa ma hionskapr æi halldazst at lagum. — *B.* 38) Ingen Cap. Afd. — *B.* 39) En ef — *B.* 40) ma hon skiliazst uidr bondæ sin — *B.* 41) mæd over Linien med Tegn til at indskydes; maaskee med Arne M.s Haand? — *A.*; opt. i Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv.; mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; hia — Paus; mæd — *B.* 42) þa ma hon alldri skiliazst uidr han. — *B.*

[1]Engi maðr skal haxa i husi sinu stax eða stalla. vit[2] eða blot.[3] eða þat er til 24
hæiðins sidar uæit.[4] En ex[5] hexer oc uærðr hann at þui kunnr eða sannr. þa er
hann utlægr oc uhæilagr. oc huær þæningr xear hans. Nu ex blot er gunnit i husi
lasiaufu[6] mathlot. eða læirblot gort i mannzliki. ax læiri. eða ax dægi.[7] þa skal
hann[8] þeðan lœysa i brot. mæð tyrittar æidi. sæðr .iij. morkum[9] ex[10] æiðr xællj.[11]
En ex xunnit er i lasum.[12] i kerom. eða kistum. i byrðum. eða i orkom. þa er sa[13]
utlægr.[14] er þæim .tykki[15] uarðuæitir. er at gengr. En[16] ex hit er[17] i buri[18]
mannz.[19] oc ero a uindaugu oc liggr a starru. eða strac. þa hæitir þat stunga xolc.
þa ma bonde[20] lœysa þat brot[21] mæð tyrittar æidi. sæðr .iij. morkum ex æiðr xællr.
En ex xunndit er.[22] unndir starru.[23] eða strac. oc matte æigi unndan lœggia i hus
þar undir.[24] þa er sa utlægr oc xe hans allt er tykki[25] uarðuæitir.

[26]Allt[27] utlægðar xe er biscup gexr sok a. þa a hann i[28] þriðiung. konongr 25
annan. bœndr þriðiung[29] er um dœma.

[30]Þat er allt ætt. er mannz handa uærk ganga til.[31] þat er[32] claxe kyrkir. 26
eða xællr i bru. eða uæltir maðr[33] skipi. eða refr[34] maðr a iss uxœran. eða xællr
tre a. [er maðr hexer skorat. eða xællr tre a þat. er maðr hexer æll̨ð i lakt.[35] eða
[uærðr ax þui dauf. at[36] xæst stœnndr i bœði.[37] eða xællr i brunn. þa er þat [allt
ætt. þat er[38] allt loxat at eta er syn er bane til. En þat er [allt suiða. er[39] ørsta
sot drepr. eða ræð lystr. eða braða sot kœmr at. þat er æigi ætt.[40]

[41]Fiorom sinnum a tolxmanaðom ero imbru dagar. þa skulu prestar bioða. 27
En huær maðr er tolx uettru er gamall. eða [tolx uettrom[42] æltðri. skal xæsta[43] alla.
ex hann[44] er hæill. En sa er æi xæstar eða etr [kiot. eða[45] huit a[46] imbru dagum.
hann er sæðr .vi. aurum uið biscup. En ex maðr kœmr inn.[47] þar sem maðr etr
kiot a xriadægi. oc spyr hinn[48] at. hui etr þu kiot nu. [oc er xriadagr.[49] hann[50]

Jvfr. *Cap. 24. 25.* G. 29. F. III. 15. 2. B. 16. *Cap. 26.* G. 26. F. II. 42. B. 5. *Cap. 27—29.* G. 20. F. II. 31—43. B. 6. 13.

1) .xxiij. — Overskr. *B.* 2) vitt — *B.* 3) eðr rott. — tilf. *B.* 4) horxuer — *B.* 5) nokor — tilf. *B.* 6) i lastaufum hufum. — *B.* 7) eðr hamxrær — tilf. *B.* 8) þat — tilf. *B.* 9) uiðr biskup — tilf. *B.* 10) sa — tilf. *B.* 11) xællr — *B.* 12) undir hafom — *B.* 13) maðr — tilf. *B.* 14) ok xe hans allt — tilf. *B.* 15) þan tykill — *B.* 16) Nu — *B.* 17) ex hittist — *B.* 18) æignar buri — *B.* 19) mannz — mgl. *B.* 20) sa bonde er þat bur a — *B.* 21) i. sik undan — *B.* 22) ex hitt uerðr — *B.* 23) stor — *B.* 24) ok matte þat æi utan undir liggia — *B.* 25) þa tykkia — *B.* 26) Ingen Afd. — *B.* 27) þat — tilf. *B.* 28) þa a biskup þær ax — *B.* 29) hin .iij. bœndr þeir — *B.* 30) .xxiiij. — Overskr. *B.* 31) att — *B.* 32) att ex — tilf. *B.* 33) i — tilf. *B.* 34) æltir — *B.* 35) [mgl. *B.* 36) [mgl. *B.* 37) stœndr xæst i bœlti. — *B.* 38) [mgl. *B.* 39) [kuæisa eðr — *B.* 40) Her er i Mbr. *A.* indheftet det foran S. 338 og 341 omtalte Pergaments-Blad *C.* af den ældre Borgarthings-Christenret. 41) .xxv. — Overskr. *B.* 42) [mgl. *B.* 43) þa — tilf. *B.* 44) maðr — *B.* 45) [mgl. *B.* 46) xriadagum i — tilf. *B.* 47) xarande — tilf. *B.* 48) han — *B.* 49) [mgl. *B.* 50) en hin — *B.*

ſuarar.[1] ef er degra uillr.[2] oc rekr ut bita þeim. er hann hexer[3] i munni ſer. þa liggr engi ſekt uid. oc gange[4] til ſerixta. En ef hann ſuarar. af nu gengr ei [ſkiall a ſkia.[5] oc ſuælgir nidr [þeim bita.[6] þa hæitir ſa biti[7] dyri. gialldi .iij. mærkr biſcupi.[8] oc gange til ſerixta. En ef hann ekr lengr[9] ſram a leid. oc uil ei aflata oc eigi til ſerixta ganga. þa er hann madr hæidin oc drygir hæidin ſid. oc er hann utlægr oc uhæilagr. oc huer þeningr ſear hans. En ef madr ekr kiot i langa faſtu eda i imbru dagum oc kom[10] kroſſ at garde honum.[11] þa er hann ſækr .iij. morkum uid biſcup.

28 [12]En ef madr ekr[13] i langa faſtu. ſa ma ei kallaz[14] daguillr. ſa er utlægr. oc fe hans allt. þat er i eigu hans er.[15] En ef þionn mannz ekr kiot i langu faſtu.[16] þa er hann utlægr.[17] oc ſkal[18] uera i uallde ſkapdrottens [hans er a.[19] huart hann uill leyſa hann[20] undan þui[21] gialldi. halft þægngilldi konunge. oc kaupa [honum ſua[22] lannzuiſt. eda hit ælligr. at hann fare af lannde brot.[23]

29 [24]En ef madr gengr a uillator i mork uti.[25] Ef hann hexer[26] genget[27] .uij. daga oc .uij. nætr. En ef hunndr fylgir honum. þa ſkal han fyrr eta hunnden. en hunndren ete hann. En ef hann hittir ros. þa ſkal hann fyr eta þat[28] en hann ſuælltti lengr. En þegar hann kømr i bygdir.[29] þa ſkal hann ſægia til misætes ſins. mannum.[30] oc ganga[31] til ſerixta. þa liggr engi ſekt uid. En ef hann leynir oc kømr up ſidan oc uærdr hann ſannr af.[32] þa er hann utlægr oc fe hans allt.

30 [33]Þat er oc ſiribodet at nockor[34] madr ſkal fa frenkono ſinnar.[35] [ſer til kono.[36] eda[37] frenndlæiuar ſinnar. ne gudciuia ſin.[38] allar ero unndan ſkildar. nema ſu ein [kona ei. er madr læidir[39] i kirkiu. þui af þat er ecki nema kosgirni einn. Nu ſkal tælia[40] frenſemi þeirra [i .vta[41] kne oc take[42] af .vijda. En af frenndlæix. tæli .iij.[43] kne oc take[44] af .vta. En ef madr tækr ner mæir. þa ma[45] ei eiga af lagum.[46] En ef biſcups armadr fær til talumann af tælia frenndſæmi þeirra. huart ſem[47] tæl bættrum ſkilum eda uærrum. þa ſkal[48] færa ſunndr

Jvfr. *Cap. 30.* G. 24. F. III. 1. B. 15.

1) ſua — tilf. *B.* 2) daghuillr — *B.* 3) þa — tilf. *B.* 4) þo — tilf. *B.* 5) [ſkiæll a ſtiæll — *B.* 6) [mgl. *B.* 7) þa h. þat bitin hin — *B.* 8) biſcupi — mgl. *B.* 9) ſidæn — *B.* 10) kømr — *B.* 11) hans — *B.* 12) Ingen Afd. — *B.* 13) kiot — tilf. *B.* 14) þa ma han ei eita — *B.* 15) þat er han a — *B.* 16) En ef madr ætr mannæ kiot — *B.* 17) þa er þat utlægt — *B.* 18) þat — tilf. *B.* 19) [mgl. *B.* 20) þatt — *B.* 21) med þui at han — *B.* 22) [þui — *B.* 23) eda fare utlægr. — *B.* 24) .xxvj. — Overskr. *B.* 25) a mork — *B.* 26) ok hexuir han — *B.* 27) .xiij. dægr — tilf. *B.* 28) roſſ — tilf. *B.* 29) till bygdar — *B.* 30) manni — *B.* 31) gange — *B.* 32) þui — tilf. *B.* 33) .xxvij. — Overskr. *B.* 34) þat er tallt i lagum at eingi — *B.* 35) frændkonor ſinar — *B.* 36) [mgl. *B.* 37) ne — *B.* 38) gudziuiar ſinar — *B.* 39) [er karllmadr læidir kono — *B.* 40) fra fædr — tilf. *B.* 41) [tælia fra .vj. — *B.* 42) taka — *B.* 43) En frændlæiua ſkall tælia i .iiij. — *B.* 44) taka — *B.* 45) han — tilf. *B.* 46) logmale. — *B.* 47) han — *B.* 48) han — tilf. *B.*

ſrænndſæmi þæirra. mæd .viij. manna vitnum. .ij. or ſaðærni hans. oc .ij. or moðærni hans. [oc .ij. or ſaðærni hennar. oc .ij. or moðærni hænnar.[1] En ef þau ſittia .iij. manaðe. eða .iij. manaðom længer. ſra þui er biſcups armaðr hefer þæim ſtæfnu gorſa.[2] þa ero þau ſæk .iij.[3] morkum. Ef þau læiða[4] vitni ſin[5] a þæim .iij. manaðom.[6] þat[7] vitni ſkulu þau lata læiða a þingi. huart er þau gera þat þing eða anner maðr.[8] a ſoknom dagum.[9] [En ef þau ero æi læið. þa ſkal æi til vitnis huærſt um alldr ſiðan.[10] Nu ſkal hann ænn gera[11] þriggia manaða ſtæfnu. at hann ſkiliz uið hona. En ef hann ſitr tuenne .iij. manaða ſtæfnur. þa ero þau ſæk .vi. morkum. þa ſkal ænn gera þriðiu .iij. manaða ſtæfnu. at þau ſkiliz.[12] En ef hann ſitr[13] hina þriðiu .iij. manaða ſtæfnu. þa ero þau ſæk .ix. morkum uið biſcup. þa gere ænn biſcups armaðr.[14] at þau ſe ſkild. ef þau ero þa æigi ſkild. þa ero[15] bæðe utlæg. oc ſe þæirra allt. þa ſkal biſcup af taka ſyrſt[16] .ix. mærkr ef[17] hann hefer ſottan hann til.[18] þa ſkal þriſkifta[19] utlægom øyri. tækr biſcup þriðiung.[20] konongr annan.[21] logmaðr[22] hinn þriðia.

[23]Sa ſkal biſcup uera at ſtole.[24] er konungr uill.[25] oc retkoſen er til.[26] oc 31
her er uigðr til ſtarfs.[27] oc ſtols. ver ſkulum honum ſe gefa. En hann ſkal oſſ tiðir uæita. oc alla þionoſto[28] er til hans æmbættis høyrir.[29] En ver ſkulum honum (gefa)[30] ſiorðong tiundar.[31] hann ſkal oſſ kænni menn ſa. þa er hann uæit at kunnaſto hafa[32] til. born at ſkira oc ſcrifta malom uarom at lyða.[33] oc kirkiur uarar mæd ſomðom[34] uarðuæita. oc oſſ æmbætti þat allt uæita er criſtni uare boger.[35] En ver ſkulum honum ſe vart gefa ſlict ſem nu er tallt.[36] [þær tiundir af alloſkonar[37] ſaðe ſinu[38] af hamal[39] kyrni[40] ſem af byggi.[41]

[42]En tiund ſkal a akre gera. oc ſkifta i ſiora luti. ſkal biſcup taka þriðiung.[43] 32
kirkia annan. preſtr hinn þriðia. ſatofker menn hinn ſiorða. oc ſare bøndr ſialfer

Jvfr. *Cap. 31—33.* G. 8. 9. F. II. 11. 18. 19. 44. B. 11.

1) [mgl. *B.* 2) h. þæim ſtæmfnt — *B.* 3) .ij. — *B.* 4) æigi — tilf. *B.* 5) ſin — mgl. *B.* 6) þa ſkall alldri uera till uitnis huærſt um alldr ſiðæn — tilf. *B.* 7) þau — *B.* 8) aðrer men — *B.* 9) a ſuornom bægi — *B.* 10) [mgl. *B.* 11) honom aðræ — tilf. *B.* 12) En ef han ſitr tuenne &c. — mgl. *B.* 13) þau ſitia — *B.* 14) þa ſkall gera þeim ſimt — *B.* 15) þau — tilf. *B.* 16) þær — *B.* 17) er — *B.* 18) vm. — *B.* 19) ſiðæn ſkiptæ i þriðiung — *B.* 20) æin — *B.* 21) ſakar abere ok — tilf. *B.* 22) I Mbr. den sædvanlige Forkortning for Ordet maðr; dog vilde Fleertals-Formen logmenn i Betydningen af logunautar ligesom nedenfor i Cap. 44, og ligesom bøndr i Cap. 25, upaatvivlelig være rigtigere. 23) Um biſcups ſtoll., som Overskrift, men med en nyere Haand — *A.*; .xxviij. — Overskr. *B.* 24) Sa er biſkup af lande — *B.* 25) ſelia till — tilf. *B.* 26) til — mgl. *B.* 27) ſtafs — *B.* 28) vinna þa — tilf. *B.* 29) kømr — *B.* 30) Tilf. i Margen og med en nyere (Arne Magnussöns?) Haand; synes at være udeglemt i Mbr. ved Skjödeslöshed af Skriveren; optaget i Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv.; mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; ſa — *B.* 31) uarrær i mote — tilf. *B.* 32) hafue — *B.* 33) ſtriptæ mall høyræ — *B.* 34) ſomð — *B.* 35) Saaledes i Mbr.; ber — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus; byriar — *B.* 36) ſtillt. — *B.* 37) [En þat er allzſonar tiund af — *B.* 38) ſua — *B.* 39) hamt' — *A.*; hamal — *B.* 40) kynni — *B.* 41) byggſaðe. — *B.* 42) Ingen Afd. — *B.* 43) ſiorðong — *B.*, rigtigere.

mæd þæirra lut. oc ſkipti ſem hann uill[1] ſuara ȝiri gudi. En bonnde ſkal uardueita alla[2] tiund. til þeſſ er ſtiund oll er tædin.[3] En ſa er ſitr inir tiund .xij. manade. oc uil ei gera. ſæxtir þui[4] ſem nu er mælt. þa er hann ſædr .iij. morkum uid biſcup oc gere enn tiund ſem adr. En ef hann ſitr inir annat ar.[5] þa er hann ſædr .vi. morkum.[6] ſitr hann[7] inir þit þridia[8] ar. þa giallde hann .ix. mærkr. En þat ȝe a biſcup.[9] En biſcups armadr ſkal gera[10] ȝimt til. at up ſe loket bæde ſæl-enne oc tiund. En ef hann tykr eigi at ȝimt. þa er hann utlægr oc ȝe hans allt. [oc ſkal biſcup taka ȝyrſt af .ix. mærkr. ef hann ſælte hinn til. En ſidan ſkixtiȝ[11] i þria ſtade. biſcup take þridiung.[12] konongr annan bœndr hinn þridia. Nu ſkal biſcup koma i huærn þridiung. a huærium tolf manadom. oc ſyngia þar[13] tidir at honud kirkiu.[14] oc ȝærma[15] horn manna. þa odlaȝ hann ȝe manna. ef hann gerer ſua. En ef hann kœmr eigi ſua. mannum tidir at uæita. oc ganga engar naudſyniar hans[16] til. þa er hann af ræidu ſinni. þat ar. er hann kœmr ei. En þeſſer[17] ero naudſyniar hans.[18] liggr hann[19] ſiukr. eda ſar. eda konongr ſœndir ord. æftir honum.[20] eda erkibiſcup. oc ȝær hann þæirra erenda.[21] þa a hann at haȝa ræidu ſina. þo at hann kome eigi þar.[22] þa[23] ero naudſyniar hans taldar.[24] [25]Preſtar þæir aller[26] er ſitia at honud kirkium. þæir ſkulu bod hœnia oc lata þui[27] bode ȝylgia ner biſcup ſkal koma oc[28] mannum tidir uæita. Nu ſkal preſtr[29] er ſitr a[30] honud kirkiu[31] uæita[32] .iiij. natta uiſt[33] biſcupi ſinum[34] mæd .x. men[35] oc heſta .vi.[36] a uettrar dægi. en a ſumar dægi[37] .x. heſta oc taum heſt ȝiri. Preſtr[38] ſkal ȝa biſcupi mat oc mungat yrit.[39] oc laymannum hans. taum heſt(e) hans[40] oc[41] þæim ſem hann ridr.[42] þa[43] ſkal gœra korn.

33 [44]Nu ſkal lata[45] hœimta ræidu biſcups. [þann er hann ſkipar til.[46] oc hœnia[47] up ſtœxnu bod i herade. oc lata þat ȝylgia bode. at þingat [kome aller. mæd[48] ræidu biſcups. til ſtœxnu byar. þæir menn ſem þa[49] gera ſkil a.[50] [þa lætr hann þar uid tacka.[51] En þæir er oſkill gera. oc ei koma þar. mæd ræidu biſcups. hann ſkal ſtœxna þæim i herad annat. æftir ſer. aller þæir er þar gera ſkill. þa ma[52] hann

---

1) ſua ſem þeir uilia — *B.* 2) alla — mgl. *B.* 3) [oll er bord — *B.* 4) [mgl. *B.* 5) [mgl. *B.* 6) uidr biſkup. — tilf. *B.* 7) En ef han ſitr — *B.* 8) [.iij. — *B.* 9) þa er han ſettr .ix. morkum ſylȝrs uidr biſkup. — *B.* 10) honum — tilf. *B.* 11) [ok ſkal ſkipta þui — *B.* 12) tætr biſkup ein — *B.* 13) þar — mgl. *B.* 14) h. kirkium — *B.* 15) þar — tilf. *B.* 16) hans — mgl. *B.* 17) þatt — *B.* 18) hans — mgl. *B.* 19) [ef han er — *B.* 20) ſ. honum ord — *B.* 21) [ſua at kirkia rædr æder erchibiſkup — *B.* 22) þar — mgl. *B.* 23) En þar — *B.* 24) en eigi ȝlœiri. — tilf. *B.* 25) .xxx. — Overskr. *B.* 26) aller — mgl. *B.* 27) þat — *B.* 28) [mgl. *B.* 29) ſa — tilf. *B.* 30) at — *B.* 31) h. kirkium — *B.* 32) uæita tilsat i Margen med en nyere (Arne M.s?) Haand — *A.*; optaget i Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv.; mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; tilsat hos Paus efter ſinum. 33) uæiſtu — *B.* 34) ſinum — mgl. *B.* 35) monnum — *B.* 36) .xv. heſtom — *B.* 37) mæd — tilf. *B.* 38) ſa — tilf. *B.* 39) ȝrit — *B.* 40) hans — mgl. *B.* 41) æder — *B.* 42) ſem biſkup ridr a — *B.* 43) þa — mgl. *B.* 44) Ingen Afd. — *B.* 45) ſa — *B.* 46) [er han bydr um. — *B.* 47) hæȝui — *B.* 48) [ſkulu aller ȝiȝtia — *B.* 49) þar — *B.* 50) a — mgl. *B.* 51) [han a uidr þui at taka. — *B.* 52) ſkall — *B.*

uid taka. En þæir er þar gera ei skill.[1] þa ma[2] stæxna þæim [i þridia herad. æxtir ser.[3] En ef þæir gera oskill þar. þa skal þara til honud kirkiu. oc hysa þui. at hann haxe hæimt ræidu biscups. oc aller þæir menn er mer gerdo skill. tok ek uid þui. En þæir er oskill gerdo. þa stæxndi ek þæim hingat. skill at gera. Nu ef þæir uilia enn her gera skill. þa uill ek uid taka. Ef þæir uilia nu ei skill gera. þa ero þæir sækir .iij. morkum uid biscup.

En ef kirkia þællr nidr. eda brænnr up. þa skulu bœndr timbr a tuxt þera a 34
missare. oc gor a tolxmanadom. En ef ei er þa gor. þa liggia uid .xv. mærkr. allum þridiungs mannum. Nu skal biscup haxa þiri kirkiu uigslu .iij. natta ueizlu. mæd .xxx. manna. oc .xxx. hesta. a sumar dægi. af bonda þe. en .xv. hesta a uettrar dægi. oc þæc bœndr honum mat oc mungat. honum oc hans mannum. oc þæc þa menn til. er honum þione oc ueiti. þat skal hann haxa þiri uigslu uema þæir uærdi a annat satter bœndr oc biscup.

Prestr sa er sitr at honud kirkiu. hann skal abyrgiaz ælld þann er hann hexer 35
at æmbætte sinu. þa er hann syngir mannum tidir sækr .iij. morkum .ix. alna eyris. En ef hann ber til annars ælld i kirkiu oc brænnr hon up af þui. þa skal hann up taka gera kirkiu. oc taka uigia. oc albua sem þyr uar hon. En ef hann hexer æigi kost. eda uill ei rœgt haxa a. þa æigu bœndr þe hans allt. at haxa. til kirkiu giærdar. En ef preste uinnz ei þe til. þa skulu bœndr sit þe til læggia. at kirkia se buin. Prestr sa skal þara þra kirkiu oc kome aftr at hann hæilli huærium skada sin.

En ef kirkia brænnr af annars mannz ælldi. þa skal hona taka up gera oc 36
albua. af sinum kostnad. En ef hann hexer æigi kostnad til. eda afrokez hann. þa þare hann utlægr oc uhæilagr. en bœndr. haxe þe hans allt til kirkiu upgiærdar. En ef æigi uinnz hans þe til. þa take bœndr sit þe til. at hon se buinn. En hann þare brot oc kome sua aftr i lannd. at hann haxe hæilat bonudom. þat er þa hexer kostat. Nu ef madr[4] mannz brænnir up kirkiu. þa er þat i abyrgd allra bonnda. er mann æigu.

Ef madr aflar manne blaz. eda bens af hæxtugri hænde. oc kœmr a kirkiu. sa 37
skal kirkiu taka uigia. oc haxe sit þe til uid biscup. En ef hann afrokez. eda hexer æigi þe til. þa þare af lannde brot. utlægr. oc uhæilagr. en bœndr take uigia kirkiu sina. En hann kome sua i lannd aftr. at hann haxe hæilat bonudom skada sin. En ef blod uærdir mæd oxund i kirkiu garde. þa skal sa taka uigia kirkiu gard. mæd sinu

Jvfr. *Cap. 34—36.* G. 10. 12. 14. F. II. 7—9. 11—13. B. 8. *Cap. 37.* F. II. 10. B. 18.

[1]) gera oskill — *B.* [2]) skall — *B.* [3]) þæssir . . . her ender *B.* [4]) Forkortet i Mbr. paa sædvanlig Maade; dog udentvivl feilagtigt f. man; ligeledes i næste Cap.

ſe. er þui blode uacte. ſare ælligr utlægr. ſem ſyr uar talat. er oſundar blode uacte. En ef madr aſlar manne bloð eda bens af uada. en æi at uilia. oc ſtændr a kirkiu golfe. þa tælgi af ſpon. oc kaſte or kirkiu garde. þar kømr æi uigſla til. kaſta ſkal a uigdu uatne. En ef blod kømr nidr i kirkiu garde. kaſte uigdu uatne i ſtadenn. þegar er up er graſet. ef af uada uærki kom. En ef madr manna. uædir blod i kirkiu garde af hæſtugri hennde. þa er þat i abyrgd allra þeira manna er æigu.

38 Nu ſkal kirkiu gardr uera um kirkiu. armadr biſcups. ſkal þing gera a uars dægi. ſua at þele ſe or iordu. þa a huer til ſins gardz at ganga. oc bøta ſua um. at huarke briote nidr. ræg eda rott. En ef a liggr lid. þa ſkal biſcups armadr. gera til ſimt. at huer gere ſin gard gilldan. ef æi er þa gor. þa liggia uid .vi. aurar. En ef ænngi gengr uid þat lid. þa ſkulu þeir. er þar æigu garda a. tuer hennder. þui lidi er nidri liggr. ſa menn till þeſſ. eda hallde uppi ſialfer. En ef biſcups armadr gerer ſimt adra. at annare. þa er æin ſækt ef hann ſøker æigi i millim. En ef hann ſøker ſimtena i millim. þa a hann at hafa .vi. aura at huerri ſimt. til þeſſ er þridiungr er nidr ſallen. En ef halfr er nidr ſallen. þa liggia uid .xij. aurar. En tuæir lutir ero nidr ſallner. þa ero .iij. mærkr at ſækt. oc æigu þeiri ſækt aller þridiungs menn. at ſuara.

39 En um kirkiur þer er hørgendes kirkiur ero. ef þer ſalla nidr. eda brænna up. þa ſkal timbr a tuæt ſlytia. innan .xij. manada. oc gor at adrum. oc uigd. a þridiu. En ef æi er timbr a tuæt ſlut a .xij. manadom. þa ſkal uera at adrum. oc gor kirkian. En ef æi er timbr a tuæt. a tuennom .xij. manadom. oc gor. þa ſkal a þridiu tolf-manadom timbr a tuæt ſørt. oc gor kirkia oc uigd. Ef þa er æi gor. þa ſkal at ſimt gor oc uigd. En ef æi er gor oc uigd. at ſimt. þa er bø þeim ſirifaret. er kirkia ſtod a. oc ſkulu þa ſrendr oc odalsmen løyſa þa iord gulli oc brændo ſylfri. oc ſe allu laſta lauſu. bøndr ſkulu til ganga. oc meta iordena. ſua ſem þeir þora at ſuæria æfter. at hon er uærd. En þui uærdi ſkal þriſkifta. tædr biſcup þridiung. konongr annan. bøndr hinn þridia. En ſa madr er ørøigi. er þa kirkiu a. þa ſkal iorden afla ſanga til kirkiunnar. ſidan ſkal hon afla til giærdar. En ſidan er hon er gor. þa ſkal iorden afla til uigſlu. En ſidan a hann uid iordu ſinni ſialfr at taka. En ef madr ſæl uid uærdi kirkiu iord ſina. oc ſkil ſer kirkiu. ef hon ſællr nidr. þa ſkal hans iord bera iam mykla abyrgd. ſem hin er hann ſælldi. En ef ſa madr er ørøigi. er þeiri kirkiu a up at hallda. þa huærfr kirkia þingat ſem ſa bør er. er kirkia ſtændr a.

Jvfr. *Cap. 38.* G. 11. 13. F. II. 7. B. 9. *Cap. 39.* G. 12. F. II. 13. B. 8.

Biſcup ſkal haxa mæd ſer .xv. menn oc .xv. heſta a ſumar dægi. xiri hounð 40
kirkiu uigſlu. oc .ij. natta uæizlu. En a uettrar dægi. heſta .viij. En xiri høgendes
kirkiu a biſcup at haxa .iij. mærkr. ex hann uigir bæde kirkiu oc kirkiu gard .ix. alna
øyris.

Biſcups armadr. hann ma ei kænna manne xordædoſkap. huarke karle. ne 41
kono. nema þat ſe heraz xløyt. mæla þat bøndr þrir. eda þrim xlæiri. oc bera þæir
uitni um. at bygðxløyt er. En ex hann mæler þat. oc hexer þat ecki ueret heraz
xløyt. þa ſkal hann bøta þat .iij. morkum. þat ma madr mæla. ex hann tækr a ſer
eda kono ſinni. þo at þat ſe ei herazxløyt. eda hann tækr a barnum ſinum. eda bui
ſinu. huart ſem hann mæler þat uid karl. eda kono.

Hæima ſkal ſok gexa at huſi. allz þeſſ er hann uil ſottan haxa. þa ſkal hann 42
bioda xiri ſik. huart er hann uil gudsſtirſtir eda manna. hann ſkal ei eiga huærxt
til manna ſtirſta. ex hann bydr xyrri guds ſtirſt. [Ex hann bydr xyrri manna
ſtirſt.[1] þa a hann ei huærxt til guds ſtirſta. þat ſkal haxa er hann bydr xyrri. En
huart ſem er karl eda kona. þa ſkal haxa .xij. manna uitni. læita i herad þau þriu.
er hann hexer længuſtum i ueret. at xørazſt undan þui male. haxa huart er hann ma
xlæira xa. karla eda konor. En þegar er eidar xallaz. þa ſkal na guds ſtirſtum.
En ex hann xællz at huarotuæggia. þa er utlægr oc uhæilagr. oc allt þat er hann a.
karlmadr ſkal ganga til arens iarns. en kona til ketills taks.

Preſtr ſa er uigir guds ſtirſtir. hann ſkal haxa[2] mork .vi. alna øyris. ſkulu 43
huarer tuæggia uæl[3] læggia. hin er eida[4] gengr. oc ſa er ſok gexr. ex ſtir uærdr. þa
ſkal ſa gexa xc. er til xør er. ex xull uærdr. þa gexe ſu xc. er iarn ber. .xv. natta
grid. ſkal haxa xra guds ſtirſtum oc xra eidum.

En ex þat er utlægdar xc. þa tækr ſakar abere þridiung þeſſ er utlægt er. En 44
.ij. lutir er exlir ero. þa ſkulu þriſſixtazſt. tækr konongr þridiung. biſcup annan.
logmenn hinn þridia.

Engi madr a at trua. a xinna. eda xordædor. eda a uit. eda blot. eda rot. eda 45
þat. er til hæidins ſidar høyrir. eda læita ſer þar bota. En ex madr xer til xinna.

Jvfr. *Cap. 40.* G. 14. F. II. 8. B. 10. *Cap. 41.* G. 33. F. III. 20. B. 16. *Cap. 42. 43.* G. 24. F. II. 45. *Cap. 44.* ovf. 25. F. III. 2. B. 16. *Cap. 45. 46.* ovf. 24. G. 28. 29. F. III. 15. B. 16.

---

[1]) [tilsat i Margen, med Tegn til at indföres i Texten; dog med en nyere (Arne M.s?) Haand; indfört i selve Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv., dog underprikket; mgl. i Pap. Afskr. Cod. Reg. 1155. a.; optaget hos Paus. [2]) Pap. Afskr. 77. d. qv. indskyder her: hælxa; men Ordet er först understreget og derpaa underprikket. [3]) Saaledes i Mbr.; maaskee uæð (uð)? [4]) Saal. i Mbr.; maaskee er til udeglemt foran.

oc nærdr hann ſannr at þui. þa er hann utlægr. oc ubota mædr. oc ſirigort ſe ſinu allu. oc ſkal uera priſtipt. ſkal konongr taka þridiung. biſcup annan. bœndr hinn þridia. En hinn er ſoł er gexen. oł kuedr hann uæi uid. þa ſkiri hann ſił mæd .vi. manna uidi. þeirra er þar ero ſødder i þui herade. ſem hann er ſtaddr. oc hann ſær uæi uitni. þa ſkal hann na iarnburdi. En ef hann ſælr at iarnburdi. þa er hann utlægr oc ubota mædr. ſem adr uar ſkilt. kona huer er ſær mæd liſ. oc læz kunna bøta mannum. ef hon er ſonn at þui. þa er hon ſæł .iij. morkum. ef hon hexer ſe til. En ef uigi er ſe til. þa taka huer er uill oc ſenyti ſer. En ef engi uil ſer ſenyta. þa ſare hon utlæg. Ef hon nøitar ſiri. uinni ſiri tyrittar uid. En ef henne ſælr uidr. þa ſælr henne til .iij. marka .vi. alnar øyris.

46 Ef þat er kænt kono. at hon ridi manne. eda þionom hans. ef hon uerdr ſonn at þui. þa er hon ſæł .iij. morkum. Ef hon nøitir[1] ſiri. þa ſkal hon uinna ſetar uid. En ef ſa uidr ſælr henne. þa ſælr til .iij. marka .vi. alnar øyris. En ef uæi er ſe til. þa ſare hon utlæg.

47 En ef madr liggr ſiukr i herade. oc uill hann at preſtr leſe inir honum. gere heſt mote honum. eda ſkip. ef þeſſ þarf uid. þa er preſtr ſkylldr. at ſara til hans. oc leſa inir honum leſter þriar. kaupa lauſt. En ef hann uill lata leſa ſlæiri. þa ſkal þæningr ſiri leſt huæria. þa ſem. þrir tigir ſiri øyri. þar til niu ero leſtnar. þa ſkal ſidan lata kaupa uid preſt ef hann uill lata leſa ſlæiri. Nu ef hann uill lata huſla ſik. eda ſcrixta. þa gere hann heſt mote preſte. þa a hann at ſara huart ſem er dagr eda not. En ef hann uill lata olia ſik. þa ſkal hann þat gera. haxe mæd ſer preſt eda diakn. þar ſiri ſkal hann haxa aura .ij. .xij. alna øyris. Nu ef hann døyr af. þa ſkal bod gera honud preſte. ſænnda heſt mote honum. ef hann a engan. ſinn ſkal hann haxa. ef hann a ſialxr. oc binnda a ſtal. er heſtar bonda ſtod a. oc gexa høy. þat ſem bazſt er a bø. i tiodr ef a ſumar dægi er. En ef nauðſyniar uerda i ſlæirum ſtadum. þa a hann at ſara i þria oc ſiti þar at natſetre er hann kømr ſidarſt. ſyngia þar inir liti oc ſylgia þui. til graxar. um morgennen. gegna þar allum litum. oc ſyngia þa ſalo meſſo ſiri allra þeirra ſal. oc uigi grox oc ſyngi inir liti þeirra þa odlaz hann legr kaup af allum.

48 Tolx alnar ero at legr kaupi. at kænndom manne. eda kono hans. niu alnar. at hans ſyni. eda dottor. til þeſſ er þau ero ſiortug. ſidan tolx[2] alnar. at legrkaupi.

Jvfr. *Cap. 47.* G. 15. F. II. 14. 17. B. 12. *Cap. 48—51.* G. 23. F. II. 15. 16. B. 9. 12.

[1]) Ordet nøitir er i Mbr. utydeligt og opfrisket med en nyere Haand: nær ni; dog synes oprindelig snarere at have staaet: nøitir; Pap. Afskr. 77. d. qv. har i selve Texten: nøitar, understreget og underprikket, og i Margen, med Henviisningstegn dertil, nær ni. Hele Stykket "Ef hon . . . ſetar uid." mgl. i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; og hos Paus. [2]) Saaledes i Mbr. Rettere .vij., see nedf. II. 37.

Sua oc at haullz manne. Er hann er sun lœysingia. þa ero alnar .iiij. at legr kaupi. en alnar .iij. œxtir lœysingia. uxrialsan þæning uegen. ziri anaudgan. annan. ziri huærn mann þæirra er .iij. uettra ero. eda þrim uettrom ellri. þa er zullt legr kaup ziri. En ziri þann er yngri er þæning uegen. Þæd skal læggia preste halxu mæira. en legr kaup er til. oc haxa lœyst ut at siaunnd. elligr er zoruædia. hæimti prestr at tuaro skulld sina. En huer manna. sem gort hexer afr tiunnd sina. oc hounb tiunnd. þæir eigu[1] at giallda legrkaup. En ex bod kœmr preste at zara til er lik liggr inni oc uil hann ei til zara. oc ganga œngar naudsyniar til. þa er hann ax þui legr kaupi. er hann skilldi þar haxa. take sa prestr er œruadi drygdi til. þat ero naudsyniar. ex hann liggr siukr. eda sar. þa skal hann haxa halxt. en halxt sa er œruad hexer til. En ex madr zær or herade. eda or þridiungi sinum. oc uærdr i adrum þridiungi daudr. þa skal sa haxa legr kaup. er syngir iuir liki hans. oc uigir groxt. En hinn halxt. er uigir mat oc mungat hans. þar sem hann uar hæims uistum.

Nu skal preste bioda. oc kono hans til œrxis. oc manne mæd þæim. sitia skal 49
hann i anndueg oc kona hans hia honum. En ex œrxi ero þriu. sænn i soku hans. þa skal hann koma i alla stade þria. oc uigi mat oc mungat. oc uere at þui mungate er hællzst uil hann. nema sua langt se i millim. eda bere naudsyniar til. at hann ma ei komazst i alla stade.

Lœnndan mann. skal graxa nest kirkiu. oc lœnndra manna born. oc lænnz mannz 50
kono. þui nest haulda menn. oc konor þæirra. oc born. þa skal graxa lœysingia. oc þæirra born. þui nest skal graxa zrialsgiaxa oc þæirra born. En nest kirkiu garde. skal graxa manna mann. oc ambottor. karlmenn skulu liggia ziri sunnan kirkiu en konor ziri nordan. sua skal menn nidr graxa at anner graxe œigi up. medan lidum loder saman. oc zylgir holld. eda har. En ex up er graxet. þa liggia uid aurar .vi. En sua skal nidr graxa. at alen se hæill iardar ziri ouan kistu. En ex skœmra grœxr nidr. þa liggia uid aurar .vi. En œngi a at graxa i annars legr. nema hann uili sæðiaz at laga rette uid œrxingia hins dauda. En ex madr tæðr mannz bein oc kastar or kirkiu garde. þa er hann sæðr uid biscup .vi. aurum. þa skal alla graxa i kirkiu garde. er hœxer ero. oc alla þa er ei ero ubota menn. Madr sa er sæter[2] sit sialxr oc idraz hann uærks sins. oc uærdr þat uitnis sat. oc gengr hann til scrixta. þa er hann grœxr i kirkiu garde. ex hann dœyr ax þui sare. En ex hann særer sit sialxr i uiti oc idraz hann ei. þa er hann ei grœxr i kirkiu garde. oc ei gridnidingar. trygroxar. drottens suikarar. mord uargar. brænno uargar. þioxr dœmdr. zlugu menn.

[1]) eigi er udeladt, see nedf. II. 37. [2]) Pap. Afskr. 77. d. qv. læser: særer; ligesaa Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus.

openberer rans menn. oc bandsettir menn. oc þeir sem i forbodom hæilagrar kirkiu døya. oc þeir sem tyna ser sialfer. Sua þeir er tælia oc fræmia rangan atrunad firi mannum. Sua oc openberer okr karlar. oc þeir menn. eda born er ei na skirn. firi dauda. en þesse[1] menn skal graxa i skodar male. af þui at þeir ero aller ubota menn. oc ei græxer i kirkiu garde. En ef hann er graxen. þa er hann misgraxen oc skal up graxa oc føra or kirkiu garde oc læggia a mærkr .iij. þat a biscup.

51 Engi skal daudan mann længr inni haxa en til fimtar. nema naudsyn liggi uid. isar uxører. eda oxsniar. þa skal til føra i uthus oc hylia med starru. eda strae. eda hængia i uthus. up i raxr. oc føra þegar er ført uerdr. En ef længr hexer inni. en til fimtar naudsynia lauft. þa liggia uid. mærkr .iij. uid biscup.

Um frenzæmis spiall.

52 Þer konor ero .xuij. er madr uerdr obota madr af. ef hann liggr medr þeim. eda fær fange. ein er moder. annur er dotter. þridia er systir. .iiij. er sunar dotter. .v^ta^ dottor dotter. .vi^ta^ brodor dotter. .vij. systur dotter. .viij. styxmoder. .viiij. sunar kona. .x. brodor kona. .xi. styxdotter. .xij. er moder kono mannz. .xiij. systir kono mannz. .xiiij. xadur moder.[2] .xv. er modor systir. .xvi. xadur moder. .xvij. modor moder. Sa madr er hann liggr eina huæiria þeirra. hann hexer firigort xe oc fridi lannde oc lausum øyri xare a lannd hæidit. oc kome alldri þar sem cristnir menn ero firi.

Um gudciuia.

53 Nu er þat þui nest. at engi madr ma haxa at likams losta gudciuia sin. En gudciuiar ero þriualldar. hin fyrsta millim þess barns er skirt er. oc þess er skirir. eda þui hælldr til skiringar. adrar gudciuiar ero millim þess er barn skirdi oc þess er a barne hellt. oc xædgina barnsens. þridia millim barns þess er skirt er. oc millim kiotlegs barns. þess er skirdi eda (til)[3] skiringar hælldr. oc þui æiga prestar gudciuiar uid oll þeirra xædgini. oc ma prestans barn uid engan þenna likams losta drygia. er prestrenn hexer skirt. hælldr madr barne mannz til skiringar. þa a xader oc moder barnsens. oc sua barnet gudciuiar uid kono þess mannsens er barne hellt til skiringar. þo at hon haxe ei a barne halldet. þa er þat uar skirt. hexer madr gudciuia sin at likam losta. þa skulu þau skiliaz oc ganga til scrixta oc giallde huart þeirra biscupi .iij. mærkr.

Jvfr. *Cap. 52.* G. 24. F. III. 3—6. B. 15. *Cap. 53.* G. 26. F. III. 8. B. 15.

---

[1]) þessa — Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; Paus. [2]) Skrivfeil f. systir, hvilket Ord ogsaa Arne M. har sat i Margen, og optaget i Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv. [3]) til — udeladt i Mbr. ved Skjödeslöshed; men tilsat i Margen med A. M.s Haand; og optaget i Texten i Pap. Afskr. 77. d. qv.; ligesaa i Pap. Afskr. C. R. 1155. a.; og hos Paus.

Anhang.

Indholdslisten og Indledningen i *B*.

Her hæxr . . . . . morgh capitula ero . . . . . num rette sua ok um konungæ tall.[1] Hallxdan suarte. Haralldr harxagre . . . . . Þat er nu þui nest at men skulu iattæ . . . . . Nu ex kona er sua nauðulegha stodd . . . . . Nu ex hon gerer eigi sua þa ma biskups arma . . . . . Nu ex sua ber at at barn er med orkym . . . . . Ex ambott manz gerer sængxor sina . . . . . Vorn þau oll er alæn ero xirir joll skulu . . . . . Ein er iola dagr annar er Stephans mæssu dagr . . . . . Haxnud prestar skulu crossæ skeræ . . . . . Nu er bod xallett ok sæigir æingi till . . . . . En ex sa bør ovðizst er madr a bodburð . . . . . Nu hæxst up sunnudags hællgr . . . . . Ex . . . . . koma a hændr manne .iiij. ædr . . . . . Men þeir aller er sitia a stokklandum . . . . . Ex madr byriar xor sina a laugar dægi . . . . . Ex biorn bær smalæ manz i toghe ædr . . . . . A allum hællgum daghum skall hialpa . . . . . Ex xall komr i bu manz þa skall xla . . . . . Ex þuattr er hængðr up xirir hællgi . . . . . Ex madr tækr kono a .nj. auræ nattom . . . . . Einginn skall xa kono a þeim manade er . . . . . Hiunskapr sa er meinalauss er saman bundin . . . . . Ex madr uill ser kuænxangs læita . . . . . Eingi madr skall haxuæ i husi sinu stax . . . . . Þatt er allt ætt er manz handæ uærk ero a . . . . . Fiorom sinnum a .xij. manadom ero imbrudagar . . . . . Ex madr gengr a uillattor a mork ok hexir . . . . . Þatt er tallt i lagum at æingi madr skall xa . . . . . Sa er biskup at lande er konungr uill sætta till. ok . . . . . Prestar þeir er sitia at haxnud kirkium þeir . . . . . Haxnud kirkiur ero .ix. a uplandum xirir . . . . . Prestr sa er sittr at hoghændes kirkiu han skall . . . . . Ex madr axlar manne blods ædr be . . . . . Nu skall kirkingardr vera vmhuærxuis . . . En um kirkiur þær allær er hoghænde . . . . . Biskups armadr han ma eigi kiænna manne . . . . . Einginn madr a at trua a xinna ædr . . . . . Kona huær er xær med lix ok læzst . . . . . Ex madr liggr sinkr i herade . . . . . Lændamen skall graxua nest . . . . . [2]

. . ax at sogn at retto ætterni ax allum þessom sem nu ero tallder gek einskis axspringi længra xram en nu er talt uttan ax Haralldz hardradæ syni Sigurðs syrs. sammoddom brodr hins hællghæ Olaxs konongs. Heet Olauer hyrri hans sun. Hin xyrsti eet Magnus konongr hin bærxote. en annar Hakon konongr sun Magnusær konongs. Hin ællzsti eet Oxstein konongr toghspake. Annar Sigurðr konongr iorsalæxare. Hin .iij. eet Olauer konongr. Hin .iiij. eet Haralldr konongr gilli. Kom ax Haralldæ konongs gillæ Oxstein ok Sigurðr konongr ungi. ok Ingi konongr er drepa lett brodr sinæ Oxstein ok Sigurd konongh. Sonir Sigurðr konongs ungæ heet æin Haralldr. Annar Sigurðr. Þridi Hakon hærðibræidr. Fiorde uar Suærrir konongr. Vitir allir ok snielir ok sigærsæter sun Suærris konongs heeti Hakon konongr hin gode. Hans sun uar Hakon konongr hin koronade. Magnus konongr hans sun en koronade er med margum godom lutum stadxæsti sit riki med lagum ok rettyndum. gladde sinæ þægnæ ok adrum godom lutum ok rettarbotom med konongslegre miskunsæmd. Her sæigir etc. (s. S. 375. Not. 1.)

[1]) Denne Overskrift staaer med Rödt, saavelsom de övrige, der dog fordetmeste ere ulæselige, og derfor her betegnede med Prikker. [2]) Nederste Linie i anden Spalte, som indeholder Begyndelsen af et Cap. uden Overskrift, er ulæselig. — Ovenstaaende Indholdsliste indtager i Mbr. een Side afdeelt i 2 Spalter. Paa næste Side af samme Blad begynder en Calender, der udentvivl har indtaget 6 Sider eller 12 Spalter, men hvoraf det sidste Blad, hvis förste Side synes at have indeholdt Calenderens Slutning, er bortrevet. Paa anden Side af dette bortrevne Blad har udentvivl Begyndelsen af det Kongetal staaet, hvilket i denne Codex udgjör ligesom en Indledning til Christenretten.

II.

1 [1]Det er þer[2] nest at men skulu cristnir vera ok nitta hæidnum dome. ala skal barn huart er boret er ok ængo spilla. Sinæ sængxor skal huar kona vita. ok lata barn til kirkiu bera. skal þui[3] xylghiæ karmadr ok kona ok[4] væitæ gudsiuiær.

Ex barn er siukt.[5]

2 Nu ex sot gengr at barne a vægh uti ok ma æi præste na. þau skulu[6] þetta gera [er med barne[7] xara. gera cros a bake ok brioste. ok i huarium crismu[8] stad med raka sinum ok taka ser vatn. ok mæla sua. ek vighi þik vatn i naxne xadur ok sonar ok hæilags anda. ok drepa barneno[9] .iij. sinnum i vatnet. ok sægiæ sua. ek skiri þik i naxne xadur ok sonar ok hæilags anda. ok gexna þi barne naxn En ex barn andast alæid siden þa skulu þau xram halda læid[10] sinni. ok hittæ præst. oc sægiæ præste þau ord er þau skirdu barn med. En ex þau mæla þa ret xiri præste. þa hana þau ok ret xyr saght. ok skal þa barn graxna i vighda iord. En ex þau mæla þa æi ret xiri præste. þa mælto þau ok æi xyr ret. þa skal þet barn æi i kirkiu garde graua. þet barn skal graxna i ovighda iord. ok hyliæ[11] sua at æi nae raxnar. ne hundr[12] eda xenadar[13] manna. En ex nær. þa er sa sædr .vi. aurum silxrs vid biscup. er[14] barn skuldi vardvæitæ.

Vm sængxor.[15]

3 En ex kona er sua naudsynlega[16] stod. at sængxor sinni. at æin kona er med hænne. ok æl hon barn daut. þa skal hon syna þet karmanne at addrum vætte. En ex ængi kona er nær sængxor hænnar. þa skal hon synæ þet .ij. karmonnum. at þet barn se huarke blat. ne[17] blodght[18] ok drægil se æi at halse dregen. ok at æi see hænnar handda verk[19] a. En ex hon gerer[20] æi sua. þa ma biscups armadr kiænnæ hænne mord. hæidit. hon skal synæ med kirixtar æidi med .ij. xriælssom konom.[21] til þæiræ æidæ skulu men miok vandadar vera.[22] at men viti. at þæir viliæ i sannum æidum studner vera. En ex hon xeldz[23] at. þa xeller hænne til vtlæghdr. ok skal biscup scripta hænne ax lande brott ok skal hon sua længi brotto vera sem han scriptir hænne. En ex hon kømr aptr. ok vil hon i lande vera. þa skal hon giælda biscupi .iij. merkr. en konongæ halxuan þægn ok hæitæ þet hæidins mordz[24] giold.

Jvfr. *Cap. 1.* I. 1. *Cap. 2.* I. 2. *Cap. 3.* I. 3.

---

1) Her hæxuer up christin bolkr ok sægir horsso barn skal xødæ. — Overskr. *D.* 2) nu þui — *D.* 3) barne — tilf. *D.* 4) at — *D.* 5) At xøra barn til skiringar. — Overskr. *D.* 6) þa skulu þau (þau?) — *D.* 7) [mgl. *D.* 8) Opfrisket i *C.* med en nyere Haand; cristnu — *D.* 9) barne — *D.* 10) xærd — *D.* 11) hiuliæ — *D.* 12) hunder — *D.* 13) xenædr — *D.* 14) þan sem — *D.* 15) kono — tilf. *D.* 16) naudlegha — *D.* 17) eda — *D.* 18) blodoght. — *D.* 19) handalit — *D.* 20) get — *D.* 21) med .ij. konom skikkom — *D.* 22) ok — tilf. *D.* 23) xælz — *D.* 24) manz — *D.*

Ef hion .ij. fara med barne.[1]

Nu kan sua til beraz at hion .ij. fara med barne sino til skiringar. þi at þau 4
haua ei annara manna kost firi manfædes sakir. ok søker sua miok sot a læidu. a þui barne. at[2] ei (ma) præste na. þok engum[3] addrum monnum. þa skulu þau skiræ barn sit. hældr en hædit[4] døy. ok þyrmaz við hionskap. þer til er þau finnæ biscup. ok skal han þa[5] loxna þæim hionskap. en ei skiliæ þau.[6]

Ef barn verdr med misal . . .[7]

Nu ef sua ber.[8] at barn er med ørkymblum alet. er[9] kalnar a bæinum framman 5
eda aughu i nacka aptan. ok[10] hexner hundz haxnut. ok manz raust. þau[11] skal ok ala ok til kirkiu færæ. ok skira ok fødæ sidæn. ok fara sidæn[12] a fund biscups. ok synæ honum. ok gera[13] eptir þi. sem han læggr rad a.

Item.[14]

En ef þet barn verdr[15] alet er hærliki er a. heuer ei manz haunt. ok ei manz 6
raust. þa ma þet til kirkiu færa. ef[16] synizt ok lata præst sia. ok skira ef han vil. ok graua grox i kirkiu garde. ok læggiæ þer barn i. ok læggi inir hællu. sua at ei nær hundr ne raxnar. ok lata þo ei iord a falla. fyr en dauð er. lata lixna sua længi sem vil.[17]

Um skirst.

Born þau ok er alen ero firi iol. þau skulu skird vera firi iola eptan. En ef 7
alen verda[18] iola nat. þau skulu skird vera iola dagh firi mørsso. En þau born er allen ero firi fastu. þau skulu skird vera[19] laughar dagh þen er men ganga i .vij. vikna fastu. En ef alen ero a sunnudags nat þau skulu skir[20] vera firi mørsso um morgenen eptir. En ef alen ero um fastu þau skulu skird vera at paska eptni. En ef alen verda paska nat þau skulu skird vera a paska dag firi mørsso. En ef alen verda a hvita sunnu dags[21] eptan. þau skulu skir[22] vera þen sama eptan. En ef alen verda. a hvitæ sunnu daghs nat þau skulu skird vera um morgenen[23] firi mørsso. En þau born sem alen verda [firi Jons vaku.[24] þau skulu skird vera [at Jons mørsso eptni.[25] [En ef þau er[26] alen verda[27] Jons mørsso nat. þau skulu skird vera um morgenen eptir firi mørsso. Nu[28] ef madr heuer barn[29] hæidit inni um

---

Jvfr. *Cap. 4.* I. 4. *Cap. 5.* I. 5. *Cap. 6.* I. 6. *Cap. 7.* I. 8.

---

1) Um ef .ij. hion fara med barne sino til skir . . . — Overskr. *D.* 2) ok søker barn sot a læidu. ok mughu þau — *D.* 3) [eda — *D.* 4) hæidit — *D.* 5) þa — mgl. *D.* 6) ok ei skiæ — *D.* 7) Um ørkymble. — Overskr. *D.* 8) at — tilf. *D.* 9) ero — *D.* 10) ok — mgl. *D.* 11) þa — *D.* 12) sidæn — mgl. *D.* 13) gere — *D.* 14) Um þat barn er hærliki er a. — Overskr. *D.* 15) er — *D.* 16) þeim — tilf. *D.* 17) meda(n) sem ma. — *D.* 18) ero um — *D.* 19) a — tilf. *D.* 20) skird — *D.* 21) dags — mgl. *D.* 22) skird — *D.* 23) epter — tilf. *D.* 24) [Jons mørsso eptan. — *D.* 25) [þen sama eptan. — *D.* 26) [Ef — *D.* 27) um — tilf. *D.* 28) En — *D.* 29) sit — tilf. *D.*

æinæ huariæ þessæ .v. netr. sem nu ero taldar. þa er su[1] sæckr .vi. aurum við biscup. En ef inni heuer þessær allær .v. netr. þa er han sæckr .iij. markum[2] við biscup. ok haue skirt[3] siri simt. ellæghu er su er þet[4] barn a utlæghr. skal se hans þre skiptæ. haue æin[5] þridiung tonongr. annan biscup. hin[6] þridiæ bøndr.

8 [7]Ein er ioladaghr hin synsti. annar er Steppans møssæ.[8] .iij. er Jons møssæ.[9] .iiij. er barna møssæ. .v. er Tomas møssæ. .vi. er allanda daghr iola. .vij. er þrettanda daghr iola. .viij. er kyndils møsso.[10] .ix. er eros møssæ. .x. er Haluardz møssæ. .xi. er hælghi þorsdagr. .xij. Jons møssæ. .xiij.[11] Þetrs møssæ. ok Þals. .xiiij. er Sæliu manna møssæ. .xv. er Olaxs møssæ. hin synsti. .xvi. er Laxrans møssæ. .xvij. er Mari møssæ hin synsti. .xviij. michials møssæ. .xix. aldra hæilagra møssæ. .xx.[12] Nicolos møssu. En þo at Mari møsso i xastu[13] se æi i sinum[14] stad skipad. þa skulum ver þo hana halda sem sunnudag. ok sua oxre Mari møsso. ok sua Magnus møssæ um varet. En þæir aller møsso dagar er nu ero taldr. þa ero iamhælgir[15] sunnu dægi. ok aller adrer[16] daghar. þæir sem loxtæcnir ero. ok noon hælgr siri. þa er[17] .vi. aura dagr huar. [er a værki verdr tækin a þæimæ daghum.[18]

Vm hælgar hald.[19]

9 Nv hæxs sunudaghs hælgar[20] laugar dagh at none ok hældr til þes er dagar[21] a manadagh. En ef bonde verdr a orko tækin med hionom sinum. þa er han sæckr .vi. aurum silxrs við biscup. ok addrum .vi. aurum siri hion sin. Nu ef hion hans[22] ero æinsamen a orko tækin. þa skal bonde leysæ þau vndan med aurum .vi. við biscup. eda biode hud þæiræ xram siri biscups armanne.[23] Armadr biscups skal haua vitni til. ok æi þrengiæ til æida. Nu ma madr byriæ xærd sina a sunnu dagh med byrdi. þa[24] er han ber med æinum xætli. eda a annare oxl ser. En ef han ber med .ij. xætlum sæcker .vi. aurum við biscup. Madr ma xara [um sunnu dagh[25] med clyx. þæiri er han ridr oxuan a. sæclær laust. ok med[26] lasse þi er han gyrdir æi ræipi um.[27]

Item.[28]

10 Madr ma ganga um gildri sin. ok taka or þet sem i er komet ok gera æcki nyt við. [sæclær laust.[29] Madr ma xara i sifki um sunnu dagh. ok ef han rixuer noot

Jvfr. *Cap. 8.* I. 9. *Cap. 9.* I. 12. *Cap. 10.* I. 13.

[1]) han — *D.* [2]) silxrs — tilf. *D.* [3]) barn — tilf. *D.* [4]) þet — mgl. *D.* [5]) æin — mgl. *D.* [6]) þen — *D.* [7]) Vm hælgar hald. — Overskr. *D.* [8]) þen — tilf. *D.* [9]) hin — tilf. *D.* [10]) møssa. — *D.* [11]) er — tilf. *D.* [12]) er — tilf. *D.* [13]) Mari møssæ i langaxastu — *D.* [14]) sin — *D.* [15]) samhælaghir — *D.* [16]) þeir — *D.* [17]) ero — *D.* [18]) [mgl. *D.* [19]) Ef madr verdr a værki tækin. — Overskr. *D.* [20]) hælgr. — *D.* [21]) daghr er — *D.* [22]) hans — mgl. *D.* [23]) við biscups arman. — *D.* [24]) þæiri — *D.* [25]) [mgl. *D.* [26]) med — mgl. *D.* [27]) med ræipi. — *D.* [28]) Vm gildri. — Overskr. *D.* [29]) [mgl. *D.*

sinæ. eda næt. þa ma han bøtæ med bastum. en æi med garne. Ok[1] ef madr læggr næt sin.[2] þa ma han taka fiska af.[3] ok bera æi næt up[4] þurka. [ok føræ æi[5] a stængr eda sprota. En ef han gerer æithuart[6] þetta þa er han sækr .vi. aurum vid biscup.

Um hælgar hald.[7]

Ef[8] gester koma a hendr manne .iiij. eda fiorom flæiri. en ef han hefuer miol þa ma han lata baka sunnu dagh sem annan dagh sua mykit sem han nøytir vid geste sinæ sæctar laust. oc slatra ok hæggiæ[9] up millum hurd affa[10] ok bera[11] æi i bur ut.[12] **11**

Um lagar dags . . .[13]

[14]Madr byriær færd sina a laugar dæghi[15] firi noon. med clyf. eda[16] lasse eda byrdi. fare medan synt er siti kuir[17] medan[18] hæilagt er. En ef han fær [a hælgi. gieldi .vi. aura.[19] En ef madr byriær færd sinæ. a friadagh[20] eda fyr i vikunni. þa ma han fara sæctar laust. Ef madr fær med skip sit a laugar dæghi.[21] þa ma han fara [med skipi[22] til lændi stadar þeget sem han vill ok kasta[23] fatum sinum up or flødr male. ok føre þegar er syngi er. ef fører a hælghi sækr .vi. aurum [vid biscup.[24] **12**

[25]Ef biorn bær smala manz i skoghe. eda dyr bitæ. þa ma hud af fla. ok føræ kiot til husa hæim. huat dæghi sem er. Ef madr kømr af landde þi er lit er cristtit ok sægiz vera skirdr. nu ef han kan nømfna præst þen er skirdi han. gudfadur. ok gudmodor. þet hældr honum uppi. En ef han missir þes. þa skal þæim fimt gera er han hefuer i husi sino at hin se skirdr at fimt. En ef han er æi þa skirdr. sækr husbonde hans .iij. morkum[26] vid biscup. en hin fare utlæghr. **13**

Um lik.

A allum hælghum daghum skal hialpa likum daudræ manna. nema iola dagh æi. ok langa friadag. ok æi þasca eptan firi ringinga tima. ok æi þasca dagh hin fyrsta. En ef æins huer græfuer a þæima daghum.[27] er nu ero taldr. þa er han[28] sækr .vi. aurum vid biscup. **14**

Jvfr. *Cap. 11.* I. 14. *Cap. 12.* I. 16. *Cap. 13.* I. 17. *Cap. 14.* I. 18.

---

1) En — *D.* 2) ut — tilf. *D.* 3) ef i ero. — tilf. *D.* 4) a land up at — *D.* 5) [mgl. *D.* 6) æina huartt — *D.* 7) Horso mykit baka ma a hælghi. — Overskr. *D.* 8) En ef — *D.* 9) hængia — *D.* 10) hurda hælæ — *D.* 11) bere — *D.* 12) til vardusistu. — tilf. *D.* 13) Ef madr byriær færd sinæ a hælghi. — Overskr. *D.* 14) En — tilf. *D.* 15) I. dagh — *D.* 16) eda — mgl. *D.* 17) eller tiur; saal. Afskr. No. 77. a. i den arnamagn. Saml.; vere tiur — *D.* 18) sidan — *D.* 19) [sidan hæilaght er. sækr .vj. aurum silfrs vid biscup. — *D.* 20) friadaghen — *D.* 21) I. dagh — *D.* 22) [mgl. *D.* 23) kaste — *D.* 24) [silfrs. — *D.* 25) Item. — Overskr. *D.* 26) þa er husbonde hans sækr .vj. aurum — *D.* 27) a þessom timum — *D.* 28) sa er — *D.*

Um bu ſall.[1]

15 Ef ſall kømr i bu manz þa ſkal lata ſla. ok uphylde ſua[2] ſunnu dagh ſem anman dagh.

Um huat.[3]

16 Ef huattr er up hængdr ſiri hælgi. þa ſkal hanga kuir.[4] En ef han drepr i uatn. ok hængir ut. ſidan er hælaghl er. ſæcr .vi. aurum vid biſcup. En ef onan fæller. þa bere in ok hyrdi. ſæcter lauſt. En ef lerezt liggr a blifi.[5] ok er ut laght ſiri hælghi. þa ma kuirt liggie um hælghi. en ef i uatn er drepet [a hælghi.[6] ok ſidæn[7] ut aztr hængt ſækr .vi. aurum[8] vid biſcup. Sunnudags nat. ok ſriadaghs nat. ok[9] þær netr er hælagar ero ſunnudags nattum.[10] ef madr tækr ſer kono ſæcr .vi. aurum.[11]

Ue[12] kono ma ſa.[13]

17 Engi ſkal ſa kono ſer ſidan .iij. vikur ero til iola. ok æi ſyr en .viij. daghum eptir þrettanda dagh.[14] ok æi þær .ij. vikur er neſter ero Michials mæſſo. engi ſkal ſer[15] ok kono ſa ſidan .ix. vikur ero til paſca. En ef[16] madr tækr[17] kono a þæim timum er nu ero taldr. ſæcr .vi. aurum vid biſcup. En[18] madr tækr kono ſer i[19] langa ſaſtu. ſæcr .iij. markum vid biſcup. [En ef madr tækr ſer kono a .iij. aura dæghi. ſæcr .iij. aurum. þet a biſcup.[20]

Um hion ſkap.

18 Hiunſkapr ſa er mæinælaus er ſaman komen att gudes laghum ok manna. ok at vilie huarstuægie[21] þæire ok annæra ſrændæ. þet ſkal huarke ſtilie karll ne kona. þo at brøyting gange a ſkaplyndi þæire. En þo at þau ſægiſt ſundr millum ſin. þa ma huarke þæire ſer til ſorræda læita badom þæim lixuanda[22] huarke at gudes laghum ne[23] manna. En þo at hann kuangez hænne lixuande. er ſyr atte han. þa ero þau born æi arzgeng er han getr med þæiri kono ok ſua hit ſama ef hon gixtizt adrum manne. [þa ero þau born æi arzgeng er þa gerer hon.[24] En þet þæire er ſkilnæde vældr [þa er þet[25] ſakat .vi. aurum vid biſcup.

Item.[26]

19 En ſa er rettær hiunſkapr. ok med retto ſaman komen. er[27] huarke er at ſrænd-ſæmi. eda ſiuier[28] ſpiellum nermæir er.[29] en talt[30] er at laghum. En ef madr vil

Jvfr. *Cap. 15.* I. 19. *Cap. 16.* I. 20. *Cap. 17.* I. 21. *Cap. 18. 19.* I. 22.

1) Ef ſal kømr i bu manz. — Overskr. *D.* 2) ſua — mgl. *D.* 3) Ingen Overskr. og ingen Cap. Afd. — *D.* 4) tiur — Afskr. 77. a. qv.; ligesaa *D.* 5) I *C.* har oprindelig staaet: huſi, hvilket er overslettet og over Linien skrevet med samme Haand: blifi. 6) [indsk. efter hængt — *D.* 7) ſidæn — mgl. *D.* 8) ſiſtre — tilf. *D.* 9) eda — *D.* 10) er ſamhælghær ero ſunnu dæghi. — *D.* 11) ſiſtre vid biſcup. — tilf. *D.* 12) Skrivfeil f. ner? 13) Um brullaups giærdir. — Overskr. *D.* 14) jola. — tilf. *D.* 15) ſer — mgl. *D.* 16) ef — mgl. *D.* 17) ſer — tilf. *D.* 18) ef — tilf. *D.* 19) um — *D.* 20) [mgl. *D.* 21) bæggie — *D.* 22) lixuandom — *D.* 23) ok — *D.* 24) [mgl. *D.* 25) [er — *D.* 26) Um hion. — Overskr. *D.* 27) at — *D.* 28) ſiuie — *D.* 29) er — mgl. *D.* 30) loxuat — *D.*

ſer kuænxangs læitæ. þa ſkal han læita vid xrændr þa er ſkyldaſter ero til xorrædæ[1] at lagum rettom. en þui neſt ſkal han læitæ hænnar viliæ. Nu læggiæſt þer ſtæmpnur til. ok kømr han til xæſtingar ſtæ(m)pnu. þa ſkal han taka .ij. men. þa ſem viliæſter ero a þæiri ſtæmpnu. annan ax hans ſtæmpnu lidi ok annan ax hænnar xrændom.[2] ok ſænda til hænnar. ok høyræ huart hænnar vili er þet[3] eda æi. En ex hon kuedr ia vid. eda þægir. þa ma hiunſkapr bindæſt at laghum (guds) ok manna. Ok ex han verdr bundin þa ma han[4] aldre rioxua. En ex hon kuedr næi. þa ma þen hiunſkap æi at lagum bindæſt.

Ex kona verdr naudig.[5]

En ex kona verdr naudig gipt. þa ma hon ſæghiæ ſkilning millum ſin. oc bonda ſins. a huarium dægghi er hon vil innæn .xij. manada.[6] En ex hon byr honum [.xij. manada ok æin manad længr.[7] þa hæne hon aldre huærx til ſkilnings.[8] 20

Vm vtlæght xe biſcups.[9]

Alt þet vtlæght xe er biſcup gexuer ſok til. þa a han[10] þridiung. annan konongr.[11] hin þridiung æin[12] bøndr þæir ſem vm dømæ. 21

Vm ſuedæ.

Det er alt ætt. er manz handa værk ganga till. þet er ex claxue kyrkir. eda xæller i bru.[13] eda væltir mædr ſkipi a. eda læidir mædr a is oxøræn. eda xællir mædr tre a. [ellæghe xæller þet tre a. er mædr hexuer æld i laght.[14] eda verdr ax þui daut at xaſt ſtændr i bælki. þet er alt loxuat at eta. er ſyn er hæne til. En þet er ſuidæ [verdr. ørſtæ ſot dreper.[15] eda[16] ræidr lyſtr. eda[17] bræda ſot [kømr a.[18] þet er æi ætt.[19] 22

Vm imbru dagha.

Fiorom ſinnum a .xij. manadom ero imbru dagar. þa ſkulu præſtar biodæ. 23
En huar mædr er .xij. vætræ gamal.[20] eda .xij. vætrom ældri. ſkal xaſta þa alla.[21] En ſa er æi xaſtar ok etr kiot. eda huit. a imbru dagh han er ſædr .vi. aurum ſilxrs vid biſcup. En ex mædr kømr in þer ſem mædr etr kiot. a xriædagh ok ſpyr. hui[22]

Jvfr. *Cap. 20.* I. 23. *Cap. 21.* I. 25. *Cap. 22.* I. 26. *Cap. 23. 24.* I. 27. 28.

---

1) er nanaſter ero — *D.* 2) xrændom — mgl. *D.* 3) þet — mgl. *D.* 4) þet — *D.* 5) gixt — tilf. *D.* 6) ok æin manad længr. — tilf. *D.* 7) [iuir þet — *D.* 8) ſkilninggær. — *D.* 9) Ingen Cap. Afd. — *D.* 10) konongr — *D.* 11) biſcup — *D.* 12) hin þridiæ — *D.* 13) brun — *D.* 14) [mgl. *D.* 15) [er dørr ax ørſto ſot. — *D.* 16) eda — mgl. *D.* 17) eda — mgl. *D.* 18) [mgl. *D.* 19) ræanda. — *D.* 20) er — tilf. *D.* 21) Herefter har i *C.* staaet: ex han, hvilke Ord igjen ere overstregede; i Margen ligeudenfor denne Linie er skrevet med mindre Stiil, men, som det synes, med samme Haand: er hæil; men uden noget Mærke hvor det henhörer, eller skal indskydes. Papirs-Afskriften af denne Mbr., i den arnamagn. Saml. No. 77. a. qv., indskyder her i Linien Ordene: ex han er hæil. I *D.* findes de ikke. 22) hin — *D.*; udentvivl feilæst i Mbr.; saameget mere som Afskriften af *C.* No. 77. a. qv. i den arnamagn. Saml., hvilken er med samme Haand som *D.*, ligeledes her læser: hin.

ctr þu kiot. [ok er ȝriædaghr.[1] ok[2] ef han ſuarar. ek er daghuillær. gange til ſkriptæ. ok bøte engo ȝe[3] ȝiri. En ef han etr ſidæn er han uæit. bøte .iij. merkr biſcupi.[4]

Vm kiotato.[5]

24 En ef madr etær kiot a imbrudæghi. þa er han ſækr .iij. markum[6] vid biſcup. En ef madr etr kiot a langa ȝaſtu. ſa madr ma æi kallaz daghuillær. þa er han utlægr. ok ȝe hans alt.

Vm oatan.[7]

25 En ef madr gengr a mork ok[8] villatto ok heuer genget .xiiij.[9] dæghr. ok ef hundr ȝylgir honum. þa ſkal ȝyr madræn eta hundin[10] en hundren ete han. En ef madr hittir[11] ros. þa ſkal han ȝyr eta roſſet. en han ſuælti længr. En þegar han kømr i bygdir. þa ſkal han ſægiæ til misætes ſins ok gange til ſkriptæ. ok bøte engo ȝe ȝiri. En ef han løynir ok kømr up ſidæn ok uerdr han ſannr at þa er han utlægr. ok ȝe hans alt.

Horſo ſkylt er bua.[12]

26 Det er talt at engi madr ſkal ȝa ȝrænkono ſinnar.[13] eda[14] ȝrændlæixuær. eda gudſiuiær. Allær ero undir æinu ſambande. Nu ſkal tæliæ ȝrændſæmi þæiræ i .vi. knæ ok take at ſiaunda. En ȝrændlæix tæliæ i .iiij. knæ ok take at ȝimtæ. En ef madr tækr nermæir þa ma þet[15] æi haldaz. En biſcups armadr ſkal ȝa til talu man. huart ſem han tæl bættrum hæillum eda uerrum ȝrændſæmi þæiræ. þa ſkal ȝøræ ſundr ȝrændſæmi þæiræ med .viij. manna vitnum[16] .ij.[17] or ȝadærni hans. ok .ij. or modærni. ok .ij. or ȝadærni hænnær. ok .ij. or modærni hænnær. En ef þau ſitiæ .iij. manada [ȝra þui.[18] er biſcups armadr hexuer þæim ſtæ(m)pnu gorȝua. þa ero þau ſæk .iij. markum.[19] ef þau læida æi vitni ſin a þæim þræm manadom. Þet vitni ſkulu þau læida a þinggi. huart ſem þau gera þet þing.[20] eda annær madr a ſyknom dæghi. En ef þa ero[21] æi læid. þa haue enga von til þæiræ vitna ſidan.[22] Nu ſkal gera þæim en .iij. manadar ſtæmpnu. ef þau viliæ æi þa en ſkiliæſt. ſæk[23] .vi. markum.[24] En ſkal gera þæim .iij. manada[25] ſtæmpnu. at ſkiliæ[26] hiona lagh ſit. ef þau viliæ þa[27] en æi ſkiliæſt. ſæk .ix. markum[28] vid biſcup. þa ſkal gera þæim ȝimt at þa ſe ſkild. ok ef þau ero þa[29] æi ſkild. þa ero þau bæde utlægh. ok ȝe

Jvfr. *Cap. 25.* I. 29. *Cap. 26.* I. 30.

1) [en adrer men ȝaſta. — *D.* 2) en — *D.* 3) ȝe — mgl. *D.* 4) biſcupi — mgl. *D.* 5) Vm kiot. — Overskr. *D.* 6) ſilȝrø — tilf. *D.* 7) Ef madr genger a villatto. — Overskr. *D.* 8) eda — *D.* 9) ȝimtan — *D.* 10) ȝyr — tilf. *D.* 11) eter — *D.* 12) ma — tilf. *D.* 13) ſinæ — *D.* 14) eda — mgl. *D.* 15) þet — mgl. *D.* 16) vitni — *D.* 17) .iij. — *D.* urigtigt. 18) [ſidæn — *D.* 19) vid biſcup. — tilf. *D.* 20) tin — *D.* 21) er — *D.* 22) optær — *D.* 23) ſætr — *D.* 24) ſilȝrø vid biſcup. — tilf. *D.* 25) manadar — *D.* 26) at þau ſtiti. — *D.* 27) þa— mgl. *D.* 28) ſilȝrø — tilf. *D.* 29) at ſtiliæ hiona lagh ſit. ef þa ero — *D.*

þæirræ alt. þer skal biscup ax taka xyrst .ix. mærkr. sidan skal[1] þriskipta utlæghom øyri. tækr biscup[2] þridiung. konongr[3] annan. loghmen hin þridiæ.[4]

Huar biscup skal vera.

Sa skal biscup vera at stole sem konongr vil. ok her er retkosen til. ok her er[5] 27
vighdr til starxs. Ver skulum honum xe vart gexua. han skal os tidir uæitæ ok alla þionosto. þa er hans æmbætte høyrir.[6] En ver skulum honum xiordong tighiundr varar. han skal os kiænne men xa. þa er han uæit at kunnosto haue[7] til born at skira ok skriptæ malom varom at lyda. ok kirkiur varar med sømdom at varduæitæ.[8] ok alt[9] æmbætte er os høyrir at haua. En ver skulum honum xe vart gexua slikt sem nu er talt. tighiundir ax alzskonar sæde. sua ax hamal kyrni. sem ax byggi.

Vm tighiund.[10]

En tighiund skal ax akre gera. ok skipttæ i .iiij. luti. skal biscup taka xiordong. 28
kirkia annan. þrestr þen þridiæ. en xatoker men hin xiordæ. ok xare bøndr sialuer[11] med þæirræ luta. ok skipti sua sem þæir viliæ suara xiri gudi. En bøndr skal[12] varduæita tighiund alla til þes er tind er oll. En sa er sitr inir tighiund ok vil æi gera eptir þi sem nu er mælt. þa er han sækr .iij. markum vid biscup. ok gere tighiund æi at sidr. En ex han sitr inir annat arr þa er han sækr .vi. markum. En ex han sitr hit þridiæ ar[13] sækr .ix. markum. en þet xe a biscup. En biscups armadr. skal gera honum ximt at loken se sæcten ok tighiunden.[14] en ex þa er æi loket.[15] þa er bonde utlægr. ok xe hans alt. skal biscup taka xyrst .ix. mærkr [er han sotte han til. sidan skipti i þria stade.[16] take biscup þridiung. annan konongr[17] en bøndr þen þridiæ. Nu skal biscup koma i huarn þridiung. a huarium .xij. manadom. ok syngiæ tidir at hauut kirkiu ok xærma born manna. þa odlaz han xe manna. ex han gerer sua. En ex han kømr æi sua monnum tidir at uæitæ. ok ganga æugar nauðsynir til þa er han ax ræidu sinni.[18] En þessier ero nauðsynir hans. liggr han[19] siukr. eða konongr gerer honum bod eða erchibiscup. ok xær han [at þæirræ rade.[20] þa a han at haua ræidu sinæ. þo at han kome æi. Præstar þæir aller er sitiæ at hauut kirkium[21] þæir skulu bod hæxniæ. ok þui bode skal xylghiæ. ner biscup skal monnum tidir uæitæ.[22]

Jvfr. *Cap. 27.* I. 31. *Cap. 28.* I. 32.

---

1) skal — mgl. *D.* 2) konongr — *D.* 3) biscup — *D.* 4) hin þridiæ bøndr ok loghmadr. — *D.* 5) her er — mgl. *D.* 6) ok att æmbætte þet sem honom vardar. — *D.* 7) heuer — *D.* 8) vp at halda. — *D.* 9) þet — tilf. *D.* 10) tighiundr. — *D.* 11) sialuer — mgl. *D.* 12) skulu — *D.* 13) ar — mgl. *D.* 14) tighiund ok sæcten med. — *D.* 15) loken — *D.* 16) [ax xe hans. ok sidæn þrestiptæ utlæghom øyri. — *D.* 17) konongr — biscup — *D.* 18) þa loxma(na)da. — tilf. *D.* 19) ex han er — *D.* 20) [þæirræ ærende. — *D.* 21) kirkiu — *D.* 22) skal koma. at vita monnum tidir. — *D.*

Vm ældz abyrgd i kirkiu.[1]

29 Præstr huar er at kirkiu sitr skal þen æld abyrgiæst. er han heuer við æmbætte sit. þa er han syngir monnum tidir. ok giældr .iij. mærkr .ix. allna øyris. En ef han ber til annars æld i kirkiu. ok brænnr hon up af þui. þa skal han up lata gera kirkiu. ok vigiæ. ok alburn sem hon var adr. En ef han vil æi rækt a læggiæ.[2] eda heuer æi kost a.[3] þa skulu bøndr fe hans alt þanna sua mykit sem þarf til kirkiu up gerdr.[4] En ef præste vinz æi fe til. þa skulu bøndr sit fe til læggiæ. at kirkiæ se[5] buin. En præstr sa skal fara fra kirkiu. ok kome sua aptr at han hæilli[6] bondom skada sin.[7] En ef kirkiæ brænnr af annærs manz ældi. þa skal sa lata up gera. ok[8] alburn af sinum kostnadr. eda fare utlæghr. [ok kome æi aptr fyr en han heuer hæilat bondom skada sin.[9]

Ef men bæriæst i kirkiu garde.[10]

30 En ef madr aflar manne blodz eda bens. af[11] hæmtughri hendr. ok kømr blod a kirkiu eda kirkiu gard. þa skal lata þa[12] kirkiu vigiæ. ok þanc sit fe við við[13] biscup. En ef han afrøkes. eda hefner æi fe til. þa fare[14] utlæghr. oc kome sua aptr at han[15] bøte bondom skada sin. En ef madr aflar manne blodz. at oviliæ sinum i kirkiu eda kirkiu garde þa[16] tælghi af spon. ok kaste or kirkiu garde þer kømr æi vigziæ til kasta skal a vighdu vatne. en ef a iord kømr þa skal up graxua iord. ok bera or kirkiu garde. ok kasta i staden vighdu vatne.

Vm kirkiu gard.

31 Gardr skal vera vm kirkiu huariæ. Biscups armadr skal þing stæmpna a vars dægghi þegar þele er or iardu. at huar gere sin luta. gildæn.[17] sua at æi briote nidr rægn ne rot. liggiæ .vi. aurar við lid huart. en .xij. aurar við halfxuan. en .iij. mærkr við allan. Biscups armadr skal ximt gera bondom at up se gor [kirkiu gardr.[18] ef þa er æi gor. sækir .vi. aurum við biscup.[19]

Vm høgendes kirkiur.[20]

32 En ef høgendes kirkiæ at falle verdr. eda brænnær up. þa skal føræ timber a tuxt a .xij. manadom. ok gor[21] a addrum. ok vigd a þridiæ. En ef æi er timbr a tuxt a[22] .xij. manadom þa skal a addrum[23] føræ timbr a tuxt ok uppgera. [En ef æi er sua gort þa skal a þridi .xij. manadom. vera up gor kirkiæ. ok vigd.[24] en ef

Jvfr. *Cap. 29.* I. 35. *Cap. 30.* I. 37. *Cap. 31.* I. 38. *Cap. 32.* I. 39.

[1]) i f. — mgl. *D.* [2]) vil æi up lata gera. — *D.* [3]) til — *D.* [4]) gerdær. — *D.* [5]) verde — *D.* [6]) haue hæilat — *D.* [7]) fe sit. — *D.* [8]) [mgl. *D.* [9]) [til þes er han heuir kost til at gera kirkiu up. — *D.* [10]) Vm blod i kirkiu. — Overskr. *D.* [11]) bena i kirkiu. eda kirkiu garde — *D.* [12]) skal sa lata — *D.* [13]) Saaledes baade i *C.* og *D.* [14]) han — tilf. *D.* [15]) han — mgl. *D.* [16]) þa — mgl. *D.* [17]) føran. — *D.* [18]) [mgl. *D.* [19]) En æi er gor at ximt. sækir sem fyr sægir. — *D.* [20]) kirkiu. — *D.* [21]) gera — *D.* [22]) at — *D.* [23]) tolf manadom — tilf. *D.* [24]) [En ef æi er þa up gort. þa skal a þridiu uppgera ok vighiæ. — *D.*

þa er æi gor. þa skal at ſimt gor vera[1] ok vighð. En[2] þa er æi gor þa er bo þæim ſiri ſaret. er kirkien ſtod a. ſkulu ſrændr ok odals men loyſe þa iord med gulli ok brændo ſylſri. ok allu laſta[3] lauſu ſe. bondr ſkulu til ganga ok meta iordena ſua ſem þæir þora[4] ſuæriæ at hon ſe uærd. uærdi ſkal þriſkipta. tæfr biſcup þridiung. konongr annan en bondr þen þridiæ. En ef ſa madr er oræigha er kirkiu a at gera. þa ſkal iorden[5] aſla ſanga til kirkiu up gerdr. En ſidæn ſkal iorden[6] aſla till vighſlu. En ſidæn ſkal han ſialſuer vid iardu ſinni at taka.[7] En ef madr ſæl vid uærdi kirkiu bo ſin. ok ſkill ſer kirkiu up at gera[8] ef hon ſælleer nidr. þa ſkal han ſua mycle iord i uæd[9] ſætiæ. ſem hin er han ſeldi. En ef madr er oræigha er þæiri kirkiu a up at[10] halda. þa huæruær kirkiæ þeget[11] ſem hon ſtændr a.

Um ſordædo ſkap.[12]

Biſcups armadr han ma æi koma ſordædoſkape huarke a karl ne kono. nema þet 33
ſe heradz ſloykt. mæla[13] bondr .iij. eda þræm ſlæiræ. ok bera þæir vitni um. at þæir haua þet hoyrt. En ef han mæler þet. ok er þet æi heradz ſloyt. þa er han ſækr .iij. markum. þa ma madr mæla ef han[14] tæfr a ſer eda kono ſinni. þo at þet ſe æi heradz ſloyt. eda han tæfr a barne ſino. eda bui. huart ſem han mæler vid karl. ne kono.

Um hæidin blot.[15]

Engi madr[16] ſkal trua a ſin eda ſordædoſkap. blot. eda rot. eda þet ſem til 34
hæidins doms uæit. En ef madr ſær til ſinnæ. ok verdr han[17] ſannr att þi. þa er han utlæghr. ok obota madr. ok ſiri gort ſe ſino allu. ok ſkal þi[18] þriſkiptæ. ſkal konongr taka[19] þridiung. annan biſcup. hin þridiæ bondr. En ef[20] bydr ſyn ſiri. þa ſkulu bondr þæir [ſem bæſtir ero[21] i[22] herade. bera han undan.

Um trol kono.[23]

En ef þet er kiænt kono at hon ridi manne. eda kono hans. eda hionom. ok ef 35
hon verdr ſon at þui. þa er hon ſæk .iij. markum. En ef hon ſægir næi ſiri. [þa (a) hon ſtanda ſiri .ni. manna æidi.[24] En ef ſa æidr ſælleer. þa ſælleer til .iij. marka. En ef æi er ſe til. [þa ſare hon[25] utlægh.

Ef madr vil præſt haua.[26]

Ef madr liggr ſiukr i herade. ok vil han at præſtr leſe inir honum. gere hæſt 36
mote honum. eda ſkip. ef þes þarf vid. þa er præſtr ſkyldr at ſara til hans. ok leſa

Jvfr. *Cap. 33.* I. 41. *Cap. 34.* I. 45. *Cap. 35.* I. 46. *Cap. 36.* I. 47.

1) vera — mgl. *D.* 2) ef — tilf. *D.* 3) laſtar — *D.* 4) viliæ — *D.* 5) iord — *D.* 6) hon — *D.* 7) take h. ſ. v. i. ſ. aptr — *D.* 8) En — tilf. *D.* 9) at — tilf. *D.* 10) ſtuldi uppi — *D.* 11) til þæiri jærder — *D.* 12) Overskr. mgl. *D.* 13) þet — tilf. *D.* 14) madr — *D.* 15) Um ſinnæ. — Overskr. *D.* 16) madr — mgl. *D.* 17) han — mgl. *D.* 18) ſe — tilf. *D.* 19) tæker t. — *D.* 20) han — tilf. *D.* 21) [bæſtu — *D.* 22) þui — tilf. *D.* 23) ridu. — *D.* 24) [ſyni med ſettær æidi. — *D.* 25) [ſare — *D.* 26) Gorſo præſtr ſkal ſara i naudſynir. — Overskr. *D.*

iuir honum lestr .iij. kauplaust. En ef han vil lata lesa flæiri þa skal þæninga siri gefua sua sem þæir verdu a sattr.[1] Nu[2] ef madr vil lata husla sik eda scripta. þa gere han hæst mote þræste. þa a han at fara huart sem er daghr eda nat. En ef han vil lata olea sik. þa haue han med ser þræst. edr diakn. ok þer siri a þræstr aura .ij. En ef naudsynir verdu þi flæirum stadum[3] i sokn hans þa a han at fara i .iij. stade sitiæ[4] þer at natsæte.[5] sem han kemr sidaste. syngiæ[6] þer inir liki. ok sylgiæ[7] þi til kirkiu um morgenen eftir. gegna[8] þer allum ok syngiæ þer salomæsso. siri alldra þæirræ sal. ok vigiæ grof. ok syngiæ inir liki þæirræ. þa odladz han legkaup[9] af allum þæim.

Um leghkaup[10]

37 Tolf alnar ero att[11] legkaupi a lændom manne. ok kono hans .ix. alnar at syni hans ok dætr. til þes er þau ero siortugh. sidæn skulu vera .vij. alnar at legh-kaupi. Sua ok af hauldbornom manne. ok kono hans. ok barnum.[12] En þæim manne sem han[13] er leysyngiæ son. þa[14] ero .iiij. alnær at legkaupi. En .iij. alnær siri leysyngiæ. þæning vegen siri anaudgan man. En siri huarn man er .iij. vættræ er.[15] eda .iij. vættrom eldri. þer skal gefua sullt leghkaup siri. en ok þau sem yngri ero þæning vegen. Vmed skal leggiæ þræste halfuu mæiræ en leghkaup er til. haue leyst ut at siaund. ellegha se[16] fornædi. Huar þæiræ manna er gerer hafuut tighiund. eda akr tighiund han a æi at gera leghkaup siri sik. En ef bod koma[17] þræste at han skal fara til liks. ok vil han æi fara ok ganga engær naud-synir til. þa er han af þui leghkaupi. þet ero naudsynir hans ef han liggr[18] siukr. eda far. þa skal han haua halft leghkaup. En ef madr fær or herade. ok verdr þer daudr. þa skal sa haua halft leghkaup er syngir inir liki hans. ok halft soknar þræstr hans. ok skal han[19] vighiæ mat[20] ok mungat at ærfui hans.

Um ærfui.[21]

38 Nu skal þræste biodæ. ok kono hans til ærfuis. ok manne med þæim. sitiæ skal[22] han i anduegha ok kona hans i hia honum. En[23] ærfui ero .iij. sænnr[24] i systu hans þa skal han koma i alla þa .iij. stade. at[25] vighiæ mat ok mungat ok vera at þi ærfui sem hælst vil han. nema sua bere naudsyn til. at han ma æi koma i alla þa[26] stade.

Jvfr. *Cap. 37.* I. 48. *Cap. 38.* I. 49.

---

1) sem þæim ber afsamd. — *D.* 2) En — *D.* 3) flæiri — *D.* 4) vere — *D.* 5) natsæte — *D.* 6) syngi — *D.* 7) sylghi — *D.* 8) gegne — *D.* 9) loghkaup — *D.* 10) loghkaup. — *D.* 11) att — mgl. *D.*, som derimod her har et lidet aabent Rum. 12) af hauldboren madr andas. ok kona hans. ok barn .vij. alner i leghkaup. — *D.* 13) han — mgl. *D.* 14) þa — mgl. *D.* 15) gamal — tilf. *D.* 16) i — *D.* 17) eftir — tilf. *D.* 18) er — *D.* 19) ok han skal ok — *D.* 20) vatn — *D.* 21) Um ærfuis gerdir. — Overskr. *D.* 22) skal — mgl. *D.*; derimod her aaben Plads for ect Ord. 23) ef — tilf. *D.* 24) sænnr — mgl. *D.* 25) ok — *D.* 26) þa — mgl. *D.*

Um legar stad.[1]

Lænder men[2] skal graua nest kirkiu. konor þæirr. ok born. þer nest hauldborna 39
men. þæirr konor. ok born. ok þa loysingiar. uttaste þrælr nest kirkiu garde. ok ambottor.
Sua skal man nidrgraxua. at ei graxuc annan up þen sem limum loder[3] saman. eda
hold eda har er a. [4]ex græxuer sua.[5] sækr .vi. aurum vid biscup. En sua skal lik
graxua. at alnar þyk iord se xiri oxuan kistu. En ex skiæmbrr græxuer nidr sækr .vi.
aurum. Engi a at graxua i annærs ættar haugh. nema vili sækiest aunndr rette vid
erxuingiar hins dauda. En ex madr græxuer manz bein up. ok ber or kirkiu garde
sækr .vi. aurum. vid erxuingiar. þa skal alla graxua i kirkiu garde er hæuer ero.[6] ok
alla þa er ei ero ubota men.[7] Madr sa er særer sik sialuan. ok idræz verka sinnr.
ok verdr[8] þat gort i viti. ok gengr til skripta. þa er han græxuer i kirkiu garde. ex han
dœyr ax þui sare. En ex han særer sik sialuer ok idræz ecki verka sinnr. þa er han
ei kirkiu græxuer.[9]

Um utlæga men.[10]

Gridnidingar. trygroxuc. hæimsokuar vargar. þioxuar dœmdr. drottens suikarar. 40
morduargar. brennu vargar. þæir ero aller ubota men ok ei græxuer i kirkiu garde.[11]
En ex han er grauen þa er han misgrauen. han skal up graua. ok xœrr or kirkiu
garde. en þen er grox giælde biscupi .iij. merkr.

Um dauda men.[12]

Engi skal daudan man lengr inni haua. en til ximtar. nema nauðsyn liggi vid. 41
især oxœrer.[13] eda sniónaud. þa skal lik xœrr i uthus. ok hylia med staurum. eda
strae. ok xara[14] þegar er xort er. En ex[15] lengr heuer inni. en um ximt nauðsynr
lauft. þa er sa sækr .iij. markum vid biscup.

Um konor.[16]

Dær konor ero .xuij. er madr verdr ubota madr xiri. ex han liggr med þæim. eda 42
xær xange. Ein er modr. .ij. er dotter. .iij. er syster. .iiij. er sonar dotter. .v. er dottor
dotter. .vi. er brodor dotter. .vij. er systur dotter. .viij. er stiughmodr. .ix. er sonar
kona. .x. er brodor kona.[17] .xi. er stiugdotter. .xij. er moder kono manz. .xiij. er systir
kono manz. .xiiij. er xadur systir. .xv. er modor systir. .xvi. er xadur modr. .xvij. er

Jvfr. *Cap. 39. 40.* I. 50. *Cap. 41.* I. 51. *Cap. 42.* I. 52.

[1]) Overskr. mgl. *D.* [2]) alla — tilf. *D.* [3]) sem lode binum (limum?) — *D.* [4]) En — tilf. *D.* [5]) sua — mgl. *D.* [6]) ero — mgl. *D.* [7]) ok ei haua obota verk gort. — *D.* [8]) er — *D.* [9]) ei græxuer i kirkiu garde. — *D.* [10]) Huarn graua skal i kirkiu garde. — Overskr. *D.* [11]) ei i kirkiu græxuer. — *D.* [12]) Horso lengi lik skal inni haua. — Overskr. *D.* [13]) oxœr — *D.* [14]) xare — *D.* [15]) ex — mgl. *D.* [16]) er madr verdr obota madr. — tilf *D.* [17]) Her ophörer *D.* Arne Magnussön bemærker paa en vedheftet Seddel, at i Membranen, efter hvilken *D.* er skreven, var ved Slutningen nogle Blade bortrevne, paa hvilke udentvivl Enden af denne Christenret, ligesom og maaskee nogle Retteböder, have staaet.

modor moder. En sa madr er liggr med æins huærri þessære kono han hexuer xiri gort xe ok xridi lande ok lausum øyri. xare a land hæidit þo vil han æi cristin vera.

Vm gudsiuiær.

43 Nu er þet þui nest at ængi madr ma hana likams losta vid gudsiuiæ sin. En gudsiuiær ero þrexaldner. hin xyrsti millum þers barns. er skirt verdr ok þes er skirir. eda þui hældr til skirndr. Addrar gudsiuiæ(r) ero. millum þes'er barn skirdi. ok þes er a barne helt. ok xædgina barnsens. þridiæ millum barns þes er skirt er ok kiotlægs barns þes er skirir. eda til skirndr hældr. ok xiri þui ero þræstar gudsiuiær vid ol þau born er þæir skira ok ol þæirræ xædgini. ok ma þræstens barn vid engan þen likams losta drygiæ. er þen þræstr heuer skirt. Hældr madr a barne manz til skirndr þa a xadr ok moder barnsens ok sua barnet. gudsiuiær vid kono þes. er barne hældr til skirningar. þo at hon haue æi a barne haldet. þa er þet var skirt. heuer madr gudsiuiæ sin at likams losta. þa skulu þau skiliæst. ok ganga til scripta. ok giælde huart þæirræ .iij. mærkr biscupi.

[1] En ex madr sættezs.

44 En æx madr sættezs vid þen mann er leget hæxer kono hans ok hinn same liggr med hænni annat sinni siden þa er han trygroxe xirigort xe ok xridi etc. en biscup take .iij. mærkr silxrs ax xe hans. En ex madr dryir likamzs losta vid nokot annat kuikuindi en kono. ok verdr han at þui sannr þa er han vtlægr ok xe hans allt vid konong en biscup take ax .iij. mærkr ser ax hans xe.

Jvfr. *Cap. 43.* I. 53.

[1]) Hele dette Capitel synes at være skrevet med en anden Haand end det Övrige.

VI.

Kong Sverrers Christenret.

Texten aftrykt efter den eneste deraf endnu tilværende Afskrift i Perg. Codex No. 78 qv. i den arnamagnæanske Samling, den samme, hvori Borgarthings ældre Christenret findes, og skreven med samme Haand som denne, altsaa omtrent i 1ste Fjerdedeel af det 14de Aarhundrede. See ovenfor S. 338.

I Texten findes flere Capitler, af hvilke blot Begyndelses-Ordene anföres; det Övrige angives med röde Henviisninger at skulle udfyldes efter den foregaaende Bolk eller Christenret ("í ýnnra bœttinum", "í ýnnra friſtnum rétti"). At hermed paa de fleste Steder menes Jons Christenret, der i Codex gaaer umiddelbar foran Sverrers, og ligesom denne har mange Capitler, hentede fra Frostathings-Loven, er klart, saavel af Ordene selv, som af Citaternes Beskaffenhed; imidlertid maa Udtrykkene i Cap. 82 og 88: "í ýnnra réttinum", "í ýnnra friſtnum rétti" forklares om "den ældre Christenret" ɔ: Gulathings-Loven, da de blot findes i denne, og hverken i Jons Christenret eller Frostathings-Loven. De med röde Bogstaver skrevne Henviisninger ere i nærværende Udgave satte med mindre Tryk.

Med Codex er *Jon Gislasons* Papirsafskrift, No. 327 fol. i den arnamagn. Saml., sammenlignet.

Her hæfr upp

cristins doms bolk þæn sem skipaðe

Sverrir konongr oc aller biskupar.[1]

Sverrir Magnus konongr sun Sigurðar konongs. Eirikr ærchibiskup oc Poll biskup. I
Hælgi biskup oc Niall biskup. oc Þorer biskup oc aller bodorða men i Noreghe. senda
guæðiu allum guðs uinum oc sinum er þetta bref hoyra. Guðs oc sina. Ver vilium
at menn niti uarnað þæn oc þyrmslir. þær er menn ægu guði at væita oc os. oc
at varaz við þau stormæle er þann fylgir. Nu ero þæir menn banzætter er raska
hælgum kirkium oc kenne monnom. oc renna a hendr konom oc briota þær till suæfnis.
þæir ero oc i þanne er vopn bera i vlydni til kirkiu eða i fra oc till þinga. En ef
menn fara ærenda sinna. innan heradz. þa skal han hafa vopn i hende se(r).[2] oc bera
við engan man firer skaps sakar eða afundar. En ef menn finnaz a oc renur sa a
hendr adrum er vopn hæfir oc ma hin vopn[3] af honom fa er vapnlaus fær oc
væitir sa honom skada þa fællr han utlægr oc vhæilagr oc a konongr huern þæning
fear hans oc sua biskup oc lik hans ægi at kirku[4] græft oc sua sa er renur a hendr
kono oc tækr hana nauðga. En ef frendr graða þæn man i kirkiu garð uttan lofi
kenne manz eða ræðes manz þa er huerr þeirra sækr .xv. morkom. oc fore lik hans
brott en kirkia stande tidalaus medan sa fole er þær.

At ver skulum austr luta.
At sa skal konongr vera en[5] skilgeten er.[6]
At ver hafum fund uarn mæltan i Gula. (2.)
At ver skulum gefa manne frialse ar huert i Gula. (3.)
At ver skulum gefa manne frialse i fylki huerin i Gula þings lagum. (4.)
At ver hafum ollgerð hæitið. er samfundar oll.[7] (5.)
At olgerð skulu gera bonde oc husprøia. (6.)
At menn skulu tiund gera alla oc fulla. (7.)
At biskup skal koma ar huert i huert fylki. (8.)
At aller fylkis menn skulu hafuð kirkiu up halda. (9.)
At aller fylkis menn skulu kloko til hafuð kirkiu fa. (10.)
At biskupi skal væita er kirkiu lætr vigia. (11.)
At aller fylkis menn skulu garð um kirkiu gera. (12.)

---

[1]) Denne Overskrift er i Mbr. med Rödt. Ovenover den överst paa Siden er skrevet med en nyere (uden Tvivl Arne Magnussöns) Haand: "Anno 1190 editum esse hoc Jus Ecclesiasticum ex Episcoporum synchronismo liqvet." [2]) I Mbr. se; aabenbar en Skrivfeil for: ser; rettet hertil i Afskr. 327. fol. [3]) vopp i Mbr.; Skrivf. f. vopn; rettet hertil i 327. fol. [4]) Rimeligviis Skrivf. f. kirkiu; rettet hertil i 327. fol. [5]) I Mbr. ē. [6]) Til disse to förste Titler findes i Texten ingen tilsvarende Capitler, men de synes at maatte kunne udfyldes efter Gul. L. 1 og 2. [7]) hæiter har i Mbr. været tilföiet, men er igjen udslettet.

Ut allum kirkium skal up halda. (13.)
Ef æinka menn kirkiur gera. þa skal þæim upp halda. (14.)
Ut þæir skulu gard um kirkiu gera. (15.)
Ut sirer kirkiu vigslu skal biskupe se gialda. (16.)
Ut biskup skal kirkium rada oc kennemenn til sætia. (17.)
Um kirku grid oc kirkiu gardz. (18.)
Um þau grid er sætt ero atra manna millum. (19.)
Um sridbrot er væit er med þvi vapne. } (20.)
Um kirkiu bruna. }
Um nidrsal hægenda kirkiu. (21.)
Ut hæsnd prestr skal hæima vera. (22.)
Huerir kirkiu græser ero. eda æigi. (23.)
Um lik sørsto ef æigi er hæima lid til. (24.)
Huernug søra skal sunniu lik oc husgangs manna. (25.)
Ef husgannge kona dørr sra barne sinu hæidnu huerr skira skal oc søda. (26.)
Um barna skirn er æigi ma preste na. (27.)
Um þau born er ala skall. (28.)
Um barna kenzlo. (29.)
Ef daudum manne er barn kent. eda orlendom. (30.)
Um þæt er kona vil æigi sægia til sadernis. (31.)
Um þæt er madr spillir barne sinu. (32.)
Um ambattar barn ef æigi gengr sader vid. (33.)
Um olian. (34.)
Um tiundar gerd oc askadneng. (35.)
Um ruma skatt. (36.)
Um husl taku. (37.)
Um þæt huat eta ma. (38.)
Um þæt er madr er a skiallum eda i ørnum um langa sastu. (39.)
Um þæt er madr ber vræinendi i mat manna. (40.)
Um sunnudags hælgi. (41.)
Um nonhælgi oc hatidis daga. (42.)
Um þa daga er æigi er non hælgi sirer. (43.)
Um jola hælgi. (44.)
Um paska hælgi oc gangdaga. (45.)
Um hæilagra dagha værk. (46.)
Um þæt er armadr eda prestr stendr man a værki. (47.)
Um læssing eda klyxiar. (48.)
Um rakstr. (49.)
Um komo manz till kaupangrs. (50.)
Um sildxisti. (51.)
Um kiotato a vtidum. (52.)
Um biskups komo i xylki huert. (53.)
Um iarnburd. (54.)
Um søre oc mæinæida. (55.)
Um kuanxang. (56.)
Um hægning hæilagrar cristni. (57.)

Vm þær konor er maðr utlægez ax. (58.)
Vm þæt er kona sækkiz sem kalmaðr. (59.)
Vm þæt hui miklu sækkiz maðr er horar kono sina eða kona bonda. (60.)
Vm þæt er maðr xirergerer samlæge við kono sina. (61.)
Vm guðsixiar. (62.)
Vm þær tiðir er kono ma xa. (63.)
Vm þæt at æina kono ma maðr xa. (64.)
Vm þæt er born ero æxtir brullaup geten. hælga þau er xyr uoru xoð. (65.)
Vm þæt at xa skal xæstrar kono a xyrstum .xij. manoðom. (66.)
Vm þæt er maðr lægz með xæstar kono sinni. (67.)
Vm þæt er xrilla manz værðr tækin meðan han er i xra. (69.)
Vm þæt er kona uill lata vigia sik till nunnu. (68.)
Vm kuenna gixting. (70.)
Vm þæt huat maðr ma gexa. (71.)
Vm æið rox oc skript rox. (72.)
Vm banfætning. (73.)
Vm þæt at menn skulu vægu bota. (74.)
Vm þæt er .ij. menn blandaz saman vm likams losta. (75.)
Vm kiot ato vm langa xastu eða a vtiðum. (76.)
Vm þæt er maðr eter rossa kiot. (77.)
Vm þæt at ængi skal spom ne goldrum xylgia. (78.)
Vm blot. (79.)
Vm vaða værk. (80.)
Vm vdaða manna lik huar graxa skal oc vm onnur lik oc vm olian. (81.)
Vm vdaða menn oc vbota menn oc xlugu menn. (82.)
Vm þæt at þæir ero vbota menn er bæriaz i kirkiu eða i kirkiu garðe. (83.)
Vm þæt er maðr værðr vbota maðr.
Ex maðr vegr xaður sin eða xaðer sun sinn. } (84.)
Vm þæt er maðr gengr a trygðir. (85.)
Er sættez við þæn man er leget hæxir kono hans. (86.)
Vm vbota man. (87.)
Vm doma. (88.)
Vm þæt er hæiðin maðr kømr i land varl. (89.)
Vm þæt er maðr græxer barn hæiðit. (90.)
Vm þæt er maðr misgerer i kristins doms brote. (91.)
Vm þær tiðir er æigi skal sokia ne þing kenna. (92.)
Vm sokn. (93.)
Er maðr værðr vtlægr i kristnum rette. (94.)
Vm þæt at ængi er vtlægr nema a þingi se gor. (95.)
Vm landz vistar tøyxi. (96.)
Vm kros burð oc bod burð. (97.)
Vm þæt er kono værðr kent at hon se trot kona. (98.)

Þætt er nu þui nest at ver haxum xund varn mæltan a Gula huert ar sva 2
marger þingmenn sem nu ero ver asatter. þæt ero .ix. or Horða xylki. En iam marger

Jvfr. *Cap. 2.* G. 3.

or Rygia fylki. En .xl. or Sygna fylki .l. or Sygna[1] fylki. .c. or Ægda fylki nǽmǽdra manna sua fem i loghum er mǽlt. En af Sunmøre .xui. hǿndr. En .ij. lender menn skulu ǽxter vera i Ægda fylki .ij. i Rygia fylki. En a Sun hǿrda lande ǽin. ǽin i Sygna fylke. ǽin i Firda fylki. ǽin a Sunmøre till þes at (gǽta) hibila manna firer þiofom oc rans monnom. En lender menn aller adrer er innan ero lagha varra skulu fara till loghþingis or þema fylkium .vi. nema naudsyn gange till. konongs eda sialfra þeirra. oc messo prestar aller er menn kaupa tidir at. oc þeir er biskup nǽfner til .ij. or fylki hverju. oc armenn aller skulu her koma naudsynialaust. En þessar ero naudsyniar mǽlar en konongr var kǿmer i fylki oc bydr armanne sinum at gera i gegn ser i hinu nesta fylki. Nu er þat þui nest at ver skulum her koma sua marger þingmenn sem nu ero til nǽfnder Petrs messo ǽftan at upkomande solo. En ef ǽigi koma þa ero þeir vittir. Madr hver er til Gula þings er nǽfndr er sidar kǿmr en sǿre ero fram fǿrd. En ef fyr kǿmr oc kǿmr þo ǽftir sǽfnu dag varnu þa skal han bǿta ǿyri. En ef firer nemaz aller fylkis menn þa skulu hafa hingat at vare adru .xl. marka. þat ǽigum ver halft lagu nautar en halft konongr var. En ef firernems fiordongr manna eda allongr þa skal or þui fe tǽlia sem þeir ǽigu mantall till. En ef þat firer nemazt ǽinka menn þa skal firer þat bǿta aurum .iij. En ver skulum or fylkium .vi. fa till þess mat oc fe. halfs manadr manne nema lǽid se lengre oc sauld malz oc ǿyri silfrs. En sa madr er þat firernemz at fa þer till. þa fǽllir sa ferdena firer þeim manne. þa skal han bǿta firer þat aurum .iij. En or Ægda fylki þa skal fara madr or skipreidu hverri oc iafne sua skipreidum till at .xx. menn fare oc gere .ij. m̄[2] manadr matt smǿrs oc sua miols ǿyri vegen silfrs eda þat talt. sylfr er sǽgit er or ǿyri þa. oc sauld maltz. En sa skal fara er lender menn nǽfna till eda systu menn. eda armenn. En þessa greizlu skal gera ǽftir fear magne en .iij. punda smǿr skal i þessa gǽrd gera. En or Rygia fylki .xv. menn or fiordonge hverium oc gera halfan annan manadr mat smǿrs. skift korns oc miols oc ǿyri vegen oc sald malz. oc iam marga menn or Hǿrda fylki oc reidi manadr mat manne hvars oc ǿyri veghen oc sald maltz. En .x. menn or fiordonge hverium or sogne oc gere manadr[3] matt hvars manne oc ǿyri vegen oc sauld maltz. En .xiiij. menn or fiordonge hverium or Firda fylki oc gere manadr mat hvars manne. oc ǿyri vegen oc sald maltz. En af Sunmøre gere hverium manne

[1]) Feilskrift f. Firda. [2]) Saaledes i Mbr.; hvilken Forkortning efter de almindelige Regler burde oplöses: menn; udentvivl er dog dette m̄ blot en Feilskrivning. Det staaer nederst paa Siden; Afskriveren har rimeligviis havt til Hensigt at skrive: manadr, men har ikke faaet Plads uden til Ordets Begyndelses-Bogstav. Han har udfört Ordet heelt paa den anden Side, men glemt at slette det ud, som han paa den foregaaende havde skrevet. Ordet bǿr saaledes udentvivl aldeles bortfalde, noget hvori man ogsaa ved at sammenligne det tilsvarende Sted i den ældre Gulathingslov maa bestyrkes. Afskr. 327. f. har sat Fork. ald. som i Mbr. [3]) I Mbr. m̄, hvilket her aabenbar maa oplöses: manadr; Ordet er saa stærkt forkortet for at faae Plads i Liniens Slutning. Afskr. 327. f. har Fork. som Mbr.

þæirra .xvi. .ij. manaðr mate hvars oc øyri veghen oc sald malz. En sa maðr er þæt firernems at ga til þa gøllir sa gorena girer þæim manne. oc skal han bøta girer þæt aurum. iij. Hværuetna þes er þingmenn værða vittir i Gula. þa skal þæt ge værða ræidt. En þæt ge øigu aller Gula þings menn oc er þa væl er han sialgr ræidir eða viner hans. En ef han vill øigi þa skal þæt ge ræida armaðr konongs eða lendr maðr hver i sinu gylki. oc systu. oc taka halgu mæira hæima en han þær ræiddi.

Þæt er nu þui næst at ver skulum gøra mane grialse ar hvert i Gula. En ver 3
haxum þui skipt gylkna a millum at sit ár skal hver var ga man til grælsis. en þæim manne skal grælse gøraz a drottens dag þæn er næstr er eða værðr á Gulaþingi. En ver aller Gula þings menn skulum ga ge till aura .v. En ef manne værðr øigi grialse gøret a drottens dagh. þa skulu þæir menn er þæn man øigu at ga bøta aurum .xij. biskupi oc kaupa man oc gøra grælse þo at sidar se.

Þæt er nu þui næst at ver skulum gøra manne grielse i gylki hverin i Gulaþings 4
lagum. En ver haxum þui skipt giordonga a millum. En þæir giordongs menn er þæn mann øigu at ga. þa skulu haxa grialse gøret girer nottena hælgu. En ef þæir haxa øigi gøret þa[1] skulu þæir bøta biskupe aurum .xij. oc kaupa man till oc gøra griælse þo at sidar se.

Þæt er nu þui næst at ver haxum olgærð hæitid þæt kalla menn samburðar ol[2] 5
bonde anat husprøia. gere bøndr .iij. saman at gærsta koste nema sua vtalla bui i øyium eða sua oxarla a gialle at øigi mege olgerð sina gøra til annara manna. þa skal han iammikit oll gera øin sem aðrer þrir. En sa er minna a en .vi. kua bu eða .vi. salda sað. þa skal han þui at øins ol gera at han vili. þæt ol skal gort vera girer alra hælagra messo hit sæinsta. En þæt ol skal signa till Crist þakka oc sancta Mariu till ars oc gridar. En ef øigi gerer a þæirri stæxnu. þa skal gialda biskupe aura .iij. oc gera oll. En ef øigi gerer oc værðr han at þui kunnr oc sannr at han sitr sua .xij. manoðe at han gerer øigi samburðar ol. þa skal han bøta girer þæt morkum .iij. biskupe.

Olgærð[3] skal gera bonde oc husprøia iamvøge sit oc signa þæt girer nottena 6
hælgu till crist þakka oc sancta Mariu til ars oc til gridar. En ef øigi hæxir sua gort þa skal bøta girer þæt aurum .iij. biskupe. En ef han sitr sua vætr .iij. oc værðr han at þui kunnr eða sannr. at han hældr øigi olgærðum upp eða vidr lagum narom. þæim er ver haxum laght til cristins doms vars þa hæxir han girergort

Jvfr. *Cap. 3.* G. 4. *Cap. 4.* G. 5. *Cap. 5.* G. 6. *Cap. 6.* G. 7.

[1]) I Mbr. er Ordet þa ved en aabenbar Skrivfeil fordobblet. [2]) mælis ol er udeglemt. [3]) skal gerð er her indskudt i Mbr. ved en Skrivfeil.

hverium þæningi sinar sins. Þæt a halft konongr var en halft biskup. En han a loft at ganga til scripta oc bœta við guð. oc vere þa i noregr. En ef han vil þæt eigi þa skal han fara or landæign konongs vars.

7 En[1] ver haxum sua mælt við biskup varn at han skal os þionosto væita. En ver skulum hana sua ordlaz at gera tiund vara alla oc fula af auerti allum oc sissi oc viðrœði oc allum rettom konongom. En henne skal sua skipta. at biskup skal haxa fiordong annan fatœker menn hin þridia prestr. hin fiorða kirkia. En biscup skal koma nauðsynia lauft i skylli hvert a .xij. manoðom at vœita monnom þionosto þa er til byriar. En þær ero nauðsyniar en biskup er sialfr eða konongr kræfer han farar. eða erchibiskup gerer æfter honom at vigia biskup. eða aðrar stornauðsyniar vœrða. En ef maðr sitr sua .xij. manoðe at han gerer ei tiund sina. þa er han sœkr .iij. mortum við biskup. En ef han sitr sua tuinna .xij. manoðe at han gerer eigi tiund sina sœkr .vi. mortum silfrs við biskup. En ef han sitr sua vœtr .iij. at han gerer eigi tiund sina þa hœfir han firergort hverium þæningi fear sins i lande oc lausum œyri oc haxe konongr halft en halft biskup.

8 En ver haxum sua mælt við biskup varn at han skal os þionosto vœita en ver skulum þæt at honom kaupa ærlog firer .xl. mœxia innan laghe vara. En han skal sua ordlaz þæt fe at han skal koma i skylki hvert a .xij. manoðom oc vœita tiðir oc þa þionosto er till byriar. En ef han kœmr i skylki eða i fiordong. þa skal han. eða hans armaðr þing stœfna oc lœggia eindaga til þæs at han vili haxa rœiðu sina. þa er vœll er menn vilia rœiða honom. En ef menn vilia eigi oc firernemaz aller mangœrðar menn. þa ero þeir sœkir .iij. aurum biskupi þa skal biskup eða hans armaðr kræfia þes a þingi. En ef firernemaz fære menn þa skal biskups armaðr fara till hus honom. oc taka granna hans .ij. er nester bua honom. þa er vœl er þeir vilia skylgia honom. En ef þeir vilia eigi þa skal han kræfia þa. þa sœðiaz þeir .iij. aurum hver þeirra við armann. En han skal sialfr fa ser vatta oc fara til hus honom oc kræfia rœiðu oc vitis er við liggr œyri firer þæning hvern. þa er vœll ef han gœldr. En ef han vill eigi þa skal honum til þings stœfna. firer ran. þa sœkiz han .xij. aurum við arman biskups. En biskup var oc armaðr hans oc aller kenne menn skulu sua sinar saker sœkia sem ek hœfi nu talt.

9 Þæt er nu þui nest at ver skulum kirkium allum upphalda oc cristnum dome er hin hælgi Olafr oc Grimkœll biskup sætti a Mostrar þingi oc þeim allum er sidan voro goðar. En kirkia er ein i skylki hverju su er ver kallum haxuð kirkia er ver eigum

Jvfr. *Cap. 7.* G. 8. *Cap. 8.* G. 9. *Cap. 9.* G. 10. F. II. 7.

[1]) Nu i Mbr.; skal være: En; Afskr. 327. fol. læser imidlertid: Nu.

aller upp at halda ſylkis menn. En ef ſu kirkia brotnar oc ſalla hornſtafer þa
eigum uer timbr at ſa ſyr en .xij. manoder ſe gengner. þa ſkulu ver bota ſylkis
menn .xu. morkum. þæt ſe a halft konongr var en halft biſkup. En ef þæt ſirer-
nemaz ſære menn ſirernems ſiordongr manna. eda attongr þa ſkal ſkifta or þui ſe
ſem þeir eigu mantall til. En ef þæt ſirernemaz einka menn þa ſkulu þeir bota
aurum þrimr ſirer tre huert er till þarf at hafa oc ſa tre þo at ſidar ſe. oyri ſirer
mals mat huern. oyri ſirer nagla huern er a er vant. [1]En ef menn vilia gera ſtein-
kirkiu. þa ſkulu þeir rada er bætr vilia oc vittrare ero en ſumir vilia en ſumir eigi
oc ſkil þa a. En ef þeir ſallaz at þui þa liggr þeim ſlikt vid ſem þeir ſallez at
tre kirkiu gerd .iij. aurar ſirer ſtein lagh huert. en ſidan ſkulu bondr breda kirkiu
ſina a huerium .iij. vettrum.

Klokko ſkulu oc aller ſylkismenn kaupa til hafud kirkiu. at .xij. aurum gulz. En 10
ef eigi er koypt a ſyſtum .xij. manodom. er kirkia er gor þa ero þeir ſedir .iiij.
morkum vid biſkup. En ef þridiungr manna ſælz eda attongr eda ein madr lætr
ſallaz. gialde .iij. aura biſkupe.

Veizlu ſkal bua ſomelega mote biſkupe ſa er kirkiu lætr vighia oc ſkal ſa till 11
.xij. kerti. oc .xij. alna langt vadmal eda lerept.

Nu er kirkia gor. Nu ſkal gard um gera. aller ſylkis menn. þa ſkal biſkup eda 12
hans armadr gera ſtæfnu til þeſſ oc eindagha at gardr ſkal gor vera. En ef eigi
er gor oc ſtendr kirkia gardlaus .xij. manode. þa ſkulu aller ſylkis menn bota aurum
.iij. biſkupe. ſirer þæt. En ef þæt ſirer nemaz einka menn. þa ſkal bota aurum .iij.
biſkupe ſirer tre huert er till þarf at hafa. oc ſa tre till oc gera gard þo at ſidar ſe.
ſlikt er um griot las ſem um tre ef gard ſkal af griote gera. Nu er kirkia gor oc
gardr um. þa ſkulu aller ſylkis menn vigſtu a kaupa at biſkupe .iij. natta viſt med
.xxx. manna.

Nu ero kirkiur allar adrar er gerd ſkal upp halda ſiordongs kirkium oc attongs 13
kirkium. oc hogendes kirkium þeim kirkium ſkal allum upp halda. oc eigi tuft oyda.
En ef kirkia brotnar oc ſalla hornſtafer þa ſkulu þeir menn er kirkiu eigu lata timbr
a tuft koma ſyr en .xij. manoder ſe gengner. En ef eigi komr þa ſkulu þeir aller er
þa kirkiu eigu. bota ſirer þæt biſkupe .iij. morkum. oc ſa til oc gera kirkiu þo at
ſidar ſe. En ef ſirer nemaz einka menn þa ſkal bota biſkupe ſirer þæt aurum .iij.
ſirer tre huert er till þarf at hafa. oc ſa tre þo at ſidar ſe oc gera kirkiu oc huergi
tuft eyda.

Jvfr. *Cap. 10. 11.* F. II. 8. *Cap. 12.* G. 11. *Cap. 13. 14.* G. 12.

---

[1]) Slutningen af Capitlet fra dette Sted, saavelsom de to følgende Capitler, ere tagne af Fr. L.

14 En ef gera æinka menn kirkiu kendr madr eda bonde eda huer sem gerer kirkiu. þa skal þæim upp halda oc aldri taxt eyda. En ef kirkia brotnar oc falla hornstaxer. þa skal han timbri a taxt koma fyr en .xij. manoder se gengner. En ef æigi kømr þa skal bøta firer þæt aurum .iij. biskupe oc fa till oc gera kirkiu. En ef han gerer æigi oc lætr han standa .xij. manode taxt auda. þa skal han en bøta firer þæt .iij. aurum biskupe. En ef han lætr liggia vætr .iij. taxt auda. þa hæxir han firer gort iordunni er kirkian var a gor. þa a konongr iordena oc odlaz med þui at haxa kirkiu a gorua innan fyrstu[1] .xij. manoda. En ef han gerer æigi sua. þa skal bonde taka axtr iord sina oc gera en kirkiu á. En ef bonde hæxir æigi gort a þæim .xij. manodom. þa a konongr iordena oc kome aldri undir bonda sidan.

15 Nu skal gard um gera þæir menn er þæirri kirkiu æigu upp at halda. oc haxa gort a .xij. manodom. En ef æigi er gor a .xij. manodom þa skal bøta aurum .xij. biskupi. En ef þæt firer nemaz æinka menn. þa skal bøta aurum .iij. biskupi firer tre huert er till þarf at haxa. oc fa till tre þo at sidar se. Nu ero kirkiur allar gorvar oc gardr um.

16 Nu skal vigslu a kaupa at biskupe. hueructna þæss er iord er vuighd oc kirkia vuigd. þa skal kaupa aurum .xij. vigslu a kirkiu garde. en .iij. morkum a kirkiu oc .iij. natta væizlu. [En at bæde se vuigt kirkia oc kirkiugardren. þa skal vigslu a kaupa morkum .iij. oc .iij. natta væizlu.[2] med .xxx. manna bæde a kirkium oc kirkiu garde.

Nu ero kirkiur gorvar oc kirkiu gardar um oc vigslu a køypt a allum kirkium oc kirkiugardum.

17 Nu er þæt þui nest at biskup var skal kirkium rada sem Olaxr hin hælgi iattade Grimkæli biskupi a Mostrar þingi oc sua sem ver vordom a satter sidan. Biskup var skal presta till kirkna fa. alla þa sem han væit at rettar tidir kunnu at væita mannom. oc han hæxir os þui hæitid at ver skulum þa kenne menn haxa sem os þokkaz þæt er forn rettr.[3]

18 En ef madr lystr man hæiptugri hende med hueriu sem han lystr man eda færer eda till dauz dreyr i krist kirkiu garde. þa hæxir sa firer gort lande oc lausum eyri er vigh vakte. þat fe a halxt konongr en halxt biskup. En sa er firer vard. take adr reet sin halxu mæira. en i engum stad adrum or þui fe.

Jvfr. *Cap. 15.* G. 13. *Cap. 16.* G. 14. *Cap. 17.* G. 15. F. II. 11. *Cap. 18—20.* F. II. 10.

[1]) fyrstu er tilskrevet over Linien, men med samme Haand som det övrige; optaget i Texten i 327. fol. [2]) [Dette er tilföiet nedenunder med samme Haand som det övrige og med et Kors af Sort og Rödt til Henviisning, hvor det skal indskydes; optaget i Texten i Afskr. 327. fol. [3]) Stykket: oc han hæxir oss þui hæitid &c. er taget af Fr. L.

Hverutna þær sem grið ero sætt alra manna meðall. þa sækkiz sa .xl. marka er 19
a þau gengr. En retir hins er firer verðr vex at halxu hvart sem han fær hogg eða saar. En um æinka grið oll þa stande þau sem bok skilr. En ef maðr gerer hit sama verk i haxuð kirkiu garðe með hæipt eða i haxuð kirkiu. þa gialde .xv. merkr silxr metnar. kirkiu halxt en biskupi halxt. oc kome aldri i land aftr fyr en bætt se með kirkiuna. En hørgendes kirkiu skal bøta firer slikt verk halxa .viij^o^ mork. oc skal sua hverutna þær sem brotenn værðr kirkiu fridr. En þo tynir kirkia vigslu sinni at æigi kome blod utt. þegar með hæipt er loslet. En hvergi spillir vigslunni axundar lausl blod. En fe þæss er vigh vakte skal taka till kirkiu vigslu fyr en i konongs garð gange. eða biskups.

En ef maðr vætir manne atlaup. eða sar með æinu hveriu þui vapne er firer 20
bodet er at bera i kirkiu. eða i kirkiugard. eða til dauz drepr. oc verðr i þui af tælin. han oc hans for ero ugild at þui sinni bæde konunge oc frendom. þo at hann værði af tælin. oc æigi i kirkiu grofr. Sama er mælt um alla þa er hanom væita lid með vapnom. ef þæir fa mæin af. En ef grafner verða at nauðgum forrædes monnom. þa stande kirkian þionostolaus till þæss er kirkiu sokuar menn flytia þæt brott. En ef sa maðr hæxir fyr mæir specter maðr veret oc bioða frendr at sæma kirkiuna er fridr var a broten. af gioldum ef nokor værða. eða af aðrum fearlutum hins dauða þa lidi þæt biskup sem honom synij. En ef haxuð kirkia brenur eða annur kirkia. af handuommom prest. eða hans felagha. þa skal prestr ræida timbr a tuxt till iamgodrar kirkiu. En ef annar maðr ber æld til kirkiu er uskyldr er till at bera þa haxe han abyrgð a kirkiunni oc allu þui sem i er. En prestr abyrgiz allan þen æld er at hans rade er boren sua sem han sialfr bere.

En ef maðr a ser hørgendes kirkiu oc fællr hon niðr oc liggr .xij. manoðe. gialde 21
biskupe .iij. merkr. oc sua aðra .xij. manoðe oc hina .iij. En siðan gere garð um. oc gialde æigi mæira.

Haxuð prestr eða annar[1] i stað hans skal hæima vera. oc gera monnom ræiðu 22
er þurfi ero. En ef han fær i fra nauðsynia lausl. oc kømr maðr með naonga sin dauðan eða með aðrum nauðsynium oc missir han prest. þa hæxir han firer færet ræiðu sinni a þæim sellonge. eða atlonge er sa maðr er or. þa .xij. manoðe. En prestr hver skal haxa með ser krismu oc alla þa þionosto er han þarf at skira barn hvert er han fær. En ef æigi hæxir han oc er honom bodet barn at skira. oc dørr þat barn uskirt oc ukristnað. þa gialde prestr biskupi .iij. merkr. en fæðr barnsens .vi. aura.

Jvfr. *Cap. 21.* F. II. 13. *Cap. 22.* F. II. 14.

[1]) Egentlig staaer i Mbr.: ann̄ar. Punktet under den første Streg i m viser, at Afskriveren har villet rette det til n; Afskr. 327. fol. har ogsaa læst: annar.

23 Kristin man huern skal i kirkiu gard graxa. oc till kirkiu haxa xørt lik innan .v. natta naudsynia laust. nema þæn er ser banar sialxr at vilia sinum. eda han haxe veret xra krisni skildr medan han var lixs. eda han haxe horet vopn i vlydni i kirkiu eda i kirkiu garde. oc værdr þan þær axtækin. En ex vdauda værk værda um sialxs sins bana þa ma graxa han i kirkiu garde. En ex æigi græxr sem mælt er. gialde .vi. aura biskupe oc xøre lik til kirkiu.

24 En ex madr skal xlytia lik ax hende ser oc hæxir han æigi hæima yxrit lid till. þa take han ax nagrannom sinum nestom. sua at han værdi med .v. man oc haxe þa kalmenn adr er han haxde hæima lidxøra xyr en han kræxi adra till. En sa er xirer nemst gialde .iij. aura ex honom var saght adr til. En ex han syniar kuadu syni med æins æidi nema hin haxe vitni till. En ex kona værdr med barne daud. þa skal hana graxa i kirkiu garde sem adra menn oc æigi skera ne xra taka.

25 Sonnitt lik huert oc hus gangs manna lik skall þingat til kirkiu xøra sem nest er graxet att. En ex prestr mæinar kirkiu gard. eda vphalz madr kirkiu. þa skirskote sa vndir .ij. vatta. oc xele honom abyrgd a hende er kirkiu gard bannar oc vardar honom ækki þæt mal sidan. ex vattar duga. En hin er bannar xlyti lik til haxud kirkiu er æigi vill þær haxa. eda abyrgiz sliku sem hin er xyr xør med.

26 En ex kona su døyr xra barne er a medal husa gengr þa skal bonde xøra barn till kirkiu oc lata kristna. bioda huerium er xøda vil til Krist þakka. En ex ængi vil haxa. þa haxe bonde hæim med ser oc xøde manod hin nesta. En sidan xøde xylkis menn aller til guds þakka xøre bonde till nesta bear oc late kopp xylgia. abyrgiz sa barn er æigi vill vid taka en hin læggi nidr at vsækin med vitnum.

27 Sua hæxir Jon ærkibiskup loxat er sua bers at at kona værdr æinsamann stodd. þa er hon værdr barns lettare. oc er barn sua siukt at þæt ma æigi koma till xundar vid prest. oc er ækki annara manna i nond sua at hiolp mege væita barne þui at skira. þa skal hon skira þæt siolx hældr en vskirt døyi. oc i vatne ex till er. En ex æigi er þæt till þa skal hon drepa i dog þrysuor eda i sæ. eda i snio. En ex ækki er þæt til þa skal læggia raka a briost oc a hærdar i kross med þæim ordom er till ero sætt. Ek skiri þik i naxne xadur oc sunar oc hæilags anda. oc gexa naxn. þa er þæt barn kirkiu læght. oc sua skal xader barns[1] skira hældr en vskirt døyi. oc æiga þo kono. sina. En ex barn styrkiz vid þa xøre þæt barn til prest sem skiotazt oc læggi

Jvfr. *Cap. 23. 24.* F. II. 15. 16. *Cap. 25.* F. II. 16. *Cap. 26.* F. II. 2. *Cap. 27.* F. II. 3.

[1]) I Mbr. er Bogst. s i Ordet barns tilföiet over Linien.

han krisnu a með þæim ordom oc æmbætti er æxtir skirn er. En ef prestr tortryggir at barnn se scirt. þa sanne sa með æins æidi er skirdi. eda sa er ner var.

Soda skal barn huert er boret er krisna oc til kirkiu xøra er manz haxud er a. 28

Sadr a barn huert. En sa skal xader vera er moder sægir a hendr. nema han 29
með lyrittar æidi undan xørez a xyrsta dome er han er til kuaddr huart sem þæt er xrialsrar kono barn. eda æigi. En ef kona døyr oc hæxir hon æigi sagt til xadærnis barne sinu. þa søke sa (er) reet a (a) henne bæde till rettar sins oc sua till vidr taku barns eda[1] halde xirer þæt lyrittar æidi.

En ef kona kenner (daudum)[2] manne barn eda þæim er orlendes er þa sanne hon 30
með guds skirslum. oc ef hon værdr skir þa take arxe með barne. En ef hon værdr xull hyggi siolf xirer. En ef kona andazt er daudum manne kenner barn. þa haxe arxe hins dauda koste .iij. take vidr barne eda iarn bere. eda vinni lyritar æid.

En ef kona vil æigi sægia til barns xadur þa stæxni armadr konongs henne þing 31
oc kalle at þræl æigi barn með henne nema hon sægi til xadærnis. En æthoren kona sædiz .iij. morkum silxrs uid konong um þæt mal. En barn skall modor xylgia. En ef kona xær æigi xadur barne sinu þa take þæt ret æxtir modor xædr sinum.

Ef madr ber barn sit ut hæidit. eda kristit oc spillir oc værdr han kunnr oc 32
sannr at þui. þa hæxir han xirergort xe oc xridi oc kallum ver þæt mordet mykla. En ef biskup eda armadr kenner þæt manne at hann haxe spilt barne sinu hæidnu eda krisnu þa skal synia sua þessa mordz sem annars. En ef sa æidr xællr þa xællr honom till utlægdar.

Ambattar barn huert er æigi gengr xader vid þa skal drotten hyggia xirer till 33
þæss er xader gengr vid. en æigi lata døyia handa medall. En ef døyia tætt gialde drotten .iij. merkr.

En ef madr þarx oliunar oc ma æigi haxud prestr til komaz þa skal sa olia er 34
kirkiuna a með prestens hiolp ef æigi xæz mæira lid til oc hældr æinsaman en hin missi. En ef han hæiter haxud tiund sinni xirer høgendes preste i sott sinni oc er han at með haxud preste at olia han. þa haxe han þridiung ax en haxud prestr .ij. luti.

Jvfr. *Cap. 28—30.* F. II. 1. *Cap. 32.* F. II. 2. *Cap. 33.* F. II. 6. *Cap. 34.* F. II. 17.

---

[1]) I Mbr. ł, hvilket i Almindelighed betegner: er; men her udentvivl er en Skrivfeil for *e.*, der betegner: eda. Afskr. 327. fol. beholder Forkortn. [2]) daudum tilf. i Margen med en nyere (Arne Magnussöns?) Haand. Det er saavel af Sammenhængen som af Indholdslisten S. 410 tydeligt, at dette Ord ved en Uagtsomhed af den gamle Afskriver er udeladt; Afskr. 327. fol. optager det dog ikke.

En ef han oliar ein saman þa take halft hvar þeirra. En þer hefer sa skilvange er hafvd preste byriar allr prest lutr elligar gerez grein æfter mala nægsti. en oliun oll skal kauplaus annars kostar.

35 Þvi hafa menn gudi heitid at menn skulu tiund gera af allu sade sinu. oc af allum rettom fangom sinum a hverium .xij. manodom oc af lada oc lada till sa. En ef eigi lætr af gialde aura .iij. biskupe. oc gera .iij. mæla korns i lut hvern af .iij. salda sade. eda leggi fram skilt sem vill oc sanne med eins eidi sinum. En ef madr er kraftr tiundar oc gerer han eigi þa sædiz han .iij. morkum at oc sua annat sin oc hitt þridia. En hit fiorda hefir han firerfaret fridi sinum. oc fe vid konong oc biskup. iamvæll einloypir men sem bondr. Vidr eldis tiund skal oc gera. oc fram græida af skifu sem lifir at hvita sannu dægi kvikende þer sem kemr till. En ef minna verdr þa se su laustu a er mælt er. fyll at ertog. kalfr af .x. þæningum taldum. lamb af fimm þæningum taldum oc sua kid oc gris.

36 Koma skall skal gialda. etc. Tak þetta sidazt i fyrra bælkinum.[1]

37 Hver madr .vij. vættra gamal oc .vij. vættrum (ellri) skal a hverium[2] þaska dægi taka hust er han ma til kirkiu koma eda nær han kenne manne. En ef han er .xv. vættra gamal eda elri oc er honom eigi sua skrift at han skal eigi hust taka. oc sitr han sua .xij. manode at han tekr eigi hust oc etr þo kiott fyr en han hefir hust tekit þa sædiz han .iij. morkum fyrsta ar oc sua annat[3] oc hit .iij. en utlægr ef han sitr sua lengr. En ef kenne madr vill eigi gefa honom hust oc kallar ofke hans valda. þa skal sa er eigi nær husti skiota male sinu till biskups eda til korsbrødra at Krist kirkiu. er biskup er eigi hæima oc eta eigi kiot sakalaust fyr en han hafe lykt male sinu. En ef madr etr kiott i langa fastu þa hefir han firerfared fridi sinum vid alla menn oc fe sinu vid biskup ef han er fultida oc heilvita.

38 Eta ma þæt er biorn ber oc firer bergh fellr oc er naut stangar naut. hana skal kona fenade hældr en daut liggi. ef eigi er kalmadr till oc sua ef vargr bitr. þæt ma oc eta er madr gældir bufe sitt oc verdr af þvi dautt oc sua ef hundar bitr[4] oc fla hud af nauti oc skinn af sandi oc skera af þæt alt er tennr hafa tekit oc kasta a vigdu vatne. En ef bufe gengr a sio eda fellr. eda i vatnu eda i brunn oc drukner þa ma eta. Eta ma kalf ef han hefir eted .iij. magfyllar. oc er drepen sidan. En ef vreinindi fellr i mat manna eda i dryk þa ma nøyta af oc kasta adr

Jvfr. *Cap. 35.* F. II. 18. *Cap. 36.* F. II. 20. *Cap. 37.* F. II. 40. 41. *Cap. 38.* F. II. 42.

[1]) Stedet, hvortil her henvises, er Jons Christenret Cap. 64, ligelydende med Fr. L. II. 20, see ovenf. S. 137. [2]) I Mbr. hveriu, hvilket er en aabenbar Skrivfeil, idet Stregen over u er glemt; Afskr. 327. fol. læser: hverium. [3]) I Mbr. ved en Skrivfeil: anniat; Afskr. 327. fol.: annat. [4]) Saal. i Mbr.

a nigðu vatne. oc miðla af við ſakakes menn æxtir raðe preſt ſins. oc ſua þæt er i urðir ſællr eða i ſenn oc alt þæt er maðr væit hana oc hæxir æigi drepp at hana vorðet. Eta ſkal villidyr huert er menn hitta oc ſugla oc ſiſka.

En ef maðr er ſtaddr a ſiollum. eða i utteyium um langa ſaſtu. oc hæxtir han 39
verðr. þa ſkal han huatvetna eta hælðr en ðæia nema mannen. En þegar han kæmr till bygða þa ſægi til þæim preſte er han ma ſyrſtan ſinna. eða ſæðiz han .vi. aurum við biſkup. En ef han ſær um annan aðrum .vi. En utlægr er han ſær þægiande um hin þriðia. oc a konongr halzt ſe hans en halzt biſkup. preſtr ſæðiz oc .vi. aurum ef han væiter honom æigi ſkrizt.

En ef maðr ber vræinindi i mat manna etc. þeſſe er i midium kapitula. i ſyrra 40
bælkinum er ſua byriar. at ef maðr er ſtaðr a ſiollum.[1]

Þæt er nu þui neſt at hin .vij. dagh huern er hæilakt oc kallum ver þæn ſunnu 41
dagh. En þuatdagr ſirer ſkal hæilagr at none þa er þriðiungr liðir dags æxtir. oc mana nott til hana otto. ſua at ekki ſkal vinna huatke ſiſkia ne ſugla oc æigi akr ne eung nema þæt er till er laght er menn roa læiðar ſinnar þa ma haxa þorg ſirer horðe eða roa undir ſarme þæim er a ſygnum dægi var laðen. En ef þæir koma hæim a hælgum dagum oc er haxnloyſa þa ſkulu þæir kaſta ſarme or ſlæðar male. oc biarghe ſkipi ſinu. Eða ſara menn læiðuægis læiðar ſinnar oc reka roa med klyxium þæim er a virkum dægi voro bundnar. Sa er kunnr eða ſannr værðr at þui at han vinnr a ſunnu dægi. þa ſkal ſa bøta ſirer þæt aurum .vi. biſkupi oc ganga til ſcripta oc bøta við guð. En ef mann manna vinnr utlenzt ſirer uttan drottens rad þa ſkal bæria hud af þæim eða bøte aurum .iij. biſkupe.

Nu ero þæir daghar .xiij. en Olaxr hin hælgi oc Grimkel biſkup ſættu oc bodo 42
at nonn hælghr oc ſaſta ſkal ſirer vera. oc ſua þyrma ſem ſunnudagum. Nu er æinn Jons meſſa um ſumaret. Annur Petrs meſſa þriðia hæilagra meſſa i Sæliu. .iiij^a^ Jacobs meſſa. .v^a^. Olaxs meſſa ſyrri. ſetta Laurentius meſſa. .vij^a^. Mariu meſſa hin ſyrri. .viij. Barthołomeus meſſa. .ix^a^. Mathęus meſſa. .x^a^. .ij^a^. poſtola meſſa. .xi. alra hæilagra meſſa. .xij^a^. Andres meſſa. .xiij^a^. Thomas meſſa. En þo at æigi ſe non hæilakt ſirer Michiels meſſo. eða ſaſta þa liggr þo þæim ſlikt við er vinnr a þæim dægi ſem a ſunnu dægi. Nu ero þæir dagar talder er ſaſta er ſirer oc nonhælgr oc ſua bøta ſirer ſem ſunnu dags værk ef vinnr.

Jvfr. *Cap. 39. 40.* F. II. 43. *Cap. 41.* G. 16. *Cap. 42.* G. 17.

---

[1]) Henviisning til Jons Christenret Cap. 37, ligelydende med Fr. II. 43 (see ovf. S. 145), undtagen at Boden i hiin er 3, ikke 6 Örer.

43 Nu ero adrer dagar er ægi er non hælgr ſirer ne ſaſta. en þo ſkulu iamhæilager ſirer verkum ſem ſunnu dagr. En ef menn vinna a þæim dagum. þa ſkal bøta ſirer þæt .iij. aurum ſilfrs biſkupe. En ef vinnr man manna ſirer utan drottens rad. þa ſkal bøta ſirer þæt halfrum adrum øyri.

44 Nu hæfr upp iola hælgi. fyrſt .v. dagha. oc allande dagr oc .xiij. dagr þæir ſkulu aller iamhælgir. en dagar þæſſ a millum. þa ſkal biarga buxe ef þarf. En þa er Paals meſſa neſt iolom. en þa er lyndils meſſa. En þa er Petrs meſſa. En þa laupars meſſa. En þa Mariu meſſa. Nu ero daghar ſiorer er ægi ſkal iord opna oc ægi lik nidr ſætia. er æin ſkiri þorsdagh æfter non. Annar allr langa ſrea dagr.[1] Hin þridi paſka æftan till nons. Hin ſiorde paſkadagr allr. En ef nidr ſætr þa ſkal bøta ſirer þæt aurum .iij. biſkupi.

45 Paſſa dag hin fyrſta ſkall ædi vinna. En mana dag oc tysdagh loxar biſkup monnom at ſkafa ſirer bu ſit oc hæim ræida ef adr var hogguit af ſtufi. oc ægi lengr vinna en til middags. løyſa ſkal halm ſirer naut oc myki undan ſøra oc ræida høy hæim oc þo ægi ifir midian dag. En ef flæira vinnr a mana dægi. eda tysdæghi. eda lengr en til midzdags gialde .iij. aura biſkupe. En odens dagr allr hæilagr. Gangdaga dag hin litla ſkulu aller menn faſta oc lata hæilakt fra midium dægi. En gangdaga dagar ero þæir .iij. er vinna ma til middags oc faſta til nons. en hin ſiorde alhæilagr ſem iola dagr hin fyrſti þui at þa er uppſtigu dagr drottens vars. En ſa er ægi hældr ſua gialde .iij. aura ſirer mana dag oc tysdag en .vi. aura er vinnr hælga þorsdag. [2]En .ij. poſtola meſſa oc kroſſ meſſa. Halwardz meſſa. Botolfs meſſa. Svithuns meſſa. Knutz meſſa. Olafs meſſa øfre. Mariu meſſa øfre. kros meſſa um hauſtid. Martæins meſſa. oc Klemetz meſſa oc Nichulus meſſa. þeſſu dagha ſkulum ver hælga halda. en hver ſem Mariu meſſo dag eda kros meſſo dagh vinnr gialde .vi. aura. en ſirer alla adra .iij. aura.

46 Ef madr værdr funnin a verki a æinum hverium dægi þæirra eda a meſſo æftni er nonhælakt er ſirer. gialde .vi. aura biſkupe. Sua ef etr fui mæles oc ſkildi faſta. ſua anaudigr ſem frials. En ef hin anaudgi vinnr annat .ij. at bonda rade eda ſialfs ſins late þræl hud ſina. ef han vinnr af ſinu rade. eda drotten hans løyſi hud hans .iij. aurum. En alla adra meſſo æftna. ma vinna til nettr. En gialde .iij. aura er vinnr þa meſſo dagha oc ſua ef frials madr etr mat ſin fui mæles þa er faſta var boden ſirer.

Jvfr. *Cap. 43. 44.* G. 18. *Cap. 45.* F. II. 30. 31. *Cap. 46.* F. II. 28.

---

[1]) I Mbr. ved en Skrivfeil: ſrea dagr; hvilken Læsem. Afskr. 327. fol. har beholdt. [2]) Slutningen af Capitlet fra dette Sted er taget af Gul. L. 18 (sidst) men forandret.

En ef preſt(r)[1] eda umbods madr kuez haxa ſladet man a verki a æinn huerium 47
dægi þæirra er hæilagr er þa ſueri han æin undan ef han ſyniar eda gialde ſlikt er
nidr liggr. En preſtr ſkal huer ſøkia viti oc ſialxr haxa. þæt er han ſkar tros till.
En ef han er æigi ſladen a verki þa ſkal með þeſſo hæimiskuidar vitni ſøkia. æin ſkal
bera en .ij. ſanna um .iij. aura mall. en um .vi. aura mall æin ſueria en .iiij. ſanna
oc þæir ſkulu vera ſylkis menn. En ſa er æidſlaxr. Ef ſkytr þui til guds at ef
hæxir þetta høyrt. oc þæt hæxir ſloted um .iij. bea oc þrimr ſlæiri. En æigi væit
ef huart þæt er ſatt eda æigi. En hin ſyni með æins æidi ef han væit ſik logen vera.

En ef madr gerer høyslas eda vidarlas ſyr en hæilakt er þa ſkal han hæim 48
ræida þo at hæilakt ſe oc þæt æitt in bera. er nøyta ſkall um þa hælgi við hiord
oc við hinn. En timbr las oc ſiala las ſtendr þær kyrt ſem komet er. þa er þridiungr
dags lixir æxtir. En onnur loſſ oll ræidi till hus þær ſem ſyrſt ma na. En ſatla
byrdi oc klyxiar læggi in þær ſem ſyrſt ma hus ſa. En ſævar ſlote ſtande kyr þær
ſem kømr at hælgi. En ef a rekr eda ſtraumr þa ſare.

En hueructna er við eda ſkip rekr a æign manz eda ſearlut manz. þa haxe ſa 49
ſit er kenner oc .ij. vatta hæxir til. En ef hin hæxir haghat. þa hælde ſirer æins
æidi er .iij. aura er vært eda minna. en lyrittar æidi er mæira er vært. En ſædr
baugi er a hælder oc ſare ſu ſearſøkn ſem allar adrar.

En ef madr kømr til kaupangrs eda vill brot ſara etc. þetta er i ſyrra bælkinum.[2] 50

Þetta er ſu miſkun oc linan er þaven Alexandr iaflade Øyſtæini ærchibiſkupi etc. 51
oc ſua er þetta.[3]

En ef madr etr kiot a ſrea dægi oc værdr vada verk bøte við guð. en biſkup 52
a ækki a þui. En ſa er at vilia ſinum etr gialde .vi. aura biſkupi. En ef han ettr
þria ſria dagha i ſamt. ſirer gort ſridi við alla menn en ſe við konong oc biſkup.
Same domr ef han vinnr .iij. ſunnudagha i ſamt.

Biſkop ſkal koma i ſylki huert a .xij. manodom nandſynia lauſt at væita mon- 53
nom þionoſto eda þærnaz þær ræidu ſinnar er han ſkuldi haxa þa .xij. manode. En

Jvfr. *Cap. 47.* F. II. 29. *Cap. 48. 49.* F. II. 35. *Cap. 50.* F. II. 37. *Cap. 51.* F. II. 26. 27. *Cap. 52.* F. II. 38. *Cap. 53.* F. II. 44.

[1]) Þreſt i Mbr.; maa være Skrivfeil for þreſtr, hvortil det ogsaa i Afskr. 327. fol. er rettet. [2]) Henviisning til Jons Chr.r Cap. 33, der lyder saaledes: Svá er enn mælt. er maðr kemr til kaupangrs. eða vill hann á braut fara. þá skal hann bera. ef hann vill. nest til skips eða af skipi. mánaðarmat miðls of annan smiðrs of ferx riðlinga. of beri hvárt sem hann vill á öxlu eða í hendi sér at úsetiu. en þat er tólxart eða minna. en eigi af meira skipi. nema biskups haxi orlox til. [3]) Henviisning til Jons Chr.r Cap. 30, 31, ligelydende med Fr. L. II. 26, 27, see ovf. S. 139, 140.

hœndr skulu gera biskupi ræidskiota hucructna þær sem han skal um land þara. oc han kœmr eigi skipi uid. oc skal han uid bryggiu spord uid ræid skiota taka. En ros hucrt er till skilt er sele er a komen. hucrt sem biskup þær nema armadr hans tate annan uægh biodu. En sa er annan uægh gerer gialde .iij. aura silxrs biskupe þirer eyk hucrn en .ui. aura þirer ræidskiota bod þall. En ef madr kœmer till ræidskiota skiptis oc lœynir ræidskiota. oc tætr eigi till tutanar koma þa er blaset er till. þa se sem han haxe ugort.

54 Um þau ein mol skal iarn bera er i lagum ero till skild. En ef madr uærdr þirer oxriti oc mer han eigi lagha undan þorsto. oc skal biskup annattuæggia hagha sua at han haxe logh eda lœyxa honom alligar at bera iarn. eda brœdr at Krist kirkiu ef eigi er han hæima. Sua oc ef madr hœxer eigi eida lid. oc þo retta vorn. En at haxund kirkiu skal madr iarn bera i herade. En at einni kirkiu er till er skilt i kaupangre hucrium. En prestr sa skal iarn vighia er tiund þess manz tækr. oc kauplauft bœde uid han oc haxud prest nema vistir þær er heradz prestr þarf er han þær till haxud kirkiu.

55 Sa madr er suer eid roanga(n) þa sœdiz han .iij. morkum uid biskup. etc. tei(ta) i hinum þyrra bœkinum.[1]

56 Sua er mælt at engi madr skal taka kono i ætt sina annars kostar er mælt er oc biskup loxade a Mostrar þingi oc aller menn vurdu a eitt satter. Tælia skal þra syzkinum .ij. .ui. menn a huarntuæggia uægh oc taka at hinum .nij^a. En[2] ef madr vill taka kono þa er þrœnde hans atte. þa skal tælia .iiij. menn huarn tuæggia uægh þra brœdrom .ij. oc taka at hinum þimta. þa skal oc sua tælia er han vill taka þrendkono þeirrar kono er han atte adr. En ef nanare tækr þa skal ax taka a hinu þyrsta þingi. En biskups armadr skal stœxna honom þing oc tæli han þrendseme þra syzkinum tuæimr. en hin kome monnom a medall. En baughgildismenn skulu bera þrendzeme i sundr at han mege eigha þa ero þau eigi sœk. Nu ero eigi till innan þylkis baughgildismenn annars tuæggia þeirra þa skal gera þeim stœxnu til a þyrsta þingi innan lagha varra sua sem han ma þara til þings tuivægis. En ef huatke er till baughgildis menn eda nœxgildis. þa nœxni biskup eda armadr hans bœndr .xij. hina bœztu innan þiordongs oc haxe han .ij. ax þeim a adru þingi. En ef han kœmr þa

Jvfr. *Cap. 54.* F. II. 45. *Cap. 55.* F. II. 46. *Cap. 56.* F. III. 1.

[1]) Henviisning til Jons Chr.r. Cap. 53, ligelydende med Fr. L. II. 46 (see ovf. S. 146). Da Boden i Jons Chr.r. efter Cod. 78. qv. er nedsat til 12 Örer, medens den i nærv. Lov anförte første Linie har 3 Mk., ligesom Frostathingsloven, synes man heraf at kunne slutte, at paa alle de Steder, der maa udfyldes efter Henviisningen til Jons Christenret, er dog Bödernes Störrelse at angive efter Fr. L., uagtet Jons Chr.r. overalt nedsætter dem til det Halve af hvad hiin ældre Lov bestemmer. [2]) I Mbr. ved en Feilskr. endnu et *en*.

ægi monnom a medall þa late han af þæirri kono at vsækkin er þæim var vnisu vargr. En klond koma a millum þæirra firer hæitt brullaupp þa a biskup enga sokn a. hualke til fæstar kono ne till fear við giptingar man. fyr en þæt mall er loyst við biskup. En ef han fær þa sækiaz þæir bader .iij. morkum huar þæirra við biskup nema hon ægi siolf firer ser at rada þa sækkiz hon sem forrædes madren skildi ælligar. Nv lætr han ægi af a fyrsta þingi sua sem logh skilia. þa stæfni biskups armadr honum annat þing oc ef han ma þa koma monnom a medall. þa ægi at vsækkin. En ef han kømr þa ægi en monnom a medall. þa er han sædr .iij. morkum. En biskups armadr stæfni honom þa hit .iij.ᵃ þing oc kome hin en monnom a medall ef han ma. oc ægi hana sidan at orsækkin. eda late þa af oc gialde þa hitt .iij.ᵃ sinni .iij. merkr. En ef han lætr þa en ægi af fare vtlægr. En ef madr tækr brødrong sina eda systrung þa er þær sidazt .iij. marka sekt. En up i fra þui sem frendseme vskyldiz þa skulu falla af .ij. aurar af fne hueriu. þa værdr mork at setta fne. samu lund er um sifskape.

En till hægningar um kristni spæll þa skall þesse moll fylgia bonda rette um 57
sæktarfar. kuena mot oc mæinæidar. kiotuta firer huls taku. tiundar sekt. firer kirkiu frid brott oc kirkiu gardz. ræidskiota fall oc ræidskiota bod fall. En oll annur mot skulu falla till talens rettar oc allar sæktir sylfrmetnar i krisnum rette.

Þetta ero þær konor er vskyldar ero et cetera. þetta er i fyrra krisni rettenom.[1] —— 58
En næfna skal menn .xij. iamgoda honom. þær skal han ein af þæim .xij. hafa en sialfr annar vera en hin þridi nanaste vidr.[2] En þæir þrir er firer orde oc ægidi kunnu at hyggia a vara tungu. Þen ægid skall vinna firer kirkiu durum. En ef sa ægidr fællr þa er han sannr at vdadom. En þo at honom fallez sa ægidr. þa skal han þo na guds skirslum. hældr en han se sannr at sok. En ef han vill hualke ægid fæsta ne iarnburd. þa gere armadr biskups honom manodr stæfnu af lande brott. se hon vtlægh iamvæll sem han nema runnit vere a hendr henne. Ef ægi var þæt þa se fridlaus bæde þau. oc fare or landæigu konongs vars. till þæss er þau hafa int skript sina þa er erchibiskup tæggr a hendr þæim oc firer gort huerium þæningi fear sins bæde i lande oc laufum oyri. þæt a konongr halft en halft biskup nema konongr oc biskup vili bætr gort hafa sidan þau koma hæim aftr. hafe han fimtar grid fra

Jvfr. *Cap. 57.* F. III. 2. *Cap. 58.* F. III. 3. G. 24.

[1]) Henviisningen er til Jons Chr.r. Cap. 49, der er ligelydende med Fr. L. III. 3 (see ovf. S. 148) paa det nær, at Stykket "sa utlægzt er henne spillir" indtil "annars manz kono" er udeladt, og at der fordres settareid, ikke þriftareid. Efter ".x. aiftur forar" (see ovf. S. 149, L. 9) maa det i Texten ovenfor strax paafølgende Stykke, der er taget af Gulath. L.s Cap. 24: "En næfna skal" indtil "sannr at sok" antages at skulle staa istedetfor Frostathingslovens og Jons Christenrets: "En ef eidr fællr . . . sem annur." [2]) Udentvivl Skrivfeil i Mbr. for nidr.

kirkiu durum þui at sua a huer þæirra manna er till skirsla gengr. huart sem han vinnr æida eda guds skirslir oc uærdr xall al. þa a han ximtar grid xra kirkiu durum.

59 Ex kona lægs med manne þæim er hon ma æigi æiga þa er hon sæk .iij. morkum sem hin er med lagdez. Nu ex han lætr æigi ax oc þoler han þingslæxnur .iij. þa gialde han .iij. merkr at huerri þing slæxnu oc sua huart tuæggia þæirra þæt ero .xviij. merkr alz er þau gialda bæde oc late ax eda xare bæde utlægh. En biskup haxe xe hans en hon sitt xe.

60 En ex madr a kono undir kono sina. eda kona mann undir bonda sin. þa sækkiz huart þæirra .iij. morkum ex þau uærda sonn at med vatta .ij. eda hon er barns bættri. En þæt skal vera sionar vitni er skirskotad er undir. En ex þæt er æigi till. þa ma sækia med hæimiskuidar vitni. oc skal þa synia med settar æidi.

61 En ex madr a ser æignar kono oc lægs han med systur eda dottor kono sinnar eda sua skyldri kono henne at hann ma æigi æigha kono sina[1] sidan þa hæxir han xirer xæret samlage þæirra um likams losta. oc þo stendr hit hælgha hiuskaps band medall þæirra ax guds halxu. En han sædiz hueriu sinni .iij. morkum er han tækr adra. Sama mal a kona um þetta sem kalmadr medan þau lixa bæde. En sidan se biskup mall hans æxter guds lagum er spællum hæxir valdet. En ex han hæxir þui valdet at þau megho æigi saman vera þa haxe hon til giox sina sem hæll hæxdi skilt þau. En ex kona horar bonda sin. þa sædiz hon vid biskup ax xe sinu en æigi bonda sins oc skal þæt virdaz i hæiman xylgiu hennar. En han skal æiga kost at æigha hana en han vill. eda haxe enga adra medan hon er lixs.

62 Kong skal enge madr taka er han gudsixiaz. En han skal þyrma gudsixium vid xadur oc modor sem vid barnet. En þær ero gudzsyxiar xyrstar er madr hælder barne undir brimsignan adrar er tækr or vatne er skirt er þridiu er xørt er or huita vadom xiordo er hælder undir biskups hond. ximta er løysir drægil ax enne. þessar ero iaxnar gudsixiar. Slikar bætr liggia vid er madr tækr gudsixiu sina. sem han take xrendkono sina systrungu sina. eda brødrong bæde vid gud oc biskup.

63 Kono skal ængi xa er .iij. vikur ero till iola. oc æigi um iola hælgi. oc æigi .ix. vikur xirer þaskar oc æigi þaska hælgi viku oc huita sunnu dags viku. oc .iij. vikur xirer Jons messo. oc sua xirer Michials messo oc æigi a xrea nott oc enga nott er xastu dagr er um morgunin æxtir eda messo dagr. En ex nokor xær a þessom

Jvfr. *Cap. 59.* F. III. 4. *Cap. 60.* F. III. 5. *Cap. 61.* F. III. 6. 7. *Cap. 62.* F. III. 8. *Cap. 63.* F. III. 9.

[1]) Her har i Mbr. först staaet: hana, hvilket Ord senere er underprikket og ovenover skrevet: kono sina.

tidum. þa sækiz sa við biskup .vi. aurum. En sa er ær kono a sunnu not eða a einni huerri þeirri nott er iamdyrar ero sunnu nott. eða a ymbru nottum eða um langa æstu. þa sækiz .iij. morkum við biskup oc gange bæde till scripta. oc bøte við guð.

Sina[1] kono skal huer kristin madr eigha. þa er han hæxir mundi køypta ok 64
maldaga. En ef han kaupir .ij. konor mundi þa skal han af þeirri lata er han sidar tok. oc bøte biskupi .iij. morkum oc gange til scripta oc bøte við guð. En þet barn er han med þeirri kono getr. þa skal enkis manz arf taka nema løysingia sins eins. En ef han vill eigi af þeirri kono lata. er han sidar tok. þa skulu þau bæde fara or land eigu konongs vars. oc hæxe firer gort huerium þeuingi fear sins. En ef madr hæxir ambott sina við sina kono oc hæxir inni aren elin. eða hueria sem han hæxir við sina kono. at meein kono. oc verdr han at þui kunnr oc sannr. þa skal han bøta firer þet morkum .iij. biskupi oc ganga til scripta oc bøta við guð oc lata af kononne. En ef synir .ij. kalla till fadur arfs sins oc er sin moder at huarom oc huartueggi at skilum fengen æxtir landz lagum fornom. oc eigi at guðs lagum. segir hin elri at fader hans hæxir eigi skilz við modor hans at guðs lagum þa er han fek hinnar sidare þa a han eigi lengr at abyrghiaz þa vatta en .ix.[2] vætr.

En ef madr gerer brullaup till kono þeirrar er han hafde fyr born med geted. 65
þa hælghu þau[3] hin sidare er æxtir brullaupp ero geten hin till arfs er fyr voro geten oc skulu synir skipta at iafnade med ser huarer tueggia oc sua ef dotter er oc engi sun æxtir brullaupp þa skal hon med sama hætte ganga till iafns arfs skiptis ganga[4] við brødr sina firer brullaup getna. En ef bæde er æxtir brullaup synir oc døttr. þa gengr hon eigi til arfs skiptis vidr brødr sina. oc hælgar hon þo systr sinar firer brullaup getnar. med ser til iafnadr skiptis til sliks lutar af modor arfe sem i logum er mælt. En þegar nokot barn er geted æxtir brullaup þa hælgar þet ol syzkini sin. till erfda firer brullaup geten samfædra oc samødra huart sem hiti lifir lengr eða skemr. er æxtir brullaup var geted. En hueige mikit er madr tekr med þema skilvanga af fadur arfe sinum þa stendr han framlæidis till alra erfda uskaddra. En ef nokorar erfdir hafa fyr veret tæknar med þema hætte þa stande þær tyrrar.

En ef madr fæstir ser kono þa hafe han fenget hennar innan þeirra .xij. manoda 66
naudsynia lavst. En þær ero naudsyniar er madr er sar eða siukr eða verdr han i

Jvfr. *Cap. 64.* F. III. 10. *Cap. 65.* F. III. 11. *Cap. 66.* F. III. 12.

[1]) Skrivf. f. Eina, see Indholdslisten og Fr. L. [2]) .x. — Fr. L., vistnok rettere. [3]) þa i Mbr.; udentvivl Skrivf. for þau; Afskr. 327. fol. har beholdt þa. [4]) Det gjentagne ganga i Mbr. er udentvivl en Skrivfeil; Ordet bör bortfalde enten paa förste eller sidste Sted; urettet i Afskr. 327. fol.

vætr seto uttan landz xirer uttan vilia sin oc sanne han med æins æidi oc xæc hennar næsta missare sidan han er hæim komen. þæt skal oc vera sæktalaust er bæggia vili er till xrestanna xæstar manz oc xorrædez manz. En ex han xær hennar æigi sem nu er skilt þa sækkiz han .iij. morkum. En xorrædes madr konunnar[1] sæke han xear sem mælt er i lagum. Sama mal horxer till xorrædes manz ex han vældr xrestonom.

67 En ex madr lægs med xæstar[2] kono sinni. þa gialde han nanasta xulrette. En ex xadur missir vid xirer brullaup oc er barn geted. þa take barn[3] þæn arx xadur sins sem moder være mundi kœypt.

68 Ex kona vill taka vigia sek til nunnu þa skal biskup æigi vigia xyr en han haxe ærxingia lœyxi till. En ex hon misxær med ser sidan. þa skal hon ganga i gard biskups en sa er glæpr hana se utlægr. en biskup haxe xe hans.

69 [4]En ex madr a ser xrillu oc xær han a xra henne oc hæxir han laght xirer hana vistir sua at hon þarx æigi annara xanga hældr en æigin kona hans. oc hæxir haxt hana med ser til oldrs oc till atz. oc buit sæs hans oc seng oc glæpr madr hana xra honom. þa skal stikan reet a henne taka sem a skyld kono sinni. en ex han hæxir æigi sua gort þa er hon æigi hans hælldr en hins.

70 En ex madr vill dottor sina gixta. eda þa kono er han a xorræde a at lagum. þa skal han taka vatta .ij. med ser ax hins hende er xæsta vill. oc xretta at ex hon vili xylgia þui umræde er sa lægger xirer hana er þa a umræde hennar at lagum. En ex hon suarar væll eda þægir þa se þui skirskotad oc se kona xæst at þui. en æigi er hon næi kuedr. En ner sem hon iattar rada xare þa ma madr xæsta hana oc xa hennar ex vattar vitu. En þæt vitni skal han æigi lengr abyrgiaz en .xij. manode oc æin dagh. Nu vill hon xora rox a xæstar moll innan .xij. manoda oc kuez naudig vera xæst þa niote han vitnis sins a mote ordom hennar oc haxe kono. En ex honom bilar vitni þa syni hon vilia sins med æidi oc xader oc moder med henne eda nanasta xrendr ex þau ero æigi til oc luki upp xæstar manne stikan øyri sem hæitid var med henne. sidan læiti huart xirer ser. En ex þesse sundran gerezt sidan brullaup þa missi hon þridiungs auka.

71 Sua er oc bod oc raad Nikulas kardenala er þame var sidan oc Jons ærchibiskups at retterbotom med aliti hinna vittrasto manna oc allum laghu nautum till

Jvfr. *Cap. 67.* F. III. 13. *Cap. 68.* F. III. 14. *Cap. 70.* F. III. 22. *Cap. 71.* F. III. 17.

[1]) Ordet konunnar er tilföiet i Margen med Henvisning paa Stedet, hvor det skal indskydes, med samme Haand som det Övrige; optaget i Texten i Afskr. 327. fol. [2]) Mbr. har ved en Feilskrivning Stavelsen xæf 2 Gange, nemlig först i Enden af Linien og derpaa igjen i Begyndelsen af næste. [3]) I Mbr. ved en Feilskrivning: þarn, hvilken Læsemaade dog Afskr. 327. fol. har beholdt. [4]) Til dette Cap. er intet Tilsvarende i G. L. eller Fr. L.

handa. at ȥe þæt alt er men ȥa ȥirer uttan ærȥdir. þa ſkall gera ȥiordong þæſſ ȥear ſer til ſalo bota hverium er vil ȥirer uttan ærȥingia ſæt ſua ſem haȥud tiund. En kona ma gera tiun(d) or hæiman ȥerd ſinni oc ȥiordong or þridiungs auka um tiund ȥram.

Ex madr uærdr æidroȥa eda ſkrixtroȥa vid biſkup et cetera.[1] 72

En ex biſkup banzætr man etc.[2] 73

Dagh þæn er neſtr er alvirkr æȥtir Jons vaku et cetera.[3] 74

En ex kalmenn tuæir blandaȥ likams loſta ſaman oc uærda þæir kunnir oc 75
ſanner at þui. þa ero þæir bader ubota menn. En ex ſynia oc er þæt heraȥ ȥloytt þa ſyni þæir med iarnburdi. En ex þæir uærda ſanner at ſok. þa ero þæir ubota menn bader oc a konongr ȥe þæirra halȥt. en halȥt biſkup. En þæir ſkulu ȥara or landæign konongs vars. oc bota ȥirer ſol ſinni oc koma aldri i land aȥtr.

En ex madr etr kiot um langa ȥaſtu eda a ȥrea dagum eda a þæim daghum er 76
kuidiat er at nøyta þa hæȥir han ȥirerȥaret ȥridi ſinum vid alla menn. oc ȥe ſinu vid biſkup. oc er han ȥultida oc hæilvita nema naudigr ete oc hæȥir han æigi annan mat till. þa ſkal han ganga til granna ſinna þriggia oc bioda þæim matar ſkipti. þa er uæll er han ȥær. En ex han ȥær æigi þa ſkal han eta kiot oc hialpa ſua ond ſinni. þui at hældr ſkall han hund eta en hundr æte han.

En ex madr etr roſſa kiott huart er etr i langa ȥaſtu eda æigi þa hæȥir han 77
ȥirer gort hverium peningi ȥear ſins oc ȥare or landæign konongs vars. En ex þæt kenner honom armadr biſkups þa ſkal han ȥæſta ȥirer þætt .xij. manna æid oc ſkal þæn vinna ſem hvern annan tylȥtar æid. En ex ſa æidr ȥællr þa ȥællr till utlægdar. En ex þæt etr man manna ȥirer uttan drottens rad þa ſkal drotten ſælia þæt or landæign konongs vars oc ȥenyta ſer. oc blanda æigi vid þæt motu nøyti. En ex han blandar þa ſkal han gialda ȥirer þæt .xl. marka. En ex armadr biſkups kenner honom þætt þa ſkal han ȥirer þæt vinna lyrittar æid.

Þætt er nu þui neſt at ver ſkulum æigi lyda ſpom ne goldrum ne gærningum 78
illum. En ſa er kunnr oc ſannr uærdr at þui at han ſægir ſpar oc ȥær med þæim

Jvfr. *Cap. 72.* F. III. 16. *Cap. 73.* F. III. 21. *Cap. 74.* F. III. 19. *Cap. 75.* G. 32. *Cap. 76.* F. III. 41. *Cap. 77.* G. 20. *Cap. 78.* G. 28.

[1]) Henviisning til Jons Chr.r. 57, ligel. med Fr. L. III. 16 (s. o. S. 152), undtagen at Boden er nedsat fra 3 Mk. til 12 Örer. [2]) Henv. til Jons Chr.r. 60, ligel. med Fr. L. III. 21 (s. o. S. 154). [3]) Henv. til Jons Chr.r. 59, ligel. med Fr. L. III. 19 (s. o. S. 153), undtagen at Boden er nedsat fra 1 til ½ Öre.

þa er han utlægr oc vhæilagr ʒirer gort hucrium þæningi ʒear sins þæt a halʒt konongr var en halʒt biskup. En þæir er lyda þa haʒa þæir ʒirer gort hucrium þæningi ʒear sins sem hinir. En þæir skulu kost æiga at ganga till scripta oc bøta við Krist. En ef þæt mæler biskup eða armaðr hans at maðr ʒær með spom eða galdra eða gærningar en þæir kuða næi við þui þa ero syniar mæltar er manne er kennt þæt at han ʒær með spar syni með settar æidi næʒni menn iamʒngoða honom þa skal her vera æin af þæim .vi. sialʒr annar. þridi nanaste nidr. En þæir .iij. er ʒirer orðe oc æidi kunnu at hyggia. Sa æidr ʒællr till utlægðar. En ef maðr værðr at þui kunnr oc sannr at han sværr æid vsøran eða læidir aðra menn með ser. þa er han sækr sialʒr .ʒv. morkum. oc þrim morkum ʒirer hvern annara er sor með honom. ef þæir vissu æigi at osørt var. En ef þæir vissu aðr en þæir ynni gialde hver .ʒv. merkr sem han. En ef þæt er konom kent at þer ʒare með goldrum. eða gærningum. þa skal þær næʒna .vi. konor .iij. a hvara hond hende[1] husprøyiur þær er menn vitu at godar se. þær skulu vitni bera at hon kan æigi galdra ne gærningar. En ef þæt vitni ʒællr þa ʒælr til utlægðar. þa haʒe ʒe hennar halʒt konongr en halʒt biskup. en ærʒingi þa skal ʒøra hana or landæign konongs vars.

79 Vlott er os kuidiat at ver skulum æigi blota hæidnar vetter. oc æigi hæidin gud ne hauga ne horgha. En ef maðr værðr at þui kunnr eða sannar [2]at han lædr hauga eða gerer hus oc kallar horgh. eða ræisir stong oc kallar skaldʒstong hvern lut er han gerer þæirra þa hæʒir han ʒirergort hucrium þæningi ʒear sins. han skal ganga till scripta oc bøta við Krist. En ef han vill þætt æigi þa skal han ʒara or landæign konongs vars.

80 Uðaða værk ero os ʒirerboðen at var ma engi blandaʒ við buʒe. En ef maðr værðr kunnr oc sannr at þui at han blandaʒ við buʒe. þa skal gælda han oc skal han ʒara or landæign konongs vars vðaða maðr oc koma aldri aftr siðan. En konongr a ʒe hans halʒt en halʒt biskup. En þæir ixir soknar menn er þær æigu syslur af konongs hende late gælda. En sa maðr er þæt naut atte þa skal rinda þui a sæ utt. oc nyta æigi ser. en ef han nytir þa skal bøta biskupi .iij. morkum. En ef biskup eða hans ærendreke kenner þæt manne. at han blandaʒt við buʒe en han kuðr næi við þui þa skal biskups armaðr ʒara till hus honom. oc sløʒna honom til þings ʒirer þæt vðaða verk. En han ʒæstir ʒirer þæt settar æid oc næʒnðar sore. han skal þæn haʒa vnnit a .x. vikum sørra dagha ʒirer þui at oll er æin æida sløʒna er at lagum er ʒæst. han skal sua með þæim æidum ʒara at han skal ʒara til hus honom er æid

Jvfr. *Cap. 79.* G. 29. *Cap. 80.* G. 40.

[1]) Saaledes i Mbr.; udentvivl Skrivf. f. hennr. [2]) Til Stykket "at han lædr . . . gerer þeirra" findes intet Tilsvarende i G. L.

skal sea at honom. oc sægia honom xirer .v. nottom. till kirkiu þæirrar er han skal æid af vinna. þa er uæll er han xær till oc høyrir at honom æid. En ex han xær æigi þa skal med vitni þæn æid vinna. þæn æid skall vinna xirer kirkiu læggia bok a þreskold oc taka bok upp ax þreskældi þa er uæll ex han þæn æid vinnr reet. En ex han uærdr æidxalle þa er han utlægr oc vhæilagr. þædan skal skipa honom ximtar grid xra kirkiudurum. Sua skal æida alla þa vinna er xæstir ero xirer kristins doms brott vart.

Þæt er nu þui nest at mann huern skal til kirkiu xøra er daudr uærdr oc graxa 81
i iord hælghu. nema udada menn oc drottens suika oc mord varghu oc trygroxa oc þioxa. oc þa menn er sialxer spilla ond sinni. En þa menn er nu talda ek. skal graxa i xlødar mal þær sem mætez sær oc grør[1] torxa. En lik skal æigi inni standa um ximt naudsynia lausk. En ex stendr lengr þa skal bøta xirer þæt aurum .iij. biskupi oc xøra lik till kirkiu. En ex han vill þæt æigi oc lætr rotna man inni daudan. þa hæxir han xirer gort hucrium þæningi xear sins. þa a han kost at ganga till scripta oc bøta vid Crist. En ex han vill þæt æigi þa skall han xara or landæign konongs vars. En ex han byr sua oxarlegha a xialle eda utlarlega i øyium oc nema han þær naudsyniar. at han ma æigi lik xøra xirer sæ uxørom. eda xirer xialle þa skal lik i uthus xøra. oc xæsta up oc lata æigi lik a iordu standa. En ex madr græxr lik i hauga eda i røysar þa skal han þæt uppgraxa oc bøta þær xirer aurum .iij. biskupi oc xøra lik till kirkiu oc graxa i hælga iord. En ex madr uærdr siukr oc vill lata æxtir preste xara þa skal han æxtir þæim preste xara er han kaupir tidir at. ok vil han sik olia lata þa skal prestr til xara. oc olia han kauplausk er han hæxir gort tiund sina. En ex han hæxir soot sua brada at han ma xyr adrum preste na. þa skal sa prestr til xara oc olia han kauplausk. En ex han xær æigi. þa skal han sædr .iij. morkum. nema naudsyniar hans gange till. eda kirkiu sokuar manna hans. oc vito þæt vattar. En hucr sa er æinløypr er oc æigi gerer tiund sina. oc vill han sik lata olia i sott sinni. þa skal prestr olia han oc hæxa xirer þæt øyri vegen. En huern þæn mann olia er tiund sina gerer oc iatte þa er han matte mæla at han vildi olian hæxa. En þa er madr er daudr oc xær æxingi æxtir preste. oc bidr han syngia ixir liksong. þa skal han till xara oc syngia ixir liki oc skal han hæxa xirer þæt halxan øyri. þæt kalla menn liksongs kaup. Ku ex lik kømr till kirkiu. þa skal prestr i mot ganga. oc syngia ixir liki þær tidir er til hyriar sælia lik i grox oc odlaz med þui legh kaupp. En þa er prestr vill æigi þær tidir uæita þa skal æxingi hins dauda. taka leghkaup oc kaupa med messo song xirer sall hins dauda. En ex prestr

Jvfr. *Cap. 81.* G. 23.

[1]) Saaledes i Mbr.; rimeligviis en Feilskrivning for grøn.

er ægi hæima þa skal þo lik nidr setia. En þa er prestr kømr hæim þa skal staura nidr a listu oc støyþa hæilakt vatn i en han skal syngia ixir liksong. En þæt a engi prestr at gera at xara i xear sokner annars. at xexongom ser nandsynia lausk. En ex han værdr at þui kunnr oc sannr þa skal þæt axtr ræida preste þæim er þær a xear sokner oc bøta xirer þæt aura .xij. En hucructna þess er menn værda daudir oc vil ærxingi oll ætir gera. huart sem gera vil at seaund. eda at þritugs mørne. eda en sidar. þæt kalla menn ærxi oll. En ex menn gera ærxi ol oc kaupa salo ol. þa skulu þæir bioda preste þæim er hann kaupir tidir at med þridia manne hit xyrsta.[1] En prestr a till at xara nandsynia lausk till ærxda oldra. [En ex han vill ægi xara till.[2] þa skal han þærnaz tiundar sinnar þæirrar er han skal taka a þæim .xij. manodom or þæirri manzgerd er ol var i gort. En þæt[3] tiundar skal hin taka er ærxingi er hins er ol er ætir gort. oc hucrxa honom til salo bota. En ex olgerdir ero xlæiri þa skal han til þess xara xyrst er honom er xyrst til bodet. oc vera þær not hina xyrstu. En um morgunin ætir til annars. En ex mungot ero .iij. oc ma han til xar(a) tuivægis a æinum dægi. þa skal han þav mungot oll signa. En ex þæt ma ægi þa skal han til xara mungatz annars oc drekka þær medan vinz.

82 En þæir sem lix sit lata xirer þioxsko eda vtilegho. et cetera. En skal þetta taka i xyrra rettenom.[4]

83 En ex menn bæriaz i kirkiu eda i kirkiu garde vigdum þa ero þæir vbota menn. oc a biskup a þui þriar merkr oc þæt er þarx till kirkiu vigslunnar en konongr þæt er vmxram er nema ægi se meira til þa skipti konongr oc biskup i hælxninga. nema þæir vili mæiri miskun a gera vidr þa.

84 En ex madr vigr xadur sin eda xader sun sin huart sem han er hæidin eda cristin. eda brodor eda modor. dottor eda systur þa er han vbota madr sem xyr var mælt nema han se odr madr sua at menn viti at vidxirring se a.

85 Þæt er nu þui nest at um alla men er ganga a trygdir þær er vætttar ero um vigaxærdir manna a millum. þa ero vbota menn. xirer gort xe oc xridi lande oc lausum øyri iamvæl odals iordum sem adrum.

86 En ex madr sættiz[5] vid þæn man sem leghet hæxir kono hans þa skal sa væita trygdir er kono a. En ex han liggr annat sinni kono hans þa er han trygroxe iam væll sem hin er vigr a vætttar trygdir.

Jvfr. *Cap. 82—88.* G. 32.

---

[1]) Saal. i Mbr.; udentvivl Feilskrivning for xærsta eller xæsta. [2]) [ved en Feilskrivning gjentaget i Mbr. [3]) I Mbr. den almindelige Forkortning for þæt; Afskr. 327. fol. beholder Forkortningen. [4]) Henviisningen maa her sigte til Gul. L. Cap. 32, da Stedet ikke findes i Jons Chr.r. eller Fr. L. [5]) I Mbr. sætttiz; Skrivf. f. sættiz, see Indholdslisten.

En ef madr er gorr at vbota manne oc hæfir sakar abere eigi styrk till eda 87
kunnosto at skera orvar vpp þa er han þo vbota madr sem adr.

Alla þa doma er um viga færdi skall sætia. et cetera. i fyrra kristnum rette.[1] 88

Þæt er þui nest ef hæidin madr kømr i land vart oc hæfir þæt i male sinu at 89
han vil þingat fara sem kenne menn ero oc lata sik hæfia or hæidnum dome. þa skal han føda oc lata ein i matunøyti ser. En ef han um fær kirkiur. eda kenne men oc lætr sik eigi hæfia or hæidnum dome þa skal armadr biskups þæn man taka oc føra till þings. þa er væl er han lætr skiraz þær. En ef han vil eigi þa skal skapa honom fimtar grid af þui þingi or land eign konongs vars oc føda han enga nott þær sem han var adr. En ef menn føda han lengr oc blanda vid han motu nøyti þa skal gialda firer þæt .xl. marka. En hueructna er fe er mæira en .iij. merkr firer kristins doms brott vart þa a konongr halft en biskup halft. En huer madr er sitr vætr .iij. sua at han ræidir eigi biskupi ræidu. eda þrest ræidu oc hældr eigi vpp till lagum þæim er ver hafum laght til kristins doms vars sa hæfir firer gort huerium þæningi fear sins.

En ef biskup eda hans armadr kenner þæt manne at han hafe grafet barn 90
hæidit i hælga iord. oc værdr þæt a(t) skrøkue er till er røynt. þa skal sa madr er þa sok sagde bota firer þæt .iij. morkum silfrs biskupi þæim er han hinum hugdi.

En ef biskup eda hans erendreke kenner þæt manne at han hafe ein huern þæn 91
lut misgort i kristins doms brote þæim er biskup a at at hyggia. En han kuedr vidr þui nei þa skal biskups armadr fara till hus hans. oc taka granna hans .ij. er nester honom bua þa er væll er þæir fylgia honom[2] þa sækiaz þæir aurum .iij. vid arman huar þæirra biskupi. En han skal sialfr fa ser vatta oc fara till hus hans oc stæfna honom til þings firer þæt mall. oc mæla a hendr honom a þingi. þa skal hann fæsta firer þæt fyritar eid. En ef han vil eigi logh fæsta oc eigi þing sækia þa sækiz han at aurum .xij. vid arman konongs. En biskup uar oc armadr hans oc aller kenne men. skulu sinar sakar sua sækia sem nu hæfi ek sagt.

Þessar ero þær tidir a .xij. manodom er eigi skal sækia ne þing stæfna. oc eigi 92
eida vinna nema um manhælgi. oc þyft sem skilia skall .iij. vikur firer iolf .ij. um iol .vij. um langa fastu. oc þascha viku. gangdaghe vika. huita sunnu dags vika. imbru daghar firer Michials messo. En aller adrer i vikunni ero sokuar daghar. En um kristin reet oc allar fear sokner þa skal þæn taks esta. en sok kømr a hendr. oc firer fe hans a þema tidum. en han fae tak firer. En ef sa a bu i herade en hus i kaupange.

Jvfr. *Cap. 89. 90.* G. 22. *Cap. 91.* G. 33. *Cap. 92. 93.* F. III. 20.

[1]) Henviisningen ligeledes til Gul. L. Cap. 32. [2]) en ef þæir villia eigi, eller noget Lignende maa her være udeglemt.

eda ſtip a lunni. þa værðe þæt take ȝirer han. En ef einloynþr maðr værðr ȝirer ſoc þa ȝæc han man till i tak ȝirer ſic er iammykit ȝe æigi ſem honom var ſoc til gexen. En ef han ȝær æigi tak ȝirer ſic. þa ſækkiz han .iij. morkum ſakgildum oc a þæt halȝt konongr en halȝt ſakar abere. En tokr er takkans øyrir ſua mikil ſem ſoc var gexen til. En ef ſa er or æigi er ſoc kømr a hond oc loyþs han undan þa er han ſannr at ſoc þegar ſoknar daghar koma. En ef han ȝører ȝe ſit or ȝykki (i) annat undan tæktum þa ſækkiz han .iij. morkum ſem aðr. En ef þæt er um kriſni reet þa ſøke ſa ſem biſkups armaðr er ȝirer ſitr oc haxe halȝt hvar oc hin er ſoknena hoȝ. En um allar aðrar ȝear ſoknir ſøke ſa er ſoc gaȝ. En ef han ſælr ȝe undan takum. eda annan vægh undan ſkytr. þa ſøke vt ſakar abere ȝe þæt með vtbæiȝlu oc þing ſtæxni oc niote þær vatta at þæt ȝe var i tækt ȝenget. oc bæiði bøndr doms oc atȝarar at taka till ſkuldar oc till ſækta oc halȝu mæira með. haxe þæt bøndr. En þæt æit ſøkia eda ſuerja um manhælgi eda þyȝt er maðr rydr til laga oc ſæktar[1] æiðar ero. En ef æiðar værða ȝæſtir ſtande til ſørra dagha.

93 Sokn ſkal æigi hæxia a tysdægi þui at ȝimt ber þa a drottens dagh. En ſa er ſokn ſina hæxer a þæim tidum þa hæxir hann ȝirer ȝæret ſokn nema ſkiote a ȝær nætteng eda .vi. nætteng þædan. En ef æiðar værða vunnir aðrer en nu ero ſkildir þa er ſa ſækkr at .vi. aurum i langa ȝaſtu. en a allum aðrum tidum .iij. aurum. ef æigi ero .vi. aura daghar. ef maðr ma na lagaȝæſtum. En ef maðr þarȝ at ſøkia til landſkyldar ſinnar. a ſoknar dagum. þa ſkal logh ȝirer lod ȝæſta oc læggia ȝimtar ſtæxnu. oc rydi hvartvæggia moll ſin til bokar oc ſtande til ſørra dagha.

94 En ef maðr værðr u(l)tægr i kriſtnum rette etc. alla þeſſa capitula tak i ȝyrra bælkinum.[2]

95 Sva er nu mælt i lagum at ængi maðr værðr vtlægr. etc. oc ſua þenna. i midium hinum ȝyrra capitula.[3]

96 Konongs menn mego engum þæim landȝ viſt løyxa etc. oc þenna þær ſem han ſtendr.[4]

97 Eros eda þingbod ſkal æigi yngri maðr bera etc.[5]

98 Enn ef þæt er kent kono at hon ſe trolkona eda manæta. þa ſkal mæla a hendr henne or huſum þrim. oc ſe þæt aðr heraȝ ȝløytt. En ef hon værðr at þui ſon þa ſkal ȝøra hana a ſæ vtt oc hoggna a ryg. En ef hon kuðr við þui nei þa ſkal hon haxa ȝirer ſer guðs ſkirſtir vighia vatn oc kætill oc taka hon þær i. þa er væl er hon værðr ſkir. En ef mæler or æinu huſi at hon ſe troll oc manæta þa er þæt rogh oc ȝiolmæle. ef hon værðr um þæt ſkir. þa ſkal han ſætia ſin ȝott þær ſem han hennar hugði.[6]

Jvfr. *Cap. 94.* F. III. 23. *Cap. 95. 96.* F. III. 24. *Cap. 97.* F. II. 23.

[1]) Saal. i Mbr.; udentvivl Skrivf. f. ſætfar. [2]) Henv. til Jons Chr.r. Cap. 61, ligel. med Fr. L. III. 23 (s. o. S. 155), undtagen at Boden er nedsat fra 3 Mk. til 12 Örer. [3]) Henv. til 1ste Halvdeel af Cap. 62 i Jons Chr.r., ligel. med Fr. L. III. 24. (s. o. S. 155). [4]) Henv. til 2den Halvdeel af Cap. 62 i Jons Chr.r. [5]) Henv. til Jons Chr.r. Cap. 21, ligel. med Fr. L. II. 23 (s. o. S. 138). [6]) Intet Tilsvarende i Fr. L., Gul. L., eller Jons Chr.r.

VII.

Retterböder og Forordninger.

1.

Kong Olaf den Helliges Forordning om Nordmænds Ret paa Island og Islændingers i Norge.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 1157 fol. i det kjöbenhavnske st. kgl. Bibl.s ældre Manuscriptsamling, skreven paa Island omtr. i Midten af 13de Aarhundrede.[1] Her betegnet . *A.*
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 136 qv. i den arnamagnæanske Saml., skreven paa Island omtr. i Slutn. af 15de Aarhundrede. Her betegnet . . . . . *B.*

Fra rétt Noregs konungs a Islandi.[2]

Sa er réttr konungs or Noregi a Islande at sialf stęxnt scal socom hans vera. oc at logom þar landz manna sokia. Lǫg oc rett scolo hans menn þar haxa. slican sem landz menn.

Arx scal taca a Islande xrænde eda xelagi. Enn ef þeir ero eigi til. þa scal biða þadan erxingia.

Vm rett Islendinga i Noregi.[3]

Islendingar eigo at hava hołdz rétt i Noregi. Arx eigo at taca i Noregi af Islandi [næsta brødra.[4] sliet konur sem karlar eda nánare menn. [Eidr .iij.a manna[5] scal sanna xrændsemc þa er menn vilia þess beida. Enn ef eigi er her arxtǫfo madr. þa scal halda her [xe þat[6] sá boande[7] [uetr .iij.a[8] er hann var i husum med nema xyrr comi næsta brødre eda nanare madr. Islendingar scolo eigi[9] toll giallda i Noregi nema land øra eda vard monnum i cøp'.[10] Karl menn xriálsir þeir er xullan rétt eigo scolo gialda landøra .vi. xelde. oc .vi. alnir vadmals. eda hálxa morc silxrs. Þa er comit til þess gialdz er [menn coma[11] i acéris sát[12] eda i land xeslar. Islendingar eigo i Noregi at niota natz oc vidar. En þar at eins eigo[13] þeir at høggva vid þann allan er þeir vilia er[14] konungs morc er. Þa ero Islendingar sylldir utxarar[15] med konungi er herr er viss i Noregi oc almenningr er úte. Þa scal eptir sitia hinn þride hverr enn .ij. xara. Noreg ero[16] Islendingar sylldir at

---

[1]) Efter denne Codex eller snarere en mindre nöiagtig Afskrift deraf er Forordningen aftrykt i den kjöbenhavnske Udgave af Grágás 1829. T. II. S. 407—410. [2]) Vm stykl. Overskr. *B.*, hvis Indledning lyder saa: I þenna tima vrdu eigi afattir Noregs menn oc Islendingar hvern rett Noregs menn atti a Islandi edr Islendingar i Noregi oc til mitilla þyngsla þotti horxa bædi um siglingar þangat oc adra hluti. Þa for Gizor biskup eid oc Teitur son hans. Markus. Hreinn. Einar. Biorn. Gudmundr. Dadi. Holmsteinn. þeir soru þat af Isleixur biskup oc menn vid honum soru til þess rettar sem her mun nu ritadr sidan. þann rett gaf Olaxr konungr Islendingum edr betra. Sa er rettr konungs or Noregi &c. [3]) Overskr. mgl. *B.* [4]) [næst brædrom — *B.* [5]) [edr þriggia manna — *B.*, feilagtigt. [6]) [xadir edr — *B.* [7]) Over boande staaer Runetegnet ᛉ ɔ: madr. [8]) [mgl. *B.* [9]) engan — *B.*; engi — kh. Udg. [10]) Saaledes forkortet i *A.*; kaupstodum — *B.*, hvilket vistnok ogsaa er den rette Oplösning; caupum — kh. Udg. [11]) [hann er komin — *B.* [12]) sat — *B.* [13]) eiga — kh. Udg. [14]) oc — *B.* [15]) at xara — *B.* [16]) þeir — tilf. *B.*

vera[1] med konungi en eigi til lengri herferda. Eigi skal taca þat fe af Islendingom[2] i Noregi er tomiz i annars konungs vellde.[3] Útfyr eigo Islendingar til Islandz nema viss se herr i Noregi. En Islendingar eigo at fara af sino lande til hvers landz er þeir vilia. En ef Islendingar gialda landæra i eyiom eda a Hialtlande þa ero þeir eigi skylldir at giallda adra landæra i Noregi nema þeir fare ut amille. Karlmadr hverr a utan at fara heill oc hræstr er landæra ma gialda. En bufarla[4] eigo utan at fara þeir er omogom sinom mego vord um[5] veita. oc utgerþir þær gera. Oc kona hver sv er fylgir boanda sinom. eda[6] fedr eda sone eda bródor. ef hon a .iij. m' fiar. Ef utlendr madr andaz her þa skal hús[7] boande taca af[8] .vi. æra talþa til þurftar[9] honom. En siþan skal hann[10] láta husfasta menn .iiij. þa er næstir ero a tvær hendr virda fe þat. Ef næstabrødre edr nanare madr kømr til þa skal hann æsta taes at biarceyiar rétte til mótz. Taes æstingar váttar ero eigi skylldir at vinna eiþa. ef husboande gengr [igegn taes æstingo a móte.[11] Frænsemi skal sa madr telia er fe heimtir med ser oc enom dødda oc vinna eid at. oc sua at þui at [hann tekr[12] þat fe til uthafnar oc vill erfingiom[13] fora a næsta sumre ef hann ma. Sannanar menn hans .ij. skolo eida[14] vinna at sv er frændsemis tala sønn oc ero þeir eigi skylldir at telia frænsemi. oc eigi at fela fleira undir eid.[15] þa eigo [byiar menn[16] at leggia [dom á.[17] oc veita váþna tac af. siþan skal husboande[18] reida fe[19] af hendi oc leggia [eid á[20] at [þat fe allt[21] af hendi goldit er hinn dødde átte. Ef madr tynir sva fe sino at hann á eigi hag at giallda alla landæra þa er hann eigi skyldr at giallda. Ef þeir menn verda sókhafa [i Noreg[22] er vart[23] hafa til Grønlandz eda fara[24] i landa leitan. eda flitr þa út fra Islandi þa er þeir vilde[25] fora skip sin mille hafna. þa ero þeir eigi skyldir at giallda land æra. [26]Þann rett oc þæ log gaf Olafr hinn hælgi konungr Islendingom. er her er merkþr. Gitzorr biskup oc Teitr filius eius. Marcus. Hreinn. Einarr. Biorn. Gudmundr. Dade. Holmsteinn. þeir svoro þess. at Isleifr biskup oc menn med honom svordo til þess rettar sem her er merkþr. Af þann rett gaf Olafr enn hælgi Islendingom eda betra.

---

[1]) Saal. i Mbr.; veria — *B.*, rettere. [2]) islꝑi — *B.*, sædv. Fork. f. Islandi; bör maaskee her oplöses Islendingi. [3]) riti — *B.* [4]) bufarlar — *B.* [5]) um — mgl. *B.* [6]) eda — mgl. *B.* [7]) hus — mgl. *B.* [8]) fe hans — tilf. *B.* [9]) þurfta — *B.* [10]) hann — mgl. *B.* [11]) [i moti tafs æstingu — *B.* [12]) Saaledes i *B.* I *A.*: þ̄ attr, der ene kan oplöses þat attr, og saaledes maa være Skrivfeil. [13]) erfinginn — *B.* [14]) eid — *B.* [15]) eidinn — *B.* [16]) [bændr — *B.* [17]) [doma — *B.* [18]) bondi — *B.* [19]) fe — mgl. *B.* [20]) [eida — *B.* [21]) [þa er allt fe — *B.* [22]) [mgl. *B.* [23]) farit — *B.* [24]) fari — *B.* [25]) vildo — kh. Udg. [26]) Herfra til Enden mgl. *B.*

2.

Fundation af Nidaros Erkebiskopsstol ved Pave Anastasius IV.

Mellem 14de November og 2den December 1154.

Efter *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift, i de Bartholinske Samlinger Tom. 4. (E.) S. 150—158, af et Transscript, dateret Nidaros 26de Juni 1429.

Aftrykt i Thorkelins Diplomatarium Arnamagnæanum II. p. 3—7.

Anastasius episcopus. seruus seruorum dei. venerabili fratri Johanni Trwdensi archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. Licet omnibus discipulis eadem ligandi et soluendi sit concessa potestas. licet unum preceptum ad omnes idemque peruenerit predicandi euangelium omni creature. velut quedam tamen inter eos habita est discrecio dignitatis. et dominicarum ouium curam. que omnibus equaliter imminebat. unus singulariter suscepit habendam. dicente ad eum domino. Petre amas me. pasce oues meas. qui eciam inter omnes apostolos principatus nomen obtinuit. et de fratrum confirmacione singulare a domino preceptum accepit. ut in hoc secuture posteritati daretur intelligi. quoniam. quamuis multos ad regimen ecclesie contingeret ordinari. unus tamen solummodo supreme dignitatis locum fastigiumque teneret. et unus omnibus et potestate iudicandi et gubernandi onere presideret. Unde et secundum hanc formam in ecclesia distincio seruata est dignitatum. Et sicut in humano corpore pro varietate officiorum diuersa ordinata sunt membra. ita in structura ecclesie ad diuersa ministeria exhibenda diuerse persone in diuersis sunt ordinibus constitute. Aliis enim ad singularum ecclesiarum. aliis autem ad singularum urbium disposicionem ac regimen ordinatis. constituti sunt in singulis prouinciis alii. quorum prima inter fratres sentencia habeatur. et ad quorum examen subiectarum personarum questiones et negocia referantur. Super omnes autem Romanus pontifex. tanquam Noe in arca. primum locum noscitur obtinere. qui ex collato sibi desuper in apostolorum principe priuilegio de uniuersorum causis iudicat et disponit. et per uniuersum orbem ecclesie filios in Christiane fidei firmitate non desinit confirmare. talem se curans jugiter exhibere qui vocem dominicam videatur audisse. qua dicitur. et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hoc nimirum post beatum Petrum illi apostolici viri. qui per successiones temporum ad gerendam curam sedis apostolice surrexerunt. indefinenti curauerunt studio adimplere. et per uniuersum orbem nunc per se nunc per legatos suos corrigenda corrigere et statuenda statuere summopere studuerunt. Quorum quoque vestigia subsecutus felicis memorie papa Eugenius. antecessor noster. de corrigendis hiis. que in regno Noruegie correccionem videbantur exposcere. et verbo ibi fidei seminando. juxta sui officii debitum sollicitus extitit. Et quod per se ipsum uniuersalis ecclesie cura obsistente non potuit. per legatum suum. venerabilem scilicet

fratrem nostrum Nicolaum Albanensem episcopum. exsecucioni mandauit. Qui ad partes illas accedens. sicut a suo patre familias acceperat in mandatis. talentum sibi creditum largitus est ad usuram. et tanquam fidelis seruus et prudens multiplicatum inde fructum studuit reportare. Inter cetera uero que illic ad laudem nominis dei et ministerii sui commendacionem impleuit. iuxta quod predictus antecessor noster ei preceperat. pallium fraternitati tue indulsit. Et ne de cetero prouincie Norwegie metropolitani possit cura deesse. commissam gubernacioni tue urbem Thrudensem eiusdem prouincie perpetuam metropolim ordinauit. et ei Asloensem. Hammarcopiensem. Bergenensem. Stawangriensem. insulas Orcades. insulas Suthraie.[1] insulas Islandensium et Grenelandie episcopatus. tanquam sue metropoli perpetuis temporibus constituit subiacere. et earum episcopatus sicut metropolitanis suis tibi tuisque successoribus obedire. Ne igitur ad violacionem constitucionis istius ulli unquam liceat aspirare. nos eam auctoritate apostolica confirmamus et presenti priuilegio communimus. statuentes ut Trudensis ciuitas perpetuis temporibus supradictarum urbium metropolis habeatur. et earum episcopi tam tibi quam tuis successoribus sicut metropolitanis obediant et de manu vestra consecracionis graciam sorciantur. Successores autem tui ad Romanum pontificem tantum recepturi donum consecracionis accedant. et ei simili modo et Romane ecclesie subiecti semper existant. Porro concesso tibi pallio pontificalis scilicet officii plenitudine. infra ecclesiam tantum ad sacra missarum sollempnia per uniuersam prouinciam tuam hiis solummodo diebus uti fraternitas tua debebit. qui inferius leguntur inscripti. natiuitate domini. epiphania. cena domini. resurrecione. ascensione. pentecostes. in sollempnitatibus sancte dei genitricis semperque virginis Marie. in natalicio beatorum apostolorum Petri et Pauli. in natiuitate sancti Johannis baptiste. in festo beati Johannis euangeliste. (in) commemoracione omnium sanctorum. in consecracionibus ecclesiarum vel episcoporum. benedicionibus abbatum. ordinacionibus presbiterorum. in die dedicacionis ecclesie tue. ac festis sancte trinitatis et sancti Olaui. et anniuersario tue consecracionis die. Studeat ergo tua fraternitas. plenitudine tante dignitatis suscepta. ita strenue cuncta peragere. quatinus morum tuorum ornamenta eidem valeant conuenire. Sit vita tua subditis exemplum. ut per eam agnoscant quid debeant appetere et quid cogantur vitare. Esto discrecione precipuus. cogitacione mundus. accione purus. discretus in silencio. utilis in verbo. Cure tibi sit magis hominibus prodesse quam preesse. Non in te potestatem ordinis sed equalitatem oportet pensare condicionis. Stude ne vita doctrinam destituat. nec rursum vite doctrina contradicat. Memento quia ars est artium regimen animarum. Super omnia studium tibi sit. apostolice sedis decreta firmiter obseruare. eique tamquam

[1]) I Afskr. Guthraiz, men i Margen er med Arne M.s Haand tilföiet: corrig. Suthr. Nedenfor staaer ligeledes Gergii istf. Sergii, hvilket viser, at Bogstaverne G og S i Originalen have lignet hinanden, og af Afskriveren ere forvexlede.

matri et domine tue humiliter obedire. Ecce frater in Christo karissime inter multa alia hec sunt pallii. ista sunt sacerdocii. que omnia facile Christo adjuuante adimplere poteris. si virtutum omnium magistram caritatem et humilitatem habueris. et quod foris habere ostenderis. intus habebis. Decernimus ergo. ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare vel eius possessiones auferre vel ablatas retinere. minuere. seu quibuslibet vexacionibus fatigare. sed illibata omnia et integra conseruentur. eorum. pro quorum gubernacione et sustentacione concessa sunt. usibus omnimodis profutura. salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitucionis paginam sciens. contra eam temere venire temptauerit. secundo tercioue commonita. nisi presumpcionem suam congrua satisfaccione correxerit. potestate honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat. atque in extremo examine districte ulcioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi. quatinus et hic fructum bone accionis percipiant. et aput districtum iudicem premia eterne pacis inueniant Amen. Amen.

Ego Anastasius catholice ecclesie episcopus.

Ego Inarus[1] Tusculanus episcopus.

Ego Nicolaus Albanensis episcopus.

Ego hugo Hostiensis episcopus.

Ego Cencius Portuen. et s. Rufine episcopus.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus.

Ego Guido presbyter card. tit. sancti Grisogoni.[2]

Ego Manfredus presbyter card. tit. sancte Sauine.[3]

Ego Aribertus presbyter card. tit. sancte Anastasie.

Ego Ascaldus[4] presbyter card. tit. sancte Prisce.

Ego Johannes presbyter card. sanctorum Joh. et [Pauli] tit. Pamachii.

Ego henricus presbyter card. tit. sanctorum Nerei et Achillei.

Ego Guido. diaconus card. sancte Marie in Porticu.

Ego Johannes diac. card. sanctorum Gergii[5] et Bacchi. .

Ego Odo diac. card. s. Nicolai in carcere Tulliano.

Datum Lat. per manum Rolandi. sancte Romane ecclesie presbyteri cardinalis et cancellarii . . . . . [6] decembris indiccione .iij. incarnacionis dominice anno .mcliiij. pontificatus vero domini Anastasii pape .iiij. anno .ij.

---

[1]) corr. Ymarus. Arne Magnussöns Rettelse. [2]) corr. Crysog. A. M. [3]) sabine. A. M. [4]) astaldus vel ast. A. M. [5]) corr. Sergii. A. M. [6]) Dette Sted maa have været utydeligt i Originalen. Arne M. og efter ham Thorkelin udfylder [. . . . kal.], hvorved Udstedelsesdagen bliver mellem 14de og 30te November.

3.

Kong Magnus Erlingssöns Skjenkelse af Norges Krone til St. Olaf.

23de Marts 1176 (?)

Efter en Afskrift med Bartholins Haand i Adversaria Huitfeldiana No. 22. fol. b. i den arnamagn. Samling.

Sammenholdt med *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift (Apogr. Chart. No. 3.) og den Langebekske Afskr. i det kgl. danske Geheimearkiv.

Documentet er aftrykt hos Thorkelin, Dipl. II. 8—10. Forresten hersker der Tvivl om dets Egthed.

Magnus dei gracia rex Normegie. Augustino eadem gracia Throndensium archiepiscopo. apostolice sedis legato. et universis episcopis. clero et omni populo per Normegiam constitutis salutem. Quoniam communicato sapienciorum consilio dominatum et diadema regni huius. invocato spiritu sancto. vestre manus imposicione. reverende pater Augustine. de manu domini suscepimus. expedit. ut quo potentatus sublimior. quo libertas imperandi maior. eo in omnibus moribus et vita conformer humilior. et erga deum. dominum dominancium (per quem reges regnant) me debiti famulatus obsequio perpetuo devoveam et consliem[1] obligacius. cui seruire regnare est. cuius seruitus summa computanda ingenuitas. Subtilius itaque consideranti quantum sit quod suscepimus. liquide perspiciendum occurrit. ut quamquam precellens dignitas in nomine. nec minus ardua gravitas convincitur in pondere. In regno quidem nihil aliud ad mentis usum quam hic unicus fructus excrescit. ut sub regali virga cum virtutis prestancia. equitatis seruato moderamine. ei complaceat. qui. suimet testimonio. via veritas et vita comprobatur. Igitur in tantis et tam arduis iam a teneris annis exequendis negociis. quia debilis redditur humana infirmitas. cum non sit potestas nisi a deo. ipsum in auxilium invoco. ipsum cooperatorem exposco. ut inter hujusmodi timiditatis procellas cum David. quem dominus. cuius vie misericordia[2] et veritas de p9setantes[3] accepit. et postmodum regem invnxit. exultando possim canere. dominus adiutor meus et protector meus. et in ipso sperauit cor meum. et adiutus sum. Deo namque in hac die gloriose resurrecionis me cum regno in perpetuum et glorioso martyri regi Olao. cui integraliter speciali devocione secundo post dominum. regnum assigno Normegie. et huic regno. quantum deo placuerit. velut eiusdem gloriosi martyris possessioni hereditarie. sub eius dominio. tamquam suus vicarius et ab eo tenens presidebo. Porro quoniam prefatus martyr pro lege dei sui. pro salute subiectorum. pro presentis regni conseruacione intrepidus inimicis occurrit. et non dubitans manibus

---

[1]) Saal. i Afskr.; maaskee consecrem. [2]) Saal. i Arne M.s Afskrift; i den bartholinske īma; rimegligviis feilagtigt for mīa, ɔ: misericordia. [3]) Saal. i de förstnævnte Afskrifter; postferentes Langebek.

tradi nocentum. presens regnum sui preciosi sanguinis effusione consecrauit. eius cupiens. sicut in regno successor. sic et. in quantum vires suppetunt. adiutus a deo et ab eodem martyre. sic quoque virtutum imitator. quecunque me vocauerit necessitas. tribulacio siue angustia. pro lege et iusticia tenenda. pro patria tamquam sancti Olaui possessione tuenda. diuina et eius tutus immunitate. ad certamen. ipso pro duce tamquam eius miles et in suis castris pugnaturus. intrepidus accedam. et si consistant aduersum me castra. non timebit cor meum. In perpetue quoque subieccionis testimonium. hoc pro me et pro omnibus meis catholicis successoribus priuilegium huic metropolitane ecclesie concedo et literis meis sigillatis confirmo. ut post vocacionem meam regale diadema et meum. quod hodierna die sacro altari in confirmacionem[1] offero. et omnium mihi succedencium. presenti delegetur ecclesie. Preterea in reuerenciam beati martyris. singulis annis presenti ecclesie unius nauis vectigalia concedimus. et .xxx. lest farine ad Islandiam transferendas. si huius prouincie paciatur ubertas. nec ab aliis eadem penitus excludatur licencia. His addimus. quod quicunque pecierit hanc ecclesiam oraturus vel eleemosynam oblaturus. tam aduene. quam indigene. etsi pacis integritas regna [non federet[2] sed dissensio distrahat. hii pacifice in pace suscipiantur et dimittantur. Quod si quis eis iniurias vel opere aut consilio fraude et finandis[3] vel aliis malignę moliatur aut rapinam arbitretur. in tali opere ante archiepiscopum vel canonicos sancti Olaui conuictum in perpetuum exulamus. et si hoc agens aut vulneretur aut mori detur. ei in cemiterio sepultura denegetur. nec debet pro eo vel regi vel parentibus magis quam pro latrone aliqua exhiberi satisfaccio. Preterea. sicut episcopalis ecclesia. et precipue hec metropolitana. ceteras dignitate precellit. ita decens est. ut qui in ea vel in eius cemiterio vel ictu vel sanguinis effusione alteri iniuriando deliquerit. maiori plectatur pena. Unde super hoc iam determinatam vindictam et legibus confirmatam et annuo et confirmo. Sed quoniam regii interest officii semet ipsum bene viuendi speculum exhibere ceteris. et non soluere legem. sed implere. parui quidem est momenti hortari verbo.[4] quod non confirmatur exemplo. ammonitu vestro. reuerende pater Augustine. firmiter deo uouendo promittimus. quod de terris nostris et mansionibus plenus secundum deum amodo persoluemus decimas. Curiales quoque stipendiales. in quo episcopatu certa[5] natale conuersati fuerint. de suis stipendiis episcopo ibidem constituto decimabunt. Quorum decime communiter per episcopos distribuentur. Si vero ipsi vocati fuerint dum stipendialiter regis adherent curie. in episcopali ecclesia debita erit eis sepultura. Preterea dignitates et priuilegia. huic ecclesie propter honorem pallii concessa et legibus confirmata. scilicet de augmento equorum. et de farina

---

[1]) Saal. hos Arne M. og Langebek; confinatoem Bartholin. [2]) [Saal. hos Bartholin; non sedet Arne M.; non sederet Langebek. [3]) Saal. i Afskrr. [4]) ispo Barth. [5]) Saal. hos Barth. og Langebek; cirta Arne M.; maaskee circa.

ducenda .xxx. lest. et de hereditate aduenarum clericorum. et preter hoc de electionibus faciendis et ecclesiis disponendis. in quibus olim regius consensus abolitus est et abiuratus. scilicet regibus inrequisitis. et episcopatus darentur et ecclesie. et reliqua tunc concessa. in honorem dei et meimet salutem his literis et annuo et confirmo. Actum .mcclxxvi. .x. kal. Aprilis.[1] in vestiario ecclesie Nidrosiensis.

4.

Kong Haakon Sverrerssöns Retterbod om Kirkens Friheder.

1202 eller 1203.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagn. Saml., hvor den findes i den Deel, der er skreven 1325. (De i Margen vedföiede Tal findes ogsaa i Mbr. med den Tids brugelige arabiske Taltegn.) . . . . . *A.*

Sammenholdt med et Transscript af 1324 i Papirs-Afskrift m. Arne. M.s H. i den arnam. Saml. . *B.*

— med Pap. Cod. i stockh. kgl. Bibl. Mscr. Sml. Isl. Mscr. chart. No. 84 fol. fra förste Halvdeel af 16de Aarhundrede . . . . . *C.*

Þrex Hakonar konongs Hakonar sonar.[2]

Hakon konongr[3] sendir quediu Eirifi erkibiskupi oc ollum adrum biskupum. lerdom monnum. ollum bondom ollum[4] buþegnum ollum guds uinum oc sinum. þæim er[5]
1 þetta brex sia eda hœyra. guds oc sina. Gud gexue mer þatt at mæla till ydar biskupanna er mer se till gagns oc till[6] gæxo. fridar oc till farsælo landeno. oc ollum landzlydenom till laufnar ollum off till fagnadr oc till nytsemdr nu oc iamnan.
2 Mæiri uolk oc vandræ(di) oc hormuleger hardage haxna a off legett oc a varo lande. um[7] langhar stundir. en þyrft vare mundi gegna ef gexna fylgdi. oc er þui uer at nalegha ma sua sæghia at þetta land se at þrotom komet med ollu. nema gud med sinni heilagre miskun late bradlegar bøter till koma. firer þui at þæir ero nesta flestir allir fra fallnir er lanzens oc lanzlagana villdu gæta. med rettyndum oc gud willdu ælska oc helga kirkiu. En þæir lixna æxtir. er huarteggia uenda till sin. vhox. oc. rangleti. oxuund oc illuilia. oc fræmia vilia iamnan alla[8] oraduende. Rædazt nu huarke lerdir ne olerdir gud ne goda men. Helldr lixuir nu huer[9] sem lystir undir

---

[1]) .mclxxiv. .ix. kal. Apr. — Conjectur af Arne M.; .mclxiij. .ix. kal. Apr. — Conjectur af Werlauff. [2]) Allum monnum þeim sem þetta brex sea æda høyra. guds vinum oc sinum. sender Eilifr med guds miskunn erkibiskup i Nidarose. quediu guds oc sina. ydr se kunnict at ver saom. ixirlasom oc inuirdulegha flodadom brex virdulegbs herra godrar aminningar. herra Hakonar Hakonar sonar Noreghs konongs. med hans hangande innzsighti. ord æxtir ord so vaaflande sem her fylghir. — *B.* Herved gjör Arne Magnussön følgende Bemærkning: "Hakonar Hakonarsonar. Erravit Archiepiscopus. si in Originali hujus transsumti ita scripserit. Est enim Haquini filii Sverri regis, et quidem datum anno Christi 1202. uti aliunde constat." Overskr. mgl. *C.* [3]) son Hakonar konongs — tilf. *C.* [4]) oc — tilf. *B. C.* [5]) þsem — *B.* [6]) till — mgl. *B.* [7]) um — mgl. *B.* [8]) alla — mgl. *B.* [9]) æxtir þui — tilf. *B.*

lagha lausre skipan. þui at logh lægiazt. en ran rikia. usidir vaxa. en sidir tynaz.
konor verda nu skemdar med skamsamlego legordi. en kirkiur uppbrotnar. oc er nu
oll kristni allner at falle komen. nema gud oc godir men leggi rad till at better verdi.
En at vika[1] minni rædo till ydar biskupanna um var mall þa er ydr kunnikt um 3
sundr þyckt þatt er verct hexuir millum konung domsens. oc ydar biskupana. Ok er
þui verr at margher hexuir tæktt mykin hasku[2] oc þunga. ax þui sundr þyckt. Ok
nesta kalla sua allir. at oll. þau uandrædi. er a þetta land haxua lagz um ridir. þa
haxua risit ax þuisa sundr þyckt er millum ydar hexuir uerett. Nu med þui at þessor[3] 4
þrættor ok þrauter haxa lengi stadit i millum var oss till margbra valka. oc mykilla
vandræda. ok nesta þæim mest er minstan lutt haxa i att. er bonndin er. er landit
byggir. þa læggium ver nu þau imillum var xirer guds sakir ok hæilagrar kirkiu. ok
xræmium æighi lengar kapp. ne oxunnd millum heilagrar kirkiu. oc konongdomsens.[4]
Nu uil ek at allir men vithi skil a þui at ek gex upp alla þessa deilld.[5] oc þrætto. er 5
uerit hexuir millum konongdomsens. ok biskupsdoms.[6] ok iatta ek heilagre kirkiu oc
lærdom monnum allt þat xrialse [er hon[7] a at haxua extir þui sem heilagar rittu-
ningar skyra millum min oc þæira. ok heilogh kirkia hexuir haxt xra myu ok xorno at
ofkaddom konongdome minum. oc allre konunglegre tign æxtir þui sem skipade
Nichulas Cardinale.[8] ok þæir þrir[9] konongar iattado oc suoro. Okystein. oc Sigurdr.
ok Inghi. oc brex Okysteins konongs vattar. oc Magnus konongr sladxesti oc[10]
sialxr xader min med sinu brexe oc sua sem æidar þæir[11] vatta. er suarnir varo
xirer [legato Fidencio.[12] þa er iarlenn hox deilu vid Okystein ærkibiskup um heilagrar
kirkiu xrialse. En hon iattar[13] mer þui i moti ok allir lerdir men at þæir skulu 6
veita mer alla þa[14] tign oc sømd er þæir æigu at veita loglegom konongc oc
helgar ritninghar skyra mer till handa oc lanzlogh. Nu hexuir ek þetta iayrdi gexit
gudi oc heilagre kirkiu mer till xridar oc till[15] xarsælo till gagns oc till gixtu. oc
ollum landzlydenum till xagnadr. nu oc iamnan.[16]

---

[1]) vikia — *B.* [2]) oxga — *B.* [3]) þessar — *B.* [4]) Hele Stykket: "Gud gexe mer þat &c." mgl. *C.* [5]) dæisu — *B.* [6]) biskupsdomsens — *B. C.* [7]) [huarom er — *B. C.* [8]) Cardinalis — *B.* [9]) þrir — mgl. *B. C.* [10]) so — tilf. *B. C.* [11]) þeira — *B.* [12]) [legaten — *B.* [13]) hand iattade — *B.* [14]) þa — mgl. *B.* [15]) till — mgl. *B.* [16]) Ok til sannz vitnisburdar at ver saom oc ixirlasom xyrsaght brex extir þui sem xyr vaattar. settum ver vaart innzsighli xirir þetta vtstrixt er gort var i Nidarose a Petrsnoku æxtan. a þui are er lidit var xra burdar tiid vaars herra ihu xpi þushundrat vetra. .ccc. tuttughu oc xiorer vetr. — tilf. *B.*

3.

Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Erkebiskoppens Myntret.

Ved 1220.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagn. Saml., fra 1325.

Þrex Hakonar konongs Hakonar sonar.

Hakon konongr son Hakonar konongs sendir gueðiu Gutthormi ærkibiskupi oc ollum aðrum guðs uinum. lendom oc lerðom verandom. oc viðr komandom. Eilixlega guðs ok sina. Ver uilium ollum monnum kunnikt gera at sialxum oss till salobotar. ok riki varo. oc þegnum till gagns. oc till gixto þessu heims oc annars. hoxuum ver iattat ax vare hende oc þeira. er logligga verða till lanzenz kosnir æxtir oss. stað hins helga Olaxs konongs oc Gutthormi ærkibiskupi oc ollum er guðligga verða kosnir æxtir han till ærkibiskups namxs oc vinir vilia vera konongðomsens æxtir guðs loghum oc manna at haxua sylxr slatto man þan sem þar kunni godan hatt a oc þionosto man með honom. huart sem ærkibiskupi syniz ser haglegra at þeir se með myntara varom oc þionosto sucinum. eða i garðe sialxs sins. at sla till þyrxta staðar hins helga Olaxs konongs slykt sylxer at skyrleika oc stinleika sem var vili verðr till. eða
2 annara kononga at gange i Niðarose. Haxuum ver iattat þetta zirer þui at ver ætlom at her [1] man guði axunsa a vera oc gangn megi ax standa stað hins helga Olaxs konongs. oc enghum godom manne till vanhags. þykkiumz ver oc vist vitha at sylxer slatta su. sem ver vilium at gange i landeno varo stande þui heldr með æin-
3 ord oc godom hætte er slikir guðs uinir bindaz heldr við i radom með oss. Þatt vilium ver oc alla men lata uitha at ærkibiskups stolinn oc allan hans varnað minna. oc meira. ner oc xiarre haxuum ver tækit i vart traust oc xulla vernd. Skulum ver hallda undir hann odall oc æignir þær sem nu a han. oc han verðr æigande. um vara dagha. oc oll rettyndi þau sem han hexir haxt till þessa dags. oc han a at haxua bæðe æxtir guðs loghum oc manna. Engom skulum ver oc lata lyða. at myspyrma honom. eða axðratt veita hans somðom. þar sem ver komom varom kraxti við. Nu gud almattuger. oc hin helgi Olaxer konongr se þeira vin er þessa skipan vara styrkia. oc hallda með goðuilia. En heimoler skulum ver till vera at hegna æxtir magni þui sem gud gexer oss hverium þeim er hana ryxr þarxlausu meðan gud ann oss lixdaga. Vattar. Þall i Gizka. Gregorius Jons son. Dagxinnr. Meistare Vierne. Peter Vryniulxs son. Aslaker þitlor. Meistare Aslaker. Varðr Varre. Vransteinn. Vilialmer i Torgom. Ivar i Verodale. Gunnar grionbaker.

[1]) Her har oprindelig staaet i, hvilket dog samtidigt er overstreget.

6.

Kong Haakon Haakonssöns Stadfæstelse af Cardinal Nicolaus's Bestemmelse om Gaver.

1224.

A.

Efter *Arne Magnussöns* Afskr. i de bartholinske Sml. Tom. 3. (D.) S. 798. 99. . . . . *A.*
Som Original for denne Afskrift angives en Universitetet i Kjöbenhavn forhen tilhörende. men nu tabt norsk Lovcodex ("in capsa Cypriani", eller "in capsa rubra minori clathris munita"), der efter Afskrifterne at dömme maa have været fra Midten af 14de Aarhundrede.
Sammenholdt med Pap. Cod. i den arnamagn. Saml. No. 330 fol. fra Beg. af 17de Aarh. . . *B.*
— med Perg. Cod. No. 3262 qv. i det kbh. kgl. Bibl.s ældre Mscr. Saml. fra 1576 . . *C.*
(i hvilken Codex det desuden findes som Slutn. Cap. i Nidaros B. L. Erf.b.)
— med Pap. Afskr. fra Slutn. af 16de Aarh., indheftet i Perg. Cod. No. 1 i det norske Universitets-Bibliothek . . . . . *D.*

[1] Þessi var skipan um giaxuer[2] Nicholass hinzs goda Cardinala med asyn allra biskupa [i landinu[3] oc tolx hinna vitrasto manna or hucirium biskupsstole[4] [i Norighi[5] at hucirium manne[6] skal xrialst vera sua[7] konom sem kalmonnom[8] at gexua hin tiunda lutin or lande oc lausum øyre er[9] han heixuer med erxdum xengit. oc xiordongh xengins xiar. helghum stadum er vil.[10] xrendum ex þat[11] synist. oskylldum monnum ex þat ber[12] meir i skapp. En þetta[13] var loghteikit[14] á Borghar þinghi med umradum Hakonar konongs oc Nicholás biskups oc loghrettumanna oc loghunauta. oc i bok insett[15] [at exuinlegha skal ganga[16] oc alldri riuxuast. en ex nokur ryxuer hana[17] þa ryxuer han med stormelum þaxuans oc erkibiskops oc alra biskupa i landeno. En þessa giox ma sua[18] gexua siuker sem heill. [ex han heixuir alla sina samvisku oc vissmune.[19] Var[20] þetta skrasett þa er lidit var[21] xra burdh varss herra Jesu Christi[22] .m. vettra .cc. vettra oc .xiiij.[23] veter[24] [á þi are[25] er Dana konongher var herteikin.

B.

Efter Perg. Cod. in qv. C. 21. i det stockh. kgl. Bibl.s Mscr. Saml., hvor den findes skreven med islandsk Haand fra Midten af 14de Aarhundrede.

Um giaxir.

En um giaxir þo at mæli xornar skrár sem ydr er kunnight þa er þessi setningh hins goda Nicholas biskups kardinala med asyn allra biskupa i Noregi ok .xij. hinna vitrustu manna or hueriu biskups riki at hucirium manni skal vera xrealst at gexa

[1]) Um giaxuer. — Overskr. *B.*; Um loggiaxuer. — Overskr. *D.* [2]) En um giaxuer þo at sua mæle xornar skrar. þa var þesse þo setningh — *B. D.* [3]) [mgl. *C. D.* [4]) hueriu biskups riki — *B. D.* [5]) [mgl. *B. D.* [6]) manne — mgl. *B. D.* [7]) sua — mgl. *D.* [8]) karlum — *B. D.* [9]) ok — *B. D.* [10]) ex vildi — *B. D.* [11]) þat — mgl. *B. D.* [12]) bere — *B. D.* [13]) þat — *B.* [14]) þekit — *B.*; tekit — *D.* [15]) ok (i) loghskraum satt. — *B. D.* [16]) [Ok skall þetta æxuenlegha standa — *B. D.* [17]) hana — mgl. *B. C. D.* [18]) sa — *D.* [19]) [mgl. *B.*; ok skulu þessa setning halda sua Wikuerier sem Vplendingar. — tilf. *B. D.* [20]) Ok var — *B. D.* [21]) lidnir varo — *B. D.* [22]) drottins vars — *B. D.* [23]) Saal. i *A.*, rettere .xiiij.; .xij hundrat vetra ok .xiiij. — *B. D.* [24]) veter — mgl. *B.*; vettra — *D.* [25]) [þetta var þatt sumar — *B. D.*

konum sem kærlum hinn tiunda hlut ærar sins allz þess er hann hefir at erfðum tekit i landi of lausum eyri. En fiorðungh af øllu afla fré þeim sem hann vill. hellzt helgum stoðum. eðr frendum sinum eðr uffylldum mænnum ef hann vill. Enn þetta var samtekit a Borgar þingi með ræði Hakonar konungs of Nicholás biskups. leghmanna. lagriettu manna of lagunauta. of i lagbskrá sett. of skal þetta efinligha hálda of aldri riufa. Enn ef nærðurr maðr ryfr. þa ryfr hann með stormælum páfans of erchibiskups of allra biskupa i landinu. En þessu giæf ma sua gera sinkr sem hæill. þessa setningh skolu sua hallda vikverir sem upplendingar. Var þessi skipan þa gør of skræsett. er lidnir voro fra hingat burð ihu xpi .xij. .c. vetra of .xiiij. vetr. þetta var þat sumar er Dana konongr var hertekinn.

7.

Kong Haakon Haakonssöns Bekræftelse af Kong Magnus's Disposition, hvorved Stavanger By skjenkedes til St. Svithun og Biskopsstolen.

Mellem 1226 og 1254.

Efter Originalen paa Perg. i den arnamagn. Dipl. Saml. Fasc. 26. No. 1 a. Unøiagtigt aftrykt hos Thorkelin, Dipl. II. S. 23—25.

Hakon konongr son Hakonar konongs sendir herra A(skatli)[1] byscupe i stavangre. R. erkidiacne. oc ollum korsbrødrum. lærðom. oc lendom buandum oc buþægnum. verandum oc vidcomandum ollum guðs vinum oc sinum. þeim er þetta bref sia eða høyra quðio guðs oc sina. Margfalleg seylda. kræfr bæðe rika oc orika þa sem við cristni hava tekit. at sæma guð. oc hans helga kirkiu. með allum þeim lutum er guð hevir þeim lett. En allra hællzt ber þeim allum er guð hevir með riki oc með hofðingia namne gofgat. at stýðia hana oc styrkia til allra rettra luta. en i engum stað af henne at drega þa luti sem goðer menn oc guðs vinir hava til hennar lagt. En elligar þa hanum høyrt oc sua sett bref. Magnus konongs. er han lét gera til vitnisburðar um. at han gaf guði oc hinum helga Sviðuno. boen sialvan staðangr. oc hevir þo nu undan genget staðenum umridir. oc em ek þo sannfrodr at þvi. at han hevir ranglega undan gengett. með þvi mote at skier hofðingi gaf. oc bref sitt oc insigli sette firir sem Magnus konongr var frende min. Oc firir þvi. þa vil ek at aller menn viti. at firir guðs sakar. oc bænastaðar herra A(skels) biscups. vinar

[1]) I Orig. blot Begyndelsesbogstavet A.

mins þa heui ek eundr nyalt þa gioꝫ uid en hælga Suiduum ok heui ek geuet honom boen Stauangr. med allum lutum þeim er til liggia innanbœar oc til haua leget ꝫra ꝫorno. oc nyu. ſua leidangr. ſem ſakarœyri eda annur mal. oc ꝫirir þui. at uer iattadom þetta gudi til dyrdar. oc hans mæto modor hinni hælgu mœy. Mariu. hinum hælga Suiduno. oc allum guds hælgum til uirdingar. þa hett herra A(ſkell) biſcup mer oc handſalaþe med ꝫaſtyndum. at namn Sverris konongs ꝫadur ꝫadur mins. ſua namn Hakonar konongs ꝫadur mins. ſua hit ſama mit namn þegar gud uil mic hedan kalla. þa ſeyldi ſera ſeittia oll. i hins hælga Suiduni kirkiu oc i allum kirkium i hans riki. oc ſeal einkenlega uera bedet ꝫirir ſalom þeira hueru drottens dag i .xij. manodom. oc allra uara i þat munnd er gud kallar oſſ til ſin. Þes uænte ec oc at gud. oc hin helgi Suidun man kunna oſſ allum þok ꝫirir. ſalom þeira er ꝫram ero ꝫarnir. ſua liui þeira er enn liua. Til uinatto þyckiume ek oc gortt haua uid þa er ꝫirir ſtadenum rada. oc radande uerda. Nu þeir aller konongar eda hoꝫdingiar er gud uil at til rikis kome ꝫtir mec oc þeſſu mina ſeipan hallda. þa munu taka aꝫ gudi þocc. oc auuſu aꝫ hinum hælga Suiduno. oc þeim hælgum mannum er ſa ſtadr er hælgadr. En þeir aller. er þeſſa mina gioꝫ riuua eda roꝫs menn til ꝫa. huart þeir ero meiri menn át namnbotom eda minni. þa munu æiga ſæta aꝫ heilagrar kirkiu hende hanne oc gudsreidi. Nu late gud oſſ alla þetta uel hallda þeſſa heims til ꝫridar oc ꝫarſældar. annars heims til æilixs ꝫagnadar. En þeſſer ero vitnis men at þeſſare gioꝫ. Magretta drotneng. Gautr. Ioans ſon. Pál vagaſcalme. Ivar nœꝫ. Meiſtare. Willialmr. Willialmr bote kapalin konongs. Johan bulſi hirdpreſtr konongs. oc marger adrer duganda menn. lærder oc olærder.

Brevet er 6 Tommer langt langt og 8 Tommer bredt. Skriften, der er efter Linier, er udmærket fast og smuk. Nedenunder, i en af röd og lysgul Silke sammenflettet Snor, hænger et Brudstykke af Kongens Segl, der paa den ene Side, i grönt Vox, har forestillet Kongen paa sin Throne, paa den anden, i rödt Vox, Kongen til Hest med Sværd i Haanden. Bag paa Brevet med en Haand fra 15de Aarhundrede: at ſtaꝫuangers kirkuiæ aa læidanger ok ſater œyre iꝫner alth ſtaꝫuang. og med Arne Magnussöns Haand: 12⁵⁵.

8.

Cardinal Vilhelms Forordning om den norske Kirkes Rettigheder.

16de August 1247.

A. Den latinske Text.

Efter *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift i de bartholinske Samlinger Tom. A. (E.) S. 370. Aftrykt hos Torkelin (Dipl. II. S. 28, 29).

Privilegium Wilhelmi Sabinensis.

Wilhelmus miseracione diuina Sabinensis episcopus. apostolice sedis legatus. uniuersis Christi fidelibus presentes literas inspecturis salutem in nomine Jesu Christi. Cum in Norwegia legacionis officio fungeremur propter verbum dei et coronacionem regis. conuocatis archiepiscopo. et suffraganeis eius. qui vocari poterant. et aliis prelatis et clericis. nec non baronibus regni. multas habuimus predicaciones publicas et colloquia multa cum rege et omnibus supradictis. et de multis capitulis tractatum fuit inter nos et eciam disputatum. Consideratis autem omnibus. inuenimus ecclesiam regni Norwegie in plena quieta et pacifica libertate iurisdiccionis omnium causarum spiritualium. inter quoscunque questio verteretur et omnium clericorum. sive spiritualiter sive temporaliter. ex delicto vel quasi. ex contractu vel quasi. contra ipsos questio moueretur. Similiter ius patronatus in omnibus ecclesiis et capellis inuenimus predictam ecclesiam regni Norwegie libere et integre ac pacifice possidere. exceptis tribus capellis. de quibus questio erat inter reginam Norwegie et episcopum Stawangrensem. super quibus coram nobis sic transactum et concordatum fuit. ut regina in vita sua et filii eius post eam habeant ius patronatus in eis. sed nullatenus transeat ad nepotes. sed ad episcopum et ecclesiam Stawangrensem integre et libere reuertatur. quia et tempore transaccionis erat ecclesia et episcopus Stawangrensis in eius possessione libera et quieta. Elecciones quoque episcoporum et omnium prelatorum libere inuenimus fieri nullis requisitis laicis. sed per solos clericos ad quos ius eligendi secundum iura canonica pertinebat. Unde super hiis omnibus in predicacione publica monuimus uniuersum populum coram rege et archiepiscopo et episcopis et aliis prelatis regni quod si quis haberet aliquid agere contra archiepiscopum. recursum habeat ad dominum papam vel eius legatum. si autem contra episcopum. archiepiscopo conqueratur. si vero contra clericum. adeat dyocesanum ipsius. Si vero layco moueatur questio de spirituali causa. apud dyocesanum episcopum conqueratur. Ceterum si de causa temporali fuerit contra laicum questio. sive laycus sive clericus conqueratur. apud dominum regem vel eius iudices suam iusticiam prosequatur. Porro si quis contempto iudice et iudicio ut supra dictum est alterius possessionem rei immobilis seu iuris auctoritate propria et voluntate attemptauerit ingredi violenter. nouerit se

excommunicacionis vinculo innodatum. Item excommunicavimus[1] ibidem singulos et universos qui contra regem et regnum Norwegie insurgere vel pacem regni attemptauerint perturbare. Item excommunicavimus. quicunque sanctimonialem interpellauerit de fornicacionis peccato. Super istis autem excommunicacionibus et aliis quas in regno Norwegie fecimus. dyocesanis perpetuo committimus vices nostras. statuentes ut quicunque inciderit in eas. vel in aliquam earundem et voluerit conuerti ad dominum et satisfacere de peccato. dyocesanus eius ipsi iuxta ecclesie formam beneficium absolucionis impendat. Datum Bergis .xvij. kal. septembris. pontificatus domini Innocencii pape quarti anno quinto.

B. Norsk Oversættelse.

Efter Perg. Cod. No. 65 qv. i den arnamagn. Saml., hvor den findes skreven med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. . . . . *A.*

Sammenholdt med *Arne Magnussöns* Afskrift (efter den tabte Codex "in capsa Cypriani") i de bartholinske Samlinger Tom. 3. (D.) S. 813—15. . . . . *B.*

— med Perg. Cod. fra 1576 No. 3262 qv. det kbh. kgl. Bibl.s ældre Mscr. Saml. . . . *C.*

Vilialmer med guds miskunn biskup ax Sabina legate pauans ax Rum sendir ollum guds vinum þæim sem þetta brex sea eda heyra quediu [i naxne[2] vars herra Ihu xpi. Þa er ver vorum i Norægh i lægharta starxuc ax pavans veghna ax Room till þess a(t) predica guds ord ok[3] suo ok saker þers at konongren skillde krunazst þa letom ver saman kalla erkibiskupen ok alla biotbiskupa i landæno ok suo[4] adra xormenn hæilagrar kirkiu ok mærkilægha[5] klærka ok baruna alla þa sem i voru i rikino er saman mattu kallazst.[6] Hoxdum ver marghar predicaciones[7] openberligar ok suo [margar samtolur[8] med konongenom ok ollum xyr nexndum monnum ok var talat[9] var i millem bædi um þa lute sem hæilagre kirkiu vardade ok suo konongdomænum. Sidan ver hoxdom skodat ok heyrt alla þa lute sem oss bar till at gera þa xunnum ver hæilagha kirkiu i Noreghi vera i xullum nadom ok ollum ok[10] allt sitt xrælsi[11] haxua i ollum þæim lutum sem henni heyrde[12] till at haxua. bædi[13] ax lærdomsens veghna[14] ok suo ax krunuunar væghna. Swa ok xunnum ver heilagha kirkiu haxua ok eigha xra xornu oc nyiu xulkomlægha ok xrialslægha vnada[15] laust xirir hucriom manne þa alla[16] skylldu sem henni bar till at haxua[17] utan .iij. kapellor voru þær er[18] drottninghin ax Noreghi ok biskupen ax[19] Staxwangre hoxdu suo gort sin i

---

[1]) Baade her og nedenfor oprindelig excommunicamus, men senere rettet til excommunicavimus. [2]) [guds ok — *B.* [3]) ok — mgl. *B.* [4]) alla — tilf. *C.* [5]) mærkilegasta — *B. C.* [6]) ok — tilf. *B. C.* [7]) predicaner — *B. C.* [8]) [morgh samtol — *B. C.* [9]) tala — *B.*; thal — *C.* [10]) vm — *C.* [11]) ok — tilf. *C.* [12]) bar — *B. C.* [13]) bædi — mgl. *C.* [14]) veghnat — *B. C.* begge Steder. [15]) amalgha — *B. C.* [16]) sina — tilf. *B. C.* [17]) ok eigha — tilf. *B. C.* [18]) at — *B. C.* [19]) i — *B.*

millum at drotninghen ſtilldc eighu kappellur þær mædan hennar lix uære of ſuo hennar ſynir eftir hana eu med einghu mote ſtilldo hennar barna born eighnazſt þær kappellur utan þær ſtilldo aftr falla eftir þeira dagha undir biſkupsſtolen i Staðmangre þui at biſkupsſtollen i Staðmangre haðde aal þær kappellur adr frialſar[1] en drotnengen hemezſt att. Suo of um koſtnengh biſkupanna oc alla adra[2] formanna heilagrar kirkiu funnum ver of[3] at þær voru frialſar um ſit ſuo at ſeinghinn leikmenn[4] lutado ſſa er[5] þar i. utan þeir einer[6] klerkar[7] hoðdu ſaer[8], einſamnir[9] koſtnengh er kioſa ſtilldo ſaer[10] formenn eftir loghum heilagrar kirkiu. Þar med letom ver openberlegha predica of mintum ver konongen a. of krununa. erkibiſkupen. alla[11] kiotbiſkupa of alla adra[12] formenn heilagrar kirkiu. baruna of allan almughan i landeno at huar ſem kiera villde mote erkibiſkupi þa ſtilldc han fara till þannans of kiera ſit þar elleghar firir hans legata. Ef[13] nokkor villdi kiera i mote biſkupi þa ſtilldc han kiera[14] firir erkibiſkupi.[15] ef[16] nokor villde kiera a preſt þa ſtilldc han kiera[17] firir biſkupi hans. Hefdi of nokor leikmadr andaleght maalefni at kiera þa ſtilldc han kiera firir biſkupi[18] en huer ſem hefdi ueralleght maalefni huart ſem han uere helldr preſtr edr leikmadr þa ſtilldc han kiera firir kononge elligar firir þeim domara er konongr ſkipar till[19] at gera rætt manna i millum. En huer ſem firir ſmar domarenn[20] of vill eighi dom[21] ſtanda. of hælldr annara manna eighur mote loghum of rettyndum of vill eingan reet ſtanda þa ſkall han vita ſit falla i bann bædi guds of manna. Suo of ſætium ver i bann alla þa er upp riſa i mote kononge ſinom of vilia gera ofrid i landeno. Item ſetium ver alla[22] i bann er munnur vilia taka naudgar. Um þeſſar bandzþinur of allar adrar þær er ver gerdum[23] i Norcghi þa faam ver valld vart biſkupum þeira. er i þuilik[24] ſtormæli kunno at[25] falla at þeir mæghe leyſa þaa af ef þeir vilia hætra ſit of bæta vid gud of menn. Datum Bergis .xvij. kl. ſeptembris. Pontificatus domini Innocencii pape quarti anno quinto.

---

[1]) frialſar — mgl. *B. C.* [2]) anara — *C.* [3]) of — mgl. *B. C.* [4]) ſenghir leikmanna — *B. C.* [5]) ſſer — *B. C.* [6]) ſaman — tilf. *B. C.* [7]) klerkanner — *B. C.* [8]) ſer — *C.* [9]) þar — *B. C.* [10]) þar — tilf. *B.*; ſer — *C.* [11]) oc alla adra — *B.*; oc adra — *C.* [12]) adra — mgl. *C.* [13]) En ef — *B. C.* [14]) ſit — tilf. *B. C.* [15]) hans — tilf. *B.* [16]) en ef — *B.* [17]) ſit — tilf. *B.* [18]) hans — tilf. *B.*; ſinum — tilf. *C.* [19]) heiðuir til ſkipat — *B. C.* [20]) domaran — *B. C.* [21]) domen — *B. C.* [22]) alla þa — *B.*; alla thenom — *C.* [23]) budum — *B.* [24]) ſtorðelli of — tilf. *B. C.* [25]) i — *B.*

9.

Cardinal Vilhelms Forordning om Helligdage og Kirkegods.

17de August 1247.

A. Den latinske Text.

Efter et Pergaments-Blad i den arnamagn. Dipl. Saml. Fasc. 22., No. 5. b.

Willelmus miseracione diuina sabinensis episcopus apostolice sedis legatus. Omnibus presentes literas inspecturis. salutem in nomine ihu. xpi. In partibus Normegie officio legacionis fungentes inter alias miserias regni que multe sunt. quoniam terra tribulacionis et angustie est constituta in nouissimis habitantes partibus aquilonis iuxta id quod scriptum est. homo natus de m. b. v. t. r. m. m.[1] intelleximus ibi gemitum populi qui mirabiliter artatur secundum quendam librum extra ordinarium in vulgari eorum scriptum in diebus festiuis ab omni opere temporali. eciam urgentibus necessitatibus abstinere. Cum igitur sicut nos ipsi uidimus et corporali experiencia distemperanciam terre illius probauimus manifeste a dimidio mense Junii usque fere ad exitum Augusti pluuie in partibus illis fuerint ita quod nec arari poterant nec seminari comode exceptis quatuor forte vel quinque diebus nec tamen continuis. instancia populi conuicti. et ideo de consensu prelatorum statuimus et stabilimus ut de cetero non obstante consuetudine vel verbis supradicti libri impune possint capere alecia quandocumque piscacionis illius obtulerit se facultas. Fena autem colligere et anonas atque legumina eis liceat diebus festiuis. si tamen per alios dies propter intemperiem temporis operari fuerit impeditum. Ita tamen quod si de huius intemperie uertatur i dubium utrum talis fuerit propter quam debuerit quod supradictum est concedi. nec ne. hoc dyocesani iudicio terminetur. Intelleximus preterea quod uacantibus ecclesiis episcopi quandoque earum redditus in proprios usus conuertunt quod omnino fieri prohibemus. sed ponatur ibi per episcopum yconomus seu procurator qui fructus colligat in utilitatem succedencium ministrorum vel ecclesie conuertendos. Quartam autem decimarum que ad utilitatem ecclesie singulariter pertinet integre precipimus conseruari ita quod nec episcopi racione procuracionis sue vel accipere vel diminuere audeant ullo modo. Intelleximus preterea quod aliqui episcoporum possessiones ecclesiarum accipiunt et sibi appropriant in preiudicium ecclesiarum et scandalum plurimorum. Quod omnino fieri in virtute obedieucie prohibemus. Et si alicubi factum est precipimus eisdem ecclesiis restitui cum fructibus deductis expensis perceptis. et si forte ecclesia cuius possessio fuerat ad nichilum reducta est vel destructa ita quod restaurari non potest. inter vicinas ecclesias

[1]) Udfyldes efter Vulgata (Job 14, 1.) saaledes: homo natus de muliere breve viuens tempus repletur multis miseriis.

que pauperiores sunt predicte possessiones dyocesani iudicio diuidantur. Et hec omnia auctoritate legacionis qua fungimur apostolica. precipimus et statuimus in perpetuum obseruari. Datum Bergis .xuj. kl. septembris pontificatus domini Innocencii pape quarti. anno quinto.

Pergaments-Bladet, efter hvilket Afskriften er tagen, er i liden Folio, beskrevet i 2 Spalter med en Haand, der vist ikke er yngre end Midten af det 14de Aarhundrede. Nærværende Brev indtager omtrent halvanden Spalte paa den første Side. Den første Spalte begynder et Stykke nede paa Siden, og i det aabne Rum sees Spor af flere Linier, der med Forsæt ere udskrabede. Resten af den 2den Spalte paa første Side samt begge Spalter paa anden Side indtager et andet latinsk Document af 1320, indeholdende et Forlig, stiftet af Erkebiskop Elavus (Eilif) og flere norske Biskopper mellem Biskoppen af Bergen og Provsten ved Apostel-Kirken i Bergen. Dette sidste Brev er skrevet med samme Haand men noget mere sammentrængt end ovenstaaende. Bladet har udentvivl tilhört en gammel Lov-Codex.

B. Norsk Oversættelse med Kong Haakon Haakonssöns Bekræftelse.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagn Saml. (fra 1325, see ovf. S. 444) . . . . *A.*
Sammenholdt med Perg. Cod. 31 oct. (fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., s. o. S. 338) . . *B.*
— med Perg. Cod. 1642 qv. i det kbh. kgl. Bibl.s nyere MSS-Saml. (*Codex Tunsbergensis* fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede, see ovf. S. 338) . . . . . *C.*
— — Perg. Cod. 57 qv. i den arnamagn. Saml. (fra 2den Halvd. af 14de Aarh.) . . . *D.*
— — Perg. Cod. 12. Hist. Lit. i det lundske Univ. Bibl.s Saml. (maaskee færöisk; fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede) . . . . . *E.*
— — Perg. Cod. 350 fol. i den arnamagn. Saml. (islandsk, fra 2den Halvd. af 14de Aarh.) . *F.*
— — Perg. Cod. 354 fol. sammesteds, (isl., fra henved 1400) . . . . . *G.*
— — Perg. Cod. 138 qv. sammesteds, (isl., fra Beg. af 16de Aarh.) . . . . . *H.*
— — Perg. Cod. 175 qv. A. sammesteds, (isl., fra Beg. af 15de Aarh.) . . . . . *I.*
— — Perg. Cod. 186 qv. sammesteds, (isl., fra Midten af 15de Aarh.) . . . . . *K.*
— — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockh. kgl. Bibl.s MSS-Saml. (omtr. fra 1400) . . . *L.*
— — nyere Papirsafskrift i Perg. Cod. 16 i det stockholmske kgl. Bibl.s MSS-Samling (fra 16de Aarhundrede) . . . . . *M.*

Þrex Hakonar konongs um rettarbøtær Vilialms cardinalis.[1]

Hakon med guds miskun Noregs konongr son Hakonar[2] konongs. sændr [lærdom lændom.[3] ok bupægnum. [ok ollum[4] þeim sem þetta brex sia eda høyra quædiu guds ok sina. Ver vilium ydær kunnigt gera at þessar rettarbøtær gax herra Viliamær [biskup. legate[5] þauans. zirir saker vars bønastadar. ok almennelegrar þurztar. æxtir þui sem brex[6] hans vattar. [er þer meghor nu høyra.[7] Vilialmær

[1]) Her er brex þæt sem gax Vilialmr. — Overskr. *B.*; B'. V'. brex Vilhialms kardinala. — Overskr. *F. H.*; her segir um rettar bøtr herra Vilialms kardinala. — Overskr. *G.*; Overskr. ulæs. *I.*; mgl. *L.*; Om föndagen. — Overskr. *M.* [2]) I *A.* rettet hertil samtidig fra Magnusar. [3]) [lendom ok lerdom bondom — *D.* [4]) adrum — tilf. *B.*; [mgl. *D.* [5]) [logmadr — *B.* [6]) sialfs — tilf. *B. D.* [7]) [mgl. *D.*; hele foranstaaende Indledning mgl. *C. E.*, der heller ikke have nogen Overskrift; Indl. mgl. ogsaa *F. G. H. I. K. L.*; fra Begyndelsen: Hakon met guðz miscund etc. thette breff gaff herra Vilialmr som ther mogu nu höra. — *M.*

[med guds miſkun[1] Sabinenſis biſkup oc (legate)[2] paueleghs ſetes.[3] ſendr ollum
mannum þeim ſem þetta brex ſia eda høyra i Noregs konongs[4] riki.[5] hæilſu.[6] oc
hammengghio i namne ihu. xpi. [Þa er ver ſkildum. oc ſam[7] openberlegar [oc margh- 1
xalleghar[8] naudir. oc naudſynir[9] xolkſens i Noreghe þa iattadom ver oc loyxdum
æxtir bonaſtad gæxuurleghs[10] herra Hakonar[11] konongs oc annara godra manna.
þeſſa[12] luti [at taka ſkal ſild a hælgum daghum ſem a søknom.[13] i loyni huar ſem
hon genger a land.[14] høy.[15] oc korne.[16] oc alzſkonar ſude[17] [ſkal biargha.[18] med ſame
hætte hvat dæghi ſem er. ex naudſyn kræxuer. En biſkup ſkal naudſynir meta ſkyn-
ſamleghа.[19] [Sua ok[20] ex nokor kirkia værder perſona laus eda preſtlaus. þa ſkal 2
biſkup ei taka ſkyldir hennar [eda tiundir hennar.[21] eda annur xongh till ſin ſuua.
ok þet[22] xirirbiodom ver [xirir hvarn mun.[23] En radærs men[24] [eda rœttar[25]
ſkal han[26] xirir ſætiæ. þen[27] ſem [loglegha. ok tryghleghа[28] [gæte. ok gœymi[29]
þeim till handa. er till [kan koma[30] [eda ſealxre[31] kirkiunni till nythſemdar.[32]
[Hin .iiij. luter er kirkiunni er einkadær[33] þa ſkal han[34] xirir henni hverghi
ſkerdæ[35] hvert ſem [her till[36] hexuer verct. hvarke till veidzſlu uphalds ſer.[37] eda
annara luta.[38] [Enghi biſkup ſkal ok[39] dirxuæzt[40] at lægghiæ vndir ſit eda ſin 3
ſtad æighnir. eda odoll [annara kirkna.[41] ok[42] þer[43] ſem þet kann geraſzt. eda
gort hexir verct þa ſkulu æighninnar æxter ganga till kirknana.[45] ok þat alt upp-
gialdazt.[46] er [þer hexuer ax verct[47] tæikit. xirir vttan þet er biſkup hexuer laght till[48]

---

1) [mgl. *F. H. I.*; Nad — *G.* 2) ( ) tilf. i *A.* over Linien med Arne M.s Haand; mangler ligesaavel som det foregaaende ok — *B. D.*; ſabinenſis epiſcopus (ſabonenſis biſkup — *E.*) legate oc cardenalis — *C. E.*; ſabinenſis biſkup. legatus. ok kardinali — *F. H. L.* 3) ok kardinali — tilf. *G.* 4) konongs — mgl. *L.* 5) valdi — *B.* 6) hæilt — *B.* 7) [þa er ver varom þar þa ſom ver — *B.*; [þa er mer ſaom — *L.* 8) openberligha ok margxalligha — *E.*; [mgl. *F. H. I.* 9) naudſyniar — de øvrige, ogsaa nedenfor. 10) gæxulegs — *B. L.*; gæxurglegs — *C.*; gæxugs — *D. F. G. H.*; gauxogleſs — *E.* 11) Noregs — tilf. *B.* 12) børn ok — tilf. *D.* 13) ſygnum — *B.* 14) fra [: ſild ſkal taka i loyxi hvart ſem hon gengar at a hælgom dagum eda ſygnum. — *C. E. F. G. H. I. K. L.*; [Sild ſkal taka or netium hvart er hon gengr at lande ſyknum dogum edr hælgom — *D.* 15) høyi — *B. H.* 16) korn — *C. D. L.* 17) ſede — *C. E.* 18) [mgl. *B.* 19) miſkunſamlega — *C. D. E. F. G. H. I. K. L.* 20) [ok — *B.* 21) [mgl. *B.* 22) þar — *E.* 23) [hvarium manne — *C. E. F. G. H. I. K.*; [hverium — *L.* 24) radz man — *B. C.*; rædes menn — *D.*; radsmenn — *E. G. L.* 25) [mgl. *B.*; [oc rœttar men — *C.*; [oc rœttar men — *D.*; [ok rætter — *E. F. G. H. I. K.*; [rettara — *L.* 26) hon — *B.*; mgl. *D.* 27) Saal. ogsaa *C.*, i hvilken det dog maa være Skrivfeil for þa; þeim — *D.*; þa — *G.* 28) [hollega oc trulega — *C. K.*; [hollega ok tryglega — *D. L.*; [haghligha ok trutigha — *E.*; [trulega — *F. G. H. I.* 29) [geta oc gœyma — *C.*; gœymi — *D.* 30) [kemur — *I.* 31) [ok — *B.* 32) handa — *C. E. F. G. H. I. L.*; handa ok nyta — *D.*; [en ſialxre kirkiune — *K.* 33) kannadr — *B.*; [hin fiorda lut tiundar (tiundar — mgl. *D.*) er kirkiunni er einkannadr, (einkadr — *F. G. H.*) — *C. D. E. F. G. H. K. L.* 34) han — mgl. *H. I.* 35) ſkada — *L.* 36) [mgl. *C.* 37) ſer — mgl. *K.* 38) Istf. þa ſkal han &c.: þet ſkal ekki xirir hænni ſkadia til nokors tutar. — *B.* 39) [Biſkup ſkal æigi — *B.* 40) þeſſ — tilf. *C. D. E. F. G. H. I. K. L.* 41) [kirkunnar. — *C. E. L.*; kirknanna — *F. G. H. I.* 42) þat xirirbiodom ver at — tilf. *D.* 43) hvar — *E. K.* 44) eignir — *C. D. E. L.*; eignir kirknanna — *F. G. H. I.* 45) kirkiunnar — *B. C. D. E.*; þeirra — *F. G. H. I.* 46) vpgialda — *B.*; aptur gialldaz — *I.* 47) [ax er — *D.* 48) hufa — tilf. *C. F. H. I. L.*; kirkiu — tilf. *E.*; hennar — tilf. *K.*

umbota.[1] ægghnir.[2] þann of[3] kirkiann niðer at ganga. þa skulu[4] ægghnir þær sem hon atte[5] leggiast aftær[6] þæirre kirkna sem næstar ero. of þo gatofær[7] at uphalde
4 med[8] biskups rade. of annara godra manna. En alla þessa luti skipadom ver af[9] þui valde sem gud oc var[10] herre pauen gaf os. of[11] bidium[12] ver of biodom at huar madær[13] þaxuc. of[14] halde alla þessi[15] luti æxtir vare skipan um aldær of æxuc vbrighdilegha. En sa er dixuist þesso mote at[16] gangha þa er sa[17] sanlegha i olydni vidær[18] pauen[19] of os.[20] Var þetta brex gort sok gexuet[21] i Biargwin[22] ximtan[23] nattom xirir[24] Egidii mæsso[25] a .v.[26] are paua domes vars[27] herra pauans[28] Innocencii þins .iiij. paua.[29]

10.

Norsk Oversættelse
af

Pave Innocentius IV's Bekræftelse paa Cardinal Vilhelms Forordning om Helligdage og Kirkegods.

7de September 1248.

Texten aftrykt efter Afskrift fra 1325 i Perg. Cod. 309 fol. i den arnamagn. Saml. . . . *A.*
Samenholdt med *Arne Magnussöns* egenhændige Afskrift af den tabte Codex "in capsa Cypriani" i de bartholinske Saml. Tom. 3. (D.) S. 815 fg. . . . . *B.*
— med Afskr. omtr. fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede i Perg. Cod. 12 fol. Hist. lit. i det lundske Univ. MSS—Samling . . . . . *C.*
— med islandsk Afskr. fra 2den Halvdeel af 14de Aarhundrede i Perg. Cod. 350 fol. i den arnamagn. Saml. . . . . *D.*
— med isl. Afskr. fra Beg. af 15de Aarh. i Perg. Cod. 354 fol. sammesteds . . . . . *E.*
— — isl. Afskr. fra Beg. af 16de Aarh. i Perg. Cod. 138 qv. sammesteds . . . . *F.*
— — norsk Afskr. fra 1576 i Perg. Cod. 3262 i det kbh. kgl. Bibl.s ældre MSS-Saml. . *G.*
— — isl. Afskr. fra 1ste Halvd. af 14de Aarh. i Perg. Cod. 3270 sammesteds . . . *H.*
— — isl. Afskr. fra omtr. 1400 i Perg. Cod. 175 A. qv. i den arnamagn. Saml. . . *I.*
— — norsk Afskrift fra omtr. 1400 i Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibl.s MSS-Samling. . . . . *K.*

---

1) of husa — tilf. *E.* 2) ægnnnni — *B.*; ægnarennar. — *C. D. E. F. G. H. I. K. L.*; of þo med þui mote at hann skal hænne aðra nyttsamliga hluti — tilf. *K.* 3) of — mgl. *D.* 4) skal — *B.* 5) [hennar aflar — *B.* 6) til — tilf. *B. C. D. E. F. H. I. L.*; aftær — mgl. *D. I.* 7) [gatofastar — *C. D. E. F. G. H. I. K.* 8) eptir — *C. D. E. F. G. H. I. K. L.* 9) i — *G.* 10) min — *B.*; mgl. *F. G. H.* 11) af þi — *B.* 12) uitium — *C. E. F. G. H. L.* 13) madær — mgl. *G.* 14) [mgl. *B.* 15) [þessa — *B. C. D.*; [alla þessa — *G. L.* 16) meta eða — tilf. *E.* 17) sa — mgl. *B. C. E. F. H. I.*; han — *L.* 18) herra — tilf. *F. G. H. I.* 19) gud — *K.* 20) En alla þessa luti &c. — mgl. *M.* 21) [mgl. *L.* 22) Fra: Var þetta &c. — Datum Bergen — *M.* 23) .xi. — *F. G. I.*; .ix. — *H.*; ellexu — *K.*; .xij. — *L.* 24) eptir — *K.* 25) [mgl. *M.* 26) .xv. — *B.* (urigtigt); hinu .v.ta — *D.*; mgl. *L.* 27) Herfra til Enden: &c. — *M.* 28) pauans — mgl. *G.* 29) [quarti. — *C. E. F. G. H. I. K. L.*; hins fiorda — *D.*

Stadxestu brex Innocencii pava [om helgar halld.[1]

Innocencius pauc þionn alra[2] guds þiona sendir sinum wyrduleghom brødrom[3] S.[4] erkibiskupi[5] ok[6] hans liodbiskupum quædiu guds ok sina þauæleghu blædzsan. Almategher gud. [herra hæims[7] himins. [ok jarðer[8] hexuer med sinni[9] hæilaghre[10] xorssio os umxram uerðlæikæ.[11] sit leun i hænder xenget her a jordriki. ok skipat[12] ixuir allen lyd kristinne manne.[13] [at haua[14] giæymd[15] ok xorsio xirir salom þæirræ. ok xirir at sia med uare stund ok starxe at þæir mætte sem minsj [gloryme guds[16] eder[17] i mote hans uiliæ gera med sinum axgiærdum.[18] En uar wyrduleghær broder Viliamer sabinensis biskup. Legate þaualeghs settæs[19] er uer sendom[20] till ydar þa uard han þæs[21] uiss æxtir þui sem xirir hanom uar kiert. At allær lydær i Noreghs konongs riki.[22] haxdu[23] optleghu naud ok skuda[24] ax 1
þui. at loghbogh þæirræ bydær[25] xrelleghu[26] at haldæ [allæ hælghæ daghu.[27] at[28] engi[29] likn eda linan gerdiz[30] a huer naudsyn sem[31] at hendi[32] kunni at koma. ok þæt reyndi han [ok sa[33] sialxuer þa er han uar i ydru lande staddær.[34] ok ax þui at allær lydær bad.[35] at han skuldi nokora[36] [likn. eda lausn[37] a gera um hælghæ[38] dagha hald. þa loyxdi hann [ok stadxesti[39] med uare[40] samþykt.[41] at ex uyrkæ dagha mætte æigi vinnæ[42] sakir uandrar uedratto. þa skuldu[43] þæir[44] i gudsloyxi ok hæilaghre[45] kirkiu. sild at[46] taka. hoy[47] sinu at[48] hialpa. ok kornne a hælghum daghum. ok adrum[49] buxanghum sæktælaust.[50] ok allu aldene. þo at logh [eda[51] landz uæniæ[52] haxe [her till[53] mote[54] uerit.[55] Han gerdi ok naudz- 2
leghu[56] skipan [ok haghleghu bæde[57] um kirkiu tiundir. oc um hænnar æigur[58]

---

[1]) Overskr. mgl. *B. G. K.*; [mgl. *C.*; Brex Innocentii paxua. — Overskr. *D. F. I.*; Brex papa. — Overskr. *E.*; Brex pauans. — Overskr. *H.* [2]) alra — mgl. *D. E. F. I.* [3]) brodur — *B. G.*; brædr — *D. E.* [4]) Siughurde — *B. C. D. H. I. K.* [5]) Nidarosar biskupi — *B. C.*; Nidaross erkibiskupi — *D. E. F. I.*; i Nidarosi — tilf. *H.* [6]) ollum — tilf. *B. D. E. F. G. H. I.* [7]) [heimzs oc — *B. H.*; ok — tilf. *D. E. F. I.*; [mgl. *G.* [8]) [mgl. *B. D. E. F. G. H. I.* [9]) sinni — mgl. *E.* [10]) hæilaghre — mgl. *C.* [11]) uarn — tilf. *B. G.*; uara — tilf. *D. E. F.* [12]) oss — tilf. *D. E. F. I.* [13]) manna — mgl. *H.* [14]) [mgl. *C.* [15]) gorymstu — *K.* [16]) [gremia gud at ser — *C. K.* [17]) ok — *C. K.* [18]) at haua giæymd etc. — mgl. *B. D. E. F. G. H. I.* [19]) settes — *B.*; sætis — *C. D. F. I.* [20]) gerdum — *C. K.* [21]) þæs — mgl. *H.* [22]) uetdi — *K.* [23]) haxde — *C. D. E. F. H. K.* [24]) skyldu — *D. E. F. I.* [25]) sua — tilf. *B. D. E. F. G. H. I.* [26]) helgi — tilf. *C.* [27]) [hælgha dagha helghi — *B. G.*; helga daga — *D. E. F. H. I. K.* [28]) sua at — *C. K.* [29]) skildi — tilf. *B. D. E. F. G. H. I.* [30]) gerast — *B. E. G. K.*; gerist — *C.*; mgl. *D. F. I.* tilligem. det efterf. a; vera — *H.* [31]) a er ok — tilf. *C.* [32]) at hendr — *D. E. F.*; á hendr — *H.* [33]) [þa oc saa aa — *B.*; a — tilf. *D. E. F.* [34]) staddr — mgl. *H. K.* [35]) han — tilf. *B. C. D. E. F. G. H.* [36]) nokora — mgl. *H.* [37]) [linan — *B. E. G.*; likn — *K.* [38]) helgra — *H.* [39]) [mgl. *C.* [40]) ydarri stadxestu oc — *B.*; ydnarri — *D. F. G. H. I.*; ydro — *E.* [41]) samþykki — *E.* [42]) xirer — tilf. *B. D. F. G. H.* [43]) skildi — *B.*; skyldu — *D. E. F. I.*; skulu — *H.* [44]) menn — *D. E. F. I.* [45]) heilagrar — *C. D. E. F. G. H. I.* [46]) at — mgl. *B. C. G. H. K.* [47]) heyi — *D. E. F.*; heyui — *H.* [48]) at — mgl. *B. C. D. E. F. G. H. I. K.* [49]) ollum — *H. K.* [50]) sæktælaust — mgl. *K.* [51]) oc — *B. D. E. F. G. I.* [52]) uani — *D. E. F. H. I.*; rettr — *G.*; [landssens — *K.* [53]) [mgl. *B. G.* [54]) þui — tilf. *B. G.* [55]) stadit — *D. E. F. H. I.* [56]) naudsynlegha — *B. C. D. E. F. I. K.* [57]) [a — *H.*; bæde — mgl. *K.* [58]) eighnir oc — *B. C. G. H.*; eignir — *D. E. F. I.*

rentor. eda[1] ſkyldir.[2] [biodande.[3] ok[4] ſirirbiodande.[5] ax pauælegho ualde er uer
ſenghom hanom. at ſkipa ſua.[6] at[7] lydenom uære gaghn i [biodande rettyndi. ok[8]
ſirirbiodande ranghyndi þau er han ſann[9] i landeno.[10] [æxtir þui[11] ſæm innyrdi-
legha[12] uatta[13] hans brex[14] er han [gerdi þer um.[15] ok gax[16] þiod alre till
[þurxta. ok[17] hugganar. ok[18] nu[19] með þui at uer uilium ok æighum at varkynna
ok [uærdulegha lifu at[20] uæitæ[21] nauðum ok nauðsynum alra kristinna manna. ok
[ſua at[22] ſkipa[23] með ſadurleghre[24] aſtſæmd. at ſkadalaus ſe[25] hueruitna[26] hæilogh
3 kirkiæ. ok hænnær rettier uſkærdær.[27] Styrkium[28] uer með[29] pauælegho ualde alt
þæt ſæm hann gerdi ok gax. [lonxdi. eda[30] loxade[31] með[32] ſkyldulegham[33] hod-
ordom[34] ok ſkyn(ſa)mleghom.[35] ok ſladxæſtom um[36] alle þa luti[37] með [uorn vars
4 brexs[38] obrigdilegha.[39] En um hælghæ[40] dagha lonui þa gerom[41] ver þa[42]
grein a.[43] at[44] þæt lonui ſkall[45] halda ok haxa ex[46] nauðsyn ſtændær[47] till. ok[48]
5 nytſymd er i. ok þo[49] hinar hæſtar[50] hatidar[51] undan taka.[52] En nu[53] ſirir-
biodom ver [huærium manne[54] at briotæ [þætte hans[55] lonui. ok[56] ſkipan. eda
mote ganghæ.[57] [xixleghre oxdirx(ð).[58] [uaro ſladxæſtinghar brexe. En ex nokkor
dirxiſs[59] þæt[60] at gera með ſinu [oxſuese ok[61] [oxbældi.[62] þa viti þæt[63] viſt at
han ſkall ſtormælom [ſirir ſuara[64] ok guds ræidi. ok hæilaghræ[65] poſtola[66] Peters
ok Palls. ok alra[67] hæilaghræ manne[68] a ſik taka. War þætta brex gort ok gexet
[i Lions borgh.[69] Mariu mæſſo æxtan[70] a[71] .nij. are[72] vars þaua doms.

---

[1]) oc — *B. C. D. E. F. G. H. I. K.* [2]) ſtyldur — *B. F.* [3]) bidiandi — *H.* [4]) enn — tilf. *D. F. I.* [5]) [biodande rettende en ſirirbiodande ranghende — *B.*; [ok ſyrirbiodande — *C.*; ok ſyrirb. — mgl. *E. K.*; [biodande rettende — *G.* [6]) þat — *B. D. E. F. I.*; that allt — *G.*; mgl. *H.* [7]) er — *B. D. E. F. G. H. I.* [8]) enn — *C. D. E. F. I.*; [enn — *G.* [9]) ſunni — *G.* [10]) [mgl. *B.* [11]) [ſua — *K.* [12]) innyrdilegha — mgl. *B. D. E. F. G. I. K.* [13]) uattar — *E.* [14]) þar um gordh — tilf. *B. D. E. F. G. H. I.*; þat — tilf. *C.*; þau — tilf. *K.* [15]) þar um — mgl. *B. D. F. G. H. I.* [16]) [gax þar — *C.*; [gax — *E. K.* [17]) [mgl. *K.* [18]) ok — mgl. *B. G.* [19]) nu — mgl. *C. K.* [20]) a — *C.*; á leggia — *H.*; [verdugha ſtitt — *B. G.* [21]) i — tilf. *B. G.* [22]) [mgl. *D. E. F. G. H. I.* [23]) ſtixta — *B. G.* [24]) xramlegri — *C.* [25]) hvarttvegghia — tilf. *B. G.* [26]) hueruitna — mgl. *H.* [27]) oſtaddr — *B. C. D. E. F. G. H. I. K.* [28]) þa ſtyrkium — *B. D. E. F. G. H. I.* [29]) xaudurtigri aſtſemd oc — tilf. *F.* [30]) [ok — *K.* [31]) [landeno oc lonxdi — *B. G.*; [lænxi ok loxuadi — *C.*; [loxadi ok lenxdi — *D. E. F. H. I.* [32]) með — mgl. *D. E. F.* [33]) ſyllidugum — *E. F. I.* [34]) bodordom — mgl. *D. E. F. I.* [35]) Bogstaverne ſa tilf. med Arne M.s Haand. [36]) ver — *B. G. H. K.*; mgl. *C. D. E. F. I.* [37]) er han lænxdi — tilf. *C.* [38]) [þeſſu uaru brexi — *D. F. I.*; [uáro brexi — *E. K.* [39]) at hallda — tilf. *H.* [40]) helgra — *H.* [41]) gerdum — *C.* [42]) þerſſa — *B. D. E. F. G. H. I.* [43]) a — mgl. *E. F.* [44]) at — mgl. *B.* [45]) ſtanda — tilf. *I.* [46]) er — *B.*; ſem — *D. E. F. H. I.* [47]) dræggr — *G.* [48]) ſu er — *C.* [49]) þo — mgl. *B. G.* [50]) ſtærſtu — *D. E. F. I. K.*; hæſto — *G. H.* [51]) hatidir — *C. D. G. H. I.* [52]) tetnar — *D. E. F.* [53]) nu — mgl. *C.* [54]) [mgl. *B. D. E. F. G. H. I.* [55]) brex — tilf. *B. G. H.* [56]) [þeſſa — *K.* [57]) at ſtanda með — *B. G. H.*; at ganga — *C.*; at ſtanda — *D. E. F. I.* [58]) oxdirxd þeſſo — *B.*; með oxmikilli oxdirxd — *D. E. F. I.*; teſſo — tilf. *G.*; með mikilli oxdirxd — *H.*; [mgl. *K.* [59]) [mgl. *H.* [60]) þetta — *D. E. F. I.* [61]) [mgl. *E.* [62]) [bældni — *C.* [63]) han — *B. D. E. F. G. I.*; ſyrir — tilf. *C. K.*; hann þat ſirir — *H.* [64]) [ſeta — *B. D. E. F. G. H. I.* [65]) hinna helgu — *B. G. H.*; hins hæilaga — *D. E. F. I.* [66]) poſtola — mgl. *E. F.* [67]) guds — tilf. *D. F.*; adra gudis — tilf. *K.* [68]) ræidi — tilf. *C.*; mannæ — mgl. *E.* [69]) Léns borg — *H.*; [mgl. *K.* [70]) hin ſidarre — tilf. *B. G.*; hinn ſidara — tilf. *D. F. H.* [71]) hinu — tilf. *H.* [72]) ritis — tilf. *G.*

11.

Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafs-Skot.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagn. Saml.; med Haand fra 1325, der og har tilföiet arabiske Marginaltal, see ovenfor S. 444.

Brex Hakonar konongs gamla um tiundar gerdir oc Olaxs skot.

Hakon konongr sonær Hakonar konongs sendir lærdom ok vlærdom. hondom ok buþeghnum ok alre alþydu i Vikinni quædiu guds ok sina. Forn rek ero till þess of 1
gudlegh skipan. ok hæilaghræ mannæ sæthninghar vatta bæde þæirræ er i ondnærdo
hæimsens varo. ok sua þæira er æxtir þa komo at huær kristin madær a at gera
rethleghu tiund sina ax allum rettom axlæ þæim sem gud leer mannenom þessæ
hæims. till þes at han skall þer med kaupæ ser hin tiund luten i himiriki er madræn
var i fyrstunni till skapadær. ok sidan i xra spærdær med xiandæns a eggiann. ok er
sa sæll er þæt gerer med goduilia. en hin uesall er þæt vanar. Sua mæltom ver ok 2
xyrmæir i brenom uarom ok þæt vilium ver at enn stadxastleghu haldez at men
ranszake byghdir sinar med skynsamre æxtirlæitann. at enghi uerdi xirirloghen ax
rannghum sakar giptum. En þæir men er i hordomom liggia eda mandrapom i 3
mæinæidum i skræuitnum. eda adrum xerleghom lutum. ok sannyndæ menn vilia æigi
sæiriæ xirir at þæir se heraszs hæxir. xirir vlydni sakær. ok sua ero hardnader i
syndenne med uillu ok a eggian xiandæns. at þæir uilia ei med idran ok skripta
gangh gløpe sina bøta. þa skulu bøndær a skirla þinghum sinum þa allu leggia
namuleghu uthleghu ok ogilda xirir huærium manne. En ver seighium þa ax xe ok
xrialse. lande ok lausum oyri. xare þæir ok læiti ser lanz annars ex þæir megho þui
vidr koma. En ei skulu þæir længhær kristnum spilla ok varo konongs riki. eigi
skulu þæir ok longum sua i xridi sitia hedans a xra sem her till. at þæim se ei
rexst ax vare hende. er at slikum lutum edær vknyttum værdæ stadder. ok skemra skall
þæim till hemdra vera en þæim vare sealxæ. Þætte var med goduilia dømt ax alra 4
manna hende. ok vndir genget. At æuinleghu madr æxtir mann skall gera peningh
talen xirir hyequendi huert. er bettra þykkir i bui at haxua en on at uera. ok skulu
hinir bastu bøndær i bygdum uera vidær taku men. ok skipta sua sem i xyrstunni var
mælt. at tuæir lutir xare nordær till kirkiu hans hælghæ Olaxs konongs i Þrondhæimi. henne till uppgerdar. En þridiunghr till hælghæ Halvardær. Nu er þæt bøn
var ok sua bod at menn gere rokeleghar tiundir sinar sem xyr var mælt. Sua ok 5
þæir men er sik vitu sanleghu i storlytum standa uera. þa gange till skripta sem
skyndilegaste. bøte uid gud ok biskup ok prouastæ hans. er han setter till med ser.
ok ser vidær xramlæidis at drygia sua likamsens girn. ok hæimsens høgoma. at hann

haue af þui. þessu hæims skomm ok siuirdingh. ok brat lixlat. en annars hæims
6 eilixan vxaghnad. Sua ok þa gere menn Olaxs skotet ok hins hælghu Haluardar
retelegha sæm mælt var. ok tallum a guð till hialpa ok hin hælghu Olax konongh.
hin hælghu Haluard. ok allu guðs hælghu men till miskunnar. ok arnadæ ordz. at
millæ guð ok miskunsamæ xirir late os saker ok syndir. mein ok misgerdir ok late
huærxa af lande varu vandæ[1] ok uefold er langhtegha hexir a leghet. ok gexe oss i
sladen ar got xrid ok xarsæld. ok annars hæims eilixan xaghnad. uttann endæ.
Amen þæt se.

12.

Islændingernes Overeenskomst med Kong Haakon Haakonssön.

1262.

A.

Efter islandsk Afskrift fra omtr. 1400 i Perg. Cod. No. 175 A. qv. i den arnamagn. Saml. . *A.*
Sammenholdt med isl. Afskrift fra omtr. 1580 i Perg. Cod. No. 9 qv. i Upsala Universitets Bibl.s
Delagardiske Samling . . . . . *B.*
med isl. Afskr. fra omtr. 1600 i Perg. Cod. in qv. C. 4. i det stockholmske kgl. Bibliotheks
Manuscript-Samling . . . . . *C.*
— isl. Afskr. fra Midten af 16de Aarh. i Perg. Cod. No. 129 qv. i den arnamagn. Saml. . *D.*
— isl. Afskr. fra Midten af 16de Aarh. i Perg. Cod. No. 458 duod. sammesteds . . . *E.*

[2] J naxne xodr ok sonar ok heilags anda var þetta[3] iatad ok sampykt af ollum almuga á Islande med loxa take.[4] Vier biodum virduligum herra Hakone konunge hinum koronada vora þionustu undir þa grein laganna[5] sem sampykt er mille konung domsins[6] ok þegnanna[7] er landit bygia. [J xystu[8] grein at ver vilium giallda konunge skatt ok þing xarar kaup[9] sem loghok vottar ok alla þegn skylldu suo xramt sem halldit er vid oss þat[10] mote var iatat skattinum. J xystu at utan stexningar[11] skylldum[12] vier au(n)guar haxa utan þeir menn[13] sem dæmder verda af vorum mannum[14] á alþinge burt[15] af landenu. Item at Islendzkir[16] se logmenn ok systumenn [hier á landenu[17] af þeirra ætt sem at xornu haxa godordin upp gexit.

---

[1]) I Margen med samme Haand og Henviisningstegn: at. wo. [2]) Gamli sattmali. — Overskr. *B.* Gamli sattmali vm skatt. — Overskr. *C.*; Sampyktar brex Islendinga. — Overskr. *D.*; Sampykt logmanna á alþingie. almugans. oc logrietunar. — Overskr. *E.* [3]) þetta — mgl. *E.* [4]) Fra Beg.: J naxni x. oc s. oc a. h. Var med þessu iattad oc sampykt skattgiallde af Islandi undir Noregs kruno af almuganum med loxa tati ia alþingi en ongu odru. — *C. D.*; at — tilf. *E.* [5]) logmanna — *D.* [6]) konungsens — *E.* [7]) þeirra — tilf. *E.* [8]) [Er su xyrsta — *E.* [9]) skikan — tilf. *E.* [10]) hallden eru vid os. þau heit sem — *E.* [11]) stexnur — *B. E.* [12]) vilium — *E.* [13]) menn — mgl. *B. E.* [14]) á Islandi — tilf. *E.* [15]) vt — *E.* [16]) menn — tilf. *B.* [17]) [a landi vorn — *E.*

Item at sex haxskip gangi til landzins [á hueriu are[1] xorxalla laust. Erxder[2] skulu[3] upp gexazt xyrir islendskum mænnum i Noregi huersu leinge sem stadit haxa þegar er rettir arxar koma til edr þeirra umbods madr.[4] Landaurar skulu ok[5] upp gexazt. Item skulu slikan rett islendzkir menn haxa i Noregi sem þeir haxa[6] beztan haxt. Item at konungr late oss na xridi ok islenskum logum eptir þui sem logbok uor[7] uottar ok hann hexir bodit i sinum brexum sem gud gexuer honum [xramazt uit[8] til. Item iall uilium uer haxa yxir oss medan hann helldr trunad uid ydr en xrid uid oss. Halldu [skolum uer ok[9] uorir arxar allan trunad uid ydr[10] medan þier ok ydrir arxar halldit[11] trunad uid oss ok þessar sattar giordir [xyrr skrixadar[12] [enn lausir[13] ex roxin uerdr ax yduare alxu[14] at[15] beztu manna yxir syn [et cetera.[16]

B.

Efter isl. Afskr. fra 15de Aarh. i Perg. Cod. No. 45 oct. i den arnamagnæanske Samling.

Samþyckt og . . . . .

Þat var sam mæli hænda xyrir nordan land og sunan at þeir iatudu exinlegann skatt herra N. konungi land og þegna med suordum eidi .xx. alnir huer sa madr sem þingxarar káupi a at gegna. þetta xie skulu saman xera hreppstiorar og til skips og xa i hendr konungs umbodz manni og vera þa ur æbyrgd. um þat xie. Hier i mot skal konungr lata oss na xridi og islendskum laugum. Skulu .uj. skip ganga ax Noregi til Islandz .ij. sumr enn næstu. enn þaðan i xra sem konungi og hinum beztum bændum landzins þikir hentazt landino. Erxdir skulu upp gexazt xyrir islendskum mannum i Noregi. huorsu leinngi sem þier haxa stadit þegar rettir koma arxar til. eda þeirra laugligir umbodz menn. Landaurar skulo upp gexazt. Slikann rett skulu islendskir menn haxa i Noregi sem þa er þeir haxa bestann haxtt og þier haxit sialxir bodit i ydrum brexum og at halldu xridi yxir oss so sem gud gexr ydr xramazt axl til. Iarlinn vilium vier yxir oss haxa medan hann heldr trunad uid ydur enn xrid uid oss. Skulu vier og uorir arxar halldu med ydur allann trunad medan þier og ydrir arxar halldu uid oss þessa sattar giord. Enn lausar ex hun ryxst at beztu mana yxir syn. Til þess legg eg háund a helga bok og þui skyt eg til gudz at eg suer Hakoni konungi og Magnuse land og þegna og exinnlegan skatt med slikri[17] . . . . . .
. . . ks er landit byggia at na þeim heitum er oss voru moti iad skattinum i xyrstunni

---

[1]) [mgl. *E.* [2]) arxar — *E.* [3]) oc — tilf. *B.* [4]) umbods menn — *B. C. D. E.* [5]) þeim — tilf. *B.*; þeim oc — *E.* [6]) adr — tilf. *C. D.* [7]) uor — mgl. *B.* [8]) [exl — *E.* [9]) [skulo suo — *B.* [10]) en xrid etc. — mgl. *E.* [11]) halldu — *C. D. E.* [12]) [mgl. *B.*; istf. trunad etc. — uid os þessa sattar giord. — *E.* [13]) laus er — *B.*; lausar — *C.*; [eru uer lausir — *E.* [14]) hendi — *B. E.* [15]) med — *B.* [16]) [mgl. *B. D. E.*; anno .m. .ijc. .xxiij. — *C.* [17]) Her mangler udentvivl 2 Blade.

ax konungsins alxu þuiat xullkomliga þiliumzt vier sia at litla hrid stendr vortt land vid xyrir xatættar sakier ex so mikit godz dregzt ax enn litid eda edi kiemr i stadinn enn þat eru þau heit at Islendskir sie systu menn og logmenn a landi voru og at .aj. skip gangi a are huoriu til Islandz xorxallalaust þeim giædum hladin at nytsamlegtt sie landinu og oss. En sa bodskapr allur er oss bydur meira axdratt og þúnga enn adur er suarinn og samþyckttur þa sianum vier med aungo moti at undir meigi standa sakier xatættar vors landz enn halxu sidur þorum vier xyrir vorum herra Jesu Christo at iata med orinurd undan þeim gudz aulmusum er adr med hans mysstun hoxum vier hialpir veittar oss til salubotar bidium vier vmm alla goda menn at eingi ætli sier at þraungua oss til meiri a laga enn login vottu.

15.

Kong Haakon Haakonssöns Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopdömme.

6te Juni 1263.

Efter Perg. Cod. No. 317 paa Universitets Bibliotheket i Christiania. Med en Haand fra omtr. 2den Fjerdedeel af 14de Aarhundrede.

Hakon med gudz miskun Noregs konongr sun Hakonar konongs sender allum lændum monnum oc systumonnum hyr(d)monnum ok kærtisuæinum bondom ok buþægnum allum guds vinum ok sinum þeim sem þetta brex sea eda hoyra i Hamars biskups dome quedin guds ok sinæ. Aller krisnir konnongar xra upþaxne hæimsens ax skyldu konongla(g)rar tign(ar) eygu at xlitia ok xræmia guds bodord med styrk ok vallde þui sem gud hexuer þeim gexuett. En allar haxua þæt hoyrt at tiund(ir) ero bodnar at gera xra uppþaxne hæimsens. ax allum rettom axla þeim sem gud gexuer mannenom. Nu vilium ver ok sua gera sem godr konongar haxua gort xirir oss. vilium ver giærna god domr ax þeim taka. bidia ok bioda allum monnum i Hamars biskups riki. at gere menn tiunder sinar væl ok retlegha ax allzkonar sade. ax xiski ok xygli. sua ok haxuud tiund. iarn tiund ok skinna tiund. ok ax allum vædskapp. ok ax allu þui sem þer vilir nytt ax taka. Sua ok um oll annur mall þau sem biskup a loghlegha at hæimxta ax kristins domsens hende. þa se men i skilum vidr han ok i rettom ansuorom. æptir þui sem adrer biskupar haxdu retlegha xirir honum. Sua vilium ver ok at huarke varer menn ne adrer dirxui sik till þess at gangæ a æigner krist kirkiu i Hamre huart sem þær ero xengnar at xorno eda nyu. med giox ædr med giælldi.

ædr med kaupi. þegar er med lagum ero undir koxnar. æda nokora þa luti undan dragha biskupi ædr biskup stole þa sem undir haxua leget ok adrer biskupar haxua rettlegha. En ex nokor dirxir sik till þess at gengr a æignir stadarens i Hamre. ædr næmr xirir honum med nokorom hætte. þa skall han slikæ ræxsingh ax oss taka sem han haxde misþyrmt konongs dome sialxs vars. ædr oss rangt gort um varar æignir. Ræidskiota skulu þer ok gera biskupi sem þer haxuer gort adrum biskupum. Sua biodom ver ok allum systu monnum ok allum adrum þæim oss ero hangenguer. at þer biskup xær æi rett sin xenget. þa styrki varer men han med allu mægni till allræ rettra mala ok iamuæll styrki þæir biskups syssluman ok armenn. þer sem þæir kræxuia vara men till xultingis. ok biskupi æda hans monnum værda rettynda syniat. þa later slika ræxsing xyllghia sem sialxuum oss være rett mall syniat. Nu þæir er þessæ vars bodskapar vilia giæta. þa skulu þæir haxua guds vinato ok vara. En þæir skulu bæde hæmxudum ok xiankapp ax oss sæta er i mote þuisa ganga. Datum apud Bergis .viij. ydus junii. anno domini .m° cc° lx° iij°.

24910

Author

Title Norges gamle Love indtil 1387; ed.by Keyser and Munch. vol.1.

Law
For
N8z

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET